

فی ملک محمد جان بن نجم الدین وزیر

۱۸۶۴-۱۹۱۹

Alim

« آثار »

اوز مملکت مزده اولغان اسلام عالم رینگ ترجمه و طبقه لری، تاریخ ولادت و وفات لری و باشقه احوال لری حقنده یازلمش بر کتابدر.

برنجی جزئی

صاحبی

رضاء الدین بن فخر الدین

زمتی ۱۹۳۶ - ۱۸۵۸ ولادت

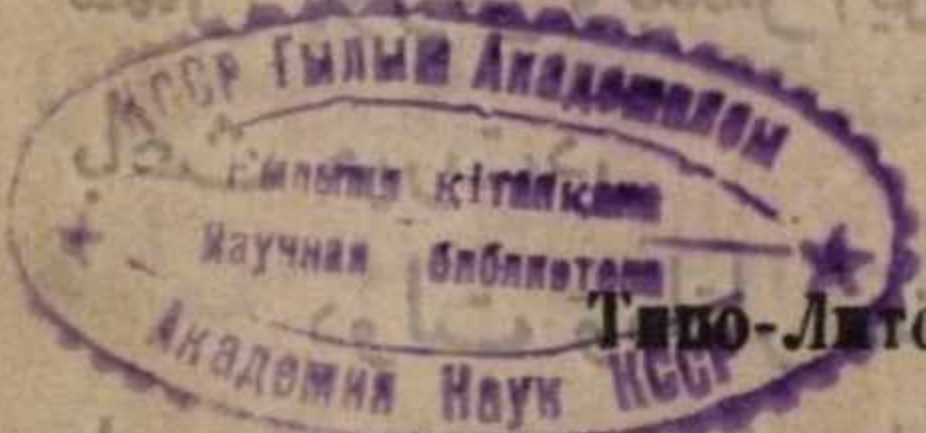
محترم مفتی رضاء الدین بن فخر الدین زمتی و زات ابتدائی

افغان سهرزده

۱۳۵۵

۱۹۳۶

дозволено цензурою. С.-Петербургъ, 20 сентября 1899 г.

КАЗАНЬ

Типо-Литографія Императорскаго Университета.

1900 г.

ПРОВЕРЕНО 1953 г.

« آثار »

بسم الله الرحمن الرحيم

مقصودغه کرمازدن مقدم ، بر قدر جمله لر نی ، اوشبو اورنده یازمق غه لزوم کورلدی . بوجمله لر ایسه ، مقصودمز بناء ایدولنه چک نیگز در :

مشهور کمسنه لرنگ ویا که قوم ومملکتلرنگ وقت اوزدرمقلر نی ، وترکلیک ایتمک روشلر نی ، سویلگان علمگه « تاریخ علمی » دیورلر . تاریخ وآندن بر قسم اولغان ترجمه ونسب علملرینک فائده سی چیکسز ایدوکنی ، بصیرت واعتبار صاحبی اولغان عالمردن هیچ بریسی انکار ایتماز .

مکه مکرمه ، مدینه منوره ، مرو ، اصبهان ، حلب ، قاهره ، شهرلری حقنه آیورم آیورم تاریخلر یازلمقی ، وبغداد ایله دمشق شهرلرینک یالغز ، برام براملری حقنه آلتمش ویتمش قدر جلد تاریخ کتابلری تألیف ایدلمکی ، اصحاب کرام وتابعون ، وباشقه علمالرنک ترجمه لری یولنده حساب طشنه الوغ اثرلر وجوده چقمقی ؛ اهل اسلام قاشنده بوفن ننگ نه قدر معتبر ایدوکینه دلیل اوله بیلور .

اسلاملر اوستینه کلگان مشقت ومعلوم واقعهلر سببلی ، صانسز اثرلر وبوجمله دن هم کوب تاریخ وطبقات کتابلری تلف اولدی ایسه ده ، بوکونده همان یوزلر وییگلر ایله بوندای عزیز نسخه لر ، دنیا یوزنده سلامت کورلمکی باعث حیرت در .

دولت وملتلر حقنده اولغان ماجرالر نی بیان ایدوب ، اسلام علماسی طرفندن عمومی تاریخلر جمع ایدلدوکی کبی ، تراجم وطبقات غه متعلق اولغان معلوماتلر نی ، عمومی تاریخلر دن آیوروب اوزینه باشقه جیولمشدر . اصحاب ، تابعون ، خلفا ، صالحون ، ادباء ، محدثون ، فقهاء ، مفسرون ، قراء ، مؤرخون ،

شعراء، حکماء، وزراء، سلاطین، امراء، جمله سی ننگ، طوغان، اولگان، اورن و بیللرنی، استاذ و شاگردلرنی، قیلغان عمرلرنی، کوسترگان هنر و اشلرنی، برقالمای، آچق و درست ایدوب ضبط ایتمشلردر.

زمان و عصرلرده اولغان واقعه لرنگ تاریخلرنی اوشنداق هر بر مشهور ذاتلرنگ ترجمه لرنی، غایتده اوزون و مفصل ایدوب بر اورنده یازمق و جیمق، ممکن اش دگلدر. اوشبو سبب ایچون، تاریخلرنی قرن و عصرلرگه، یا که شهر و قوم لرگه، یا که مملکت و ملت لرگه تقسیم ایدوب بحث ایتمک، مؤرخلر آراسنده عادت اولمشدر. اوشنداق ترجمه لرنی علم و فن لرگه آیوروب، مثلاً: منطق، کلام، حدیث، تفسیر، نحو، فقه، اعتقاد، ادب، شعر، علماسنی باشقه باشقه، یازوب سویلدکلری کبی، کوب و قتده مملکت و شهرلرگه خاص تراجم کتابلری یازلمقده در. حتی که بوضوگ زمانلرده یالگز، مشهوره خاتونلرغه خاص ایدوب، یازلمش تألیفلرنگ عربی و ترکی لری کورلمشدر.

۲

بو مملکتده اولغان قوملرنگ اگ ایسکیسی، بزنگ بابالرمز ایسکی ترک و بلغارلر اولدوغی حالده، اوزلرینه خاص بر تاریخلری بزلرده اولنمادوغی کبی عالملری حقنده دن اثرلر اولنمادوغی موجب اسف بر حال در. گرچه هجرتدن بشیوز ایملی توقزنچی ۵۵۹ نهده وفات اولغان یعقوب بن نعمان البلغاری دیگان بر عالم بزنگ «بلغار» شهری و قوملری حقنه بیوک بر تاریخ تصنیف ایتدوکی مشهور ایسهده، بوتأریخ دن بزلرگه هیچ بر خبر و نام نشان ییلنمدی. اوشنداق آندن مقدم، یعنی هجرتنگ اوچیوز اونتچی ییلند «بغداد» دن «بلغار» غه ایلچی اولوب کلگان جماعت ایچنده اولغان عرب علماسندن ابوالعباس احمد بن فضلان اسملو مشهور ذاتنگ اوشبو بلغار سفری حقنده یازغان سیاحت نامه سی اولدوغی مشهور در. حتی که (اکتفاً القنوع) صاحبی ابن فضلاننگ اوشبو اثری حقنده «آلمان لسانینه اولغان ترجمه سی ایله برابر فراین اسملو بر عالمنگ اجتهادی سایه سنده (۱۸۲۳) م ده پیتربورغ شهرنده طبع اولندی» دیه یازمش ایسهده، بو اثر حقنه هم معلومات آلورغه موفق اوله آلمادق. پیتربورغ و کرونشتاد شهرلرنده اولغان احبابلرغه تکرار

وتكرار مراجعت ايدومز ، حتى كه بعض مستشرق لر غه يازمش مكتوبلر مز جمله سى
ثمره سز قالمشدر .

الحاصل ، اوشبو اورنده مملكت توزوب ، شهرلر بناء ايدوب ، سودالر
يورتوب ، مدنيت تاراتوب ، دنياغه الوغ خدمتلىر ايتكان بابالرمز (ايسكى
تركلىر) نك حاللى بزلر كه قارانغو اولوب قالدوغى كى ، آرالرنده اولغان
مشهور آدملىرى ومعروف عالملىرى هم بيلمسز اولمشدر . شكرلر اولسون كه
روس محررلىرى ، اوزلىرى نك نسل وقبيله لرينه تيوشلى تاريخلرنى يازدوقلرنده ،
استطراد هم قسقهلق ايله اولسه ده ، بزنك آتا وبابالرمز اولغان بلغار ، خزر ،
قبچق ، خلقلرندن هم بحث ايدوب اوتمكه لر ايمش . اقتدارى اولغان كمسنه لر
ايچون اوشبو روس اثرلرندن استفاده ايدوب ، برتاريخ كتابى تاليف ايتمك
بزنك ايچون برنجى درجه ده لازم اش اولسه كرك .

يراق بابالرمز حاللى حقنه مى اثرلر مز اولمادوغى كى بابالرمز اوستينه
كلگان تارلر (تارلر هم بزنك بابالرمز كى ترك خلقى در) احوالندن وآنلردن
يتشكان عالملىر حقنه ، قولمز ده آچق معلوماتمز يوقدر .

قزان شهرى ، روسيه دولتى طرفندن ضبط ايدلدىكى كونده (يكشنبه كون
۱۳ نچى ذوالقعد ۱۲۹۵ هـ هجرىه ، ۲ نچى اوكتابر ۱۲۷۱ ل ۱ سنه ميلاديه ده)
قزان خانلىقى هم دنياغه هيچ كلمش مثالنده قالمشدر . بو وقتده مسلمانندن اثر
قالمادوغى كى علم جوتنجه اولغان اثرلرندن هم خبر قالمامشدر . بوندن صوگ
هم قزان ده واطراف قريه لرده اولغان الوغ يانغين لر ، بو كونده ارينبورغ واوفا
ولايتلرندن اولغان اورنلرده بر مدت دوام ايتكان سيد جعفر (۱) هم آلدار
(۲) واقعه لرى ، اوشنداق كيلمك آبز (حافظ) ، آقاى ، يوسف ، حادثه لرى
(۳) ، ملا عبدالله بن ميز كلدى ايله باطر شاه على اوغلى نك ياولرى
(۴) ، اتل بوينده اولغان مملكت لرده مشهور پوغا چوف (ل) واقعه لرى ، اسلام

(۱) سيد جعفر ، باشقرد اسطرشینه سى اولوب ، (۱۶۶۲) م ده اختلال چقاروب
يكرمى بيلدن آرتق مدت دوام ايتدى .

(۲) آلدار هم باشقرد باشلىقى اولوب .

(۳) كيلمك آبز ، آقاى ، يوسف ، هم باشقرد خلقى آراسنده الوغ اختلال
چقارديلر . اخيرنه (۱۷۳۷) م ده اسير آلنوب پيتربورغ شهرينه يبارلديلر .

(۴) بو كمسنه لر اورسكى تيره سنه ۱۷۱۷ ده صوغش چقارديلر . باطر شاه ، ميشچار
طايفه سندن ايدى . پيتربورغ غه يبارلدى .

(ل) مشهور حادثه در .

اثرلری ننگ و نفیس کتابلری ننگ تلف اولمقینه سبب اولمشدر .
یوقسه قزان خانلغی توشدو کندن صوک هم آزا اولسه ده بر قدر علم اهللری
اولنورغه تیوش ایدی .

مگرده پوغاچوفی واقعہ سی صوگنده بر عصردن آرتق مدت اولور اهل
اسلام ، فوق العاده برطنچلق و راحت لکده عمر اوزدر دیلر . هیچ بر قوم و هیچ
بر زمان بوش طور مادوغی جزئی نرسه لرنی التفات غه آلمان ايسه ، بو عصرنی
عمر بن عبد العزيز (رضی الله عنه) زمانه سینہ مثال ایدر گه ممکن ایدی . ایدی ،
اوشبو طنچ و راحت بر زمانده بزنگ عالم لرمز ، اوشبو ملت ایچون نه کبی
خدمتار ایتدی لر ؟ ! ... قومز ایچون تأریخ یازدی لر می ؟ یا که اوزمزنک آنا
دیلمزی ادب لسانی ایدر ایچون سعی ایدوب ، نحو و صرفلرنی ترتیب ایتدی لر می ؟
ویا که تحسین اخلاق بابنده گوزل اثرلر نشر قیلدی لر می ؟ یا ايسه باشقه روش ایلہ
علم و معرفت سبیلرنی ینگل ایدو ایچون طر وشدی لر می ؟ ! ...

بز ايسه سلفلرمزننگ خدمت و علمده اولغان مرتبه لرنی انکار ایدو چیلردن
اولمای ، بلکه ممکن قدر کمالاتلرنی خلقغه تشهیر ایدو چیلردن مز . حتی که کون
راحت لرنی وتون یقولرنی فدا ایدوب بویوللرنی یازوب مشغول اولقمز ، اوشبو
سبب ایچوندر . ایدی ، بزنگ یوقاروده دید کمز سؤال لرمز غه جواب ویروچی
اولور ايسه ، حاضر میدان غه چقسون ده ، صور دقمز اثرلرنی برلر گه کوستروب
علم اسمینه و هیچ اولماز سه انسانلق نامینه بر افاده ده اولنسون ! .. بونگ برابرینه
ايسه جمله مز دن الوغ تشکر لر گه نائل اولور .

« ادیب و عالملری اولمغان قوم بختسز ؛ مشهور کمسنه لرنی اونطقان
خلق حمیت سز ؛ ادبیاتی اولمغان ملت روحسز » دینلگان سوز خاطرلرده در .
اوشبو سبب ایچون ، اوز قوممزننگ معروف کمسنه لرنی جیوب تعریف
ایتمک ایچون اوشبو کتابنی یازار غه نیت ایتدم . بونلردن باشقه ، بعض برچیت
مملکت لردن اولوب ده بو مملکت که کلوب یورگان آدم لرنی هم استطراد اذکر
ایتمک اولدم . یازاجق اولغان کمسنه لر ايسه ، اوزوم بیلگان قدر اوله چقدر .
یوقسه الله تعالی ننگ دنیاسی کیگ اولدوغی کبی ، ایرلری هم کوبدر . یالکز
بر ولایت ویا که بر عصرنگ معروف ذاتلرنی جمع قیلور ایچون بزنگ قدرتمز
یتیشماز . خبرلرنی بیلما دکمز ایچون ، حاللرنی یازما دکمز ، ذاتلر حقند البته
معذور اوله چقمز .

تاریخ ، طبقات ، تراجم ، یازمق دن اصل مقصود ایسه اوقوچیلر ایچون درست بر حقیقت کوسترمک ، ویا که درست بر حقیقت کوستررگه غیرت صرف ایتمکدر . شونگ ایچون ، ایگ الک ، بونلرغه متعلق اولغان کتابلردن و معتبر اثرلردن ، ممکن قدر جیوب اوگرنمک ، و آندن صوگ حضور قلب ایله اوزون و اطرافلی محاکمه ایتمک ، لازم ایدوکی معلوم در . بو ایسه ، ممکن اولدوغی تقدیرده بر نسخه گنه ایله قناعت ایتمای ، بلکه ایکنچیلرینه کوز صالمق ایله اوله بیلور . یوقسه تاریخ و طبقات یازمق اولوب ، هر بر ایشکاننی ، وقولاقلرغه کیلوب یتشکاننی ، محاکمه سز و تحقیق سز قبول ایتمک اصلا درست اولماز .

هیچ اهمیتی اولمغان نرسه لرگه الوغ اهمیت و یروب ، ویا که اهمیتی اولغان نرسه لرگه التفات ایتمای ، آلتوننی باقر ایدرگه ، و باقرنی آلتون کوستررگه طرشقان کمسنه ، عمرنی صرف بر خیال ایله اوزدرمش اولور .

حالبوکه بو کتابنی یازوب ، شغللندکم وقتک یوز تورلی مختلف فکرلر ایله کوگلم تشویشلی و خاطرم پراکنده ایدی . اگرده مبتدی شاگردلر طرفندن ، تصحیح سز و مقابله ایتمای یازلغان ایکنچی جلد « استفاد الاخبار » کتابنی ، اوشنداق « وفیه الاسلاف » نگ بعض کیسا کلرنی استثناء ایدلنور ایسه ، کوزم اوگنده کتاب اسمینه لائق اولغان هیچ شیء اولنماز ایدی .

تاریخ و طبقات کتابلری یازمق اولغان اصل مشکلیک ، زمانه لر و مملکت لرنگ یراقلغی اولمای ، بلکه مراجعت ایدرلک کتاب و مأخذ لرنگ یوقلغی در . بو ایسه تجربه ایدوچیلر ایچون معلوم بر مسئله در .

بو خصوصک نیچه سنه لردن بیرلو جیوب کلدکم معلوماتلر کو بوسی ، متفرق کاغدلرگه یازلغان مکتوبلر ایدی . بزنگ آرا مزده مکتوبلر ، نظام سز و ترتیب سز ، یازلق بر کو رکام عادت اولدوغندن ، بو مکتوبلرنگ بر یسی بر طرفدن و ایکنچسی ایکنچی طرفدن باشلانوب ، یازلنه چق کاغدی میدان اولدوغی حالک ، حاشیه سینه چقاروبده همده باش آباق ایدلنوب یازلنمش اولنور ایدی . اوشنداق مقصودغه متعلق اولمغان عبارتلر ، قش کونلری نگ کیچه لرندن ده اوزون یازلغان سببندن ، مقصود اولغان بر سطرنی اوقور ایچون ، تمام ذهن واطمقغه حاجتلی اولنور ایدی .

بن ایسه یوقاروده اسملرنی ذکر ایتدکم کتابلرنی اصل اعتبار ایتدم .

لكن اصل اعتبار ايتد كمدن مطلقا نقل ايله كفایت لند كم فهم لنهسون ! بلکه آنلرده یازلغان كمسنه لر حقنده ، معلومات آلنمق امید ایدولگان ذاتلرننگ جمله سینه اولماسه ده اکثرینه مراجعت ایدوب ، مکتوبلر یازدم ؛ درست بر سوز بلکه ایشدنور ديه ظن ایدولگان ذاتلردن تکرار استفسارده بولندم . الحاصل طاقتم ایرشدوکی قدر غیرت ایتمکدن بروقتده یالقمام ؛ قولمه آلمان قلمنی مقصودمه یتمازدن الك ، قویماز ایچون نه لر قیلیمق لازم اولور ایسه ، آنلرنی اجراء ایتمکدن کیرو طورمادم . لكن ثمره تحصیل ایتمک ایسه فیض الهی در . بعض وقتک احمق ویالقاوولر ، یاتقان اورنلرنده خزینه تابوب ، تون کون اجتهاد ایدوب یوروچیلر آچلقدن جان ویررلر . الله تعالی حضرتی ننگ هیچ كمسنه گه ویراچگی و بورچی یوقدر !

مهاكمه ایتد كم صوگنده ، اوز قاشمک اشانچلی اولغان دلیملر گه مجبور اولوب ، کوب وقتده مستفاد الاخبار یعنی (شیخ مرجانی) ننگ اختیار ایتکان سوزلرینه هم خلاف ایتدم . بوندن ایسه ، شیخ حضرتلرینه قیلغان حرمتلر مزگه وصاقلانغان ادبلمز گه خلل کماز . انتقاد و مهاكمه اصولنی ایسه بزلر آننگ اثارلرنی و مؤلفاتلرنی مطالعه ایتمک سایه سنده اوگرنندك .

۴

انسان نه قدر زیراک و محافظه لی اولور ایسه ده هر بر اوقوغان و کورگان نرسه سنی خاطرنده تمام حفظ ایدوب طوته آلمان . کوب وقت اولور ، بر سوزنی کتابده کوردکنی خاطرلدوکی حالک اورنونی ویا که کتابنی اونطور . حتی که اوزی یازغان شیلرنی ده کوب چاغنده ذهنندن یوغالتور . اوشبو حکمت ایچون ، مطلوب اولغان اسملرننگ تیزلک وینگلک ايله تابو لوینه قولای اولور ديه ، کوب عالملر ، اوزلری یازغان طبقات کتابلرنده ، معتبر ذاتلرنی و مطلوب كمسنه لرنی الفبا ترتیبی ايله ذکر ایتمشلر و ایتمکده لردر . فاضل شهیر شمس الدین سامی بك ننگ دیدو کینه کوره ، بوقاعده ، ابتدا عرب علماسی طرفندن ایجاد اولنوب ، صوگره هر بر مدنی و علمای خلق بونلره تقلید ایتمکده لردر . واقعا بوروشده الفبا ترتیبیچه یازلغان اثارلردن ، کوروب اونطقان اسملرنی دگل هیچ اوقولمادوغی و کورلما دوگی كمسنه لرنک ترجمه لرنی ، اسملرندن ازلب تابارغه ممکن در . شولای اولسه ده ، بن ، بو کتابنی عصرار وییللر اوتمکینه موافق ترتیب ایتدم و مقدم

زمانلرده اولغانلارنى الك سويلب ، تدریج ايله صوڭلرغه توشه كلىم . مگرده كتابنك برطرفينه الفبا ترتیبی ايله بر فهرست الحاق ایتدم . اوشبو فهرست سببندن ، حاجت اسمنى بولمقده مطالعه ایدوچی هیچ بر زحمت چیکماز . ترجمه لرنى ییللر ترتیبی ايله یازوچیلرنک وجه لرى : علمك ییلدن ییل توبانلك طرفينه وارادر ؛ صوڭ كلگان عالملرنک مرتبه لرى مقدم لرگه قیاس ايله كم درجه ده اوله در ؛ شونک ایچوى فضل اهلى آراسنده مناسب ترتیب ؛ اوشنداق هر كمنى اوزى نك لائق مرتبه سینه قویمق ، ییللرغه ترتیب ایتمكدن باشقه صورتده اولماز ؛ دیمكدن عبارتدر .

لكن ییللرغه ترتیب ایتمكدن بنم مقصودم بودگلدر . چونكه مذکور دعوانى بومملكت علماسى حقنك قیلورغه ، اوتكاندا گیلرگه والک زمانلرده اولغانلرغه ، مجرد حسن ظن ایتمكدن باشقه سند یوق ایدوکی هیچ كمگه یاشرون دگلدر . حالبوکه یالگز حسن ظن اصولی ايله ترجمه وطبقه یازمق ، بوفن نك قاعده سینه تمام ضد بر اشدر . بلکه ییللرغه ترتیب ایتمكدن ، بنم نیتیم ووجهم ، مقدمه كلگانلر ، خواه علمده کامل ، خواه ناقص اولسونلر ، صوڭغیلرغه . استاذلق نسبتلرى واردر . اوشبو استاذلق وشا کردلك نسبتلرنى حفظ ورعايت ایتمك ؛ علم سلسله سى ، كملردن كملرگه قالب و غنى بیلمك ؛ آتا و بابا حاللرنى اوگره نوب ، بالالار و اوغللرغه كوچمك ؛ ایسكى زمانلرده سیر ایدوب ، تدریج ايله حاضرگى زمانلرغه کیلوب توتاشمق ؛ عصرلر آراسنده اولچاو و قیاسلر یورتوب ، ذهنلرنى قوزغاتمق ؛ وفهملرنى اویاتمق ؛ بنم كوڭلمده محکم اولدوغى ایچون ، ییللر اوتوینه موافق ترتیب ایلمكنى اختیار ایتدم .

یوقسه بخارى ، مسلم ، طحاوى ، جوهرى ، صفانى ، فیروز آبادى ، اصبهانى ، ابن الاثیر ، ابن خلدون ، ذهبى ، مقریزى ، ابن عساکر ، سمعانى ، کبى افاضل اسلام وحفاظ کرام آثارلرندن ، قوللرنده دگل بتون ناحیه لرنده بر کاغدى اولنمادوغى زمان علماسنى ، مجرد حسن ظن ايله اسملرنى عرشكه چقارر ایچون سعى ایتمك ، اورنسنز اولسه كرك . لکن بوسوزنى بن ، اوز خزینه مه كوره یازدم . اگرده آنلرنک علمده کامل ایدوکلرنى برهان ايله اثبات ایدوچی اولور ایسه ، انکار ایتمك شویله طورسون ، یردن كوڭگه قدر تبریک ایدرگه حاضرمن بونک ايله برابر ، بر ایكى ذاتنى استثناء صوڭنده ، مؤخر زمانك علم منبرینه اوطورغان كمسنه لرنى هم علمده مطلقا کامللر ایدیلر ، ديه دعوا ایدرگه جسارتمن

یتشماز. محققین آثارندین محروم اولغان بر عصر علماسینگ ، عالی طبقه ده اولمقلری حقنده الوغ شبهه وتردد اولدوغی کبی ، قوللرنده کتابلر ، خصوصاً موثوق عالمرنگ آثارلری کوب اولمق ، بر عصر علماسینگ بلند مرتبه ده ایدوکلرینه دلیل اولماز. اصل عالمر و علمده کاملر ایسه ، علم وفندن قاعدسی ایله استفاده ایدوچیلر اولور . مثلاً تفسیر کشاف ، علم ومعرفتده نه کبی متبخر بر ذات اثری اولدوغی حالده ، بختسز کمسنه لردن کوب نفس لر ، مذکور تفسیردن اوزلرینگ جهالتلرینه دلیل کتورمکده اولدوقلری هر کون کورامکده در . اوشبو کبی شیلرگه غیرتی کیلوب ، علامه وفیلسوف شهیر ابن رشد الاندلسی حضرتلری « علمی کامل اولمغان کمسنه لر ، امام عزالی نگ علمگه دائر اولغان تصنیفلرنی استعمال ایتماسونلر » دیمشدر .

اوتکان زمان عالمری ، اوزلری نگ کونلرنی اوزدروب کیتمشلر ؛ کیله چکلری ایسه نه کبی صفت ونه حالده اولنه چکلری معلوم اولمقده در . شونگ ایچون بو ایکی طائفه دن صرف نظر ایدوب ، اوزمزنک عصرمزده واوزمملکت مزده اولغان عالمرمز حقنده ، اوزفکرمزننی بویله بیان ایده مز :

بوزمانمزده حسابسز جانلر نادانلق خسته لکی وفقیرلک بلامسی ایله مبتلی اولدی ؛ علم تحصیل ایدر ایچون تورلی مانعلر کوندن کون قوت تابدی ؛ باشمزغه بیگ تورلی مهمات دینییه توشدی ؛ الحاصل دینی ودینوی حاجتلرمز ، چیکسز وقرارسز بر روشکه کردی . ایمدی بزنگ حرمتلو عالمرمز ، اوشبو محتاجلرمزننی فکر ایدوچیلر ، وتون کون شونگ تدبیرنده اولوب ، چاره سنی کوروچیلر اوله چقدر . یوقسه اوزلری نگ قایسی زمانده ایدوکلرنی بیلمای ؛ دنیانگ هم قایو الوشنده طور دوقلرنی اعتبار ایتمای ؛ برتینلک قویان اون تینلک زیان ، مقالینه موافق اولغان لفظی مناقشه لر ، فائده سز بحثلر ، ایله تون کون مجادله ایدوب عمر اوزدرغان ؛ حتی که علماغه لائق اولغان عبارتلر ایله بر برنی تقریع وتخطئه ایدوشمکنی اوزلرینه زینتلی بر عادت ایتکان کمسنه لرنی علمادن صانامق ، تاولرنی اورنندن کوچرمک قدر مشکل بر اشد .

بو کونده قزان مطبعه لرنده باصولنوب چقغان ردیه لر وهذیان نامه لرنی ، یاش وقتلرنده ، تربیه سز خاتونلردن تربیه آلمان کمسنه لرنگ جمله سی یازا بیلور ، بونگ ایچون علم حاجت اولمای ، فقط بر قدر خلقتسز اولمق کفایت ایدر .

بو کتابنی یازمق حقنده اولغان مشکلك نك سببی نه جهندن ایدوکنی سویلدم . شونگ ایچون بنم اثرم یا که « آثار » م ناقص بر صورتک اولنه چغنی انکار ایدر که حقم یوقدر . حالبو که کامل اثرلر وجوده کتورمک ، دگل بنم کبی برعاجز که ، بلکه دنیا ننگ معروف ادیبلری ایچون هم الوغ اجتهادلر صرف ایدر که احتیاجلی اولمقده در . اوزمزی تسلیه مقامنده بر ایکی دانه سنی بو اورنک ذکر ایدر ایسه گ ضرر اولماز . مثلاً : ایکیوز سنه هجریه صوگنده وفات اولغان ابو عبدالله قاسم بن سلام (رحمه الله) اوزینک بر کتابینی قرق ییل مدت عمر اوزدروب یازدوغنی اقرار ایتمشدر . اوچیوز ایللی آلتیده وفات اولغان ابو الفرج علی بن الحسین الاصبهانی (غفره الله) ایللی ییل عمر صرف ایدوب بر کتاب تألیف ایتمشدر . توقز یوز یکر می یدیک وفات اولغان عبدالله هاتفی ، ظفر نامه سنی قرق سنه ترتیب قیلمشدر ، بو کبیلر ، غایتده کوبدر ، لکن مثال ایچون بونلر هم یتار . اوشنداق فرنک علما سندن فوق العاده ذکاوت ایله مشهور اولغان نووتون ، مونتهسکیو کبی مؤلفلر ، قسقه غنه رساله لر ، یازمق ایچون ییللر ایله عمر صرف ایدر لر ایمش . هر کمنگ اثری اوزینه قیاس ایدلدوکی خاطر که آلنور ایسه ، بوسوزلرنی یازمق لغم تیوشسنز اولماز .

تعصب ایله مبتلی اولماغان ، طبقات وترجمه لر یازوچی ایچون ، نه کبی ذاتلرنی یازمق ، ونه کبیلرینی یازمق ؛ یا که نه کبی صفتلر ایله مدح ، ونه کبی حاللر ایله مواخذه ایلمک حقنده ، ایک الک کوکلنده بر اولچاو حاضر لمک ، صوگره هر بر یازاچق شیلرنی ، مذکور اولچاوینه صالوب تارتمق ، لازم اوله در . یوقسه بر برینه مناسبتی ظاهر اولماغان ذاتلرنی ویا که اوزینگ التزام ایتکان اولچاوینه کلمگان حاللرنی ، بر اورنغه تزوب قویمقدن بر فائده کورلماز ، مثلاً فقیه لر طبقه سی یازاچق بر ذات ، فقیه لر آراسنده ، ابوتمام ، جریر ، کبی شاعرلرنی ذکر ایتمکی ؛ ویا که مؤرخلرنی یازدوغی اورنغه حسن البصری کبی زاهدنی ، جبائی کبی متکلمنی قویمقی ، کولکودن عبارت اولور . اوشنداق بر صفت ایله برینی مدح ایتدوکنده ، بعینه شو کبی صفت ایله ایکنجی برینی انتقاد ایلمک بیوک حقسزلق وطوغریسی عفو اولنماز درجه ده آچق ظلم اولور .

مملکت مزده اولغان عالملرني جمع ايدوب ، كتاب يازمقده اولدوغمزي بيلگان و ايشنگان كمسنه لردن كوبلر ، مكتوبلر ايله اوشنداق يوزمزگه هم طوغرو خطاب ايدوب « بزنك مملكت مزده (بر ايكي ذاتني استثناء ايتكان صوگ) اسملريني كاغدگه يازارلق عالملر اولغانمي ؟ و هر بر امام و مدرس ، يا كه شيخ و ايشان لقبى ايله مشهور اولغانلرني مدح ايتمكده ، اصل و حقيقي عالملرگه ظلم اولمازمي ؟ » ديه بحث ايتمشلر ايدى .

بو كتابنى يازمقده اولغان مسلگمز و ذهن مزده حاضر ايتكان اولچاومز ، اوز ملت مزگه تعليم و تدريس ايله ، اوشنداق تاليف و يا كه وعظ و نصيحت ايله خدمت ايتكان كمسنه لرنى درج ايتمك ، و حاللرني هم مدح و يا كه انتقاد طوغروسنده عدالت دن آيورلماي ، بيلدكمز قدر درست و طوغروسنى بيان ايتمكدن عبارت در .

اولسه آثارلرني صانامق ، طوغان و وفات اولغان بيللرني ، استاذ و شاگردلرني ، وغير بوكبى حاللرني ذكر ايدوب ، كيچمك بزنك مرادمز در . الحاصل بزيانچق شيلر رسمى حاللرگه منحصر در . اما سندی اشانورلق اولماغان و يا كه علمى بزرگه تابش لرها نرسه لرگه تعرض ايتمكدن بار قوتمز ايله احتياط ايتدك . مثلا بر كمسنه نى سويلگان و قتمزده « بو ذات ، الله تعالى نك دوستى ايدى ؛ الله تعالى قاشنده قدرى بلند ايدى ؛ بو كمسنه اولكلرني ترگزدي ؛ تقديرلرده تصرف ايتدى ؛ غيب دن خبرلر و يردى » ديمك كى حكاييت لريازمق وظيفه مز خارجنده در .

الحمد لله ، بالغ اولدوغم كوندن ييرو جمله الوغ حاجتمنى الله تعالى حضرتينك خالص اوزندن رجا و نياز ايتدكم كى ، رسول اكرم افندمز (صلى الله عليه وسلم) طرفندن خبر اولنماغان كمسنه لرگه ولى (الله تعالى نك دوستى) ديمك ، كى بر جسارتمده هم اولنمادم .

ايمدى ، اوشبو سوزلرنك جمله سنى تاخيص ايتكان بعدنك ، بو كاغد لرنى يازمقده اولغان مسلگمز ، اوشنداق بزنك مملكت مزده عالملر اولغانمي ؟ ديه اعتراض ايدوچيلرگه آيتولنه چك جوابمز هم بر قدر معلوم اولور . يعنى بو كتابنى يازمقدن اصل مقصودمز اوز قوم مزگه كوبى آز مى تعليم ايتكان ، قايقو هم حسرتلرينى تارتقان كمسنه لرنى ذكر ايتمكدن . بوندن ايسه ، خدمت و مشقتلرى برابرينه آز اولسه ده بر مكافات ، خدمت ايدوچكلرگه هم ترغيب و تشويق

تابلنور . یوقسه عالم دیه یازاچق کمنه لر مزی ، ابو الولید ابن رشد ، ابن رضوان ، خلیل ، سیبویه ، معری ، زفحشری ، کبی اسلام عالمک علامه لك لقبی ایله ممتاز اولغان ذاتلر ایله تیگلشدرمک ، مرادمز دگلدر . بلکه هر نه قدر توبان درجه ده اولسه لرده ، اونطور غه یاراماز اسملرنی یازوب قالدر غه تیوش دیه اعتقاد ایتدم . قولمدن قلم توشکان کونگه قدر ، اوشبو مسلك اوزرنده ثابت اولمقمنی الله تعالی حضرتندن امید ایتمکده یم .

۷

مدنی قوملرنک مکتب ودر سخانه لری ، توبان ، اورتا ، یوقارو ، دیگان اوچ قسمکه بولنمکده در . عالملری هم توبان یوقارو دینلگان ایکی صنفی غه آیورلمقده در . توبان (ابتدائی) مکتبلر ، صبیلر غه خاص اولدوغندن ، عالم اسمینی آلور ایچون ، آنلرده اوقومق کفایت ایتمايدر . بلکه عالم اسمینی آلور ایچون ، هیچ اولغانلر اورتا مکتبلر ده تحصیل لازم اولغان فنلرنی (دنیا طور مشی ایچون لازم ، شریعت قارمقنده فرض ایدولگان شیلر) بخشی آکلاغان صوگ میسر اولور .

اورتامکتبلر ده گوزل تحصیل ایدوبده صوگره (دارالفنون) کبی بیوک مدرسه لر گه ملازمت ایله ، بیلگان نرسه لرنی عملیاتی ایله تجربه ایدوب ، جزئیاتنگ اصل وسندلرینی ، دلیل وحکمترلرینی ، وسبب هم سرلرنی آکلاب ، بلکه حاصل ایتکان کمنه لر ، الوغ عالملر گروهینه تزلورلر .

آدم بالاسی ایچون هر علمنی تمام اصلینه ایرشوب بیلیمک ، وجمله فنلر ایله لازم درجه ده آشنا اولمق ممکن دگلدر . ممکن اولدوغی تقدیرده ده بونگ ایچون عمرلر وفا ایتماز . بر کمنه نگ هر علمده کمال صاحبی اولقی ، باشقه کمنه لر گه یومشسز طور اچغنی لازم ایتدوکندن ، بو اش ایسه معیشت مصاحتینه خلاف وطبیعت اقتضاسینه هم منافی اولمقده در . ایگ بای اولغان بر کمنه ، برنجی درجه ده فقیر گه یومشی توشدوکی ، وکامل بر طبیب نگ ، عادی تگوچی گه محتاج اولدوغی هر وقتده کورلمکده در .

اوشبو سبب ایچون ، بیوک علما طبقه سینه کرور گه قصد ایتکان کمنه لر ، عادی علملرنی تحصیل ایدوب ، تمام ایتدوکلری بعدنک ، اوزلرینگ طبیعتلرینه موافق ، واستعدادلرینه لایق ظن ایدولگان برویا که تورلی فننی صایلاب آلوب ، شونگ ایله مشغول اولورلر . بویولده ، جیلاک مثالنده عزیز عمرلر ؛

یو که بالندن تانلیراق و قتلر؛ وایگ لذتلی یقولر؛ بیگ تورلی راحت چاغ و مرادلر،
فدا و قربان ایدلنور. بودرجه ده اولغان ریاضت و زحمتلر صوگنده، قصد
ایتدوکی علمندن الوش آلور ایسه، الوغ غنیمت عدا ایدلنور. شو درجه ده که:
اوستونده عادی چیکمان اولدوغی حالده، دنیا بایلغینه کوزی توشماز، اوزینگ
حالینه مناسب ویرلگان، دوکتور، پرافسور، حکیم، فیلسوف، علامه، لقبلرنی..
آلماشدررغه رضا اولماز.

آدم بالالرینگ ترکلیک ایدولرینه سبب اولغان فائده لو کشفیاتلرنی،
کرکلو اولغان هنر و صنعتلرنی، الله تعالی حضرتلری، بوکی اجتهادلی کمسنهلر
واسطه سی ایله دنیاغه ظاهر قیلور.

بونلرغه مزاحمه ایدرگه، توبان عالملرنگ، توزان قدر حقاری اولماز.
محکمه و حاکملر ایچون، برار تورلی فتوا کرک اولدوغنده، آنلرغه مراجعت
ایدلماز. ویرگان فکرلری، ایشدلماز، و طوتلماز. بلکه بویله، ضرور فتوالر
حقنده، یالگز الوغ علماء سوزی ایله گنه عمل ایدلنور. لکن بو اورنده دخی
برشیء واردر که آنی بر آز بیان ایتمکده ضرر اولماز. اودیدو کمز بودر:
محکمه و حاکملر ایچون ویا که عموما معیشت که متعلق شیلر حقنده فتوا آلنورغه
لازم اولدوغنده: یالگز، شو علمنگ اوزینه منسوب اولغان کمسنهلرینه مراجعت
ایدلنور؛ مذکور کمسنهلرنگ هم اوزلری ملازمت ایتکان علملری حقند اولغان
سوزی گنه طوتلنور. باشقه سینه ایسه تجاوز ایدلماز. مثلا علم ریاضی گه منسوب
اولغان بر الوغ عالم اوزی منسوب اولمادوغی حالده طب علمی حقنده هیچ بر
محکمه حضورینه چقوب فکر بیان ایده آلماز. اوشنداق بر ماهر طبیب اوزی
اشتغال ایتمدوکی حالده جغرافیه دن ویا که اصول تعلیم دن معلومات صانماز،
صاتار ایسه اوزینگ بر کمچیلگنی میدانغه قویمش صانالور. چونکه هر نه قدر
بو علملر، اورتا درسخانه لرده اجمالا کورلمش ایسه ده، آنک ایله، اول علم حقند
سوز سویلرگه استحقاق کسب ایتمش اولماز.

بوندن آگلاشندوغینه کوره مدنی خلقلرده، هر شیء اوزینگ اربابینه
تابشرلمش؛ یا که هر نرسه نگ اوزینه خاص اربابی اولور ایمش.

اسلاف کرام عصرنده، عباسی خلیفه لر، واندلس دولتلری دورند اسلاملر،
عادت طشند بای اولدوقلری کی، علم و معرفتده هم ایگ بیوک مرتبه ده اولورلر
ایدی. چونکه ملتنگه نسبت ایله بایلغ ایله علم بر برندن آیورلورغه هیچ درست

اولماز. بونلر ايسه، بر قوشنك ايكى قناتى، يا كه بر كمنك ايكى ايشكا گى
مثالنده اولورلر. علم دن باشقه بايلق؛ بايلقن باشقه علم اولماز. يعنى علمسن
ملت بايوماز و آله كيتماز، بايومغان ملت علم تحصيل ايدنه آلماز.

مقدم زمان مسلمانلرى دنيانگ برنجى بايلرى اولدوقلرى كى، هنر
وصنعت بايلرند اولغان غيرت واجتهادلرى، شايان تعجب ايدى. خراب اولوب
ياتقان توفراقلرى بغچه لك ايتمك، تاپ تافر اولغان قزلرى ايگونلك قيلمق،
آروق (حريق) لر ايله تلاك ان اورنلرينه صولر يورتمك، اسلاملرنك عادى
اشلرندن اولور ايدى. يوللر ياصامق، كرك اورنلرغه چيشمه لر قازوب صو
چقارمق، كاروانسرايلر بناء ايتمك، بونلرده عمومى عادت ايدى.

اسلام متاعلرى، جهان يوزينه تارالور، كروانلرى ايله ايگ يراق اورنلرغه
يورر، عرب سياحلرى، دنيانگ برجيتندن ايكنچى چيتينه يوروب، هر بر
قومنگ عرف وعادتلرينى، دين، ومعيشتلرنى، مملكتلرينك جغرافيه لرنى يازوب
كيتوررلر ايدى.

هر محله ده صبيان مكتبى، هر شهرده اورتا مكتبلر، بغداد قرطبه، غرناطه،
قاهره، نيسابور، هرات، شهرلرنده دارالفنونلر تاسيس ايدلمش ايدى. بصره،
بغداد، شهرلرنده اولغان مجلس علمى (انجمن معارف، اقاميا) لرده، فضلاى
كرام وادباى عظام جيولوب، علم بابنده مذاكره لر ايدرلر، وفصيح خطبه لر
ونطقلر ايراد قيلورلر ايدى. غرناطه، بصره، بغداد، كتبخانه لرينه جيولغان
كتابلر حساب خارجنده اولمش ايدى.

آخرت وديا ايچون كرك اولغان فنلرنك محقق عالملرى اسلاملرنك اوز
آرالرنده يوزلر ويگنلر ايله سانالنور ايدى. بو عالملرنك، اوزلرى منسوب
اولغان علملرينه مناسب اولغان لقبلى هم اولنوب، مثلا مفسر، محدث، لغوى،
صرفى، نحوى، فقيه، متكلم، طبيب، فيلسوف، مؤرخ، منطقى، مهندس، كى
هرمتلو اسملر ايله، بر برندن تفريق ايدلنورلر ايدى.

بونلر قاشنك علم، شو درجه ده حرمتلو ايديكه: بر سوزنى اوزينك اربابندن
استماع ايدر ايچون آيلر ايله سفر مشقتلرنى و غربتچيلكلرنى اختيار ايدرلر
ايدى. علم ومعرفتى كامل اولغان كمسنه نى، هر نه قدر باشقه قوم و طائفه دن
اولور ايسه ده هميشه معتبر طوتارلر ايدى. بغداد شهرنده موسى، صابئى،

یهودی ، خرستیان ، عالم‌رینگ ، اسلام علامه‌لری ایله یناشه اوطروب ، علم
مذاکره‌سی ایتدوکلرینگ سببی اوشبودر .

بوکونده مدنی خلقلرینگ اعلیٰ صنف دن اولغان عالم‌لری ، هربر علم‌نی
جامع اولورغه قدرتی یتشما‌دکی کبی ، الک اسلام‌لرینگ هم اعلیٰ صنف عالم‌لری
حقنک « هر فتنی کامل بیله‌در ایدی » دیه دعوا ایدلمازا « هر نرسه‌نی بیلماک
دعواسنی ایدوچی کمسنه ، جاهلدر » دینلدوکی کبی ، معصوم اولمغانلر حقنک
هم هر نرسه‌نی بیله‌در ایدی ، دیه جزاف سوز سویلنماز .

بلکه اعلیٰ صنف عالم‌لرینگ شهرت‌لری و کمال‌ت‌لری ایسه ، یالکز اوزلرینگ
منسوب اولغان علم‌لرنده و عمرلرنی فدا ایتکان فنلرینه نسبت ایله اولور
ایدی . اوزلری منسوب اولمغان علم‌لر خصوصنده ، عادی عالم‌لر درجه‌سندن
اوتمازلر ایدی .

عادی هنر و صنعتلردن باشلاب ، ایگ اعلالرینه وارنچه اوزینگ ماهرلری
« اهل ذکر » حساب ایدلنور . هربر علم‌نگ اعلیٰ و اهل ذکر ، اوشبو
اعلیٰ عالم‌لری اولور . ایدی ، قایو علم‌ک اولسه اولسون ، حاجت و مشکل واقع
اولدوغنک « فاسئلوا اهل الذکران کنتم لاتعلمون » دینلدوکی آیت کریمه ؛
اوشنداق « استعینوا علی کل صنعة بصالح اهلها » مضموننک اولغان اثر مصداقچه ،
مذکور علم‌نگ اوزینگ اعلیٰ عالم‌لرندن صورامق ، و بیان ایتکان فکرلرنی
هم دستور العمل طوتمق تیوشلی اولور .

تأسیس کونندن باشلاب بغداد خلافتینگ واندلس دولتینگ توشکان کونینه
قدر اولغان واقع‌لرنی علم تاریخ ایله تفتیش و آثار اسلام‌نی تتبع ایتکان کمسنه‌لر
قاشنده ، سلفلر مز و عموما اسلام‌لرینگ حال‌لری اوشبو نیگزگه بناء ایدلدوکی ،
اوز اوزندن آچلور و معلوم اولور . « بو کمسنه اوشبو درجه‌ده اولغان فضل
و علمی ایله البته بیلمای ایتماز » دیه اوزلری منسوب اولمغان علم‌لر حقنک
فتوا صورمازلر و مشکل حل ایتدومازلر ، ایدی . حتی که حل ایدرلر ایسه‌ده ،
تحقیق و محاکمه ایتمای طوروب ، قبول ایتمازلر ایدی . حدیث مشکلی حقنک
امام سیبویه دن ، هیئت‌ده ابن عبد البر دن ، لغت‌ده بخاری دن ، نحوه امام
کرخی دن ، فلسفه‌ده احمد بن حنبل دن ، تفسیرده ابن الهیثم دن ، لغت‌ده ابن
میطار دن ، شعرده ابوقلابه دن ، شایان دقت تحقیقلر ، اسلام کتابلرنک کوچرلما دوکینگ
باش سببی اوشبودر .

یوقارو دنبر و سویلد کمز اعلیٰ صنف عالم‌رنک بزلر ایچون الوغ خدمت‌لری .
 اوستمزده بیوک منتلری وارلغی شبهه‌سزدر . بونی انکار ایلمک کفران نعمت
 اولور . روح‌لرنی خیر دعاء ایله شادلندرمق و ممکن قدر طوغری صفت‌لرنی
 ذکر ایله مدح ایتمک بورچمزدر . لکن هر نرسه‌ده اوزینه موافق اولچاوی
 اولدوغی کبی ، حسن ظن ایتمکنگ ده معلوم بر قرار ی اولور . قرارندن چیتکه
 چقغان مدح‌لر ، ذمگه ایلانوب کیتدوکی کبی ، اولچاوندن اوتکان حسن ظن‌لر ده
 هم معنا اولماز . حرمت ایتمک نیتی ایله پیغمبر لر گه عبادت ایتمک حرام اولدوغی
 کبی ، حسن ظن ایده‌من دیه ، هر نه قدر متقی و عالم اولسه‌ده ، بر عالم کمسنه‌نی
 معصوم درجه‌سند طومتق هیچ وقتده درست اولماز .

قرینه قاطعه ویا که ضرورت کبی دلیل‌لر ایله تأکید ایدلمدوکی حاله ،
 معین بر عالم‌نگ سوزنی ، جف القلم حق و راست دیه اعتقاد ایلمک ایله ، مذکور
 کمسنه‌نی معصوم دیه اعتقاد ایلمک آراسنده نه قدر فرق اوله بیلور ؟ ! . . .
 انسان نه قدر صاقلانسون و نه قدر اعتبارلی و دقتلی بر عالمده اولسون ،
 بیلوب ویا که بیلما ی ، بر خطاء سوز ایتمه‌کی و خلاف عمل قیلمقی ممکن اولور .
 لکن بو تقریردن ، اعلا صنف دیگران عالم‌رنک هر سوزاری خطاء دیمک کبی
 بردعوا آگلا شلماز و آگلا شلما سون . بلکه بوندن مقصود ایسه ، اعلا درجه‌ده
 اولغان عالم‌لردن بر تورلی مذهب ویا که سوز ایشدلو بده ، دلیل‌لر گه عرض
 ایتمازدن مقدم علی العمیا ایارمک و اوشنداق ، مذکور مذهبنی اساسلی اعتقاد
 ایلمک ، موافق اولماز .

بو کونگی اسلام عالم‌ینگ ، ایسکی اسلام مد نیتینگ بقیه‌سی اولمقنی ویا که
 بو کونک اولغان اسلام‌لرنی ، اولگی مسلمان‌لرنک خلفاری ایدوکنی اثبات ایدرلک
 دلیل بولمق ایگ مشکل بر مسئله‌در . چونکه غیرت و همت اوشنداق علم و معرفت
 بابند بو ایکی گروه آراسند ولو جزئی اولسون بر مشابعت قالماشدر . اولگی
 مسلمان‌لر ، ایرته‌گه اوله‌چک کمسنه مثالند آخرت ایچون و بیگ ییل طور اچق
 مثالند دنیا ایچون طرشد و قلرنده بوزمانه مسلمان‌لری یالقا و لغت و غفلت یقوسینه
 غرق اولمشلردر که اویغانمق احتمالیده بیک یراق قالماشدر .

اهل اسلام ، سعادت درجه‌لرینگ بر نچیسنه ایر وشد کلری صوگنده ،
 نه حکمت ایچون اسفل السافلین گه توشدیلر ؟ ! . بو گاه هم اشارت ایتمکنگ
 وقتی کلامشدر . بو بابک عریض و عمیق تیکشرو چیلرنک معلوماتلرینه کوره ،

اهل اسلام ننگ توبان توشو وینه اوشبو شیلر سبب اولمشدر: (۱) افتراق. الله تعالی حضرتی
 «الله تعالی ننگ حبلینه جیولشوب یابوشگزده آیورلشمه گز!» دیه فرمان ایدوب
 طور دوغی حالک، اسلاملر، اوز آرالرند اولغان اتفاق باولرنی اوزوب وکیسوب،
 منافرت ایدوشمکده اولمشلردر. بو فرقه تگی فرقه نی بدعت گه نسبت ایدر ایدی؛
 تگی فرقه ایسه بونسنی ارباب ضلالت صانار ایدی. بلانگ الوغسی شودر که،
 بو کبی سؤظنلرنی دین و شریعت اسمندن یورتورلر ایدی. رسول اکرم افندمز
 (صلی الله علیه وسلم) اوزینگ امتنی اوز یولینه واصحاب کرام (رضی الله عنهم)
 مسلکینه دعوت ایدوب، شوندن آیورلمقدن تحذیر ونهی ایتدوکی حالده،
 اسلاملر، بو امر شریفتی بیرینه کتورمک ایچون، اوزارینگ عمل واعتقادلری،
 صحابهلر یولینه تطبیق ایتمک لازم و بر قارش آیورلمقدن صاقلانورغه فرض
 اولدوغی حالک، اسلاملر، رسول اکرم ننگ امتنی فرقهلر گه بولمک و جزئی بهانهلر
 ایله، کوبلرنی برچیتکه آیوروب چیقارمقدلر ایدی. (۲) ملت استقبالنندن
 وملت که عائد فائده و ضررلردن خبردار اولغان واعظلرنگ وعظلری. بونلر ایسه
 آیت وحدیثلرنی یا گیش تفسیر ایدوب، خلقنی بایلق دن نفرتلندرلر ایدی.
 بونگ ثمره سی اوله رق اهل اسلام کسب و هنر، سودا و صنعتلردن توقتار اولدیلر.
 قوللرندن بایلق کیتدی، باشقه لرغه محتاج اولوب قالدیلر. طبیعی اوغریلق
 وتالاشمق کوبایدی. یوللر کیسولدی، کروانلر توقتالدی. بایلق بتکان صوگ
 علمک اوز اوزندن سونوب، اسلاملر گه وداع ایتدی. (۳) وضاع و کذابلرنگ
 ظاهر اولمقی. بونلر سببندن موضوع حدیثلر کوبایدی، تفسیر کتابلری بنی
 اسرائیل قصه لری ایله طولدی. (۴) اهلی اولمغان کمسنه لر، علمدن معلومات
 ویرمکلی. بونلر سببندن آیت وحدیثلر سؤ تفسیر گه اوغرار ایدی. هنر
 و صنعتلر، گویا شریعت که خلاف ایدوکی نشر اولنور ایدی. (۵) آرسطو
 وافلاطون فلسفه لری شریعت مطهره گه قوشلوب کیدوی. بونگ سببندن اصول
 اعتقادات یونان حکماسی اصطلاحلری واسطه سیله تحصیل ایدلنور اولدی.
 (۶) تعلیم و تدریس بابنده عادتدن طش مبادی ایله اشتغال ایتمک. شا کردار
 ایسه، اون اونیش ییللر، اوزلرینگ تحصیل و قتلرنی مبادی میداننک ایلانوب
 اوتکارر اولدیلر. وبو سببلی، مقصودلرنی کورمکدن و ملکه کسب ایتمکدن
 محروم قالورلر ایدی. اسلام ننگ تدنیسینه بوندن باشقه سببلر هم کوبدر.

اقتدار صاحبی یازوچیلر ، بزنگ بو اورنده اشارت ایتد کمز ماده لرنک هر برام
برامی حقنده جلدلر طولیسی کتاب یازا بیلور لر.

۸

بزلرده ، بر قدر درس کتابلرینی کورگان ؛ بیش اون جلد مقدارنده
کتابلرنی مالک اولغان کمنه لردن بر قدر آدملر ، اوزلرنی عالم و شریعت
اسلامیه گه هم کندولرنی خادم اعتقاد ایتمکده لردر . بو کبی اعتقادنگ تیوشسز
بر اعتقاد ایدوکنی آز اولسه ده بیلدرمک ایچون اوتکانک اولغان بابنی یازدق .
بعض درس کتابلرینگ شرح وحاشیه لرندن استاذلرندن ایشتمش وجه
اوزرنده تدریس ایتمک ، عالم اولمقغه کفایت ایتما دوکی کبی ، بعض کمنه لرنک
اثرلرنی مالک اولمقده خادم شریعت ، منصبنی آلورغه کافی اولماز . بلکه خادم
اولمق ایچون ، ایگ عزیز عمرو وقتلرنی قربان ایتمک ، وایگ لذتلی مرادلرنی
فدا قیلمق ، ایشتنکان آور سوزلرگه صبر اوزرنده اولمق ، تون کون آثار
اسلافنی تیکشروب همیشه تحصیلده اولوب ، اخلاقلرگه یامشافهه ویامکاتبه ایله
تلقین علم یولنده اولمق ، کرک اولور .

اوزمزنک علوم اسلامیه مزگه اولغان خدمتلمزنک درجه سنی آچق بیلیمک
ایچون ، فرنک علماسینگ اجتهادلری ایله موازنه ایتمک کفایت ایدر . فرنک
علماسینگ دنیاوی علملرگه اولغان خدمتلی ایله دگل ، بلکه بزنگ شرعی علملر مزگه
اولغان خدمتلی شایان تعجب در . مثلاً اسلاملر ایگ قیمتلی نسخه لرنی قوللرندن
چقاردوقلری حالک ، فرنکلر ، دنیا ماللرنی صرف ایدوب اسلام آثارلرنی جیمقلر
ایدی . یاوروپانگ مشهور کتبخانه لرنک حسابسز اسلام کتابلرینگ حفظ ایدلنوینگ
سببی اوشبودر . قرآن شریفنی ایگ الک فرنک علمالری طبع ایتدردکلری کبی ،
نادر تفسیر وحدیث کتابلری هم آنلر طرفندن دنیاغه نشر اولنمشدر . بوجمله دن
تفسیر کشافنی « لی » اسمنده بر عالم ، (۱۲۷۶) ده کلکته ده ، تفسیر قاضی
بیضاوینی « فلاشر » اسمنده بر آلمان لیپسغ شهرنده طبع ایتدردی . آلمان
عالملرندن « فل » اسمنده بر ذات لیپسغ ده باصولغان تفسیر ایچون مکمل
صورته بر فهرست هم ترتیب ایتمشدر . صحیح البخاری اوچ جلد اوزرنده
(۱۸۶۸) ده « لیدن » شهرنده طبع اولندی . شمس الدین الذهبی نگ
مشته سی « دی یونج » اسملو عالمک تصحیحی ایله (۱۸۸۱) م ده « لیدن »

شهرنده باصولدی . سیر کتابلرندن ، سیره ابن هشام ، ایکی جلد اوزرنده
(۱۸۷۱) ده «غوتنغن» ده ، آلمان علماسندن «ووستنفلد» اجتهدی ایله؛
امام واقدی تاریخی (فتوح اسلام) نمسه عالملرندن «فون کرامر» غیرتی ایله
(۱۸۷۱) ده کلکته ده ، بلاذری ننگ (فتح الامصار) نام کتابی اوچ جلد اوزرنده
«دیه جو» هم «اهلوارت» طرفندن (۱۸۶۴) ده لیدن ده طبع اولندی .
ابوحنیفه الدینوری ننگ (الاخبار الطوال) اسملو اثری «جرجس» نام عالم
طرفندن (۱۸۸۸) ده لیدن ده نشر اولندی . ابن قتیبه ننگ کتاب المعارف
نام اثری ، (۱۸۵۰) ده «ووستنفلد» طرفندن غوتنغن ده ؛ تاریخ طبری ننگ
کوب اورنلری ، «دیه جویه ، بارت ، نولدکی ، لوث» نام عالملرک اعتناسی ایله
یکرمی اوچ جزءه لیدن شهرنده (۱۸۷۹) ده طبع اولندی . امام مسعودی ننگ
مروج الذهب اسملو عزیز اثری (۱۸۶۱) ده «دی ماینارد» اسملو فرانسر
عالمی طرفندن پاریس ده اون دورت جلد اوزرنده باصولندی . ابن الاثیر
حضرتلرینک کامل التواریخ نام اثری اون دورت جلد اوزرنده لیدن شهرنده
«تورنبرغ» اسملو عالمک تصحیحی ایله (۱۸۸۱) ده بوصولدی . بو ذکر ایتدکمز
اثرلر صرف اوزمزنک اسلام شریعتمزگه متعلق شیلر در . حالبوکه ، بو خصوصه
ذکر ایتمای قالدیرغانمز ذکر ایتکانمزگه نسبت ایله کوبرا کدر . اما دین گه
متعلق اولمای بلکه اسلام ادبیاتینه عائد شیلرده (مثلا شعر ، معانی ، بیان ،
بدیع ، صرف ، نحو ، تأریخ ، کبی) فرنک عالملرینک کویسترگان هنرلرینی بیان
ایدوب یازمق بزنک اقتدارمزده اولماز . اوشنداق اوشبو خصوصده یازلنه چق
بجشنک آخری هم اوچی چقماز . بز ایسه ، اوزمملکت مزده اولغان اسلام علماسی
ایله فرنک عالملری آراسنده اولغان غیرت واجتهادلرینی ، اولچاوجیلرگه بلکه
یاردم اولور دیه مذکور معلوماتنی یازدق . هرکم اوزینک وجدان وانصافینه
قایتوب ، برتورلی محاکمه ایده ییلور .

مقصود

(۱) احمد بن فضلان بن العباس بن راشد بن حماد البغدادی . بغداد علماسندن ایدی . دورتچی . عصرنگ اولنده سلامت ایدوکی معلوم اولمشدر . عباسی خلیفه لردن ابو الفضل جعفر المقتدر بالله طرفندن ، بزنگ «بلغار» شهرینه یبارلکان ایلیچی هیئتینه کاتب تعیین ایدلش ایدی . شونگ سببندن بلغارغه اوزون برسیاحت ایتدی . بلغار حقنده کتاب یازغان عالملرنگ (بزنگ ظنمزغه کوره) اقدمی اوشبو ذاتدر . روس قومی حقنده اولغان معلوماتنگ کوبسنى تاریخ علماسی ابن فضلاننگ بو اثرندن آلدوقلری کبی ، باشقرد خلقینگ اسمی دنیاغه چقوینه سبب ده اولمشدر . ابن فضلان بلغار مملکتی حقنده کوب معلومات ویرمشدر . اوزی کوروب ، بیلگان نرسه لرنی دقت و طوغریلق اوزرنده یازمش ایسه ده ، کشیدن ایشدوب ، روایتلرگه بناء ایدوب یازغان بعض حادثه لرنک مبالغه لر هم اولمش ایمش . بویله حاللر ، هر بر سیاهلرده اولندوغی ایچون ، ابن فضلان

هم موأخذه ایدلماز . دیدکمز ایلیچی هیئتی اوچیوز توقزنچی سنه ننگ اونبرنجی صفرنده بغداددن آیورلوب ، خراسان ، خوارزم ، مملکتلرندن یوروب ، ارینبورغ و سامار ولایتلری اورنندن کیچوب بلغارغه واصل اولمشدر . بو وقتک بلغار خانى (آلماس بن سلگی) اسملو ذات ایدی . ایلیچیلر حضورنده ، اوزینی مسلمان اسمی اولغان «جعفر» اسمی ایله آلماشدرمشدر (*) . اوشبو ایلیچی هیئتی ایچنده الوغ عالملر ، مشهور ادیبلر ، معروف فاضللر ، حتی که منجم و مهندس لر ، هم اولمشدر . بلغار شهرینگ مسجدینگ نیگری هم بونلر حضورنده تأسیس ایدلش ایمش . مذکور ایلیچیلر ایله کلگان خلقنک بلغارده قالغانلرندن باشقه لری ، بغدادغا کیر و سفر ایدوب ، اونونچی ۳۱۵ نه ده محرم الحرام اون ایکسینده بغدادغا واصل اولمشلردر . گرچه اکتفا القنوع صاحبی ابن فضلاننی اوچیوز توقزد وفات اولدی دیه یازسه ده الله اعلم سهو قلم اولسه کړک . چونکه اونونچی

(*) بتون بلغار ولایتینه حکم ایتکان برخان ، عرب عالملری حضورنده اوز اسمینی ، اسلام اسمینه تبدیل ایتدوکی هالده ، بزنگ اماملرمز ، صرف گریک اسملری اولان ، افلاطون (پلاطون) کبی ، اسملرنی بالالارغه قوشمقده لردر .

سنه ده بغدادغه قایتوب کردوکنی ،
کندوسی تصریح ایتمشدر .

(۲) حامد بن ادریس البغاری (قاضی) .
یشیوز بیللرده سلامت ایدی . سلیمان
بن داود نام ذات ، زهرة الریاض اسملو
کتابنده ، اوشبو کمنه دن حدیثلر
نقل ایده در .

(۳) ابو حامد الاندلسی . اندلس
علماسندن اولوب . یشیوز یکرمی
توقزنچی س ۵۲۹ نه ده بلغارغه کلمش
ایدی . اوشبو وقتده بلغارنگ مشهور
عالمی وقاضیسی یعقوب بن نعمان ایله
صحبت ایتدی .

(۴) یعقوب بن نعمان البغاری . بو ذات
بلغارده قاضی اولوب ، بلغار حقنده
مخصوص تاریخ کتابی هم یازمشدر .
استاذی ابو المعالی عبد الملك بن
عبد الله الجوینی (*) در . یشیوز ایمللی
توقزنچی س ۵۵۹ نه ده وفات اولدی .
قبری بلغارده اولسه کرك .

(۵) محمد ابو عبد الله بن عبد الرحیم

بن سلیمان (غرناطی) . یشیوز آلتمش
سنه سی صو گنگ وفات اولمشدر . اندلس
عالملرندن اولوب ، یشیوز اوتوزنچی
س ۵۳۵ نه ده بلغارغه کیلوب قاضی یعقوب
بن نعمان ایله کورشوب ، مجلسنده
اولدی . باشقردلر آراسندا هم سیاحت
ایتدی . « تحفه الالباب ونخبة الاعجاب »
آدلو کتابنده ، بلغار و باشقرد مملکتلری
حقنده بر قدر خبرلر یازمشدر . لکن
بر قدر مبالغه لی اولدوغندن انابت
ایتمک بیک کوچدر . عاد قوملرینگ
تشرینی باشقردده کوردم دیه
زورقلرینی هم تعریف ایددر . مگرده
بو تشرلر عاد قومینگ تشرلی اولمای ،
بلکه شو عصرلرده چود (فین) خلقی
طرفندن جیولوب ، سودا ایدلمکده
اولغان ، صو صغرلری تشرلی (مورث)
اولمقی بیک یاقن احتمالدر . الک
زمانلردن قالغان خرافاتلرغه اشانوب ،
بو تشرینی ، باشقردلر ، عاد قومی
تشرلی ، ظن ایدوب ، خبر ویرگان
اولورلر ، بو کمنه هم آنلرنگ خبرلرینی
انکار ایتمای یازغان اولور . چونکه
عاد قوملرینگ اورنلری معروف اولوب ،
باشقرد صحرا لرنده اولما دوغی کبی ، بلغار

(*) بو ذات ، نيسابورغه تابع اولغان « جوين » قریه سندن اولوب ، بر مدت
بغدادده طورمش ایدی . صگره مکه ایله مدینه شهرلرنده اقامت ایلدی ، و بو
مناسبت ایله « امام الحرمین » لقبی ایله معروف اولدی . آخیرنده نيسابورغه
قایتوب « نظامیه » مدرسه سنده (بو کونکی دار الفنون مدرسه لرینه مرادفی)
درس آیتدی ، و ایمللی توقز یاشنده دورت یوز یتمش سکزنچی س ۷۸۷ نه ده
نيسابورده وفات اولدی . بو تقریرچه صاحب ترجمه قاضی ، بیک یاش وقتنده
اوشبو شهرلرنگ برار سینه واروب ، بو ذاتدن تعلیم آلمش اولور .

«سرای» شهرینه کلوب، برکه خان اسمینه اوله رق «الرسالة الناصرية» آدلو کتابنی تصنیف ایتدی. اصلی خوارزم ولایتینده «غزمین» اسملو قصبه دندند. مذهبلرنی بیلیمکده، مناظره غه ماهرلکک برنجی درجه ده مشهور ایدی. علمده کمال تابقانی صوگنک بغداد شهرینه هم واروب، علماسی ایله مذاکره ایتمشدر. تصنیفاتی کوبدر. مگرده بودرجه ده الوغ برکه مسنه اولدوغی حالده، سوز کوچرمکده مساهله سی کوب اولور ایدی دیمشدر.

(۷) حسن بن عمر البلغاری. توقسان یاشندن اوزوب، آلتیوز توقسان توقز ۹۹۹ نه لرده وفات اولمشدر. وفاتی تأریخنک باشقه تورلی سوزلر هم وارد. بلغارغه کلوب برنیچه ییللر طور دی. دشمنلری طرفندن الوغ بر فلاکت کلمک احتمالی اولدوغنک بلغارنی ترک ایدوب، بخارا شهرینه کیتدی. بخاراده، عبیدالله صدر الشریعه حضرتلری کندوسینه مرید اولدی.

اطرافنده ده دگلدر. هالبوکه مؤرخلر، عاد قومنی روایتلرده کورلگانچه مناره لر قدر اوزون بدنلی وفوق العاده قوتلی، کمسنه لر اولمای، بلکه عادی انسانلر ایدی دیه دعوا ایللر. بونلر دیدو کینه کوره، اولگی زمان حکایتچیلری، هیچ بر ضرورت اولمای طوروب، عوج بن عوق (عنق دگل، قاموس غه مراجعت اولنه) کبی الوغ بدنلی و اوزون عمرلی، وجودی اولمغان بر ذات دن خبر و یروب، نیچه تورلی واقعه لر تصنیع ایتدوکلری حالده، عاد قومینکده فوق العاده محکم و عجایب اثرلرنی کوردوکلرندن صوگ، بونلرنک بوی وقوتلری حقنده دیل هم کوگلمگه کلگان قدر خرافاتنی سویلمکده بربرندن آرتدیرمشلردر. بونلرنک فکرلر نیچه الوغ بنالر تأسیس ایدر ایچون مطلقا الوغ بدنلی وقوتلی اولمق کراک ایش. هالبوکه، عجایب الوغ و محکم اثرلر وجوده کتورمک بدن گه توقف ایتمای مدنیت که موقوفدر. عاد قوملری هم پک مدنی خلقلردن اولمشلردر.

(۶) مختار ابو الرجا نجم الدین بن محمود بن محمد (زاهدی). التیوز سکسان سکز ۸۸۸ نه ده وبر روایتک التیوز ایللی سکز ۸۵۸ نه ده وفات اولمشدر. برکه (*) خان عصرنده

(۸) حسین بک بن از میر بک. قبر تاشینه یازلدوغینه کوره یتیمش آلتی یاشنده، یدییوز قرق دورت ۷۴۴ نه سی محرم یدیسنده وفات اولمشدر. قبری، اوفادن سامارا غه

(*) جوجی خان اوغلی اولوب اصل اسمی بورکه ایدی. تتر خانلردن ایک الک اسلامغه کروب اسمینی «برکه» گه آلماشدیرمشلردر. ابوالمعالی ناصر الدین دیه کنیه هم اقبلنمشدر. تترخانلرینک مشهور و معروفلرندن ایدی.

وارغانده ايكنچي موقف « چيشمه »
اسملو محطه (واقلال) غه ياقن مشرق
طرفند در. اوستند ترزه وايشكلي تاش
بناسي هم واردر. مذکور بناء، قبر
اوستينه بناء اولندي يوقسه، بناء،
اوزي منفعتدن چقدوغی صوگنده،
يرتچلردن محفوظ اولسون ايچون،
جنارهنی اولده اولغان حاضر بناء ايچينه
دفن ايدلديمی؟ بونسی معلوم اولمادی.
بعينه اوشبو بناء روشنده، شو اورنغه
ياقن يرده دخی بر باشقه بناء واردر.
بونسنك ايسه قبر فلان يوقدر. بر روايتكه
كوره، اقساق تيمور، توقتاميش خان ايله
صوغشوب يوردکندهمی يا كه باشقه
بر سفرندهمی اوشبو اورنده بر مدت
قالوب، مذکور بنالرنی اوزينه طورر
ايچون بناء ايتدرمش ايمش. اوشبو
وقته آلتی نفر بی لری وفات اولوب،
اوشبو بناءنگ يانينه دفن اولنمشلردر.
گرچه بونلرنگ اوستلرنده تاشلر وار
ايسه ده يازلماشدر. بعضيلر فکرينه
كوره، اوشبو بناء، قبر اوستينه بناء
ايدولكان اولمای، بلکه نوغای خانلرينك
جايلك مقام لری اولوب، آنلر ايچون
بناء اولنمش ايمش. صاحب ترجمهنگ
اوستينه الوغ تاش اوطورتلنوب،
باطرلوب اسمی وتاريخی يازلماشدر.

بابر ميرزا ظهير الدين محمد
بن ميرزا عمر خان (بابرنامه كتابينك
مؤلفی اوله در) طرفندن الك مرتبه
اوله رق، حسين حاجی اسملو بر كمسنه،

روسيه دولتينه ايلچی اولوب كلدوكنده،
يا كه ايلچيلك خدمتنی تمام ايدوب
قايتوب واردوغنده، « اتل » نك
مشرق طرفنده بر اورنك وفات اولوب
قالدوغندن، صاحب ترجمهنی مذکور
ايلچينگ عینی اولمقنی ظن ايدوچيلر
واردر. لکن تاريخلری بو گامساعد گلدر.
اوشبو طرفده اولغان باشقردلرنگ، آتا
وبابالرنندن ايشد لنوب قالغان روايتلرينه
كوره، بو كمسنه (حسين بك) تركستان
شهرندن ايمش. تركستان طرفنده
مشهور اولغان خواجه احمد يسوی اسملو
شيخ نك مریدلری جمله سندن اولوب،
گویا مذکور استاذی و شيخی طرفندن،
بو ولايتده اولغان باشقردلرغه، دين
اسلام و شريعت او گرتمك ايچون يبارلمش
ايمش. بونده كلوب باشقردلرغه تعليم
ايله مشغول اولمش و بر زمانه حج ايدوب
هم كلمش ايمش. تنی وعقلی بيك
سلامت اولدوغی حاله وفات ايتمش.
اوستنده اولغان تاشی نيچه دوه ايله
سمرقنددن، وبر روايتده اون ايکی
اوگوز ايله بخارا دن كتورلمش.
باشقردلر، گویا بونگ قبرنده نور كوره لر،
يا كه كورگانلر، شونگ ايچون
هر طرفندن كلوب قبرينه زیارت ايدلر،
قربان لرهم بوغازلاب، كیده لر. اوشبو
اطرافك اولغان كوب مجوسيلرنی، كوركام
وعظی ايله مسلمان ايتمش ايمش.
باشقردلر روايتی بوندك تمام اولدی.
لکن بو حكايته كوب مبالغه لر اولسه
كرك. آنك ايچون، اگرده تاريخلرنه

نرسه لر، صوراشوب، سويلندم، ايسه ده،
اکثري خرافات، ونذر آشاوچيلر
طرفندن تصنيع ايدولگان شيلر اولمقى ايله
حکم ايتدم.

(۹) ابراهيم برهان الدين بن خضر
البلغاري. يد ييوز ايللى بر
س ۷۵۱ نه سند سلامت ایدی. بو کسسه،
«فصول النسخ في علم الجدل» آدلو
کتابغه شرح يازغان ابراهيم برهان الدين
بن يوسف غه باشقه ايدیمی، يوقسه
ايکيسه بر ذات ايدیمی معلوم اولمادی.

(۱۰) احمد بن محمود الجندی. عجائب
المقدورده الجندی صورتنده کورلدى.
سرای شهرنک طور دوغنى ابن عرب شاه،
ذکر ایده در. امام مطرزی ننگ
«المصباح» اسملو کتابینه، يد ييوز
ايللى بر س ۷۵۱ نه سند «المقاليد»
اسمنده، بر شرح هم يازمشدر. وفاتی
صوگراق اولسه کرك.

(۱۱) صدر ابو محمد بن علاء الدين
البلغاري. تاج الدين ابراهيم بن محمد
آدلو شا کردینه يد ييوز آلتمش آلتنجی
س ۷۶۶ نه ده اجازت نامه يازمشدر.

(۱۲) محمد قطب الدين بن محمد الرازی
الشافعي التحتانی. اوزبك اوشنداق
جانی بيک خانلر زمانه سنده سراي
شهرنده طوردی. بزنگ مملکت مزده
معمول اولغان شمیسه شرحی اوشبو ذات

بر خطا لقا اولماز ايسه، حسين بك خواجه
احمد يسوی طرفندن يبارلور گه زمانلری
مساعد دگلدر. بلکه بو کسسه طوغان
کونده خواجه حضرتلری کوبدن يعنى
س ۷۶۲ نه ده وفات اولمشدر. اوشنداق
مذکور زمان مریدلرنده «بك» کبی
لقبلر اولماز ایدی، بلکه بولقب توره لر
وميرزالر غه مخصوص بر تیتول اولنور
ایدی. بوندن اوستون، هجرتدن
يدنجی عصرده، اتل بوينده واورال
ولايتلرنده اسلام دینی جايلوب، کامل
درجه ده رسوخ تابقان ایدی. آرالرنده
علماء وفضلاء کوب اولور، اسلام
مملکتلرينگ کروانلری متصل يسور
ایدی. شونگ ايچون، باشقردلر غه
اسلام اویراتور ايچون کلدی ديگان
سوزی قبول ایتمک بر آز مشکدر.
سرای ده اولغان خانلر طرفندن، اوشبو
اطرافني اداره ایدر ايچون يبارلگان
بکرننگ برارسی اولور، ديه ظن
ايدوچيلر هم واردر. بو احتمال هم بعيد
دگلدر. ميلادی ايله ۱۸۹۱ ده مای
آينگ يکرمی دورتنده ويکرمی بيشنه
اوشبو اورنلرنی يوروب، کورمش
ايدم. غایتده خوش اورنلر در. يانمزده
اولغان باشقرد، دنيا کورگان بر معلومانلی
ذات ایدی. بونلر فی صحابه لر قبری ديب
آيته لر، ديه دخی بر قدر زیارت
کوستردی ايسه ده، يازولر فی اوقوب
کور دکمه اون ايکنچی عصرنگ باشنه
وفات اولغان باشقردلر زیارتی (قبری)
اولوب چقدی. اوشبو ذاتدن کوب

اثری در . یدییوز آلتمش آلتچی
س ۷۶۶ نه ده وفات اولدی .

(۱۳) محمد شیخ بلغاری . کشف الظنون ده
کاتب چلبی آیتونچه « خزینه العلماء
وزینه الفقهاء » اسمنده بر رساله تألیف
ایتمشدر . باشقه احوالی بیلنمادی .

(۱۴) ابراهیم منهاج الدین بن سلیمان
السرای . سرای علماسندن ایدی .
هدایه صاحبینگ « الفرائض العثمانی »
اسملو کتابینه « مفاتیح الاقفال » نامنه
اولغان شرح اوشبو ذاتنگدر .

(۱۵) احمد بن شمس الدین . سرای
عالملرندن مشهور کمنه در . عربی ،
فارسی ، ترکی ، لسانلر فی بیلیمکده کامل
درجه ده اولمشدر . بونی ، آقساق تیمر
سمرقند شهرینه آلدردی دیرلر .

(۱۶) محمد ابو عبد الله بن عبد الله بن
محمد بن ابراهیم (ابن بطوطه) الطنجی .
لقبی ایسه شمس الدین در . عرب
عالملرندن بیک مشهور بر ذاتدر .
یدییوز اوچ س ۷۵۳ نه سنده مغرب ده
طنجه شهرنه دنیاغه کیلوب ، یتمش یدی
یاشنه یدییوز سکسان س ۷۸۵ نه سنده
وفات اولدی . یکر می اوچونچی یاشنه
باشلاغان سیاحتنه دنیانگ هر طرفینه
یوردی . عراق ، مصر ، شام ، یمن ،
هند ، اولکالرنده گیزدی . اوشنداق
« سینوب » شهرندن قارا دگز آرقلی

قریم غه چقدی . محمد اوزبک خان
زمانه سنده « سرای » غه کیلوب بر
مدت تفرج قیلدی . و آندن ترکستان ،
قطای مملکنلرینه کیتدی . صوگره افریقا
ایچلرنده سیاحت ایدوب اندلس که
کلدی . اوشبونده هم سیاحت نامه سنی
ترتیب ایدوب ، « تحفه النظاری غرائب
الامصار وعجائب الاسفار » دیه تسمیه
ایتدی . بو کتابنی ایسه فرنک علماسی ،
جانلرندن قدرلی کوروب ، یاوروپانگ
جمله لسانلرینه ترجمه ایتدی لر ، وتکرار
طبع ونشر هم قیلدی لر . اوشنداق
فرانسزچه ترجمه سی ایله اصل نسخه سنی
دیغرمی هم سنغورینتی ، نام فرانسز
عالملری ، دورت جلد اوزرنده
(۱۸۷۴) م ده پاریس شهرنده
باصدر دیلر . اوشنداق (۱۲۸۸) ه ده
مصر القاهره ده هم ایکی جلد اوزرنده
طبع اولنمشدر . بوسیاحت نامه نیک
مختصری هم واردر . مختصری ایسه یتمش
توقز کاغد اوزرنده (۱۲۸۷) ه ده
قاهره طبع اولنمشدر . سرای غه کلدوکنه
اوزباک خان حضورینه قبول ایدولدی ،
وشول زماننگ عرفینه کوره خاننگ
خاتونلری حضورینه هم کردی . اردوجا ،
بیلمون ، طیطغلی ، کبک ، آدلو
خاتونلرندن ، ایت کوچک اسملو قزندن
زور التفاتلر والوغ هرمتلرگه ناول
اولدی . حتی که خاننگ خاتونلری
قولندن ، صاوت ایله قمز آلوب ایچمک ،
نادر کمنه لرگه میسر اولغان الوغ
بر التفات ایگان ، طیطغلی خاننش (خان

اولنمشدر . سرای شهرینه کیلوب
اوزباك خان هم جانی بیك خان عصرلرنده
بر مدت طوردی . مختصر شرح تاختیص
دیباچه سنده ، اوشبو جانی بیك خان
اسمینی ذکر ایده در .

(۱۹) یوسف جمال الدین بن الحسن بن
محمود . سرای شهرندن ایدی . صوگر ااق
تبریزده هم طورمشدر . امام نووینک
اربعمین کتابینه بر شرح یازمشدر . سکنز
یوز سکسان دورتیچی سنه ۸۸۴ نه ده وفات
اولمشدر .

(۲۰) محمد حافظ الدین بن محمد
شهاب الدین بن یوسف . ابن البزاز
دیملکه مشهوردر . اصلی خوارزم دن
اولوب سرای شهرنک طوردی . آندن
قریم مملکتینه واردی . صوگره حاجتر
خان (استرخان) شهرینه کیلوب ، علماسی
ایله صحبت ایتدی . بو شهرده ایسه
کوب ییللر قالدی . بعد ، خوارزم گه
قایتوب کیتدی ، صوگره ایکنچی مرتبه
کیلوب روم مملکتینه سفر ایتدی . آنک
ایسه شمس الدین الفناری ایله
کورشدی . الوجیز اسمنده اولغان
فتوالرنی (بزلرده فتاوی بزازیه دیملکه
معروفدر) بزنگ بو مملکتیزده جمع
ایتمشدر . سکسان یاشندن اوزوب
سکنز یوز یکرمی یدی سنه ۸۲۷ نه سنده
وفات اولمشدر .

(۲۱) عصام الدین بن عبد الملك المرغینانی .

مؤنثی) اوز قولی ایله بو ذات غه قمر
هم ویرمشدر . اوزندن ایسه کوب
شیلر صوراشوب ، زیاده حرمت
ایلمشلردر . ایت کوچک سلطان ، عیسی
اسملو بر توره نکاحنده اولوب ، خان دن
برچیتده طورر ایمش . بو کمسنه نی
قبول ایتدوکی وقتند مجلسکه سید شریف
ابن عبد الحمید نام کمسنه نی ، اوشند ااق
قاضی وعالملرنی ، شا کردلرنی هم برگه
دعوت ایتمشدر .

(۱۷) مسعود کمال الدین خجندی . اصلی
خجند شهرندن اولوب ، حج سفرینه
عزیمت ایتدی . قایتدوغند تبریزده
طوقتاب ، اقامت ایدرا یچون قالدی .
دشت قیچاق ده توقتامش خان ، عسکری
ایله یوروب تبریزنی ضبط ایتدوکنک ،
صاحب ترجمه ، سرای شهرینه کوندردی .
دورت سنه مقداری سرای ده قالوب ،
صوگره تبریزگه کیتدی . یدییوز
توقسان ایکنچی ییلده وفات اولدی .
قبری تبریزده در . شیخ هم شاعر ایدی .
لکن اکا برنی مدح حقنک شعر سویلمدی
دیرلر . خواجه حافظ شیرازی ایله هم
عصر داش هم دوست ایدی . صقالی
بیك اوزون اولمش ایمش .

(۱۸) مسعود سعد الدین بن عمر التفتازانی
الشافعی . یدییوز توقسان ایکنچی
سنه ۷۹۲ نه ده ، سمرقند شهرنده تیمر
حضورنده کیسا کدن وفات اولدی .
جنازه سی سرخس که کوچرلوب ، دفن

هدایه ایاسی نسلندن ایدی . سرای
شهرنیده طور دی . حج دن قایتدوغی
صوگنده ، سکز یوز اوندورتچی
س۸۱۴نه ده ، استرخان شهرنیده هم
بر مدت اقامت ایتدی . سکز یوز قرق
س۸۴۵نه سنده سمرقند شهرنیده ایدی .
وفاتی ایسه صوگراق اولسه کراک .
فاضل و شاعر بر ذات اولمشدر .

(۲۲) احمد شهاب الدین بن محمد بن
عبدالله (ابن عربشاه) . دمشق شهرنیده
دنیاغه کلمش ایدی . اقساق تیمردمشق
اطرافنی ضبط ایتدوکنده . ابن عربشاهنی
جمله قوم و قبیله سی ایله اسیر ایدوب ،
سمرقند که یباردی . سمرقند ده ترکی
لغتنی تحصیل ایدوب ، عرب و ترکی
لسانلرنده ماهر اولدی . صوگره اتل
بویلرینه ، اورال طرفلرنده سیاحت
ایتدی . بلغارغه کیلوب ، کوب زمان
سرای و استرخان شهرلرنده طور دی .
استرخان ده وقتنده سکز یوز
اون اوچ س۸۱۳نه سنده عبد الوهاب
اسملو اوغلی دنیاغه کلمشدر . صوگره
قریمغه و آندن دگز ایله ادرنه گه کیتدی .
سلطان محمد بن عثمان طرفندن اوغلی ،
مراد او قور ایچون کتابلر ترجمه ایتمک
خدمتینه نصب اولندی . اوشبو خدمتنده
کوبه ی آز می اولنوب ، آخیرنک طوغان
اورنی دمشق غه قایتدی . سکز یوز
ایللی دورتنچی س۸۵۴نه ده دمشق ده
وفات اولدی . یاشی آلتمش اوچده
ایدی . عرب عالمرینگ مشهورلرنده ،

فقیه ، ادیب ، شاعر ، علم تار یخ غه ماهر
بر ذات اولمشدر . اقساق تیمر ترجمه سی
حقنده یازغان «عجائب المقدور فی
نوائب تیمور» اسملو کتابی مشهوردر .
هر نه قدر بو کتابی انشاء جهتنجه بدیع
اداسی هم سلیس ، سجعلی و لذیذ
ایسه ده ، سجع رعایه ایدر گه مجبور
اولندوغی سببلی کوب فائده آله حق
ماده لر قارانغولقده قالمشدر . کاشکه
لفظ زینتلمکدن زیاده ، معناغه اعتناء
ایتکان اولسه ایدی ، فائده سی دخی
زیاده اولمش اولور ایدی . مذکور
کتابنی ایسه غولبوس اسمنده بر فرنگ
عالمی دوزت یوز قرق سکز کاغذ
اوزرنده (۱۶۳۶) م ده لیدن شهرنیده
طبع ایتدومشدر . اوشنداق (۱۸۱۲)
هم (۱۸۱۸) م ده کلکته ده و صوگره
(۱۲۸۸) ه هم (۱۳۵۰) ه ده قاهره ده
طبع اولومشدر .

(۲۳) قاسم بن ابراهیم القزانی . قزان
اهالیسی و اطرافنده هم قاسم شیخ دیه
مشهور اولغان بر ذات در . توقز یوز
توقسان سکز س۹۹۸نه سنده کریمنه ده
وفات اولمشدر . بو کمسنه حقنده فاضل
مرجانی «قزان اهالیسی قاشنده ،
قاسم شیخنک ، قزان اهالیسنندن اولدوغی
مشهوردر حتی که بعضیلری ، قزانده
مدفون اولدی دیرلر ، ما وراً النهر
طرفنده هم بو کمسنه نی قزانغه نسبت
ایدوچیلر وارددر ، لکن قبری . . معر وفدر ،
قزان شهرنیده برنجی مسجد محله سنده

ثریورطنی قاسم شیخ یورطی دیه نذر
وصدقه لر کیتوره لر ، اوشبو یورطنگ
کوبراک الوشی حاضرندہ علی بن مقصود
آدلو کمسنہ ملکنده اولوب ، لکن بونگ
ایسه صدقه ونذرلردن استفادہ سی یوقدر .
اما بر مقداری عبدالولی بن یوسف
بالالاری احمد ، صالح ، عائشہ ، ملکنده در .
بونلر ، صدقه لردن استفادہ ایدہ لر .
لکن بو اورندہ قاسم شیخ اوزی اولمای
بلکہ بر مرید یکنہ اولغان دیگان سوز
هم وار . توار یخ بلغاریہ ده ، بو کمسنہ فی
قزان اہالیسندن ایدی ، وفاتی هم قزانده
اولدی ، یا گا چاللی قریہ سندن یونس
بن ذوالمحمد اسملو کمسنہ نگ مریدی
ایدی ، دیب آیتہ در « دیمشدر .
قزان شہری روسیہ طرفندن ضبط
ایدل دوکی وقتندہ ، چقوب کیدوب ،
ما وراء النہر گہ وار مقنی ظن ایدوچیلر
هم وارد در .

(۲۴) حسام الدین بن شرف الدین .
اوزی یازدوغینہ کورہ قزان توابعدہ
«تاش بیلگی» قریہ سی اہالیسندن ومسلم
بابانام کمسنہ نگ نسلندندر . ہجرتدن
اونوچی عصر آخیرندہ سلامت ایدی .
«توار یخ بلغاریہ» اسملو رسالہ سی
خلقمز آراسندہ مشہوردر . قرق بیت
اوزرندہ قزانده تکرار مرتبہ باصلنوب
تارالیدی . یازغان نسخہ لرندن کوبلر نی
وغایتندہ ماهر یازغانلر نی کوردک .
فقط یازغانلری ، بر قدر اوزونراقدر .
بونسخہ فی قلم ایلہ یازوب بو قدر نشر

ایتدوکارندن . خلقمزنگ تار یخ علمینہ
زیادہ محبت وقابلیتلو ایدوکنی ،
ویازدوقی شیلر گہ آزغنہ اولسہ ده محاکمہ
یورتمای انابت ایتدوکلرندن ، زیادہ
مقلد ایدوکلر نی استخراج ایتمک ممکن
اولور . مذکور تار یخنی سعد الدین
التفتازانی حضورندن اوقوب قایتدوغی
صوگندہ اوتسوز دورت سنہ مدتندہ
تالیف ایتدوکنی وتمامی ایسہ توقزیوز
توقسان ایکنجی س ۹۹۲ نہ ده تاش بیلگی
قریہ سندن محرم نگ اونبشنچی کونندہ دیہ
کوسترہ در . بو تقدیر چہ مذکور کتابی
تفتازانی وفاتندن (آنک وفاتی ایسہ
یدپیوز توقسان ایکنجی س ۹۹۲ نہ ده در)
ایکییوز بیل ، صوگ تمام اولمش اولہ در .
بویلہ اولدوغی حالده ، تفتازانی غہ
شا کردلک دعواسنی ایدوینہ نیچوک
انابت ایدلنور ؟ . بونندن باشقہ ،
واقعہ لر نی حکایت قیلغان وقتندہ
کوسترگان رومی وعربی هم فارسی
آیلرنگ ہیچ برسی بربرینہ مصادفی
دگلدر . حتی کہ کتابی تمام اولدوغی
تاریخنی بیان ایتگان وقتندہ اولغان
محرم آبی جوزا گہ دگل دلویعنی یانوراغہ
مصادفدر . ایملی شول قدری اولسہ ده
یازونی درستلمگان کشینگ باشقہ
سوزلرینہ نہ قدر اعتماد قیلنور ؟ آدم
اوغلی ، بالغان سویلر گہ مجبور اولدوغی
وقتندہ ، شہور عربی ورومی لر نی
کوسترمک لازم کورر ایسہ ممکن قدر
تصادفنی رعایہ ایدر . شونگ ایچون
ظہر غہ کورہ بو کتاب دخی بر قدر

عمرلرنی زیارتلرده یوروب ، هر بر
نذر و صدقه آشاوچیلر طرفندن ، اشلنوب
چقغان خبر لر گه اشلنوب یازوب یورگان
اولسه كرك . رتن (*) باباینگ آلتیوز
سنه صوگنده ، رسول اکرم افندمز
(صلی الله علیه وسلم) گه صحبت دعواسنی
ایتدوکی حالدده ، حسام الدین باباینگ
ایکییوز ییل صوگنده تفتازانی غه
شاگردلک دعواسنی ایتمکی ، بیک عجب
اولماز . کوب فاضلرنگ قبرلرنی بزنگ
مملکت مزده ایدوب کوسترسهده ، رسول
اکرم افندمز (صلی الله علیه وسلم) ،
اوشنداق آنک خلیفه لری (رضی الله
تعالی عنهم) نگ قبرلرنی ، بلغار مملکتند
ایدوب کوسترر گه جسارتی یتشمامشدر .
بوگاده چوق شکر !

(۲۵) یانساری حافظ بن بیصاری بن
کیلش بن کیلواز . قزان توابعنده
« اوری » قریه سندندر . بیک توقسان
نوقز ۵۹۹ هـ محرمند وفات اولمشدر .
اوری مقبره سندده قبری معلومدر .
بالالاری ونسلی اطرافک منتشر اولمشدر .
یوچه نهال آدلوقزی یونس بن ایوانای
نکاحند اولمشدر . بو کمسنه نگ وفاتی ایله
قزان شهرینگ روسیه لولر طرفندن

ییللر صوگ یازلغان اولسه كرك .
ایلی یاکه یوز ییل اوتگان صوگ ،
رومی ایله عربی آیلرنگ مطابق اولغان
کونلرنی تفتیش ایتمای جزافا یازغان
اولور غه طوغری کیله در . بزنگ حسن
ظنمز ایسه بوقدردر . کتابند فوق العاده
کوب شیلر جیوب یازدوغینه تعجب
ایتدک و یازغانلرنی محاکمه سز یازدوغی
ایچون الوغ تأسف هم ایتدک . بیچاره نگ
عزیز عمرلری قیمتلر و قتلری اورنسز
یرده تلف و ضائع اولمشدر . کتابند
اونبرنجی عصر عالملرندن معلومات
ویرلن و کی حالدده ، قزانده اولغان شریف
قل کبی الوغ ذاتلردن ، اوشنداق
قزان شهرینگ روسیه لولر طرفندن
ضبط ایدلمکی کبی دنیانگ برنجی مرتبهده
الوغ حادثه سندن آز اولسهده خبر
و اشارت اولمادوغینه هم هیچ بر سبب
تابا آلمادق . حالبوکه کندوسی
« روسیه لولرنگ (پوقراو) قزان آلنغان
ایچون هر ییلده اوکتابر باشنده اجرا
ایدلمکده اولغان شادلق بیرام
کونلری » دیه ذکر ایده در . بونگ
کتابنی محاکمه ایتمک هیچ نیتمزده
اولمادوغی حالدده بوقدر یازدق .
ظنمز غه کوره ، بر مجذوب آدم اولوب ،

(*) ابو الرضاء رتن بن کربال بن رتن در . هند ستاند بترنده شهرندن اولمشدر .
صحابه لک نی هم حضرت فاطمه نگ نکاحند حاضر اولدوغنی دعوا ایدر ایش . قاموس
صاحبی « صحابه دن دگل ایدی » و شارچی اولان سید مرتضی ده « بر یالغانچی ایدی »
دیمشدر . لکن حافظ ذهبی بو کمسنه نگ اصل وجودنی استبعاد ایدوب . بروهمی آدم
اولمقنی ظن ایددر . فاضل مرجانی ملکند اولغان قاموس نسخه سند ، بو اورنگ « لیس
بصحابی » جمله سی توشوب قالغان بولسه كرك . مقدمه وفیه الاسلاف غه مراجعت اولنده در .

ضبط ایدلمکی آراسنده یوز اوتوز
ییلدن زیاده مدت اوتکان اوله دره
«حافظ» دیب اهل حدیث قاشنده
متن وسندی ایله یوزینگ حدیثی
کوکینه آغان کمسنه که آیتولنسه ده،
بغداد اسلامری طرفندن، اوزینگ
مستحق کمسنه لرینه اطلاق ایدلمکه
اولغان بولقبنی بزنگ خلغمز آلوب
اوزلرینگ هر بر الوغ اعتقاد ایتکان
کمسنه لرینه تعظیم مقامنده ایتمکه
اولشلردره حتی که اوقورغه، یازارغه
ییلماکان کشیلرکه هم آیتولنورکه
باشلامشدره آبزی آبز طوتای،
آبصطای، کلمه لرنی اوشبونندن محرف
اولدی، دیگران کمسنه لر مزهم وارد دره
لکن سبیر یاده اولغان خرسیان تئارلر،
بو عنواننی اوزلرینگ پاپاسلرینه هم
اطلاق ایتمکلرنی بعض سیاحلر،
سویلدیلر. بو تقدیرچه حافظدن محرف
اولمای، اصل ترکی کلمه اولمقی هم
یراق احتمال اولماز.

(۲۶) ایوانای بن اوسای قزان مضافاتند
«کاجی» اولنده امام و مدرس اولوب،
بیگ بر یوز ۱۰۰۰ لاله لرده وفات
ایتمشدر. قزان توابعند نسلی کوبدر.
مشهور یونس افندی، بو ذاتنگ اوغلی
ایدی. یازوغه هم ماهر اولمشدر.
فاضل مرجانی «ایوانای حافظنگ بو کوند
اولغان انسابلری اوزلرینگ سلسله
نسبلرنی: ایوانای بن عبد الخالق بن

شاه نسب بن عبد القادر بن عبد الکریم
بن عبد الرحیم بن عبد المنان بن عبد الله
بن مسعود بن ابی ذر؛ دیه جرایدرلر،
یراق بابالاری، کویا اصحاب کرامدن
اولغان ابوذر الغفاری اوله ایمش،
بابالاری عبد الرحیم بن عبد المنان
شامده وایکی اوغلی عبد الکریم هم
عبد الجلیل در، عبد الجلیل ایسه امالی
قصیده سینه شرح یازمش ایمش»
لکن ابوذر الغفاری نگ یالکز بر اوغلی
اولوب، آتاسی سلامت وقتک، خاتون
آلمازدن مقدم وفات اولمش ایدی،
قز بالالارندن باشقه بالاسی قالمادی»
دیمشدر. بو تقدیرچه ابوذر الغفاری
رضی الله عنه که انتسابلری درست
اولماز. حالبوکه ایوانای ایله ابوذر
آراسنده بابالارده بیگ آزد دره.
آنلر گمان ایتکانچه اولسه ایدی، آراده
کشی کوب بولورغه تیوشلی ایدی.

(۲۷) خواجهم شکر بن عوض بای. سبیر یا
عالمی ندر اوزینگ استاذی طرفندن
یازلغان بر اجازت نامه سنده «برادر
طریقت فاضل کامل صاحب الحسب مولانا
اخوند ملا خواجهم شکور رارخصت و اجازت
دادیم. کتبه الفقیر دولت شاه ابن شاه
عبد الوهاب الحسینی فی الیوم الرابع
والعشرین من شهر ربیع الاخیر من شهر
۱۰۶۰ اله الف ومائة وست» عبارتی
کورلیدی. وکند وسینگ تاب (*) خلقینه
یازغان بر نصیحت نامه سنی هم کوردک.

باشنده « الوغ وكيچوك تاب خلقى
جماعتلرينه » و اخيرنده « بونصیحت
نامه نى فقير خواجه شكر بن عوض باى
تتار باشلغى يازدم ، تاريخ بکده يوزده
اوندورنده ييلقى ييلده ، دلونگ اون
سکزندہ رمضان آينگ توقزى شنبه کون
ياز لى . س ۱۱۳۴ الهده » ديويازلمشدر .
وفات يىلى بيلنمى . افاضل علمادن
نابول شهرنده اولغان خواجه شكر بن
يوسف نام ذات بوگا باشقه در . نعمت الله
افندى بن قارامشاق ، بيانينه کوره
مقدم راک ييللرده سبيرياده بوكبى
تاريخلى معلوم و مجهول اجازت نامه لر
وباشقه آثار علم کوب تابولمقد اولوب ،
لکن آنى جمع ايلمکده اجتهاد ايدوچى
اولمادوغندن کوبسى تارالوب ، پراکنده
اولمش ، ومع ذلك بوکونده هم کوب
آثار لر کورلمکده ايمش . بوگا کوره ،
علم اثرلر نى ، آتا وبابا يادکارلر نى حفظ
ايتمک ، بزنگ و لغه اسلاملرينه نسبت ايله
سبيري اسلاملى غير تلوراک اولدوقلرى
ظاهر اولور .

(۲۸) محمد بن موسى القدي الشروانى .
مجر خزرنگ مغرب طرفنده اولغان
« شروان » مملکتنددر . بگ بريوز
اونوز توقز س ۱۱۳۹ الهده سنه ، اوز قولى ايله
يازغان مکتوبنى کورددم . وفات سنه سى

ايسه صوگراق اولسه کرك . فقه ، اصول
الفقه ، بيان ، معانى ، بديع ، نحو ،
صرف ، فنلرنده مهارتى کامل اولمشدر .
زمانه سنده ، مشهور و معتبر عالم لرنگ
برى ايدى . بزنگ بلغار وقزان
مشايخلرينگ علم سلسله سى اوشبو ذاتغه
طوتاشه در . حج ايله مشرف هم اولوب
علم استمک قصدى ايله چوق رحتر
ايلمشدر . يمن ولايتنده بعض علمانگ
خدمتنده بولنمشدر . استاذى : داود
الداغستانى ، وغيرلر در . شاگردلرى :
احمد الداغستانى ، وغيرلر در . آثارى :
العوامل المأية شرحى ، الفوائد الضيائية
اوزرينه اولغان عصام حاشيه سى ، وباشقه
رساله و تحريرلرى کوبدر .

(۲۹) مرتضى بن قطلغش السيمتى . مرتضى
افندى ، مرتضى حافظ ، مرتضى حاجى ،
ديمکله معروف کمنه در . داغستان
طرفنده تحصيل ايدوب حج هم ايلمشدر .
بگ بريوز اونوز آلتچى س ۱۱۳۶ الهده
سلامت ايدى . وفاتى ايسه صوگراق
اولور . قبرى ممدش مضافتند ايكى
سيمت اوللرى آراسنددر . آثارندن
بعض ايسكى کتابلر اطرافند کورلگان
فتوالرى ، اوشنداق احکام صلات
حقند عربى بر رساله سى وارددر .
بورساله سينگ ديباجه سنه اوز اسمينى

متبدیلر گه علم صرف ده زنجانی ونخوده
مصباح وافتتاح نسخه لری او قوتور لر
ایمش. صاحب ترجمه، بخارا دن قایتدوغی
صو گنده اصول جدید (؟) ایله یعنی
صرف دن بدان وشرح عبد الله اوشنداق
نخودن قواعد وعوامل نسخه لرندن درس
ویرمک قاعده سنی اختراع ایتمیش. وعوامل
اوز رینه فارسی لسانند تر کیلر هم یازمش
ایمش. وفات سنه سی وقبری قایو اورند
ایدو کی بیلنمدی. آثاری: مبتدیلر مرز
آراسند بو کونگه قدر استعمال ایدولگان
«العوامل المائة» آدلو رساله گه
شرح روشنده اولغان «تراکیب
منصوریه» سیدر. دیباجه سند بیان
ایدولگانگه کوره بو کتابنی بک بر یوز
اوتوز توقز س^{۹۱۳}له سنه یازمشدر.
فقط اوز اسمینی ذکر ایتمای «عبد الله
البغاری» دیمکه اکتفا ایتمیشدر.

هم ذکر (*) ایده در. شاکردلری :
منصور بن عبد الرحمن البرندقی ،
المحمد بن سوکای الشمکی ، اعظم بن
عبد الرحمن التنکی ، عبد الرشید بن
قدر محمد الصباوی ، رفیق بن طیب
القورصاوی ، وغیر لر.

(۳۵) منصور بن عبد الرحمن بن انس
البرندقی. تاو یاغنده ضیاء مضائق
«برندقی» اولندنیدر. محمد جان
مفتینگ آنا طرفنده اولغان باباسی ایمش.
اول حالنده مرتضی افندی حضورنده
اوقوب، صو گره بخارا غه واروب قایتدوغی
صو گنده، اوزنی مرتضی افندی دین
عالمراک بیلوب، هر مسئله ده آنک
خلاف طرفنی التزام ایدر اولمش، الوغ
مدرسه لر طوتوب کوب شاگرد جمع ایتدی.
روایتلر گه کوره بو مملکت مدرسری

(*) رساله سینگ دیباجه سی بویله در: الحمد لله الذی جعل الصلوة معراج المؤمن
الی جناب قدسه الاعلی وشرائطها قائده الی جنة الخلد وملك لا یبلی واركانها العروة
الوثقی لا انفصام لها وکل احکامها تذکرة لمن یخشى تنزیلا من خلق الارض والسموات
العلی والصلوة والسلام علی محمد المصطفی الموصوف بما زاغ البصر وما طغی والمأمور
بکریمة وأمر اهلك بالصلوة واصطبر علیها وعلی آله مصایح مجبج الظلام ونجوم
الهدی اما بعد فانا العبد الضعیف القلیل البضاعة والكثیر البطالة الحاج مرتضی
القزانی ارید ان اکتب مختصرا جامعاً لشرایط الصلاة واركانها الی آخره .

اخطار

الله تعالی حضرتلری میسر قیلور ایسه، کیله چک جز لری هم مرتب نشر اولنور.
ذهنمن خطاء ایتگان یا که قلممن یا گلش کیتگان اورنلرینه مطلع اولغان ارباب
فضل، بزلرنی تنبیه ایدر لر ایسه؛ ویا که شایان استفاده معلوماتلر، هدییه
ایلمک کبی، الوغ برحمیت کوستر لر ایسه؛ مع الممنونیت قبول ایدلنور.
مسلمکمز گه خلاف اولنمادوغی حالده، هدییه ایلمش اخبارلری، عاجز انه
اثرمز گه درج اولنور. رضا الدین بن فخر الدین

ایکینچی جزو فی ملک محمد جابر بن محمد الدین قزلباش برنجی جلد

2

«آثار»

ملک محمد زده اولان اسلام عالم لرینک و مشهور کیمسه لرینک ترجمه و طبقه لری
تاریخ ولادت و وفات لری و باشقه احوال لری حقنده یازلمش بر کتابدر .

ایکینچی جزئی

صاحبی

رضاء الدین بن فخر الدین

لَيْسَ الْفَتَى بِفَتَى لَا يَسْتَضَاءُ بِهِ وَلَا يَكُونُ لَهُ فِي الْأَرْضِ آثَارٌ

Дозволено цензурою С.-Петербургъ 20 апрѣля 1901 г.

Оренбургъ.

Типографія Г. И. Каримова.

1901.

❦ اخطار ❦

اوشبو كتابك برنجی جزئی ۳۲ بیت اوله رق، بوندن
مقدم طبع ونشر اولندی. اوشبو ایکنچی جزء ۳۳ نچی بیتدن
باشلانمیشدر. لکن برنجی جزوده اولان (۲۹) نچی و (۳۰) نچی
عدد اولان مرتضی افندی ایله منصور آخوندك ترجمه لرند،
بر قدر مطبعه خطاسی اولدیغندن، تکرار اوله رق، بوجزوده
یازلدی. اوشبونك ایچون بوجزوء (۲۹) نچی عدد اوله رق
مرتضی افندی ترجمه سیله ابتداء ایدلمیشدر. او قوچیلر،
شاید بو کبی آذرب قصولقندن گوز یومارلر.

❦ تصحیح ❦

برنجی جزوء (۴) نچی بیتده اولان (۱) نچی و (۱۶) نچی
سطرلری بویله تصحیح ایدوب، او قومق رجا اولنه در: « قزان
شهری، روسیه دولتی طرفندن ضبط ایدلدکی کونده
(چهارشنبه کون - ۲۳ - نچی شوال، فرنکی، (۱۹) و رومی
(۲) نچی او کتابر ۲ ل ل ۱ سنه ۱۳۰۵ میلادی ده) قزان

❦ ایکنچی جزء ابتداسی ❦

(۲۹) مرتضی بن قطلغش السیمتی . مرتضی افندی ، مرتضی حافظ ،
مرتضی حاجی دیمکله معروف کیمسه در . داغستان طرفنده تحصیل ایلیمش ؛
تکرار حج سفرنده اولنمشدر . بیک بریوز اوتوز آلتنجی ^{۱۱۳۶} نه ده
سلامت اولوب ، وفاتی صوگراق اولور . قبری ممدش مضافاننده ایکی سیمت
اوللری آره سنده در . بی سلطان اسملو قز قارندشینک قزی نظم اسمند
اولوب ، آنک اوغلی عثمان و آنک اوغلی امیر و آنک اوغلی نعماندر .
اوشبو نعمان ، اویا توابعنده « ثمن » نام قریه دن اولوب ، ابو النصر القور -
صاوینک مستثنی شاکردلرندن ایدی . شاکردلری : منصور بن عبد الرحمن
البرندقی ، محمد بن سوکای الشمکی ، اعظم بن عبد الرحمن التمنکی ، عبد -
الرشید بن قدر محمد الصباوی ، رفیق بن طیب القورصاوی ، عبد السلام بن اوراز
محمد مقصود بن آفاق الاوفاوی ، وغیرلر . آثارندن بعض ایسکی کتابلر اطرافنده
کورلیمش فتوالری ، اوشنداق عربی بررساله سی اولوب ، دیباجه سی بویله در :
« الحمد لله الذی جعل الصلوة معراج المؤمن الی جناب قدسه الاعلی
وشرائطها قائدة الی جنة الخلد وملك لا یبلى وارکانها العروة الوثقی لانقسام
الکلی وکل احکامها تذکرة لمن یحشى تنزیلا من خلق الارض والسموات
العلی والصلوة والسلام علی محمد المصطفی الموصوف بما زاغ البصر
وما طغی والمأمور بکریمة وأمر اهلك بالصلوة واصطبر علیها وعلی آله
مصایح بحبح الظلام ونجوم الهدی . اما بعد فاننا العبد الضعیف القلیل
البضاعة والكثیر البطالة الحاج مرتضی القزانی اریدان اکتب مختصرا جامعاً
شرائط الصلاة وارکانها الی آخره . »

مقدم زمانده اولان اسلام سیاحلری ، یاکه زمانمزده اولان فرنک
سافرلری ، آثاری قبیلندن ، نویسبع فهم و تحریک همیت ایده چک شیلری
مشممل دکل ايسه ده ، بوندن برقرن مقدم اوله رق یازلیمش بو ایسکی عالممزنک

اثری اولدیغی جهتلہ بر سیاحت نامہ سی اوشبوندہ یازلندی . سیاحت نامہ
سینک تا کلمہ وحر فلرینہ وارنچہ تعمیق نظر ایتدک ایسه ده ، استفادہ ایدچک
بر شیء بولہ مبق . بالعکس بحث وانتقادہ صالح کوب شیلر کورلور .
سیاحت نامہ سی اوشبودر :

« فضائل مأب سعادت نصاب ، شفقت شعار ، احیاء ادعیہ بی شمار ، فوق
الحد والمقدار ، نهج خلوص اوزره جاری ، ودنس ریادن عاری ، محبتدن
ناشی ، وسمعه دن متخاشی تبلیغ وتوصل اولندقدن صوگره ، خاطر شریفلرگز
سوال اولنورسه ، دائما صحت وعافیت اوزره برقرار اولوب ، احکام شرعیہ ده
مستقیم وعبادات سنیہ ده مستقیم اوله سر ، آمین ! بحرمه الرسول الامین .
ثانیا اکر طرف احوال مزدن استفسار اولنورسه لله الحمد والمنة وجود مز فوق
التراب صحت اوزره اولنوب ، الی آلان احبانک ادعیہ بالخیرلری اوزره ملازم
ومدام اولدیغمز خاطر شریفکزه شبهه عارض اولنمیہ . جناب جنتما بکنزدن
دخی اولدرکه بزی خیر دعاء گزدن فراموش ایتمیہ سر . وجنابکزه شویلہ معلوم
اوله که بوسفر مزده یولمز بلده فاخره بخارا اوزرینہ اوغرایوب ، آند
برقچ مدت آکلنوب ، علماً وفضلا سی صحبتنه مشرف اولوب ، فوائد نہایہ لرندر
مستفید اولوب ، حج اراده سیلہ حرمین سمتنه عزم اولندی . یولمز خراسار
ولایتنه اوغرادى ، وعراق ولایتنه ایرشدی . بو ولایتلردن کوردکمز شهر
لردن بعضی اوشده بونلردر : مرو شاه جهان ، فارسی ولایتیدر . مشہد
طوس ، نیشابور ، سبزوار ، بسطام ، دامغان ، سمنان ، کاشان ، اصفهان
همدان ، کرمانشاه ، بغداد ، موصل ، نصیبین ، بونلر عربستانده . بونلر
دخی عربلدر : دیاربکر ، کردستان ، عرقلہ ، حلب ، حما ، حمص ، شام شریف
مزریب ، مدینہ منوره ، مکہ مکرمہ ، مصر ، رشید ، اسکندریہ ، بوسوگفر
اوج شهر نیل مبارک اوزرنده در . بوندن صوگره آق دگزه بینوب ، روم ایلی
سمتنہ یوللانوب ، ردوس شهرینہ کلدک . آندن ساقزہ ، کلبولی یہ ، استانبول
کلدک . آندن قارہ دگزا یلہ قریم ولایتنه چقدق . آزاو دگزیلہ تابغانہ وآندر
حاجطرخانہ وآندن کندی ولایتمز ووطنمزہ صحت وسلامت داخل اولدق . انہا
اربع دن اوچیدن یعنی جیحون ، دجلہ ، فرات ، دن کیچدم . نیل مبارک ، دن اوتدہ
عرفات ، مزدلفہ ، منا ، صفا ، مروہ ، مسجد الحرام ، ملتزم ، حجر الاسود

باب شریف، میراب رحمت، مقام ابراهیم، بونلرک جمله سنده احباب ایچون دعاء لر ایتدک. زیارت ایتدکمز انبیاء و مشایخ عظامدن بعضیلری بونلر در: خپوه ده حضرت پهلوان محمود، شیخ نجم الدین الکبری، حضرت شیخ مختار و حضرت بابا، حسین عزیزان، و بخاراده حضرت ایوب علیه السلام، حضرت ابو حفص الکبیر، قاضیخان، صدر الشریعة، سفیان ثوری، خواجه بها الدین نقشبند، ابو یوسف عبد الخالق عجموانی، حضرت سید امر کلال، و غیرلر. مرو شاه جهانک خواجه ابو یوسف الهمدانی و غیرلر. مشهده امام رضا رضی الله عنه فی زیارت ایتدک. نیشابورده شیخ عطار، و ابو یزید بسطامی. سمنانده شیخ علاء الدوله. بسطامده و بغداد ده حضرت امام اعظم و بشر حافی، و شیخ شبلی، و معروف کرخی، و منصور حلاج، و ذو النون المصری، و بهلول دیوانه، و سری سقطی، و جنید، و یوشع بن نون علیه السلام، و داود طائی، و موسی کاظم، و حضرت لقمان حکیم. گر کوکک حضرت دانیال علیه السلام، عزیر علیه السلام حضرت هنین. موصلم حضرت جرجس ایله حضرت یونس علیهما السلام. نصیبینک امام زین العابدین. دیار بکرده خالد بن ولید. عرفه ده مولود ابراهیم و منجنیق نمرود. حلبک زکریا علیه السلام. شام شریفک بحیی علیه السلام، بلال حبشی، معاویه، مدینه منوره ده حضرت رسول الثقلین صلی الله علیه و سلم، ابوبکر الصدیق، حضرت عمر، حضرت فاطمه و عائشه، و ازواج مطهره و بنات رسول الله. بقیعک حضرت عثمان، امام حسن، امام علی الباقر، امام جعفر الصادق، حضرت عباس، امام جعفر الطیار، ابو هریره، عبد الله بن عباس، انس بن مالک، حلیمه، شهداً احد و حمزه. کتبه الفقیر المحتاج الی عنایة ربه الغنی مرتضی علی بن قطلوغش صوفی عفی عنهما. کتبه فی الیوم التاسع والعشرین من رجب من شهر سنة ۱۱۱۰ آخوند مقصود آفاق اوغلینک مرتضی علی افندیده اوقوب چقغان زمانیدر انتهى.»

اوشبو سیاحت نامه ده کوسترلمش کیمسه لرنک مدفنلری کوبسی خطاً کوسترلمشدر. هم اصل مکتوب بوزوق قلم ایله اعتبارسز یازلنوب، آخرنک اولان: «کتبه الفقیر المحتاج الی عنایة ربه الغنی مرتضی علی بن قطلو- غش صوفی عفی عنهما» عباره سی کوزل قلم و درست رسمله یازلنوب، اغلب احتماله کوره مرتضی افندینک کندی یازویدر. آندن صوک اولانی شاکردی اولان آخوند مقصود افندی یازوی اولور. استاذلرندن مفارقت

وقتارنده تبرکا بوردساله یی یازوب آلدقلری، و مرتضی افندی کندی قلمبله
امضاء ایدوب ویردکی ظاهر اولور.

(۳۰) منصور بن عبد الرحمن بن انس البرندقی. تاو یاغنده ضیاء
مضافاتنده [برندق] اولندنذر. محمدجان مفتینک آتاسی اولان حسین ملانک
آتاسی، و بر روایتده حسین ملانک آتاسی اولمای بلکه بر طوغمه سیدر.
اول حالنده مرتضی (۲۹) افندی دن اوقوب، صوگره بخاراغه واروب تحصیل
ایتمکله، بو مملکته قایتدیغی صوگنده اوزینی مرتضی افندی دن عالمک بلوب،
هر مسئله ده آنک خلاف طرفنی التزام ایدر اولمشدر. مرتضی افندی نیک
تکبیر افتاده، همزه فی مد ایدرک آیتوینه تعرض ایتدکنده، مرتضی
افندی بوکا جواب صورتنده عربی بررساله تألیف ایلمش ایش. الوغ
مدرسه لرطوتوب، کوب شاگرد جمع ایتدی. روایتلرکه کوره بو مملکت
مدرسلی، مبتدی لرکه علم صرفده زنجانی ونحوده (۳۸ سل) تاریخنده وفات
اولان ناصر بن عبد السید ابی المکارم بن علی ابی المظفر ابو الفتح المطرزی
نک (*) المصباح و شرحی اولان افتتاح نسخه لری او قودرلر ایش. صاحب
ترجمه، بخارادن قایتدیغنده اصول جدیده (?) ایله یعنی علم صرفدن بدان
و شرح عبد الله، اوشانداق نحو دن قواعد و عوامل نسخه لرندن درس
ویرمک قاعده سنی اختراع ایتمشدر. عوامل اوزرینه فارسی لساننده ترکیملر
هم یازمش ایش. وفات سنه سی وقبری قایو اورنده ایدکی بلغمادی.
آثاری: مبتدی لر مز آره سنک بوکونگه قدر استعمال ایدلن «العوامل المائة»
آدلور ساله گه شرح روشنده اولان «تراکیب منصوریه» سیدر. بو کتابی
بیك بر یوز اوتوز طقوزنجی (۱۱۳۹) سنه ده یازوب، فقط اوز اسمنی ذکر
ایتمای «عبد الله البلغاری» دیمکله اکتفا ایده در. دیباجه سنده خطبه
صوگنده بویله یازمشدر: «وبعد بس میگوید بنده» نحیف مفتقر الی الله الغنی

(*) بو کومه بعضیلر ظن ایتدکی کبی زخمشری شاگردی دکل، بلکه اعتراف
خلیفه سی مقامنده ایدی. چونکه دنیا یه کلمه سی زخمشری وفات اولدیغی سنه ده در.
بویله اولدیغنده شاگرد اولمق متصور اولماز.

الباری عبید الله البلقاری ستر الله عیوبه فی الدارین بحرمه افضل الثقلین
این اعراب عوامل را بعبارة فارسیه نوشتیم بنا بر التماس بعض برادران
دین و یاران قدیمی و محبان ندیمی در شهر ۱۱۳۹ سنه من الهجرة « بو اثر
آره مزده شو قدر کوب کورلورکه » بویله زورجته ده اولان بر کتابک قلم
ایله یازلنوب بو مرتبه نشر اولنماسندن صاحب ترجمه نک شاکردلری
کوب و شهرتی ده فوق العاده بر درجه ده اولدیغنی استخراج ایتیمک ممکن اولور.
کور دکمز بر مجمعه « منصور آخونک کندی قلمندن کوچرلوب » اوشبو عبارت
یازلمشدر: « کتب هذه الابیات منصور بن عبد الرحمن غفر الله ذنوبهما فی
شهر شوال المبارک فی يوم عرفة (?) فی تاریخ ۱۱۱۸ سنه » بعض ماجرالری
اولدیغی هم مرویدر.

(۳۱) ایشمحمد بن طوق محمد (تمک) بن نیاکى بن تونلاچی بن صبر
خواجه بن یماش بن براش بن بای توکل بن عبد الرزاق بن صرداق بن یمین.
یمین شهر بلغاردن چقمش بیلردن اولوب، طوق محمد، داغستان طرفینه واروب
تحصیل ایلیمش، و طوق محمد حافظ هم طوق محمد شیخ دیه شهرت بولمیشدر. صاحب
ترجمه ایشمحمد، مالیمش مضافاتنده (آدای) قریه سنده، اوس ایکنچی قرن هجری
ابتد الرنده فوق العاده شهرتلی اولان بر ذاتدر. (شیخ بابا) دیه مکله معروف ایدی.
صبا قریه سنک امام اولان عبد الحمید بن دینمحمد بن شغای، بونک شاکردلری
جمله سننددر. اوفایلایتنده کوباک قریه سنده امام اولان حاجی ایشمحمد
بن محمد زاهد قلمیل، کند یسینک فتاوی هندیه نسخه سی طرفنه یازمش
اولان بر فقره سی بو موضعه مناسبتلی اولدیغندن نقل اولنده در: [آدای
اولینک تمت حافظ اوغلی شیخ بابا اولوب، اسمی ایشمحمد در. آنک
اوغلی بالطای، بالطای قزی نیازبیکه اسملو در. نیازبیکه قزی سعادت
اولوب، سعادتک ایکی قزی اولدی. برینک اسمی خدیجه وایکنچسینک
اسمی حجر در. حجرنک قزی فاطمه بنت عمر اولوب، الحاج محمد خاتونیدر.
سعادت ایله حسن هر ایکسی بر طوغمه و نیازبیکه بنت بالطای بالالری اولوب،
آنالریده عبد الله اسملو ذات ایدی.] ایشمحمد حاجی بن محمد زاهدک

(الحاج محمد) دید کنند مراد کند یسیدر. صاحب ترجمه نك وفات سنه سی معلوم اولمادی. قبری (آدای) قریه سنده معروفدر.

(۳۲) رفیق بن طیب القور صاوی. قزان ناحیه سنه (قورصا) قریه سنه امام و مدرس اولمشد. استاذی مرتضی افندی (۲۹) اولوب، شاکردلری: عبد السلام بن حسن القاریلی، ولید بن سعید السعیدی، و غیرلر در. عبد العزیز اسمنده اوغلی و ارایدی. قسقه تونلرده، بلغار خلقینه یستونمازی اوقومق فرض ایدیکی حقنده یازمش بر رساله سی وار ایمش.

(۳۳) یونس بن ایوانای (۲۶) بن اوسای. قزان توابعنده (اوری) قریه سنده امام و مدرس اولوب، تعلیم ایلیمش، و یونس افندی، یونس آخوند، دیمکله شهرت بولمش بر ذاتدر. بیک قرق التی (۱۰۴۶) سنه سنده دنیاغه کلوب، روایتلره کوره ایکنچی کوره حج سفرنده وفات ایتمشد. خاتونی یوچه نهال بنت یانساری حافظ (۲۷) ایدی. بالالری: نصر، صفر، مقصود، اولوب، نسلی کوب و قزان اطرافنده منتشرلردر. بوکونده اولان انساب و فروعینک ظنلرینه کوره قزان دولت اسلامیه سی سقوطندن صوک، اک اول مرتبه اوله رق ماوراءالنهر طرفنه سفر ایدوب، تحصیل ایدن ذات یونس افندیدر. اوشبو سفرنده قزاق خانلرندن جینگز خان نام ذات (مشهور ابو الخیر محمد بن آچه نك اوغلی اولسه کرك) عندنده مقبول اولمغله، اصل وطننه کلدکنده، مهلبیکه سلطان نام قزنی تزوج ایدرک برابر کتورمشد. بونده کلدکی صوگنک کوبی آزمی طوروب، یونس افندی نگاهنده اوله رق، اوری مقبره سیننه دفن اولنمشد. یونس افندی همتلی و عصرینه کوره علمی اعتمادلی بر ذات اولمشد. بلغار مملکتنده اولان اسلام اهالیسی اوزرینه عشر واجب اولدیغی حقنده یازمش فتوا سی، — صواب و خطا اولدیغندن قطع نظر ایله — مهم و خلق اوزرینه واقع اولان بیوک بر مسئله ایله اشتغال ایتدکینه

دلیل اولور (۱). فارسی لسانی اوزرنده سراجیه گه یازمش مسئله لری آچق ونفصیل ایلمشدر. مذکور شرحینک دیباجه سی بویله در: حمد بیحد مرخدا ایراست ودعاً و درود بی عدد بر رسول صلی الله علیه وسلم بدرستی که اعظم مغاخر علمست و علم فقه از علمهای اعظم و اکرم ست
وبعد چنین میگوید الفقیر الحقیر المنتظر عنایه الملك الولی الباری یونس بن ایوانای قزانی غفر الله ذنوبهما وستر عیبوبهما که باعث بر تحریر این کلمات و تقریر این مقالات آنست که این فقیر شکسته دل به خواهد کتابیکه در مسائل فرائض شرعیه، فرعیه میوسد قریب بفهم و معمول به باشد تا بر جمیع ناس اسان باشد (۲) اگر چه این ضعیف قلیل البضاعة و نحیف عدیم الاستطاعة قوت و قدرت چنان نبود اما بر مسائل فرائض معتبر انتخاب کرده شده ست و مأمول از مخادم و مسئول از اعزّه کرام ابقاهم الله تعالی الی یوم القیام که اگر بر سهوی و غلط درین مجموعه اطلاع یابند تصحیح میکنند و باشارت علیه (شرح ملا یونس) نام نهاده شد. و هو نقلا عن استاذہ مولانا محمد صفر المفتی الترمکی مولدا و البخاری مسکنا و مرقد ا دام عزه .

مذکور اثرنی یازدیغی وقتده استادی محمد صفر مفتی سلامت ایدکی آگلا شلنور. علم صرفده اولان (بدان) رساله سی بو ذات اثری اوله چغی ظن ایدلمکده ایسه ده، حقیقتی معلوم اولمادی. اوشنداق بدان کتابنه یازلمش حاشیه لر و (شرح عبد الله) نام فارسی اثرلرک، مؤلفلری حقنک ایلمش تفتیشلر من ثمره سنز قاله رق، بونلری بیلمک و حقیقتنی اظهار ایلمک خدمتی، غیور و ادبیاته منهمک اوله چق خلفلر مزه امانت ایدلمشدر. (آخوند) کلمه- سینه کلنچه اوزمزاك اصل لغتمز اولوبده منسی اولدیغی ویا که باشقه خلقدن آلدیغی خصوصنده یقین حاصل اولمادی. (چند) وزننده اوله رق، صاحب، مالک، خداوند، افتدی، معناسنده اولان (خوند) کلمه سنندن آلمش اولمه سی یراق احتمال دکلدر. بو لغت اصلنده فارسی اوله رق، یدنجی، سکننجی،

(۱) اوشبو فتوا صورتی ایسکی مجموعه علرده، مختصر الوقایه هامش لرنک کوب کورلد کنندن بوراده یازلمادی. مستفاد الاخبارده هم مذکوردر. قسم ۲ ص ۱۸۸.
(۲) جمله خلقه اسان اولمه سی مطلوب اولنور ایسه، کندی لسانمزله یازلمه لی ایدی.

طغوزنجی ~~مرد~~ مصر و شام مملکت کردند. شاهلر حضور لر رنده اولان مقر بلر
وسائر اکابره هم اطلاق اولندیغی تاریخ ایله ثابتدر. (ملا) کلمه سی عرب
لساننده اولان (مولی) دن آلدیغی حالده تحریف اولنه رق (ملا) و (دمنلا)
صورتنده استعمالی شایع اولوب، صوگره عربیتی منسی اولمغله، عرب استعمال
لنده هم محرف صورتیله تداول ایدلنوب، معرب کلمه لر جمله سیننه داخل
اولمشدر. صد د دن خارج اولسه ده، یونس آخوند، شرح ملا یونس، کلمه لری
مناسبتیله بوسوزلر یازلدی.

(۳۴) المحمد بن سوکای بن آیطوغان بن شاه یوسف بن شمک. تاو-
یاغنده (شمک) قریه سنده، بیک بریوز ایملی بشتچی ل ۱۱ سنه جمادی-
الآخره یکرمیسی یکشنبه کون وفات اولمشدر. استاذی اولان مرتضی افندی
(۲۹) کند سیننه (۱۱۱۰) تاریخنده اجازت یازمشدر (*). (۱۱۳۶) تاریخنده
حنیفه نام قزی ایله عبدالواحد نام اوغلی، (۱۱۳۸) ده حفصه نام قزی
دنیا به کلمشدر. بونلردن باشقه دخی عبدالجلیل و محمد الامین اسملو اوغللری
واردر. عبدالجلیل اوغلی عباس و آنک اوغلی ثابت اولوب، ثابت اوغللری
اسماعیل ایله خیر الله در. محمد الامینک یهوده نام اوغلی (۱۱۳۸) تاریخنده
دنیا به کلمشدر.

(۳۵) ابراهیم بن محمد تولک بن بیک محمد. قطلع محمد میرزا بن توکل
بن ممش (۱۷۴۳) م تاریخنده اورنبورغ شهرینی بنأ ایتدر مک خدمتنده
اولدیغنده ابراهیم آخوند، بونک حضورنده امامت وظیفه سنی اداء ایدر
ایدی. منسوب اولمش قبیله سی و وفات سنه سی معلوم اولمادی، لکن بیک
بریوز ایملی بشتچی ل ۱۱ سنه ده سلامت ایدی. نعمت الله اسملو اوغلی،
آخوند عبدالمنان بن مصطفی حضورنده تحصیل ایدوب، دورتنچی محرم

۱۱۸۷ سنه ده فرائض شهابیه یازوب تمام ایلمشدر. بوکیسه حقنده فاضل
مرجانی: «بنچه آخوند دیملکه معروف ایدی، مهری بخارا مفتی و قاضیلری
مهری قبیلندن زور وشو اسلوبده اولوب، (ابراهیم بن محمد تولاک المفتی)
دیه یازلمش ایدی، هدایه کتابنی روسجهیه ترجمه ایتدیکی عوام آره سنه
سویلمکده ایسه ده، البته غلط سوز اولور، مکرده برر مسئله یی ترجمه ایلمش
اولسه عجب دکلدر» دیملشدر. مفتی لقبنی دولت طرفندن رسماً آلمشیدی،
یوقسه کندیلکندن یازمشیدی؟ بزلره معلوم اولمادی. بلغار و قزان
دولت اسلامیه لرندن توارثا قالمش اولسه کرا، ایسکی عصرلرده، علمانک
الوغ و مستثنالرینه مفتی، قاضی، لقبلی ویرلدیکی ایسکی کتابلر و مجمعلر
اطرافنده کوب کورلمکده در (*). بو اورنده اسمی ذکر ایدلمش قطلغ محمد
میرزادن توارثا قالمش برکلام شریف طرفنده بویله یازلمشدر: «قد-
انتقل ودخل بالشراء الشرعی فی سلك ملك گنیرال مایور قطلغ محمد حاکم
شهر اورنبورغ ۱۱۹۹ سنه تسع و ستین و مائة والى». .
اوشبو نسخه غایتده کوزل قلم ایله استانبوللی حاجی فولاد بن محمد صلاح نام
ذات طرفندن یازلنوب، ل ۱۱۰ سنه ده تمام اولمشدر. قطلغ محمد میرزانک
خاتونی خدیجه بیکه، سعید قصبه سنه (۱۱۶۷) تاریخنده وفات اولمشدر.
قبری اوستینه تاش بناء قویلمش؛ و ابراهیم آخوند اوغلی قلمیله تاریخ وفاتی
هم یازلمشدر.

(۳۶) ایشبولاد ملا. قزان شهرنده غیرت و حمیت اسلامیه سیله شهرت
بولمش برذانددر. اهل اسلامی حمایه و فتنه لر دن مدافعه ایتملکه کوزل
نامی شایع اولوب [ایشبولاد ملا زمانه سی] دیه ضرب مثل اولنور ایش.
ایمپراطوریتسه آننا زمانک (۱۲۳) تاریخنده سلامت ایدی. عبد الرزاق

(*) ایسکی برقهستانی آخرنک بو عبارت کورلدی: قد فرغ من کتابته الفقیر
منصور بن مسیء فی ولایه «اوا» فی قریه «تورش» بمدرسة المولی
عبد الناصر بن مراد باقی قاضیا الزمان و مفتیا الدوران فی اليوم الرابع من شهر ربیع
الاول يوم الاثنين ۱۱۹۰ سنه صقع عربیه و ۱۷۷۶ سنه رومیه.

نام او غلینک قزی حبیبه، عائد بن عبد الباقي بن حسین بن قطلغ بن بیکنه بن بیکی بن نوغای بن تورای نکاحنده اوله رق، مذکور زوجندن صوک (۱۲۲۲) تاریخنده وفات اولدی.

(۳۷) عبد السلام بن اوراز محمد (اورای) بن قلمحمد بن قلمچورا بن قلاب. اصلی قزان مضافاتنده آلات یولی بوینده منکار نام قریه دندر. قزان طرفنده [تاشکیچو] قریه سنده امام و مدرس ایدی. استاذی عبد السلام بن حسن القاریلی در. صرف ولغته دائر بر کتاب یازوب اخیرنده بو عبارتق ثبت ایلمشدر: «انعمت هذه النسخة فی شهر جمادی الاولى فی يوم الجمعة بمدرسة ملا عبد السلام. صاحبه عبد السلام بن ملا اوراز محمد بن قلمحمد ۱۱۴۴- سنه». بالاری: عبد الناصر، ابو الفتح، ابو الفیض، و غیر لر. ابو المنیع نام شاعرک: «شهر قارغالی فقیرک مولدی * امت احمد رعیت مسقوی * آناسی ابو الفیض جدی بنام * دوریده استاذ کل - عبد السلام *» دیدکندن مراد اوشبو عبد السلام، در. بر قزی استرلیتامق صاحبه سنده قرمسقه لی قریه سنده آخوند ولید بن مقصود آخوند بن آفاق بن دوستمحمد اولمشدر. ایمپراطوریتسه یلزاویتهنک (۱۷۴۴) م تاریخنده اولان فرماننه بناء قزان توابعنده صبا قریه لی سعید بن عید الخیالی نام غیور و همتملی سوداگر، ساقمار یلغه سنده (۷۰ ل) م تاریخنده (سعید) قصبه سنی تأسیس و اتباع هم احبابیلله هجرت ایتدکنده، صاحب ترجمه هم مذکور قصبه یه واروب، امام و آخوند اولمشدر. بیک بر یوز ایلملی بشنچی ل ۱۱ سنه ده تاشکیچوده اولندیغی، مدرسه - سنده یازلمش کتابلردن معلوم اوله در. الله اعلم سعید هجرتی ده شوسنه لرده اولسه کراک. بو کیمسه حقنده فاضل مرجانی: «عبد السلام بن اورای مدرسه - سنده تاشکیچو قریه سنده بشیر بن عبد الرحیم بن اوراز محمد شرح عوامل (*)» یازوب، تمام ایلمش، وایلمی بن اوناش نام ذات، علم فقهده عبد الله بن محمود الموصلی تألیفی اولان مختار کتابنی یازوب تمام ایتمشدر» دیمشدر.

(*) تأسفرکه بو شرحک اسمنی و مؤلفی کم ایدکنی بیان ایتما مشدر.

(۳۸) مرتضی بن علی بن یوسف. مرتضی افندی (۲۹) حضورنیک تحصیل ایدوب، زمانه سینک معروف عالمی نندن اولمشدر. سنبر ولایتنک (بزنه) قریه - سنده امام اولوب، بیک بریوز ایملی یدنجی ۱۱۷۱ سنه لرده ارتحال ایتمشیدی. زنجانی کتابی یازوب تمام ایتدکنده ائرندده اشبو عبارتق یازمشدر: [یوم الجمعة وقت العصر فی شوال ۱۱۰۲ سنه اثنتین ومائة والف. حرره مرتضی بن علی البلغاری]. مظفر نام اوغلی هم ۱۲۱۱ سنه حدودنک وفات ایدوب، عبدالمجید، زین الدین، برخیا، زبیر، نام اوغللاری قالمشدر.

(۳۹) ابوالخیر محمد بن آیرش بن آچه بن آیچواق بن بولاکی بن اوساک بن ابی سعید جانبیک خان. قزاق خانلرینک مشهورلرنددر. یراق باباسی ابو سعید جانبیک خان، طقوزنجی عصر ایتداسنده (سرای) شهرنده پادشاهلیق ایدن یراق خان بن قویرچق خان بن روسخان اوغلیدر. صاحب ترجمه، قزاقستانک خان اولوب، (۱۷۳۰ م ۱۱۴۲) تاریخنده، آلدان نام باشقرد اسطر - شینهسی واسطه سیله اوفاشهرنده اولان روسیه سرعسکری بو طورلین نام ذاتدن روسیه حمایه سنی قبول ایلمک طوغروسنده مساعده سنی اوتندی. کیله چک سنه سنده روسیه دولتی طرفندن مذکور آلدان ورفیقی تایماس ایلاچی صفتیله ابوالخیر خان حضورینه یبارلیدی. قطلغ محمد میرزا بن توکل ایلاچی هیئتنه ترجمان اولمق اوزره قوشلمشیدی. اوشبو سنه لرده ابوالخیر خان اورنبورغ ولایتنده اولان (اور) شهرینه کله رک، قرآن شریف طوطوب یمین ایتمکله روسیه دولتنه بیعت ویردی. صوگره عسکر واتباعیله اورکنج مملکتنه هجوم و شهری هم ضبط ایلیدی. خوارزم تختنه چقوب، بیش کون حکومت ایتدکندن صوک «شرق ناپالیونی» اولان نادرشاه ترکمانی سرعسکری اولان طاهرخان بن رستمخان کلیمکندن خبر آله رق، تختنی ترک ایدرک قاچمشدر. بو وقعه (۱۱۷۲) تاریخلرندک اولسه کرک. بیک بریوز آلتمش برنجی ۱۱۶۱ - سنه ده وفات اولوب، نورعلی، یارعلی، احمد، آیچواق، عادل، جینکز، نام بالالری قالدی. بو ذات هر نه قدر علم اهللی دکل ایسه ده، اسلاملر آره سنده اسمی مشهور و حادثه لری منقول اولدیغندن، و بو کونده روسیه دولتنده کوب مشهور

فامیلیه لارک نسب لاری بوگا منتهی اولدیغندن، ترجمهء هالندن بو قدر اولسه ده خبر ویرلیدی.

۴۰) آخوند خواجه بن ماهیم خواجه. ترکستانلی خواجه احمد یسوی نسلندن اوله رق حاجطرخان یاننده، «خان توبه» نام موضعده دنیا کیچروب شیخوخت ایلمشدر. بیک بریوز آلتمش طقوزنجی ۱۱۴۹ سنه ده وفات اولوب، قلندر خواجه، عبدالرحیم خواجه، دیه معروف اولان اوغللاری قالمش ایمش.

۴۱) عبدالکریم بن بالطای بن ایشم محمد (۳۱) بن طوق محمد. بو- مملکت علماسی حضورنده تحصیل ایتدکی صوگنده، بخارا طرفینه سیاحت ایدوب شیخ عبدالاحد السرهندی اوغلی محمد المعصوم حضرتلارینک خلیفه سی اولان ایشان املاشیخ ابو عبدالله محمد حبیب الله البلخی یه صحبت ایتمکله طریقتده مرخص اولدی. بو دیاره گلدکنده سعید قصبه سنده امام و مدرس اولوب، مرید جمع ایتدی. بیک بریوز یتمش برنجی ۱۱۷۱ سنه ده وفات و (سعید) مقبره سنده دفن اولندی. قبری معلوم و تاریخ وفاتی هم تاشینه یازلمشدر. بن فقیر (۱۳۱۴) تاریخنک ذوالقعدده، سعید قصبه سینده واروب، زمره، اخیاده اولان ذوات کرامله، وتوپراق آستونک عزلت عالمنده اولان اموانلره زیارت ایتدکم اثناده، صاحب ترجمه نک تر به سنه هم حاضر اولمش ایدم. (الله تعالی جمله سیننه رحمت ایتسون!) بونک شیخی واستاذی اولان حبیب البلخی، (۱۱۶۷) تاریخنک بخاراده وفات اولمشیدی.

۴۲) عبدالرزاق بن ایشم محمد بن تیمی. قزان مضافاتنک «کترناج» نام قریه دن اولوب، (تونتار) ده قرق سنه لر امام اولوب، وفاندر. محمد اسملو اوغلی سیمی شهرنده اولان احمد ایشان نک آتاسی ایدی. صاحب ترجمه نک مدرسه سنک، عبدالله بن نذیر نام ذات (۱۱۷۲) تاریخنک زنجانی و مصباح نسخهلری یازوب تمام ایتمشدر.

(۴۳) عبد الرحمن بن طویمحمد بن بیگمحمد بن یانبولاد بن یعقوب بن سیمن بن ایلار بن عبدالله بن بیگچورا خان. ایسکی کتابلر اطرافند و متعدد کاغذلرده یازلدیغینه کوره، بیگچورا خان، جایقنهریباشنده (قاراغای) نام اورنده اولمش ایش. اما قانغی عصرده در، اولاد واحفادی مینزله و زی نهرلرینه کلمشلردر. یانبولادک بر اوغلی قدرمت، آنک اوغلی اورازمت (قدرمحمد هم اورازمحمدن محرف اولسه ارکک) اورازمت اوغلی سولهی آنک اوغللری امین ایلله سبحانقل اولوب، امین منزله ناحیه سنده (مورطش تماق) قریه سنده؛ اما سبحانقل بو کلمه ناحیه سنده (یاگا کشر) قریه سنده مقام طوتمشلردر. قدرمتک ایکنچی اوغلی (اورازمت ایلله بر طوغمه اوله در) اوراز دولت اولوب، آنک قزی صابره در. صابره نک اوغلی کوجکده عبد الجلیل نام ذات ایش. یانبولادک ایکنچی اوغللری تلاومت ایلله احمد آیزدن تارالمش انسابلرک اکثری (یوزکای تکرمان) ایلله (احمد آیز) قریه لرنده در. یانبولادک آقمت (احمد) نام اوغلینک اوغلی طوقمت (طویمحمد) آنک اوغلی سعید بسته. سند ایمانای اولوب، ایمانای اوغلی محمد در. طویمحمد بن بیگمحمدک الوغ اوغلی المحمد اسملو اولوب، منزله ناحیه سنده (المت) قریه سنده نفوذلی و صاحب شهرت بر ذات اولمشدر. صوگره (زی) یلغه سند اولان (المت) قریه. سیننه هجرت ایلیمشدر. (هر ایکی قریه) بونک اسمیلله آتالمش اولمه سی احتمالدیر). المحمدک رحمت الله نام اوغلی (زی) المتنده (بو کونده هفته ده بر کون بازاری اولوب، پوسته و تلغرافی هم اوچ عدد مسجد جامعی مشتمل اولان الوغ بر قریه در) امام و محتسب اوله رق وفات ایتیمشدر. المحمدک، اوشبو اوغلندن باشقه رحمانقل هم عبد الرحیم اسملو اوغللری وار ایدی. طویمحمدک ایکنچی اوغلی صاحب ترجمه عبد الرحمن، بیگ بر یوز ایکنچی ۱۱۰۲ سنه ده (مورطش تماق) اولنده دنیایه کلوب، اوزون وقتلر تحصیل علم یولنده یوروب، رشد صاحبی اوله رق یتشمشدر. علمی ایلله عقلی متناسب اولدیغندن زمانه سنده صاحب ریاست و فقاہت بر ذات عالیقدر اولمشدر. بو کلمه ناحیه سنده (زی) یلغه. سینک صول طرفنده اولان (تایصوغان) قریه سنده امام و آخوند اولوب، اطراف و اکنافده اولان اهل اسلام دعوالرینی شریعت اسلامییه موجبنچه حل ایدر ایش. الوغ مدرسه لر تأسیس ایتیمکله تورلی فنلردن کوپ اجتهاد ایلله درس آیتیمشدر. شا کردلری اورنبورغ ایلله قزان آره سند منتشرلردر. (۷۴) یاشنده اوله رق بیگ

بر یوزیتمش آلتیچی (۱۱۷۶) سنه سنده سلامت ایدی . بوندن صوڭ نه قدر آمر
مدت یاشامشدر، معلوم اولنمادی . بالالری : عبد المنان، عبید الله، عبد
الحمید، عبد السلام، فیض الله، عبد الجبار، عصمت الله، مرفوعه، زبید، در
مرفوعه، مفتی عبد السلام بن عبد الرحیم نکاحنده اولوب، زبیده ده کینالی
یلغه سنده (سلطانقل) اولنده سلیم اسملو بر ذات نکاحنده ایدی . عبد الجبار
(۱۱۶۶) قاریخنده، وعصمت الله ده (۱۱۷۶) ده دنیایه کلمشدر . بالالرنندن
کوب ذاتلر، بو کتابده مذکور اولنسه کرا . چونکه بونک خانه سی بومملکت
اسلاملری آره سنک مشهور و حرمتلو، بر علم یورطی اولمشدر . قبری (تایصوغان)
ده در . یازوب تمام ایتمش کتابلرنندن، منیه شرحی حلبی، بستان الفقیه،
افتتاح، نسخهلرنی کوردک . جمله سینک آخرنده اسمنی و تاریخنی یازمشدر .
اولکیسنی ۱۱۳۹ سنه یکر می ایکنچی رجیده؛ ایکنچیسینی ۱۱۴۱ سنه شهر ربیع
الآخر ده؛ اوچونچیسینی ۱۱۷۹ سنه تاریخنک تمام ایتمش ایش . یازوی کوزل،
رسمی درست و اعتبارلی، عربی عبارتق هم ضرر سزدر . کند یسی تقوی،
دیندار، بر ذات اولوب، سنت ایله عمل ایدر اولمشدر . غایتده اثر لو روشک
یازمش اولان بروصیت نامه سی هم منظور مز اولدی . مذکور وصیت نامه سی
(۱۱۴۰) سنه سیله مؤرخ اولدیغندن (۳۸) یاشنده وقتنده یازمش اولدیغی
لازم کور . وصیت نامه سنده اک دقت ایتد کمز شیلر، اولاد و اتباعنه و جمله
متعلقات و احبابنه، مهمات دینییه و دینوییه خصوصنده سویلمش نصیحتلری؛ علم
ایله مشغول اوله رق، نادانلر ایله صحبت ایتمکدن ایلمش تحذیرلری؛ اخوت
و قارندشک حقنی رعایتله هر وقت تعاون و تناصر اوزرنک یک وجود اولمقلرینه
ایدن ترغیب و تشویقلری، اولمشدر . روایتلره کوره بر آره لق برفتنه ایله
مبتلا اوله رق، دفعندن عاجز و خلاصندن بی امید اولدیغنده رسول کبریا،
سلطان الانبیاء فخر عالم صلی الله علیه وسلم حضرتلارینی مدح یوللو اوشبو قصیدی
انشاد ایلمشدر :

یا شفیعم سید الکونین فخر المرسلین

سنک ایچون یارادلدی جمله افلاک وزمین

مهر عرب، عجم سن، رحمة للعالمین

سن شفاعت ایلککل بو مبتلایه یا شفیعم !

ر آروناهی نبیمز سن بزم ای ذوالکرم!
 کیمسه یوق سندن ایورک دیمهده لا ونعم
 جمله قورقوغلرده سنسین هم شفیع محترم
 سن مدد ایله بومسکین مبتلایه یاشفیع!
 دعوت ایتدک خلقی هب سوی صراط مستقیم
 سکا استمساک ایدن بس حبله اولدی معتصم
 اولدر بر حبل محکم اولمیه سر منقصم
 سن شفاعت قیل بو مجرم مبتلایه یاشفیع!
 صورت، سیرت، ده اعلائی رسلین یارسول!
 هیچ بری علم، کرمده سن کبی اولمش دکل
 معدن علم، کرم سن، سن ایا اصل اصول!
 سن مدد ایله بومسکین مبتلایه یاشفیع!
 صورتک حسنن انا املح دیو قیلدک بیان
 سیرتک اولدی [عالی خلق عظیم] دن هم عیان
 شأن علمگن الم نشرح دیدی اول بی نشان
 سن شفاعت قیل بو فحطی مبتلایه یاشفیع!
 دعوتکا کلدی آغاچلر سنک ای بحر جود!
 بی قدم بالدرلری اوزره ایدوب حقه سجود
 اولدی پیغمبر لککا جملہ سی آنلر شهود
 سن مدد ایله بومسکین مبتلایه یاشفیع!
 اول مبارک باشک اوزره پاره بلوط هر زمان
 ساقلا یوب، تموزک اسیسندن اولدی سایه بان
 قانده وارساک وارر ایدی اولدخی سنک بیلان
 سن شفاعت قیل بو عاصی مبتلایه یاشفیع!
 بردخی بارماقلر گدن چشمه لر اولدی روان
 ایچدی آندن هم طهارت ایلدی پیر، جوان

دونیم اولدی بارماقکدن دخی ماه * اسمان (*)

سن مدد قیل بو سیاه روی مبتلایه یاشفیغ
سویلدی بریان قوزی دخی سکا دیله کلوب

پیچه دیدی کلمشم بن یا رسول مسموم اولوب
بو بلاده قالمشم بن مبتلا مغموم اولوب *

سن شفاعت قیل بومسکین مبتلایه یاشفیغ
معجزاتک گر مناسب اوله ایدی قدرگه

اسمک امواتی دیرلدوب، کررایدی امرگه
عاجز اولدی ایرمادی هیچ مدح مداح ذکرگه

سن مدد ایله بومسکین مبتلایه یاشفیغ
معجزانگه سنک بولنمادی هیچ حد وعد

حد وعدن بیلماز آنک هیچ احد غیر احد
یازمیهلر گرافلک اوراق اوله دریا مدد

سن شفاعت قیل بومسکین مبتلایه یاشفیغ
راحتک دگکوچه نچه خستهلر اولدی شفا

صرع جندن نچهلر اولدی افاقه هم صفا
نچه معلول صحتیه ایردی ای گان وفا !

سن مدد ایله بومسکین مبتلایه یاشفیغ
نچه دیاسز پرفصاحت بولدی سندن یاحیب !

نچه کوزسز لر بصارت بولدی سندن یاطیب !
نچه مغموملر مسرت بولدی سندن یاخطیب !

سن شفاعت قیل بومسکین مبتلایه یاشفیغ
ایتمدی حق « اسری بعبدہ » ایله معراجک بیان

منزلکدن قاب قوسین ایله ویردی نشان
« لی مع الله » دیمککدن محفلک اولدی عیان

سن مدد ایله بومسکین مبتلایه یاشفیغ

(*) فدخل نصفی البدر فی الکمین باطل عند جمیع المحدثین الاعلام .

همتك مرغينه فردوس كمينه آشیان !
 نسبت قصر كه معراج ملائك آستان !
 نور وجهكدن وجود اولدی بوكونيله مكان !
 فضلك ايله سن شفیع اول مبتلايه یاشفیع !
 سندن اوزگه یاشفیع المذنبین ! یوقدر پناه
 مبتلايه نازل اولدقده بلا ییگاه . گاه
 اولمیه بگاشفیع اولمغله نقصان قدر جاه
 سن مدد ايله بومسکین مبتلايه یاشفیع !
 زیره عالم کان جود گدن سنك ای بحر جود !
 علم لوحيله قلم اولدی علومگدن وجود
 بحر جودك معدنندن بو قیام ، بوسجود
 سن شفاعت ایلگل بو مبتلايه یاشفیع !
 نچه مدح ایتسون سنی بومبتلا ای باکمال !
 چون سگا مداح اولوبدر ، پادشاه ذوالجلال
 نعتگی ذکر ایتمهده هب نطق ناطق لنك لال
 سن مدد ايله بومسکین مبتلايه یاشفیع !
 دائما اولسون سگا حقدن صلاتيله سلام
 هم جمیع آل ، اصحابگا ای خیر الانام !
 ملجاء ، مأمول سنوك سن مبتلايه بردوام
 سن شفیع اول [عبد الرحمن] مبتلايه یاشفیع !
 قصیده سی بوراده تمام اولدی .
 الحق کوزل ولطیف بر اثر اولوب ، مکتب شاگردلرینه حفظ ایتدرمیه -
 سزادر . هر نه قدر سوز اوزون اولدیه ده ، انساب واحفادینه یادگار ، غیر
 یلره باعث اعتبار ، افندمز صلی الله علیه وسام حضرتلرینك اوصافی مبارکه -
 لرندن ذره قدرینی اولسون تذکار اولسون ایچون مذکور منظومه یی
 یازمیه مجبور اولدق . والده محترمه م موهوبه بنت رمقلک آناسی ، فرح
 جمال بنت عصمت الله بن عبد الرحمن بن طویمحمد اولدیغندن ، اوشبو
 عبد الرحمن حضرت ، آنام طرفندن بابام اوله در .

(۴۴) عبدالرشید بن یوسف بن قدر محمد بن بیک محمد بن تمش .
 اصلی سعید قصبه سندن ایدی . قزان شهرنده برنجی مسجد حضورنده امام
 اوله رق ، بیک بریوز سکسان سکرنچی ۱۱۸۸ سنه ده قزان شهرنده وفات
 اولدی . (۱۷۶۷ م) تاریخنده قزان شهرینه (۲۶) مایده ایله پراطوریتسه
 یگاترینه کلوب ، تاش جامعار بناء ایتمک خصوصنده اهل اسلامه رخصت
 ویردکنده ، برنجی تاش جامعی بناء ایلامک طوغروسنده صاحب ترجمه نیک
 الوغ اجتهادی اولدیغی روایت ایدلنور . روسیه دولتی قزان شهرنی ضبط
 ایتدکندن صوک اک اول بناء ایدلن تاش جامع اوشبو برنجی تاش مسجد
 اولوب ، (۱۱۸۴) ده تمام اولمشدر . محمد شریف نام اوغلی ، مالمش توابعنده
 (پورتنور) قریه سنده امام و آخوند اولوب (۱۲۴۸) تاریخنده ؛ و برادری
 عبیدالله بن یوسف ، یوز یاشینه ایرشوب (۱۲۴۲) تاریخنده قزانده ،
 وفات اولدی .

(۴۵) اسماعیل بن بیک محمد . سعید قصبه سیننه منسوب برذاند .
 (۱۱۶۱ هـ ۱۷۱۱ م) تاریخنده یعقوب ، عبدالرحمن ، نادر ، نام رفقیلری
 ایله اوزون برسیاحت ایلمشدر . سعید قصبه سندن ابتداء ایلمش بوسفرندک
 خوارزم ، بخارا ، هرات ، قندهار ، کیلات ، بصره ، اورانک زیب ، حیدر
 آباد ، بنارس ، مکه ، مدینه ، شام (۱) ، قدس (۲) ، استانبول ، کبی الوغ
 شهرلردن کیچمشدر . (۳۱) صفحه دن عبارت اولان اشیو اثرده ، زمانه سینک
 مشهور کیمسه لری ایله ملاقات ایدوب سویلشمک ویاکه فنی وادی بر
 شیدن معلومات ویرمک ، کبی سیاحت نامه یازمقده ادب و عادت اولان
 شیلره تصادفی ایدلمیور . فلاح ، ملاح ، جمال و جمال ، کبی عوام خلقندن آلمش
 خبرلردن ، اوقوچیلر ایچون فائده چقماز یاکه مطالعه مشقتنه برابر طورماز

(۱) اهل علم ، شام کلمه سنی سوریه یه مرادف اوله رق استعمال ایدرلر سده
 عوام ناس (دمشق) شهرینه مخصوص استعمال ایتمکده لردر .

(۲) عبرانیچه اولان اسمی (یورسالم) یاخود (اورشلیم) اولوب ، آندن ایسکی
 اولان اسمی (ایلیا) ایدی . صوگره (بیت المقدس) هم دینلور اولمشدر .

درجه سند اولان فائده گنه اولور. اسماعیل افندیڭ ترکچه دن ماعدا لسان بیلمدیکی، و (۱۱۹۰) تاریخنده سلامت ایدکی، مذکور اثرندن آگلاشلمقدور.

(۴۶) عبدالسلام بن حسن. اصلی اوفا ولایتندن ایدی. قزان نوابعنده (قاریلی) اسمنده برقریه ده نامدار بر مدرس اولمشدر. عصرنده اولان اعتمادلی و موثوق عالمک بری اولوب، مرتضی افندی (۲۹) نڭ مستثنی اصحابندن ایدکی، و رفیق بن طیب القورصاوی (۳۲) دن هم استفاده ایتدیکی مرویدر. و بعض کیمسه لر، (قزلر) شهرندن اسیر اوله رق کلن عبداللطیف نام بر فاضلن هم اخذ علم ایلدکنی روایت ایدیورلر. اربالاسی اولمادیغندن، صوک عمرنده، منزله مضافاتنده اولان (شغای) قریه سیند کیاوی محمد شریف بن سلیمان تربیه سینه کلوب عمر کیچرهش و درس ایتمکله هم مشغول اولمشدر. آنندن دخی (ملم) اولنده اولان کیاوی زین الدین الملمی خانه سینه هجرت ایدوب، مذکور (ملم) قریه سنده وفات اولمشدر. (۱۱۹۰) تاریخنده سلامت ایدیکی معلوم اولوب، وفاتی ایسه بوندن صوک اولور. قبری (ملم) مقبره سند معلوم اولمقده ایسه ده، تاشی و تاریخی فلاخی یوقدر. شاکردلری و شاکردلرینک شاکردلریله اطراف طولو، و قزلری طرفندن منتشر اولان بالالری و نسللری نیچه ولایتلره منتشر ایسه ده، بو عزیزک قبرینه علامت قویارلق و تاریخی یازوب، سبب دعاء اولورلق برهمت، صرف ایدلماهشدر. نشر علم و حسن تربیه سی مقابلینه بویله بر التفاتسن لغی [جزأ سنمار] دیمار ایسه کده، جزاء خیر دیمیه ده یول یوقدر. شاکردلری: زین الدین الملمی، عبد الوهاب بن بیک محمد بن بای محمد الحقهماغشی، حمید بن مرتضی الالدرمشی، جعفر بن یعقوب الاگرجوی، صالح بن سعید الکناری الکیلی، سعید بن احمد الشردانی، ولید بن مقصود الاوفاوی، عبد الجلیل بن عبد الرشید المسلمی، عبد الرشید بن محمد الحنفی الشکری، نریمان بن سلیمان الاوفاوی، چوراش بن چواکای القلشریفی، عبید الله بن جعفر الالمتی، عابد بن عبد العزیز الکناری، و غیرلر. قزلری: رابعه، محمد شریف بن سلیمان

خانونی؛ محبه؛ زین الدین (*) الملمی خانونی؛ فاضله ايله حبيبیه؛ بریسی جعفر بن یعقوب الا کر جوی؛ وایکنچیسى عبد الوهاب الحقماغشی خانونی اولمشلردر. مدرسه سنده یازلمش کتابلر هر اورنده کورلمکده در. لکن بدان و شرح عبد الله عوامل؛ انمودج نسخه لرینه بروقتده تصادفی ایتما دك. ۱۱۷۷ سنه ده یازلمش بر افتتاح؛ و ۱۱۸۴ سنه ده یازلمش بر ملا جامی؛ و ۱۱۸۷ سنه ده یازلمش؛ اسمنی اونوتدیغم بر نسخه منظور مز اولمشیدی. عبد الرشید الشکری بونک حضورنده (۱۱۹۰) تار یخنده بر ملا جامی یازوب تمام ایتدکی کتابینک آخرنندن معلوم اولمشدر. بو کیمسه حقنده فاضل مرجانی: « بیک بر یوز سکسان آلتی ۱۱۸۴ سنه لرنده قاریلی قریه سنده بر حیات و مدرسه سی اولدیغی معلومدر. ایشنیاز افندیکنک احوالی ترقی ایتدکنی کورمکلری سببندن؛ شاکر دلرینک اگا میل و محبتلرنی کورمکله بر مجلسده جیولوب؛ علم بابنده مذاکره ایدرک؛ ایشنیاز افندیکنک علمینک درجه سنی کویترمکه غیرت ایلدش ایسه ده؛ بو حاله مطلع اولدیغنده ایشنیاز افندی؛ برگه جیولامقدن تحاشی ایتدکی افواه ناسده مذکوردر» دیمشدر. مدرسه سنک یازلنوب تمام اولمش بر شمسیه آخیرنده اوشبو مضمونده بر عبارت وارد: « قد وقع الفراغ من كتابة الرسالة الشمسية في ولاية غزان من توابع (بلغار) وفي طريق آرچه بقرية قاریلی بمدرسة مولانا عبد السلام بن حسن الأوفای وانا الفقير الى الله عبید الله بن جعفر الالمتی في سنة (وقع) ۱۱۸۴ ».

(۴۷) امیر بن نور محمد. اوفاتوابعنده اولان عالمک بر سیدر. آخوند هم مدرس اولوب؛ اطرافنده اولان اهل اسلام دعوالر فی فصل ایدر اولمشدر. کندیسى قزان شهرنده ویاکه اطرافنده تحصیل ایتمشیدی. بوری مضافاتنده (کوندشلی) قریه سنده بیک بر یوز طقسان اوچونچی ۱۱۹۳ سنه ده سلامت ایدی. بو کلمه ناحیه سنده (توبان شاپلی) اولینک حسن بن عید نام کیمسه؛ بونک مدرسه سنده؛ « هدیه الصعلوک » کتابی

(*) ۱۸۱۰ سنه میلادیه ده وفات اولوب قبری ملم قریه سنده در.

بازوب تمام ایلیمشدر. طوغمه سی ابراهیم آخوند، بن نور محمد، و آنک اوغلی
 ناج الدین آخوند، اوشبو قریه ده بری صوگندن ایکنچیسی آخوند و مدرس اولمشلر
 یمش. حکم دفترندن بریسی تاما اوشبو اورنده کوچرله در، بویله:
 « تیمنا بذكره الاعلى بو مسئله ده ائمه حنفیه دن جواب نوجهله بیورلور؟ زید
 مفقودك خانونی زینب بکر قزی دورت ییل کیچد کدن کزین نفقه و کسوه هم
 سکنی به عجزندن اوتری حکم اسلام حضورینه کلوب، تفریق طلب ایلد کده
 ضرورت ایچون تفریق ایلمک جائز اولور می ویاکه یوقمی؟! . . و غیر
 مدخوله اولدیغنده عدت لازم اولور می یاخود یوقمی؟! جواب بیوروب
 مثاب و مأجور اوله لر. الجواب: تفریق جائز اولور، وهم عدت وفات لازم
 کلور، بو عبارتله مضمون نتیجه: (وقال مالك والاوزاعی الى اربع سنين فينكح
 عرسه بعدها كما في النظم فلو افتى به في موضع الضرورة ينبغى ان لا بأس به على
 ما اظن. جامع الرموز. وقال مالك رضى الله عنه اذا مضى اربع سنين يفرق
 القاضى بينه وبين امرأته فتعد عدة الوفاة ثم تتزوج ان شئت لان عمر رضى
 الله عنه هكذا قضى فى الذى استهو به الجن بالمدينة وكفى به اماما ولانه منع حقها
 بالغيبة فيفرق القاضى بينهما بمضى هذه المدة اعتبارا بالايلاء. نوازل.
 لان مالكا كالتلميذ لابي حنيفة رحمه الله تعالى ولهذا مال اصحابنا الى بعض اقواله
 ضرورة. جامع الرموز) اوشبو فتوى اوزرينه آخوند وليد بن آخوند مقصود
 كندی اسمله مهرمی باصدم. ينوار ۱۷۱۷ نجی کون ۱۷۸۰ سنه ده (*).
 (وفي الملتقط كل شيء اختلف فيه الفقهاء فقضى به جاز ونفذ قضاؤه هو المختار
 للفتوى وليس لاحد من القضاة نقضه الى يوم القيمة. نتف. وفيه اشعار بانه لو رفع
 ما قضى على خلاف مذهبه الى قاض آخر لا يرضيه. وفي العمادى انه نافذ ليس لغيره
 نقضه وله نقضه عند محمد خلافا لابي يوسف ره لكن في المنتقى الخ. جامع الرموز).
 وقت ضرورنده ومحل اجتهاده اولان بو مزبور فتوانى نافذ كوروب بن ملا
 مختار ملا محمد شريف اوغلى؛ وملاقطى بن ملا محمود. اوقا اويازدى اوصايولنك
 پراپر شچك هم اسطر شينه شريف كيك قوماندن سنده ايسكى قايبان اولينك
 يصاقلی ناتار بشير بيكتمر اوغلينك زوجه سی مرحوبه يمقای قزی حکم صوردى،
 بزها كملردن: مذکور جفتم بشيرنك مفقود اولوب، دورت ييلدن

زیاده اثری ظاهر اولمادیغندن اوتری نفقه‌یه عاجزم، بنی بوزوجه‌دن تفریق
ایتمه‌گذایدی، دیب. شو سبیلی، مذکورک فقدانلغی شریعت اوزرنده
تیکش‌لوب، خاتونی تفریق ایدلدی. بو سجدده اسملری بیان ایدلمش
مفتیلارک فتوالری موجب‌جه بیورلدی: عدت موت صوگنده اوزی استمش
کیمسه‌یه جفتلنورگه. (۱۷۸۰) نچی ییل شهر ربیع الاول یکرمی بشنچی کوننده
بویله حکم ایدوب بن آخوند امیر بن نورمحمد امضاء ایتدم. ملا مسعود بن
ملازین العابدین امضاء ایتدم. حکم حضورنده شاهدلر: ملا عبد الواحد
المحمد اوغلی، ملا محمد لطیف ملازین العابدین اوغلی، پولاد آیط اوغلی، بشیر
رحیمقل اوغلی، میر سلیم آبقای اوغلی.

(۴۸) عبد المنان بن عبد الرحمن (۴۳) بن طویمحمد. تایصوغان قریه-
سنده امام و مدرس اولوب، علم و طرافت ایله ممتاز ایدی. فقط یاشلمکدن ارتحال
ایتدکی مرویدر. بیک بر یوز طقسان دورتنچی ۱۱۹۴ سنه‌ده سلامت ایدی.
روسیه اسملری ایچنده الوغ بر شهرت کسب ایتمش اولان آخوند ولید بن سعید
بونک حضورنده ختم تحصیل ایلمشیدی. شکر قریه سینک عبد الرشید بن
محمد هم بونک اصحابندن ایدی. استاذی عبد السلام بن حسن القاریلی
اولسه کورک. فضل الله نام اوغلی هم اکابر علمادن ایدی. یازوب تمام ایتمش
اولان ابن هشامک قواعد الاعراب نام نسخه‌سی منظور مز اولدی. رسم خطی
درست و کوزلدی.

(۴۹) سلیمان بن دوستمحمد. قزان طرفنده (قوال) قریه‌سنده امام
ایدی. (۱۱۴۶) ناریمخنده دنیا‌یه گلوب بیک بر یوز طقسان دورتنچی ۱۱۹۴
سنه‌لرده ارتحال ایتمشدر. کتابلر اطرافنده بعض تحریرلری اولدیغی
مرویدر. ریحانه اسملو قزی فخرالدین بن عبد الرشید نکاحنده ایدی.

(۵۰) محمد شریف بن سلیمان بن چیکه بن بیمک صوفی. کپچو یلغیه‌سی

باشنده (چوپای) آدلو قریه دندر. مینزله ناحیه سی (شغای) قریه سنده امام و مدرس اولوب، بیک بر یوز طقسان دورتچی ۱۱۹۴ سنه ده وفات اولدی. رقص الانبیاء کتابی یازوب (۱۱۱۰) تاریخنده تمام ایتدکنی، کند یسی یازدیغندن پک اوزون عمر سوردکی آکلاشلنور. قبری شوشمه یلغه سنه اولان (ایسکی ایشتراک) قریه سنده اولوب، قبری معلوم، لکن تاشی ایسکرمش و یازولری او قولنماز بر حاله کلمشدر، آنام طرفند اولان جدم رمقل بن مقصود، بونک جنبنده مدفون اولدیغندن (ل ۱۳۰) تاریخنده هر ایکسینک نریه لرینه زیارت ایلمش ایدم. خاتونی رابعه بنت عبد السلام (۴۶) هم (۱۲۰۹) تاریخنده وفات اولمشدر. بالالری شمس الدین، برهان الدین، در.

ال) عبد اللطیف بن عبد السلام (۳۷) بن اوراز محمد، سعید قصبه سنه برنجی جامعه امام اولوب، کوزل درس آیتمشدر. استاذی آناسی عبد السلام اخوند ایدی. بیک بر یوز طقسان دورت ۱۱۹۴ سنه لرده وفات اولدی.

۲) ابراهیم بن عبد الله بن عبد الغفور. تاو یاغنده (بارش) قریه سندن اولوب، بیک بر یوز طقسان بشنچی ل ۱۱۹۴ سنه ده (اوربار) قریه سنده وفات اولدی. ۱۱۶۷ سنه ده حسن شیخ اولنده، ۱۱۷۸ سنه ده قزاقلرده، ۱۱۸۶ سنه ده اوربارده درس آیتدکی معلومدر. مدرسه سنده یازلمش بر قهستانی آخرند بویله یازلمشدر: «کتبه سیف الله بن عبد الکرم بمدرسه آخوند الزمان ابراهیم بن عبد الله فی قریه قزاقلر ۱۱۷۴ سنه». کند یسی عالم لکن سوداوی مزاج بر کیمسه اولدیغی مرویدر. استاذی مرتضی افندی (۲۹) و شاکردلری بونلردر: سعید بن احمد الشردانی، سیف الله بن عبد الکرم الصا صناوی، غیرلر. آناسی عبد الله و اتقه ولایتنده اولان (نقره = نو قرات) اولنده امام اولمش ایمش.

(۳) ولیخان بن آبلای خان. قزاق خانلرندندر. (۱۷۳۹ م) تاریخچه
 آتاسی آبلای خان روسیه تبعه‌لگنی قبول ایدوب، (۱۷۸۱ م) ده وفات اولمش
 ایدی. قزاقلرک انتخابی؛ وایمپراطوریتسه یکانرینه‌نک تصدیقله، (۱۱۹۶ م
 و ۱۷۸۲ م) ده، (اوغا) شهرنده، آتاسی اورنینه ولی‌نک خانلق رسمی اجرا
 اولندی. بو وقعه فوق‌العاده بیوک و سلطنتلی اولوب، (اوغا) شهرینه روس
 مأمورلری وقزاق توره‌لری حسابسز مقدارده جمع اولنمیشلردی (*). یمین
 مجلسنده آخوند (بو آخوندک کم ایدکی بزه معلوم اولمادی، احتمالکه ابراهیم
 بن تولک یا که محمدجان مفتی اولور) آردندن ولی سلطان یمین کاغذنی قچقروب
 او قومش؛ و قرآن شریفی تکریم یوزندن او بوب، باش اوستینه کوترمیشدر.
 بعض مجمعلردن آگللاشلدیغنه کوره بونک خانلغی اوزون مدت اولمای، بلکه
 یاشلکنده وفات ایتمشدر.

(۴) محمد قل بن تابای. اق یلغه سنده اولان (بایرکه) قریه سنده
 امام و مدرس اولوب، بیک ایکی یوز ۲۰۰ سنه سنده وفات اولدی. فضل و کمال
 صاحبی اولمق ایله علم اهلی آره سنده اسمی واردر.

اون اوچونچی عصر علماسی

(۵) حسین بن عبدالرحمن بن انس البرندقی. اوفا ولایتنده
 (استرلیباش) قریه سنده ۱۱۳۲ سنه لرده امام و مدرس اولمشدر. بونک خانلغی
 اولان عادلشاه بن عبدالله (۱۲۱۰) تاریخلرنده (استرلیباش) ده مدرس
 اولدیغندن، اوشبو عصر ایتداسنده ارتحال ایلمش اولسه کک. اسمی
 یازلمش اولان برتایاغی، بو کونه قدر مسجدده محفوظ و خطیبیلر قولند تد اول
 ایدلمکده اولدیغی مرویدر. کند یسی عالم، صالح، ناصح (**). بر کمیسه

(*) تفصیل واقعه رسمی غزته‌ده نقل اولنمیشیدی. ۱۸۹۲ سنهم عدد

(**) استرلیباش تاریخی ص ل.

اولمش ایش. و بر روایتک صاحب ترجمه، منصور اخوند (۳۰) بن عبد الرحمنک
اوغلیدر. و هر حالده روسیه ده برنجی مفتی اولان محمد جانک آتاسیدر.

(۷۶) محسن بن صفر بن یونس (۳۳) بن ایوانای. قزان توابعنده
(اوری) قریه سنده امام اولوب، ایکیز دورتنچی ۱۲۰۴ سنه ده وفات اولدی
استاذی حسین بن عبد الکریم، در. مؤمن اسمنده اوغلی وارایدی.

(۷۷) عبد السلام بن حسن بن قدرمت (قدر محمد) بن تلانچی بن بیگلدی
بن طویش. یراق باباسی اولان طویش، منزله توابعنده (بیکیباو) قریه سنده،
و بیگلدی بن طویش (آزالای) اولنده دفن اولنمشلردر. تیلانچینک قدرمت
ایلله سرمکای نام اوغللری، ملله یلغه سینک باشنده (ککری یلغه) آدلو بر
قریه تأسیس ایتمشلردر. بعض مجمعلرده مذکور اولدیغنه کوره، مذکور
قریه نیک تأسیسی (۱۷۰۰۹ م ۱۱۲۱ هـ) حدودنده ایش. اطرافنده اولان
یر، اورمان، پچانلکلرنی و عموما یخشی ویمان اراضینک جمله سنی نادر بن
اورازمت (اوراز محمد) آدلو کیمسه دن صانوب آلوب، اوزلرینه ملک ایتمشلردر.
سرمکاینک المت نام اوغلی، بو اطرافده اک اول مرتبه اوله رق روسیه دولتنه
صوصار تیریسیدن یصاق ویرمش ایش. آلتنبای بن المت بر سرمکاینک
بالالری: اسمعیل، مرحبا، عبد الرشید، جعفر، یعقوب، یحی، طحاو الدین، اولوب
طوغمه سی تیمورکای بن المت بالالری: میگلای، و غیرلردر. قدرمت بن تیلانچی
اوغللری مصطفی و حسن، در. صاحب ترجمه عبد السلام بن حسن، اقرانی
آره سنده مشارالیه بر مدرس اوله رق (ککری یلغه) قریه سنده اوزون مدت
تدریس ایلله اشتغال ایدوب، ایکیز دورتنچی ۱۲۰۴ سنه ده وفات اولدی.
(۱۱۱۱) تاریخنده یازوب تمام ایلمش بر شرح وقایه سی کورلمشیدی. اوزینک
اوغلی یازوب تمام ایلمش بر کتاب (دیباچه سی دوشدکی سبیلی اسمنی بیلمادم،
لکن مندرجاتندن شیعه علماسی اثری ایدکی ظاهر ایدی) آخرنده اوشبو
مضموننده یازمشدر: «کتبت فی ولایة (اوا) فی قریة (ککری یلغه) بمدرسة

والدنا عبد السلام بن حسن ل ۱۱۸۱ سنه ه و ۱۷۷۱ سنه م وانا الفقير عبد الغفار بن عبد السلام بن حسن «بالاری: عبد الغفار، شمس الدین، زین الدین، عبد الستار، و غیر لر. حفیدی سعد الدین بن عبد الستار ککری یلغه ده امامت ایدوب، (۱۳۰۰) حدودنده وفات اولدی. اربالاسی اولمادیغندن عقبی منقرضدر. اوشبو اورنده اسمی مذکور اولان نادر بن اورازمت (*) تاویاغی میرزا الرندن اولوب، قزان آلندیغی وقتکمی ویاکه اورال طرفنده اولان اختلاللر اثناسنکمی، دولت ایچون الوغ بر خدمت کوستروب، زی، کیچو، شوشه صوق، یلغه لری بوینده بر طوتاشدن اوله رق، خیوه مملکتی قدر اولان یر- هم اورمانلری، مکافات یوللو مالک اولمش ایمش. مذکور یر اوستنک بو کونده تقریباً قرق عدد اسلام قریه سی معیشت ایتمکده اولسه لرده، نیچوک اولسه ده یره صاحب اولمق استممشلر، بناء علیه بو کبی صاحبسز ترکه، همیشه صاحبسز حالچه قالمشدر. (۱۸۷۰) تاریخنده مشهور بر دعوا و کیلی اجتهدی سایه سنک اوج دورت اول خلقی کندی تصرفلرنده اولان یرلرنی کندی ملکلری اوله رق، حکومت طرفندن تصدیق ایتدر مشلر ایسه ده، باشقه لری بو فائده یی رأی العین مشاهده ایتدکلری حالده، سوز آگلاماز اؤ باشلری بصیرتسز ملالرینک « بونده البته بر حیل و مکر اولور! » دیه تخویف ایتدکلرندن، بو کبی بیوک وابدی بر ثروت الدن کتممشدر. بزم خلقمزک عادتق ایسه، اولسه یر صاتمق اولوب، آلمق دکلر! . . . انا لله وانا الیه راجعون .

(۸) حسین بن عبد الکریم بن یار محمد بن یانسانی (۲ ل) بن بیصاری (قزاقلر) ده، (اوری) ده، اوشمیک، امامت ایدوب، ایکیوز بشنچی ل ۱۲۰ سنه ده (اوری) قریه سنده وفات اولدی. بو کیسه، مشهور حبیب الله ایشان ایله فتح الله آخوندنک آتالری اوله در. بونلردن باشقه هم اسحاق اسمند بر اوغلی وار ایدی.

(*) نادر بن اورازمت بن توتش بن تویباقطی بن تویکلدی بن شیخ محمد بن عبد الرحمن بن عبد الله بن حسین بن اصاخواجه بن محاف. زی یلغه سنده اولان (نادر) قریه سی بونک اسمینه منسوبدر.

(۹۷) عبد الکریم بن عبد التواب بن عبد الغنی بن عبد القدوس المر-
جانی . یوز یاشنه ایرشوب ایکیوز بشنچی ل ۱۲۰ سنه ده ، (مرجان) قریه سنه
وفات اولمشدر . صدقه ، عشر ، جیوب تر کلک ایدر گه رضا اولمادیغندن امامت
خدمتنی قبول ایتما مش ایش . بالالری : رحمة الله ، سبحان ، عثمان ، عبد الله ،
عبد الرشید ، در .

(۹۰) ایشنیاز بن شیر نیاز بن یار محمد . اصلی اور گنج مملکتندن
اولوب ، دیار مزه کلکله ، تورلی اورنلرده مدرسه لر طوتوب ، تعلیم ایتمشدر .
ایشنیاز افندی ، ایشنیاز آخوند ، دیه مشهور اولوب ، ایکیوز بشنچی ل ۱۲۰-
سنه ده سعید قصبه سنه ارتحال ایتدی . آناسی خدیجه بنت شریبن اسمنه ایدی .
شاکردلری : سعید بن ابراهیم البارشی ، ابراهیم بن ارسلان الکیومی ، سعید
بن احمد الشروانی ، مناسب بن عبد الرحیم القزانی و غیرلر . آثار ی عقائد
بلغاریه ، آدلو برترکی رساله در . بو کیمسه حقنده فاضل مرجانی : [هر نه
قدر درست و اعتمادلی عالم دکل ایسه ده ، دیار مزده اعتباری بلند اولمشدر .
جای کونلرنده کیچه لرك قسقه وقتلرنده اتباع و شاکردلرنی بیوک تاو باشلرینه
آلوب و اروپ ، شفق غائب اولمادیغنی کوسترر اولمشدر . قسقه تونلرده
یستونمازی فرض دگل دیمکنی ، اوشنداق امکان صفات و زیاده و جود مقاله -
لرنی ، یورتمزه شایع ایدن ذات اوشبو در . اخیر عمرنه بعض شاکردلری ،
بو مذهبلرك حقیقتلرینه مطلع اولوب ، کند یسینه انکار ایتمشدر در] دیمشددر .
ایسکی مجمعلر و کتاب اطرافلرنده ، کند یسندن بر قدر فتوالر نقل اولنمشدر که ،
شاذلقلرینه اعتبار ایدلدکده نقل ایدوچیلرك اعتبارسن ایدکلرینه کوکل حکم
ایدر . بو جمله دن بری اوشبو در : « ایشنیاز افندی بن شیر نیاز دن
ایشتم : قنوت دعاسینه تکبیر ایتدکی وقتده بارمقلری ، قولاق یوه شاقلرینه
دگر سه (تیسه) نمازی فاسد اولور ، دیب » . مطالعه سیله مشرف اولدیغمز
حدیث شریف کتابلرنده ، هر نه قدر ، افتتاح و قنوت تکبیری و قتده قولاق
یوم شاقلرینه قول دیکرمیه بیوروب بر تعلیم کورلمادی ایسه ده ، بو عمللرك
نمازی فاسد ایدکچی طوغر و سنه هیچ بر دلیل بیلمندی . اوشبو ایشنیاز افندی

یه نسبت ایدلن سوزله، بوندن اوتوزییل مقدم، بوکلمه ناهیه سینک الووغ
وکیچوک علماسی، مشایخ و فضلاسی حاضر بولنان بر مجلس، الامت قریه سنده
اسکندر بن حبیب الرحمن خانه سنده، شیخ زین الله الخالیدی مدظله حضرتلرینک
علمی امتحان ایدلمشدر. اون اوچونچی عصرک آخرنده کلن عالملمزک، بویله
بر کتاب چیتلرنده و سندسز مجمعلرده یازلان سوزلره دقت ایتمکلیری ایچون
هم تعجب هم تأسف ایتدک.

(۶۱) نور علی خان بن ابی الخیر خان (۳۹) بن آچه. (۱۷۶۲ م ل ۱۱۷۷ ه)
تاریخلرنده، قزاقلر طرفندن امانت اوله رق روسیه دولتنه تابشرلمشیدی.
(اورنبورغ) واندن (اؤفا) شهرینه کیتورلوب، (اؤفا) ده نه قدر آیلر طور دیغی
صوگنده سبیلی تخلیه ایدلدی. قزاق قبیلهلرندن بعض طائفه سیننه خان اولمشیدی.
شرق ناپالیونی اولان نادرشاهک سرعسکری طاهرخان بن رستم خانی اورگانج
ملکتنده قتل ایتدی. (۱۲۰۴) تاریخنده تکرار (اؤفا) یه کتورلوب، ایکیوز
بشنچی ل ۱۲۰۰ سنه ده وفات اولمشدر. قبری ایسکی اؤفا اسملو اورنده کیرپچ
زاووداری یاننده در. بر معلوماتلی کیمسه دلالتیله قبرنی ازلب تابمش ایدم.
اوستونده کچکنه بر تاشی اولسه ده (*) یازوی یوقدر. (کرك نادرشاه) کرك
نادرشاه سرعسکرنی قتل ایده چک مرتبه ده بهادر و صاحب جاه اول، دنیا نك
عاقبتی بویله در! . . .)

بونک صوگره سنده اوغلی ایشم خان، و بونک طوغمه سی ایچواق بن
نور علی خان و بونک اوغلی جانتوره بن ایچواق، و بونک طوغمه سی شیرغازی
بن جانتوره، بربری آردندن خانلق منصبنه اوطورمشلردر. لکن بونلرک
خانلقلری فقط اسمدن عبارت اولوب، اصل اداره روسیه دولتنده اولمشدر.
ایشم خان (۱۲۱۲) تاریخنده وفات اولدی. شیرغازی خان ۱۲۴۰ سنه ده
سلامت ایدی. نور علی خانک ایکنچی اوغلی بوکای خان (۱۲۲۶) تاریخنده

(*) بو کونده کناز سلطان احمد بن جهانگیر طرفندن، تربه اوستینه تاش
بناء صالئوب، اطرافینه خندق قازلندی.

بوکای ایلینه خان اولوب. روسیه دولتی طرفندن تصدیق ایدلدی. وفاتی (۱۲۳۸) تاریخنده در. بوندن صوك قارنداشی و لیخان، خانلق اسمنی آلمشدر.

(۶۲) شمس الدین بن عبدالرشید بن عید. آناسی عبدالرشید (۱۱۸۳) تاریخنده قزان شهرنده سلامت ایدی. صاحب ترجمه، قزانک امام و اخوند اولوب، ایکیز ییچی ۱۲۰۷ سنهده وفات اولدیغی روایت ایدلنور. بوکیمسه حقنده فاضل مرجانی: «شمس الدین افندی دیمله معروف اولوب، زمانه سنده آخوند، قزان و اطرافنده اولان (اسلام) دعوالرنی فصل ایدر ایدی؛ احمد بن سعید الشروانی، صبی ایکن وقتنده، کیشمت قریه سینه کلوب نفتیش ایدوب یوردکنی تکرار کورمش، و روس قومندن کانبی هم اولور ایهش» دیمشدر. شاگردلری: مقصود بن قربانلغی الکولباشی، و غیرلر.

(۶۳) ولید بن مقصود بن آفاق بن دوست محمد بن بایغرا بن توقغرا بن چوقغرا. استرلی تماق مضافاتی قرمسهقلی قریه سنده امام و اخوند اولوب، الوغ بر شهرت صاحبی اولمشدر. اوقا شهرنده محکمه اسلامیه آچمازدن مقدم، اسلام جماعتینک مرجع و ماجای اولوب، لازم یرلره مسجد بناسینه رخصت و یرر و اماملر هم نصب ایدر اولمشدر. ۱۱۷۹ سنهده حکومت طرفندن منشور آلوب (شعبان آینده)، ایکیز ییچی ۱۲۰۷ سنه و یا که ایکیز سکزیچی ۱۲۰۸ سنهده (*) وفات اولمشدر. تربه سی قرمسهقلی قریه سنده در. اوغللری ولدان آخوند ایلله سفیان آخوند هم مشاهیر زمان جمله سنندن اولمشدر. آناسی مقصود بن آفاق قزان ولایتنده (یا کا صالا) اسملو قریه دن هجرت ایدوب.

(*) صاحب ترجمه میلادی ایلله (۱۷۹۳) ده وفات اولمش ایسهده قایسی آیده ایدیکی تعیین اولنما دیغندن و من کور سنهده (۲۰۷) نلک آخر یله (۲۰۸) نلک اولی جیولد یغندن بویله ترددی موجب اولمشدر.

اؤفا توابعنك (بیش قورای) قریه سینہ کلوب، مقام طوتمشدی کند یسی هم علمادن اولوب، مرتضی افندی (۲۹) حضورنده استفاده ایلدش ایمش.

(۶۴) ابوبکر بن ابراهیم بن یوسف بن ایشبولاد بن ایشمراد. قزان اهالیسندن وقزان شهرنده امام اولوب، اکیوزسکزنچی ۱۲۰۸ سنهده وفات وقزان مقبره سنده مدفوندر. استاذی واتقه ولایتنده (یانغل) نام قریهده مسعود بن بیکمت نام کمیسه اولوب، مزبورک حضورنده مصباح شرخی افتتاح یازوب، (۱۱۷۷) تاریخنده تمام ایلدشدر. ۱۲۰۴ سنه، شهر ربیع الاولده، اؤفا شهرنده اسلامله مخصوص اداره خانه تأسیس ایلدکنده، اک مقدم اعضا اولوب وارمش اولان اوچ کمیسه نك بریدر. اعضاء نصیب اولنمقی محمدجان مفتینك اجتماعیلله اولوب، آنلك مرادینه موافق هم بوخدمتنده اوچ نوبت طوتاشدن قالمشدر. جمعیت شرعییه مخصوص اولان ایسکی کاغدار پراکنده وتلف اولوب بتدکلرندن، هشار الیهنك شرعی مسئله لر حقنك یازمش اولان تحریر وفتوی صورتلرینه، ونه کبی کتابلری استعمال ایتدکنی بیلمك ممکن اولمادی. بر ایکی عدد امضاسنی استثناء ایدلنور ایسه، هیچ اثری اوچرامادی دیمك ممکن اولور. زماننده اعتبارلی بر ذات اولوب، قزان و اطرافنده اولان شرعی دعوالری استماع ونزاعلری فصل ایدر اولمشدر. اوزون بویلی، تمام اعضالی، قوی سقاللی، بر ذات ایمش. اربالاسی اولمادیغندن، بوجانبندن عقبی منقرض اولوب، انچق ابوبکر بن یوسف نکاحنده اولان قزی عافییه دن صدرالدین بن ابی بکر دنیایه کلمش؛ وعبد الرشید بن اسحاق بن یولداش نکاحنده اولان قزندن اهفادی موجود ایمش.

(۶۵) عبد الرشید بن قدر محمد. قزان توابعنده (صاتش) و (صبا) قریه لرنده امام اولوب، مدرسه طوتمش، وعصرینك الوغ مدرسلرندن بری اولمشدر. استاذی مرتضی افندی (۲۹) در. بونك حضورنده شاگردلرندن عبد الکریم بن ابراهیم البلغاری (۱۱۷۷) تاریخنده قهستانی یازوب تمام

ایتمشدر؛ زی یلغه سنده (توبان ماقتمه) قریه سینک زین العابدین بن عبید
(۱۷۹۳م) تاریخنده فرائض سراجیه به اولان سید شرحنی یازوب تمام ایلمش؛
شوشه یلغه سنده (صاری بیکقل) قریه سینک المحمد بن نور محمد بن دوما
بن بيمك صوفی (۱۱۹۷) تاریخنده قهستانی یازوب تمام ایتمش؛ چرمشان یلغه سنده
(کیکلی—بورمت) قریه سینک یوسف بن ایمانقلی البلغاری (۱۱۹۷) تاریخنده
امالی قصیده سی اوزرینه علی القاری رحمه الله طرفندن یازلمش اولان شرحی
یازمش؛ اوصا ناحیه سنده (بالتاچ) قریه سینک بنیامن بن بهودا بن بالتاچ
(۱۲۰۸) تاریخنده قهستانی یازوب، تمام ایتمشدر. اوشبو شاگردلرینک رسم
خطلری درست و کوزل اولدیغندن کندیسینک هم کمال صاحبی اوله چغی
بر قدر استدلال اولنور. بر ایسکی مجمعه، ملال طرفندن ایدلمش اتفاق
صاحب ترجمدنک هم اسمی کورلمک مناسبتیله تلخیص ایدلنوب بو یرده نقل
اولنده در: «ویکره اتخاذ الضیافة فی ایام المصیبة لانها ایام غم فلا یلیق فیما
یختص باظهار السرور. وان اتخذ طعاما للفقراء کان حسنا ولو فی التركة حق الصعیر
لا یأخذ منها. بزازیه. وان اتخذوا طعاما للفقراء کان حسنا اذا کانوا بالغین
قاضیخان. وهذه العبارات مقبولة عند الفقیر ابراهیم بن قوجاش الساکن بقریه
(اوطار) ۱۱۹۹ سنه. اوشبو روایتلر بز فقیر قاشنده هم مقبولدر. (ارباش)
قریه سنده امام حسین بن مسکاو. الفقیر محمد رحیم بن یوسف یظن ان العمل
بروایه قاضیخان هو الاحوط. اوشبو عبارتلری مقبول کوروب، بز (تنکی صبا)
امامی عبد الخالق بن اعظم کند المزله مهر می صالدق. بو عبارتلرک درست
و معمول ایدکینه بن (صبا) ده امام کمینه عبد الرشید بن قدر محمد
امضاء ایتدم.»

(۶۶) فضل الله بن عبد المنان (۴۸) بن عبد الرحمن. فضل و کمال
صاحبی اولان علماً کباردندر. (تایصوغان) قریه سنده امام، مدرس هم اخوند
اولوب، ایکیوز طقوزنجی ۱۲۰۹ سنه جمادی الاخیره یکر می اوچونچی کون رحلت
ایتدی، و تایصوغان مزارنده دفین خاک اولدی. شرعی بر مسئله بی حل
ایتدرمک ایچون مفتی محمد جان بن الحسین طرفندن دعوت ایدلن افاضل

زمان آره سنده بر لکده بولنوب، مذاکره وقتنده ویرمش رأی، جمله طرفندن قبول و تحسین ایدلدکی خلق آره سنده سویلنمکدر. استاذی معلوم اولمادی، بلکه آناسی عبدالمنان اولور. بالالری: عبدالله، عبیدالله، فتح الله، عبدالنافع، مفضل، موهوبه، سروناز، فرح ناز، در. سروناز شمس الدین نکاحنده؛ موهوبه ده برهان الدین نکاحنده ایدی، هر ایکسی محمد شریف (ل) بن سلیمانک اوغللری و عبد السلام (۴۶) بن حسن القاریلنک حفیدلریدر. عبدالله نام اوغلی برنجی درجه گوزل و درست یازوچیلردن اولوب، زیاده کوب نسخه و کتاب یازمشدر. علمنده هم اعتمادلی اولوب، (۱۲۶۰) تاریخنده (۱۴) نجی شوالده ارتحال ایتیشیدی. بونک ارتحالیه عبدالله الرحمن (۴۳) بن طویمحمدک، تایصوغانده اولان علم یورقی سونمش؛ مدرسه و شاکردلری تربیه ایلمک ایچون عبدالنصیر بن عبدالرحیم، قاران قریه سندن هجرت ایلمشدر. عبدالله بن فضل اللهک اوغللرندن شاه احمد (۱۳۰۰) تاریخنده؛ و عبدالمنان، (۱۳۱۱) تاریخنده، وفات اولدیلمر.

(۶۷) عبدالله بن مسلم بن علی بن محمد بن چوینچال میرزا بن داؤش میرزا، موسی حاجی بن فتح الله روایتنه کوره، یراق بابالری آلتون اوردادن چقوب، داوش میرزانک نسل و انسای (اوقا) و (اورنبورغ) ولایتنه منتشر اولمش و (کناز داشکین) فامیلیه سیله معروف اولمشلردر. کوب کیمسه لر دن ایشتمد کیمزه کوره روسیه ده مشهور روس زادگانندن داشقوفلر، اوشبو ذات فرعلرندن ایمش. عبیدالله میرزا بن الحسین داشکین بیاننه کوره: داوش میرزا، بر قدر تحریفله (داشکه) دیه معروف اولدیغندن، (داشکه) صورتنک تلفظ ایدن فرعلری (بونلر اکثر اسلاملردر) داشکین دیمکله مشهور اولوب؛ (داشقو) صورتنده تلفظ ایدن فرعلری (بونلر خرسیتیانلردر) کندیلرینه داشقوف نسبتی ویرمشلردر. ایکی تورلی نسبتک تفاوتی، یالکز شیوه و تلفظ جهتجه اولان تفاوت سببندن میدانه کلمشدر. علی بن محمد، حج سفرنک یوروب کلدکنده حاجی علی دیمکله معروف اولمشیدی. مسلم بن علی، دولت طرفندن احسان ایدلمش امتیاز موجبنجه، چیلابی اطرافنه کلوب، بر قریه بناء

ایتمش؛ و کندی اسمینه نسبت ایدرک (مسلم آولی) تسمیه ایتمشدر. صاحب ترجمه عبدالله ویرخورال ایله طرویسکی آره سنده اولان واسع صحرا ایچنده برقریه تأسیس ایدوب مقام طوتمش؛ کندیسی مدرس و آخوند عنواننده اولدیغندن قریه سی هم (آخوند اولی) دیمکله اشتهار ایتمشدر. استاذی محمد بن علی الداغستانی اولوب، علوم ظاهره و باطنی جامع اولمغله اهل اسلام آره سنده فوق العاده بر نفوذ و اعتبار کسب ایتدکی مرویدر. دولت طرفندن ایلیچیلک صفتیله بخارایه وارمش؛ و بو خدمتنه مکافات اوله رق آلتون نشان و کوب بروملکلر احسان ایدلمشدر. (اوف-ا) بلده سنده محکمه اسلامییه تأسیس ایدلمازدن مقدم، اطرافنده اولان شرعی دعوالری فصل؛ امام و مؤذنلر نصب ایدر، جمعه و عید او قومیه منشورلر ویررایمش. عصرنده ایوان بن یملیان نام کسه (بوغاچوف) اوچونچی بطرس بن فیدور اسمیله (ل ۱۱۸) تاریخنده خروج ایتدکنده، عبدالله آخوند باشقرد خلقنی و عموما اسلام ملتنی دعوت ایدرک، مقابله ایللمشدر. اکیوز طقوزنچی ۱۲۰۹ سنه ده وفات اوله رق وصیتی موجبنجه کندیسی بناء ایدن مسجد جامع جنبنده دفن اولنمشدر. قبرنده تاشی اولوب، اسم و تاریخنی یازلمشدر، دییورلر. بالالری: ابراهیم عبدالمجیب، محمد یار، حنیفه، در. حنیفه اسملو قزی عبد الجمیل بن فیض الله خاتونی اولوب، علمادن محمد ظریف بن عبد الجمیلک آناسیدر. مکتوبلری: ۱) تیمنا بنکره الاعلی. تپترلر اسطرشینه سی ساعنبای سلطانای اوغلی قارامقند اولان (قالقان) اولنده اولماز قل خواجهم قل اوغلنی محله جماعتلری اوزلرینه امام و مدرسلک ایچون لائق کوروب اتفاق ایتمشدر. اهل اسلامک رضاقلری سببلی، عید و جمعه او قورغه رخصت قیلوب قالقان قریه سنده شرعاً تصرف قیلورغه اختیار. لندردم. انابت ایچون امضاء ایتدم: آخوند و دیپوتات عبدالله مسلم اوغلی، هم مهرمی صالدم. ۱۷۷۱ سنهم ایول (۱۷) ده (۱۱۸) (نچی رقمده ۰ — ۲) بسم الله علی شوامل الائه و سوابغ نعمائه والصلوة والسلام علی نبیه محمد خاتم انبیائه و علی آله واصحابه. وبعد فهذا کتاب ینبئ معناه و یعرب فحواه ان خلیل ابن مولود القراتابنی من اتباع الاسطرشینه یالطرطرخان ابن تایماس، لما تیقن ان کل دولة و اقبال و نعمة و اموال فان مصیرها الی التعیر و الزوال وان لیس للانسان الا ما سعی فی تحسین الاعمال و تزیین الاقوال

جعل النص الجلی من الكتاب المنزل علی النبی الامی وهو قوله عز من قائل « والذین ینفقون اموالهم فی سبیل الله ثم لا یتبعون ما انفقون منا ولا اذی فلهم اجرهم عند ربهم ولا خوف علیهم ولا هم یحزنون » امامه و بین یدیه فوق خالصا لوجه الله تعالی عن نية صادقة و ارادة صافية مسجدا مبنیا جدیدا فی قریتہ و استأذن فیہ ان یقیموا صلوات الاعیاد و الجمع مع سائر المسلمین و الناس اجمعین و اذنوا باقامتها فیہ من جانب احقر العباد عبد الله بن مسلم الاخوند و حکم بصفة ذلك مراعیاً للوجه الاصلح و الطريق الاوفق فی تاریخ « عقصط » (۱۱۹۹) و فی شهر شعبان حرره بقریه (قیدوش). برنجی مکتوبی اخوند موسی افندی ابن فتح الله (اخوند) قریه سندن، ایکنچی مکتوبی عبید الله افندی ابن الشیخ عبد الحکیم (میدیاک) قریه سندن، عبد الله اخوندک کندی قلمیلہ یازلمش نسخه لرندن نقل ایدوب یبارمشار ایدی. برنجی مکتوبده مذکور اولان اولماز قل خواجهم قل اوغلی و یرخورال توابعنده نامدار و عظیم الاشتهار بر عالم اولمش ایش. ایکنچی مکتوبده بیان ایدلمش مسجد (۱۷۹۱ م ل ۱۲۰ هـ) ابواللیث نام کیمسه، منشور آلوب امام اولمشدر. بوندن صوگره اوغلی شاه مراد، امام اولمشدر. اولکیسی سعید قصبه سنده ولید ایشان اصحابندن، ایکنچیسی یولق قریه سنده عبد اللطیف شاکر دلرندر.

(۶۸) محمد بن علی الداغستانی (قاضای آخوند). داغستان ولایتنده اکابر علمادن اولوب، قضا منصده اولنوردی. شونکچون اوطرف خلقی کندیسینه « قاضی آقای » دیور ایش. آقا و آعا کلمه لری بزم ترکی لسانی اولوب، عربلرک: (مولا، سید، رئیس) کلمه لری مقابلنده (*) استعمال ایدلنده. [قاضی آقای] دن تحریف و بر قدر تخفیف ایلہ [قاضا آقای] دیمکله شهرت بولمشدر. داغستان ولایتنده نفه ذ و اعتبار صاحبی اولدیغی حاله، سببی بزه آچق بیلنمک کی جهتلہ روسیه ایچر و سینہ نفی ایدلمشیدی. اورنبورغ توابعند (ساقمار) یلعه سنده (قوندراو) و بر روایتده (قوندراو نوغای) نام قریه ده قرار

ایدوب، مکتب و مدرسه تاسیس ایتمکله تعلیم ایله مشغول اولدی ایکیوز اونونچی ۱۲۱۰ سنه ده وفات اولوب، قزاقستانده (صاوقاین) آدلو صوبوینده دفن اولنمشدر. قبری معلوم، وتاشنده اسم و تاریخ یازلمش ایسه ده، تاشینک باش طرفی صنوب دوشمش ایمش. قبری مشهور بر زیارتگاه دیورلر بالالری: محمد جان، یوسف، در. موسی حاجی بن عبید الله: قاضای آخوندک، مذکور ایکی اوغلنی قزاقستانده، مشهور ایساد بهادر قبله سی اولان — تلاوق باق — قبيله سنده کورد، اولکیسی (محمد جان قاضی) دیمکله معروف ایمش [دیه حکایت ایتدکنی ایشتم. آثارندن هیچ شیء حتی که ایسکی کتابلر طرفنده اولسون رسم خطنی کورمک هم بو کونه قدر میسر اولمادی. شاگردلرینک قوللرنده توارثا قالمش اجازت نامه سنده بیان اولندیغنه کوره، استادی احمد الداغستانی و آنک استادی محمد بن موسی القدقی، و آنک استادی داود الداغستانی، اوله در. دیار مزده، شهرتی چقوینک برسببی ده، قدقی یه. شاگردلک نسبتی اولدیغیدر. چونکه او عصرده، بزم ۇلغه، بلغار، قزان، اورال، اسلاملری آره سنه، قدقی نك اشتھاری فوق العاده ایدی. بو کیسه، اصلک داغستانی اولوب، اولمادیغی بر قدر اختلافیدر. داغستاندن نفی ایدکندن، و داغستانده قاضی اولدیغندن، و اجازت نامه سنه داغستان مشائخنی ذکر ایتدکندن، و داغستان خلقی آره سنه معروف اولان درسار، تاحیص المفتاح، المصباح، الافتتاح، کتابلرندن تعلیم و یردکندن استدلال ایله، کوب کیسه لر، داغستانی ایدکنی دعوا ایتمکده لردر. شاگردلر فی هر وقتده کابله یباردکندن، ذکوت بابنده و عجائب دنیادن معدود اولان (کابل) عالمی میرزا زاهد مؤلفاتنی استعمال ایتدکندن، اصلی کابلدن اولدیغی حالده داغستانده کلوب طور مش و اورادن نفی ایدلمش اوله چغنی، بعض کیسه لر، استخراج ایتمکده لردر. بعضیلر، اصلی قزانلی اولوب، کابله واروب تحصیل ایتدکنی، و آندن داغستانه کلوب یرلشدکنی، و اخیرنده نفی ایدلدکنی ظن ایلمکده لردر. هر نچوک اولسه ده بو کیسه اول حالنده کوب مشقت ایله مبتلا اولوب، زمانه جفاسینک هر تورلی فنندن درس آلمشدر. دنیانک وفاسز لغنی، محنت و حسرت یورطی ایدکن تجربه ایلمشدر. مملکت مزه کلدکنده بوغاز طوقلغینه آور وقاره خد متلر ایدوب، وبر روایت کوره بعض میرزا لرده آت طوتمق (کوچرلک ایتمک)

خدمتنده اولنوب، اخيرنده خالی بر قدر ترقی ایتمک اوزره (! . .) آنلرک
 عشرت مجلسلرینه گرمک میسر اولمش؛ و کندیسینک مهارت تامه سی اولان
 موزیقه اوینامق هنرنی اظهار ایتمشدر. بو سببدن بونلرک سفاهت مجلسلرینه،
 عزیز عمرندن برکیسا کنی ضائع ایلمشدر. ومع ذلك هنر آشارغه صورماز،
 آشارعه ویرر» دیدگلرنجه بو هنری؛ کندیسینی سوءال ذلتندن و عمرلک قل
 اولمق رذالتندن خلاص ایدرکه سبب اولمشدر. شوپله که: اسکریمکه
 اوینادیغی بر مجلسنده ادبا و فضلادن بعض حاضر اولان ذاتلر، بونک بر عالم
 بلکه بر علم دکزی ایدکنی آکلاب، صاحبندن رجا و نیاز ایدرک آزاد
 ایتدرمشلردر. آخوند حضرتلری، اسیرلکدن قوطاوب، حریت کسب ایتدکنک،
 تعلیم یولینه کروب، ارشاد و تربیه ایلمشدر. «تقدیم الهم علی المهم»
 قاعده سنی دستور ایدوب، شاگردلرینه اصول فن و خلاصه معرفت قلقین ایدر
 اولمش ایمش. اسلامک هیئت مجتمعه سنی محکم ایتمک، اخوت دینییه والفت
 ملیه فی برك طوتمق ایچون بار قوتنی صرف ایدر اولمشدر. الحاصل بو کیمسه نک
 بزم مملکت مزده اولان اسلاملر ایچون ایتمش خدمتی و کوسترمش همتی
 قرار سزدر. ابوالطیب احمد بن الحسین المتنبی نک:

بذا قضت الام ما بین اهلها

مصائب قوم عند قوم فوائد (*)

دیدکنجه اوز دیارندن نفی ایدلنوب، دیار مزه یبارلمه سی بزم قوممز ایچون
 الوغ سعادت حساب ایدلمیه سزادر. خیر الله بن عبد الخبیر الاسترلی خبرینه
 کوره، بو کیمسه نک، علوم اسلامیه نک اکثرنده ید طولای اولمش ایمسه ده،
 جمله دن زیاده امتیاز ایتمش علملری معان، بیان، کبی ادبیات عربیه، اولمش،
 ایمش. قدوری شرعی خلاصه الدلائل نام کتابک دیباجه سیننه، حاشیه تعلیق
 ایتدکی مرویدر. وبرروایت کوره، قزاق شهری روسیه ضطنه کردکن
 صوک، اکاول مرتبه اوله رق عرب لسانینک صرف و نحوینی او قوتمش ذات،
 بودر. بو غاچوف فتنه سنده جمله اتباع و احباییله برابر قزاقستانه هجرت
 ایدوب، یوقاروده ذکر ایدلمش (صاو قاین) نام اورنده ارتحال ایلدی.

شاگرداری: عبدالستار القموی، عبدالله (۹۷) بن مسلم، محمد جان المفتی،
عبدالرحمن بن محمد شریف الکرمانی، نعمت الله بن رحمت الله التوضیحی،
سبحانقل بن بیگمت، محمد سلیم بن رحیمقل، محمد البوعاوی، رحیمقل القالماشی،
و غیر لر.

(۹۹) جعفر بن ابراهیم بن سمرمت بن الممت بن آلش. چیسطای
نوابعی (یا کا الممت) نام قریه ده امام اولوب، بیک ایکیوزاونونچی ۱۲۱۰ سنه ده
وفات اولدی. قبری الممتده در. اولاد و احفادن، حتی بو کونمزده قدر
الوغ ذاتلر ظهور ایتمشدر. کندیس یازمش بر قهستانی آخرنک بویله مثبتدر:
«قد وقع الفراغ من تحریر هذه النسخة فی ولاية قزان من توابع البلغار فی طریق
نوغای بقریه الممت الجديدة يوم الجمعة ۱۱۷۸ سنه. کتبا جعفر بن ابراهیم
بن سمرمت حافظ بن الممت الافضل بن آلش». میلاده ایلک (۱۷۴۴) تاریخنک
پرپس وقتنده (*) ابراهیم سمرمت اوغلی ایلملی دورت یاشنده حسین ابراهیم
اوغلی بیکرمی یاشنک؛ جعفر ابراهیم اوغلی اونیش یاشنک؛ زینی اون ایکی یاشنده؛
همل یولدنک یازمش ایش. قزان شهرنک الوغ سوداگرلردن بیکباو بن اسحاق بن
سلطانعلی قزی صاحب ترجمه نک نکاحنک اولدیغی بعض مجموعه کورلیدی.
(کیزلو) قریه سنک اولان شیخ عبید الله خضرتلری، بونک اوغلی ایدی.

(۷۰) مرتضی بن عبدالعزیز بن بیکمحمد. قزان نوابعنده (قشقار)
قریه سنده اوقوب، قزان شهرینه امام اولدی، وایکیوزاونونچی ۱۲۱۱ سنه-
لرده وفات اولمشدر. قدر اسملو مدرس حضورنک (نعمت الله) اسملو کتاب
یازوب (۱۱۹۷) تاریخنده تمام ایل مشدر. آناسی بستان بنت یار محمد ایدی.
بالاری: شمس الدین، فخر الدین، عبدالستار، عبدالغفار، و غیر لر در.
اصلی زی یلغهی یاشنده (بوکله مضافتی) (قراطای) نام قریه دن ایدی.

(*) روسیه دولتمنده اولان اینچی روبریه در.

کندیسی، ونیچه سنه لره قدر اوغلری واحفادلری، دیوان مصارف لرنی، مذکور
(قراطای) قریه سینیه کتوروب و یباروب، طور مشلرایدی.

(۷۱) میگلی آقای بن حاجی مراد بن دوینکلی. قراغاج طائفه سندن
بایغوندی روغندن اولوب، استرخان شهرنده امام و مدرس بر ذات ایدی.
شاکردلرینه عقائد نسفی کتابی هم اوقوت مشدر. کندیسی بر توضیح یازوب
(۱۲۰۶) تاریخنده تمام ایتدکنی، آخرنده ذکر ایلمش ایش. مدرسه سنه
یازلمش بر رمضان نسخه سی اخرنده اولان تاریخی اوشبودر: [قد وقع
فراغ الفقیر حاجی قل بن بوضلبای عند استاذہ المشتہر بین علماء هذا الزمان
میگلی آقای بیلده حاجطرخان ۱۲۱۱ سنه].

(۷۲) مسعود بن بنیامن. خیر الله آخوند الافوی خبرینه کوره استرلی
مضافاتنده تعلیم ایله مشغول اوله مشدر. ادریس بن یعقوب بن خالد بن نورکای
بن اتکای نام کیسه، بونک مدرسه سنده ایکیموز اونبر (۱۲۱۱) تاریخنده
کتابلر یازوب تمام ایلمشدر.

(۷۳) عبد الرشید بن مرتضی بن اسماعیل بن ممت (*) (محمد) بن نور محمد
بن بصوفی بن موسی بن ممت بن حمادش بن اوده میش بن حسین بن جعفر.
بو ذات کندیسی (۱۲۰۷) تاریخنده (۱۱) نچی ینوار سه شنبه کون، اشتراک
قریه سنده، اوشبوروشچه بابالرنی یازمشدر. اما آندن مقدم (ل ۱۱۸) تاریخنده
یازدیغی بر کاغدنک اسماعیل ایله نور محمد آره سنه (ممت) ی توشروب قالدیرمشدر.
اوچنچی بر یازوده ممت ایله حمادش آره سنده (حماف) صورتنده دخی
بر اسم کورلیدی. اسماعیلک آناسی و حماتک خانونی بیکی اسمنده اولوب،
تومکی قزیدر. تومکی بن ینکلی بن قایبول بن بخشنده بن قرمش بن
طانصاردر. روایتلره کوره آتا طرفندن اولان یراق باباسی حسین بن جعفر
(بلغار) شهرنده، اسلام دولتی سلامت وقتده (اوس) نام محله قاضی اولوب

طورمش ایش. و آندن صوك اولانلری جمله سی هم اوز عصرلارنده اهل علم اولوب گامشلرایدی مرویدر. بیکی آناسی اولان تومکی بن ینکلدی قزان نوابعنده ضیاءمضافاتنده (شردان) قریه سندن ایدی. تاج الدین الاشتراکی، غره لکی طرفینه اوشبوروشده یازمشدر: « انکام طرفندن اولان بابام ینکلدی آبز، آنک اوغلی جن یکت آبز، سنبر اورننی شهر ایلمک ایچون ویرمشدر. اولده اوزینک ملکی اولمش ایش، بونک برابرینه دولت طرفندن مکافات آلمشدر. جن یکت اوغلی سوکه « سوکه اوغلی متری، متری اوغلی شفی در. » (۹ ل ۱۷ م). ده، مرتضی بن اسماعیل و خاتون فی هم سلامتلرایدی. (۱۱۷۲-۱۱۷۳) هجریه سنه لری اوله در. صاحب ترجمه تحصیل علم وزمانه سیننه کوره کسب معرفت ایتدیکی صوگنده قزان ولایتی اسپاس توابعنده (آقمت احمد) اولنده امام و مدرس اولدی. مدرسه دن قایتوب، امام اولمقی (۱۱۶۹ هـ) ده اوله در. مذکور اولده تخمینا اوتوز ییللر یاشادقن صوك (۱۱۹۸ هـ ۱۷۸۳ م) تاریخند ۱۶ نجی اوکتابر دوشنبه کون (ذوالقعدة یه مصادقدر) مذکور اولدن هجرت ایدرک چقوب کیدوب، یدی کون صوگنده، اورن بورغ ولایتنده (بو کون سامار ولایتنده در) بو کلمه مضافتنده، شوشمه بلغه سنده اولان (یاکا اشتراک اولینه نزول ایتدی. اوشبو قریه ده اون ییللر معیشت ایدوب، ایکیز اونبرنجی ۱۲۱۱ سنه ده، یاکه ایکیز اون ایکنجی ۱۲۱۲ سنه ده ارتحال ایتمشدر. بونده هم امامت و تدریس خدمتنده اولدیغی مرویدر. خاتون فی کل ضعیفه بنت رجب بن یوسف بن اورکا بن قریم سرای بن طونبای بن بیکبولاد بن کناز بیکش، اولوب، ایکیز یکر می برنجی ۱۲۲۱ سنه ده سلامت ایدی. بالالری، و تاریخ ولادتلری: ۱) شمس الدین، (۱۱۷۰) تاریخند (۹) محرم؛ ۲) حفظه (۱۱۷۴) تاریخند (۱۹) جمادی الاخیره ده؛ ۳) نجم الدین (۱۱۷۶) تاریخند (۲۶) شعبانده؛ ۴) تاج الدین (۱۱۸۴) تاریخند (۱ ل) صفر ده؛ ۵) حسام الدین (۱۱۸۷) تاریخند، ذوالحجه (۲۴) ده؛ ۶) سیف الملوك (۱۱۸۷) تاریخند، شوال (۱۷) ده؛ ۷) صاحب جمال (۱۱۹۳) تاریخند ذوالقعدة (۱۸) ده؛ ۸) عصمت الله (۲۰۱) تاریخند شهر ربیع الاخیر (۲۴) ده؛ ۹) فاطمه (۱۲۰۲)

تاریخنده، جمادی الاولی (۷) ده. برطو غمه سی صاحب جمال بنت مرتضی (۱۱۷۳)
تاریخنده شهر ربیع الاول (۱۶) ده دنیا به گمشدر. تاج الدین شاهیردن
اولدیغیچون آیروچه دکر ایدلنور. آندن باشقه اربالار طرفندن، بو بیوک
قبیله نك، شهرتی بوزمانلرده غائب اولمقده در. کرچه (ایشتراک) قریه سنده
باقی بن عصمت الله بن شمس الدین بن عبد الرشید باقی ایسه ده، اهل علمدن
اولمادیغی ایچون حکما فانیدر. حفظه نام قری (قامی اسماعیل) اولنده علی اکبر
نام کیسه نکلندن ایدی. حفظه نك بدر الجمال اسملو قزی، (ایشتراک) قریه
سنده امام محمد کریم نکلندن ایدی بونک اوغلی (شالچلی) قریه سنده امام غلامان بن
محمد کریم بوکنده سلامتدر. سرو جمال اسمندن اولان ایکنچی قزی (قامی اسماعیل)
قریه سنده امام عیسی بن عبد المجید نکلندن اولمشدر. عبد الرشید حضرت، زیاده
کاتب اولوب، اوز عمرنده نیچه عدد قرآن شریفی یازمشدر. یازمش اولان عربی
وترکی اثرلرندن اطرافه تارالدقلرندن قالانلری، (ایشتراک) قریه سنک تورلی وقتده
اولان یانغینلرده تلف اولدیغی روایت ایدلنور. یازدیغی کتابلرندن حاضر نك سلامت
اولانلری، و تاریخ کتابتلری: ۱) افتتاح شرح المصباح ۱۱۶۶ سنه. ۲) شرح
ارجوزه معان فننده (۱۹) ذوالحجه ۱۱۲۷ سنه. ۳) اختری جمادی الاولی ده
۱۱۷۲ سنه. ۴) گلستان جمادالاکیره (۲۸) ده ۱۱۷۳ سنه. ۵) خلاصه القدوری
۱۱۸۱ سنه. ۶) شرح چغمینی شعبان (۲۹) ده ۱۱۹۳ سنه. ۷) قهستانی ذوالقعد
(۱) ده ۱۱۹۱ سنه. ۸) اوفاق القرآن رجب (۹) ده ۱۱۹۷ سنه آقمت اولنک.
۱۰) مجموعه فارسی و عربی ۱۱۹۹ سنه. ۱۱) شرح فرائض سراجیه شهر-
رمضان (۲۹) ده ۱۲۰۴ سنه. ۱۲) مفتاح الجنان جمادی الاخری (۸) ده
۱۲۰۷ سنه (ایشتراک) ده. (۱۷۹۶) سنه میلادیه آپریل (۲۸) تاریخیه،
قزان شهرنده اولان ابراهیم افندی یه یازمش اولان منظومه سی اوشبودر:

جناب عز دولت ایله قائم * افندی کامبین کامیا بم
مزید عمر اوله سن رفعتیه * بودر حقندن دعا مستطابم
طیوگا واصل اولدقده سلام * همین عرض محبتدر کلام
دگلدر اشتیاقم وصفه قابل * جمالک کورمه ده آنچق مرام
سلامت اول سریر صحت اوزره * سکا بودر بنم دایم پیام

بنی لطف ایت او نطمه غربت ایچره * کئی کوندر سلامک ای همام
همیشه عز و رفعت ویره الله * عزیزم دولتم فخر انامم
(۱۷۸۶) تاریخنده (۲۳) نجی مارتده سه شنبه کیچه سی یانغین اولوب، داری
یانهش و کوب قضاء کورمش اولدیغی، کند یسینک مجموعه سندک ثبت ایدامشدر.
مدرسه سندک یازلمش اولان بر منصوریه آخرنده بو عبارت کورلدی: « قد وقع
الفراغ فی ولاية غزان من نوابع (بلغار) فی طریق نوغای و فی قریة (احمد) بمدرسة مولانا
راستازنا و امام المسلمین افضل الدوران عبد الرشید بن مرتضی یوم الاربعاء ۱۱۶۹ سنه.
کتبه عبد السلام بن ایتمگان بن عید ». و اینکچی بر منصوریه آخرنده بو یله در:
کتبه ملا بشیر فی قریة (احمد) من طریق نوغای بمدرسة اخوند الزمان
عبد الرشید بن مرتضی بن اسماعیل یوم الخميس فی ربيع الاخير ۱۱۸۳ سنه ».
استاذی منصور آخوند (۳۰) اولنه چغی ظن ایدامسه ده حقیقتی معلوم اولمادی. ترجمه
سندک درج ایتد کمز معلوماتک اکثر فی حفیدی اولان عبد الحق افندی بن ضیا الدین
بن تاج الدین الاشتراکی واسطه سیله کندی مجموعه لرندن و قلمیله یازلمش
ایسکی کاغدلردن آلدیغمز ایچون اک درست خبرلر اوله چغی امیدمزد در.

(۷۴) ارسلان بن طویچی بن تمه بن ایرطوغان. قزان نوابعنده (برسکه)
آولنده امام اوله رق ایکیوزاون ایکنچی ۱۲۱۲ سنه ده رحلت ایتدی. ابراهیم
نام اوغلی (کیمی) ده امام اوله رق ۱۲۱۹ سنه شهر ربیع الاخیره وفات اولامشدر.
یکچنتای بن ابراهیم شاگردی ایدی.

(۷۵) سبانیچی بن بوغای. سیبریا علماسندن بر مشهور ذاتدر. معتصم بن
بلال القمر اوی خبرینه گوره (طوغز) قریه سندک امام اوله رق، طقسان یاشنه
ایر شوب، ایکیوزاونبشانیچی ۱۲۱۷ سنه ده رحلت ایتامشدر. تحصیلی چیلابی
نوابعنده (المن) قریه سندک قاضی عبد الکریم دیمکله مشهور اولان بر کیهسه
حضورنده اولامشدر. مکه مکرمه مفتیسی اولان عبد الله السراجک (سالم الانوار)
نام رساله سندک مذکور اولان سبانیچی، بوکا باشقه در.

(۷۶) بیکنطای بن ابراهیم البرسکوی. قزان توابعنده (برسکه) قریه سنده امام
ومدرس اولوب، آلتمش یاشارینه ایرشه رک ایکیوز اونبشنچی ۱۲۱۱ سنه ده
(۲۶) نچی شعبان دوشنبه کیچه سنده وفات اولدی. اداره اسلامیہ تأسیس
ایدل کی کونده، ابتداء اوفاشهرینه اعضاء اولوب واران اوج دانک برسیدر
(بارون ایغلستروم) دینلمش الوغ بر مأمور، مذکور محکمہ نیک اداره سنی تنظیم
ایدوب، رسماً فتح ایتدی وقتده یازمش، حجت نامه سنده صاحب ترجمه نیک
هم امضاسی منظور مز اولدی. مذکور کاغذ بو کونده اداره خانه ده فوق العاده
دقت و سلطنت اوزرنده حفظ ایدلمکده در. کندی وفاتی صوگنده عبد الرحیم
نام اوغلی قائم مقامی اولدی. شاکردلری: ابراهیم بن ارسلان الکیمووی،
سبحان بن عبد الکریم المر جانی، حمید بن سلطان البرسکوی، عبد الستار بن سعید
الشر دانی، عابد بن عبد العزیز الکناری فیض بن عبد العزیز الکناری،
رحمت الله بن سبحان بن یوسف، بن ارسلان، بن عبد الوهاب بن عبد الله بن
نور الدین محمد بن علی القالماشی، وغیر لر. بو کیسه حقنده فاضل مرجانی:
« بلغار ولایتنده اولان عالم لک مستثنالرندن ایدی؛ شاکردی کوب اولور،
وشهرتی شائع ایدی؛ علم تحصیل ایتمک نیتیله، حضورینه یراق اورنلردن کلور لر
ایدی؛ (برسکه) قریه سنده یکر می سکز ییل ندریس خدمتنده اولندی؛ قاضی
اولوب، اوفایه وارمقلغی انتخاب ایله دکل بلکه محمد جان مفتینک صور مقینه
بنا ایدی « دیمشدر. اصلی الوغ (صبا) قریه سندن، و برروایتده (بو قلاوچ)
قریه سندن اولمش ایمش. وفات اولدیغی وقتده یاشی (۶۰) ده ایدی

(۷۷) اسحاق بن عبد الکریم (۴۱) بن بالطای. آتاسی صوگنده، کوب ییل امام
ومدرس اولوب، ایکیوز اون آلتی ۱۲۱۶ سنه ده رحلت ایتدی. عبد الرحمن
بن محمد شریف الکرمانی بونک حضورنده تحصیل ایدوب، کریمه سنی هم
نکاحلنمش ایدی. ابو الحسن علی نام اوغلی، اورنبور غده، خلق جیولد یغی
وقتده (میناونی — معاوضه بازاری) ده اولان مسجدده امامت ایدوب، خلق
تارالیدیغی ایله سعیده قایتور ایدی. صوگره بوامتیاز، کندیسندن آلتدیغنده،
قزان شهرینه وارمش؛ وطبع ایدلمکده اولان قرآن شریف نسخه لر نی تصحیح

یدر اولمشدر: قزانده (۱۲۷۹) تاریخنده وفات اولدی. مدرسه سندک یازلمش
اولان بر شرعة الاسلام کتابی آخرنده بویله عبارت منظور مز اولدی:
«کتب هذه النسخة اسحاق بن اسماعيل بن عبد الرحمن بن بيكمت بمدرسة
اسحاق بن عبد الكريم بن بالطای» ۱۷۷۶ سنه.

(۷۸) عبد الخالق بن اعظم بن عبد الرحمن التنکي. آتاسی اعظم، «امکه ملا»
دیملکه معروف و ۱۱۴۶ سنهده سلامت ایدی. قسقه تونلرده یستونمازی
او قومق مسئله سی خصوصنده بعض تحریرلری وارد (*). صاحب ترجمه، ممدش
مضافاتنده (تنکی صباسی) نام قریهده امام و مدرس اولوب، اکیوزاون آلتچی
۱۲۱۶ سنهده ارتحال ایدی. محکمه اسلامیه فتح ایدلدکنده ابتداء اعضا اولوب
وارمش اوج اعضانک برسیدر. استاذی: آتاسی اعظم بن عبد الرحمن، در.
شاکردلری: سیف الدین بن ابی بکر الشنکاری، هبت الله بن اسلام الصلاوچی،
ناج الدین بن عبد الرشید الاشتراکی، و غیرلر. علم منطقده بحث ایدلن
اشکال اربعه قاعدلرنی بیان ایدرک بر قصیده سویلمشدر. مذکور قصیده -
سینک اخیرنده اولان بیتلری بونلردر:

بعض طالب التماسی تام ایچون * جمله طالب اوزره نفع عام ایچون
دید یونی [عبد الخالق] نظمیه * دستگیر اوله اگا حق فضلیله
بو کیسه حقنده فاضل مرجانی: «زمانانه سند مشهور مدرس و فاضللردن
ایدی؛ توضیح و تلویح ها مشلرنده بعض تعلیقلری وارد؛ عبد العلام بن
عبد القادر الصباوی، بوکا ثناء ایدر، و متفنن ایدی، دیه مدح قیلور ایدی؛
و آندن باشقه لرک خبرینه کوره، محکمه اسلامیهده خدمت ایتمک قصدیه،
قریه سندن مفارقت ایتدکنده، شاکردلری محمد رحیم بن یوسف الاشطی
حضورینه وارمشلر، لکن آنک علمنی بونک مرتبه سندن دون تاب مشلر ایمش»
دیلمشدر. وفات اولدیغنده کمال الدین نام اوغلی، قائمقامی اولمشدر.

(۷۶) سیف الملوک بن مرتضی بن سلیم بن اسمنان. آق ایدل نهرینک
اوک طرفنده (قوری آلاچق) قریه سنده امام اولوب، شاکرد جیوب تعلیم
ویرمش. سکسان یاشنه ایرشوب، اکیوزاون یدنجی ۱۲۱۷ سنه حدودنده
وفات اولمشدر. بو اورنده مذکور اولان آتا و بابالاری جمله سی اهل علم و فضل
اولدقلری کبی بالالاری هم علمادن اولمشلر در. اوغللری: عبد الجبار، عبد-
الغفار، عبد القادر، عبد الستار، در. بو کیمسه فی عبد الکبیر افندی: [درسی
گوزل، کند یسی تقوی و دیندار، سنت ایله عمل ایلمک طوغروسنده عظیم
الاشتهار ایدی] دیه تعریف ایده در. بهادر شاه بن سیار قل الکاینوی، نام کیمسه
بونک مدرسه سنده (ل ۱۱۸) تاریخنده، درة الناصحین کتابی یازوب، تمام
ایلمشدر.

(۸۰) فخر الدین بن عبد الرشید بن عید. قزان اماملرند ندر.
فخر الدین افندی دیمکله معروف اولمشیدی. اوچونچی نوبتده (اوقا) شهرینه
محکمه اسلامیة اعضاسی اوله رق وارمشدر. (۱۸۰۲ م) تاریخنده (۲۶) نچی
آپر یلده امضاء ایلمش بعض کاغدلری منظور مز اولدی. بو تقریر چه اکیوز
اون یدی ۱۲۱۷ سنه محرمنده سلامت اوله در. بو کیمسه حقنده فاضل
مرجانی: [قوال امامی سلیمان (۴۹) بن دوست محمدک ریحانه نام قزنی آلدیغندن
موزن خالد بن اسحاق بن اسماعیل بن ابراهیم الساعتی یه باجا ایدی، مذکور
موءذن امتحانه واردیغنده فخر الدین افندی اوقا شهرنک قاضی ایدی] دیمشدر.

(۸۱) ولید بن محمد الامین بن سلیمان بن بیکم محمد بن آزای. ولید
ایشان دیمکله معروف اولان ذاتدر. اصلی تتش مضافاتندک (قایچ) نام اولدندر.
محمد (۶۸) بن علی الداغستانی حضورنده تحصیل ایتدکی صوگندک بخارایه واردی.
واندن ایکی مرتبه اوله رق کابل شهرینه سفر ایتمشدر. کابل شهرنده (۱۲۱۷)
تاریخنده برنجی محرمده وفات اولان شیخ فیضخان بن خضرخان حضرتلرندن
مأذون اوله رق بو دیاره قایتدی، وسعید قصبه سنده امام اولوب، شیخک ایلدی.

یاراده ایکن وقتنده (۱۱۹۲) تاریخنده ملاجامی حاشیه سی عصام یازوب تمام
 یلمشدر. (۱۲۱۴) تاریخنده حج سفری قصد یله سعید دن چقوب کتدی.
 قاهره یه گلدکنده ناپالیون ریاستنده اولان فرانسزلی قومق ایچون حاضر لنوب
 لورمق اولان انکلیز عسکرینه مصادف اولدیغندن، قاهره یه وارمغه یول بولمای،
 رقد رمدت توقف ایدرکه مجبور اولدی. (۱۲۱۶) تاریخنده حج ایدرک، سلطان
 الانبیاء صلی الله علیه وسلمک روضه مطهره لرنی زیارت ایتمکله مشرف اولدی.
 بکیوز اون ییدی ۱۲۱۷ سنه ده مدینه منوره ده وفات و جنت بقیعک دفن اولندی.
 صحابی: نعمت الله بن عمر الاوناری، عبید الله بن جعفر الکیزلوی، جعفر بن
 ایمای البیکمقی، قطلع احمد بن زاهد الدوستمی، عبد الجبار بن عبد الرحمن
 التایصوغانی، احمد بن حسن الماستاقی، وغیرلر. بوکیه سه حقنده فاضل مرجانی:
 بودیاره قایتوب، یاران تربیه قیلدی؛ تهذیب اخلاق و تحسین آداب بابنده
 اجتهادلی، و (بلغار) الوغلرینک بریسی، و بو مملکت یخشیلرینک مشهوری
 ایدی « دیمه شدر. وعظ و تن کیریوزندن، مفتی محمد جان حسین اوغلینه اوشبو
 قصیده یی انشاد ایدرک (*) ارسال ایتدکی مرویدر:

وای سنی قنغوسی آلداب ایلدی بونده ثبوت
 بوی صنوب اماره نفسه دنیا یه قیلدک سکوت
 میله سن هیچ بیلمد کمی؟ اوکی غم صوکی تابوت
 کور مثالین ایلدی حق دیب « کبیت العنکبوت »
 علم، قوت، شوکته سن آلدانوب، اولمه غرور
 نیلدی کورکیل بو دنیا سن بولردن (**) عبرت آل!
 صاحب دولت سلیمان هم محمد ذوالکمال
 کیتدی لر فانی جهان دن بس بولردن عبرت آل!
 کپچدی آدم هم محمد، انبیالر بیل تمام

(*) بعض مجمعلرده، بو قصیده، اوفاقربنده اولان رحیمقل بن ابی بکر نام داته
 نسبت ایدلر مش کورلد یسه ده، محمد علی الحقری کتابتنه اتباعا، ولید ایشان اثری
 اولمق اوزره بو موضعه ثبت ایدلدی.

(**) رسم خط « بونلر » یازمق اقتضاء ایدر سه ده، شعر ضرورتی ایچون
 « بولر » یازلر مشدر.

کیتما اینچه قالماغای سن، قالماغاج خیر الانام
 بس بوفانی لذتن قوی قیل عملگه اهتمام!
 قیل خدایه امثالک، بول سجاده نیک نام!
 نوح نبینک عمرنی گرساتون آلسهک ای فلان!
 کل نفس ذائق وار «کل من علیها فان»
 «کل شیء هالک» وار «الأوجهه» بی گمان
 بس هلاکه باغلامه دل عبدک اواسه انس، جان
 کم اولور ادم زاده دن قبره برکون وارمایه؟
 لیک عالمنی طوتارایسه مالی آنده وارمایه
 الا وارغای برکفن هم بعض آنی سارمایه
 هم وارر اعمالی بس آنی قیلغل سرمایه
 امت ایرسهک سنتی طوت قیل بدعدن اجتناب!
 بر، تقوایه تعاون ایلیوب قیل احتساب!
 هم شریعت هم طریقت هم حقیقت اکتساب!
 ایلیوب صدق دلگدن اهل حقه انتساب!
 آلدن فرصت وارزمانی ایدن کورگیل جاریه!
 چون مساجد هم مدارس هم قناییر جاریه
 ایله تعلیم علمک ایله ویرثیابی عاری یه!
 انتفاع ایت دولتیله مالی بیل چون عاریه!
 محمد اسمنده اولان اوغلی سعید قصبه سنده (۱۲۷۱) تاریخنده وفات اولوب،
 طیبه اسمنده قزی قالدی.

(۸۲) جعفر بن ایما. بوری مضافاتنک (بیگمت) آولنده شیخلک ایدوب،
 یاران تربیه ایلدی. شیخی ولید (۸۱) بن امین السعیدینک وفات خبرنی
 ایشتمدکی صوکنده، ایکیزاون یدی ۱۲۱۷ سنه صوکنده رحلت ایلدی.
 شمس الدین بن دوانای نام شا کردی، کند یسینه خلف اولمشدر. متقی وزاهد
 اولوب، اوزینک قول کسبیلر رزق لنوب، دنیا سنی اوزدرمشدر. مریدلریله

نام برابر مسجد ده تون بویچه ذکر و صحبت اوزرنده اولنورایمیش. روایتلره
 گوره (بیکمت) خلقینک نادان و سوز آنکلاماز لقلرندن شکایت ایدیوب، استادی
 اولان ولید ایشاندن ایکنچی برقریه یه هجرت ایتیمیه رخصت طلب ایتیمیش استادی
 و شیخی ایسه: «الله تعالی حضرت پیغمبرلری هم نادان خلقلره یباردی؛ آنلرک
 قوملری بلکه سزک محله اهلکزدن آرتق نادان اولمشلردر؛ ومع ذلک آنلر همیشه
 سعی ایله تبلیغ رسالت ایتدیلم؛ برکمیه نك هدایت تابمه سیچون نه کبی
 مشقت کورمک لازم کلسه، تحمل قیلدیلم؛ ایمدی، سن هم حرمتلو پیغمبرلر
 اثرینه ایارمک قصدیله، طورمش اوزنگده ثابت اولوب، الوغلرینه نصیحت،
 کیچوکلرینه تعلیم و یرر ایسهک شاید ضرر اولماز، اکرده سن آنلردن کیدر
 اولسهک آنلره کیم نصیحت و یرر؟ آنلر کیمدن عبرت آلورلر؟ حالبوکه
 وعظ، سویلنکان ساعتیله اثر ایتماز سده، کوب مرتبه اولور، صوگندن اثر
 ایدر؛ آدم اوغلی اون ییل ایشتمیش اولان بر علمیه، بوکون کلوب عمل ایدر؛
 اوشبونک ایچون هجرت فکر گزی موافق کورماز ایدم» دیه مشورت و یرمشدر.
 الحق کوزل بر نصیحت، وصاحبنک زیاده عقللی ایدکینه دلالت ایدچک
 بر مشورتدر.

(۸۳) بهادر شاه بن سیار قل بن عبد الرشید بن ایشبولاد. اوصامضافنک
 (قاجماقتی) قریه سینک امامی و سیفی الملک (۷۹) بن سلیمک شاکر دیدر.
 اوزمزک ترکی دیلمز اوزرنده (۱۲۱۹) تاریخنده هفتیک شریف اوزرینه
 بر تفسیر یازمشدر. بوقفسیری ایسه (۱۲۷۷) تاریخنده قزان شهرنده خزینه
 مطبعه سنده باصلامشدر. ادبیات معان و بیانده اولان مرتبه سنی بیلمک ایچون
 مذکور تفسیرینه یازمش اولان عربی عبارت اوزرنده خطبه سنی کورمک کفایت
 ایدر. ایکیوز اون طقوزنچی ۱۲۱۹ سنه ده سلامت ایدی.

(۸۴) عبد الحمید بن اوتکان بن یار محمد بن قطلغ محمد بن محسن. (۱۱۷۲) تاریخنده
 (مچکره) ده؛ (ل ۱۱۹) تاریخنده (آدای) قریسنده؛ و آندن صوگ (صلاوچ) ده؛

واخيرنده اوزينك وطن اصليسى اولان (توننتار) قريه سنده امام اولوب، ايكيون
يكرمي ۱۲۲۰ سنه حدودنده وفات اولدى. اوغللىرى: ثابت، عبد الغفار
عبد الفتاح، در. ثابت (چو طاي زاود) قريه سنده امام ايدى، عبد الغفار
(يا گانا زلر) قريه سنده امام اولديغي حالده (۱۲۶۳) تاريخنده طقوزنجى
مهرمه؛ و عبد الفتاح (ايسكى صلاوچ) ده امام اولديغي حالده (۱۲۸۳) تاريخنده
وفات اولمشلزددر.

(۸۱) وليد بن سعيد بن فولاد بن امين. مينزله يلغهسى باشند (مينزل
باش) نام قريه دن اولوب، آتاسى ياكه باباسى (سعيد) قصبه سینه و اروب،
سوداگر اوله رق يازلمشدر. بو کيمسه، حتى بوزمانمزه قدر وليد آخوند ديمکله
مشهور بر ذاتدر. (مينزله باش) قريه سنده امام، مدرس، و آخوند اوله رق ايللى
اوچ ياشنده وقتنده، ايکيوز يكرمي برنجى ۱۲۲۱ سنه شهر ربيع الاول يكرمي
بشنجى کوننده رحلت ايتدى. تربهسى، مذکور قريه قبرلکنده معلومدر.
اول حالنده بر مدت درسه مشعول اولوب، صوگره تاريخ ميلادى (۱۷۸۹)
اونبرنجى فوارلده (هجريه ايله ۱۲۰۳ سنه اوله در) نظامه موافق، محله اهلى
طرفندن انتخاب ايدلمش، ورسمًا هم امام اولمشدر. اداره اسلاميه نك، ضائع
اولان اوراق قديمه سينك، نادرلك اوزرنده قالمشلى آره سنده اصل اتفاق
نامهسى كورلوب، اوشبو موضعه نقل ايدلندى: «بيگده يديوز سکسان طقوزنجى
۱۷۸۹ سنه ده، فورال اونبرنجى کوننده (اؤفا) ناميسته نيچستواسى، بو کلمه
اوکروغى (مسلم باقى) صوتنه سينك (مينزله باش) اولينك تپترلر، صباى قرباناي
اوغلى، يولداش سيد اوغلى، محمد مقصود اوغلى، و پردك اوشبو يازونى اورنبورغ
غوبرناسى (سعيد) بيسته سينك اوچونچى کيلدى کويپس، وليد سعيد اوغلينه،
اوز اولمزه ده، جمعه مسجد مزده! (بوندن يوزاون ييل مقدم) بو قريه ده جمعه
مسجدى وار ايمش!) امامت خدمتنى اداء قيلوب، اوغللر مزه سبق اوگرتمك
حقنده تركليك ايتمکينه رضا اولوب» (بو اورنده اوتوز قدر کيمسه، علامت
قويمشدر). استاذلىرى: عبد السلام (۴۶) بن حسن القاريلى، عبد المنان
(۴۸) بن عبد الرحمن التايصوغاني، وغيرلر. شاگردلىرى: شاه احمد بن رفيق
السماكى، عاشر بن قاراقاي الشكرى، عبد الواحد بن عبد المنان، عباس

میرزا رحمانقل الاساسی، و باشقەرلر. بالالاری: خدیجہ، شمس الدین، محمد شافع،
 محمد شافع نام اوغلی (۱۲۸۴) تاریخی حدودندہ (اؤفا) شہرندہ وفات
 مغار اولوب، مقبرہ سندہ دفن اولندی. بونک احمد الاسلام اسمند بر اوغلی اولوب،
 (۱۳۰۹) تاریخنندہ شہر رمضانندہ اؤفا شہرندہ وفات اولدی. خدیجہ نام قزی،
 کندیسینک شاکردی عبد الواحد بن عبد المنانندہ ایدی، مہری: «المتوکل
 علی اللہ تعالیٰ اخوند البلغاری ولید بن سعید» دیہ یازلمشیدی. یازمش
 کتابلاری: قہستانی. (۱۱۸۹) تاریخنندہ، عبد السلام بن حسن حضورندہ تمام
 ایلیمش. دخی اسمی خاطرمدن چقمش بر کتاب. (۱۱۹۴) تاریخنک عبد المنان
 بن عبد الرحمن التایصوغانی حضورندہ تمام ایلیمش. خلاصۃ القدوری. امام
 مدرس اولدیغی حالده (۱۱۹۷) تاریخنندہ (مینزلہ باش) قریہ سنک تمام ایلیمش.
 مدرسہ سندہ یازلمش کتابلر: منار حاشیہ سی جامع الاسرار، آخرنندہ بویله
 عبارت یازلمشدر: «کتبہ رحیمقل بن رفیق بن سلیمان بقریہ (منزلہ باش)
 فی وقت التحصیل عند المولی افندی الزمان ولید بن سعید ۱۲۰۱ سنہ احدی
 و مائتین والی یوم الاثنین من شهر جمادی الاولی». مزبور رحیمقل (اؤفا)
 بلدہ سینہ یاقن بر قریہ دندر (*). وفات اولدیغندہ، شاکردی وکیاوی عبد
 الواحد بن عبد المنان امامت، اخوندلق، مدرسک، منصیلرندہ کند سینہ
 خلف اولدی. بو عبد الواحد اخوند، چیسطایلی عبد الغفور بن عبد المنانک طوغمہ
 سی ویزم والد ماجد مزک خالی ایدی. ولید آخوند، علم و فضل بابندہ عالم
 اسمنی بحق اخراز ایلیمش، وامثالی آره سندہ درجہ سی ممتاز، عربی و فارسی لسانی
 اوزرندہ فصیح انشالار، یازمیه مقتدر بر ذات اولمشدر. یازوی کوزل رسم
 خطی درست مہملہ و معجمہ کلمہ لری اورنندہ استعمال ایدر، ایمش. ادبیاتی
 مکمل، اثار قد مادہ اولان مشکملری حل ایلیمک، ملکہ سی فوق العادہ کامل اولوب،
 نحو، فقہ، اصول الفقہ، فنلرنی آکلاب و اگلادوب، اوقوتمشدر. ایسکی کتابلر
 اطرافندہ و قہستانی هامشلرندہ (ولیدی) امضاسیلہ چوق اثر و تحریری کورلچکدر.
 دوستی، بلکه شاکردی اولان عبد الرفیع بن طایش النورکاییہ (۱۲۱۸) تاریخنندہ

(*) بو کیمسہ قلمیلہ یازلمش بر شرح مصباح آخرنندہ اوشبو عبارت کورلیدی: «کتبہ
 رحیمقل بن رفیق بمدرستہ ملا طاهر بن ملا اوراضای بقریہ (مسای) جمادی الاخیرہ
 یکشنبہ کون ہجریہ ایلہ ۱۱۹۷ سنہ دہ». اوز عبارتیلہ یازلیدی.

یازمش اولان فارسجه مکتوبی، حالینه بر عادل شاهد در (*) مذکور عبد الرافع بن طایش مینزله مضافاننده (نورکای) قریه سنده معیشت ایدوب، سکسان یاشندن کیچوب، (۱۲ ل ۸) تاریخنده وفات ایتدی. محمدجان افندی بن قدر محمد الورشی روایتنه کوره، وقار و علم صاحبی، حسن خلقی بر ذات اولمش ایش

(۸۶) عبد الجلیل بن میر سلیم بن مقاش بن چونبای میرزا بن محمد میرزا. یراق بابالری نفس قزان اها لیسندن اولوب، ویرخورال طرفینه هجرت ایتمشلر در. عبد الجلیل افندی، قزان طرفنده تحصیل علم ایدوب، وطننه قایتوب کلد کنده، (آخوند) اولنده عبد الله آخوند (۷۷) خانه سینه مسافر اوله رق نزول ایلیمشیدی. آخوند ایسه، بو کیمسه ده رشد و کمال اماره لری کوروب، اخلاص باغلامش و کندی کریمه سنی و یروب، مذکور آخوند قریه سینه مدرس ایدوب تعیین ایلیمش. (آخوند) آولنده ایللی سنه مقداری تدریسه مشغول اولمشدر. حضورنده کوب ذاتلر استفاده ایدرک کمالت تابمشلر در. بالالری: فضل الستار، محمد، و غیرلر.

(۸۷) عبد الحمید بن دین محمد بن شغای بن ممت (محمد) بن اقمین بن ایلکای بن دولاجان بن ایوب شیخ بن خواجه شیخ بن یوللق شیخ. قزان توابعنده (صبا) قریه سندن در. اوشبو قریه نیک رسمی اسمی (ممت) اولدیغندن، ابتداء تاسیسی ممت بن اقمین طرفندن اولنمسی ظن ایدلنور. دولاجان حافظ بن ایوب شیخ عصرند، قزان شهری روسیه ضبطنه کرمش ایش. صاحب ترجمه نیک استاذی، بعض مجمعلرده کورلد کینه بناء ایش محمد (۳۱) بن طوق محمد الادایی در. مذکور (صبا) قریه سنده امام اوله رق وفات ایتدی. بالالری: سیف الله، فیض الله، نعمت الله، حسام الدین، عبد الکریم، عبد الغفار، عبد الستار، احمد، محمد و غیرلر در. سیف الله، (صلاوچ) قریه سنده امام و مدرس ایدی. فیض الله، (صبا) ده امام و احمد هم (صبا) ده مؤذن ایدی. محمد نام اوغلی، کند یسی سکسان

(*) اوشبو مکتوب مستفاد الاخبارده تماما یازلمشدر. مراجعت اولنه.

باشینه ایرشد کندن صوك نكاح ايلمش اولان خانونی (شمعون) دن دنیایه گلوب،
(الوغ یاز) ده امام و صوگره معزول اولوب، (۱۲۷۷) تاریخنده وفات اولمشدر.
حفیدی عبد الولی بن عبد الکریم (صبا) ده، و دیگر حفیدی محمد امین بن سیف الله،
(نالاسا) ده امام ایدیلر.

(۸۸) اوتگان بن اورازمت. مالش مضافاتنده (اوربار) قریه سنده بای
وعقللی بر کیمسه اولوب، ایکیمیوز یکر می برنجی ۱۲۲۱ سنه ده وفاتدر. بر-
قدر علم و فضل اولدیغی حالده امامت و خطابت منصبلرنی اختیار ایتتمیشدر. حنیفه
نام قزی یوسف بن اسماعیل بن آبانای نکاحنده ایدی.

(۸۹) سلیم بن عبد الرحیم. (صبا) قریه سنده اولوب، (بخارا) ده ترکلیک ایتتمش
و ایکیمیوز یکر می اوچونچی ۱۲۲۳ سنه حب و دنده ارتحال ایلتمیشدر. بو کیمسه حقنک
فاضل مزجانی: « بخاراده ایکن وقتنده داملا سلیم دیه معروف ایدی؛ . . .
. . . درست و صاحب فقاہت عالم اولمش ایسده، گاه وقتده
اشر به مسکره تناول ایتدکی روایت ایدلنور ایدی » دیتمیشدر. بو مملکتده اولان
اصل اسمی (رحیم) اولمش ایتتمش.

(۹۰) سبحانقل بن یولداش بن یولداش بن اشکای بن نومکای بن ینکلدی
بن قایبول بن قرمش. بو سلسله نسبئی، تخمینتا، بوتاریخن ایللی آلتتمش سنه
مقدم یازلمش، فصیح الدین بن سبحانقل مکتوبندن نقل ایتدم. صوکره عبد الحق
افندی بن ضیاء الدین الصاصناوی نك عبد الرشید (۷۰۳) بن مرتضی الاشتر اکی نك
ایسکی مجمعه یازمش اولان تحریرندن نقل ایدرک یبارمش مکتوبی ایلله مقابله ایتد کیم
عبد الرشید حضرت یازوندک (قایبولا) ایلله (قرمش) آره سنک (بخشنده) نامنک برذات
اسمی کورلیدی. هم ده (قرمش) ک آتاسی (طانصار) اولمق اوزره کوسترلمشدر.
یولداش بن اشکای قزان توابعنده ضیا مضافاتنده (شردان) قریه سندن اولوب،
کیچو یلغہ سی باشینه نزول ایلتمش (بوکلمه مضافاتنک) و کند سیننه نسبته، تأسیس
ایلمش قریه سی (یولداش) و یلغہ سیننه اضافتله (کیچو چات) تسمیه ایدلمشدر.
یولداش باباینک بیکقل، بیکمت، مراد، نام اوغللری ارلدیغی مرویدر. بیکمت
(بیکم محمد) بن یولداشک، سبحانقل و رحمانقل نام اوغللری اولوب، رحمانقل بالاسز

وفات اولدیغندن بوکونده عقبی منقرضدر. کرچه بوگا نسبتله (کیچوچات) قریه‌سنده بعض کیمسه‌لر اولنور ایسه ده، آنلر اصل سبخانقل اولادندن اولدقلری حاله، فقط بر سبب ایچون، برادری اولان رحمانقله نسبت ایدلمکده لردر. صاحب ترجمه سبخانقل، آنا و آناسندن رخصت و رضالق آلوب، شوزمانک عادتنه کوره، ییلقی کتوی آره سندن یخشی بر آته بینوب، (کیچوچات) اولندن چقوب کتمشدر. بلبای مضافتنده اولان (قسقه یلغه) نام قریه ده محرم قارنداشلری اولوب (*) آنلره نزول ایتمش، وکوبی آزمی طور دیغی صوکنده محمد (۶۸) بن علی الداغستانی حضورنی قصد ایلمشدر. قاضاقای آخوند حضورنده طوتاشدن آلتی ییل طوروب، اولگی علمینه متانت و یروب، بیوک استفاده ایلمشدر. اصل وطننه کلدکنده قواق یلغه‌سنده اولان (توبان شاپلی) قریه‌سنده امام اولمقله اونوز اوچ سنه تعلیم و تدریسله مشغول اولمشدر. صوگره (عبد الرحمن) قریه-سنده اولان عبدالمنان بن آبلای نام کیمسه ایله هرایکسی، اورنبورغ والیسی طرفندن اورنبورغ شهرینه دعوت اولنمشلر. بونک سروسببی هیچ معلوم اولمادیغندن، خوفه دوشوب، جمله اهل و اولاد، تعلقات و احبابیله رضالشوب ووداع ایدوب، اورنبورغه توجه ایلمشلردر. والی ایسه بونلری دولت اسمندن رسمی صورتده اسطرشینه تعیین ایدوب، وطنلرینه اعاده ایلمشدر. (بووقت ایسه اسطرشینه‌لک مرتبه‌سینک اک اول احداث اولندیغی زمان اولوب، اسلاملرک کندیلرینه خاص اوله رق، دولت طرفندن تعیین اولنور، همده ترکیا نظارتندک اولان نجد و حرموت شیخلری قبیلندن، اک نفوذلی و عالم ذاتلردن تعیین ایدلنوب، کندیلرینه هرتورلی دعوا و خصوصتلی فصل ایتیک وظیفه‌سی ویرلور ایمش. صوگره تعاقب دوران سببندن تدریج ایله بو مرتبه حالت اولی سندن عدول ایدوب حاضرگی حاله کلدی، فقه، حکمت، حافظ، کلمه‌لری کبی، لفظی سلامت اولدیغی حالده، مدلولی کلیا باشقاردی). (کیچوچات) قریه‌سنده بر نیچه ییل سلامت تر کلیک ایدوب، ایکی یوز یکرمی اوچونچی ۱۲۲۳ سنه ده ارتحال ایلدی. خاتونی صاحبه نامنده اولوب، شوشمه یلغه‌سندک اولان (شکر) قریه‌سنده قاراقای بن عثمان بن بیکمت قزی ایدی. مزبوره هم (۸۳) یاشینه ایرشوب، ایکی یوز قرق آلتیچی سنه ده ۱۲۴۶ وبا مرضی ایله وفات اولدی. تربه‌سی

(*) بونک عبد اللطیف بن سبخانقل القرچی نک اناسی اولدیغی مرویدر.

(کچوچات) قبر لکنده در. عاشر بن قاراقای ایله بر طوغمه ایدی. بالالاری:

(۱) سیف الدین. (ترجمه سی ذکر ایدلنور). (۲) فصیح الدین. (۱۱۹۳) تاریخنده ذوالقعدة آینده دنیایه کلوب، (۱۲۷۸) تاریخنده شهر رمضان وفات اولدی. ناساج الدین، نجم الدین، احمدی، شرف الدین، احمد جان، ناسام اوغلاری قالمشدر. (۳) محفوظه. (ل ۱۲۰) تاریخنده شهر ربیع الاخیر ده دنیایه کلوب، چیسطای مضافاتنده (کیلکی بورت) قریه سنده امام عبد الجبار بن عمره نکاحلنوب، (ل ۱۲۹) تاریخنده شهر ربیع الاخیر ده وفات اولدی. ولی الله، احمد-جان، عصام الدین، نام اولادی قالدی. (۴) فخر الدین. (ترجمه سی ذکر ایدلنور). (ل) عابد. (کچوچات) قریه سنده معیشت ایدوب، (۱۲۷۱) تاریخنده وفات اولدی. فتحیه، میکلو بای، نامنده بالالاری قالمشدر. (۶) فرحنه. (شکر) قریه سنده عبد الرشید بن محمد نکاحنده وفات اولدی. (۷) سعید. صوغشالی قریه سنده محمد شریف بن منصور نکاحنده وفات اولوب، محمد کریم و محمد ظریف نام اولادی قالدی. صاحب ترجمه نیک یازوی خوش، رسمی درست، عربی تحریرلری ضرر سزدر. یازوب تمام ایلمش مختصر القدوری کتابینک اخیرینه بومضمونده عبارت یازمشدر: «قد وقع فراغ العبد الضعیف سبحانقل بن بیک محمد غفر الله ذنوبها من تسوید هذه النسخة الشریفة ۱۱۸۲ سنة». اوشبو قدورینک باش طرفینه اوشبو جمله فی یازمشدر: «بکاخیر دعاء قیلسون دیه، اوشبو خلاصه کتابمی او غلام فصیح الدینکه ملک ایدوب ویردم، بن سبحانقل بیک محمد شهر ربیع الاخیر اون سکزنده (۱۸۰۷) میلادی ده». و ابو بکر بن ایمانقل نام کیمسه قلمیله یازلمش ایکنجی بر مختصر القدوری طرفنده اولان یازوی اوشبودر: [خیر دعاء امید ایدوب، بو خلاصه کتابمی او غلام سیف الدینکه تملیک ایتدم، بن سبحانقل غریب بن بیک محمد شهر ربیع الاخیر اون سکزنده (۱۸۰۷) میلادی ده]. عبید الله الکزلوی و عمر الکیکلی ایله صحبتی و تحصیل علمده مشارکتی اولمشدر. بو ترجمه ده مذکور اولان قاراقای بن عثمان (۱۷۷۳) تاریخ میلادی ده بوغاجوف، عسکرینه قارشو محاربه ایتدکنده مقتول اولمشدر. قبری (شکر) قریه سینه قارشو اولان تاونک مغرب طرفنده و قبله یه قارشو آغوب طور مقده اولان چیشمه یاننده در. (الک زمانده اولان خلق کندیلرینک معتبر و حرمتلی کمیسهلرنی، معروف و بیلو اولسون و چیشمه یانینه کلن و گیدنلر، خیر دعاء ایدوب

کتسونلر ایچون اولسه كرك، بویله چیشمه یانلرینه دفن ایدر اولمشلردر).
 ابا واجد لرم، اقربا واسلاف لرم، اولدیغی جهتله، بو اورنده بر قدر تفصیل
 اوزرنک یازدم. الله تعالی حضرتی جمله سنی مظهر عفو و غفران ایلسون!
 شعر عربی: وما نحن الامثلهم غیر اننا * اقمنا قلیلا بعد هم ثم نرحل

(۹۱) حمید بن مرتضی بن نور محمد. قزان توابعنه (الدرمش) قریه سندن
 اولوب، قزان شهرنده امام اولمشیدی. بوندن صوك یاکه مقدم زمانک می، بر
 وقتده (قاریلی) ده هم درس آیتدیکی معلوم اولدی. (قاریلی) ده وقتنه بونک
 حضورنده محمد علی بن زین العابدین نام کیمسه ملاجامی یازوب تمام ایلمشدر.
 استاذی عبد السلام (۴۶) بن حسن القاریلی و غیر لر در. بو کیمسه حقنده فاضل
 مرجانی: «علم منطقده مهارتی اولمق ایله شهرتی وار ایدی؛ قزان شهرنک ایتدء
 مدرسه تربیه ایدن ذات اولدیغی مرویدر؛ (۱۲۱۰) تاریخی حدودنده اداره
 اسلامییه واروب، امتحان اولندی» دیمشدر. ایکیموز بکرمی اوچونچی
 ۱۲۲۳ سنه حدودنده سلامت ایدی.

(۹۲) عبد الناصر بن طرمتای. بلبای مضافاتنده (ارسای) قریه سنده امام اولوب،
 ایکیموز بکرمی اوچونچی ۱۲۲۳ سنه لر حدودنده وفات ایتدی. شاکردی کوب
 اولمق جهتله، اقران و امثالندن ممتاز اولمشدر. شاکردلری: صالح بن عبد الله
 الجقری، احمد القز انچی، عبد الحنان القز انچی، تاج الدین بن یالچغل الاشتاکی،
 امیر خان بن قو چقار الاوتاککی، و غیر لر. بو کیمسه، بلبای مضافاتنده (تورش)
 قریه سنده اولان عبد الناصر بن مراد باقی (*) نام مدرسه، اوشنداق عبد الناصر
 التایصوغانی یه باشقه در.

(*) بر ایسکی برجندی اخیرنک بویله یازلمش در: «کتبه عبد العزیز بن نادر
 بن ایشبولاد ۱۱۶۹ سنه بقریه (تورش) بمدرسه ملا مراد باقی بن نور محمد، فی سبیل
 قزان». آزغنه مناسبتی اعتبار ایتمکله اوشبو عبارت، بو اورنک یازمق موافق کورلدی.

(۹۳) عبد الکریم بن خلیل . ذاتقہ توابعند مشهور (بوی) قریہ سنده ایکیوز
یکرمی آلتیچی ۱۲۲۶ سنه ده وفات . عزیزه نام قزی نعمت الله بن مناسب
نکاحنده ایدی . بوکیسه تدریسه مشغول و علم یولنده نشاط اوزره دوام
ایدوچیلرک بریسی اولدیغی مرویدر . شرح تلخیص اوزرینه یسن حاشیه سنی
مطول اوزرینه حسن چلپی حاشیه سنی ، توضیح اوزرینه تلویح ، و تلویح اوزرینه
حسن چلپی حاشیه سنی ، تفسیر بیضاوی اوزرینه اولان شیخ زاده فی ، گندی
قلمیله یازمش ایش . بو اثرلری ، خصوصا بزم مملکت مزده ، یازوب تحصیل
ایتمک خارق العاده اجتهاد ثمره سی اوله چغنده شبهه اولنماز .

(۹۴) فضل بن سیف الله بن حبیب الله . چیسطای توابعنده چرمشان یلغه -
سنده اولان (کیزلو - قورمنای) قریه سندن ایدی . قزان شهرنده امام ایکن ،
ایکی یوز یکرمی یدنجی ۱۲۲۷ سنه ده ، وبر روایت کوره بوندن صوگراق
رحلت ایلمشدر . بخارایه واروب ، شیخ نیازقلی بن شاه نیاز (ترکمانی)
خد متنده اولمشیدی . بودیاره رجوعنده (مسه) قریه سیننه امام اولوب ،
تزوج ایتدی ، صوگره (قورصا) و آندن صوگ ، قزانه انتقال ایتدی . استاذلری
محمد رحیم بن یوسف الاشطی ، و غیرلر . شاکردلری : نعمت الله بن بیگتمر
الاسترلی ، شرف الدین بن زین الدین الاسترلی ، و غیرلر . شریفه آدلو قزی ،
احمد بن سعید الشردانی نکاحنده وفات اولدی . محمد وفا آدلو اوغلی ، بخاراده
تحصیل ایدوب ، قزانک امام اوله رق (۱۲۷۶) تاریخنده ، اماملر طرفندن انتخاب
ایلمکله ، محکمه اسلامیه ده اعضا اوله رق ، برنوبت خد مت ایتدی ، و (۱۲۷۴)
تاریخنده وفات اولدی . اوشبو محمد وفانک عائشه نامنده خاتونی قالمشیدی .
هفیدی ، احمد صفا بن محمد وفا ، هم قزانده امام اولوب (۱۲۸۶) تاریخنده وفات
اولدی . جمله سینک قبرلری قزانده در . احمد صفانک استاذلری : بایمراد
بن محرم ، محمد کریم بن محمد رحیم ، شهاب الدین المرجانی ، و غیرلر در . بخارایه
واروب هم اون سنه لر مقداری وقت اوزدرمشیدی .

(ایکنچی جزء تمام اولدی)

❦ رجاء ❦

حرمتلو ادیبیلر دن و فاضللر دن رجا اولنه درکه : اوشبو

کتابلرک مؤلفلری حقنده معلوماتلری، و ترجمهء حاللرندن
خبرلری اولورسه لطفا بو عاجرلرینه افاده بیورمقلری :

۱

معادن المقاصد فی دلائل اثبات الوجودانیة

دیباچهسی : سبحان من ن فرد بوجود الازلیة والبقاء وتوحد
بامتناع التغیر والفناء (بوندن صوک) وبعد فبقول العبد الفقیر
المحتاج الی عفوریة خادم الفقراء قوام الدین البلغاری ان علم
التوحد (صوگره) وسمیتها بمعادن المقاصد . المقدمة النخ.

۲

اسمى معلوم دکل

دیباچهسی : الحمد لله رب العالمین والصلوة والسلام
على رسوله وعلى آله اجمعین . وان رحمة الله قریب من
المحسنین . اعلم ان من تدبر وتفکر فی اثار القرآن وانوار
هدایاته ونظم آیاته وکمال فصاحتہ وجمال بلاغتہ ورزانه
معانیہ وجزالة الفاظه النخ .

ظنمزه کوره بوهم بزم بلغاریلر مز اثری، حتی که اولکی
کتاب صاحبینک اولسه کراک . چونکه عبارت ترتیبیلری
واسلو بلری بر برینه هنو النقطه بالنقطه موافق کلمکده در .

❦ كيله چك جزوده يازلنه چق كيمسه لر: ❦

عبد النصير ابو النصر القور صاوى
 احمد جان بن امير خان الاوشماوى
 نعمت الله بن عمر الاوطارى
 محمد رحيم بن يوسف آلاشطى المچكروى
 حبيب الله بن الحسين الاورى
 فخر الدين بن سبحانقل الكيچوچاى
 سيف الدين الشنكارى الصباوى . وغير لر .

مؤلفك اثار مطبوعه سى

- (۱) تربيه لى بالا (۱) تين
- (۲) تربيه لى آنا (نسخه سى قالمادى)
- (۳) تربيه لى خاتون (۷) تين
- (۴) شاكر ذلك آدابى (ايكنجى طبع) (۱۰) —
- (۵) مطالعه (نسخه سى قالمادى)
- (۶) تنظيمات (۲۰) تين
- (۷) آثار جزء اول (نسخه سى قالمادى)
- (۸) جزء ثانى [اوشبو كتاب] [] تين

اور نبورغ

غلمان بن ابراهيم كريموف مطبعه سى

۱۹۰۱

« آثار »

لكنم زده اولان اسلام عالم لر ينك و مشهور كيمسه لر ينك ترجمه و طبقه لري ،
تاريخ ولادت و وفات لري ، و باشقه احوال لري حقنده يازلمش بر كتابدر .

او چونچی جزئی

صاحبی

رضاء الدين بن فخر الدين

المرء بعد الموت احوثة يفنى ويبقى منه آثاره
فاحسن الحالات حال امرئ تطيب بعد الموت اخباره

« اوفاء »

۱۳۳۰ سنه

Дозволено цензурою С.-Петербургъ 23 Октября 1902 г.

Оренбургъ.

Типографія М.-Ф. Г. Каримова

1903.

❦ اوچونچی جزء ابتداسی ❦

(۹۵) سلیمان بن مصطفی بن یونس (سونای) بن ایشالی بن اینانمش
بن خانمیرزا بن خانتیمر بن قاراقای. اویفا شهرندن ایکی مرحله (قرقچاقرم)
مسافه مغرب طرفند اولان «قارشین شریف» اسملو اولک آخوند ایدی
بابالری نیرغورود شهرینه تابع اولان برقریه دن هجرت ایدوب کلمکل
اوشبو قریه ده مقام طوتمشدر. روایتلره کوره سلیمان آخوند، شهرتلی
عالملردن اولوب، زیاده غیرتلی ووقارلی اولمش؛ وکندیسی فاضل
اولدیغی کبی سلف عالملرندن ابو محمد الیزیدی قبیلندن اوغللری هم عصرک
مستثنی ذاتلرندن اوله رق حتی بونلرک کمال صاحبی اوله رق قارتایدقلرنی
کوروب وفات ایتمشدر. خاتونی ۱۲۳۷ سنه لرده سلامت ایدی. بالالری
عبدالقادر، عبدالقیوم، عبدالستار، نریمان، عبدالقاهر، وغیرلر.
عبدالقیوم اسملو اوغلی، قارشین شریف آولنده تدریس ایله (*)
مشغول اولوب، حج سفرینه کتدی، وشو سفرنده هم اجل موعودی ایرشوب
وفات اولدی. محمد نامنده بر اوغلی قالوب، قزان مضافاتنده «اورکی اوری»
قریه سنده امام اوله رق وفات اولمشدر.

عبدالستار اسملو اوغلی، ارینبورغ شهرنده میناونی (معاوضه) مسجدینه
امام اولوب، (۶۳) یاشند ۱۲۵۷ سنه ده وفات اولدی. فاضل برذات
ایدی دیورلر. استاذی عبدالرحمن بن محمد شریف الکرمانی ایدی. ولی
الدین نام اوغلی هم کندیسنندن تحصیل ایدوب، وفاتی صوکنده مذکور
میناونی مسجدینه امام اولدی، اون ییل طوردیغنده بر سبب ایله ۱۲۶۸

(*) بر کتاب آخونده بویله یازلمشدر: کتبه عصمت الله بن آخوند زبیر
فی ولایة اویفا فی قریة شریف فی مدرسة عبدالقیوم بن سلیمان ۱۸۰۶ سنه
فی ۶ شعبان.

سنه ده عزل ايدلدى. عبدالسنارك، ولى الدين دن باشقه صلاح الدين،
عبدالله، اسملو اوغللى وارايدى.

عبدالقاهر، اديب و شاعر اولوب، قارشين شرينى آولنده آلتمش
اوج ياشنده وبا ايله ۱۲۴۷ سنه شهر ربيع الاولك وفات ايتدى، خاتونى
شمس النساء هم آلتمش اوج ياشنده اوله رق ۱۲۵۶ سنه ده وفات اولدى.
رحمت الله نام اوغلى اورينبوغ شهرنده مؤذن، و محمد نام اوغلى اؤفا ياقينده
، آقباش“ قريه سنده محتسب اولوب، بونلردن باشقه احمد و عبید الله نام
اوغللى وارايدى. حبيبہ نام قزى كازارمه قريه سنده محمدولى اخوندده
وعفیفه نام قزى صفر آولنده يونس اسملو امامده، وفاطمه نام قزى اؤفا
اطرافنده مشهور اولان محمد شاه اخوندده (سلطانای قريه سينك) ايدى، عبد
القاهر افندينك، طوغمه سى عبدالقادر آخوندغه يازمش اولان منظوم بر
مکتوبى اوشبودر:

عزت، رفقه موصوف آبزامزغه چوق سلام
اهل، اولادك ايله اول بي تأسى شاد، كام

هر زمانده، عز، جاهك افزون اولسون مستدام
بخت، رفعك سالم اولسون، صبح شام ای نيكو نام!
دولتكه ايرماسون هر گيز دخی باد حزان
نيك خواهك هر زمان كيم سزله بونی يازان
هم ميسر ايليوب قيلغای عزيز، اول سزلى

غصه، آفات كور مينچه حفظ ايدى بزلرى
لطفی ايله عيش، عشرت ويركای اول جبارمز
فتنه، آلام تابمغای دك خيش، خلان بارمز
هم مسرتله كچركای ايردى ماه سالمز

چوق هدايت تابغای ايردك كندی اهل، آلمز
كر صورلسه بو فقيرك اطرافى احوالیدن
دعا كزده سلامتمز جمله مز ای صاف دين!
قلبه زده اولميوپ، هر كيز كدورت هم غبار

حفظ ایده‌دی جمله‌مزی اول کریم پروردگار
 مخفی اوامیه یولقدق ابراهیمدن خطکز
 کینه الحال قایتاروبن یوللادق بو آتکز
 بو طرفدن جست، جو قیلوب، اوشنداق ره‌کندر
 تاپمادق الاسماع اولدق «شمیک» دن خبر
 «سلطانای» غه باروبن یولداش صوراشدق وقتمز
 شکر لله اولدی هر کون بر مراد اول بختمز
 وار ایکن اول قریه‌ده بر قاری (*) اسمی عیدرش
 اوزی معروف دکل اما خلق آراده اوغلی فاش
 دیدم: «ای صالح آغا اوتنچ روسغه وارایوق!
 بر آتمز روس النده یاردم ایتکل آلیوق!»
 دیدی شول ساعت: «سوزم یوق بلکه یالکز وارامن
 حق بیورسه جهد ایدوبن آز حق ایله آلامن»
 دیدم: «الا یغمور ایله قار قاتش بی حد یاغا
 وارماغه آغر اوله‌در، اما سزکه ای آغا!»
 اول مروت گانیده یکت (**) ایرکان بی نظیر
 حق تعالی قیلغای آنک مرقدن بدر منیر
 تیز (***) زمانه کلدی آلوب، «آل دیدم آقچه حاضر!»
 «روسغه فرصت ویرمایوبن - دیدی - آلدیم بی اجر»

(*) ترکیبا ادیبلری، قاری لفظنی هر نه قدر خاتون معناسنه استعمال
 ایتمکه لر ایسه‌ده بز بلغار وایسکی تر کلر قاشنده بو کلمه مطلقا قارت معناسنه
 استعمال ایدلمکه در.

(**) بابالرمز اولان ایسکی تر کلر، بو کلمه‌نی ایکی یاء ایله «ییکت»
 صورتنه یازالر ایدی. شایان تعجبدرکه سویلرکه وایشدرکه اک لذتلی بر
 کلمه اولدیغی حالده، استانبول تر کلری بولفظی تمام اونودمشلر ولغت
 کنابلرنن هم‌چقارمشلردر. قاموس ترکی‌یه مراجعت اولنه.

(***) عجله معناسنه اصل اوز لغتمز در. لکی استانبول تر کلری بونی
 اونودمشلر وبونک یرینه‌ده فارسی اولان «تیز» ی آلمشلر در.

« اول آولنك قللىرى - دى - بارچه سى قاره يورهك
 چابدر وبن اسسيلتكان آره ده برسى دوراك ! »
 اشتياقمز زياده حضرتكى كورمهكه
 الا كونلر يمان اولدى بو آره لر يورمهكه
 فرصت اولسه بو طرفغه بر زيارت قيله سز
 هم دخى اعلان ايده كور قانغى حاله كوره سز !
 مدرسه ده وارمو طالب ؟ ! كينه ايو حيثيتن
 ويره سن بزه تسلى يازوبن كيفيتن
 وارمى دخى همشران اطرافيدن معلومكز ؟
 صحت، عفتده آنلر بسلنوبدر بيلوكز !
 ملا اشرف يزنه يورى واردى اوغلن كورمهكه
 تابشروبلر كوب امانت بزرگه آنى ويرمهكه
 رگ ويرلش قاما، قاپاق هم كفنلك بوز قسا
 شول قيولق آلتى صوملق حاجت اولسه طون قسا
 بيلمك چون (*) يوللامادق، حاجت اوله مى سزه ؟ !
 قسقه طونغه حاجت ايردى ربغى يتنه شد (**) بزه
 ديه سز ادعيه مز مستخبران هر قارتلره
 يبارلدى هم ايكي خط تابشورغه « سارت » لره
 وار ايدى اول « سارت » لرك بو بيل ايدى سى خدمتى
 نيچه ياز سهق كلماى آخر وارمى بربر هجنى ؟
 « سارت » لرايچره تابمازم بن بوند ايون ايت اوگمغان !
 باشورغه نيتم وار، الا ايدل طوكمغان
 باخصوص تعظيم ايله ديدك دعاء افندى كه

(*) ايچون، دن مخفى اولسه كرك .

(**) شايد، دن مخفدر . ايكنچى سطرده اولان سارت دن سارت قريه سنه
 اولان شخصلر مراددر . باش اورر يعنى عرضه ايدر ايدم، لکن اوفا شهرينه
 چغارغه ايدل طوكمغان، كوپر يوق ديمكى قصه ايددر .

ملا جعفر حضرت ايشانك جناب قنديغه
 هم دخى عين اليقين اول قريه ايچره اعتبار
 اعتمادلى دوستمز، دهقانى ملا بختيار
 ملا احمر، ملا اسكندر، آغا، ملا سعيد
 نه عجب «قارشين» آڭا اوشبو زمان اولدى بعيد!
 معشوقه سى بونك ايكن تنومادى تون كون جياب
 فرصتمزه آيردى قويمايون اوزى كيلوب
 اى يكتلر كورسه كزله آدم اوغلى حيله سين!
 كله شى يوق اولغاچ ايمدى بونده كلوب نيله سين!
 دى دعامز اول تبرك قايناغامز ترجمه (*)
 تابمازم بن خلق ايچره تيله بوندايون يمه
 بو زمان هيچ بر طرفك يورماي اوده طوره مز
 كوب وقتلر، كونلرى بي كارچيلق اوزدره مز
 مبنلا اولوب، بو هفته ششك ايله قچودن
 يازغالادم مالا يعنى غايت ايچم پوشودن
 بو ازل همزادكزدن، دون بخت بين الانام
 خير دعاڭا مستمند، ليل، نهار والسلام!
 اسفل الناس اول نيكو خواه سزله «عبدالقاهر»
 جمله مخلوق آره سنك بيل يقين خوار، حقير
 بيگ سكر يوزده اوچونچى اوشبو ييل روسيه نك
 اون يدنچى يومى اولدى اوشبو كون بو چيسله نك
 بوقبيلدن باشقه منظوم مكتوبلرى هم منظورمز اولمشيدى. جمله سى
 عادتى خطلريرنك يازلمشدر. روايتلره كوره اك عجله يازمق اولان
 مكتوبلرني بوييله نظم ايله يازار اولمشدر.

(*) اوفامضافاتنك بر كيدسه در. اوغلى بدرالدين، كازارمه قريه سنده
 منشورسز تدريس ايتدى، قرآن حافظ ايدى.

پوری ناحیہ سند مرتضیٰ قریہ سند امام محمد شاکر افندی سلیمان
 آخوندہ دائر اوشبو مکتوبی ارسال ایتمشیدی: «اشارتکزه بناء قارشین
 شرینی آولنه واردم، حاضرند بو قریہده سلیمان آخوند فرعلرندن
 شرف الدین بن شمس الدین بن نریمان نام ذات امامدر. قریہنک جنوب،
 وقارمسان یلغه سینک غرب طرفندہ ایسکی قبرلکک بیوک بیوک ایسکی
 تاشلر وار. بونلردن بردانه سی تقریباً یردن اوج چاریک آرشین قدر
 بوکسکلکک، یونمغان عادی تاش اولوب، شرق طرفنه برآز آوشقان.
 یازوی باطرلنوب یازلغان بولسهده، بیک آچیق اوقورلق دکل. دورت
 سطر اوزرندہ بویله یازلمشدر: ۱نجی سطر هذا مرقہ ۲نجی سلیمان بن
 مصطفیٰ ۳نجی وزوجته محبه وابنهما آخوند ۴نجی عبدالقادر الفاتحه. لکن
 تاشک باشی اولکی سطرند آخرنندن بررکلمه مقداری اوالوب توشکان.
 هم اوچونچی سطرده زوجہ سینک اسمی بیک آچیق دکل، محبه بولورغه رسم
 کتابتی ده بیک طوغری کلماید. محبه می یاسه دکل می یقین حاصل بولمادی.
 اماتاریخ وفاتی یازلمغان. ینہ مذکور تاشک غرب طرفندہ یاقین یرده
 دخی برتاش وار، آلتی سطر ایدوب، یخشی وقالقنوب بویله یازلمش:
 المرحوم المغفور عبدالقاهر بن ملا سلیمان ۴۳۱ یاشند - ۱۸۳۱نجی سنهده.
 بونک یاقینند دخی برتاشک آلتی سطر ایدلنوب بویله یازلمش: المرحومة
 المغفورة بی بی شمس النساء خلیلة عبدالقاهر ۴۳۱ یاشند ۱۸۴۰نجی سنهده.
 بویرده کینه برقیچ بیوک ویازیلی تاشلر اولسهده، تورهلر وکانتونلر قبرلری
 اولدیغنی خبر آلدیغم صوگندہ یازمادم ویازارغهده حاجت کورمادم»،
 صاحب ترجمه سلمیان آخوند اولاد وانسابندن مملکت مزده هرولایت
 وهرعصرده الوغ ذاتلر ظهور ایدہ کلمشدر، عائله سی برکاتلی برعائله در.
 بعضیلری بزم بواثر مزده هم مذکور اولنور، انشاء الله تعالی. بواورندہ
 ذکر ایدلمش سلسله نسب، فخرالدین بن نریمان قلمیله یازلمش اولان
 تنبیه الغافلین نسخه سی طرفندن نقل ایدلدی.

(۹۵) احمد بن حسن بن قلممت (قلمحمد). ساراتوف ولایت خوالین
 مضافاتند «ایسکی ماسناق» آولند امامت وشیخوخت ایدوب، یکر می یدنجی

۱۲۸۸ سنه لرده وفات اولدی. سعید قصبه سینک ولید ایشاندن مأذون ایدی.

(۹۷) محمود بن محمد الامین بن یار محمد بن مامش. آتاسی محمد الامین یوز ایللی بشتچی ۱۱۵۵ سنه لرده سلامت اولوب، برهاجتی ایچون پیتر بورغ شهرینه وارمغله، دولت طرفندن فناوی قاضیخان، نقایه شرحی شمنی، صحاح الجوهری، کتابلرنی هدیه اوله رق نائل اولدیغی مرویدر. (بو واقعه اولوغ پترو قزی ایلیمز اویت ایمپراطوریتسه عصرلرنده اولسه کرک). صاحب ترجمه، قزان شهرند دنیایه کلوب، آتاسندن صوک، یدنجی جامع حضورنده، امام اولمشیدی. شاگرد جمع ایدوب، تدریس ایله مشغول اولدی، ویکرمی یدنجی ۱۲۲۷ سنه ده وفات اولدی. قزان مقبره سنده مدفوندر.

(۹۸) عبدالنصیر ابوالنصر بن ابراهیم بن یار محمد بن اشتراک القورصاوی. آتاسی ابراهیم، اکیوز بشتچی ۱۲۰۵ سنه ده وفات اولمشیدی. آتاسی مهربان بنت امین بن منصور «ماقصه باش» قریه سننددر. قزقارنداشی (مرحب) بنت ابراهیم، مچکره ده عبدالله بن عبدالسلام نکاحنده اولوب، عبیدالله، موسی، محمدجان، حسن بانو، اسمنده بالالری دنیایه کلدی. (۱۲۴۳) تاریخی حدودنده وفات ایتدی مرویدر (*).

صاحب ترجمه ابوالنصر، بریوز طقسان ۱۱۹۰ سنه سنده دنیایه کلوب، اوتوز یدی یاشنده اوله رق اکیوز یکرمی یدنجی ۱۲۲۷ سنه شهر رمضان آخر اوننده وفات ایتمش، وبرحرمتلی شاعرک:

«یموت قوم ولا یأسی لهم احدٌ .: وواحد موته هم لاقوام»

بیتنه مصداق اولمشدر. بونک وفات اولمه سیله قزان وبلغار اسلاملری بلکه عموما اسلام عالمی الوغ برعالملرنی ضایع ایلمشدر.

نشأتی: قزان یاقیننده «قورصا» قریه سنده دنیایه کلوب، ابتدائی
معلمی مالش مضافاتنده (مچکره) قریه سنده تحصیل ایندی، و صوکره بخارا
هرینه واروب افاضل کرام حلقه در سهرینه ملازمت ایلدی. الوغ شیخلر
محببتنده اولوب، ظاهری و باطنی؛ صوری و معنوی کمال کسب ایلمشدر.
بودیاره کلد کنده یزنه سی عبدالله بن عبدالسلام اوغللری یاردمیله الوغ
مدرسه لر تأسیس ایدوب، کوب شاگرد جمع ایلنکله نشر علم ایلدی.
یکرمی ایکنچی ۱۲۲۲ سنه ده تکرار بخارا شهرینه سیاحت ایلدی و قایتدیغنده
نیویه نزول ایدرک، برمدت صوکنده حاجطرخانه و آندن وطن اصلیسنه
رجوع ایندی. یکرمی یدنچی ۱۲۲۷ سنه شعباننده حج قصدیله، اصحابندن
برفرقه ایله برابر قزانندن چقوب، استانبول واردی و اوراده طاعون خسته لکی
ایله ارتحال ایدرک اسکارده سلطان جامعنده دفن اولندی.

استاذ و مشایخلری: مچکرده محمد رحیم بن یوسف آلاشلی، و بخاراده
اولان شیخی شیخ نیاز قل بن شاه نیاز الترمکمانی، در. بونلردن باشقه استاذ
و شیخلری کوب اولسه کرک.

شاگردلری: محمد الامین بن سیف الله النلاساوی، نعمان بن امیرالثمینی،
نعمت الله بن بیکتمر الاسترلی، حبیب الله بن رفیق النادری، فخرالدین
بن حبیب الله الحاجطرخانی، احمد بن سعید الشردانی، نادر بن اسحاق
القاشلی، طیب بن زائد قل الویرخورالی، زین الله بن اولماز قل القالقانی،
عبدالله بن امیرخان الویرخورالی، جمال الدین بن شمس الدین الصباوی،
عبد المؤمن بن فیض المیشهوی، اختم بن بیک محمد الیارمونچهوی، تمور بک
بن ولدان القوغاناقی، عبد الغفور بن عبد المجید الاوفاوی (*). و غیرلر.
آثاری: (۱) الارشاد. اؤلی: احمد علی مایطهر المتفقهین علی بدائع
الحکم عن مکامن الاخبار و آثار المتبصرین بنفرس الاسرار من مشاهد الآثار
وجعل الفقه فی الدین و هو حبله المتین حجة دافعة لذوی الزیغ الاشرار و اصلی
علی من ظلت معالم الاسلام بمصابیح هدایة زهرة الانوار و علی آله الاجلة
العظام و اصحابه البررة الکرام من المهاجرین و الانصار. اما بعد فیقول

(*) بوذاتی، بخاراده، مناظره مجلسینه ابوالنصر کندیسی آلوب
واردیغی مرویدر. ارسلان قریه سی خلیل بن نصرالدین و غیرلرک استاذی ایلدی.

(٩) تركي ديلنده هفتيك شرين تفسيرى . اولى . . . بونلردن باشقه
 قسقه قسقه رساله لرى وار . معاصرلرندن اولان سعيد قصبه سنك مدرس
 عبد الرحمن بن محمد شرين الكرماني به يازمش بر مکتوبى اوشبودر : « بسم الله
 الرحمن الرحيم سبحان الله ما يكون لى ان اقول على الله ما ليس بحق ان كنت
 قلته فقد علمه يعلم ما فى نفسى ولا اعلم ما فى نفسه انه هو السميع العليم . اجمع
 العلماء من اهل السنة والجماعة على ان لله تعالى صفات على الحقيقة هو بها
 موصوف ليست بعين ولا ببائنة عنه واجمعوا على انها لا تعد ولا تتغير فليس
 علمه قدرته ولا غير قدرته وكذلك جميع صفاته من السمع والبصر والوجه
 واليد . وفى التمهيد ان صفات الله تعالى واحدة فى الحقيقة لا تدخل تحت العدد .
 وقول التفتازانى لا يتصور نزاع عن اهل السنة فى كثرة الصفات وتعدددها مع
 مخالفته لما توافق عليه الجمهور من انه تعالى لا يتكلم بكم ولا يتكفى بكيف
 ينافى قوله وهو ظاهر فى شرح قول المصنف - ولا معدود - وما قال الشيخ الربانى
 واين صفات ثمانية راصفات حقيقه كويند محمول على مفهوماتها الثمانية
 فحيث يوصى الصفات بعدم التعدد فالمراد حقيقتها الموجودة فى الخارج وحيث
 يوصى بما هو من لوازم المخلوقات والمحذرات من كونها ثمانية او سبعة فالمراد
 بها مفهوماتها الحاصلة فى الذهن وكيف وقد قال الله تعالى وذرا الذين يلحدون
 فى اسمائه فاذا لم يأت بشىء من الثمانية او السبعة رواية ولا تليت بها آية ولا
 اجتمعت عليها صحابة فالقول بها ضلالة او غواية كما ان قول التفتازانى (واما فى
 نفسها فهى ممكنة) الحاد وزندقه . ومعنى قول صاحب التمهيد انها واحدة فى
 الحقيقة ان لا يشارك احد فى صفاته كما صرح به على القارى فى شرح قول النبى
 عليه الصلاة والسلام - الواحد - ويؤيده ما فى الفقه الاكبر من انه تعالى واحد
 لا من جهة العدد بل من جهة انه لا شريك له . فعلى هذا فالوحدة من الصفات
 السلبية . فيا ايها الكريم ليس بى سفاهة ولكنم لا يحبون الناصحين فلا تطعن
 من اغفله الله عن ذكره واتبع هواه وكان امره فرطاً . »

هر نه قدر بومكتوبده عبد الرحمن الكرماني به مخصوص يازلد يغنه دلالت
 ايد چك شىء كورلماز ايسه ده (١٣١٤) تاريخنه (٢٢) محرم الحرام ضيا باش
 قريه سى تيمور پولاد ابن آقچور اخانه سنه شيخ زين الله الخالدى مدظله حضورند

قاضی سابق برهان الدین بن نصر الدین دن سماعه اعتماد ایدلنهرک یازلدی.
احتمال که مذکور مکتوب، بخاراده اولان ماجراسی صوگندک یازلمش اولور.
فاضل مرجانی روایتنه کوره کتاب النصائح ده «ایها الشیخ!» دیه خطاب
ایتدکی ذاتدن، سعید بن ابراهیم البارشی ویاخود عبدالرحمن بن محمد
شریف الکرمانی، مراددر.

صفات شخصیه سی : اوزون بویلی، کیگ ماگلایلی، الوغ کوزلی،
اوتکن سوزلی، آریق وریاضی، طبیعتی ذکی، فطنتی کامل، فهمی درست
جوابی سریع، خطابی بدیع، ذهنی مستقیم، وقارلی، فصیح عبارتلی، اولمشدر.
خصم لرینک تقریضلری : متعدد اورنلردن جمع ایتدکمز اثرلردن
اوشبو تقریضلردن: برنجی: «تیمنا بذکره الاعلی ما قول ائمة الاسلام رضی
الله تعالی عنهم درین مسئله بشریعت معتقد اهل سنت والجماعة وجود واجب
لذاته وتوحد او در وجوب وجود ودر خالقیت ودر معبودیت ووجود صفات
واسماء وتعدد صفات درین که ثمانیه ست یا سبعة ست و صفات او لاهو ولا
غیره کاسمائیه بمعنی عدم الانفکاک لا بمعنی الاتحاد فی الحقيقة والوجود والا
لا یكون ثمانیه وسبعة وامکان صفات است (*) والا یلزم تعدد الواجب لذاته
والقول بوجود الجزء الذی لا یتجزی (***) ونفی ترکیب الاجسام من الهیولی والصورة
وتقدم عقل بر نقل نعم الاعتقاد لا یحصل الا بالنقل (بویردن اونبش سطر قدر
طی ایدلدی) اعتقاد برین وجه واجب بوده انکار این مراتب که مسطور است
در کتب مند اوله کلامیه وفقهیه ودر فقه خود حضرت امام اعظم مکابره وواجب
الاحتساب باشد بشرایطه یانی ؟ . چون مستوجب کفر وبدعت وجهالت
ومانع اقتداء در صلات وفتنه وتشویش وتذبذب در عقیده مشهور است حبس

(*) سبحان ربك رب العزة عما یصفون .

(**) ولیت شعری ایه آیه تلیت او ایه سنة وردت فی دعوة المسلمین
الی الاعتقاد بان الاجسام تتרכب من الاجزاء الذی لا یتجزی وقد فسر البیضاوی
رحمه الله تعالی آیه «ثم استوی الی السماء وهی دخان» بقوله ولعله اراد بها
مادتها او الاجزاء المتصغرة الذی رکبت منها . وهوبیان منه رحمه الله ان کلا
القولین یمكن استخراجهما من القرآن الشریف . ولیس فی القول بالجزء الذی
لا یتجزی نجات من ظلمات الفلاسفة بل هو نفسه من اصول الفلاسفة .

بل قتل قائل بخلاف این عقیده و غیر راجع از آن بر حکام کرام و علماء عظام واجب باشد و حال آنکه قائل مذکور منکر تقدم عقل بر نقل و مستند کل مطالب بر نقل بوده و غیر محترز از لزوم دور و تسلسل مستحیلان عند الكل است (*) نعم الاعتدال لا يحصل الا بالنقل و قول قائل مذکور بحرمة نظر و امساك كتب اشعری مطلقا غیر معتبر باشد بینوا توجروا - «باشد» - . امضالر:

- (۱) امیر حیدر .
- (۲) قاضی میر زین الدین بن قاضی ایشان قربان بدل .
- (۳) خواجه عطاء الله .
- (۴) قاضی عنایت .
- (۵) مفتی ابونصر خواجه .
- (۶) قاضی میرزا فضیل .
- (۷) قاضی میر عبد الله مفتی جویبار .
- (۸) قاضی تورسون باقی .
- (۹) قاضی میرزا نعمت الله مفتی بن میرزا نیاز محمد علی .
- (۱۰) قاضی میرزا شمس الدین بن میر شاه الحسینی .
- (۱۱) قاضی نیاز بردی .
- (۱۲) مفتی میرزا عبد الرحمن اعلم .
- (۱۳) میر عبد الرحیم خواجه مفتی عسکر .
- (۱۴) محمد ضیا مفتی .
- (۱۵) شیخ الاسلام علوی میرزا رحمت الله خواجه بن عطاء الله خواجه ناصری .
- (۱۶) میر عبد الله خواجه الحسینی . (**).

(*) بومسئله نك بيانی و جوابی ایچون «ناظورة الحق» ك (۵) صفحه سندن
(۱۳) صفحه سنه قدر اولان موضعی مطالعه اولنه در .
(**) نسخه اید و چیلر تصرفند نمی نه دندر، بو امضالر مختلفی روشلرده یازلمشدر .
هر نه قدر مختلفی نسخه لری بریره کتوروب ممکن قدر برلشدروب یازدق
ایسه ده، بعض برلرند شبهه دن همیشه آزاد اولمادق . اللرنك آچق و درست نسخه لر
اولان ذاتلر، بو طوغر وده بزلره افاده بیورسه لر کوزل اولور ایدی .

ایکنچی : بخارا شهرن، بلغار علماسینه اولان مکتوب : «علماء عظام و سواد اهل اسلام قرغالی و نواحی قزان بوده باشد که در تاریخ سنة هزار دویست بست سه بود که حاضر گردید، لا ابونصر نوغای در دار السلطنة مدینه العلم بلده، فاخره، بخارا در حضور علمای عظام و فقهای ذوالاحترام رجوع نمود و توبه کرد از اعتقاد فاسدش که قول بوجوب صفات واجبی جل شأنه و نفی تعدد صفات و قول تقدم نقل بر عقل بوده است و منادی فرموده کرده شد جزهای را که بر وفق اعتقاد باطل خود بر صحیفه نوشته بوده است و نداشته است براین اعتقادات فاسده، خود حجتی بلکه نوشته است سخنی که در عین اوشبه مساوات گیرد هذا. اللهم انصر من نصر الدین و اخذل من خذل الدین، شیخ الاسلام مخدوم عطاء الله خواجه مفتی، قاض میرزا شمس الدین خواجه، مفتی میرزا عبدالرحمن اعلم».

او چونچی : قاضی تورسون باقی بن عبدالرحیم البخاری مکتوبی : «هو الله الهادی معلوم علماء عظام و فقهاء کرام ولایت بلغار بوده باشد که عبدالنصیر نام شخص را در تاریخ ۱۲۲۳ سنة در ماه صفر ختم بالخیر والظفر در دار السلطنة بلده، فاخره، بخارا حاضر گردانیده در حضور حضرت امیر و علماء دین و امراء صاحب تمکین از عقیده باطله که دران ولایت معلوم است توبه داده شد چون مستوجب بدعت و جهالت و کفر و مانع اقتداء درصلاات و مستوجب قتل بود چنانچه روایات باان ناطق است و رسائل مزحرفاتی که بتقلید اهل اعتزال کرده بوده است منادی فرموده محو کرده شد بعد از ان شخص مذکور از بلده، مذکوره فرار نموده بود حالاً مسموع شده ست که وی معتقد بعقیده باطله، خود شده مرتد کشته قدح علماء و فقهاء بلده، مذکوره و مدح خود می کرده است مبهوت و مخدول شدن خود را کتمان کرده بیان واقع را بالعکس می گفته است و بعض سخن را بمانسبت می داده است محض کذب و افترا است تصدیق نکنند و تلبیسات که دارد فرفته نشود و هر که در اعتقاد بوی تبعیت کرده است رجوع نماید و الاحکمه حکم واضح و لایح باد. باقی والدعاء والسلام علیکم وعلی من لدیکم من اهل الهدی. ۱۲۲۵ سنة یوم (۲۲) جمادی الاولی. (میلادی ایله ۱۸۱۰ سنه ایون ۱۴ ده دوشنبه کون یازلمش اوله در).

ملاحظه: ابوالنصر ك بخاراده اولان بوماجراسی، بزم ایچون بزر قدر
 رانغودر. زیرا المزده، بونده درج ایدلن شیلر و بعض روایتلردن
 شقه، مأخذ یوقدر. حالبوکه مسئلهنی اطرافلی بیلمک ایچون اصل حکم
 مهنی کورمک اقتضا ایدر. اکرده بخارا شهرنده ارخیواذن، اصل اش
 النوب نشر ایدلنسه ایدی، مسئلهنی هرکیم حالی یتدکنجه مطالعه ایدر ایدی.
 الوغ بر جماعت طرفندن امضایدلان مکتوب، حکم مجلسینه وقاضیلر
 نظرینه ویرلش فتوانامه می، یوقسه حکومت اسمندن صادر اولان اصل حکم
 نامه می؟ بوایسه بزلره هنوز بیلممادی. اکرده یالککر. برفتوانامه
 ولور ایسه حکومت باشنده اوطوران و محکمه لرك عمللرینه نظارت ایدن
 میر، نیچون بوکا امضا ایتمش؟ ... بوایسه نه نظام و نه شرعه مناسب دکل
 راشدر. زیرا پادشاه فتوا (زا کلوچینی) ویرن شیلرك خلافنه حکم
 ایدرکه، هیچ محکمه لرك اقتداری اولور می؟ ... هم ده، بوکاغد مجرد
 برفتوانامه اولور ایسه، بونی برر محکمه تفتیش اجرا ایدوب حکم اعلان
 ایتشمی، ایتمش ایسه نه کبی حکم اعلان ایتمش؟! ...
 اکرده، فتوانامه اولمای، بلکه عین حکم نامه ایسه، بونک ابوالنصر
 طرفندن ویرلش جوابلر، وجوابلرك خطاء ایدکنی بیان ایدن دلیللر،
 واک صوکره حکومت طرفندن مشفقانه ویرلش نصیحتلر تمام یازلنوب،
 و بونلردن بر ثمره کورلما دکی، و ثمره کورلما دکی ده مامول اولما دیغی معلوم
 اولدیغندن مجبوراً بر حکم اعلان ایدلنکی یازلما لی ایدی. حالبوکه بوکاغد ده
 بونلره دائر برشی کورلما یور.
 آدم اوغلینک یوز صوی و حرمتی شوقدر بیوکرکه براسلامی معاذ
 الله اکفار ایله حکم دکل، عادی برکیه سهیه عتاب (ژیگور) ویرله چک
 خصوصلرده، محکمه لار طرفندن صرف ایدلن خراجاتلرك بعض وقت، یکر می،
 اوتوز بیک روبله لره بالغ اولدیغی سویلنمکله در.
 یالکز برژیگور، سوزی، اورنسز ویرلما سون ایچون قیلنی قرقه
 بارر مرتبه ده تفتیش ایدلنور، عیبلو کیسه دن تکرار و تکرار جواب
 آلنور، کون وساعتیله حکم مجلسی تعیین ایدلنوب، اک بیوک محکمه لار
 حضورنده اولان، دارالفنونلرده تحصیل کمالت ایدوب، چقمش ذاتلردن

مرکب، اک عقلی واک ذهنی بر جماعت تدقیق کوزندن کیچررلر. بونک اوستنه ککوب وقت حکومت طرفندن، حقسر وپاره سز اوله رق حامیلر (آدواکاتلر) نصب اولنور. بوکا دائر یازلمش یازولر، وقارالانمش کاغدلرک اوچی و آخری اولماز.

ایمدی بر مسلماننه ویگور دکل بیکه معاذالله «کافر» یرتد اولدک! دیه حکم ایتیمک ایچون نه قدر دقتلی اولمق ونه قدر تفتیشلر لازم کله چکنی، هر کیم کندی انصافی ایله استخراج ایتسون! . . .

«کافر اولدک!» دیمک شم سوندرمک ویاکله کیموم صالمق کچی ینکل بر شیمیدر؟ . . . بویله دیمک «جناب اللهک رحمتندن ابدالاباد سورلدک» دیمک اولدیغندن، غایت آغر و بیوکدر. بوسوزی تحمل ایتیمه تاغلرک تاشلرک کوچی ایرشماز، یروکولرک طاقتی اولماز.

سلف صالحلر عصرنک، اکفار، غایت الوغ عدایدلنور، و اصول شریعتندن اولمغان اختلافله اصلا اهمیت ویرلماز ایدی. بوچه اسلاملرک قانلری دوکلمیه سبب، و امام همام حضرت علی المرتضی رضی الله عنه یه قارشو کلن خوارج طائفه سی حقنده: «بونلر کافرلرمی؟» سوآلینه، امام حضرتلری: «یوق! بلکه دین قارنداشلرمز! . . .» مضموننده جواب ویرمشیدی.

شیخ المحدثین محمد بن اسماعیل رضی الله تعالی عنه نیک حدیث شریف نقل ایدن هرمتلو استاذلری آره سنک خوارج، جبریه، شیعه، قدریه، معتزله، مذهبلرینه منسوب ذاتلر اولندیغی انکار اولنماز. بوندن آکلاشلدیغنه کوره، سلفلر، (جناب الله آفلردن راضی اولسون!) بر کیمسه نیک عزیز ایماننه تعرض ایتیمک دکل، حتی بدعنه نسبت ایلمک کندن ده اجتناب ایدرلر ایدی.

ابو النصر ضررینه ترتیب ایدلن مکتوبلرک، بیوک ذاتلر طرفندن ترتیب ایدلنک کنگه شبهه یوقدر. واقعا بونلرک، عادی کیمسه لر اثری اولنه چغنی ظن ایلمش اوله ایدک، ذره قدر اولسون اهمیت ویرمای، حتی کتابمزه درج ده ایلماز ایدک. کندی خصوصمزه اولان بوچه زهرلی مکتوبلره و آچی سوزلره، یالکیز بر تبسم ایله:

لو كنت تعلم ما اقول عذرتني او كنت تعلم ما تقول عذلتك
 لكن جهلت مقالتي فعذلتني وعلامة انك جاهل فعذرتك (*)

بيغنی او قود یغمز کی، بونلره هم بویله بر مقابله ایله اکتفاء ایدر ایدک.
 بلکه بزم بونلری نقل ایدرک، ملاحظه مزی هم بیان اینما کلممز، بونلری
 بیوک و عزیز ذاتلر حساب ایتدکمز ایچوندر.
 فرض ایدلم، بونلرک صاحبیلری بیوک ذاتلر اولسونلر، لکن شریعت
 غرامزده: «بیوک استاذلر نه سویلرلر ایسه ده سویله سونلر، هیچ مسئول
 اولمازلر، مسئول اولمق سویله طور سون، بلکه سویله دکلرنی جفی القلم قبول
 ایتمهلی، واصلًا تردد کوستر ممهلی، معارضه ایدنلر اولورسه مطلقا جهالتلری
 ایله حکم ایتمهلی! . . .» کی بر قاعده وارلغنی بیلمادکمز سمیندن (بویله
 بر قاعده وارلغنی بیلمن وار ایسه لطف ایدرک بزلره هم افاده بیورر)،
 کندیلرنی مسئول طوتمادیغمز، و شخصلرینه سواد بده اولمادیغمز، بلکه قدر
 الحال تکریم ایتدکمز حالده، اوشبو مکتوبلرینه، طوغری سوز دیه افرار
 ایتمک الوغ ترددمز واردر.

واقعا طوغری کلن بر مصنفی، و هر بر بیوک استاذ دیه حسن ظن
 ایتدکمز ذاتلرک، دین و شریعت اسمندن اوله رق سویامش سوزلرنی،
 محاکمه سز و تفتیش سز قبول ایدر ایسه ک، کوب مرتبه، ایکی نقیضی بریره
 جمع ایدرک تصدیق ایلمکمز لازم کلر، و صوقرلر تقلیدندن فرقسز اولان
 برتقایید مبتلا اولدیغمز ظ هر اولور.

بوندن باشقه بزلره نسبتله بیوک استاذ عد ایدلن بندهلر، یاکه عوام
 واراڌل آره سنده علامه لقب فاخریله چاغرامش ذاتار، احتمال که حقیقی
 عالملره نسبتله صفر درجه سنده حساب ایدلورلر. حالبوکه علم، بحث ایله
 آرتر، و تفتیش سایه سنک، بیگلی ایشکلر آچلنور.

ظنهزه کوره بر شینک مردودیتنی بیان یرنک، قناعت ایدلنه چک صورتده
 دلیللر، و درست بینهلر کتورلمه سی لازم ایدی. حالبوکه بخاریلرک
 ابوالنصر علیهنه ترتیب ایلمش اثرلرنده جدی و متین صورتده بر برهان

(*) ابو عبد الرحمن خلیل بن احمد الفرهودی الازدی رحمه الله تعالی نکلر.

دکل، حتی ظن افاده ایدر درجه سنده اولسون بر شیء نورالمیور،
بر کیمسه نك کفری، وَقَتْلَى ایلَه فتوا ویرلمک ایچون، معاذالله او
کیمسه نك رسول اللهی تصدیق ایتمه سی کبی بر حالده اولنمه سی ضرور
اولمازمی؟! . . . و مذکور مکتوبلرده اهل سنته نسبت ایدان شیلر، حقیقت
اهل سنت اولمق ایچون لازم اولان اعتقادلرمی؟! . . . اهل سنته مخصوص
اعتقادلر ایسه دلیل قطعی ایلَه ثابت اولان شیلرمی؟! . . . بونلر، سلفی
اعتقادلرنی نقل ایچون مخصوص اولان حفاظ اسلام اثرلرینک نره سنده مذکور
اولمشلردر؟! . . . ظنمه کوره بونلری اثبات ایتمک، ینکل ماده لردن
دگلدر.

ایمدی، نه اصول دین، ونه سلفی صالحلره معلوم دکل؛ شیلر حقنده،
مدینه العلم وبلدء فاخره ده اولان ائمه الاسلام، اوز آره لرندّه جیلوب وجمعیت
ترتیب ایدوب، علم عاشقلرنی، واسلاف کرام یوللرنی ازلب آه و آه
ایدوب یوروچی بیچاره لری اکفار ایدرک مهرلر صالحلر اولسه لر، مملکت مزده
اولان بونلرک اتباعلرینه نه قالدی؟! . . . انالله وانا الیه راجعون. یوقسه
ائمه الاسلامک وظیفه لری سببی و سبب سزاو له رق، طوغری کلن کیمسه لری
اکفار ایتمک، شیعه، معتزله، بد مذهب، وهابیه، دیمک کبی لفظلر ایلَه
تقریع و تشنیع ایتمک میدر؟! . . .

جناب رسول الله، و آنک حرمتلوا صحابی، و سلفی صالحلر، امتی، طوغری
یوله واکتساب فضیلت ایتمی، بویله اکفار و سب ایتمکله می دعوت
ایدرلر ایدی؟! . . . یوقسه، «قرآن شریفی و سنت رسول اللهی بر طرفه
بر اقلزده، قرون نازله اربابی طرفندن تصنیع ایدیلن بحثلری کندیکزه
مدار نجات بیلوکز» روشنه برر امر می صادر اولدی؟! . . .

اصلسز و مأخذسز، خصوصاً اصحاب عظام و اسلاف کرام سکوت ایلمش
شیلر طوغروسند، اهل اسلام بر برنی تقریع ایدر؛ حتی شریفی واک عزیز
سرمایه اولان ایمانه قدر تعرض ایلر ایسه اسلامیتک فضیلتی نره ده قالور؟! . . .
اهل اسلامک بویله معامله لری، فرنک عالملرندن مشهور بر ذاتک: «اسلام
عالی، و فضیلتی بحق جامع، بر دیندر؛ لکن قیمتنی تقدیر اید بیلورلرک

مالتدن محروم اولدقلرندن، اهلی ایسه بوعزیز دینی ضایع اینتمشاردر؛
 بونی حفظ ایلمک ایسه اوروپالولر ذمه سینه لازمدیر!...» مضموننک اولان
 روزنی، تصدیق اینتمک اولور.

فیلسوف محترم شیخ جمال الدین الافغانی رحمه الله تعالی حضرتلرندن:
 «شریعت اسلامیه مزى تصفیة وتهذيب ایلمک، امت ذمه سینه اک برنجی
 بوج اولدیغی حالده، بوبورج ایسه امت اسلامیه طرفندن هنوز اداء
 ایدلما مشدر» دیه ایشندکم سوزک سرینی، واسفا! پک صوک اوله رق آکلادم.
 عقلمی مقدم، یوقسه نقلمی مقدم؟... کبار امتدن هرایکی طرفه
 میل ایدنلر، وهرکیمه معلوم اولان دلیللر ایله، مختارلرنی هم تأیید ایلانلر
 اولدیغی کبی، بی طرف طورانلر هم یوق دکلدیر. هر نه ایسه بومسئله،
 اکفار دکل، حتی تخطئه ایدلنه چک شیلردن ده اولمازسه کړک، زیرا، نقل
 ایله عقل، برکیمه نك ایکی ایشکاکی، یا که قوشلرک ایکی قنادی، کبی
 انسانلر ایچون لازم برشیء اولوب، هیچ برندن استغنا یوقدر.
 نقل. جناب الهک حجه لرندن بر حجه اولدیغی کبی، عقل هم بر حجه در.
 فقط عقل دیه ظن ایتدکمز شیلرک، وهم دکل ده، عقل ایدکینه کیملر کفیل
 اولور؟!... بوراسی، البته محل فکر وتأملدر.
 بروقتلارده بعض عقللر، اوقا ایله مدینهء منوره آره سنده برساعت
 مدتک خبر ویرلوب، آلمه سنی، تجویز ایتمیور ایدی. بعض عقللر حس
 ورا سنده عالم اولنه چغنی انکار ایدر ایدی. وبعض عقللر اورون یوق دیه
 جنت وتموغلرک بوکوند مخلوق دکل ایدکنی دعوا ایدر ایدی؛ واعراضدن
 عبارت اولدیغنی سبب کوستررک، آخرت کوننک عمللرک میزانه صالنه سنی
 مستبعد کورر ایدی. اوشنداق بعض بر عقللر، میلیونلر ایله جانلری
 آلمیه بر فرشته نك بر دقیقه ده یتشه چکنه حیران اولورلر ایدی.
 هالبوکه بوکونک اجتهادلی عالملری، فنون جدیده ومعرفت سایه سنده
 عالم عیبلر وارلغنی اعتراف ایتمیو مجبور اولمشلردر. لسان شرعک وارد
 اولان «ملك» ی اعظم ریاضیوندن لاپلاس «برقوت، لکن بیلمیورم»
 دیمه سی؛ و «جن» ی ده قوخ کبی عالمرک «میقروب» تسمیه ایتمه سی؛

یالگزتسمیه جهتیچه اولان برفرقدر. یروسیاراتک فضاء، الایتناهاده اوچوب
یوردکلی معلوم اولدیغندن، قرآن کریم خبر ویرمیش اولان جنت و ناریک
بوکون مخلوق اولمقلرنیک؛ و بوندن باشقه نفوس غیر متناهیہ نیک ابدان غیر
متناهیہ ایله حشر ایلامکلی جائز اولمه سند، جزئی اولسون تردد قالمامشدر.
بیگلر ایله فنار و لامپالریک، برصبی بالانیک ال تبرتمه سی ایله، بر ثانیه ده
سوندرلوب یاندرلمه سی، والکتر یقلریک ضیالرنیک اولان قوتلرنی واستهلاک
ایرلن نورلرنی، اک عادی اسبابلر ایله اولچاب بیلندکندن صوک، نیچه
نفوسلریک بر دقیقه ده جان ویرمه لرند، و عمللریک اوچانوب، بیلنمه سند
شایان استبعاد برشیء قالمامشدر. و بوندن قیاس ایدریک « سزک مخلوق
اولوب ده صوکره مبعوث اولمقکز، آنچق بر نفس آلمق کبیر » کلام مبرک
سرینه واقعی اولمقلردر. بو سوزلری تزمکه اولان مقصد ایسه، مقدم
خلقلریک، عقل دیه تمسک ایرن شیلری، عقل دکل بلکه صرف وهم اوله رق،
میدانه چقدیغنی کوسترمک ایچوند.

کیم بیلور؟ بوکون حکم ایتمک اولان عقللر هم، لازم درجه ده اولان
کمالتی هنوز کسب ایدک آلامدقلرنندن، ویاکه اک مهم اولان بر حاسه دن
محروم قالدقلرنندن، احتمال که یاگلورلر. مثلاً انسانلر، سمع یا که بصر
حاسه سندن محروم اوله لر ایدی، عجبا عقللری ده مسموعات ویا که مبصرات
ایله حکم ایده بیلورمی ایدی؟ . . .

برمنزلدن ایکنچسینه ویرلن تلگراملریک درست اولمه سی ایچون،
اسبابلریک تمام وسلامت اوله لری شرط اولدیغی کبی، عقللریک درست
اشلمه سی ایچون هم اسبابلریک سلامت اولمه سی، و درستنی بوزوغندن
آیراچق بر میزان، حاضر طورمه سی شرط اولسه کریک. واقعا هر نه قدر
چبقلری یوق، یا که بزلره کورلماز ایسه ده، عقللر مزده بر تلغراف منزالدر.
اوشبونیک ایچون، عقللریک محال کوردکلری شیلر واقعه محال اولدیغی
سببندن اولنه چغی جائز اولدیغی کبی؛ واقعه جائز اولدیغی حاله بونی
ادراک ایدچک حاسه لریک یوقلغندن یا که اشلمیه هنوز وقتی کلمدکندن
اولنمه سی ده احتمال اولور.

دیمک استرم که « عقل بویله حکم ایدیور » دیمک نه قدرینکل برسوز

ولسه، اصل حکم ایدن شینک عقل اولوب، اولمادیغنی بیلیمک شونسیبتمک
 شکلدر. بناء علیه عقلک نقلدن مقدم اولمه سنی دعوا ایتیمک، و مخالفلری
 خطئه ایلامک (تعبیر عفو بیورلسون!) غلو و اسراف اولسه کرک.
 احوال آخرت، ذات علیا، و اسماء حسنی، حقنده کتاب، سنت بیان ایدن
 معنالر اوزرند، کامل تقدیس و نهایت تنزیه اوزرنک اعتقاد ایدرک، آنلرک
 یانندن تجاوز ایلاماش کیمسه، کامل سلف صالحلر یولند، هم «فرقة ناجیه»
 و بتم اصحابم یولنده اولانلر» دیه بشارت ویرلاماش خلقلر زمره سند
 ولنه چغنی اک لذتلی امیدلرمزدر. بخارا مدرس لرینک ابو النصر دن اعتراف
 بیدریمک استدلاللری شیلر حقنده: «بو کون دینکزی تمام ایتیم» دیه خبر
 ویرن جناب الله حضرتینک: «کندینه وحی ایدلاماش حکملری تبلیغ ایتیمکده
 هیچ متهم و یا که ساران دکل» دیه مدح ایدلاماش محترم رسولی (صلی الله علیه وسلم)
 برفندن، امت اوزرینه برتکلینی واقع اولامشیدر؟! . . . بیلن وار ایسه
 مانلی شجر دکل، بلکه عالم راسخ اولمق شرطیله، چونکه جانلی شجرلر، کندیلرینک
 ییلامادکلرنی ده آکلامازلر!) مرحمت ایدرک بیان بیورسون! . . .

لایعرف الشوق الامن یقابده * ولا الصبابة الامن یعانیها

ملاحظه مز بو یرده تمام اولدی.

دورتنچی: قزان یاقیننک اوری قریه سنک آخوند فتح الله ابن الحسین
 برفندن مفتی محمد جان حسین اوغلنه یازلاماش اوشبو مکتوب: «بلند
 نصبلو حضرت مفتی محمد جان حسین اوغلینک جنابلرینه توبانچیلک ایله،
 یزساریو کوکشای اوکروغنه قزاقلر اوری سنک مسجد جامع سنککینک،
 اوکازلی امام، مدرس و محتسب ملافتح الله حسین اوغلندن ۱۸۱۰ سنه ۱۱۱۱
 ریابرده. اوشبو خصوصه کیم قزان اوکروغنه یوقاری قورصاده عبد النصیر
 ابراهیم اوغلی مجتهدک دعواسنی قیلوب، عمرالنسفی که شرح آیتوب،
 در سائل مز عرفاتی تألیفی ایدوب، فاسد الاصل و الناسیس اولان اصولی اوز
 برفندن وضع ایدوب، صفات واجب جله شأنه فی واجبه لذواتها دیه قائل

اولوب، ونفی تعدد صفات قیلوب، وبتقدم نقل بر عقل (*) قائل اولوب وبونلر امثالی مسائل کلامیه ده دورت یوز ییلدن بوزمانه قدر کلن بقی المجتهدین و خلفی العلماء الصالحین علامه تفتازانی و محقق دوانی، و سیر شیرازی و آنلر اشباهنی قدح و طعن ایدوب، بلکه زیغ و ضلاله نسبت قیله در. و شول دورتیوز ییلدنبر و شرقا و غربا روی زمینک مشهور و مقرو و هم متداول اولان علم کلام کتابلرنی تعلیم و یرن مدرسلی ضلالت و غواینه نسبت قیلوب، و آنلره اقتدادن منع ایدوب، غیری ایللره وار دیغند سنت الهدی اولان جماعت نمازینه حاضر اولمای، شعار اسلامدن اولان فور جمعه و عیدلری بالاصل ترک ایدوب، بلکه بدعت دیو غیرلری منع قیلوب زی علماده اولان نیم ملالره معقول قیله در. و غرورلق ایله امتحانه وارمای مدرسهلر صالدروب، مبتدی و خام طلبانی جمع ایدوب، مرابط جهلانی معمور ایدوب، درس ویره من، دیه عقائد مسلمینی افساد قیلوب، راه بدعت و ضلالت تارتادر. چونکه نچه لر، آنک مدرسهندن چقغاج اولدن جمعه و عید قیلنه کلن آوللره امام اولوب، مسلمانلری حج مساکین اولان جمعه و عیددن محروم ایتمشلر در. جناب سعادتلرینک معلومیدر که: اعتقاد مبتدع کفره مفضی اولدیغند اول مبتدعک امری، کافر اصلیدن اشد اولوب، عقد ذمه ایله مسامحه ایدلمای، جزیه ایله ده قرار قیلدرلمايدر. و کفره مفضی اولما دیغنده اکبر من کل کبیره حتی الزنا و القتل اولوب، شری متعدی، غوایت خلقه سبب اولدیغندن، اول مبتدعه انکار، کافره انکاردن اشد و ابلغ اوله در. لهذا جنابلرینه توبانچیلک ایله عرض ایدمز که: اول کمراهه شرع شریفمیزک حکمنی اجرا ایدوب، مسلمانلری اضلالدن منع قیلسه لر، خدمت لرینه عندالله اجر عظم و ثواب جزیل حاصل اولور ایدی.»

ملاحظه: اخوند حضرتلری، بومکتوبلرنی هجریه ایله ۱۲۲۵ سنه (۲۵) نجی شوال جمعه کون یازدیغندن، احتمال که یوقاروده اولان مکتوبلری کوردکی صوک یازمشدر. نیچون اولسه ده اولسون، بزم ظنمزه کوره

(*) بوخصوص ایچون، سکزنجی قرن مجتهدی اولان ابو عبد الله الیمانی رحمه الله نک «ایثار الحق علی الخلق» نام اثرینه مراجعت اولنه. ۱۲۳ ص

شبو مکتوب، تمام منطق قاعد سینه موافق صورتک ترتیب ایدلش،
مقدمه لری ده غایتک مناسب اوله رق تالینی ایدلشد. ابتداء مطالعه ایتدکم
ننگ زیاده کیفم کلدی.

آخوند حضرتلرینه هرمتیز زیاده، مکتوبینک کوزللمکینه ده اقرار
بند کمز حالد، بعض برشبهه لرمزی یازمقدن قلممزی منع ایدک آلمادق.
اقعا شبهه لری، بیوک استاذلره، ویاکه همیر العقول اولان اثرلره قارشو
براد ایدلنور. بوندن باشقه لره شبهه عرض ایتمک قمرسقه اویاسینه تایاق
غوب، طوز درمق، کبی فائده سز بر اشد.

بو مکتوبی آلدیغندن صوک، مفتی افندی نه کبی تدبیر ایتدکنی بیلورکه
نیاقمز فوق الحد اولدی ایسه ده، جمعیت شرعیه ننگ بوکبی ایسکی کاغذ لری،
الاسفا ضائع اولدیغندن، مطلوبه وصول میسر اولمادی. اوفاشهرینک اطرافند
ولان قریه لره ده محمد جان مفتینک کتاب وجمعلری اولنه چغی ظن ایدلش
برلره هم تردد ایدوب یوروب ده هیچ برشی یه طوغری کلنمادی.

آخوند حضرتلری دیدکی کبی، ابوالنصر فی الحقیقه مجتهدلک دعواسی
یتمشیدیمی؟ . . . مجتهدلک دعواسی ایتدکنی، کندیسندن طوغری
یشدوب؛ یاکه بررکتابندن استخراج ایلامش ایسه، بو جمله سینه بر
دیه چک یوق. اما اکرده واسطه لر ایله کلمش خبرلره انابت ایلامش ایسه،
درست بر اسناد دیه حکم ایتمک جایز اولماز. فتح الله آخوند زمانند اولان
کیمسه لر دکل، آندن عصرلر ایله مقدم یازلان کوب کتابلره ده، دیلرینه
دکل، حتی کوکلره کلامش شیلر، خصم و دشمنلر روایتنه اعتماد ایدلمک
سببندن کتابلره یازلدیغی تاریخ ایله مثبتدر.

فرق اسلامیه آره سنده اولان عدواتک سببی بویله روش، روایتلرند
ساهله لی و مبالغه لی کیمسه لری خبرلرینه اشانمق، کندیلرندن طوغری
ایشد لمامش؛ یاکه معروف اولان شرطلریله روایت ایدللامش، اسنادلری
راست ظن ایدرک کتابلره یازمق؛ حتی اکثری وقتک حکمدار و وزیرلرینک
سیاست و نفس مرادلری ایچون تصنیع ایدلن افترا لره اعتماد ایلمک اولدیغی؛
تنبع و تفتیش ایله مشغول اولان ذاتلره معلومدر.

بعض وقتده، نقل ایدلمکده اولان سوزك اوّل و آخری کوزل مطالع
ایدلمادکندن، ویاکه نسخهلرک سقیم اولمه سندن مطلوب اولان سوز، تمام
عکسی (*) ایله نقل اولنور. کتابنک کورامکان، اوشنداق یرنده بیان ایدلر
شرطلریله روایت ایدلمکان سوزلره انابت ایتما مکن هرکیم معذوردر.
«ابوالنصر، البته مجتهدلک دعواسی ایتمشدر، چونکه فتح الله آخوند
کبی عالم و موثوق کیمسه بیلمای آیتماز، و مساهله اوزرنک نقل ایلاماز!
دیپور ايسهك، مجرد حسن ظن ایله مصملرمزه مقابله ایلمش اولورز. حالبوکه
برکبی اورنلرده بلسکر حسن ظن ایله سوز سویلمک مقبول دکلر. چونکه
آدم اوغلی معصوم اولمادیغی صوکنک، بیلمای سویلمکی ده جائز، و مساهله
ایتمه سی ده ممکندر. اسلاملرک اک بیوک عالم و اک مشهور فیلسوفلرنندن
یری: «حکمانک رئیس اولان افلاطون، حضرت عیسانک دعوتی ایرشدکنک
(بزتهزیب ایدلمش کیمسه لارز، تهزیب ایدوچیلره حاجتمز یوقدر)
دیدی» مضموننک برسوز نقل ایدیپور. میلاددن اوچیوز سنه مقدم وفات اولان
افلاطونه حضرت عیسی نبوت و دعوتی هیچ ایرشه بیلورمی؟! ...

هرکیم ایچون قرآن و حدیث شریفدن استدلال ایتمک فرض دیمه سندن ده
ابوالنصرک مجتهدلک دعواسی ایتدکی استخراج ایدلماز. چونکه بویله
دعوا ایله مجتهدلک آره سنک تلازم یوق ایدکی معلومدر. کوب کیمسه لار
بیلورز که: «هر اعتقاد و اعمالمزه قران و حدیثلر ایله استدلال ایتمک
اوستمزده الوغ فرض اولدیغی حالده، بوکا واسطه اوله چق سربایه مز اولمادیغی
ایچون کناهلیمز؛ کاشکی، ماهینک امران منساویانندن ترکیبی محال، یا که
جائز غیر واقعی؟ کبی واهی بحثلر ایله تضییع عمر ایتدکچه کتاب، سنت

(*) شیخ خالد رحمه اللهک رابطه رساله سینک، دورتنچی بیتنک «و منهم
صاحب الکشاف... و لفظه وفد البرهان آه دیدکی سوزنی، کشاف عبارتیه
مقابله ایدکز. ج ۱ صفحه ۴۶۷-۴۶۸. و بوقبیلدن اسلام اثرلرنک حکمالره
اسناد ایدلن سوزلرک بعضیلرنی تمام عکسنجه ایدکنی، و بونک سببی ده یونان
آثاری الک الک سربان لساننه؛ صوکره عرب لساننه ترجمه ایدلدکنده ایکی
دفعه ترجمه ده چوق خطالر واقع اولدیغنی، و بونلره اعتماد ایدرک عرب
مؤلفلری هم خطاء ایندکلری ادعا اولنور.

عریق استدلال و بوی کبی مهم شیلری تحصیل اینتمش اوله ایدک، بلکه باب الله، بعض عملر مزده اولسون اجتهاد ایدرلک بر قوتی احسان اینتمش اولور ایدی؛ و بزلرده کناهدن چقمش اولور ایدک!» دییورلر.

اشاندق! ابو النصر مجتهدلک دعواسی اینتمش اولسون. لکن بو نك بویله دعواسی نه جهندن عیب صانالور؟ . . . یوقسه مجتهدلر، یغمور کبی کوکدنمی یغارلر، یا که مرجان کبی دکز دنمی چقارلر؟! . . . اکرده رکیمه معلوم اولان عادی انسانلر آره سنک ظهور ایدرلر ایسه، علم ایچون، بوی ایله تون کون سعی ایدن، علوم عربیه سی کامل اوله رق، حق جل شأنه حضرتلرندن باشقه هیچ کیمسه دن، حتی بخارا پادشاهینک سلطنتلی لسنندن قورقما ی حقلغی عرض ایلمکده اولان بر ذاتک مجتهد اولمه سنک، یا که مجتهدلک دعواسی اینتمه سنک استبعاد ایدلنه چک و یا که عیب کورله چک وار؟! . . .

مجتهدلک منصبی شریفی و بیوک وظیفه اولوب، هر عصرک و هر ولاینک اک نادر و اک مستثنی ذاتلرینه میسر اولوب کلمکده ایدکنی انکار ایتمیورز. لکن بویله ایسه ده دیدکمز کمالنک و مرحمت الهیهنک جهان یوزندن مرفوع اولدیغنی و یا که بلغار و قزان اسلاملری بنوندن ابد الآباد محروم طوره چقلرنی، آخوند حضرتلری هم دعوا ایتمازسه کرک. (اجتهاد بحثلری ایلله آشنا اولمق ایچون ابن الهمام رضی الله عنه نك تحریرینه و شرحی تقریره ج ۳ ص ۲۵۱ - قاضی بیضاوی رحمه الله تعالی نك منهاج الوصول نام اثری و شرحی اسنوی یه - ج ۳ ص ۲۸۸ - حصول المأمول نام کتابک - ۱۸۲ - صفحه سیننه، و غیرلره مراجعت اولنه در).

اعتقادات بابنده هر کیم سلفی و اصحاب کرام بوی اوزرنک قرآن کریم و احادیث شریفه لره موافق تصحیح ایتمک؛ فلسفه و رئیلردن تهذیب اوزرنک، صدر اول و قرون فاضله اربابی طریقنک اولمق، لازم اولدیغندن؛ اهل کلام یولنچه اولنماز ایسه، بونک ایچون شاید ابو النصر عیبلاو کورلماز. مقصود، ابو النصرنی تخطئه و یا که خطا بر فکرده ایدکنی بیان ایلماک، ایسه علماء متقدمین و حفاظ اسلام اثرلرندن، تعدد صفات ایلله قول، اوشنداق

عقل نقلدن مقدم ایدکینه دائر شیلر کو سترمه لی و برابر ند قطع اولار
دلیللر نی هم بیان ایتمه لی ایدی.

جناب الله، بنده لره بیلمه سی لازم اولان اعتقادلری کند سینک حق اولار
کتابی، و بزم راست مرشد مز، قرآن شریفده تعلیم ایلیمش اولسه کورک
قرآن شریفده اثبات ایله مذکور اولان شیلری اثبات ایتمک، و سکون
ایدنلر ندن ساکت اولمق، و نفی ایدنلر نی ده نفی ایلیمک؛ کافیدر ظن
ایدرز (*).

تفتازانی، دوانی، سید شربی شیرازی، کندی عصرلرینه نسبتله هر
نه قدر مستثنی عالمر دن ایدیلر ایسه ده، - اعتقاد مزه کوره - معصوم دکلر
ایدی. سویلر کوری سوزلرده، وحی سماوی دکل ایدی. تصنیفی و اثرلری ده
کوب اولدیغندن، بعض بر وقتده رد ایدلنه چک ویا که طعنه مستحق
اوله چق سوز سویلر لر ایسه عجبیدر ؟ ... خطاء و سهو سویلمکدن منز
اولمق آز کیمسه لره میسر اولسه اولور.

فاضل تفتازانی، حنفیه آثارلرینه، دوست صفتنده چقاراق شرح
یازدیغندن، کوب کیمسه لر ادراک ایلماز روشده اصول حنفیه نی تضعیفی صد دند
اولدیغنی بیلر کی ایچون، ابوالنصر، بلکه حنفیه علماسینه اخلاص
سائقله سیله بعض وقت مقابله بالمثل و «الجزء من جنس العمل» قاعده سینه
رعایه ایلیمش اولور. ایدمی بونک کبی شیلر ایچون مؤاحذه ایلیمک هیچ
مناسب اولور می ؟ ...

بوندن باشقه تفتازانی، سید شریفی، دوانی و غیرلرک فن کلام سویلیمش
اولان سوزلری، خالص کندی اعتقادلری اولمقی زیاده مشکوکر. احتمال که
معاصرلرینه غیرت ایدرک، و کندیلرینک ده، کمالت و اظهار علمه اولان
مهارتلرینه استنادا سویلیمش اولورلر.

(*) من المصائب ان تلفسفی المتکلمین فی علم الکلام اخرجه عن طریق
القرآن فی تقریر العقائد و فسد التعليم حتی ان کل عامی یجادل فی الله بغير علم
ولا کتاب منیر و یخوض فی القدر و ینهب مذهب الجبر و یكون فی هذا اکثر
جدلا كلما کان اقرب من الشیوخ فی العلم والطریق فلا هو مجتهد يفهم ولا مقلد
سلیم. مجلة المنار ص ۲۸۹ سنه ۱۳۱۹.

متباخر عالمی آرہ سندہ بویلہ کیمسہلر ہر وقت کوراور۔ یونانلواردن
لاطون حکیمک اعتقادی، کتابلرنده یازان شیلرہ تمام باشقہ اولوب، آنچق
واص اصحابنه بونی کشنی ایتدکی سویلنور۔

ظنہزہ کورہ، طعن بلیہ سندن محترم آخوند حضرتلری کندیسی هم بر
رقده قالماشدر۔ جبائی، نظام، ابوالہذیل، جاحظ، ابوالحسین البصری،
اصل ابن عطاء، (غفرہم اللہ تعالیٰ) کبی ذاتلری ضلالتہ نسبت ایتہورلرمی؟...
رصاصوینک طعن ایدن ذاتلری قرون نازلہ علامہلری اولدیغی حالہ ذکر
کند کمز ذاتلر، قرون فاضلہ علامہلریدر؛ ہمده اسلامہ اک بیوک خدمت
یدن اکابرلردر۔ اویلہ ایسہ اشتراک اوزرنده ایدلمش برفنالق حقنہ
ریکارلری شکایت ایلیمک روامیدر؟...

علم کلام کتابلرندن درس ویرن مدرسلری، ابوالنصر، کرچہ ضلالتہ
نسبت ایدر ایسہده، کلام اربابنی پکده مدح ایتیمیان ذاتلر، ابوالنصردن
مقدم، ابوحنیفہ، ابویوسف، مالک، شافعی، احمد بن حنبل، (رضی اللہ عنہم)
کبی سنی صالحلردر۔

غیری ایللرہ واردیغندک احتمال کہ مدت سفر اولمغله (نیل الاوطارہ
مراجعت اولنہ ج ۳ ص ۸۲)، بو کبی سنت الہدالری ضرورت ورخصت
سببلی تأخیر ویا کہ ترک ایلمش اولور۔ ومع ذلک انسان قصورسز اولماز،
اصلنی اعتقاد ایتدکی حالندک عملندک قصورلق ایدنلری، آخوند حضرت
محبت وکنندینہ رہبر ایلمش اولان کلام کتابلریده، موأخذہ ایتہورلر۔
ابوالنصرک مسلکی: «قطعی دلیل ایلہ ثابت اولان شیء، ظنی و محتمل
شیلرک معارضہ سیلہ ساقط اولماز!» دیمکن عبارت اولدیغندن، جمعه
نمازینک مصر وقریہارک جملہ سندہ اداسی لازم ایدکی حقنہ اولان سعینی
شایان مدح وثنادر۔ بونک اصلینہ واقعی اولمق قصد ایدن کیمسہ
«الارشاد» نام اثرینہ مراجعت ایلیمہ۔ بناء علیہ آخوند حضرتک «شعار
اسلامدن اولان جمعه وعیدلری بالاصل ترک ایدوب، بلکه بدعت دیہ
غیرلری منع ایددر، آنک مدرسہ سندہ اوقومشدر، حج مساکین اولان جمعه
وعیدلردن محروم ایتمشلردر» مضمونندک اولان سوزی تمام عکسنچہ در۔
امتحان ایدلمک، هر کیمہ معلوم اولدیغینہ کورہ، یالکزر رسمی بر

شیء اولوب، دینه تعلقی یوقدر، ظن ایدرز. آخوند حضرت بونی بیلمیانلرد
دکدر. لکن بونی یازسم، مفتی افندی، دخی زیاده دقت ایدر، کبی
فکره بناء یازمش اولسه کرک.

مدرسه لر صالدروب، خام طلبانی جمع اینمکن نه کبی بئس اولنه چفر
بزلره معلوم دکدر. طالبلرک ذکی، ومدرسلرکده علامه اولمه لری شر
اولسه، بزم کبی بختسز وطالعسن ملتدر دنیا طور دقچه جهالت قیوسندن خلاص
تابماز. شریعت غرامزه کوره، بیلدکنی اوکرتمک، بیلمادکنی اوکرتمک
فرض اولوب، خام اولماز سزلق، ومتبخر اولمقلق کبی شیلر شرط دکدر
ظن ایدرز.

برکیمسه نك مدرسه صالدرمقنی وطالبلر جمع ایدرک تعلیم ایتدکنی
آخوند حضرت کبی عالم ومحب معارف برذات، مناسب کورماز، بلکه
شکایت ایتیمیه لائق عداید رایسه، باشقه لره نه قالدی؟!... انالله وانا الیه
راجعون.

ای استاذ محترم!... وای حکم دانا!... مبارک آغز کزدن
صادر اولمش سوزلرکزی وقلمکزدن توکلمش اثرلرکزی، استماع ایتمک
وکوکلرینه صالوب، حفظ ایتمک ایچون؛ خلفلرکز بربریله یارشوب
یوکرشدکلری؛ وهر بر حرکت و عمللرکزی کوچرکچ ایدرک طوتمیه صالح
بیلدکلری؛ ونام عالیکزی تکریم ایله یاد ایتدکلری حالده، قلمکزی نه
اولدی ده بویله زهرلره باطردکز!... تهذیب اخلاق، وتربیه ملت
یولنده غیرلره میزان ودستور اولمیه لائق اولان قورالکز، نیچون بویله
آلت تحقیر وتزییف اولدی!...

مکتب بناء ایتمک وشاگرد جمع ایتمکی تعییب ایدن ذاتلری: «نه ایتسونلر
بیچاره لر، بیلمیورلر، معذورلردر!...» دیه عفو ایدن ذاتلر، بوکبی
سوز ایچون حضرتلرکزی هیچ عفو ایدرلرمی؟... ظن ایدرز که ایتمازلر.
زیراسزلر بیلورسز، همده جمله دن اعلا روده بیلورسز!...

ای عزیز استاذ!... جناب اللهک سزلره احسان ایتمش اولان
علم نعمتی، میلیونلر ایله انسانلر آره سنده آنچق بر ایکی کیمسه یه میسر
اولسه اولور. او یله اولدیغنده حق سبحانه وتعالانک عدیلر اولان بومره متنی
بعض ذاتلر ایچون صرف ایرچک یرکزده، کتاب الله وسنت رسول الله نصر تنه

صرف ایلمه‌کز، مناسب ایدی دگلمی؟ ... سزکی ربانی عالم‌لردن نه‌کی
عهدلر آلدیغی، و سلطان الانبیاء فخر المرسلین افندم‌زک: «سزله‌ر کتاب
ایله سنت قالدردم، شونله‌ر تمسک ایدک‌ز! ...» مضموننده اولان فرمان
شریف‌لری، هر کیمه معلومدر.

اعتقادات باینده، استدلال، فرض بر اش اولوب، اعتقادات خصوصی
فلان و فلان کیمسه‌له‌ر نسبتله جناب الله و محترم رسولی، بنده‌له‌ر دخی کامل
آکلاتمش اولسه‌لر ک‌رک. بناء علیه کوکده قویاش اولدیغی حالدده نیچون
شم نورینه قناعت ایدر کی کورندک‌ز! ... اوک طرف‌ک‌زده نیل یلغه‌سی
وار ایکن نه اولدی‌ده صول طرف‌ک‌زده اولان کچک‌کنه‌گنه کول صونی ایچه‌یه
گندک‌ز! ...

اگرده، فتح الله آخوند بویله دیمش و شویله یازمش دیه، مکتوب‌ک‌زی
سند ایدرک مجلس‌لرده غلبه ایدوچیلر اولمیه ایری، اصل مقصدن اصلا
آیرلاماز؛ و بوند یازمش اولان سوزلرمک اوندن برینی اولسون یازمش
اولماز ایدم. تأسفلر ایله ایچم طولانیغندن بر شاعرک:

اذا ما تمنى الناس رَوْحاً وراحة * تمنيتُ ان اشكو اليك وتسرع
دیدکی کی فقط حضرت‌لر‌ک‌زه شکوی یوللو یازدوم. یوقسه بوندن مقصود
معاذ الله شاگ‌ک‌زی تنقیص دگلد. حمد اولسون که بنم عاجز قلمم، دکل سزکی
بیوکلره حتی اک کچوکلره بویله تحقیر عملنده اولنماشدر. بوجهتین قلممدن
راضی وقانعم. لکن دیلم ایله تفاخر ایتمام، زیرا حریت ایله سویلمیه
عادتلنمش اولدیغندن بر قدر اطاعت‌س‌زدر. جناب الله عفو و اصلاح ایلیه! ...
ملاحظه تمام اولدی.

بشنچسی، قزان علماسندن بر ذاتک (قزلر) شهرنک اولان یحی بن ایشه‌محمد
القزلرینک: «وان المعاصر لا يمدح المعاصر حتى انه لا يمدح امثالكم عبد الناصر»
دیه یازدیغینه قارشو ترتیب ایلان اوشبو مکتوبدر. هر نه قدر خطاء و غلط
یازامش، عربیتی‌ده ناقص کیمسه اثری ایسه‌ده ابوالنصره دائر اثر لردن،
کور دکلرم‌زی قالدرمای درج ایتمک یازمق اولدیغمز ایچون بویرده
یازدق. لکن کلمه‌لرنی هم اوز حال‌نچه ترک ایتدک، مکرده کندی ملاحظه‌لرم‌زی

قوسين آره سينه قسقه و اشارت روشنده قويدق:
«اقول فاعلم ان عبد الناصر ليس لنا من المعاصرين كما زعمت ولست
انا بحاسده ولا ادعى معارضته، لكن انا نعتقد انه كان في ضلال واضلال وكذا
كل من كان في مذهبه واعتقاده وليس هذا من عند انفسنا وزعمنا ووطننا وهانا
انبهك نبذامن الحادثة التي وقع فيها وهي انه كان تعلم العلم ذاهبا الى
بخارى وختم الكتب وصار صاحب الفضل ورجع الى ولايته وكان في التعليم
سنين كثيرة فاشتبه عليه في بعض المسائل لما هو المشهور من تقدم النقل على
العقل مطلقا (اذ مسلك القور صاوي هو ان الحق احق بالاتباع وان خالف
المشهور فيما بين العلماء الكبار فهو لا يعد ما هو المشهور فيما بين القرون
النازلة والرجال المستورة حالهم شيئا يعابيه) ونفى تعدد صفات الله تعالى
زعماء منه (?) وادعى ان صفات الله تعالى واجبة لذواتها وغيرها من المسائل
الاعتقادية بل اظهر الاجتهاد في الفروع الشرعية واستنبط بعض الاحكام
مخالفا للكتب المعتبرة زعماء منه (?) فانكره (?) الفضلاء القزانية وهو نسبهم
الى الجهالة بل قال بكفرهم وهم قالوا بكفره واثبت ما قاله باللائل المزخرفة
وصنى كتب ورسائل مخالفا للجمهور ثم ذهب الى بخارا ثانيا واطهر فيها ما ابدعه
فانكره (?) الفضلاء البخارية واجابوا وحلوا اشتباهه وهو لم يقبل منهم عناداً منه
وسأل من الأمير المناظرة واطهار الفضل وطلب الجواب من العلماء في مجلس
السلطنة فجمع (الأمير) الفضلاء جميعاً وبعد ما سمعوا ما قاله اجابوا (بماذا اجابوا؟...)
وحلوا فلم يقبل ايضاً ثم (ان) الأمير استفتى من العلماء من ثمرة اعتقاده (?) فاجابوا
ببطلانه وحكموا بكفره ووجوب قتله (وحسابهم على الله) فحلقن واحداً من الفضلاء
التوبة عن اقواله واعتقاده فناب ورجع الى مذهب اهل السنة (يريد مذهب
من يتجاسر على التكلم في ذاته تعالى وصفاته بعبارات ما انزل الله بهامن
سلطان. والاف مذهب اهل السنة هو الذي كان النبي صلى الله عليه وسلم
 واصحابه الكرام) خوفاً من السيوف (فعند الخوف من السيوف لا بأس باجراء
الكلمة الغير المرضية عن ظهر اللسان اذا كان قلبه مطمئناً بالإيمان) فعفى الأمير
(اي حاجة الى عفو الأمير اذا كان تاب) وامر بمحو كتبه ورسائله (لكن الله
كثرها وشاع في اكثر الامصار على رغم الأمير فانه اذا جاء نصر الله بطل نهر
معقل) ونادى في البلدة بان كل من اعتقد ما اعتقد عبد النصير او وجد

فيه من كتيبه فحكمه حكم عبد النصير (فعبثا حاول الامير بذلك. اكان
يقتل من وجد فيه كتب ابي النصر نعم هي قضية لا با حسن لها) وارسل
الى قزان مكتوبا (ولعله المكتوب الثاني الذي ادرجناه في تلك الرسالة)
فيه بيان الواقعة وفيه عدة من ختام العلماء (والمكتوب المذكور
حجة لابي النصر لاعليه كما لا يخفى) وبعد ذلك لم يبق في البلدة الفاخرة
(الظالم اهلها) حتى خرج عن قريب فارا (والفرار عند اشتداد الخوف لا بأس
به وقد فر من هو اعلی شأنا واكمل يقينا وارفع منزلة من القورصاوى ولكن
اذا كان تاب القورصاوى كما يزعم ذاك الكاتب فلاى شىء فر عقيب توبته
وعفو الامير عنه اذ لا حاجة حينئذ الى الفرار) وجاء الى قزان ورجع من توبته
واخبر الواقعة بالعكس وشم العلماء (فلعله شتم الذين قضوا عليه وافتوا بما
لا يطيقه احد من الناس وهو معذور في ذلك) وازداد طغيانا وضلالا. ثم سمع
علماء بخارا رجوعه من توبته (ف) حكموا بارتداده (وبئس ما صنعوا ان كانوا
فعلوا ذلك وويل لهم من مشهور يوم عظيم) وارسلوا مكتوبا بحكم الارتداد
بعد سنتين من الحادثه وهو هكذا (وهو مكتوب تورسون باقى المذكور في تلك
الرسالة) وعين هذا المكتوب حاضر في يدنا (مرحبابك قد ظفرت بما لم يظفر
به احد من العالمين) وهذه خلاصة الحادثات التى ظهرت عندنا ظهور الشمس
فى الهاجرات ان كنت طالبا للحق فاسئل من الذين ذهبوا الى بخارا تجبني انشا
الله تعالى صادقا (وما الذى ينتج منه ان لو صحت القضية سوى ان القورصاوى
بين فساد عقيدة اهل بخارا واهل بخارا ومنهم الامير افتوا او حكموا بكفره معاذ
الله وطالب الحق لا يقنع خصوصا فى الاعتقادات بامثال تلك الفتاوى ولا يلتفت
الى اراء الرجال فان الظن لا يغنى من الحق شيئا بل متمسكه كتاب الله تعالى وهو
الصادق المبين وسنة رسوله الامين ليس الا ولعل فهم القرآن والسنة اسهل
من فهم كتب الكلام واءراء الرجال وان الله جل وسبحانه اعلم بدينه واقدر
على تعليمه وان نبيه اعلم بمراد الله من سائر خلقه واقدر على تفهيم ما علمه
وهو كافى للامة وقد كفهم الله تعالى بان يكونوا على بصيرة فى دينهم) وان
سترته تلامذته وقالوا بعكسه فكيف يتصور من امثالنا مدحه او تزييفه (امام مدحه
فنعم واما تزييفه فلعل هذا القدر يكفى فى التزييف، رحمك الله وعفا عنك)
بل امثالنا وامثالكم لا يصل الى ما قال (ولا فان العبد يصل الى ما هو ادى مما

قال القور صاوى اذا جد واجتهد فى طلب الحق على طريقته المناسبة له ولم يتعصب على اهل العلم فان رحمة الله لا يختص بزمان دون زمان وقوم دون قوم ولا يميز حسنه من قبيحه ويأخذ من كتبه بعض اقواله ويرفع صوته فى مجلس الجمله ويتفخر بذلك. نعوذ بالله من شروركم وشروركم (ولا تنس نفسك ايضا فان النفس لامارة بالسوء، نعوذ بالله من شرورنا ومن سيئات اعمالنا...).

باشقه احوال و مناقبى: مچكره مدرسه سنده وقتنده آتاسى ابراهيم وفات ايتمكله ياشلا كنده يتيم قالمشدر. تحصيلنده غايت نشاط اوزرنده اولوب، بعض ماده لرده استاذينك افاده سينه قناعت ايدى آلماى، شوزمانده مركز علوم ومنبع معرفت ظن ايدلن بخارا شهرينه سفر ايلدى. اوراده اهلى قاشنده، زياده رواجه اولان فن كلام ايله اشتغال ايتمكله فوق العاده ملكه تحصيل ايلمش، استاذلرندن ومشار اليه بالبنان اولان خواصلرندن فرسخلر ايله كچمشدر.

صوكره، هر بر اعتقاد وعمل حقنده جواب ويرچك بر كون وارلغنى خاطرينه كتوروب، اميد ايتميه لائق شيلرى اولوب، اولماديغنى بيلمك ايچون كندى معتقداتنى تفتيش ايلمشدر. بو وقتنده، خزينه سنده اولان شيلرى او هام وظنونندن باشقه اولماديغنى كوروب، يا حسرتا على ما فرطت! ... ديه اظهار فدايت ايلمش، وحكمت يونانيه يرينه (*) حكمت ايمانيه ي قبول ايدرك كتاب، سنت رسول اللهى تتبع ايتميه شروع ايتمشدر. اعتقاداتنى بونلره حذو النقطه بالنقطه تطبيق ايلمك حقنده جمله غيرتنى بدل ايلمش، بوسايله قرآن وحديث علملرنده مهارت كسب ايدرك عين شريعتك منبعنه واصل اولمشدر. مفسرون كرام، محدثون عظام، حفاظ اسلام واهل تصوف اثرلرنى مطالعه ايدرك بيوك استفاده ايندى مرويدر.

(*) بوزمانده اولان كيمسه لرك فرنكلردن نه ايشتديلر ايسه بلا محاكمه قبول ايتمكله اولدقلىرى كى، خلفاء عباسيه زمانده هم يونانلورلدن ترجمه ايدلن شيلرك جهله سنى شو عصر ك ياشلرى و اصول جديد چيلرى، قبول ايدرك، حتى دين اسهينه چويرلر ايدى. كلام كتابلرينك بحث ايندكلرى حدود عالم، صفات، خلق افعال مسئله لرى وبوكى چوق شيلر حرف بحرف يونانلورلدن آلمشدر.

بخارا شهرنده معتبر شیخاردن محمد نیازقلی الترکمانی به بیعت ایدوب،
دورت سنه، صحبتلرنده اوله رق، اجازت تحصیل ایدوب مفارقت ایلمشدر،
اصل وطنه رجوع ایدوب، تعلیم و افاده؛ تألیف و تربیه طلبه ایله اشتغال
ایتمشدر. اکیوزیکرمی ایکنچی ۱۲۲۲ سنه ده (قورصا) دن تکرار بخارایه
وارمغله علماسیله تورلی وقتلرده مناظره ایلمشیدی. و آنلره هم دین اسمندن،
فلاسفه سؤزلرنی تحصیل اینمکدن کتاب الله و حدیث رسول الله تمسک مناسب
ایدکنی عرض ایلمشیدی. لکن بر عرب شاعرینک :

* ومن عاش فی الدنيا فلا بد ان یری *

* من العیش ما یصفو وما یتکدر *

بدکنجه، بو عملی کندینک الوغ بلاچیکمه سینه سبب اولمشدر.
ابو النصر، کندی مسلکنی کونن کون تقویه، وارباب علم اولان
باش شاگردلر آره سینهنشرایتدکنندن؛ و مرادنی ده هیچ کیمدن خوف ایتمای،
کامل جسارت اوزرنده سویله دکنندن، دشمنلری طرفندن، عقیده سی فنا
ایدکی اعلان اولنمشیدی. بونک نتیجه سی ایسه، امیر حضورنده رسمی
صورتک مناظره مجلس تشکیل ایدلنهرک بحث ایدلمیه قرار ویرلمکدن عبارت اولدی.
ابو النصر، مجلسلرده مجرد داوش، ولقلقهلردن برفائک چقما دیغنی آچیق
بیلدکنندن، بویله مجلس ترتیب ایدلنهرکنندن ممنون قالمشیدی. بیچاره! ظن
ایدرایدی که، مجلس دعوا و جوابلر، غایت سکینه اوزرنک بیان ایدلنور،
صوکره ممیزلر طرفندن بی طرفانه محاکمه ایدلنور. بناء علیه ایرکنلب
صولش آله رق سلطنتلی اولان بو مجلس، مقصدنی کامل صبر و وقار اوزرنده
ایضاح ایلمش؛ نیچه سنه لردن بیرو نظام اوزرنک سویلمیه حسرت چیکوب
بورمش اولان مرادنی ده، ذوالمجاز ویا که عکاظ میداننک تایاق طوتوب
سویلنمکده اولان عرب خطیبی مثالنده، تقریر ایدرک، حضاری حیران
وخصملرینک شبهه لرنی اساسندن ویران ایتمشدر.

لکن بعض بر تفرد داعیه سنک اولان کیمسه لره، ابو النصرک بویله
صلابتی و اقامت حجه ده اولان مهارتی، قابل هضم اولما دیغندن سؤال و جوابی
برطرفه چقاروب، مجلس ختم ایدلمشدر.

ابو عثمان المازنی نك : « كندی من هبمه بناء ایدوب » جواب ویررا اولدم
 خصملم ده كندی من هبلرینه بناء ایدرك بنی تخطئه ایدر اولدیلر » دیدکنچ
 ابوالنصر طرفندن تخطئه ایدلن سوزلر ايله » كندی سوزی تخطئه ایدلمش
 بلکه مبتدع و ... ایدکی تشهیر ایدلمشدر.

بویله فتنه لر ، بعض وقتده آدم بالاسینه کلور ، بوندن اون عصر مقدم
 بتون اسلام عالمه استاذ اولان شیخ المحدثین محمد بن اسماعیل البخاری رضی الله
 عنه هم بویله بر بلایه طوغری گمشیدی.

روایتلره کوره مقیم زمانده ، ابوالنصر حقنه یازلمش فنوی کاغزلری
 و باشقه مکتوبلر ، بزم مملکت مزده کوکرن نزول ایللمش وحی ، ویاکه لوح
 المحفوظین کوچرلمش بر نسخه کبی اشانچلی عدایدلنور اولمشدر. لکن
 بوگونده بویله کاغذ و مهرلرک ذره قدر ترشی واورما کوچ طوزاغی
 مرتبه سنده اولسون اساسی یوق ایدکنی هرکس آگلامشدر.

مناظره ماجراستندن صوك شیخی محمد نیاز قل الترکمانی وصیتنه بناء
 بخارانی ترک ایللمش :

« ولأبد من شکوی الی ذی مروة * یواسیک او یسلیک او یتو جمع »
 دیه بتون یر یوزنک اولان اهل اسلامه ، وزمانه آخرینه قدر کله چک خلفله خطاب
 ایدرك بر شکایت کاغدی یازمیه عقلی اولدیغی حالده ، صبر ایللمش ویا لکن جناب کبریایه
 « انما اشکو بشی وحزنی الی الله ، ولا ینفعکم نصحی ان »
 دیه مناجاتده اولنمشدر.

بوکیمسسه حقنده فاضل مرجانی : « ابوالنصری علم و فضل ايله مدح
 ایدنلردن بخارا و سمرقند شهرلرنده کوب خیر اهللری کوردک. قاضی ابو
 سعید السمرقندی (سمرقنده ۱۲۶۵ سنهده وفات) ابوالنصری مدحه مبالغه
 ایدر ؛ بلغار ولایتندن واران کیمسه لر دن آنک خبرنی صورر ایدی ؛ قاضی
 رحمت الله (بخاراده ۱۲۶۳ سنهده وفات) بن عبد الرحیم ، ابوالنصر ، الله تعالی
 حضرتندن توفیق احسان ایدلمش بر بنده سی ایدی ، لکن نه چاره ، نك
 سوزنی فهم ایدرلک قوت ، بزم عالملرده اولمادی ، دییور ایدی ؛ قاضی عیسی
 (بخاراده ۱۲۳۹ سنهده وفات) بن رحمت الله هم کندیسنی غایت دوست
 کورر اولمشدر ؛ ابو عبد المؤمن فضل (بخاراده ۱۲۷۱ سنهده وفات) بن

مَشُور الغجدوانی، علم بایندہ ابوالنصرہ مزاحمہ ایدرلک هیچ کیم یوق ایدی،
 مکن جناب الله، آنی یاشلکنک وفات ایدی، دیپور ایش؛ بزم بودیارمزدہ
 م ابوالنصرک مرتبہ سنی بیلوچیلر وعقیدہ^۱ حسنا سینہ مطلع اولوچیلر وار
 ایدی. استاذی اولان محمد رحیم بن یوسنی آلاشطی رحمہ الله - بوبالادہ رشد
 علامتلی کورلور، الله تعالی عمر ویر سه فضیلت صاحبی اولسه کرک - دیپور
 ایش. احمد بن سعید الشردانی، ابوالنصری مدح ایتدکنک - علمک اولان
 مرتبہ سی شول درجہ دہ ایدی کہ ہر فن و ہر بابک دلیللرنی، هیچ کیمک
 اعانتندن باشقہ و هیچ کتابہ مراجعت ایتمای، کوکلندن بیان ایدر کہ مقتدر
 ایدی - دیپور اولمشدر. عبد الله بن یحی الطرطوشی رحمہ الله ہم، ابوالنصر
 غیر صاحبی، وعدہ سنک راست، ہمتی بلند، سخاوتی الوغ، دنیا یہ رغبتسز،
 آخرتہ مقبل، دیپور ایش. بخارادن قایتدیغندہ حاجطرخان شہرنک اولان
 شیعہ عالماری ایلہ مباحثہ ایتدکنک، شیعہ مذہبنی دلیل و سندلریلہ بونک
 درجہ سنک بیلوچی عالم، حتی کندی مملکتلرنک یوق ایدنی، شیعہ عالماری
 اعتراف ایتدیہ مجبور اولمشدر. ابوالنصر، خالص سنی اعتقادنک ایدی،
 لکن اقرانی حسد ایدوب، ہر توری افترا لر ایتدیلر. زمانہ سنک وعصرندہ
 نظیری یوق ایدی دیمپورم؛ بویلہ دیمک، آنی درجہ سندن توشرمک اولور(*)،
 بلکہ علوم عقلیہ، اصول وفروع ہم باشقہ علوم نقلیہ دہ مہارتک؛ مذاہب
 و خلاقیاتی بیلمک؛ ادب و مناظرہ دہ، حفظ حدیثک؛ حدیث شریفک اقسام
 و انواعنہ مطلع اولمک؛ قوتلی اجتہاد؛ درست استنباطک؛ خواہ یاقین، خواہ
 براق اولسون، آنک کبی کامل ذاتی، بوزمان کوزی بشیوز بیلدنبر و
 کورممش ایدی. اکر دہ عمری وفا ایتمش اولہ ایدی، اولین و آخرین
 علملرنی جمع ایلمش کیمسہ لردن بری اولور ایدی، حالبوکہ قرق یاشنہ ایرشمای
 وفات اولدیغی حالہ، زمانہ سنک اولان آدم بالاسنک تیگدشی یوق ایدی.
 بویلہ کمالنہ بالغ اولدیغی حالہ کوب عبادتلی، زاهد و متورع، سننہ ملازم،

(*) اوشبو معنایی مشعر بر عرب شعری خاطر مزہ کلور:

اذا انتَ فَضَّلْتَ امراءَ ذانباہۃ * علی ناقص کان المديح من النقص

الم تر أنَّ السیفَ ینقص قدرہ * اذا قیل هذا السیفُ خیر من العصى

بدعت وهوی دن مجتنب، هدی غه تابع، سلفی و خلفردن صادق بنده لره متلا
ایدی « دیمشدر.

مخلصارینک تقریظلری : نعمان بن امیر الثمنی : « اهل علمدن کور
ذاتلر، رسول اکرم صلی الله علیه وسلم طرفندن بشارت ویرلن محمد دلرد
دیه ابو النصر حقنده اعتقاد ایدرلر ایدی. ابو النصرک نظری دقیق
کتاب وسنت علملرینه ماهر، اجتهادی قوتلی، استنباطی طوغری ایدی
دیمشدر.

احمد جان بن امیرخان الاوشماوی، بونک وفات خبرنی ایشتن کنه
فوق الحد مناسنی اولمشدر.

عبد الرشید افندی بن عمر السیبری روایتنه کوره تابلول ولایتند
خواجم ویردی نام عالم قسقه تونلرده یستو نمازی فرض دکل اعتقادیله مبتلا
اوله رق، بو خصوصده نه قدر نصیحت ایلسهلرده، ونه قدر رساله و کتاب
کتورسهلرده هیچ بر قناعت حاصل ایلممک اولمشدر (بلکه فتح القدیر
کوسترلشمش ویاکه نسخه سی بولنماشدر). بر آره لق ابو النصر رساله سنی
(ظنمه کوره الارشاددر) کتوردکلرنک، اوزون ودقت اوزرنک مطالعه ایدوب،
«ایمدی اولکی مسلکمدن توبه ایتدم، قالمش نمازلرمی قضا ایدچکم، بو
کتاب بکا قناعت حاصل ایتدردی» دییور، وهر وقتک ابو النصری ثنا و مدح
ایدراولمشدر.

عبد الخبیر بن عبد الوهاب المسلمی، ابو النصرده اولان علم، استعداد
فوق العاده سنه کوره، واسطه سز فیض الهی اولدیغندن، استاذلرنن تفروق
ایتدکنی سویلر ایمش.

نظام الدین بن سراج الدین السلیمی، ابو النصری مدح، ودعوا سینک
هم محض صواب ایدکنی بیان ایلراولمشدر.

شیخ نعمت الله بن بیکنمر الاسترلی رحمه الله کندیسنه زیاده مخلص
ومعتقد اولوب، طلبه سینه ده عقائد نسفیهیه اولان شرحنی تدریس ایدر
اولمشدر.

چالپی قریه سنده اولان الوغ مدرس علیبای بن یار محمد ابو النصرک
علمنی ثنا ایدر و شاگردلرینه منار شرحنی کامل لذت اوزرنک او قودر اولمشدر.

منقول اولان بر نسخه سنه كوردكمه بناء شيخى اولان محمد نياز قل الترماني،
كندیسنه فارسی لسانيله یازمش اولان خصوصی مکتوبنده بر قدر وعظ
ونصیحتلر ایتدی صوکنده کامل تعظیم اوزرنده کندیسی واولادی ایچون خیر
دعاء صورمشدر.

بخارا دن چقوب وطن اصلیسنی قصد ایدرک قایتدیغنه خیوه یه مصادف
اولمغله، کلمه سندن خبر آلهرق خیوه علماسی استقبال ایتمشلردر. خیوه
قاضیسی طرفندن، علم و دیانتی، معرفت و کمالتی توصیفی ایداب کینه کوره
والی طرفندن آیرم حرمت ایدلمش، خلعت کیدرمکه برابر اکیوز آلتون
هدیه احسان ایدلمشدر. خیوه ده مدرس اولهرق قالمه سی رجا ایدلنسه ده،
ارذل عمرده اولان آناسنی کورمیه مشتاق ایدکنی بیانله اعتدار ایلمشدر.
بزه م اوز عصر مزده، ابوالنصری علم و معرفت، فضل و هدایت، ایلله
اعتراف ایدن، وعقیده حسنه سنی ثنا ایللیان، کوب ارباب صلاحی
کورڈک. بونلر جمله سندن شیخ زین الله بن حبیب الله الخالیدی، فاضل
عالمجان بن محمد جان البارودی، اخوند خیر الله بن عثمان الاوقاوی، قاضی
برهان الدین بن نصر الدین، حبیب الله بن حارث الاسترلی، خواجه جان
بن جار الله الصاتشی، و غیرلر.

بونک حقنده اولان مکتوبلردن بعضیلری: (۱) ابوالنصر القورصاوی،
علمی کثیر، فضلی وفیر، فکری ثاقب، فهمی ساطع، سوزی ده سین
صارم کبی قاطع، دلیلی مثبت، جوابی مسکت، فقیه القرین، منقطع النظیر،
معقول و منقولده بارع و مثلی نادر، اصول و فروعده فوق العاده ماهر،
بدیع الزمان، اعجوبة الدوران، خارق العاده ذکاوت صاحبی بر ذات
اولمشدر. کتاب و سنتکه اعتصام، سانی صالحکه اتباع، هوی
و بدعتدن اجتناب، ادله ایلله نصره حق، قمع باطلده بذل مقدرت، خلق الله
مرحمت، ایللمکی، کندیسنه مسلك اتخاذ ایلمشدر. بونی ایسه لائق درجه سنه
مدح ایتمکدن و حقنده اولان احتیاساتمی بیان ایلمکدن قلم عاجز و لسانم
قاصر در. نیاز محمد بن سلیمان بن عبد الباقي بن سلیمان. پیتر پاول بلک سنه
(۲) ابو النصرک عقائد نسفیه که اولان شرحنی، منهواتی ایلله برلک
اولدیغی حالده مطالعه ایتدک. الطناب و اخلاص صاف اولهرق طوغریغنه
سانی مذهبنه موافق سویلمش. تفتازانی قیلندن، عقیده فی منزلزل ایدچک

صورتده فلسفه قاتشدرمغان و مرجانی کبی، مشکل سویلمکان. سویلمش سوزلری
اکابره لاؤقدر. متقی بر کیمسه اولسه کړک. لکن تدقیق بابنده مرجانی
درجه سنه کورلماي، احتمال که انصاف و صوفیلغی بوندن بر قدر مانع
اوله شد. سانی مذهبنی احیاء بابنده، ظنمه کوره مرجانی، بوکا متابعت
ایلمه شد. واللہ اعلم بحقیقه الحال و مانعلم علیهما من سوء. محمد صابر بن محمد
جان الحسنی. طرویسکی بلک سنده.

(۳) ابوالنصر تألیفلرندن هفتیک شریف تفسیرنی وصفات بحثنده
اولان رساله سنی وعشاء حقنده اولان اثرنی مطالعه ایلمشیدک. مسئله صفات
سرمعی و حقیقتنه وقوف صعبه المرقی اولوب، بزم کبیلرک علی البت
برطرفی تصویب ویاتخطئه ایلمکه نه اقتداری اوله در؟ . . لکن جمهور
متکلمین سامحهم الله تعالی بوبابده هر نه قدر تدقیق ایدر که چالشسه لرده،
مدعالرینه برنص قطعی ناطق اولمادیغندن، نهایت مسندلری قیاس الغایب
علی الشاهد اولوب، بلا ضرورت طور ادراکدن خارج اولان محل خطر
مرتکب اولدقلریچون، مشار الیه غیرته کلوب، سویلمه شد. کبار
اسلافمزک بوبابده مختار اولان مذهبلرینه موافق اولدیغیچون، ابوالنصر
مسلمکنی، موافق کوره مز، بلکه عین مانطقت به النصوص دیمه که لاؤق
ظن ایدمه مز. شکر الله سعیم وعظم اجرهم لایشبه ذاته الذوات ولا صفاته
الصفات، دیه اعتقاد کافی اولدیغندن، امکان، احتیاج، تعدد، تکلیف،
تکم، کبیلری صفات کبر یایه اطلاق زیاده گیراندر. فلا تضر بو الله
الامثال، اتقولون علی الله مالا تعلمون، کریمه لری ایله منهینک مصداقی
اولمق خوفي ظاهر در. ذات اقدس حقنده مقیاس عقله راه اولمادیغی کبی
صفات علیا ایچون بازار خیالده میزان فکر قورمغه وجه یوقدر. نظم:

* « ای بر ترا زوهم و خیال درک ما » *

* ای آنکه دورست از و شهباز فکر ما » *

* عجزست و بس در وصفی تو تقریر ما » *

* نیست از ما ثنا جز لا اخصی ثنا. » *

مبارزان میان فصاحتلرک عباراتی آنک وصفنده تنک، و سابقان عرصه

معرفتلى لرك پاى اشاراتى آنك سيرنده لنگ، در. نهايت ارباب عقوله
 بدايت معرفتنده تحير وتلاشى دن اوزكه يول يوق. بصيرت صاحب نظرلره
 اشعه عظمينده تعامى وتخاش دن غيرى سبيل يوق. فنؤمن بالله سبحانه
 كما هو باسمائه وصفاته كماتليق بمجد جلاله وكبر يائه مقرا بالعجز عن درك
 ادراكه ولا نخوض فى البحث بانها عين ذاته او غيره وان بحثنا حيث ما تدعو
 اليه الضرورة فلا نتعدي عن القول لاهو بحسب المفهوم ولا غيره بحسب الوجود.
 هذا ما تطمئن به القلوب وتندفع به المحاذير والريوب.

گرچه بوبابده بر قدر سوق ادله برله بسط كلام ممكن اولسهده،
 سو خلق اربابينك معامله لرندن خوف ايدوب، بالضرورتى كلام واجمال
 مرام ايلمك ايجاب ايدر. عينان بن ولدان. طويمى قريه سنده، زولتاوست
 مضافاتنده.

مسلكى: ابو النصر ك مسلكى، اسلامده هر كيمه معلوم اولان آچيق
 وينكل يولدن عبارت اولوب، بوده اعتقادى، اصول اصحاب وطريق اسلاف
 اوزرنده محكم ايتمك، ديمكدره. يوقسه بونك سوزلرنده اسرار ومعنى فلان
 يوقدره. هر كيمه كوزل آ كلاشلسون ايچون بويرده، كندى عبارتيله بعض
 جمله لرى نقل ايدلنه دركه، شونلرى احاطه بعدنده، مسلكى ده كندى
 كندى سييله معلوم اولنور:

(۱) اعلم ايها السالك لسبيل الحق اجمع السلف على ان علم التوحيد هو
 اصل الواجبات واساس المشروعات واشرف العلوم تبعا للمعلوم وطعنوا فى
 الكلام ومنعوا عنه . . .

(۲) وليس علم التوحيد والصفات هو علم الكلام بل علم التوحيد والصفات
 هو ما بينه الصحابة والتابعون رضوان الله عليهم اجمعين وكيف يظن لهم رضى
 الله تعالى عنهم ان يهملوا (*) ما هو اصل الواجبات واساس المشروعات وقد

(*) رد على من يزعم انهما واحد وان الصحابة لم يشتغلوا به لعدم
 الحاجة اليها.

بذلوا جهدهم لاتمام المعروفات واطفاء نائره المنكرات وعلم الكلام هو علم
الذين يخوضون في الفلسفة (*) واهو ائهم . . .

(٣) فالفرقة الناجية هم المتمسكون بالكتاب والسنة والمجتنبون عن
الهوى والبدعة والملتزمون طريق السنة والجماعة الذي كان عليه الصحابة
والتابعون ومضى عليه السلف الصالحون وهو الذي ادركنا عليه مشائخنا
ومضى عليه سلفنا كابي حنيفة ومالك بن انس، وابي يوسف القاضي ومحمد
بن الحسن الشيباني والشافعي وابي منصور الماتريدي رضوان الله عليهم اجمعين (**).

(٤) ومدار صحة العقيدة اتباع الكتاب والسنة واجماع الامة ومن اسس
قواعد العقائد بهذه الجملة فقد استمسك بالعروة الوثقى لانفصام لها وهذه
سبيل ارباب العقول وكيفي يظن الوصول الى علم الاصول بدون الاقتفاء
بما جاء به الرسول والعقل وان اهتدى في بعض الاحكام لكنه بدون الموازنة
بالشرعية لاتحصل الاعتداد .

(٥) فمذهب اهل السنة والجماعة تقديم النقل على العقل بمعنى ان ما ثبت
بنص كتاب او متواتر سنة او اجماع امة من السلف الصالح وفقهاء الامة يجب
الايمان به وترك الجدال والمرء عليه سواء احاط به العقل او لم يحط... (***) .

(٦) ان الصفات ليست امرا مغائرا للذات ولا مغايرة في نفسها ولا يوصف
ذاته تعالى بالوحدة العددية والاثنية لانه مقدس عن كل مالا يليق بجلاله من
النقائص الامكانية وهو سبحانه وصفاته اعلى من كل وصف يدركه عقل او فهم
او خيال ومن توهم تعددها وتكثرها في حقائقها استصعب ثبوتها وذلك لالصعوبة
في ثبوتها بل لتوهم التكثر فيها. ونحن نثبت اصل الصفات التي اثبتها الكتاب
وننفي الزيادة التي اثبتها التخيل فلا نستصعب شيئا من عقائد الدين والله
الهادي الى سبيل الرشاد .

(*) هندسه، حساب، وغير لرکبی عملیاتی اوله اديغی جهنله يونان ولاتین
فلاسفه لری بوفنی "کلام" ديه تسميه ايتمشلر ایدی. اسلامه ترجمه ايدلدکی
بعدنده هم شواسمى اوزرنده قالمشدر.

(**) هذه العبارة مأخوذة من ديباجة اصول فخر الاسلام.

(***) على السمع عولنا فكنا اولى النهى * ولا علم فيما لا يكون على السمع

(۷) الناس قاسوا صفات الله سبحانه بصفات انفسهم وتنعالى صفات الله وتنقدس عن مشابهة صفاتنا. وتلك حقائق قصرت العبارة عنها وتحيرت العقول في معرفتها فيعبر عنها بالقدرة الازلية والحيات الازلية مثلا لضرورة ورود النص فهذا هو القدر الممكن ذكره الممنوع الزيادة عليه فيكون المعرفة المقرونة بالمقايسة معرفة قاصرة يغلب عليها التشبية فينبغي ان يقتصر بها المعرفة بنبغي المشابهة اصلا وان بقي المشاركة في الاسم فافهم ذلك كذلك .

(۸) فاعلم ان من لا يرى التمسك بمحكمات الكتاب والسنة ونصوصهما وزعم ان الاعتصام بالكتاب والسنة خاص لقوم مضوا واجتهدوا وحرم على نفسه وعلى معاصريه الاعتصام بحبل الله وسنة رسول الله فقد ابتدع وضل كائنا من كان .

(۹) واما تعيين الفرق الضالة لم يثبت بالسنة بل ابقيت مهمة مجملة فمن عينها عينها برأيه وظنه ولا اعتبار به . اذ تفسير مجملات السنة والكتاب يختص بصاحب الشريعة فتعيين الفرق الضالة يقرب ان يكون بدعة وتقولاً من غير علم .

بوندن زياده سنى استيان كيمسه ، مؤلفاتنى تتبع ومطالعه ايده بيلور . وبخاراده اولان مباحثه سينك نه خصوصده ونه روشده اولديغنى آكلامق قصدنده اولانلرده فاضل مرجاني نك (تنبيه ابناء العصر على تنزيه انباء ابي النصر) نام رساله سينه مراجعت ايلسونلر ، بورساله هر نه قدر بوكونه قدر طبع اولنمادى ايسه ده ، نسخه سى خصوصاً ظرفاً واذ كياء آره سنده غايته كوب كورامك در .

ملاحظه : بويره قدر سويلك كمزدن ابو النصر كيم ايدكنى بزلر هنوز بيله آلاماق ، زيراجمله سويلك كمز ، يادوست ويادشمنلرينك فكرلرني نقل ايتمكن عبارتدر . اكرده بعض كيمسه لرك سوزلرينه ومن حلرينه اعتماد ايدوب ، اخلاص قويماق لازم اولسه ، ايكنچى برلرك ذملرينه كوره بعينه شو كيمسه يه نفرت ايتمك لازم كلور . بناء عليه بزلر ، ابو النصر كنديسنى واسطه سز ، طوغرى اوله رق طانيمق هوسنده يز . فقط بويله الوغ بر مطلبه موفق اولمق ميسر اولور مى ؟ . . .

انسان ، تحصيل وكسب ، سعى واجتهاد ايله مأمور اولوب ، غايه سينه

ایرشمک جناب اللہک مرحمتیدر، بعض بندہ لرینہ احسان بیورر، و بعضیلردہ گاہ وقت بویله مرحمتدن محروم قالور و بونک ایچون معیب اولمای، بلکه ذمه سینہ لازم اولان وظیفه سنی ایفاء ایتدکندن کینه تحسین ایدلنور. اوشبو سبب ایچون، بزده، ابو النصری معرفت ایتمک هوسینه توشدک. لکن ابو النصری بیلمازدن مقدم، آنک مسلکئی و سویلمش فکرلرئی آکلامق لازم کلور، بونلری بیلدکدن صوک ابو النصر کندی کندیینه بیلنور. زیرا حقئی معرفت ایدن کس ایچون، حق اهلئی معرفت ایتمک مشکل دکل، ینکلر.

ابو النصرک مسلکئی ایله بر قدر آشنا اوله بیلمک قصدیله ایکی اوچ عدد اثرئی اوکمز قویقد، و بونلری ده غزته و مجله لر، بلکه اک سودکمز ادبیات کتابلری کبی دکل، بلکه دخی زیاده بر دقت ایله مطالعه لرینہ طالعق. بونک ایچون وقتلرک اک طنچلرئی انتخاب ایتدکمز کبی، هر نه قدر، دائمی حزن و کدر ایله مشمول ایسه کد، کوکلارمزک بر قدر خوش و نشاطلی چاغلرئی ده اختیار ایتدک.

استفاده ایلمش نتیجه مزه کوره بواثرلر جدی، متین اوله رق، نهزید سوزینه موافق اولسون، ونه ده عمر و سوزینه خلاف اولسون ایچون یازلمای، بلکه آچیق و طوغری حقلق ایچون یازلمش شیلردر. اوقویان کیمسه لرک کوکلارنده تعظیم الله، مخافه الله، محبت رسول الله حس ایدلنور، حب جاه، کبر، جدل، مرأ کبی شیلردن نفرت حاصل اولنور. بناء علیه ابو النصر کندیسی ده، امت ایچون خیر خواه، و ارشاد خلق یولنده سعی ایدوچی بر ذات اولوب سانی مذهبلرینه خادم و حامیدر.

اکرده بر کیمسه چقوب ده، بنم فکر مک خلافتی بیان بیورر و دلیل ایله اثبات ایدر ایسه بنم البته هیچ خصومت اولماز. بو دنیا ده انسانلرک فکرلری هر، و هر کیمک وجدان و انصافی سلطان اولدیغی ایچون، هیچ کیم هیچ کیمک فکرینه متابعت ایتیمیه بورچلو دکلر. اسلام حاکمه کوره، تقلیدی فرض و جمله فرمانلرینه امثال ایتمک لازم اوله چق شیلر مز، آنچق حق مرشد مز اولان قرآن شریفی، ویول باشچیمز اولان حضرت رسول صلی الله علیه و سلم جنابلریدر.

و بالجملة ابو النصر، مملکت مزک نادر و بهالی عالمرنن اولوب، تواریخ

کتابلرنده «قصار الاعمار طوال الاعمال» ديه يادا اولنان فتوحات صاحبي
اسکندر رومی، اسلام حکیمی ابن باجه، فرس ايله عرب فیلسوفی ابن المقفع،
عربیه شیخی سیبویه، شاعرلر پادشاهی ابوتام، بهادر و سیاسی ابومسلم
الخراسانی، اهل کلام استاذی ابراهیم النظام کبی مشهور ذاتلره بر قدر
اوخشامق در. بلغار دولتی اسلامه کلد کندن صوک، اکالک اوله رق،
شایان اعتبار اثارینه تصادف ایدلن ذات، بوکیمسه اولدیغی کبی، قزان
اسلاملری (اکرده یولنجه سعی ایدرلر ایسه) کسب علم و تحصیل کمالته
مستعد ایدکلرنی اثبات ایدک چک بر مثال، کینه اوشیو ذاتد. کلیات آثاری
طبع ایدلمک، ملنمز ایچون برفخر ایسه ده، بوکبی شیلر، الوغ بایلق ايله
صاف علمه حاجتلی اولدیغندن، وقتی هنوز کلمه مشدر. کوب عالملمزک اک
قیمتلی اولان عمرلری حاصلسز خصومت و معناسز نزاعلر ايله کچر کی کبی،
نه قدر اغنیامزک ثروتلری ده خاتونلره اوقه چوق آسمقن آرتمیور. سفاهت
خانه لره، آقچه لر، دفترسز و صانسز ویرلدکی حالده، کوزل بر اثری نشر
ایتدک ویا که علم و مدرسه یولنه صرف ایدر ایچون پاره تابهق، اک مشکل
بر اشد.

بعض محترم ذاتلره علی العمیا تقلید ایدرک، شاگردلک کونلرمده،
ابوالنصره سوطن ایتمک بولنور ایدم. صوکره جناب الملهک توفیقی سایه سنه
بیوک ذاتلرک و حفاظ اسلام آثارلرنی مطالعه ایتمک نصیب اولدی، و بو وقتن
ابوالنصرک علو شأنه واقی اوله رق، اولکی فکر می ترک ایتدم. سوطنم
تقلیدم نتیجه سی اوله رق، حسن ظنم، سعی و تفتیشم ثمره سیدر. شمدی
بنم حال:

❖ «هجوت زهیرا ثم انی مرحته» ❖

❖ کذلک الاشراف تهجی و تمدح» ❖

دیبان شاعر حالنه بیگز مشدر. رب مستعان مظهر عفو و غفران ایلیه ! . .

(۹۹) رمضان بن البلغاری. فیضخان بن خضرخان السکابلی خلیفه سیدر. اصلی بلغاردن اولدیغی هالده بخاراده ترکک ایتمش، ویکرمی سکزنچی ۱۲۲۸ سنه ده وفات ایتمشدر. زاهد، متقی، برذات اولوب، کندیسنه بخارا خلقی مخلص و معتقد اولدقلری مرویدر.

(۱۰۰) احمدجان بن امیرخان بن قوچقار بن یعقوب. ایکیز ایکنچی ۱۲۰۲ سنه صوکنده مالمش مضافتند (صاصنه) اولنده دنیایه کلوب، عربلرک: «ان الکرام لقایة الأعمار» مقالربنه مصداق اوله رق، یکرمی سکزنچی یاشند، یکرمی طقوزنچی ۱۲۲۹ سنه ده (اوشما) قریه سنک (ارجعی) امرینه امتثال ایلدی. تحصیل آتاسی امیرخان بن قوچقار حضورنده اولمشدر. شاگردلری: عبدالمؤمن بن فیض المیشه وی، عبد الجلیل بن اوتته قل الاوتته کی، ابراهیم بن یارمحمد الجالپوی، محمد وفا بن عبیدالمقطمه وی، وغیرلر. آثاری: سَنِيَّةُ الْبَشَارَةِ فِي سَنِيَّةِ الْإِشَارَةِ، فتح الجلیل فی سنیة تسویم العوائم فی جمیع الأحوال، رساله فی الجلوس بالحلقة، رساله فی سنیة ابتداء الطعام بالماح، رساله فی ان قرأة القرآن بالأجرة برعة، رساله فی سنیة الوقف عند رأس كل آية، وغیرلر. حدیث و سنت علمنه خدمت ایتیمیه نشاط اوزرنک شروع ایتدی ایسه ده تأسی که عمری وفا ایتدی. و حالبوکه دنیا یوزرنک تشهون اوقور قدر وقتدن آرتق طورمادی ایسه ده، اوزون عمر سورمش کیمسه لردن، آرتق یادگار قالدریمه موفق اولدی. و کندیسنی معتبر مؤلفلر زمره سنه الحاق ایتدریمیه کسب استحقاق ایتدی.

رساله و تحریرلری عرب لساننده اوله رق نقصان سزدر. فقط علی القاری تألیفاتی ایله زیاده الفت ایتدکندن آکا تقلید ایله بر قدر سجع ایله اشتغال ایتیمیه سی عیب عد ایدلیمیه سزادر.

عبدالرفیع بن طایش النورکایی نك فاطمه نام قزیننه عقد نکاح ایتمش ایسه ده، زفاف ایتمازدن مقدم ارتحال ایلمشیدی. بوکبی فاضل و نادره عصر اولان اوغلینک وفاتند، آتاسی امیرخان حضرت فوق العاده حسرت چیکمش

بیچہ سنہ لره قدر بونک قایغوسیلہ دنیا لذتنی کورممشدر. واقعا بویکی
 بولی وملت خدمتنی کوررلک کیمسه نک بویله بریاشده توپراق آستنه
 روب غائب اولمہ سی، یالکز آتاسی ایچون دگل، بلسکه جملہ علم اہلی ایچون الوغ
 بیاعدر.

کندیسی، ریاوتصنع، مداهنه و تکلفک نہ ایدکنی بیلمای جملہ اشندہ
 یوغریلق وحق سوزلیلکی اختیار ایدر اولمشدر: اوشبو سببدن کوب
 نلری، یخشیلق اسمنی چقارمق هوسندہ اولانلر نظرندہ هضم ایدلمازایهش.
 فوز السنجات) اسمندہ اولان منظوم و ترکی (*) بر کتابی ترمیم اینمکله مشغول
 لان بر شاگردینه: «بو کتابی جلدلب بقاسنه سبب اولور سزایمش، حالبوکه
 کرده بنم قدرتم ایرشه ایدی جهان یوزندن حتی اسمنی بتررایدم» دیه
 بویلدکنی محترم والدم حضرتلرندن کوب مرتبه ایشتم. بروقتده نصاب
 الاخبار (***) نام کتابدن حدیث نقل ایدن بر ذاته: «قوی شو موضوع حدیثلری،
 حدیث نقل ایتمک آرزوسنک اولور ایسه ک اربابندن کوچر! ...» دیمشدر.
 الله رحمتنده اولسون! اکرده بزم بو عصرمه یتشوبده، مدعالر فی اثبات
 بنمک ایچون فهرست کتب اوله رق یازلمش کشفی الظنون (***) کبی
 کتابلردن حدیث نقل ایدنلری کورسه ایدی، نه دییور ایدی؟ ...

(*) صبی ایکن وقتمک اوشبو رساله دن، قزانک مطبوع اولان بر نسخه سنی
 کوروب او قومشیدم، شونندن صوک تکرار قایتوب کورمادم مندرجه سی
 دن عبارت ایدکنی خاطر امیورم.

(**) ابو محمد علی بن عثمان الاوشی نام بر ذات تألیفیدر. ۶۵۹ سنه ده
 سلامت ایدی. «يقول العبد في بدء الأملی» قصیده سی بو ذاته منسوبدر.
 مکتبمزدہ نصاب الاخبار نسخه سی غایتده کوب کورلدکندن الک زمانلرده
 مکتبلرده او قولدیغی استدلال اولنور. مهدی بن عبد نام کیمسه نک قزان
 ولایتندہ ابوبکر بن محمد نام مدرس مدرسه سنه یازمش اولان بر نسخه سی،
 پشربورغده آزیاتسکی موزه خانه سنه (۵۷) نومیر اوزرنده محفوظدر.

(***) کاتب چلبی وحاجی خلیفه دیمکله مشهور اولان الحاج مصطفی
 بن عبد الله اثریدر. (۱۰۶۷) تاریخندہ وفات اولان ترک عالمیدر. کشفی
 الظنون نام اثری، مفصل فهرستیلہ برابر «لیپسغ» ده آلتی جلد اوزرنده
 طبع ایدلمشدر.

بوکیسه حقنره فاضل مرجانی: «هر نه قدر یاش ایدی ایسه ده علم
مشهور ایدی؛ فقه، اصول، حدیث، فنلرنده مهارتی وار ایدی؛ ذهن
اوتکن، حفظی قوتلی ایدی؛ کتابلر تصنیف ایلدی؛ رد و تصویب یول
تنقید ایدردی؛ کوب شیء حفظ ایتمشیدی؛ حنی که دورتبیک حدیر
شرینی حفظنده اولدیغی روایت ایدلنور؛ فهمینک طوغری، ذهنینک
درست ایدکینه تألیفلری شاهددر؛ اکرده عمری اوله ایدی، علم بابند
البته الوغ برایش اولور ایدی» دیدشدر.

محترم والدکم عمی اولان فخرالدین بن سبحانقل ایله دوستقلری
اولدیغی کبی یاش و علم جهنجه هم بربرینه قریتلر ایدی. امیر خان
بن قوچقار ایله سیف الدین بن ابی بکر الصباوی، بونلرک علملری آره سنه
نسبت یورتدکلری بروقتده، صباوی، احمدجان حضرتی ترجیح ایتدکی
حالده، امیر خان، فخرالدین بن سبحانقلی ترجیح ایتدکی مرویدر.

مخلغه سی اولان فاطمه بنت عبد الرافع، امیر خان حضرت اشاره سنه
موافق شاگردی اولان حبیب الله بن عیبدالله البیرکوی یه تزویج اولنمشدر.
بوکونده سلامتمی دگلمی بیلمیورم. حبیب الرحمن اسمنده بر اوغلی همینله
مضافاتنده زی یلغه سنه قزل چاپچاق قریه سنه امام، و محبوب الرحمن نام ایکنچی
اوغلی مذکور قریه ده مؤذن ایدی. بونلر ایسه بوکونده وفات ایتدیله.
عبد الرافع بن طایش ولید بن سعید (۸۵) ترجمه سنه مذکور اولنان ذاتدر.
احمدجان حضرتک سلسلهء نسبند بعض کیده سهر، یعقوب بدلنه فریهان
دیه حکایه ایتدیله ایسه ده، اوتاک قریه سنه امام حبیب النجار افندی تحقیقنه
اعتماد ایدلنوب یعقوب دیه یازلدی.

(۱۰۱) سعید بن ابراهیم بن عبد الله بن عبد الغفور البارش. قزان
توابعند قشقار اولند امامت و تدریس ایله مشغول اولوب، یکر می طقوزنجی
۱۲۲۹ سنه ده وفاتدر. استاذلری: آتاسی ابراهیم (۵۲) بن عبد الله، ایشنیاز
آخوند (۶۰) بن شیرنیاز، غیرلر. یر، کروی الشکل (توکرک) ایدکی

بر رساله تألیف ایدوب، بالق، اوگز، قصه لرنی مفتریات جمله سندن عد
 المشدر (*) . بوکیمسه حقنک فاضل مرجانی: «فاضل و عالم هم صالح اولوب، زمانه سینک
 نثنی آدم لرنندن ایدی؛ مناسب بن عبد الرحیم نام دوستنه خاتوننی تعزیه
 یرک یازمش مکتوبی منظورمز اولدی، مذکور مکتوبی هم علم و فضلنه
 الت ایددر» دیمش ایسه ده: «تمت تحریر الحاشیه الشریفة علی ید اقل العباد
 بن الاستاد فی ثانیة لیلة من ذی الحجة الحرام سنة ۱۱۹۲ فی الحول المسمى بالکلب
 ولدت فيه وفي قرية القشقار حین کونی اما ما لهم الى خامس السنة بقلة البضاعة
 الصناعة والامامة فی جوف الليل بسهر العیون من کروب القرون بالخوف
 رجاء من فیاض العلوم بالحکمة والبیار ذی الفنون» دیه یازمش اولان
 یریری (**). فاحش صورتک یاکلش واصلًا عرب محاوره سی اسلوبنک دکل
 کی هر کیمه آچیق معلومدر. شیخ فیضخان الکابلی ایله مراسله سی اولوب،
 مذکور حبیب الله ایشانه ملازمت و صحبت ایلمک طوغر و سندن کنن یسنه
 یصیه ایلمش ایدکی مرویدر. شمس الدین نام اوغلی ایسکی کیشیت
 یه سندن امام اولوب وفات ایتدی، قبری اورا هدر.

(۱۰۲) عبد الولی بن سعید بن احمد بن محمد القزانی: اوتوزنجی ۱۲۳۰
 ده بخارا شهرنک وفاتدر. بوکیمسه حقنک فاضل مرجانی: «صاحب بصیرت،
 ضل ایدی؛ قبيله سینک اکملی و طوغمه لری آره سندن افضل ایدی؛ ابو
 النصره مخلص و هر وقتنه ادب و حرمتنی صاقلار ایدی؛ آنک تألیفلرنندن
 کوب شیلر جمع ایتمشیدی» دیمشدر.

(*) بویله قصه لردست اولدیغی تقدیرده تمثیل یوللو سویلنمش اولور.
 (**) مذکور تحریری، سعید حضرتک یازمش اولان مطول حاشیه سی
 شریف نسخه سی اخیرندن نقل ایدرک، شیخ زین الله الحالی مد ظله حضرتلری،
 و فقیره ارسال بیرر مشیدی.

(۱۰۳) عبد الکریم بن عبد الله بن سلطان الجالپوی. بابالری قزاق
توابعند نورما قریه سزنددر. کندیسى بولکمه مضافاتنده چالپی اولند
ومدرس اولوب، ایکیز اوتوزنجی ۱۲۳۰ سنهده وفات اولدی. معرفت
وفضل ایله شهرتی اولوب، عصرینک اکابرنددر. اسنادلری: رفیق
طیب القورصای، عبد السلام بن حسن القاریلی، در. شاگردلری: طوابل
سبق الیوگامشی، عبد السنار بن عبد السلام بن حسن، وغیرلر.

(۱۰۴) مراد باقی بن ایشالی بن ایشمحمد بن یوسف بن سلیمان
بوغروصلان توابعند (علی) قریه سنک ترکک ایدوب وفات اولدی
تایصوغان قریه سنک عبد الرحمن (۴۳) بن طویمحمد حضورنده تحصیل ایتدی
صوکنده قاپال طرفلرند سیاحت ایدرک نجم الدین ایشان نام بر کیمسهده
تصوف آلمشدر. بعض تألیفلری هم کورلدی ایسهده شطاحیاتدن عبارتدر
برینک اولند الله تعالی جنابلرینه: «یا اکرم المخلوقات» دیه نداء ایلمشدر
عصر داشلرندن و آنامز طرفندن اولان بابامز عصمت الله بن عبد الرحمن
الله تعالی حضرتلرینه بویله خطاب ایلمک مناسب دکل ایرکی حقنده تنبی
ایلمش ایسهده، کندی رأینده ثابت اوله رق: «ای مخلوقاتلرک هرمتلیسی
دیه خطاء معناویر دککز سببندن، عبارنک خطاء اولمه سیله حکم ایدسز، حالبوک
آنک معناسی، سز ظن ایتدکچه اولمای، بلکه: «ای مخلوقاتلری هرمنلی
ایدوچی الله!» دیمکدر، دیه مقابله ایلمش وتخطئه ایدنی تخطئه ایتدی
مرویدر. عربلرده موصولی حذف ایدرک استعمال ایتمک جائز ایسه
کندیسى ویزن معناده درست اوله بیلور، لکن بوکبی اورفلرده احب
اوزرنک اولمق لازم ایدکنک شبهه یوقدر.

محمدجان مفتی ایله بعض ماجرالری ومذکور مفتی هم قاضیلری حق

(*) کوفیون واخفش، حسان رضی الله عنه نک:

«أَمِنْ يَهْجُو رَسُولَ اللَّهِ مِنْكُمْ * وَيَمْدَحُهُ وَيَنْصُرُهُ سَوَاءٌ» دیدکندن استدلال
ایدرک، بونی تجویز ایتمشلردر. مغنی اللیب لابن هشام ص ۸۲۸.

نشاد ایلیمش اولان بعض شعرلری منظورمز اولدی. کندیسنه غایه انکار
اوزرنده انکار ایدنلر اولدیغی کبی فوق الحد مخلصلری هم وارد. جمله
هرلرنی بونک مناقبنی سویلمکله کچرن ذاتلر اولدیغی هم مرویدر.

مقدم عصرلرک بیوک و صالح عالملری انقراض اولقلارندن صوک،
صنیف ایدان کتابلرک اکثری کرامات و خارق العادات حکایه لريله طولی
اولدیغندن، مراد حضرت کراماتنی صاناب عمر اوزدرن ذاتلره تعجب
ایتمیورز. زیرا صوک مسلمانلرک هرلری فرانسز، انگلیز، نمسه هرلری
کبی قیمتی دکلر!... لکن، بزلر، برجاه (مرتبه) صاحبینک ده دوستنی
دشمنندن کوب و قتده فرق ایده آلامادیغمز حالده، عظمتنی آکلامقدن
بنون عالم عاجز و حیران اولان ذات پاک و قادر مطلقک، کندیسنی طرفندن
خبر ویرلماککی حالده، دوستلرنی بیلوچیلره؛ و آنلردن بعض و قتده صادر
اولان (اکرده صدوری راست اولور ایسه) بعض خارقه لری، تصادق
واستدراج دکلده کرامات اید کبی تمیز ایدن ذاتلرک فهملرینه تعجب
ایتمککیز. انسانلر آره سنک اولان تفاوت نه قدر بیوکدرکه بری بروالینک
دوستنی آیرمقدن عاجز اولدیغی حالده، دیکری حتی جناب اللهک دوستنی ده
بیلور!...

مراد حضرت، علم ظاهرده کمالت تحصیل ایتمازدن مقدم تصوف ایله
اشتغال ایدرک، مجذوبلر کبی لساننه کلن شیلرک جمله سنی، مخاطبلرنی فرق
ایتمیه رک سویلدی هم مرویدر.

(۱۰۵) نعمت الله بن رحمت الله بن ایمانقل بن رحمانقل. قزان مضافاتنده
نالاسه اولنک امام و مدرس ایدی. حج سفرینه کیدوب، اوتوزبر ۱۲۳۱
سنه لرده، اسکندریه ده وفات و امام بوصیری تربیه سی یاننده مدفوندر.
فبری معلوم تاشنه هم اسمی یازلمشدر. مملکتمزده مشهور اولان توضیح
کتابیله شغلی کوب اولدیغندن «التوضیح» دیمکله معروف اولمش ایمش.
اسنادلری: محمد بن علی الداغستانی (۶۸)، عبد الرحمن بن محمد شریف
الکرمانی، و غیرلر. شاگردلری: عبد اللطیف بن ادهم الیولقی، عبد اللطیف
بن چوراش الکنالی، و غیرلر.

(۱۰۶) موسی بن عبدالرشید بن اوتکان بن یارمحمد بن قطلع محمد بن محسن التونتاری. اصلی تونتار قریه سندن و شیخ علی حضر تلتیرینک اقربالرندندر. ممسده امام اوله رق حج سفرینه کندی، و قایتدیغی وقتنده، اوتوز برنجی ۱۲۳۱ سنه ده اسکندریه شهرنک ارتحال ایلدی. استاذلری: محمد بن علی الداغستانی (۶۸)، اشنیاز بن شیر نیاز الخوارزمی (۶۰)، عبد السلام بن حسن القاریلی (۴۶)، وغیرلر.

(۱۰۷) عبدالرشید بن عبدالکریم السعیدی. سعید قصبه سنک امام و مدرس اولوب سکسان سکننجی یاشنده اوتوز برنجی ۱۲۳۱ سنه ده وفات اولدی. مطایبه لی و مزاح ایدوچان برکیمسه ایدی، دیپورلر. دمشق الشامه تحصیل ایدوب، ایکی صحیحین برینی حفظ ایتدی مروتیدر. اکرده بو حکایت درست اولور ایسه، بوکیمسه نک فوق العاده اجتهادلی و علامه اخلاصلی اولدیغی معلوم اولور. لکن بویله بیوک حدیث شریفی حفظ ایدن کیمسه نک غیرتندن اثر، و حدیث علمنه محبت و شوق نیچوندر کندیسندن صوکلره میراث اولوب قالمیش؟. عقبی سعید قصبه سنه قالمیش اولسه کرب. شاکردلری: سینی الله بن اوتکان، ابراهیم بن عبد الرشید (*)، وغیرلر.

(۱۰۸) اختم بن احمر. بوکلمه مضافاتنده (تمرکه) نام قریه ده دنیایه کلوب صارلی اولنک امام اوله رق، مدرسه لر بناء ایدوب کوب شاگرد جمع ایلدی. اوتوز برنجی ۱۲۳۱ سنه لر ده سلامت ایدی. شاگردلری: حبیب الرحمن

(*) بارون ویقتور روزین نام ذاتک بیترسبورغه اولان آریا موزه خانه سنه محفوظ یازمه کتابلره دائر (۱۸۸۱) ده ترتیب ایدن فهرستنده (۱۲۱) رقم تختنده اولان هدیه الصعلوک کتابینک آخرندن بویله نقل ایتمشدر: «کتبت هذه النسخة الشريفة في ولاية بلغار وفي قرية قارغالی بمدرسة ملا عبد الرشید بن عبد الکريم في يد ابراهیم بن ملا عبد الرشید ۱۲۰۲ سنه». سیبیریاده (تارا) بلک سنک امام اولان کیمسه دکلمی؟...

بن محمود الالمنی، محمد کریم بن اسحاق الماجتایی، وغیر لر. ادیب،
ظریفی، صاحب لطائف، برکیمسه ایدی دیور لر. بعض کولکولری بوکونه
قدر خلق آره سنده مذکور در.

(۱۰۹) بایم بن دین پاک البرجانی. اور مضافاتند بایم آولنده امام
ومدرس اولوب، یتیمش یدی یاشنک اوتوز برنجی ۱۲۳۱ سنه لرده وفاتدر.
ولید بن امین السعیدی اصحابندن ایدی. محمد علی نام اوغلی اکیوز یتیمش
دورت ۱۲۷۴ سنه سی حدودنده وفات اولدی، حاجی احمد نام اوغلی هم
علما زمره سندن ایدی.

(۱۱۰) عبیدش بن عبد السلام بن اسماعیل بن نور محمد بن ایشم محمد
بن رسم محمد بابا. یراق بابا لری سنبر توابعنک (قرق صداق) نام قریه دن
میشچار طائفه سندن در. نور محمد، اسماعیل، عبد السلام، قزان مضافاتند
ممدل آولنده معیشت ایدوب، وفات اولدیلر. طوغمه لرندن احسان بن
عبد السلام ممدل قریه سنک مؤذن؛ واحمر بن عبد السلام توپیاز قریه سنک امام،
ایدی. زبیک بنت عبد السلام، منکار قریه سنک، امام و جمعیت شرعیه ده هم
اعضالق خدمتنک اولنان صافقل بن قطی نکاحنده ایدی.

صاحب ترجمه عبیدش حضرت، قوال قریه سنده امام اولوب، ایکنچی
مرتبه حج سفرندن قایتونده، اوتوز ایکنچی ۱۲۳۲ سنه ده اتل اوستونده کمه ده
وفات اولدی. ساراتوف شهرندن طقوز فرسخ توبانده بر طرفه چقارلوب،
دفن اولنمش، وقبری هم (زولوطوی) نام پرستین یاننده معلوم اولوب،
پاراخود اوستوندن کورلور ایمش. کندیسنه ایشان دهبیدی محمد توره خان
نام بر شیخ طرفندن ۱۲۲۶ سنه ده حج سفرینه وار دیغینه قریم الکاسندن
یازلش مکتوبندن بر نسخه سی منظور مز اولدی. بالالری: علی اکبر،
عبید الله، عنبر، سعیده، خدیجه، شریفه، در. عنبر مصطفی بن مرتضی
المندشی نکاحنده؛ سعیده یماشرمه امامی سیف الدین بن خلیل نکاحنده؛
خدیجه سردی امامی حاجی عثمان نکاحنده، شریفه کوک قریه سنک فخر الدین

نام امام نکاحنده، ایدی، علی اکبر الوغ قوالده امام اولوب، اوغلی حسن الدین مؤذن و آنک اوغلی جلال الدین دخی امام اولدی. عبیدالله حاجی سوردی قریه سنه امام ایدی، اوغلی اسماعیل حاجی بوکونده استانبولده در. شاگردلری، عزیز بن عثمان بن عبدالرحمن الکولباشی، محمد الامین بن نوروزعلی، مقصود بن قربانعلی الکولباشی عبیدالله بن کلیم الصولباشی، و غیرلر.

اون صاتمق ایچون قزان شهرینه یبارمش اولان بر شاگردی قایتوب: « حضرت! اون صاتقان آقچهمی کیمسه من اوغریلر آلدیلر، آنلری تفتیش ایدر ایچون کتدکده بو طرفده قالمش قاپچقلری اونلری برابر دخی آلوب کتمشلر! » دیدکنه قارشو: « آفرین همتکه یکت کشی بویله اولور!... » دیزکی مرویدر.

بوکیمسه حقنده فاضل مرجانی: « عالم، فاضل، متقی، زاهد، ایدی، علمندن کوب کیمسه لر فائده آلدیلر » دیمشدر. یازوب تمام ایتدکی بر قصیده نیک آخرنده بویله ثبت ایلمشدر: « کتب القصيدة المباركة في مكة المكرمة في اشعبان ۱۲۳۲ سنة العبد الضعیف عبدش بن عبد السلام البلغاری المهدی مولدا والقوالی مسکنا ». یازوی کوزل رسم کتابتی درستدر.

(۱۴۱) محمد یار بن عبد الله (۹۷) بن مسلم. عبد الرحیم بن عثمان الاوتزایمانی شاگردلرندن اولوب، بخارایه واروب، تحصیل ایتدی. کابلده سفر ایتیمکله شیخ فیضخان بن خضرخان تربیه سیله طریقتده مأذون اولدی و بو سفرنده حج بیت الله ایله هم مشرف اولدی. بو دیاره کلرکنده تکرار حج سفرینه کیدوب، اوتوز ایکی ۱۲۳۲ سنه سنه طاعون ایله وفات اولدی. قبری قاره دکز ساحلنده اولان « آنافه » بلده سنه و بر روایتیه کوره استانبولده در. یالکیز بر قزبالاسی قالوب، طیب بن زائد بن قلمحمد الطابینی نکاحنده کوبمی آزمی طوروب، مدینه منوره ده وفات اولمشدر. محمد یار افندی، بصیرت صاحبی اولان عالملرک بری اولوب، قسقه تونلرده یستو نمازی فرض اولمه سی حقنده عربی العبارة بر رساله سی وارد.

یکی صحیفه مقدارنده اولان مذکور رساله فی (*) استاذی عبدالرحیم بن عثمانه رديه اولمق اوزره یازلمش دیورلر. مقاریه بازارینه گلرکنده، القصد اوری قریه سنه واروب، ابوالنصر القورصاوی یه نصرت ویرمک بچون فتح الله اخوند ايله مناظره واسکات ایتدی کی مرویدر.

(۱۱۲) عبدالمجیب بن عبد الله (۹۷) بن مسام. برادری محمدیار (۱۱۱) قندیله برلکده سفر ایدوب، اوتوز ایکی ۱۲۳۲ سنه طاعوننده «آنافه» بهرنده وفات اولدی. وبر روایتده حج ایدوب قایتوب، اوزون عمر واروب، اصل قریه سی اولان آخوند قریه سنه ارتحال ایتمشدر. آچیق بلوچی طرفندن خبر آلمیه موفق اولمادیغم ایچون، بو ایکی روایتک هر بکیسنی یازدم. یوقسه گندی اطرافنده بونک حقنده درستی بیلوچیلر کوب بولسه کړک. استاذلری: اوریده حبیب الله بن الحسین، وغیرلر. برادری کبی عالم وفاضل اولوب، محمد مغفور اسمنده بر اوغلی وار ایدی. بو کیمسه هم آچولی قریه سنه عبد الرشید دن؛ یولق قریه سنه عبد اللطیف بن ادهم، دن تحصیل ایدوب، عبد الحکیم بن قربانعلی الجارداقلی دن طریقته مرخص اولمشیدی. لکن مرید جمع ایتمکه مشغول اولمادی دیورلر. (۸۸) یاشنه ایرشوب ۱۲۸۹ سنه ده وفات اولدی.

(۱۱۳) نعمت الله بن عمر الاوتاری. قزان مضافاتنه اوتار قریه سنه ندر. ابراهیم افندی بن خوجاش الشرامه وی، دن تحصیل ایدوب، کابل سفر ایتدی، واوراده شیخ فیضخانه مرید اولوب، طریقته مرخص اولدی. صوکره حج ایدوب استانبوله گلدی، ومقبولیت حاصل ایدوب، استانبولده شیخوخت ایلدی. استانبولده نقیب الاشراف سید اسماعیل بن ابراهیم البغدادی

(*) دیباجه سی: الحمد لله الذی جعل القرآن دلیلا ونورا وهدی للمتقین وشفاء للؤمنین والصلاة والسلام علی خیر خلقه محمد وآله وصحبه اجمعین. اما بعد فخمس صلوات افترضهن الله تعالی علی العباد فی کل یوم وليلة...

(عصمت بك) حضرتلری كندیسه مرید اولمشیدی. اوتوز ایکی ۱۲۳۲ سنه استانبولده وفاتدر. بومملكتده فخرالدین نام بر اوغلی قالوب، نعمت الله بن رحمت الله التوضیحی قزنی نکاح ایلمشیدی. سلطان سلیم بن مصطفی اسمنه اوله رق تالیف ایلمش عربی العبارة (رساله مدنیه) نام رساله سی (* مشهوردر. دوانی وباشقه لردن نقل ایلمش اورنلری کوزل ایسه ده کندیلکندن سویامش اولان یرلری آنچه دکل ایدکی اربابنه معلوم اولس کرك. عصر دشلرمزدن محمد اسعد بن محمود بن احمد بن الحسین العراقي شهرزوری (نور الهدایة والعرفان) نام کتابنده، مذکور رساله مدنیه در بعض سوزلر نقل ایره در.

ابراهیم افندی ابن خوجاش طرفندن، قزانندن یبارلمش استفتا سند جواب اوله رق کابل ویاکه استانبولدن یازمش اولان بره کتوبی مستفاد الاخبارده (قسم ۲ ص ۳۲۲) مذکوردر. مذکور مکتوبنده: «وسلامی الخاص الی مولانا شیخ الاسلام محمدجان افندی ونور عینی داملا فخرالدین افندی» دیه محمدجان مفتی ایله کندی اوغلنی ذکر ایددر.

(۱۱۴) محمد رحیم بن یوسف بن عبد الکریم بن آرسلان بن ابکا آلاشطی. آتاسی یوسف بن عبد الکریم، آشط اولنک امام ایدی. برادرلارندن عبد الرشید بن یوسف حج سفرنده قاهرده وفات اولوب، عبد الرفیع بن یوسف ۱۲۱۲ سنه حوددنده سیمی شهرنده وفات اولدی. قزقارنداشلرندن منور بنت یوسف، ابراهیم افندی ابن خوجاش نکاحنده، ومهربان بنت یوسف، عثمان بن عبد الله بن ایمانقل بن رحمانقل الیابنچوی نکاحنده ایدیلر. محمد رحیم حضرت، آشط اولنده امام اولوب، اوچ ییل قرار ایتدی صوکنک، ابراهیم بن خوجاش ایله، عملک ناقص قالدقلرندن متأسی اولوب،

(*) دیباجه سی: الحمد لله الذی جعل قلوب عرفائه معادن اسراره وصیرضماثر اولیائه مظاهر انواره واخرجه من مظایق الجهل والغباوة الی مفازة العلم والدرایة وشرفهم بحصول الاطمئنان لنفوسهم والصلاة والسلام علی حبیب مرکز دائرة الوجود...

میرنده ایکسی اتفاق ایدرک محله واهلرنی ترکله تکرار تحصیل نیت
 یشلر، وداغستان طرفنه سفر ایلمشلردر. اول طرفده اکابر وافاضل کرام
 نورنک اون سنه استفاده ایتمکله خیلی معلومات کسب ایتمشلردر. بودیاره
 یتدقلرنک، محمد رحیم افندی، مچکره بایلری، کندی مسجدلرینه امام
 دلق ایچون دعوت ایدرک امام و مدرس نصب ایتمشلردر. امامت و تدریس
 طیفه سندن اوستون، آخوندلق مرتبه سی ده علاوه ایدلنوب اوتوز ایکی
 ۱۲۳۳ سنه (*) یاکه اوتوز اوچونچی ۱۲۳۳ سنه ده مچکره قریه سنک وفات
 ولدی. عبدالسلام بن اوده میش نام سوداگرک، بری صوکنک ایکنجیسی
 وله رق، محبوبه، حبیبه، نام قزلرنی نکاحلنمشدر. بالالاری: مظفر، عبد الله، عبید الله، محمد شریف، موهوبه، ربیعہ،
 عزیزه، شریفه، فائزه، فاتحه، در. شاگر دلری: ابوالنصر عبدالنصیر
 القورصاوی، عبد الله بن یحیٰی الچرتوشی، فخرالدین بن عبد الرحمن
 البختیاری، سبحان بن عبد الکرم المرجانی، محمد الامین دمین القاضی،
 شرف الدین بن زین الدین الاسترلی، نعمت الله بن بیکنمر الاسترلی، طاهر بن سبحان
 المقرئی، احسان بن عمر الممهسوی، عادل شاه بن عمر التلاکایی، حسن بن
 منصور السردکی، امیرخان بن عبد المنان التالقشی، نعمت الله بن عبید الله
 الالمتی، رحمت الله بن عبید الله الکیزلوی، فضل بن سیف الله الکیزلوی،
 علی بن سیف الله التونتاری، عبد الحلیم بن زین العابدین المورطشی، شاه احمد
 بن رفیق القورصاوی، و غیرلر.
 بوکیهسه، فقه، اصول الفقه، منطق، کلام، علم التوحید والصفات،
 فنلرندن درس آیتمش؛ ومملکتتمزک مشهور عالمارینه استاذ اولمش بر
 فاضل کاملدر. بونک حقنده فاضل مرجانی: «محمد رحیم حضرت تکلفسز بر ذات
 اولوب، اکثرالدرسی آداب مناظره اولور ایدی؛ جمعه خطبه لرنی قاراب

(*) آخوند حضر تلری میلادی ایله (۱۸۱۷) سنه سنده وفات اولدیغی
 حاله قانغی آیده ایدکی حقنک معلومات تابلهادی. مذکور سنه ده هجری
 ایله ۱۲۳۲ و ۱۲۳۳ سنه لری طوغری کلدکندن بویله تردید ایله یازلدی.

اوقود یغی ایچون برکون چیتک قونچندن خطبه سنی تابا آلمادیغند، باشق
خطبه اوقومای: (الحاصل یخشی بولورغه قوشقان) دیه منبردن دوشدکی
مرویدر؛ علمده تفوق ایتدکلرندن خاطر فی رعایه ده مساهله ایتدکلر ایچون
اولسه ترك، ابوالنصر القورصاوی ایله، عبدالله بن یحیی الچرتوشی نك
هر ایکی سندن رضا اولمادیغی حالده رحلت ایتدکی سویلنمکده در» دیمشدر.
۱۸۱۶ سنه ۴ نوپابر ۴ ایله مؤرخ اولان بر مکتوبی مستفادال اخبارده
من کورد (قسم ۲ ص ۳۶ - ۳۷). وایکنچی بر مکتوبی (*) کند ی قلمندن
اوله رق بویرده نقل اولنه در: «کریم الخطاب، دلیل الصواب، المخصوص
بعون الله الملك الوهاب، اعنی به ملا مسکاو دام عزه وسعد نك یوچه
حضرتلرینه تحیات بلانهایه وتسلیمات بلاغایه، اهدا واتحاف اولنه همه
تعلقلر کزی احتواء ایله. صوگره بو طرفده غی ککمینهلر طرفندن سوال
شریفلر کز اولورسه لله الحمد والمنة دعاء خیرلر کز حمایتک، اوغلا نچقلر کز
عبد اللطیفی و عبد النصیرک ارشادی حقنک خاطر شریفلر کز جمع اولسون،
علی قدر الطاقة فرمان همایونلر کز ذمه مزه لازمد. انشاء الله تعالی صلاحیت
واستعدادلری وار، سزلردن وبزلردن دعاء خیر اولسه، هم اوزارینک
رغبتلری زیاده اولسه، الله تعالی اوزی ویرکوچیدر، ایمدی، کون الگاری
حاجت اولنه سی کتابلر تابلسه، آلور ایدک، دیه مشورت ایتکان وقتلرند،
آینکان ایدک: - بخارادن آلدرق یخشیدر، بوند اغینک مشقتی کوب -
دیب. بوسوزی خوب کورشوب، سزارگه کاغد کوندردیلر دیب بیله مز -
ایمدی ارینبورغده، قزانلی سوداگر عمر مصطای اوغلی وارد، معقول
کورسه کز آکا اشارت ایده سز؛ آندن اصلح کشی یوقدر، چونکه کتابنی
بیلوب آلورغه بخاراده آنک کشیسی وار. والسلام جوزه آینک ۱۶ نچی یومند
(ییل تاریخی کاغدن اوزلوب توشکان) کمینه محمد رحیم».

اوشبو خط یازلمش اولان ذات، بوکلمه مضافاتنده چالپی قریه سنده
امام اولوب، وفات ایتدی. فاطمه نام بر قزی تاشلیار قریه سنده ابوبکر
(*) بو مکتوبی یکرمی سنه دن زیاده احتیاط اوزرنده صاقلادیغم صوکنده،
ضائع اولماسون دیه، بریرده یازدم. والد محترم اوزون وقتلر حفظ ایندکی
صوکنده بگا ویرمشیدی.

شمعون اوغلی میرزا خان نام داته (۱۲۵۳) تاریخدره نکاح اولنمشیدی.
 عبدالنصیر نام اوغلی حقنده هیچ بر خبر بیلنمادی. عبداللطیف نام اوغلی
 چالپی قریه سنده امام ایدی. آخوند حضرتک بویله الفاتلرینه مظهر
 لان ذاتک تفصیلا احوالنی بیلمک ایچون استفسار ایدوب یازمش اولان
 نوبمه، چقمق قریه سینک عبدالله بن الغفور حضرتلری: «مسکاو ملا بزلرکه
 لوم بر ذات اولوب، مسکاو ملا لقبندن زیاده یه لائق کمالنی یوق، علمدن
 روم بر کیمسه ایدی» دیه جواب یازمشیدی. بوتقدر یرچه آخوند حضرتلری،
 کور مکتوبنی، فقط تکلفسز لکندن، و شا کردلری ایچون خیر خواهلغندن
 زمش اولور. (۱۲۱۵) تاریخدره بر سکه قریه سنده عمر بن مصطای
 برنای نام ذات وار ایدی، اوشبو خطبه مذکور اولان ذات بلکه
 و کیمسه در.

محمد رحیم حضرت اوغلی محمد شریفک (۱۸۳۱) بیل ۲۲ نچی آزرده،
 منرباش قریه سنک شیخ نعمت الله بن بیکتمر حضرتلرینه نصفی عربی و نصفی
 رکی لسانیه یازمش بر مکتوبی منظورمز اولدی. لحن و خطا علی اولدیغندن
 برده نقل ایدلامادی. لکن بر یرنک: «اساس الدین امران الاشفاق علی
 لک الله والتعظیم لامر الله» جمله سنی نقل ایتدکندن غایت کیفم کلدی.

(۱۱۵) طیب بن اورازای بن ایمکای بن بیمکای. مینزله توابعنده
 وصی اولنک امام و مدرس اولوب، اوتوز ایکنچی ۱۲۳۲ سنه ده وفاتدر.
 سناذرلی: رفیق بن طیب القورصاوی، عبدالسلام بن حسن القاریلی،
 غیرلر. ظریف، ذکی، بر ذات ایدی دیورلر.

(۱۱۴) حبیب الله بن الحسین (۵۸) بن عبدالکریم. یوزینمش آلتی
 ۱۱۷۹ سنه ده جمادی الاولی بشتچی کون (دوشنبه کون) دنیا یه کلوب، اوتوز اوچونچی
 ۱۲۳۳ سنه شهر رمضان اولنده دوشنبه کون (یکشنبه کون) بولورغه تیوشلی
 ایدی) اوری قریه سنک وفات اولدی. بخارا شهرینه واروب، عطا الله بن

عبد الهادی (۱۲۱۰ سنه ده وفات) و باشقه فضلا دن استفاده ایلیمش، صوکر کابله سفر ایدوب، شیخ فیضخان صحبتینه ملازمتله طریقنده اجازت تحصیل ایلیمشدر. بومملکنه قایتدیغنده کوب شاکر جمع ایدوب تعلیم ایلدی، ویارانی در حسابسز کوب اولور ایدی. خاتونی: اوریك مشهور بایلردن رحمت الله بن توقتاهش بن مسلم بن قطلع بن جانمیرزا بن خواجه سید قزی زیبکدر. شاگردلری: یونس بن ابراهیم القاقچرلی، دینمحمد المنچاشی، عبدالنصیر بن سینی الملك الاشطی، اسکندر بن ایشکامی، عبدالنصیر بن عابد بن رحمانقلی، محسن بن بیکقل الشاشی، فضل بن نعمت الله بن بشیر الاجمی، و غیرلری.

خلیفه لری: کندیك اوغلی عبدالعالم، عبد الجلیل بن بیکمحمد القویصوی، و بونك اوغلی محمد یونس القویصوی، و غیرلر. اصحاب ویارانی خصوصا میشچار طائفه سی کندیسنه زیاده مخلص اولوب، حتی که سفر وقتلرند چانا و تکرماچ (کوپچک) از لرنی یاتوب اوبارلر و یغلارلر، نذر و صدقه لرنی چیوب، احسان ایدرلر، ایدش. میشچارلر، اکرده امام انتخاب ایتمک اولسه لر، امام اولنه چق کیسه دن: «اوری شریفه وارد کمی؟ خانقاهه کر کمی؟ تنبیه او قود کمی؟!...» دیه صورلر ایدش. اکرده وارمش، کرمش، او قومش، ایسه امامت ایچون اتفاق نامه ترتیب ایدوب، یوق ایسه کراک الوغ بر عالم ده اولسون رد ایدرلر ایدش. اوریك اولان طوفان حادثه سی بونك وفاتندن آزکونلر مقدم اولمشدر.

بو کیسه حقنک فاضل مرجانی: «اوریك تاش مسجده امام اولدیغی صوکنک بایلر ایله آره سنه دشمنلق و نفرت دوشدی؛ بایلر اجتهادیه اخیرنک مسجده دن بر طرف ایدلدی؛ بر وقتده مفتی اولویه (*) رغبت و سعی ایلدی؛ بونی بیلک کیله مفتی محمد جان کندیسنه خصم اولوب، انتقام آلمق ایچون فرصت کوزاتدی؛ مسجد ضرار دیه مسجده نی یاندر میه فرمان ایلدی؛ لکن مفتینک بوامری نه سبب ایچوندر، اکمال ایدلمادی؛ اوزینک برادری فتح الله اخوند هم فوق الغایه دشمنی اولوب، هر الوغ و کچوک اشلرده آره لرنده

(*) بواش، مفتی محمد جان افندی حکم آستونده قالدیغی صوکنک اولسه کراک.

الفت اولور ایدی؛ ایکسی ایکی مسجدده امام اولدقلری حالده برینک
رأت او قوی ایکنچیسنه ایشد لنور ایدی؛ بری روزه کونده ایکنچیسى افطار
لور، وایکنچیسى عید او قود یغنده، برنچیسى روزه اولور (*) ایدی؛ لکن
فقہ تونلرده یستو نمازی فرض دکل اعتقادنی ایتدرمکده، بوایکی مبارک
ضرتنی، شیطان برفکره جمع ایلمش ایدی؛ کيوم، سالوم، طورمش،
ورمش، اسبابلری بیک تکلفی اولور؛ آت، آربه، لری کوزل و یخشی
ولور ایدی؛ قرأتی خوش، فقه، اصول الفقه، نحو، فنلرندن درسلى اولسه ده
کوبرک درسى - تنبيه الغافلین - دن اولور ایدی؛ کوب دعوا ونزاع ایلله
شغول اولدیغی سببلى آخیر عمرنده، اولکی حالى بر قدر تنزل ایتدی»
بمشدر.

کندیسنه فیضخان الکابلی طرفندن یازلمش اولان فارسیچه بر مکتوبی
بود: « الحمد لله العايم الحکيم والصلاة والسلام على رسوله الكريم ومن
بعه في سلوك المنهج القويم. فضيلت پناه و کمالات دستگاه منبع علوم روحانی
جمع فیض سبحانی (**) محیط نقطه یقین مرکز دائره توکل و تمکین سعادت مند
بر دو جهان فرزند دینی داملا حبیب الله البلغاری سلمه الله تعالى معزز و مکرم
دارین باشند و دعاء سلام سنة الاسلام مطالعه نمایند. مخدوما استماع یافته که
معنی بلیغ در تعمیر اوقات دارند مهمما مکن بامور لا طائل نمی برد از نند و احوال
واوقات و اوضاع خود را مصروف بمراقبه و اذکار و تعلیم و تدریس و طاعت
و عبادت مولای خود جل شأنه معمور داشته اند حمد الله سبحانه والمنة .
باید که زیاده سعی و کوشش نمایند لئن شکرتم لازیدنکم و من استوی یوماه
نهر مغبون . سبحان الله چه نعمتی ست که در ایام جوانی و تهی اسباب کامران

(*) هر نه قدر، بویله بر آفت بومملکتهمزده بزلر حبیب الله ایشان ایلله
فتح الله آخوند حضرتلرندن میراث اولوب قالدی ایسه ده، اصل سبب، صوک
کیمسه لر طرفندن تألیفی ایدلن اثرلر در. کتاب، سنت علملری و هیچ اولمغانده
منفهمین اثرلری شیوع اولمادیغنه بو کیمی فنا اشلردن خلاص اولمق ممکن
اولماز ظننده یز.

(**) فیض کلمه سنی مصدر اولان سبحان کلمه سنه اضافه ایلیمک سببی
آکلا شامادی.

توجهی بجناب قدس اوسبحانه داشتنش در جمعیت اوقات نموده آید و
 شکر این نعمت عظمی را بجا آرند و دراز دیاد آن کوشند بدانند که جمیع
 صوری که بظاهر و ابستنه است اثر نسبت معنوی است که نصیب باطن است آثار
 قبول اهل الله و اخبار توفیق برادای و ظایفی بنده کی و انعامات منعم حقیقی
 و جمعیت صوری و معنوی این همه از برکات نظر دوستان اوست سبحانه شکر
 کفتن کی توانم در خور نعمهای تو. سعادت آثار سعادت دارین منور
 بمتابعة سید الکونین است علیه وعلیم الصلاة والسلام اولاً تصحیح عقاید
 بمقتضای آراء صائبه اهل السنة والجماعة ثانیاً علم حلال و حرام
 و فرض الخ حاصل بایست نمود و عمل بمقتضای این علم نیز در کار است
 بعد از حصول این دو جناح اعتقادی و عملی اگر سعادت ازلی فرماید طیران
 عالم قدس میسر آید و بدونها شرط القناده. دنیای دنی که کرای آن نمی
 کند که آنرا از مطالب شمرند و حصول مال و جاه او را از مقاصد افکار بلند
 همت باید بود بوسیله یابی و سیله او را تعالی باید طلبید کار این است غیر
 این همه هیچ. بشری لكم واقعاتی که اندراج یافته بود همه اصیل و مبارک است
 اللهم زد، اما مکرر شما گفته شده است زنهار بتوسط روحانیات مشایخ
 و امداد ایشان مغرور نشوید که آن صور مشایخ فی الحقیقة لطائفی شیخ مقتد است که
 بان صورت ظهور نموده است و یک شرط دیگر نیز مرعی دارند و آن وحده
 قبله توجیه است قبله توجیه را متعدد ساختن خود را در تفرقه انداختن است مثل
 مشهور است که « هر که یکجا همه جا و هر که همه جا هیچ جا ». بدان و آگاه باش
 سعادت تو و سعادت جمیع بنی آدم و فلاح و رسنگاری همه در ذکر مولای
 خود است جل شأنه تا ممکن باشد جمیع اوقات را مستغرق ذکر الهی جل
 سلطانه باید ساخت و یک لحظه تجویز غفلت نباید کرد:

* ذکر کو ذکر تا ترا جان است *

* پاکی دل ز ذکر یزدان است *

و سر رشته کار را مختصر باید گرفت تا بسرعة سر انجام یابد. و باحوال
 و اذواق و مواجید و کشفی و کشف فریفته نباید باشد هر چند که اصیل و نیک
 همه اگر باشد زیره که جناب خواجه بزرگ شاه نقشبند فرمودند که هر
 چیزی که دیده شد و شنیده شد و در گفت و گو آمد این همه ما وراء اوسبحانه

و تعالیٰ اورا سبحانه ماوراء وراء باید طلبید کارخانهٔ این بزرگوران بلند است
 و ایشان از جناب قدس او سبحانه اورا می خواهند و بجز او بهیچ چیز نمی
 پردازند. و طریقهٔ ایشان طریقهٔ اصحاب کرام ست رضوان الله علیهم
 اجمعین غیر از سکوت در طریقهٔ ایشان چیزی دیگر نیست. و در مجلس
 حضرة رسالت صلی الله علیه وسلم و خلفاء راشدین سوای سکوت نبوده است
 بلکه اصحاب کرام اگر بچیزی محتاج میشوند سکوت می کردند تا که اعرابی
 بیاید چیزی به پرسد و اصحاب کرام بشنوند. همه ترسان و لرزان باید
 نمود از بی نیاز پروردگار هم امیدوار. بالجمله زندگانی موافق شرع شریفی
 بنمایند و اجتناب از بدعت و التزام سنت علی صاحبها الصلاة والسلام و التحية.
 معذور دارند که درین روزها چندان صحت بدن میسر نیست و احوال
 گاه ناخوش می باشد الحمد لله علی کل حال. درین زمان پرفتنه که در کرداب
 ظلمت فرو رفتند ظلمت بدعت تمام عالم را گرفته است چنانچه رسم آنست که
 طریق پیری و مریدی کلاه و شجره و ذکر جهر عرف شده است از حقیقت
 پیری و مریدی خارج است بالجمله احتیاط و اهتمام نمایند ان شاء الله تعالی
 عنقریب فیوض و برکات شما عالم گیر خواهد شد که خلق بسیار از صحبت
 شما فیض و برکت خواهند یافت. و دیگر بخدمة شما یک عدد دستار فرستاده
 شد قبول فرماید. دیگر آن که هر سال برای شما و دیگر یاران بلغاری خط
 نوشته می شوند اگر شما نرسد چه باید کرد. و مبلغ سی روفیه هدیه که فرستاده
 بودند رسید خانهٔ احسان آباد. و دیگر آن که امسال بایازید بای (*) که
 مرورید کلان فرستاده بود رسید. و از جانب ملا عبد الکریم یک لباس
 وارلته فرنکی نیز رسید. و از جانب ملا موسی (**) پسر نذیر بای لباس
 وارلته فرنکی نیز رسید. و نیز از جانب ضعیفی عبد الرشید پارهٔ نقزه روانه
 نموده رسید. و از جانب ملاولی نام سه اشرفی رسید. ازین جانب ملاولی
 اورناشی را دعاء برسانند خدا برکت دهد. دیگر معلوم شما بوده باشد که
 از احوال شما بسیار خوبست و ظاهر و باطن شما معمور نسبت باحوال دیگران
 (*) قشقار قریه سینک بایازید بای بن عثمان بن عبد القادر اولسه کراک.
 (۱۲۱۰) تاریخنده وفات اولوب، قشقار مقبره سنده دفن اولندی.
 (**) اوری قریه سنده موسی بن نذیر بن توقنامش، اولسه کراک.

و بدانند که خط ما هین خط است و محل اعتبار و اعتماد اگر کسی دیگر نوشته باشد اعتبار نیست از دست خود نوشته فافهم. و از احوال جمیع یاران شما غافل نیستم بر همین منوال احوال سلامتی خود را بنویسانند والسلام علی من اتبع الهدی. ان شاء الله این خط در بلغار بدست ملا حبیب الله البلغاری میرسد.

(۱۱۷) سلیم بن رحیمقل بن اورمان بن قاپقای بن یولای بن قولای بن سلیمان بن تمری بن رمی بن احسان. بوسلسله^۲ نسبی ارینبورغ توابعنده مصطفی قریه سنک امام عمران بن احمد جان بن سلیم، هم استرلیتامق شهرنک امام محمد عارف بن بختکری بن اسماعیل الرموی، ایسکی کتابلر و مجمعلر اطرافندن جمع ایدوب، یبارمشلر ایدی.

روایتلره کوره تمری بن رمی، مسقوا شهرنده دولت خدمتی ایتمش، ونیچه سنه لر ترجمان، اوله رق روسلر آره سنک متری رمییی دیملکه شهرت بولمشدر. رمییی عنوانی بوندن قالمشدر.

رحیمقل بن اورمانک، سلیم آخوندن باشقه اسماعیل اسملو اوغلی وار ایدی، اسماعیل بن رحیمقلک هم عبدالکریم نام اوغلی اولوب، استرلی ناحیه سنده «یرگان» قریه سنک (۱۲۶۸) تاریخی حدودنده وفات اولدی.

عبدالکریم بن اسماعیلک، بختیار، بختغنی، بختکری، محمد صادق، اسمنده اوغللری وار ایدی. بختکری، طولون خواجه الیرکانی، عبدالرحمن البالقلی، عبد الله بن یحیی الجرطوشی، محمد کریم بن محمد رحیم القزانی، حضورنک تحصیل ایدوب، استرلیتامق قریه سنک امام اولدی، و صوکره استعفا ایدرک منصبی اوغلی محمد عارف افندییه تسلیم ایتدی. یتمش سکز یاشنک اولدیغی حالک (۱۳۱۲) سنه محرمنک وفات اولدی. متقی، حلیم، بر ذات ایدی، دیپورلر. محمد صادق، (۱۳۱۰) سنه حدودنده، اورسکی ناحیه سنک یولق قریه سنک وفات اولدی. بوکونک روسیه اسلاملرینک بیوک سودا کرلرندن، معدود اولان محمد شاگر و محمد ذاکرافندیلر، بونک اوغللریدر.

رمی اوغللری (بنورمی) زی نهری (بوکلمه و مینزله ناحیه لرندن کچمکه اولان مشهور بریلغه در) بوینندن هجرت ایدرک استرلی ناحیه سینه کلمشدر.

و بر روایت کوره عبدالکریم بن اسماعیل (سرائیلی) قریه سندن کوچوب،
برکانه مقام طوتمشدر.

صاحب ترجمه سلیم، قوندراونوغای نام قریه ده محمد بن علی الداغستانی
مضورنک تحصیل ایدوب، ختم درس ایتدکنک، اوفاتوابعنک (تتر) صوی
بوینک آرسلان قریه سنک امام و مدرس اولدی. بونده ایسه خیلی وقت
قالدیغنک ارینبورغ یاننک اولان سعید قصبه سنک قارغالی تماغی طرفنک ایکنچی
مسجد حضورنک امامته تعیین ایدلدی. (احتمال که منشور سن اوله رق بوخمتی
ادا ایتمشدر). صوکره آق اتل قربنک استرلی یلغه سی نهایتنده اسرلینامق
شهری بناء ایدلکنک، مسجد جامع بناء اوله رق، باشلاب رسما امام نصب
اولندی. بونک ایسه عمرینک نهایتنده امام هم آخوند و مدرس عنواننک
خدمت ایدوب، سکسان بیش یاشلرنده وقتک، اوتوزدورتنچی ۱۲۳۴ سنه ده
ارتحال ایتدی. قبر تاشنک: «المرحوم آخوند سلیم بن رحمنقلی ۱۲۳۴ - ۱۸۱۹»
دیه یازلمشدر. اوغللری: حلیم، عبد العلیم، میرزا قای، ابراهیم،
احمدی، محمد جان، فخرالدین، حسین، فضل جان، احمد جان، دره قزلری:
میمونه، ساعده، مسلمه، شریفه، حمیده، شفیعہ، فاطمه، دره بونلردن احمد جان
ترجمه سی ذکر ایدلنور.

(۱۱۸) فخرالدین بن سبحانقل (۹۰) بن بیک محمد. ولادت کیچوچات
قریه سنک اولوب؛ آناسی صاعبه بنت قاراقای ایدی. الکای اولنک حسام الدین
بن مؤمن؛ صباده سیف الدین بن ابی بکر الشنگاری، مضورنده تحصیل
ایدوب، یکر می ایکنچی ۱۲۲۲ سنه ده بخارا شهرینه سفر ایلدی. و بوسفرنک
اوج آی مقدار عمرنی سعیدده عبد الرحمن الکرمانی مدرسه سنده کچرمشیدی.
ومذکور سنه ده بخارایه داخل اولوب، فضلا سندن بیش سنه مقداری تحصیل
علوم ایلدی و صوکره حجاز قصد یله بخارا دن مفارقت ایتدی. حرمینه واروب
علماسیله صحبت ایلدی و اسنانبوله کله رک سلطان محمود بن عبد الحمید العثمانی یه
ملاقت؛ و آنک طرفندن قاره دکر. ساجلنده اولان (آنافه) بلد سنه قاضی
نصب اولندی. قضا خدمتنده ثبات واستقامت اوزرنده اوله رق، اوتوز
دورتنچی ۱۲۳۴ سنه ده وفات اولمشدر.

وفات خبری آناسی و باشقه طوغمه لرینه یتشدکنده فوق الحد محزون
اولمشلر در. مذکور خبر، محترم والدم حضرتلرینک وقت ولادتنه مصادف
اولدیغندن یادکار اولمق قصدیله «فخرالدین» تسمیه ایدلمشدر. اوزندن
آزکونلر صوک خاتونی هم وفات اولمغله لطیفه اسمنده یالکز بر قزلری
قالمش ایمش. مذکوره قز، آناسینک آناسی خانه سنه آلنهرق تربیه
اولندیغندن خبر آلنمش ایسه ده، صوکره، خبرلری منقطع اولمشدر. یاننده
اولان عزیز الوجود کتابلر، خاتونینک آتاسنده قالوب، بوکونده ایسه نه
کبی ذاتلر تصرفلرینه کچمشدر؟ .. بخارا و آنافه دن کوندرلر
اولان خطلری، بیرکجه قریه سنده مشهور اسحاق بای حادثه سی صوکنده،
طوغمه لری طرفندن اوت ایله یاندرلمشدر. ظریف، معلوماتی واسع، ادیب،
برذات اولوب، یازوی فوق العاده کوزل و درستدر. احمدجان بن امیرخان
اقرانندن اولوب، یاشلکنده وفات اولمقده هم آکا اقتفاء ایتمشدر.
بخاراده ایکن وقتنده، عبدالنصیر بن عبدالرحیم التایصوغانی بوئندن احن علم
ایدوب، اصحابی عدا دینه داخل اولمشیدی.

آناسی اسمندن یازمش اولان وصیت نامه سی کندی قلمندن اوله رق
بویرده نقل اولنده در: «بسم الله الرحمن الرحيم الحمد لله رب العالمين
والصلاة والسلام على رسوله محمد صلى الله عليه وسلم وعلى اله واصحابه
الكرام اما بعد اوشبو تذکیره در شول خصوصده وصیت ایتدم بن عبد ضعيفه
وفقیره صاحبه قراقای مرحوم قزی فائد و ضرر مه تصرفم درست زمانده.
اولا معلوم اوله خالص اعتقادم ایله کواهلحق ویره من: حقیقتده اش بودر:
الله تعالی حضرتندن باشقه هیچ بر معبود برحق باروهم ممکن دکلدر، یالکزدر،
شریکی یوقدر. طوغدرلما دی، طوغدرمادی، زوجه و ولدن و بارچه صفات
نقایصدن منزهدر، بارچه صفات کمال ایله موصوفدر. ودخی خالص اعتقادم
ایله کواهلحق ویره من: جنت، تموغحق، میزان حق، صراط حق، عذاب قبر
وسؤال منکر و نکیر حق، قیامت کونی کلک وچیدر، آکا هیچ شک یوق.
قبر اهللری قبرلرندن قوپمقلری حق. ودخی تحقیق رضا اولدم الله
تبارک و تعالانک ربلغنه واسلام دیننه، محمد المصطفی صلی الله علیه وسلمک
نبوتنه وقران شریفک اماملغنه، کعبه نیک قبله لغنه، مؤمنلرک قارنداشلغنه،

وشبو اعتقاد اوزرنده تركلك قیلدم، الله تعالی حضرتی تلاسه اوشبو اعتقاد
 وزره اولرمن، واوشبو اعتقاد اوزرنده قیرمدن قوبارولورمن. ودخی
 ول الله تبارك وتعالی حضرتلرندن سوریمن بگا اولوم کلکانه بنم اوزریمه
 معننی تمام ایتمکنی، وبگاهبه وبنده محکم ایلمش اعتقادنی بندن سلب ایتهای،
 بلکه محکم ایلمه سنی، حقیقنده پادشاهلق الله تعالی حضرتنه خاصدر، وبارچه
 نرسه که کوچی یتکوچیدر. ودخی توبه^۲ نصوح ایله توبه ایده من و اوکونه من
 الله تعالی نك امر ونهیله رنده اولان تقصیراتمه. ویارلقایو استایمن کل
 گناهمدن وخطامدن. وامید ایده من خالقمدن ورازقمدن تبارك اسمه توبم
 قبوللغنی و عفو ایدوب یارلقامقنی، آنک ایچون اوزی وعده ایتهای
 وشبو مذکور ایله قللرینه اوزینک پیغمبری محمد المصطفی صلی الله علیه
 وسلم که ایندرگان کلام شریفند، و آیتدی: «وهو الذي يقبل التوبة عن عباده
 ويعفو عن السيئات». الله تبارك وتعالی نك سوزی حق ووعدہ سی حقدر.
 ودخی رحمتی کل نرسه فی صغردی و غضبندن سبقت ایتهای وهو الغفور الرحیم.
 وثانیا وصیت ایده من کمینه وضعیفه بن صاحبه قراقای قزی بالالرمه یعنی
 اوغللرمه وقزلرمه وطوغمه لرمه وقریبلرمه، وشونلر بنم سوزمی قبول ایده لر،
 شول نرسه لر ایله، وصیت قیلدی اول نرسه لر ایله ابراهیم علیه السلام
 ویعقوب علیه السلام، اوزلرینک اوغللرینه، آیتدکلری حالده: «یا بنی
 ان الله اصطفى لكم الدين فلا تموتن الا وانتم مسلمون» یعنی ای بنم اوغللرم
 حقیقنده الله تعالی وتبارك ویردی سزلره دینک صفوه سنی اول اسلام دینیدر،
 ودخی سزلره توفیق ویردی اول دینی طوتمق ایچون، بس سزلرك
 اولومکنز اولماسون، مکر اولسون اسلام اوزره ثابت اولدقکنز حالده. ودخی وصیت
 ایده من الله تعالی که تقوالق ایده سز حق تقوالق ایله ومطیع اوله سز یاشرنده
 واشکاره ده، سوزک زده، وفعلک زده، وقائم ایده سز دین اسلامی واول
 دینره متفرق اولمایه سز. وبیله سز شول نرسه لر که وصیت ایتم، هیچ
 کیمسه آنلردن موکسر دکلدر. ودخی وصیت ایده من بنم مال متروکم
 اولسه اوزمالمدن، اولمازسه اوزک ز کوچک یتد نچه اوله موافق السنة
 نکفین، تجهیز، دفن ایده سز، وبوندن صوك ویره چک بورچلرمی قضا
 وآلاچلرمی اقتضا ورد ودايع وامانت قیله سز. بالغ اولدیغمدن صوك

مدتده کی صلاتم، زکاتم، کفارات افطار عمد و کفارت ایمانم و غیر نافله خیرات
 ایچون، مال متروکم اولسه اوزمالمدن، اکرده اولماز ایسه اوزمالکیزم
 اکرچه مقدار شرعیکه یتماز ایسه ده دور ایله کامللب ویره سز. فدیه
 ویردکیزده دقت نظر ایدوب مصرف زکات اولان کیمسه اولدقنی بیلوب
 ویره سز، اوشبو وصیتلرمی وفاتم صوکنده تنفیذ ایدر ایچون وصی ایتد
 اوغللرم ملاسینی الدین، ملا فصیح الدین و فخر الدین، فی امانتلرن، دیانتلرن
 شفقتلرن، اعتقاد ایدوب، ودخی دفنم بعدنده هر قایوکز اوغللرم و قزلر
 برر کلام شریفی ختم ایدوب روحمه باغشلایه سز، ویز کمینه لر سینی الدین
 فصیح الدین، فخر الدین ملا سبحانقل اوغللری الله تبارک و تعالیٰ انک اعانت
 اعتماد ایدوب، انکامزک اوشبو وصیتنی قبول ایتدک. ودخی موصیه صاحبه قراقای
 قزی ووصی اولان اوغللری سیف الدین، فصیح الدین، فخر الدین ملا
 سبحانقل اوغللری کواه قیلدق مذکور ایصا و قبولک توبانک اسملری مذکور
 شهود عادللری». بابامز سینی الدین بن سبحانقل مختصر القوری نسخه سی
 طرفنه: «۱۸۰۱ سنه ربیع الاول ۱۷ نکه خلاصه القورین درس باشلادم
 مضموننک اوله رق صاحب ترجمه فخر الدین افندی یازوب قویمشدر. (۱۲۱۶)
 هجریه ده اوله در.

(۱۱۹) مولود بن مصطفی بن یونس. اوقا شهرندن ایکی مرحله مسافه ده
 «قالتای» قریه سنه منسوب اولوب، سلیمان (۹۵) آخوند و مشاهیردن عبد المنان
 آخوندلرک برادریدر. یازوی کوزل اولوب، داغستانیلر رسمنه اوخشامقلدر
 اماملغنه علاوه اوله رق (۱۷۷۸) مده تشرین اول (۲۲) ده (۱۸۲۶) رقم
 اوزرنک آخوندلق منشوری آلمشیدی. اوتوز آلتیچی ۱۲۳۶ سنه ح و دنده
 وفات اولوب، قالتای مقبره سنک دفن اولندی. تکلف سز، ساده بر ذات
 اولوب، دنیاسی ایرکن اولمشدر. بوغاچوف اتباعندن قورقوب بتون قریه
 خلقی اورمانه قاچدقلری وقت، مولود آخوند بریالکزی قریه ده قالمشیدی،
 بوغاچوف آدملری قریه یه کلوب، آخوندک کوزی اوکنک آلتون و کموش،
 وبوندن باشقه اشیاسنی آلوب خانه سنه اوت یاقمشلر، و بر ساعت ایچنده

بن قریه فی بر ایلہ برابر ایتمشلر در . شاگردلری: عبد القادر بن سلیمان،
غیرلر . بالالری: یوسف، محمد الامین، احمد، اسماعیل، وغیرلر . یوسف
نام اوغلی اورشاک نهرنک، آیری قول "قریه سنک امامت ایلمشدر، کوزل
نامی وار ایدی، دیورلر . احمد نام اوغلی هم قالتاید آخوند حضرت اورننه
امام اوله رق آلمش اوچ یاشنده ۱۲۶۵ سنه ده وفات اولدی، بونک فاطمه
نام قزی اوفا شهرنک مؤذن خیرالدین بن هاشم بن رمانقل نکاحنک ایدی.
مولود آخوندک بر مکتوبی، بویرده کندی قلمندن نقل ایرلنده در:
سلطانای آولنده اولان دین قارنداشلر مژدن چلپی ملا بیکنکه و باشقه ایل
ماعتلری هم تیکره یاق قریه اهللری بارچهلری اتفاق ایلوب، مذکور
قریه ده جمعه وعید قائم ایلک حقنده، بن غریب مبتلایه یوز دوتوب،
افن طلب ایتدیلر . ناچار، عزیز اسلام دینمز غیرت و شرافتی؛ شان
وشوکتی یوما فیوماعای وقوتلی اولمق اراده سیله اول امر شریفه اذن ویرلوب
جمعه و اعیاد قائم ایلکه بیورلدی . اکر چند بکه مصر، قاضی، کبی شرائط
عمده سی موجود دکلسه ده، شرائط ضروریه سی موجود در . امام شافعی و محمد
حضرتلری، امامدن باشقه قرق کیمسه اولسدلر، نه یرده استرسلارده جمعه
او قومق درست دیمشلر . بوزمانده فتوی هم عمل بوکا اولمشدر . قاله وکنیه
آخوند مولود بن مصطفی .
بوفتوا سنه تاریخ قویامش ایسه ده، اند اعلم اوفا بلده سنک اولان جمعیت
اسلامیه محکمه سی تأسیس ایدلماز دن مقدم اولور .

۱۲۰) عبد السلام بن عبد الرحمن بن عبد العزیز بن رفیق (۳۲)
القورصاوی . تاشکیچوده امام اولوب، اوتوز آلتیچی ۱۲۳۶ سنه ده وفات
اولدی . اوزون عمر سوروب، حج ایله مشرف اولمشیدی . استاذلری:
بیکنطای بن ابراهیم البرسکوی، عبد الرحمن بن محمد شرینی الکرمانی
ایدی . بالالری: جمال الدین، فخر الدین، نصر الدین، سراج الدین، در .
جمال الدین، بخاراده تحصیل ایدوب، قایتدیغی صوکنده سفاهتله مبتلا
اوله رق (اربیت) طرفنده هلاک اولدیغی مرویدر .

(۱۲۱) صفر بن اسماعیل بن مراد بن قدرمت (قدر محمد) بن احمد بن
 جلمت بن کری التالقشی. یراق باباسی جلمت بن ککری، سنبر طرفند
 کوچوب کلوب، چیسطای مضافتند «چیرولی شونطالی» اسملو آوله نزول
 ایلمشدر. مراد بن قدرمت، شونطالی دهمدفون اولوب، عوام الناس، زیارتند
 وارمقلر ایمش. اسماعیل بن مراد تالقش اولند زراعت ایله اشتغال ایدر
 ایدی. صاحب ترجمه صفر بن اسماعیل، مالش مضافتی (صاصنا) قریه سنند
 اوقوب، صوکره شو قریه ده امام و مدرس اولدی. تاج الدین بن عبد الرشید
 الاشرافی دن مقدم، یوقاری ص صنده ایکنچی مسجدده سفری ملا دیه اسمی
 اولان کیمسه، اوشبوذات اولسه کرک. اون ییللر طور دیغی صوکنده صاصنا
 بایلری ایله الفتی کیدوب، اصل وطنی اولان تالقش قریه سنه قایتوب
 امام اولدی. اوتوز آلتنچی ۱۲۳۶ سنده وفاتدر. وفات اولدیغند شیخی
 عبیدالله بن جعفر الکزاوی بالقصد تالقش قریه سنه کلوب، زیارت ایلمش
 وفوتی ایچون الوغ تأسفی ایتمشدر. مدرسه سنده یازلمش کتابلردن منظور
 اولانلری: بر خلاصة القدوری اخیرنده: «تم بمدرسة صفر بن اسماعیل بقریه
 تالقش فی ولایة قزان فی شوال ۱۲۰۲ سنه». بر تفسیر ثعلبی اخیرنده:
 «کتبه فیض الله بن عبد الرحیم بقریه تالقش فی ولایة قزان بمدرسة صفر بن
 اسماعیل ۱۲۰۶ سنه». شاگردلری: عبد اللطیف بن چوراش القلشریفی،
 وغیرلر.

بوکونده تالقش قریه سنده امام اولان شامل افندی بن فخر الدین،
 صفر حضرت حقنده اوشبو مضمونده بر مکتوب ارسال ایلمشیدی: «خط کزی
 آلدیغم ایله صفر حضرت احوالی تفتیش ایتیمیه باشلادم، لکن سز،
 صور دیغکز شیلر حقنده معلومات تابمق زیاده مشکلدر. بونک احوالندن
 بر قدر اولسه ده آکلامق ممکن اولان کیمسه فاطمه بنت ابی بکر نام بر کیلونی
 اولدیغندن، آندن صوراشدم. مزبوره، صفر حضرتک تحصیلی صاصنده
 ایدکنی سویاسه ده، استاذینک نه کبی ذات ایدکنی بیلمیور. صفر حضرتک
 کتابلری تکرار و تکرار اولان یانغینلرده تلف اولمشلر ایمش. صفر حضرت
 پک غیور بر ذات اولوب، کوب سننلر فی احیاء ایتدکی روایت ایدلنور.
 درسی قوتلی، شاگردی کوب اولدیغی مشهور ايسه ده، مدرسه سنده تکمیل فن

ییدن ذاتلر بو طرفده ایشتلایمور. قبرنک اولان تاشنی قارامق ایچون قار،
 یوب کون قاراونی کوتدم. بویله وقت یئنگنک، معتبر قارتلری برابره
 لوب، حاجت اسبابلرمی یانمه قویوب کیتدم (*). یانمه اولان یولداشلر
 دالت ایدن تربیه یه واردق، صفر حضرت تربیه سی بو، وناشی ده اوشبو
 ییلر. تاشک یازولاری موکلندکندن یازوی اوقومق ممکن بولمادی.
 شونک ایچون جیلی صوایله یخشی یودم، یازونی تمیزلهدم. صوکره کوب
 اجتهادلر صرف ایدوب اوقودم کرچه بعض بر شبهه لردن خلاص اولمادم
 ایسه ده، اصل مقصد معلوم اولندی. یدی سطر اوزرنده یازلان تاریخ اوشبو
 روشه در:

- (۱) هوالحی الذی لا یموت
- (۲) کل نفس ذائقة الموت
- (۳) ید جوزا ید هبة الله
- (۴) اوله موسی
- (۵) تاریخ حان جوجی
- (۶) بابا لوجال شعبان
- (۷) تاریخ الکوشرکواز آق

اچونچی سطرده اولان «هبة الله» هم دورتنچی سطرده «اوله موسی» عباره سنی
 «هبة اوله غوسی» صورتنده اوقومق ممکن. ظنمه کوره تاش صاحبی،
 جوجی اولادنن برخان اولوب، یدی یوز ۷۰۰ سنه شعباننده وفات اولمشدر.
 بنون قریه خلقینک صفر حضرت تاشی زعم ایندکلی تاشلری بویله اولوب
 کورلیدی. تاشی کیم قویمش و بویره نه مناسبت ایله کلمش، بوندن ایسه
 هیچ کمک خبری یوقدر. صفر حضرتک ترجمه سی بو طرفده تمام اونودلمش،
 بالکن نیچوک اولسه ده اسمی قالمشدر، خلقمزک حالنه نظرا اسم قالمق ده
 شایان تعجب برشیدر! . . .»

(*) مکتوبک اولان بو عبارت شوقدر کیفنه کندی که، کویا افریقا ایچلرنی
 کشف ایتیمه یوللاندیغی کبی بر خیال اوزرنده قالدیم.

بالالری: احمد، محمد، و غیر لر. محمد، عبدالله بن یحیی الچر طوش
حضورنده تحصیل ایدوب، آتاسی وفاتنده آنک اورننه امام اولدی. بر
قدر فضلی وار ایدی، حیورلر.

(۱۲۲) اوز بک بن سبحانقل بن مصطفی. سعید قصه سنده امام
اولوب، اوتوز آلتیچی ۱۲۳۶ سنه ده وفات اولدی. اصلی سنبر توابعنده
«شیمیرزا» نام قریه دندر. عثمان، عطاءالله، نام اوغللری سعیده امامت
ایتدی لر. عطاءالله رسم خطه مهارتله وحفیدی عبدالسلام بن عثمان
قرأتی خوش اولمقله مشهور ایدی. شاگردلری: آلتی آتا قریه سینک
مهی الدین بن حسن، و غیر لر.

(۱۲۳) فضل بن ابراهیم بن قطاغ احمد الاچکنی اللمنی. اصللری
کرماندن اولوب، تنکاج قبیله سنه منسوبلر در. چیلای مضافاتنده (المن)
آولنده امام و مدرس اولوب، اوتوز یدنجی ۱۲۳۷ سنه لرده وفات اولدی.
بلبای توابعنده عبدالوهاب بن شریفی (*) نام کسه حضورنده تحصیل

(*) چقماغوش قریه سنده، عبدالسلام القاریلی کیاوی عبدالوهاب
آخوند و آنک اوغای حبیب الله آخوند نامند مشهور عالملر واردر. بونلرک
بردن شاگردلری کوب اولدیغیندن، وایکچیدن ترجمه سی ذکر ایدلش
سلیمان آخوند ایله قرابتلری اولدیغیندن، ترجمه حاللرنی بیلمک ایچون
فوق العاده سعی ایتمشیدم. فرعلرنندن و انسابلارندن معروف ذاتلره
خصوصی و عمومی مکتوبلر یازدم، بلکه تسلیم اولنیامشدر دیه بونلری
تکرار ایتدم و کوبلارینه حاضر کانورهت ایله پوسته پوللری قویدم و بعض
ذاتلر واسطه سیله رجاده اولندم، مکده بویله سعیلرم تمام ثمره سز قالدی،
زیرا بر سطر اولسون جواب کلمادی. شو سببدن بو ذاتلرک حالی بنم قاشمک
قارانغولقده قالدی. نام عالیلری ایچون بن خدمت ایتدم لکن اعوان
اولمادی. فرعلرنندن یوق ایکن کاشکی طرفلرنده تالقش امامی شاهل
افندی کبی غیور برذات اولنه ایدی، بونلرک اسملرینه ده خدمت
ایتمک بلکه میسر اولور ایدی.

ایتدکی وقت، یوز سکسان ییچی ۱۱۸۷ سنهده فرائض سراجیه شرحی
 یازوب تمام ایلمشدر. بوندن صوک سعید قصبه سنه واروب، تحصیل
 ایتدکی مرویدر. بالالری: فخرالدین، عبدالحق، عبدالفتاح، احمد،
 بدرالدین، علیمه، صابره، خائفه، صغیره، در. علیمه آدلو قزی، محمد
 طرینی بن عبد الجمیل نکاحند ایدی. شاگردلری: عین الله بن اسد الله
 الاچککلی، شفی بن یانبولاد الاچککلی، عبد القادر بن قهرمان
 الصفاکولی، روزی ایشان الطوبلی، عبدالمجیب بن الحان القرمانی،
 وغیرلر. بو کیمسه، شو اطرافک اکابرندن واعتمادلی علماسندن
 اولوب، ابوالنصر القورصاوی مسلکند اوله رق هر وقت آکا نصرت
 ویردکی مشهوردر. بخارا شهرینه ایاجیلک صفتیله واروب، استانبول و داغستان
 طرفلرنده سیاحت ایتدی. اوشبو وقتده حج بیت الله ایله هم مشرف اولدی.
 نحو، فقه، منطق، کلام، اعتقادات، اصول الفقه، معان و بیان، فنلرنده
 درسی اوله رق، کوب کیمسلر استفاده ایتمشلردر. طرویسکی،
 قزیاجار، چیلای، ناحیه لرنده وسیبیریاد، کوب مرتبه جولان ایدوب،
 سفر وقتلرنده هم شاگردلرنی برابر آله رق همیشه تعلیم و نشر علم ایله
 مشغول اولور، ویوردکی برلرنده مناسب اورنلره شاگردلرنی اورناشدروب
 تعلیم ایله بیورر ایش. اوتوز برنجی ۱۲۳۱ سنه لرده (تارا) قصبه سنه
 واروب تعلیم ایلمش، وشو طرفده اولان علما، الوغ و کچوکلری بالاتفاق
 مجلسنه حاضر اوله رق درس سماع ایلمشلردر. بر مقدار مدت، بویله دوام
 ایتدکی صوکنده، ابراهیم بن جعفر نام شاگردنی تدریس ایچون نصب
 ایرک، کنیزی وطن اصلیمی اولان المن قریه سنه رجوع ایتمشدر. بونک
 عصرنده المن قریه سنه عبد الناصر بن ثابت اسمنده ایکنجی بر عالم
 و مدرس اولمش ایسه ده، بو طرفلرده، کوب سوزلی آز اشلی خلقلر
 اولمادیغندمی، یاکه بو عصرده بوولایتلر یالقاو و او یقوچان شیطانلر
 اداره سنده اولندیغندمی، نه حکمتدر؟ آره لری تمام الفت و محبت اوزرنده
 کچمشدر.

(۱۲۴) جعفر بن ادنی قل الاکرجوی. اصلی کاینه ایلنده (مل) قریه سندن در. و اتقه توابعنده اکرجی نام آولده امام و مدرس اولوب اوتوز یدنجی ۱۲۳۷ سنه ده وفات اولدی. یازوی کوزل اولوب، یازمش اولان قرآن شریفی نسخه لری بوکونه قدر، خلق آره سنده استعمال ایدلرکی مرویدر. استادی عبدالسلام بن حسن القاریلی اولوب، خاتونی ده مذکور استاذینک قزی حبیبه در. اوغلی ابوبکر ذکر ایدلنور.

(۱۲۵) فیض الله بن عباس بن مؤمن بن مسلم. مینزله مضافاتنه مسلم آولنده مدرس اولوب، اوتوز سکزنچی ۱۲۳۸ سنه ده وفات اولدی. استادی سینی الدین بن ابی بکر الشنگاریدر. استادی وقتنک صبا قریه سنده بر قدر مدت تدریس هم ایلمشیدی. صوکره کندی قریه سینیه قایتوب شاگرد جمع ایلمش و بر آره لق حج سفرینه هم یوروب کلمشدر.

(۱۲۶) عبیدالله بن جعفر (۶۹) بن ابراهیم. چرمشان یلغه سنده کیزلو قریه سنده امامت و شیخوخت ایلدی. یتمش ایکی یاشنده وقتنده شوال آینک یکرمی آلتنجی کونی اوتوز سکزنچی ۱۲۳۸ سنه ده وفات اولدی. قبری کیزلوده اولوب، اوستنه قویلمش تاشی هم واردر. عبدالسلام بن حسن القاریلی حضورنده تحصیل ایتدی صوکنده ولید بن امین السعیدی حضورنده تربیه لنوب، کمال تحصیل ایلمش و کندیسی حضورنده هم کوب ذاتلر استفاده ایلمشدر. خاتونی، ایسکی سلمان قریه سنک ابوالقاسم قزی حفیظه اولوب، (۱۲۴۸) تاریخنده ذوالقعدده وفات اولدی. وایکنجی خاتونی عبیده اختم قزی هم مذکور ایسکی سلمان قریه سندن اولوب، (۱۲۵۸) تاریخنده قزان شهرنده وفات اولدی. بالالری: نعمت الله، رحمت الله، محمد، حبیب الله، عبدالبدیع، احمد، حبیبه، محبوبه، عائشه، فاطمه. در. حبیب الله، ککری تاو قریه سنده، و عبدالبدیع ایسانتیمر قریه سنده امام اولدقلری حالده واحمدده کچکنه یاشنده وفات ایتدیله.

مل بیبه، آلابوغه مضافاتی ایلمت قریه سی نظر ایلمت اوغلی نکاحنده؛
 ب محبوبه، اورازگیلدی فامیلیه سنده بیکمحمد بن محمد رحیم نکاحنده؛ عائشه
 ش بیسطای قصبه سنده عبدالحکیم نام کیمسه نکاحنده؛ فاطمه، قزاندی کشای
 کی مرتضی نکاحنده؛ ایدی. باشقه بالالری اوزلرینه باشقه ذکر ایدلنورلر.
 نور شاکرد واصحابلری: عبدالوهاب بن ایمانقل الرجبی، بشیر بن جمعه قلی
 الجبلی، عبدالجبار بن عبدالکریم الالمتی، مناسب الجبلی، هبت الله بن
 اسحاق الماچاوی، اختم الجبلی، جار الله بن بیکمحمد الصاتشی، خمزة الجبلی،
 وغیرلر. کندی لسانمز اوزره طریقت ادابی حقند بر رساله سی اولدیغی
 مرویدر. بوکیسه حقنده فاضل مرجانی: «عصرنده مشهور والوغ عالمردن
 بری ایدی؛ مرید تربیه ایدوب، طریقتده شیخ ایدی» دیمشدر.

(۱۲۷) بنیامن بن یهودا بن بالطاج. اوصا مضافاتنده آقلوش اولند
 امام اولوب، اوتوز سکزنجی ۱۲۳۸ سنه لرده وفات اولدی. استادی:
 الوغ صبا قریه سنده عبدالرشید بن قدر محمد، در. آخوند محمد قاسم
 المنصوری خبرینه کوره، اطرافنده علم ایله شهرتی اولمشدر.

(اوچونجی جزء تمام اولدی)

خطاء	صواب	بیت	یول	*	خطاء	صواب	بیت	یول
ارینبوغ	اورینبورغ	۹۰	۶	*	حکم	حکیم	۱۱۵	۱۴
تجوز	تجوزت	۹۷	۵	*	نصر الله	نهر الله	۱۱۷	۲۷
ویوئیده	ویوئیده	۹۸	۲۱	*	لا با	لا ابا	۱۱۸	۲
ولکنم	ولکنهم	۹۸	۲۳	*	الیها	الیه	۱۲۶	۲۵
تقدم	بتقدم	۱۰۱	۶	*	التشبية	التشبيه	۱۲۸	۵
عداو	عداد	۱۰۱	۹	*	نبغی	بنغی	۱۲۸	۵
شخص	شخص	۱۰۱	۱۴	*	رساله	رسالة	۱۳۱	۱۳
مزخرفاتی	مزخرفاتی	۱۰۱	۱۸	*	السنجات	النجات	۱۳۲	۸
بورج	بورچ	۱۰۶	۶	*	عبارنک	عبارتک	۱۳۵	۱۶
واسفا	واسفا	۱۰۶	۷	*	مضریه نك	مضریه نك	۱۳۹	۱۳
مزخرفاتی	مزخرفاتی	۱۰۸	۲۴	*	عملده	علمده	۱۴۱	۲۲
حصملر	خصملر	۱۱۱	۷	*	دمین	بن دمین	۱۴۲	۱۳
وفد	وفسر	۱۱۱	۲۳	*	مناظره	مناظره	۱۴۲	۲۴
سائقله	سائقه سیله	۱۱۱	۱۷	*	بریرده	بویرده	۱۴۳	۲۷
مواخذ	مواخذہ			*	بز لر	بز لرہ	۱۴۶	۲۲
تلفسفی	تلفسفی	۱۱۳	۲۴	*	قبول	قبول	۱۴۸	۱۷
سلیم	یسلم	۱۱۳	۲۸	*	نقره	نقرہ	۱۴۸	۲۲

آثار

مکتبته اولان اسلام عالمارینک و مشهور کیمسه لارینک ترجمه و طبقه لاری
تاریخ ولادت و وفات لاری و باشقه احوال لاری حقینده یازلمش کتابدر .

دورتنچی جز ۴

صاحبی

رضاء الدین بن فخر الدین

ان آثارنا تدل علینا فانظروا بعدنا الى الآثار

« اوفاء »

۳۲ / ۳۰۰

Дозволено цензурою С.-Петербургъ, 13 Іюня 1903 года

باصلمه سنه رخصت بیرلدی سانکت پیتربورغه ۱۲۰۳چی ایون ۱۹۰۳ سنه

Оренбургъ,

Типографія М.-Ф. Г. КАРИМОВА.

1903.

❦ دورتنچی جز ابتداسی ❦

۱۲۸ - عبدالقادر بن سلیمان (۹۵) بن مصطفی بن یونس. او
 شهرندن مغرب طرفنده وقارمسان یلغہ سندہ اولان (قارشین شریف) اولند
 امام، مدرس، آخوند اولوب، اوتوز س-کزنچی ۱۲۳۸ سنهده وفات اولدی
 وایسکی مقبره گه دفن اولندی. خاتونی چاقماغش قریه سینک عبد الوهاب
 آخوند و برروایته کوره عبد الوهاب آخوند اوغلی حبیب الله آخوند قزیدر
 بالالری: عبد العلام، صبغت الله، خیر الله، صنعت الله، عبد الفتاح، عبد الصمد
 حبیبه، در. استاذلری: مولود بن مصطفی، عبد اللطیف بن ابراهیم البیرکوی
 (بوکیسه ۱۲۰۳ سنه ده سلامت ایدی) و غیرلر. یازوب تمام ایلمش اولان
 بر افتتاح نسخہ سی آخونده بویله کورلدی: «قد تم شرح المصباح المسمی
 بالافتتاح بعون الله الملك الفتاح. قد وقع الفراغ من تحریر هذه الرسالة الشریفه
 اللطیفه المرغوبه من هجرة نبینا صلی الله علیه وسلم ۱۱۹۸ سنه فی قریه
 (قلطای) وفی مبرسه علامه العصر وفرید الدهر افندی الزمان ومدرس الدوران
 مولانا واولانا آخوند مولود فی ید عبد القادر بن ملا سلیمان». و بر شرح
 ایساغوجی تمام ایتدی صوکنده بو عبارت یازمشدر: «قد وقع الفراغ من تسوید
 هذه الحروف فی ید عبد القادر بن ملا سلیمان فی مبرسه افندی الزمان عبد
 اللطیف بن ابراهیم من هجرة نبینا محمد صلی الله علیه وسلم ۱۱۹۸ سنه تم فی
 یوم الخميس فی ثمان وعشرین من ذی القعدة». عبد الفتاح و عبد الصمد اسملر
 اوغللری طرفندن، بو کونده نسلی منقرضدر. زمانه سندہ عام ومعرفت ایله
 مشهور اولوب، شاگردی کوب ودرسی قوتلی هم فائدی اولور ایمش. جعفر
 ایشان طوغروسنه اعتقادی کامل اولوب، برنجی مختلرندن ایدی، دییورلر.
 کندی قلمندن اوله رق بر قدر مکتوبلری بویرده نقل اولنه در:
 برنجی مکتوبی (بوی اولنده داملا عبد الکریم حضرت مدرسه سندہ
 طالب العلم اوغلو عبد العلامغه. قارشین اولندن. بذكر المستعان. فرزندانم

العلامه . ادعيه خالصانه رمزي اهدى ايلدك . بو جانبدين استعلام
 ورسه لله الحمد الى آلان جميع اقران واشياعله دائره صحتده
 كوزارمز . من بعد اول قادر بي همتا بارچه رمزي عافيتك بسليه
 وكرم . اما بعد بو حامل رقملى آرقلى مرسول مكتوبكزي يولقوب
 و سلامتكده ايدك كزي بيلوب ، زياده خوش اولدق . ايسكى بيلتلكزي
 اولدق ، ياكادن آلنمش بيليتنى ابو بكر آرقلى يباردك ، شاپم مسلمدر . ايسكىسى
 لنگاز بورن آلنغان ايدى ، شايد كوب تفاوت يوقدر . هم آنك ايله يبارلدى
 يملك كاغد وغير ذاتلر ، بارچهسى خطده معلومدر . تسليمندن خبر ايدرسز .
 ابضبح وتلخيص صوراب يازمشسز ، لكن اول كتابلره حاضر وقت دكل ، نصيب
 ورسه اوقوغان زمانكزده يبارلور . بريولى اول قدر كوب قنلرى اهاطه وضبط
 ديك ، طاقت بشر يه دن خارجدر . حاجت زمانده انشاء الله توقف ايدلماز .
 دى رح وقايه بو طرفده بالفعل وجودى محاله قريبدر . هر چند ممكن اولد يغنده
 لان رهاشيه استنساخه اقدام ايدرسز . تعبير الرءيا من الينا بيع كند يمزده
 مى صلدر . تحصيل حاصل اولنميه ، هم كتب ضروريه دن ده دكلدر (۱) . مباده
 يفتائى دن تهيد ياكه على القارى وما اشبه ذينك يات كتابلر اولسه وفقه دن على
 ية القارى شرح مختصر اولسه استنساخينه اجتهاد كزي بزل ايدرسز . و كند يمزده
 ان ولمايان كتابلردن يات كتابلر اولد يغند اله دوشرمك صد دنك اوله سز . بو كره
 حيد الفتح اوده اولمادى ، اوزغان كون زيموفكه آقچه لرنى جيارغه چقوب كندى ،
 دى رر جمعه يورسه كوك . حاضرند ايكى كيوملك كون اولطان وهبيبه دن دورت
 دى رشين نيمچ باصمه سى ، وبر پود نارى يارمه سى يبارلدى . بوش قاپچقلى قايتاروب
 فى ياره سز ، الله نلاسه يول دوشد كنده كينه آزق يبارلور . حاضرند ممكن اولمادى ،
 لور ايو طرفه تكرملىر بارچه سى ، صو يوقلغندن بي كاردر . كونلر آيازلقدن هر كيم
 له اشلق صوغوب ، باشقه اشله يتشه آلمايلىر اوقومق يازمق دن غيرى
 ر بى شى ايله اشتغالك اولماسون . اوقات خمسه فى فوت ايتيميه سن . تعليم
 . نعلم قيدنده اوله سن . كتابتكده اعتبار ايله كتابت ايدس . عظام و كرام
 لى جمع صيغه لرنى - استاذ عظام و كرام - ديه مفرد موضعك استعمال ايتيميه سن .
 ه شفقه ديمك يا زياده ايدوب ، مشفقه ديمك دن ، خط اورنينه خط ديه معجمه

خبرلره بالاختصاص استاذکز حضرتنه، اخلاصی سلامی تبلیغ ایدیه سز.
 ست خیشلر، طلبه، کرام، خیر دعالرندن بزاری مهجور ایتیمیهلر. عبد الفتاح
 یوز یورتده هیچ کسب و کاری یوق. پیساراک ایچون آلکین اوتنمیشیدی،
 ی نه حالده قایتور. اگرده بولوب قایتسه ویرر کهده یارار ایدی. والسلام
 ثم خیر ایلده داعی انکا کز عبد القادر بن ملا سلیمان رحمه المنان.
 ریل ۱۰ سنه ۱۸۱۷ ده. (هجری ایل ۱۲۳۲ سنه جمادی الاخری اوله در).
 اوچونچی مکتوبی — سعید بسته سنده فائق الافاق مولانا عبد الرحمن
 صرت خدمتک طالب العلم اوغلو من عبد العلام که قارشین شریف اولندن.
 بغرم پاره سی فرزند من عبد العلام که ادعیه خالصانه می تبلیغ ایتدک. بو
 لب الی هذا آلان جمیع اتباعله سلامتار من. پوچته ایلده مرسول مکتوبکزی آلوب
 الجملة عافیت تا پمقگزی فهملب چند ان فرحان اولدق. بونندن صوگ هم
 لامتلك خبر کزی منتظر من. استاذ الكل مولانا حضرتلرینه بزم سلام می موصل
 وله سز. مرجو بودر که خیر دعالرندن مهجور ایتیمیهلر. اوشنداق حاجی بغدادی
 حضرتلرینه و عبد الناصر آخوند افندی یه و مخدوم افندیلره و ملا عبد اللطیف
 لیولقی افندی یه و غیر خیش و خلانه سلاملر می موصل اوله سز. چقماغشیلره
 رسول مکتوبکزی بونده عصمت الله تسلیم ایتدک، اوفیدن قایتوند مهمان
 ولوب، کتدی. هاشیه، معهوده فی آلوب یبارمش ایکن، ملا عبد الستار ایلده
 وللادق. بیک قانی خسته اولدیغندن عبد الصمد فی اول طرفه یبارمک ممکن
 ولمادی. الحمد لله حاضرنا صحتلنوب، آیاغنه باصوب یوری باشلادی. آنده
 عشر اوله رق ویرلریش آشلقلر کزی اوغلانلردن برسی واروب، آلوب قایتور،
 کن حاضرنده آشلق قیمتی یوق. بوچیل یورتندن عسل چقمادی. بی بی حبیبه
 کچرک چیلک ایلده آزغنه عسل، یاروم قداق چای، بر قاز، آزرانی ییلاک قاغی،
 بر سولگی یباردی. الله نصیب ایتسه طوزغه واروچیلر ایلده اوز کزه نرسه لر
 یبارلور. یوقسه حاضرنده یبارر که ممکن دکل. بالقصد یاللاب یبارلسه آرزقنک
 اوز حقندن آرنق کره حق حاجت اولور. ملا عبد الستارغه مشورت ایدوب،
 آکا اوشاغان ذات ایلده قاضیخانی قایتاروب بونده یباررسن. اوشنداق عقائد
 النسفی کتابنی الیاس ایلده قایتاروب یبار! چونکه بو کتابلر حاضرنا بونده
 ضرور اوله در. ملا سعد الله، مسجد آستونده طوزرغه وارر ایدم، دیه خبر

ایده در، اول و آنک امثالی کلور لر ایسه، کتابلر حاجت اولور. اختتم کیا
 قاضیخان کتابنی بوباروچی ابرای اوغلی ایله یبارر که آیتدی، ملا عبد الستار
 هم تیل ایله سوبله دی. بوزمانلر آغردر، فرصتنی غنیمت بیلوب، درس
 کتابت جهندنه اوله سن. خرجنی دخل مقابلندن زیاده ایتیمیه سن. عبد الفتاح
 کانتوندن بیلیت آلوب عبد الستارعه تسلیم ایدر. بوبیلمتنی آلدیغکزدن صو
 ایسکیسنی برطوب، صندوقه صاقلایه سر، مناسب یوروچی اولدیغنده بون
 یباررسز. یعقوب چرخینی، نعمان وعصمت الاهی، قایتاراسن، آنده کتاب
 تابولنه طورغان اورن، کرک اولدیغنده تاباررسز. قزمن حبیبه که اول عظیم الفضل
 بر قز بالا روزی قیلدی، بی بی فاطمه دیه اسم ویردک. الله تعالی توفیقلی و عمرلی
 ایلسون! . انکا کز عبد القادر بن ملا سلیمان رحمه المنان. عم نجی ینوار
 ۱۸۱۸ سنه ده. (هجری ایله ۱۲۳۳ سنه ربیع الاول اوله در).

دورتنجی مکتوبی — قزان یرنده الوغ صبا قریه سنده داملا
 سیف الدین حضرتلری درسخانه سنده متعلم اوغللرم عبد العلام هم صبغت الله غه
 قارشین شریف اولندن. فرزندلرم عبد العلام ایله صبغت الله غه ادعیه خالصانه
 لرمزی تبلیغ ایتدک. یامشیک اسماعیل، ادهم اسملو کیمسه ایله یبارمش
 مکتوبلر کزی جمله سنی تابشردی. سلامتک خبر کزدن فرحان اولدق. بوندن
 صو ک هم خط یازمقده اهماال ایتیمیه سر. آخوندک جامعسی خصوصنده، بو
 طرفه شاید تقصیرلک اولماز ایدی، لکن آخوند حاضرند بونده یوق
 (بوندن مقصودی مولود آخوند اولسه کرک) ملا یوسفغه کتکان، آنده طورادر
 ایمش. ملا یوسف صاتمیه اختیار ویرماز ظن ایدلنده در، کشی ویرکان حقنی
 ویروب اوزی آلور. محمد گرای، «ای» بوینده یوروب قایتدی، عبد الفتاح
 هم آنک ایله برابکده قایتدی. اولطرفنه اولان ملالردن جامعک نفقه بابنده:
 «فماله کلماتان اوثلث» معناسنی صوروب، قروب چقغان، هیچ کیم جواب ویره
 آلمغان. مگرده صباده پیش قدم اولوب طورغان بیک دانلقلی ملالردن ملا مرادم
 ینه بر عزیز اسمنده ملا، هر ایکیمی تحریر یازوب ویرمشلر، حل ایدوب
 نهاچتنه ایرشکانلر، شاید طوغریدر. چونکه بوحامل رقم ملا عبد القاضی، آنلرک
 تحقیقلرنی، خصوصاً ملا مرادم تأویلنی معقول کوردی. اوچاویزکده علملری بر
 مرتبه ده اولسه کرک. شاید مرکبلردر، چوقسه بسیط قولندن بوقدر اش کلمان

ی. آنده استاذکزه هم کو ستررسز. بونلرک تحقیق لربنه عقل ایرشمای برر
 شیه یازوب یبارسه لرب یخشی اولور ایدی، دیه محمد گرای اوتنه در. کینه اول
 ادم ملاده استاذکزه حضرتندن صانارغه، دیه امانتا ویرامش بر قهستانی اولوب،
 قیلورلق کیمسه یه صائمیه بیورمش ایش. مذکور کتابی بزم مدرسه مزده
 نف ایلیمک نیتیه محمد گرای بر آت ویروب آلمش ایش. لکن ملا مرادم،
 م مرادم اوز مدرسه مره وقف ایتدرمک ایدی، دیه بی طاقت ایدوب، آلوب
 لمشدر. عبد الصمد بو آرهلق چقهماغشه واره آلمادی، ملا رحیمقلی آغا ایله
 صمت الله کلوب، بر کیچ قونوب کندیلر، بارچه لری سلامت ایش. قائن
 نانی عبد الواحد آلوب کندی. عبد الواحد پاخود اسطرشینه سی اولمشدر.
 وغلوم صبغت الله، بیلیتمده یازلامش علامتاری تمام کوچرتوب یباره سن نصیب
 ولسه، بیلیت آلوب یباررم. دورت آیلق بیلیت ویررکه هلم گلدی، لکن
 التی آیه ممکن دگل. بو حامل رقم ملا عبد القاضی ایله یاروم بود ایت یباردک،
 شونندن زیاده سنی تحمل ایده سی کلمادی. ادهم و بیکنطایلر، خطار کزی
 وفاده عبد القاهر که تسلیم ایتمشدر، کندیلری بو طرفه کلمادیلر. استاذکزه
 حضرتلرینه و قارند اشلر مز ملا شمس الدین و ملا فخر الدین که ملاقات وقتنده
 ملا عبد الخالق و ملا محمد ولی که سلامهزی ایصال ایده سز. داعی ازکا که عبد القادر
 بن ملا سلیمان رحمه المنان. ۴۴ نجی فورال ۱۸۱۹ سنه ده (هجری ایله
 ۱۲۳۸ سنه سی جمادی الاولی اوله در).
 ملاحظه: مختصر الوقایه نک «ولا الام تبیع ماله» عبارتنده اولان «ماله»
 لفظنی، قهستانی، خواه «مال» ایله «ه» کلمه لرندن مرکب اولسون، خواه
 «ما» «ل» «ه» کلمه لرندن مرکب اولسون، مراد ایسه همان بر در، دیمک
 معناسنده اولان: (فماله کلمتان اوثلث) دیمشدر. لکن بونده، بیوک عالم لارک
 و معروف پیش قدملرک بر بر یله اوغراشه چیق ماده، عجبانه شی اوله بیلور؟
 مطبوعات عالمی ایله اشنا اولانلره معلوم اولدیغینه کورد، حاضر کی عصر
 فلاسفه لری آره سنده: «کتابلری (لیس للانسان الاماسعی، وسخر لکم مافی
 السموات ومافی الارض جمیعاً، خلق لکم مافی الارض، واعتصموا بحبل الله جمیعاً
 ولا تفرقوا، اقیموا الدین ولا تفرقوا) وسائر بوکی حسابسز فرمانلر بیوروب
 طورمقل اولان امت، نیچون بر بری ایله افتراق اولدورلر، و هیچ بر شری

دلیلاری اولما دیغی سالد، محض رأئی ویا لکن فکرلریله بر برنی تفسیق و تضلیل
ایدیورلار؟ . . . وبتون دنیا بیل، هوا و سائر طبیعیاتدن خدمت ایتدردکلری
و کامل نشاط و غیرت اوزرنده دین و دنیا لرنی تعمیر ایتدکلری حاله، مذکور
امتلر، نیچون اک ینکل شیلردن اولسون فائد آلمق هوسنی ایتدیورلار؟
آخرت و دنیا طوغرو سنده هیچ کیم هیچ کیمه اشانوب طور مق جائز اولما دیغی
حال، دیدکمز امتک عالماری نیچون هیچ بر شیدن خبردار دکلر و نیچون
یالگوز بایلر ینک کیسه لرینه کوز نگوب طور بقده لر؟ ! . . . دیه سواللار
وارد. لکن بو سواللارک جوابنده: «دیدکمز امت، مبارک کتابلرنی
و پیغمبرلر ینک سوزلرنی عمل ایتمک ایچون اوقومدیورلار، بلکه عمل قیلور ایچون
آنلرک کندیلری ترتیب ایلامش یوللری وار، هم ده لغزو و معمالر، اوشنداق
شرح و هاشیه لر اوقوب، معناسز بحثلر ایله اوغراشوب، قانلری بوزلغان، روحلری
خسته لنگان، همتلری س-ونگان، غیرتلی اولمگان! . . .» دییمانلری تخطئه
ایدلرک، خاطر مزده بر دلیل اولسون یوقدر. (ان الله لا یغیر ما بقوم حتی
یغیروا ما بانفسهم).

بشنچی مکتوبی — الوغ صباه داملا سیف الدین حضرت مدرسه سنه
اوغللرم عبد العلام ایله صبغت الله غه، قارشین شریف اولندن. بغرمز پاره لری
فرزندلرم عبد العلام ایله صبغت الله غه کل جلیسارکزی اندراجله ادعیه
خالصانه لرمز اهدی ایدلدی. چوق ایام نبرو خبرلرکزی ایشتمکمز یوق
ایدی، محمدولی، سلامتک گزی ایشتمیم دیه سویله دی، شونندن صوک خاطر مز
برنجه تسلی تابدی. بوندن توبان حال-کزی یازوب، شادلاندررسز. بو حامل
رقم، کوپک اولینک ابراهیم عبید الله اوغلی، تیزکله چکدر، آنک آرتمدن
احوالکزی یازارسز. مذکور ابراهیم، صبا، بزدن اونبش گنه چاقروم دیه در.
او یله ایسه آنلر ایله خط یورتک هر وقت ممکن اولور، چونکه آنلر، بو طرف
کوب یوریلر، ابراهیم، حبیب الله، عبای، نک اوچاوندن بریسی کلمای
طور ماید. عبد الفتاح، یولنده یوریدر. حاضر نده خط آلدق، سلامت ایمش
بیک یخشی بر آت آلوب یباردی، جماعت پچان اشنی باشلاغانغه قدر، یولنی
توزاندروب، تمام ایلمک حقنده ایسپر اونیک دن حکم یولقمشدر، شونک ایچون
بلکه تیز قایتماز. عبد القاهر مکاریه که وار دیغنده س-زله نرسه لر یباررمز.

که اول وقتده عبد الفتاح هم قایتور. ملا عبد القیوم حج پاسپورتنی بولقدی،
 د القاهر ایله برلکده سفر اینتمکچی بوله در. ملا عبد الستاردن خط بولقدق،
 ر خسته لکی ایله یانوب، حاضرنده بر قدر سلامتلمش ایمش. رئیس شابدن
 کوب منفعت کورلماز کبی، والدی ایله هم موافقتلری آز، دیپورلر.
 زند مز عبد الصمد غه قریه مز نك باقی آغانك ابنه عقیقه سنی خاطب اولوب،
 مضان ش-ریفدن مقدم انمام قیمنده مز. عبد الفتاح غه مناسب بتلی اورن تعیین
 بدلد کی یوق، کندی گل کنده برر موضعه اقدام ایداسه کرک. اختم کیا ولر
 بی حبیبه، فاطمه، بارچه سی سلامتار. فاطمه چچکنی سلامت اوزدردی. اختم
 کیا ونك اشنی خیرلو دیه لر. استاذ کز حضرتنه، ملا شمس الدین، ملا
 بحر الدین، اره وملاقات وقتنده ملا عبد الخالق و غیرلره سلامه زی ایصال ایدسز
 محمد گرینك آلمش کتابی جامع دگل ایمش، خطاء سویلیلر. مرادم ملا غه آلوب
 دیر کاندن باشقه نی آلامشدر. قد ضیععه فی غیر موضعه. کندی یکنز تعلم وتعلیم
 غمنده اولوب، حلم وقار، تحمل واصطباری اختیار ایده سز، فرصتی غنیمت
 بیلوب، عمری ضائع ایتیمیه سز. اتکا کز عبد القادر بن ملا سلیمان. ۲۸ بنچی مای
 ۱۸۱۹ سنه. (هجری ایله ۱۲۳۴ سنه شعبان اوله در).

آلتینچی مکتوبی — صباده ملا سیف الدین حضرت مدرسه سنه متعلم
 عبد العلام عبد القادر اوغلینه، قارشین شریف آولندن. بغرمز پاره سی عبد العلام که
 سلام سنه الاسلام ایصال اولندی. بو طرفده داماد عزیزمز ملا اختم یزنه کز،
 آنده اولان شش زخم تیلله همیشه بی تاب اولوب، یانادر. صبغت الله طرف کزدن
 اوش-بو ینوار اوچونچی کوننده سلامت قایتوب یتدی. آنده اولان ماجرانی
 ایش-دوب، زیاده منحیر اولدق. کاش-کی بربر کزدن قالمای معا قایتومش اوله
 اید کز. بونده اختم کیاو وملا محمد گری ایله مش-ورت ایتد کمزده هر قایوسی
 بلا تسوف رجوع کزی مصلحت کوره لر. شونك ایچون بلانأخیر رجوع ایده سز.
 برادرلر مز شمس الدین لره هم قایتور غه تیوشلی. الله تعالی مسرت اوزره ملاقات
 میسر ایتسه ایدی. استاذ کزه بزدن سلام تبلیغ ایده سز، خیر دعالرندن دور
 ایتیمیه لر، هم سزك قدومکنز ایچون خاطرلری رنجیده اولماسون، اما نچیلق
 واختیارلق اولسه دخی شول استاذ کز خدمتنه وارر سز. قد امزنك هم سزنکله
 قایتوی مصلحتدر. بایر که گه جه یا که اق تیره سینه کله آلسه کز، انشأ الله

آندنبیرو بروچی تابلنور. انکاگز عبد القادر بن سلیمان رحمہ اللہ مان . ۱۲۳۵ سنہ (هجری ایله ۱۲۳۵ سنہ ربیع الاخیر اولہ در).
 یدنچی مکتوبی — صبا قریہ سندہ ملا سیف الدین مدرسہ سندہ متعلم
 عبد العلام و صبغت اللہ اللرینه، قارشین شریف اولندن. بغرہز پاره لری عبد
 العلام ایله صبغت اللہ غه سلامرمن اهدی اولندی. ملا عبد اللطیف ایله مدرسہ
 خطارکز یولقدی. خطارکز محمدی که نسلیم ایدلدی، لکن لا ونعم ایله جوابی
 اولمادی. الله اعلم خرج طوغروس سندہ همتی اولوردای فهملنمای. بو آرده
 کند یسنتک ده الی بو شراف، لکن بر ولایتی ملا جلال ویاننده حسین خانخالی
 نام حاشیه سی بر لکده اولان نسخه فی نریمان حاجیدن یکرمن بیش صومغه صاتوب
 آلمشدر، شونی س-زاره، ملا عبد اللطیف ایله یبار مکچی. اکرده یبارہ قالسه
 بنم ملا جلالی قایتاروب یبارہ سز، چونکه اوزمزه حاجت اوله در. الوغ
 شاگردلرمن آلتمش مقداری وار. مختصر الوقایه، شمسیه، او قوچیلر وار. ملا
 عبد الستار فی بو کونلرده کلوب یبار، دیه ککوتهمز. عبد الفتاح، جماعتک
 آداب ینیه سی بو ینچه زیمسکی محکمه سینہ سیلسکی زاسید اتیل اولورغه اجتهاد
 ایدوب، یوریدر، آخری خیرلی اوله. محمد گری بیش اول طرفنه چقغان
 ایدی، شوندن کودی که چقمقچی ایدی. ابراهیم، سفرندن قایتدی. اوفاده بر
 نجه تعلق وار، شاید ضرر اولماز. ملا محمد ولی هنوز یورتلدر. پیتر بورغ
 شهرینه ملا اولوب، کیدر که اراده سی وار. آنده ممکن اولمازسه شیرغازی
 خانغه آخوند اولمق ایچون اجتهاد ایتمکچی. عزى البنات فی حسن الدین آخوند،
 بیسته نیک نعمت جان علی اوغلنه نکاحلندروب ویرمشدر. قزانه وارر اولسه کز،
 صوراشوب کورشر سز. استاذ کز حضرتنه، کذلک ملا دولت شاه قارند اشه، محمدی
 ملا سعد الدین، ملا عبد الخالق و قد امزغه س-لاممزی ایصال ایده سز. ملا
 فخر الدین، والده سیله کلوب کتدیبار بارچه سی سلامتیر. ملا شمس الدین
 هنوز منشور آلدیغی یوق. عبد الرقیب همیشه ارینبورغه، ملا عبد الستار
 ایله بر لکده کلسه کز. داعی والد کز عبد القادر بن ملا سلیمان رحمہ اللہ مان.
 ۱۲۳۵ سنہ (هجری ایله ۱۲۳۵ سنہ ربیع الاخیر اوله در).
 سکزنچی مکتوبی — صبا قریہ سینہ. اوغلارم عبد العلام ایله
 صبغت اللہ غه، ملا محمدی که سلام اهدی ایدلدی. والده مکرمه مز حضرتلری بر

آنچه عبادتند دوامله خیر دعاء قیلرب طور ادر. عبد الفتاح صحتند در همیشه
 بولقه مز. بوییل اول طرفده آشلق و پچان اولمادیغی سببند بر قدر مقدم
 نمق احتمالن یازادر. بو کلمه گه وارو چیلر ایله یبارلش خطمز. اسماعیل
 کندر اوغلینه ویرلش ایش، شاید سزله تابشرلشد. کوزلری خسته
 لیدیغی سببلی عبد القاهر اوزی بو کلمه گه واره آلمادی، بو طرفده آشلق کوندن
 کون قیمتلنوب باره در. آرش اونی اوفاده یوز سکسان - یوز طقسان، بغدای
 نی ایکی صوم ایلمی تین بولدی. صغره یوانی ضرر لانونب، اولوب بتدی،
 کرده اوز مز نك سلامت. عبد الولی اورنینه کانتون صایلارغه اوفاکه جیولمشلر
 بدی، آل-کین فی زیمسکی صرد، ژایاننویغه پر یستاویت ایلمکان سببند
 و قفلنبدیلر، آندن رشینیه کونهلر. بو حامل رقم حبیب الله عبید الله اوغلی
 یله والده کز، چیلای ایلل اون قداق بال یباردی. استاذ کزه بزم سلامهزی موصل
 وله سز. داعی اتکا کز عبد القادر بن ملا سلیمان. ۱۰ نچی اؤکتابر ۱۸۲۱ سنه ده.
 هجری ایله ۱۲۳۷ سنه محرم اوله در).
 طوقز نچی مکتوبی — فارشین شریف آولندن الوغ صبا آولنده بغرمز
 باره سی فرزند مز عبد العلام غه جمیع همنشینلر ایله ادعیه خالصانه مز اهدی ایدلدی.
 اوغلو مز خیر الله ایکی کوندنبرو خسته اولوب طور ادر. والده مکرمه
 حضرتلر نك اوقات خمسه ده تقصیراتی یوق. صبغت الله لر اوشبو کون سلامت
 فایتموب یتمیلر، سلامتک خبر کزدن فرحان اولدق. عبد الفتاح عافیتده
 فایتموب یتمدی. بوییل کروان هم قرغیز اولمادیغندن خرجی آزارق، مکرده
 اوندن زیاده آتی وار. عبد القاهر ایله شرکت طریقچه عبد الصمد یوروب
 اون آلمشیدی. بیک طقوز یوز پود اونمز بیراز فقه تیکراسنده طور ادر.
 صالورغه اورن یوقدن عاجز اولوب، طور امز. عبد القاهر اونبیکدن زیاده
 پودرات صالیدی. گری اورنینه همیشه کانتون یوق، خده تنی عبد العزیز
 پاموشنیک اداء ایدوب، طور ادر. بزم میشچارلر، شار صالور ایچون صفر
 اولینه جیولدیلر، ککه شار کوب اولور. لکن عبد الولی،
 اشندن نازارنسه کیر و اورنینه کر رظن ایدلنه. آلکین منعاندی، اصلا بوله چق
 دکل. عبد الفتاح نك ایوی تمام اولدی، تیز کوندن جماعتنی کتور مکچی. کینه
 منفعتلی جای اولدیغنده باشقه مدرسه که نقل ایتسه کز، بزدن اذن، لکن
 استاذ کز رنجورلک اولمایه. بو قریه ده اصلا ثمره یوقلغندن والده مز، بر خیرلی

اورنگه انتقال ایدر که امر ایلدی، دیپورسز. آفته ده هم اورن کورلوب طورادر
شونده سزک ایچون طمغه آلورغه یارار دیه حسابلانلنده در. طالب، ایللی
آلتمش مقداری وار. حاضرنده ملا جامیدن یوقاری درس یوق. داعی ازگاکر
عبدالقادر بن ملا سلیمان. ۲۸ نجی دکابر ۱۸۲۱ سنه ده. (هجری ایل
۱۲۳۷ سنه جمادی الاولی اوله در).

اوننجی مکتوبی — قارشین محمد شریف آولندن، صباقریه سنه متعل
اوغلوم عبدالعلام که. بغرمز پاره سی فرزند مزکه سلام اهدی ایلدی.
مکتوبکزی آلوب فرحان اولدق. عبدالقاهر اوفاکه واروب پاسپورت آلدی.
هم آنک کشیسی بشر، اسماعیل اسکندر اوغلینه وپروب، یبارکان شاید
آلمشدرسز. صبغت الله چقماغشغه کتمشیدی، بلکه مکاریه باروچیلر ایلله برابر
کیدر. بوسنه خرج حالی مشکل، صغر جنسی بتدی، آشلقنی بیملنبرو
صانوب آله مز. بو کونه قدر آرش اونی برصوم آلتمش، بغدادی اونی ایکی
صوم ایللی تین اولدی. باشقردلره عبدالعزیز، میشچارلره عبد الغفار قارند اشمز
کانتون اولدی. گازارمه وچقماغشلر، کانتونلغ طمعندن منقطع اولدیلر. دولتهای
کانتونی، آشامای ایچمای، علما دوست دیلر، بزاره اخلاصی وار، برنجه
هدیه لاری ده کلدی. لکن نه قدر دعوت ایلمسه ده وارمق ممکن اولمادی،
والده مز حضرتنی تاشلاب، یورتدن چقمق مناسب کورلمایدر. عبدالقاهر نیک
کانتونلغی علی خطر الوجود در، آخری خیر اوله. ملا محمد ولی آرقلی ملا عبد
الستاردن خط بولقدق، بارچه جماعتلری ایلله سلامتار ایمش. ملا عبد القیومدن
هیچ خبر یوق، اولطرفه خبر اولسه یازارسز. تحصیل علمده اجتهادلی اولوب
اوصال فعللی کیمسه لر ایلله مجالسه ایتمیه سن، حاجت کتابلری یازمیه سعی
ایک سن. داعی والد کز عبدالقادر بن ملا سلیمان. ۲۰ نجی ایول ۱۸۲۲ سنه ده.
(هجری ایل ۱۲۳۸ سنه شوال اوله در).

اوشبو مکتوبلر ده اسملری مذکور اولان ذاتلردن عبدالعلام، صبغت الله،
خیر الله، صنعت الله، عبد الفتاح، عبد الصمد، آخوند حضرتلرینک اوز اوغللری
وبی بی حبیبیه ده قزیدر. بی بی فاطمه قزینک قزی و اختمه ده کیاویدر. اختم ایلله
بی بی حبیبیه نیک اوغلی عبد الخالق اولوب، بو کونده اوفاشهرنده محامی (دعوا
وکیلی) بولانان ابوالسعود افندینک آتاسی اوله در.

عبد القيوم، ارينبورغه اولان عبد الستار، آخوند حضرتك طوغمه لاری
شمس الدين ايله فخرالدين طوغمه سی اولان نریمان اوغللریدر. یوسف،
آخوندك اوغلی اولوب ابن عمی اوله در. اوسه اوله در. اوسه اوله در.
محمدولی ابن مصطفى بن یونس، اوفانوبعنه (کازارمه) قریه سنه امام اولوب،
بوکره ارینبورغ یاقیننه اولان (سعید) قصبه سیننه امام و آخوند اوله رق کوچدی.
آلکین دن مرادی، یوسف میرزا بن محمد بن علی الشمکی اوسه کرک.
ذاتک ملاکی اوفایاقیننه و بوکونده سامار - زولتاوست تیمور یولی اوستوننه،
بوماناو) ايله (چیشمه) منزللاری آره سنه در. یوسف میرزانک خاترنی
وفیه بنت یوسف میرزا بن قطع محمد التوکللی اولوب، سکسان یاشی حدودنه
(۱۸۴۲) ده وفات اولدی و (الکین) مقبره سنه دفن اولندی. بونلرک
غللری محمدگری و آنک اوغلی عادلگریدر. عادلگری اوسه اوفاشهرنک
بعیت شرعیده بر مدت سرکاتبلک خدمتده اولمشدر. ماه پروز اسمنک قزی
بیرال محمود ابن شیخ علی نکهنک اولوب، بوکونده اوفاشهرنده سلامتدر.

(۱۲۹) عبد الجلیل بن عبد الرشید بن مؤمن بن مسلم. هینزله مضافاتنه
(مسلم) قریه سنه امام و مدرس اولوب، اوتوز طقوزنجی ۱۲۳۹ سنه ده وفات
اولدی. استاذلری: رفیق بن طیب القورصاوی، عبد السلام بن حسن القاریلی،
غیرلر. عبد السلام بن حسن حضورنده بر کتاب یازوب (۱۱۸۷) تار یخنده
تمام ایلدی معلومدر. مذکور کتابی اوسه (۱۸۱۹م) ده کندی اوغلی
ابراهیم هبه ایلمش، ابراهیم اوسه (۱۸۳۸م) ده بونی باشقه بر کیسه یه
صاندیغی کتابینک طرفینه یازلمشدر. بو کیسه حقنده فاضل مرجانی: «علوم
عربییه ده مهارت ايله شهرتی وار ایدی» دیمشدر. مذکور اوغلی ابراهیم
(۱۲۴۹) ده مسلم قریه سنه امام ایدی.

(۱۳۰) شمس الدین بن دوانای بن ممیت صوفی، بن سلیمان بن قلمحمد
بن قدرت و جردی بن بیگمت آبز. بوری مضافاتنه (ایسکی بیگمت) قریه سنه
امام و مدرس اولوب، اوتوز طقوزنجی ۱۱۳۹ سنه لرده وفات اولمشدر. ولید
بن امین السعیدی حضورنده تحصیل ایدوب، کندی سنک ابن عمی اولان جعفر
(۸۲) بن ایمای اسملو شیخدن طریقده مأذون اولدی. ترکلاکی تکلفلی

اولمش ایسه ده ، واجب صدقه قبول ایتمای اوز قول کوچی ایله دنیا کچردکی
مرویدر . وفات اولدیغنده بیگمت قریه سینک محسن بن محمود اس-منده اولان
شاگردی اورننده خلیفه سی اولدی .

(۱۳۱) زریمان بن سلیمان (۹۵) بن مصطفیٰ. اوفا یا قیننده دیزره

تاریخ ۱۸۱۴ فی اول جمادی الاولی، بمدرسه مولانا نریمان بن سلیمان، کتبه
عبدالحکیم بن داملا عبد اللطیف بن عبد العزیز. (بونک یازوی خطالی
اولدیغندن یالکز مضمونی نقل اولندی). نریمان حضرتک اوشبو نظمى بو
یورده نقل اولندی:

تاریخ مسجیه ایله بیک سکر یوزده همان
دفی کعب الاثنین دن بر عدد کم بی گمان (۱)

بر مسیس فتان حرامی فتنه سیله بن غریب
مبتلا اولدم (اوی) ده ییلمک اوج آیغه قریب
درس، تعلیم، دن معطل اوتدی ایام و زمان
نایمادم هیچ صحبت یاران اوزره فرصت امان

نچه ایام نچه هفته نچه ماه اوتدی همان
بارچه طالبلار درسدن محروم اولوب، چوق زمان
فصه فتنه یازمادی اولنور دیم ملال
لکه مشهورلگی چون خلق آره همچو هلال

اوشبو فتنه دردی ایله یاندى باغرم پاره سی
خامه حق بویله یازمش بنده نک نه چاره سی؟
لیک امیدم کیسمایوب، حق رحمتندن بن ذلیل
ان مع العسر یسرا آیتن طوتیم دلیل

اختیار قبلدم صبرنی حمل ایدوب کد وخرج
چونکه مشهور در حدیث «الصبر مفتاح الفرج»
فتنه انکیز بدسکالک اسمی ایرر یاو باطر
فتنه سیله نچهلر اولمش پریشان دل خاطر

فی المثل ایرر جهالتدم ابو جهل زمان
بارچه فی دوتسون خدا شرنندن آنک در امان
کلب مجنون کبی اول بد زاد لعین در بدر
طنمایوب یوروب اویازده چوقلره ایدر ضرر

اول نا انصافی دوتما یوب هر کین شیخلرک قولن
 اختیار قیلیمش اوزینه لاجرم شیطان یولن
 هندویلر کبی شب رنکدر آنک جمله تنی
 نفرت ایدر چهره سندن کورسه کر زنکی زنی
 گر آنک اوصافی ذمیمه سندن یازسه م بیان
 دفتر مجلد اولیسر آگا دوتمه گمان
 افسق الفساق ایرر، کین و هسددر پیشه سی
 جور، جفا، ایله مکدر، لیل، نهار اندیشه سی
 فاسق معین ایچون غیبت مباحدر ای اخی
 افسق ایچون بلکه واجبدر گمان دوتمه دخی
 اوشبوکا شاهد تورر بیل فخر عالمدن خبر
 «اذکروا الفاجر بما فیہ» حدیث معتبر
 بو دمه دک نچه قصص مکر ایدر سه اول تنغد خوی
 حمد لله هیچ ضرر قیلله لهادی یک سر موی
 بلکه مکرری کفدینه راجع اولوبن اول فقیر
 بر نچه کون یانندی اول یرده اول بند واسیر
 صوکره هم اول بد فعل بر ماریه بر له دوتولوب
 یانندی تورمه ده دخی خوار وزبون مسجون اولوب
 روز محشرده خدا ویرسون آگا دخی جزاء
 سرنیگون و روس-یاه اولوب جهنم گه سزا
 حق تعالی قهریله اولسون عبوس و قهطرب
 اهل محشر سخره سی اولغای ایدی اول بد، شریر
 اوش-بو احوال عبرت اهلینه نصیحتدر تمام
 «لا یحیی المکر السیئی» بل کلام لا ینام
 عون حقله چوق الوغلر ایلدیلر سعی نام
 بدچکر اشک اشی اولمه سی ده حسن اختتام
 حمد لله فضل حقله اشمز اولدی تمام
 فتنه ساکن اولوبن خوش وقت اولدی والسلام

باخصوص باعث کمال ترجمان مهوشان
(ملا بخارمت) آغا نام دار باقصاحت درفشان

همت علیا ایله اول مشهور همچو قویاش
البساط و انعطاف ایله دوتان حسن معاش
فوطه همت بیلینه باغلابوب، اول خوب نهاد
طنما یوب صبح و مساء ایلدی بذل اجتهاد
حق میسر قیلسون آگا خیر، توفیق عدل، داد
هم مشرف ایله سون رویتیله یوم المعاد
حق تعالی روزی قیلسون ایکی دنیا دولتن
هم زیاده ایله سون رتبه و همت، شوکت
صاقلایوب حق اول خریفی عن بواقف الزمان
هم مأبن ایله سون آنک فرادیس الجنان

بو محرر مفتونک اسمی (نریمان) در ذلیل
کنیه سی (ابن سلیمان) فضل حق اولدی دلیل

اوشبو نظم انشاء اولندی بر تون ایچره باتمام
شهر اخیرک قبیلنده اولوب حسن اختتام

بو شعرار هر نه قدر، آرتق گوزل دکل ایسه ده ایسکی اثر اولمق جهتیله
بویرده درج اولندی. چای ایچمک حقنک دخی برنظمی کورلدی ایسه ده، بیک
طاتلی اولمادیغی ایچون، کوچرلمادی. بو شعرلرندن، نریمان حضرتک ناظم
ایدکی آگلاشاور ایسه ده، شاعر ایدکی بیک ده آکلاشاماز.

(۱۳۲) جعفر بن عبدی بن اسحاق بن قطلغ محمد بن نریمان. اصلی،
اویا مضافاتنک (چیشمه) اسملو نیمر دول منزلینه اون چاقروم مسافه ده اولان
صفر قریه سندنند. آناسی عبدی بن اسحاق وفات اولدیغند، آناسی رجب
بنف خلیل بن اصیل خواجه بن امیرخان بن شریف، اسمنک اولان خاتون،
آرسلان اولینک بالتاج بن عکاشه بن علی بن سبحان نام کیمسه که نکاح ایدلندی،

جعفر بن عبدی هم مذکور کیمسه تربیه سنده او سدی. نریمان بن سلیمان
و غیرار حضورنک تحصیل ابتدائی صوکنک بخارا طرفینه سیاحت ابتدائی، کابل
شهرینه واروب، فیضخان بن خضرخان حضورنک تربیه ایدلدی، و طریقتیه
مأذون اولدی. یتیمش بدی یاشنده ایکن وقتنک، اوتور طقوزنجی ۱۲۳۹ سنه
محرم الحرام اولنده وفات اولوب، اورشاک یاغوسینک اوک طرفنک اولان تیماشک
مقبره سنده دفن اولندی. بر وقتیه نکاحنک جیولامش خاتونلری: سعیده،
معرفه، در. بوندن باشقلار اولدیغی هم مرویدر. بالالری: همایون، کته یون،
فاطمه، فرح سرور، و غیرار. شاگردلری: عباس بن عبد الرشید الکوشاری،
رحمة الله بن مراد باقی التافتهوی، نصر الدین بن زینوش القالماقی، عبد الجلیل
بن میر سلیم آلاخوندی، حسن بن ابی طالب العمری، و غیرار. خلیفه لری:
رحمة الله بن مراد باقی التافتهوی، احمر الاسترلی، نصر الدین بن زینوش
القالماقی، و غیرار. کندی قلمندن و کندی رسم خطیله بر مکتوبی بو اورنک
نقل ایدلنه در: «عزتلاومز داملا ابن یهین چندان دعالمزنی یوللادقمز
کزین کوب یل لاره صاع و سلیم اوله سز و بعده بو طرفدان سوآلی شر یقلرونکز
بولنه قالصه حمد الله دعائه خیرار و نکزده صحت و عافیتکمز و دیگر مخفی اولمایه
آنداغی اومار طالرنی بال لارن قاراب آلغان اولصانکز بو حامیل الورقه آرقلی
یباروب فی قدری اولور اوزینه باشقه خط یازه سز غیری نه یازایوق دعاچی
خادمکنز جعفر بن عبدی مارت ۹ نجی ده ۱۸۱۴ نجی یل.»

اطراف و اکنافه جعفر ایشان، دیه مشهور اولان ذات اوشبو کیمسه در.
فوق العاده لطیفهچی و کولکور سویله وچی اولوب، مولوی جامی حضرتلرینک:
منع سماع نغمه کی میکنند فقیه * بیچاره بی خبر از سر نفخت فیه
دید کنچه بعض وقتیه ارغنون و باشقه مزامیر هم استعمال ایتدی مرویدر.
و بعض وقت نصیحت و حلمتلی سوزلر سویلر اولمشدر. عجیر سلونی نک:
اذا مت کان الناس نصفین شامت * و مسد بما قد کنت اسدی و اصنع
دید کنچه، بو ذات حقنک خلفی ایکی فرقه اولوب، بری انکار و طعن هم غیبت
ایدلر ایش، و ایکنچیس ایسه صاحب جذبه و حق ولی دیه اعتقاد ایدر
اولمشدر. اهل و بارانی حساب خارجنده اولوب، ارفا، قزان، پیرمی، طرفنک
منتشرلر در. سلسله سی بو گونه قدر باقی اولوب همیشه معتبر در. کوبراک

ركلكى، اورشاك نهر نده اولان نيماشكه قريه سنده (بو قريه نى اول حالنده
 نيماشكه اسمنده برچواش نأسيس ايلمى ايمى) اولوب، هر سنه ده قران
 پيرمى ولايتلرينه سياحت ايدر اولمشدر. قزانه وارديغنده (كچوچات)
 ريه سنده بابامز سبخانقل (۹۰) بن بيگم محمد اوينه نوشوب هرملرى ايله بر
 يكي كون استراحت ايدر ايمى. كوبرهك وقتده باي وتوره لر قياقتمده،
 كوزل كينوب وتكفلى يورر اولمشدر. بوكيمسه حقنده فاضل مرجانى :
 بر مجلسده ميرزالر جيولوب، اوزلرينك شجره لارنده اولان بابالرينك ميرزالق
 تحصيل ايدولرى حقنده، بزم فلان بابامز فلان خدمت سببلى ميرزالق آلمى،
 فلان بابامز بويله خدمتى ايله ميرزالق تحصيل ايلمى، ديه هر برى آنا
 و بابالرى ايله افتخار ايتىلگنده، جعفر ايشان ده سوزه كرشوب - بزم آنامز هم
 آخر عمرنده ميرزا اولوب وفات ايتدى - ديمى، بوكا ايسه ميرزالر بيگ
 عجبانبوب (چونكه آنلرك كوبرلى ميرزالقنى الوغ كماله حساب ايدولر،
 شونك ايچون بوكمالتك ايكنچى بر كيمسه ده اولمه سينه زياده تعجب ايدولر)
 جمله سى برداش ايله - حضرت، آنا كز نه سببدن اويله آخر عمرندك ميرزا
 اولدى؟ ... ديدكلرند - عقلى بتمدى، نماز او قومادى، آياق اوزره بول
 ايتدى، نماك و تارتدى، بوندىن آرتق ميرزالق بولورمى؟ - ديمى.
 خسته لكرندن سلامتلك اميديله، خير دعا آلور، واوشكرنر ايچون كلوچيلرك
 بعض سينه - فلان قدر ويرسون - ديه سودا و بازارلق ايدى ايمى، حضرت بنم
 اول قدر كه بايلغم و كرچم يتمايدى، ديموچى كه - تركزه سىك كلسه تابارسن! ..
 ديب آيتى ايمى. واقعا دعاء ايلمى واوشكرمش خسته لرى سلامتلكور ايمى.
 بخاراده ايكن وقتنده بعض شاگردلر كنديسندن اذابت آلميه نيت ايدوب،
 يورمش ايسه ده، بعض عادتلرندن نفرت ايدوب، ايكنچى بر شاخ كه تابشورلورغه
 ميل ايمى، شول وقتده دوشمك بر بوركت بر زور اولكسه نى كوتروب
 كيلوب، بر زور كوله تاشلا ديمى كورمش. دوشنى هيچ كيمه فاش ايتماي
 يوردكنده جعفر ايشانه راست كلوب سلام و يورمش، جعفر ايشان ده اوز عادتتجه
 و عليك السلام سماك! بيلدكمى بوركت نه نرسه، اولكسه ايله كول نذر سهار؟
 سن بيلماز ايسه ك بن آيتيم - بوركت بن ايدم، اولكسه بنم نفسم ايدى،
 كول ايسه علم و معرفت ايدى، بن نفسى علم و معرفت كولينه باتردم - ديمى.

حج سفر نده دكزده قونلای فورطنه قالقوب كچه خلقی كلسی جانلار نندن امید
 اوزوب، توبه واستغفار ایتیمیه، جزع وفزع ایدرك آغلاشمیه كرشد كلرنده
 جعفر ایشان كچه نك بر اورننده اوزینك کیفنده راحت راحت اوطوروب
 تماشا ایتیمكده وخلقله خطاب ایدرك - آردكزدن نوشكاج گنه توبه خاطر كزه
 كالمش ایش، آندای توبه ده فائده یوق، آلدانراق كرك ایدی ! . . .
 دیه كوامكك ایش « دیمشدر . جعفر ایشانك اوشبو كچه حادثه سی، مدینه
 شهرنده غایت قورقنچ بیل چغوب، جمله خلق قورقویه دوشد كری وقت، ابو
 اسحق المزبد نام بر کیسه نك یورنندن یورته كروب: «توبه ایدركه آشفه
 كورمه كز، بوكبی اشار كه گنه قاوشارغه یارامی، حاضر بتار ! .» دیه خلقنی
 یوانوب، شایاروب یوردكنی خاطره كتوره در (فوات الوفيات ج ۲ ص ۴۰۳).
 شیخ فیضخان بن خضر خاندن: «جعفره تعرض ایتیمه كز، اول ایسه مجذوب بر
 کیسه در» دیدکی مر ویدر. بر کیسه نك «حضرت! اوشكروك سببندن
 خلق، سز كه اخلاص قویه لر، لکن اوصورمقكز سببندن اخلاص لر فی آله لر،
 دید كینه قارشو: «اخلاص لرینك سببی ده بیل، اخلاص آلورینك سببی ده بیل
 ایش ! . .» وایكنجی بر وقتده: «اوشروغه چدامغان اخلاص ده نه فائده
 وار ! . .» دیدکی مشهور در. كند یسنه عبد اللطیف (۱) بن عبد العزیز نام
 ذات ومفتی محمد جان بن الحسین وبعض طریقیت شیخلری واتباعلری زیاده
 خصم اولد قلری سویلنمكده در. بوسببندن حقنده اولان بوزوق سوزلرك اكثری
 افتراء ومصنوع اولدیغی، احتمالدر. وفاتی صوكنده شهرت كسب ایدن
 اصحابلار نندن بریسی نصرالدین القالماقی، در . اورشاك یلغه سنده اولان
 (میراث) قریه سنك كانتون لقمان الحكیم (۲) بن عثمان بن ابراهیم بن میراث،
 كند یسنه مخلص اولمش، ومعرفه اسمنده اولان خاتونی ده اوشبو لقمان الحكیم
 كانتونك طوغمه سی و عثمان كانتونك قزی ایدی، دیپورلر.
 جای فصلنده اك گوزل بر وقتده، بن هم (اوقا) شهرندن ایشان حضرتلرینك

(۱) بوكیمسه علمادان اولدیغی حالده، اوقا شهری یاقیننده (تلاش) قریه سنده تركك ایتیمش وعمرنی ده باشقردلرك
 یر دعوالرنده وکیل اولمق صفتیله كچرمشدر. برایسکی انموذج آخرنده بویله مضمونده عبارت كورلدی: تم فی قریه
 (اوراضی باش) بمدرسه استاذنا زین العابدین بن آظامت كتبه اختم بن مناسب لاجل عبداللطیف بن عبدالعزیز بن ایشكه
 فی تاریخ (۱۱۹۸) هـ (۱۷۸۴) میلادی.

(۲) لقمان كانتون، ۶۷ یاشندن اوزوب (۱۲۷۶) هـ و (۱۸۵۹) میلادی ده وفات اولمشدر.

بارتنه واردم. او غلامم عبد الرحمن و عبد الرشید ايله ابتداء اورشاك
 سنه، ايكندى نمازنى اوقدق، صوكره بياولاب بر قدر اورگه بنوب قبرلگه
 كردك، وتر بهارنك، جناب رسالتپناه افندمز حضرتلرى اصحاب كرام
 لار ينه وارديغند اوقومق عادتنى اولان صلوات واستغفار وباشقه دعائلىرى
 قودق. تر به سى كوزل يرده اولوب، اوستونك نارات آغاچلىرى وار. حتى
 آغاچلىرى ميراث اولى صرتندن بيك يراقدن كوروب گلش ايدك.
 يستنده اولان تاشينك يازوى بويله در: «كفى بالموت واعظا روميه (۱۸۲۳)
 بزبان (۱۸) دارالقمان دارالبقايه كوچدى حاج و ايشان وافندى الزمان
 (۷۷) بيل عمر سوردى سيد جعفر عبدى اوغلى فاتحه». يازوى كوزل و آچيق.
 باقى اوچنك سعيده بانو اسمنده خاتونى و آنك تون ياغنده اوج ياشنك وفات
 اولان فرح سرور اسملو قزى دفن ايدلمش ايمش. تر به نك تيره سى چووين
 شتكه ايله ايلند رلمشدر وايچينه كرر ايچون ايشك هم قويلمشدر. بونى
 يسه (۱۳۱۴) تاريخنك (اوصا) شهرنده محمد عطاء حضرتلرى بن اردن شاه
 المنصورى اوچيوز روبله مقدارنده خراجات ايله بنا ايلمشدر. الحق كوزل
 ايلمش. زيرا بومقبره لك بوگونده باشقردلر ملئندن چقوب، خاص كيمسه لر
 ملكينه كرمشدر. اوزون وقت اوتماز سه كرك امثالى قبيلندن لاطيش و نمسه لره
 ساتلنور. هر نه قدر نمسه و لاطيشلر، باشقردلر قبيلندن اخرت اولرى اولان قبرلرى
 و الله اولرى اولان مسجدلرى هر متسن ايتمازلر ايسه ده، بويله محكم احاطه سى
 اولوب طورمه سى كينه ضرر سزدر. قبرندن آيرلوب كيتد كم وقت: «جنابكرك
 آنالرى - سزك خبر كزه گوره - آخر عمر لرنده ميرزا اولدقلرى هالده شيمدى
 باشقردلر مدنيت كسب ايتديلر، نرقى ايلدىلر اونبش يكرمى باشينه
 ايرش-مكك اولان ياش يكتلر - سزك مذهبه كزه كوره - جمله سى ميرزا
 اولمقلر! ... ديه سويلدم. اكرده سويلميه اقتدارى اوله ايدى، البته
 حكمتلى بر جواب و ير مش اولور ايدى. بن هم بالالارمه بوذانك كولكولارنى
 و عبرتلى سوزلارنى، كولكولارى ده، كشى كولدور ايچون سويلنمش سوزلر
 دكل، بلكه اعتبار جلب ايتمك ايچون ايدكنى بيان ايدرك، يول بويىچه
 مكاييت ايتدم.
 اوشبو كونده بر خانونى سلامت و ايشانك ده بعض احوالندن خبردار ايدكنى

بو کیمسه حقننه فاضل مرجانی: «بوملا کتیه قایتی یغنده کند یسنگ اهتمام
 سن سعاچه سی سبیلی - نفس عصام (۱) سودت عصاما و عودته الکر والاقد اما
 میرنه ملکاهاما - قبیلندن روسیه دولتنک وکلا و اکابرینه معرفت پید ایدوب؛
 سیه دن وحشت و متابعتدن نفرت ایدن قزاق و باشقرد و غیر طائفه لرنی
 غیب و ترهیب ایله اطاعت ایتدرمک خصوصنده دلالت ایلمکه مأمور اولدی؛
 زینک طلبی یا که غیری بر سبب ایله جمعیت شرعیه تأسیس ایدلدکنده
 که ده صدر نشین و مفتی اهل اسلام اولدی؛ غایت مقبول بر ذات اولد یغندن؛
 بخت بناء ایدر که رخصت ایتدکنده؛ یا که بر کیمسه حقننه فلان منصبه لائق
 بر کاغده یازوب مهر صالوب ویردکنده؛ تنفیذ ایدلنور ایدی؛ بویله
 نبولیت البته ارزن نوشمکان اولور؛ قاضیلرنی خادمه لری اورننده طوتوب؛ هر
 خدمت اولسه امر ایدر ایدی؛ و ایستدکی کیمسه لری قاضیلق منصبینه
 عوت قیلور ایدی؛ آخر عمرنده قاضیلره اولان نفوذی خیلا ضعیفلنوب؛
 قاضیلرینک انکار و بحثلری سببندن؛ جمعیت شرعیه نک حکم نامه لری مدعی
 مومی (پرکورور) قارامقینه یبارلور اولدی؛ ملاره آت صانوب؛ کوب
 ولتی مالک اولدی؛ والد مز بهاء الدین؛ و فتح الله آخوند؛ بایمراد بن محرم
 الملکاری، و غیرلر؛ بونک فضلینه؛ و علمی کوبلکینه اقرار قیلور ایدیلر؛
 کن یازمش روایتلری و تمسک ایلمش و جهلری هیچ شبهه سن ضعیف و اقوالی ده
 اطل اولد یغندن بوندن باشقه فارسجه ترتیب ایلمش عبارتلری، علمینک
 از اغینه و عجزینه دلیلدر؛ بوفقی نظرنده فتح الله آخوندلر درجه سندن کوب
 دیوان اولوب؛ حتی عبد السلام مفتی درجه سنده اولمه سی ده شایسته لیدر»
 ادراء شرعیه ده میلادی ایله ۱۸۱۵ سنه ده ترتیب ایلمش ترجمه احوال
 (فورمولرنی اسپیسکه) کاغذنده بیان ایدلدکینه کوره؛ اوشبو بیلده مفتی
 مضرتلری ایملی یدی یاشنده ایدی (بو تقدیرچه) ۱۷۱۱ هـ و ۱۷۵۸ م
 مدودنده دنیاغه کلکان اوله در). میرزا احمد اسمنده اوغلی؛ اون طقوز یاشند
 اولوب؛ پیتر بورغده؛ چیت دینلرنی قارامقده اولان محکمه خدمتنده ایدی.
 میرزا شاهبیک اون یاشنده؛ میرزا جان آلتی یاشنده ایدی. و غیرلر؛ رسمی

کاغذاره کوره محمد جان مفتی سوداگر قومندان اولوب، بشنچی رهوزیه حسابنه
 کوره، اوفامضافاننده خرم آباد (سلطانای) قریه سیننه منسوب ایدی. مقدمه
 اینواسه تراننوی کاللیغه ده حساب ایدیلوب، صوکره ارینه بورغده آفیتسرلک
 خدمتک اولنمیشدر. ۱۷۸۵ نجی ییلک ۹ نجی ایولک (هجری ایله ۱۱۹۹ سنه
 رمضان اوله در) سرحد کامیسیه سنک قرغزلار ایچون آخوند اولوب، صوکره
 ۱۷۸۹ نجی ییلک ۲۲ نجی سنتبرده اداره شرعیه اسلامیه اوزرینه صدرنشین
 واسلاماره مفتی اولمشدر (هجریه ایله ۱۲۰۴ سنه صفرنک ایکنجی کونی
 اوله در). مفتی اولمازندن مقدم، قرغزلارک روسیه دولتنه اطاعت ایتمهکاری
 حقنده الوغ خدمتی اولوب، قفقاس طرفلرینه واروب، روسیه اسیرلاری آزاد
 ایتدرمش، وقابارتی طائفه سنی روسیه تبعه لکی ایچون یمین ایتدرمشیدی.
 استرخانین مشرق طرفنده اولان ترکمانلار آره سنده سیاحت ایدوب، روسیه
 نفوذنی اجرا ایلدی. بو خدمتلاری برابرینه روسیه دولتمندن مکافاتلار آلدی.
 ایمپراطوریتسه یکانرینه، وایمپراطور پاول بن بطرس جانبندن بریلیمانت
 ایله زینتلنمش میدال وارینبورغ شهرنده خزینه دن بناء ایدیلکن بریورن
 وبوندن باشقه تورلی وقتده کوب آقچلار وکیوملار ویرلیمیشدر.
 مفتی حضرتلارینک ترجمه حاللارندن اولسکی قسمی بزلره قارانغودر. خلفار
 بخارادن کلوب مدرس اولدقلری، وکابلدن قایتوب شیخلک ایتدقلری حالک
 نه سببه بناء درکه بوذات بخارا وکابلدن کلوب، آفیتسر اولمشدر؟. علم
 تاریخ فلسفه سیله اشتغال ایدن ذاتلار دن بریسی، بوکیومسه نک بخارا وکابلده
 کمالات اسلامیه تحصیل ایدرایچون یورمای، بلکه، اول امر دن روسیه طرفندن
 ارسال اولنمه سنی، وسیاسته متعلق اشار ایله مشغول اوله رق، کون کچریمه سنی
 ظن ایلمکده در. حقیقت حالنی ایسه جناب الله بیلور. مفتی اولدیغنک معیشتنی
 پک تکفلی صورت اوزرینه قویوب، کیوم سالوم، آت و طونلاری زینت و بهالی
 شیلر اولور ایمش. شهر اورامنده دورتار آت بیکدروب، سلطنت اوزرینک
 چورر اولمشدر. هر نه ایسه بخت قویاشی تمام یوقار و بونلاروب، یتدکی
 صوکنک بر شاعرک:
 قچان ال ویرسه دولت بر کشی چه عدوسی دخی آگا عزت ایلر
 خدا کوستر ماسون یوز دوندر رسه احبا دخی آندن نفرت ایلر

بد کتبه آخر عمرنده اولکی نقوذی تمام بتوب، خلق آره سنک اولان رغبتی
 ونه شد. و دنیانک مرتبه سنده قرار، بایلغنده ده راحت و ثبات یوق ایدکنی،
 لکه اقبالی نسبتنده ادباری وار ایدکنی کوروب وفات ایتدکی مرویدر.
 لکل شیء اذا ما تم نقصان فلا یغر بطیب العیش انسان
 هی الامور کما شاهدتها دول من سره زمان سأنه از میان
 مکار ایله آلتونی، حساب خارجنده حیوانی، یورتلار واسبابی اوفاتوا بعهده
 اولان باشقردلردن جزئی بهانهلار ایله مالک اولان نیچه اورتلرده یرلری، میراث
 اولوب قاله شد. یالینکز آطجیتار قریه سنک اولان یری (۲۲۸۴) دیستنه
 اولوب، بونی ایسه غایت ارزن حق ایله اورشاک بوینده اولان مرات اولی
 باشقردلردن آله شد.

مفتی حضرتلارینک عائشه اسمنده بر خاتونی اولمش ایسه ده، اوزندن
 مقدم وفات اوله شد. روایتلره کوره مذکوره عائشه روسیه ایله ترکیا آره سنک
 اولان صوغشلارک برنک اسیر آلمش ترک قزی (نورچانکه) اولوب، ابتدا
 قزان شهرنده اسماعیل بن آپانای اوزرینه نکاح ایدلنوب، اسحاق و حبیب
 جمال اسمنده بالالاری اولمش، واسماعیل وفاتی صوکنک صاحب ترجمه مفتی به
 نگاهلنمش، ویتمش طقوز یاشنده ایکن وقتنده (۱۲۰۹) تاریخنک قزانده
 وفات اوله رق، ایکی بیسته آره سنده اولان قبرلرک دفن ایدله شد.
 کریمه اسملو خاتونینک طوغان یری قره دکر یاقه سنده اولان (آنافه)
 شهر یری ایمش. مفتی وفات اولدیغنده، صلیبه قزی اولان (فاطمه) یانینه کیدوب
 جهان کیر خان تربیه سنده دنیا کچروب وفات اولدی، دیپورلر.
 صوفیه اسمنده اولان خاتونی چرکاس قزی اولوب، (۱۱۷۲) تاریخلرند
 دنیایه کلمش. مفتینک اوغللاری بو خاتوندندر. مفتی وفات اولدیغندک آطجیتار
 قریه سنده اولان ملکلرند ترکلک ایلمش و هر اعضاسی تمام سلامت اوله رق،
 یوز اون یاشینه ایرشوب (۱۸۶۶ م) تاریخنده ایکنچی مارتک (۱۲۸۲ هـ
 ذوالقعد) وفات اولمش، مفتی تربیه سی و مسلمانلار مقبره سنندن بر چاقروم
 مقداری، عون طرفنده، صحرا ده بر تویه اوستونده دفن اوله شد.
 میرزا احمد، کرفتار سفاقت اوله رق، بتون عمرنی هیچ بر اشسز
 انغیسکه دیه معروف اولان برروس قزیله کچرمشدر. کندی ملکنده اولان

خانه سنده (مفتی حضرتین میراث اولهرق قالمش یورنده) مذکورہ ایلان
بیکلانونب یاندیغی وانچق ییلندہ بعض بروقتلر اؤفا شہرینہ واروب کلور
یوردکی مرویدر. مزبورہ خاتوندن دورت عدد قزی اولوب، د...
اسمندہ اولان قزینک بالالاری اؤفا شہرنک کوب، وبعضیلرینک دخی خصوص
اولهرق ماجرالاری ده سویلنمکده در. میرزا احمد (میرزاقای) ک، مفتی
حضرتلرین میراث اولهرق آلمش ملک ویراری، اوش-جو دورت عدد غیر
مشروع صورندہ اولان قزلارینہ قالمشدر. اوش-ندق آناسی صوفیہ، اوش-جو
دورت عدد قزلارہ، اوزینک بشیوز دیستنه یرنی، وفاتندن مقدم، محکمہ
حضورندہ یازدروب تملیک ایلمشیدی.

لکن کودی باشقردلرندہ اولان یرلری، یرلی خلق ایلہ طوناشدن نیچ
سنہلر دعوا یورتلرکی صوکنده اخیرندہ، مفتی حضرت وارثلارینہ دکل بلکہ
باشقردلر ملکینہ کیر و قایتارلمشدر. لکن باشقرد خلقینک بودنیا یوزندہ اولان
بتون املی و آخرندہ ده فائده سنی کورمک امیدیلہ قلمقده اولان اخلاص عملی
توپراق صاتمق اولدیغندن، محمدجان مفتیدن قایتمش اولان یرلری، کودی
باشقردلری نیز کوندن هم نمسہلر، لاطیشلرہ، شالقان ایلہ شربی بهاسینہ
اولهرق صانه چقلر ویاکہ صاتمشلردر.

میرزا احمدک قبری آناسی صوفیہ قبری ایلہ یناشہ اولوب، اوستلرند
ناش واحاطہ فلان یوقدر. بونلرک بویله برطرفہ دفن ایدلمکرینک سببنی،
آطجیتار خلقی ایلہ دائم نزاع اوزرندہ طوردفلرندن مذکور قریہ خلقی،
کندی قبرلکارینہ دفن ایتدررکہ رضا اولمادقلری، دیورلار. شوکا مجبور
اولهرق اوزیرارینہ دفن اولنمشلر ایمش. احتمال کہ بونلر، کندیلری، اولدکلری
وقتلرندہ بویله بروصیتده اولنمشلردر.

امیرجان نام اوغلی، ارینبورغده عسکری خدمتندہ اولنوب آفیتسر
ایدی. میلادی ایلہ (۱۸۵۰-۱۸۶۰) ده وفات اولدیغی تخمین اولنور.
کندیسندن بر خاتونی (۱) ایلہ حسنی اسمندہ یالکز برقر بالاسی قالدی.
خاتونی، بیکمای فامیلیہ سندن عیسی میرزا تام برینہ نکاح ایدلدی. محمدجان

نمیدن قالمش کتابلارک بر قسمی، اوشبو خانون واسطه سیله، دید کمز عیسی
برزا ملکینه کوچدکی روایت ایدلنور.

فاطمه نام قزی، قزاق و بوکای ایلی خانلارندن جهانگیر خان بن بوکای
ان نکاحنده اولوب، ابراهیم، احمد، عبید الله، اسمنده اوغللری؛ زلیخه،
دیجه، اسمنده قزاری دنیاپه کلدی (جهانگیر خان ترجمه سینه مراجعت
ولنه در).

مفتی حضرتینک، درست بختلی، و کندینک هم خیر ایله اسمی یاد
اولمه سینه سببچی اولان بالاسی اوشبو فاطمه اولمشدر، دیورلار. زیرا جمله
اورخانلارینک خلافتچه اوله رق، غایت متقی، دیندار، انصافلی، وزیاده عقللی
تدبیر و ادارهلی، برخاتون اولوب، خانک محبتنی جلب ایتمش، و خانک
کندیسنی تربیه ایتدکی کبی، بتون بوکای ایلمینه مدنیت کرمه سینه سبب
اولمشدر. قزاق عائله لرینه بالذات اوزی، عرف و عادتلارک کوزل اولانلارنی
تعلیم ایدر، واسلامه مناسب دگللرندن منع ایتمکله طهارت و نظافت خصوصلرینه
فوق العاده سعی و غیرت ایلیمشدر. خان خانونی اوله رق واردیغی صوکنده،
بوکای ایلی ایله ارینه بورغ، اوقا، ولایتلری آره سنده کلوب، کیدوب یورمک
شایع اولمغله آره ده بیوک بر اختلاط و معارفه پیدا اولمشدر. قزاقلارک
دولتلیلرینک اوغللارنی کندی بایلقلارندن، محتاج و فقیر اولانلارینک بالالارینی
اوز کیسه سنن خراجات طوتوب، استرلیتامی، واسترلیباش، ده اولان اسلام
مدرسه لرینه یباروب اوقرتدر اولمش. بوکای ایلمک بوکونده اولان معتبر
عالملر، و معروف مدرسلر اوشبو دید کمز ایکی مدرسه نک و آنلری تربیه
ایلمک اولان شیخلارک، تربیه لری یمشدرنددر. جهانگیر خانک مسجد بناء
ایتدروب، هرتورلی اروغ و قبیلله لره اماملر تعیین ایتمه سی، و آنلره رسمی
صورتک منشورلر و یروب، محله بالالارنی تعلیم ایله، و صبیله ماثور اسم و یرمکله
تکلیف ایلمه سی، اوشبو خاتون تدبیری ایله اولمشدر.

مفتی حضرت، حکم آستونده قالوب، بیوک جفالر چکدکی وقتنده وفات
اولدی می یوقسه بویله بلالاردن خلاص اوله رق، فراغت قلب تحصیل ایلمشید می؟
برطوغروده آچیق معلومات یوقدر.

بویرنی آقغه کورچردکم وقت، بالقصد (آطجیتار) قریه سینه واردم.

بول بونچه، مفتی حضرتك كتاب ايله طولی اولان كتبخانه سينه كورم،
كبي كتابلری و ارایهش، بخارا، كابل، طرفلارندن ككتورمش ايسكى
اثرلری زیارت ایدرم، هر طرف عالمی و بیوكلری طرفندن، نام عالیلرین
گلهش اولان مکتوبلری اوقورم، و بوسایه ده قرار سن فائده و معلومات تحصیل
ایدرم، خلیاسیله و ارایدم. اكن و اریغمده خرابه یوز طوموش اولان بر
تر به دن باشقه هیچ بر اثر و نشان بوله مدم. اوشبو تر به یاننده كوكلمه كلن
اثرلری یازمیه هم لزومی هم اقتدارم یوقدر.

باش اوچتك اولان بیوك تاشی گوزل رسم ايله باطرلغوب یازلمشدر.
الك يولى، تو كرك اوله رق: «كل من علمها فان ويبقى وجه ربك ذو الجلال
والاكرام» آیت شریفه سفدن عبارت اولوب، صوكره سنده اوشبو روشده
طقوز سطر در:

(۱) هر الخلاق الباقي

(۲) المرحوم المغفور

(۳) شيخ الاسلام والمسلمين مفتي

(۴) الانام محمد جان

(۵) بن حسين

(۶) البلغاري توفي في

(۷) ۱۲۳۹ في برج

(۸) الميزان روحينه

(۹) فاتحه

سكزنجی سطرده اولان: «الميزان» بنم طنمه كوره ياكلشدر. زيرامفتينك
وفاتی میزانده دكل «اسد» ده اولوب، بو ايسه رسمی كاغلار ايله ثابتدر.
بلكه تاش، میزانده یازلدیغی مناسبتیله بویله بر سهو واقع اولمشدر. تاشك
ایکنچی طرفنده:

محمد ككه مفتی آفاق بود * كه آخر مقامش تهی خاك بود

ديه یازلمشدر. كیر پچدن بناء ایدلمش، بناسی تعمیر فلان كورمادكندن
ايسكرمش، و قیز كونلردن خراب و ویران اوله چیغی اشكارادر.

مفتی حضرتك حال و معیشتی تفتیش ایدلدكنده علمینه نسبتله عقلی

آرتق، و معرفتینه کوره همتی بلند، ایندکی آکلانلور. سویلر که استادلغی
 و جسارتی سایه سند علم بابنده اولان نقصاناتنی پرده لتمیه، حتی که باشقه لر دن
 کند یسنی بیوک فضل صاحبی دیه اعتقاد ایتدره یه موفق اولمشدر. یاقینلار دن
 بر کیمسه، خلق حضورنده، مفتینک قارنداشی ایدکنی بیلدر دکنه قارشو مفتی
 حضرتلری: «یوقنی سویلیورسن مفتینک هیچ قارنداشیمی اولور؟...»
 دیک کی مشهوردر. بوسوزندن مقصدی ایسه، قضا و حکم ماده لرند مفتینک هیچ
 دوستی و قارنداشی اولماز دیمک ایسه، هر نه قدر مفتیلک منصبنه کوره بیوک
 بوسوز ایسه ده، بر قدر وجه اوله بیلور. اما کند یسنی الوغ کوروب،
 باشقه لر دن ممتاز ظن ایدرک سویلمش ایسه، اک فنا بر فکر ایله مبتلا اولدیغی
 ماهر اولور. اسلام حکیمی ابن رشد (رحمه الله) ترجمه سنی یازمقده اولان
 مؤرخلر، بر فقره یازارلر که محمد جان مفتینک اوشبو یرده سویلد کمز حالینه
 مناسبدر. شویله که: ابن رشد حضرتلری سلطان یعقوب الامنصور ایله تکلفسز
 سویلشمک مرتبه سیننه ایرشدکی بر وقتده سلطان خطاب ایدرک: «دکه
 قارنداشم!...» دیمشیدی. بوسوز پادشاهلره هیچ مناسب اولما دیغندن مجلسه
 حاضر اولان وزیرلرک چهره لری بوزولد یغنی کوروب سلطان ده «دنیا ده دوست
 و قارنداش اولنمق نعمتندن سلطانلر محروملردر، لکن بن او یله محروم
 پادشاه و سلطانلردن دگلم، چونکه ینم دوستم واردر، اول ایسه ابن رشددر»
 دیه جواب و یرمشدر، ایمی قاس پادشاهینک دوستی اولدیغی حالده، روسیه ده
 مفتی اولان ذانک قارنداشی نیچون اولماسون!...

مفتی حضرتنی روسچیه غایتده ماهر بر ذات اولدیغنی سویلر لر ایسه ده،
 امضالری فنادر. اودا شهرنک معیشت ایدن اورنی کند یسنک ملکی اولوب،
 نلغرافنوی ایله پوشکین اوراملرینک مشرق طرفنده اولان پوچماغند اولمشدر.
 آنک یورتلری آغاچ اولدیغندن، اودا شهرنده اولان یانغینلرده تلی اولمش،
 و آنلر یرینه تاش بناء صالمنشدر. اغلب احتمال کوره محکمه شرعیه ارینبورغیه
 هم کندی بنالرینک برنده اولمشدر.

یازمش حکم نامه لری کورنک ایچون، کوب اجتهاد صرف ایدلری
 ایسه ده تابع میسر اولنمادی. فقط سکنر عدد مکتوبی و بوندن اولکی دورت

عددی کندی رسم خطیله حتی یا کشلرنی، اوز حاللرند قالدرلارب، بو یرد
نقل ایدلنه در :

بر نیچی مکتوبی — ما قول ائمه الاسلام رحمهم الله تعالى درینمسئله که
در قریه، تمر بای مدة چند سال مسجد پنج وقتی بوده ست همیشه در مسجد
مذکور پنج وقتی نماز ادا مینمودند از غیر آنکه اقامت جمعه وعید بی روخصت
شرعی ادا ننمودند از روی در قرب قریه، مذکور مسجد جامع نبوده ست
بقوم مسجد مذکور تمر بای خرج بوده ست بشریعت غر ابنابرین بانی مسجد
مذکور تمر بای ولد ملوک روخصت شرعی واستفسار کرد در مسجد مذکور
اقامت جمعه وعید برپا کند دفعا للمخرج روخصت شرعی داده میشود بشرایط
یانی باشد والله اعلم ۱۸۰۵ مفتی (مهرنگ) اقصی القضاة فی شهر البغداد اخوند
محمد جان ابن امیر محمد الحسینی المتوکل علی الله الغنی (مهرنده اولان تاریخی
آچق آگلاشلنمادی اغلب اهتماله کوره - ۱۱۹۰ - در) .

ایکنچی مکتوبی — ما قول ائمه الاسلام درینمسئله که در ناحیه
استرلیتامق در قریه، مر سک نام مسلمانان متوطن بودین مبلغ پست خانه وار
از برای عبادة پنج وقتی نماز ودوعا بدولت بای تحت روسیه مسجدی نبودست
کذا لك در یلی قریه، مذکور مسجد جامع بمسافة کم از يك فرسخ نبودست
بنابرین مسلم متدین از اطیب مال خالصا مخلصا بنا بروجه الله صوتنک بایم
ولد ایلبولای روخصت شرعی طلبید علی قدر الحاجة مسجدی پنج وقتی تعمیر
سازد بشریعت عرا ومله سمحه، حنفیه ازمنکه مزیل فی الذیل الذی سیوشح
اسمه تحت مهره روخصت شرعی وفتوی شرعی داده میشود بتعمیر مسجد پنج
وقتی بقدر حاجت چون این عمل عند الله محمود وعند الناس ممدوح گفته
بشرایط یانی بینوا توجروا داد میشود بشرط اعلام حاکم ناحیه عوسبودین
اسپراونیک باشد والله اعلم (مهر) رقم ۵۸۰ ۱۸۱۱ سنه سنتابر ۰۶ .

اوچونچی مکتوبی — تیمنا بنکره الاعلی ما قول ائمه الاسلام رحمهم
الله درینمسئله که در ناحیه، اوفی در قریه، سو الای جمیع مسلمانان متوطن بود
چند خانه دار مسلمانان مذکورین محرومین از نماز جماعت ودعا بدولت پای تحت
روسیه بنابرین جمع مسلمانان آقضا قالان وویبری قوناقبای ولد میرزا عول
وغیره باتفاق جمع از طیب مال خالصا مخلصا بنا بروجه الله بقدر حاجت مسجدی

کند روخصت شرعی و فتوی شرعی طلبیدند بشریعت عراق و ملت سنجیه حنیفه
منکه مزیل فی الزیل الذی سیو شح اسمه تحت مهره روخصت شرعی و فتوی
عی داده میشود چون این عمل عند الله محمود و عند الناس ممدوح کف
رابط یانی بینوا توجروا داده میشود بشرط اعلام کلان ناهیه غوصپودین
پراونیک باشد والله اعلم ۱۵ مارت ۱۸۱۶ نومرو ۳۹.

دورتچی مکتوبی — ما قول ائمة الاسلام رحمهم الله تعالى درینمسئله
در غوبرنای قزان در ناهیه کوچنس نام در قریهء بیکی مسجد قدیم بودست
الحال بخرابه به رسید ا قریبست از انتفاع بر این خصوصاً در فصل بهار و در
صل سرما از وی ویرانی بنابرین مسلم متدین از همون قریه مرزا شعبان ولد
عقوب باشد بایلتماس قوم مسجد مذکور در قریه مذکور از اطیب مال خالصا
بایلتماس وجه الله ایلتماس قوم مذکور قبول کردا مسجد مذکور را بتعمیر
سازد و تاز و نو کردن روخصت شرعی و فتوی شرعی طلبید بشریعت عراق و ملت
حنیه از منکه مزیل فی الزیل الذی سیو شح اسمه تحت مهره این ایلتماس
مرزا شعبان ولد یعقوب را موافق شریعت یافته روخصت شرعی و فتوی شرعی
داده میشود این مسجد قدیم خرابه را بتعمیر سازد بقدر حال بشرایط یانی بینو
و جر داده میشود بتعمیر سازد بشرط ضم ضمیمه اجزاء شایسته مسجد مذکور
چون این عمل بای مذکور عند الله مثاب و ماء جور باشد تقبل الله منا و منکم.
فتی الحسینی ۱۸۱۹ سنه مارت ۴ رقم ۴۳ (۴۰).

بشنچی مکتوبی — امام المسلمین ملا عبد الکریم قایمقل اوغلینه فرمان:
کدی بگا شکایت عرضه اورندی قریه سنده بی بی قز بیکه آیوقزی طرفندن.
مذکوره نیک شوهری عید قطلو بای اوغلی سـلک (?) گه کیتوبدر، چندین
بیل بی بی نفقه و سکنی غه عجزی سببلی غیر که عقد قیلور غه نکاح مسلمانان
مذکوره نیک سـلک که کتکان برده خبر موتی باردین، شول سببلی سگا بیوره م:
دورت، بیش بالا قالامش، غیر ایرندن، آنلرنی تربیه قیلور غه نفقه و سکنی
یوق ایامش، حقیقت عجز اولسه، مال قالد رمغان اولسه، مذکوری یمین و یروب
شول مدتدن حساب قیلوب بعد از مرور عدت شرعی دلخواهنه عقد ایدر که
روخصت شرعی ویرادی. احدی مداخله قیلماغای. مفتی. ۱۸۲۰ سنه. مارت.

آلتنجی مکتوبی — نیمنا بند کره الاعلی. ما قول ائمه الاسلام ر.ح
 الله تعالی. درین مسئله که در غوبرنای سنبر در ناحیه بوا از قریه بزنه از واد
 بزنه از امت حضرت سید کائنات عبدالمجید ولد سفر از هون قریه بزنه بی بی حید
 بنت سعید را بعقد مسلمانان بمبلغ سه صد شانزده صوم رایج الوقت مهر مس
 کرده بوده ست نزد شهود عدولین جمع مسلمین علی ما تراضیا بعض مهر معجل
 در هون مجلس قبض کرده من بعد از چند وقت سعید مذکور بنت خود
 حبیبه را منکر عقد شده ست بفراش مجید تسلیم کردن ابا نموده ست بنابر
 مدعی مجید سرور ناحیه غصپادین ایسپراونیک نیقالای فیدرویج باشد عرض
 کرده امر و پریکار گرفته بوده ست بامامان ملا بشیر و ملا ولید باسم غلا
 ابراهیم آنها بامر پریکار غوصپودین ایسپراونیک در قریه مذکور به مجلس
 حکم جمع شده تفتیش عقد ما بین مجید ولد سفر و ما بین بی بی حبیبه کرده دعوی
 مدعی مجید در برابر بی بی حبیبه عقد نکاح بمبلغ سه صد شانزده صوم رایج الوقت
 عقد ایجاب و قبول واقع شده اثبات شرعی کرده ست از طریق مجید جمع
 مسلمانان که از نصاب شهادت خارج و بتخلیف شاهدان من بعد علماء مذکور
 در حضور غلا و ابراهیم تفتیش کرد الزام حکم خودها کرده حبیبه بنت سعید
 بفراش مجید ولد سفر تسلیم نمود الزام حکم خودها بعینه از برای امضا
 و فتوی ارسال نمودند. بشریعت غرا و ملت سوبحه حنیفه از منکه مزیل فی
 الزیل الذی سیوشع اسمه تحت مهره این الزام حکم امامان در حضور غلا و
 ابراهیم منظور نظر کرده موافق شرع شریف حکم امامان درست و معتبر
 شرعی ست گفته فتوی داده میشود بشرایطیانی بینوا توجروا داده میشود چون
 مدعی مجید بروفق دعوی خود اکثر از نصاب شهادت شهود عدولین بتخلیف
 شاهدان اثبات عقد صحیح شرعی کرده ست میرسد مرکلان ناحیه غصپادین
 ایسپراونیک باشد مذکوره بی بی حبیبه بنت سعید را بفراش مجید ولد سفر
 تسلیم نمایند بلا انکار. مفتی، ۱۸۲۰ سنه (۷) ایول. (۸۶) نومیر. مهر

یدنجی مکتوبی — بوا اکر و غینک غصپادین غلا و رفیق ولد...
 اوشیو ایون یولد زنده، سزنک و لسنک عبدالمجید سفر اوغلی ایله یولقم
 اول و لسنک اماماری ملا ولید بیگقل اوغلی ایله بوا ناحیه سینک غصپادین

ایسپراونیک پر یکان ایلہ مدعی عبدالمجید سفر اوغلی ایلہ بی بی حبیبہ سعید
 ایلہ بی بی حبیبہ عقد نکاح حقنہ نزا علی اولوب، غصپادین ایسپراونیک نیقولای
 ایسپراونیک ایچ بیوک جنابلارینک نیکشروی ایلہ بی بی حبیبہ سعید قزنی عبدالمجید
 اوغلینک فراشینہ شرعی خاتونی عقد صحیح شرعی ایلہ اثبات اولمش،
 مذکور اماملر و غلاوا حضورندہ مدعی عبدالمجید بروفق دعوی اثبات
 شرعی بیک کوب کواہلر ایلہ اثبات اولنوب، الزام حکم تلاب اماملر
 غلاوا لر حضورندہ حکم یصاب عبدالمجید فراشینہ تسلیم قیلوب تابولدی موافق
 شرع شریف شول سبیلی بندن (۸۶) نجی نومبر ایلہ فتوی ویرلدی
 بی حبیبہ فی عبدالمجید فراشینہ تسلیم ایدرگه شول فتوی قوتیچہ حبیبہ فی
 حرام شوهرکه عقد قیلغان ملا نعمت الله بشیر اوغلندن جواب آلاسز،
 غیرنک فراشندہ اولان قز حبیبہ فی قطع حکم اولانچہ عقد قیلغان ملادن سز عزتلو
 غلاوا امام المسلمین ملاولید ولد بیکقل ایلہ ملا یورماش اوغلی حضورکزده حاضر
 قیلوب، مذکور ملا نعمت الله بشیر اوغلندن جواب شرعی آلاسز نیندای
 شریعت ایلہ غیرنک نکاحنک اولمش قزنی حرام شوهر سیفی الدین بیکباواوغلینہ
 عقد نکاح او قوغان، جواب آلوب راپورتکنز ایلہ بگا معلوم قیلہ سز. ثانیاً اگر
 قز حبیبہ فی عبدالمجید فراشینہ تسلیم قیلماقدن ابا قیلما اول حالده، غصپادین
 ایسپراونیک جنابنہ اعلام قیلوب، ایسپراونیک جنابلری آلوب، فراشینہ
 تسلیم قیلورغہ غصپادین ایسپراونیک اعانتی ایلہ آلوب، اکرده غصپادین
 ایسپراونیک که انکار قیلما غصپادین ایسپراونیک عالی جنابلو سنبر قلعہ سینک
 غورناطوری الوغ اندری پیتراویچ اومانصوفی حضرتنہ اعلام قیلوب، حرام
 شوهرنی منع قیلوب شرعی شوهر عبدالمجید سفر اوغلینہ تسلیم ایدوب،
 بگا راپورت ویرہ سز. غصپادین غلاوا رفیق بو فتوی نامه فی سکا بیمارام،
 اوتمش غلاوا ابراهیم ایلہ ایکی ملا حکم نامه لرنی سن آنلردن صوراب بو
 حکم نامه لری اوز قوللریمو، حقمو شونی صوراب، صوکره فتوی فی غصپادین
 ایسپراونیک که کوستروب، عمل ایدہ سز. مفتی. ۱۸۲۰ سنہ. ۷ نجی ایول
 (۸۷) نجی نومبر.

سکزیچی مکتوبی — احدی من العلماء
 مدخله نساژند چون شریعت محمد صلی الله علیه وسلم بمذهب امام اعظم
 رحمه الله در قرآن شریف و در کتابهای فتوی و تفسیر صریحست کما قالوا (نفذ
 نکاح حرة مکلفه من غیر کفو بلا ولی) مختصر الوقایه . (وینعتقد نکاح الحرة البالغة
 العاقلة برضاها وان لم یعتقد ولی بکرا کانت او ثیبا) کافی وغیره فی کتب
 الحنفیة . وکما قال الله تعالی در قرآن شریف: (فلا جناح علیکم فیما فعلن فی
 انفسهن) (فلا تعضلوهن ان ینکحن ازواجهن) (حتی تنکح زوجا غیره) (فلا
 جناح علیهما ان یتراجعا) . وقوله علیه السلام (الایم احق بنفسها من ولیها)
 فتوی زیلعی . (وللشافعی ماریت عائشة رضی الله عنها انه علیه السلام قال
 ایما امرأة نکحت نفسها بغير اذن ولیها فنکاحها باطل . ولنا قوله تعالی حتی
 تنکح زوجا غیره فان اضافة النکاح یدل علی انعقاده بعبارتها وقوله علیه السلام
 الارامل احق بنفسها من ولیها فانه متفق علی صحته ومارواه سقیم لانه نقل ان
 عائشة رضی الله عنها زوجت بنت اخيها عبد الرحمن وهو غائب وعمل الراوی
 بخلاف ما رواه یدل علی سقم روايته . وقال البخاری لم یصح فی باب النکاح
 حدیث دل علی اشتراط الولی فی جوازه ولئن سلم یكون معمولاً علی الامة
 والصغيرة) شرح مجمع البحرین . وروایة مفتی قریم چنانچه در تحریر خود
 نوشته ست حرة مکلفه بعقد نفس خود بی اذن ولی اصلاً جائز فی وباطل گفته
 روایت دادست این قول مفتی مذهب امام شافعی باشد کما قال عند مالک
 والشافعی رحمهما الله (لا ینعتقد بعبارة النساء اصلاً سواء زوجت نفسها او بنتها
 او امتها او وکلت عن الغير او زوجت نفسها باذن الولی) کافی وغیره این مذهب
 شافعی ست ، مدعی و مدعی علیها در مذهب حنفی میان همه مسلمانان در رعیت
 ایمپراطور اعظم در مذهب امام اعظم حنفی باشم عمل میکنم بمذهب شافعی
 در مذهب ما ممنوعست کسی از مذهب حنفی بمذهب شافعی در آید مستحق
 عزل باشد ، عوام مستحق تعزیر باشد . بتقدیر مدعی و مدعی علیها در
 مذهب شافعی باشد درین صورت بمذهب حضرت شافعی که بی اذن ولی عقد
 جائز فی گفته فتوا داده میشود . ونقل مفتی قریم روایة حسن عن ابی حنیفة
 خلاق ظاهر روایت ست ، این روایت معمول فی ونقل حدیث از حضرت عائشة
 رضی الله عنها ببطلان تزویج حرة مکلفه نفس خود بی اذن ولی این حدیث اصل

ندراد چنانچه در کتاب اختیار (روی ان مالک و ابن جریج سئل الزهري عن حديث عائشة فلم يعرفه . الراوى اذا انكر الخبر يدل على بطلانه) . ۱۸۲۳ نجی سنه ۲ نجی آپریل .

اوشبو مکتوبی مفتی عبد الواحد بن سلیمان قلمندین نقل ایتدم . مکتوبک دیباجه سی و آخرنده امضاسی ، بن کوردکم و نقل ایتدکم نسخه ده هر نه قدر بوق ایدی ، ایسه ده ، مفتی عبد الواحد بن سلیمان قلمیلله اوشبو عبارت یازلمشیدی : « درست ، پیتربورغده امام ، خطیب ، طرخان عبد الواحد سلیمان آخوند اوغلی ، بکا ارسال اولنمشدر (۱۹) نجی آپریلک مرحوم مفتینک کندی مکتوبی » . صوبرانیه آرخیوا سنک (۲۹) نجی کیساک اشاری آره سنک اولان سلیمان اوغلی اشندن آگلشلی یغینه کوره ، نیز غورود ولایتینک تمیم دارنام کیسه دعواسی حقنده ، ولیدین باشقه نکاهک درست اولوب اولمادیغنی استفسار ایتد کینه کوره ، مذکور مکتوب محمد جان مفتی ابن حسین طرفندین امام سلیمان اوغلینه یازلمشدر .

بونلردن باشقه یدی عدد مکتوبی مستفاد الاخبارده نقل اولنمشدر ، اورایه مراجعت بیورله (قسم ۲ ص ۸۳-۸۴ و ص ۲۹۰-۲۹۵) . مکتوبلری ایسه جمله سی بر ترتیبک ، حتی یاکلش کلمه لری هم بر رسم ایله اولدیغندین بر مسوده دن نقل اولمادیغنی ظن اولنور .

ملاحظه : کندیمزک آنا لسانمز اولان ترکی تیلمز اولدیغنی حالده مفتی حضرتلری ، اوشبو امر وفتوالرینی نه سببه مبنی اوله رق فارسی لسانی اوزره یازمشدر ؟ . . . بونک ایسه البته بر حکمتی اولور . فقط بو حکمت بزاره هنوز معلوم اولمایور . فنی کتابلری ویاکه بتون دنیا خلقی استفاده سینهلایق اولان اثرلری (قاعدلرینه موافق یازه بیلمک شرطیلله) فارسی یاخود عرب لسانی ایله یازمقده ضرر اولماز . لکن مفتی حضرتلرینک بویرده مذکور اولان اثرلری عموم اس-لام عالمینه متعلق شیلر اولمادیغنی کبی فنی بحثلرده دگلر . مال بویله ایکن ، کندی آنا و بابالرمز ، وسوگلو آنا لرمزدن بیوک بر یادکار اوله رق قالان تیلمزی قویوبده ، فارسیچه یازمقلممز - کرک تمام قاعد سینله موافق اوله رق ده یازلسون - هیچ بروقت عفوایدلمیه چک صورتک کفران نعمت اوله بیماور .

کر چه الک فتح ایتدکاری وقت، اسلام دولتی عراق ولایتلارند، فارس
لساننی رسمی صورتده استعمال ایتدیش ایسه لرده، بو ایسه یالکز یرلی خلقلار
خاطر یچون اولمشدر. اوشبو سببه مبنیدر که مصرده قبط، و سوریه ده روم یازونی
رسمی اوله رق استعمال ایتدکاری مرویدر. آن زمان سوکنده بو عادتلار
الغا ایدلنهرک، عرب تیلی یورتلیمیه باشلامشدر.

عجبا! نیبتده اوطورمقل اولان (لاما) کندی دیندش و جنسد شلارینه
فرمان و دینی نصیحت یازدیغی وقت، عرب و پاکه لاتین لسانی اوزره
یازمقده میدر؟ . . . ظن ایدرم که بو ذات، مکتوب کوندلرنه چک قوملارک
کندی تیللری اوزرنده همده الک آچق بر صورتده یازارلر. اویله ایسه بزم
مفتیمز حضرتلری، نیمربای، مرسک، سوالی، باشقردارینه الک مهم اولان
فرمانلرنی نیچون فارسی لسانی اوزرنده یازمشدر؟ . . . یازلمش قومک حالی
رعایه ایدلنسه، کندی تیللارند؛ اوطوردیغی اورنی رعایه ایدلنسه دولت لسانی
اولان روسچه یازلملی ایدی.

تلیمز یارلی، سویلشرگه و یازارغه یتمی، دیه دعوا ایدن قارند شلارمزک
سوزلری، اوقوچیلره بر نرسه یازمیه، و یازلانلری اوقومیه یالقاولق ایتدکاری
یاشر رایچون قورلمش بر پرده در. فرض محال اوله رق بویله سوز درست بر
سوزده اولسون، لکن تیللری بایتوچیلر و کیگایته وچیلر، آنلر ایلله سویلمکده
ویازمقده اولان آدملر اولسه کرک. یوقسه نیک طور دیغی و پاکه یووش اورند
طوتغوب یاتمش نیمر کبی، بوزولوب یاتدیغی حالده هیچ بر نیلمک یایوددیغی
ومیدانه چقدیغی، ظن ایدرم ایشلدکی یوقدر.

اوشبو سببدندر که (قزان) شهرنده عربی حرف ایلله (۱۱۷۷) ییلک
آچلمش مطبعه دن ادبیاتمز لازم درجه استفاده ایده بیلمامشدر. زیرا یوز
ییل مدننه نارالمش کتابلر مز و رساله لرمزک بیش اون عددی استثناء ایدلنور
ایسه قالانلری یالکز عمر آشاوچی و وقت اوتروچی شیلر اوله چقدر.
جناب الله جل شأنه و علا حضرتلارینه چوق شکرلر اولسون که کوکده اولان
قویاش فائده سی ایلله آنلاردن یادکار قالان نیل نعمتی هیچ بر پرده، هیچ بر
قومه کوب کورلامکده در! . . .

مفتی حضرت تارینه یازلان مکتوبلار:

برنجی مکتوب — دوخاونوی صوبرانیه، اوشبو ۱۸۱۰ سنهده ایون
گونلارنده الوغ ایمپراطور الکساندر پاؤلیچک بیوک فرمانی ایله بن رحمانقلی
اوغلنی (مکاریه) یارمنکه سنه اولان مسجدده، مسلمان جماعتلارندن اولان
سوداگراره امام اوله رق، نماز او قومیه و دینی اولان امور شرعیه فی اداء ایدر که
بیاره شیدی. بن ایسه، مذکور امر بوینچه بیورلدیغم خدمتلری اداء
ایندکم، قزان غوبرناسی ساری کوکشای اویازدی (اوری) ایلیینک اوکازلی
امام حبیب الله حسین اوغلی، بنم لوازمه تارلق ایلدی. بویله عملینه قزان
شهرینک غرژدانسکی غوبرناطورندن اوکازم وار، دیه سبب کوستره در.
ایکنچی، قزان شهرنده ایسکی بیسته نلک اوچونچی تاش مسجد ملاسی سعید
آخوند هم بنم لوازمه تارلق ایتمدی. حالبوکه هیچ بر اورندن امری یوق.
نیوشلی اولان محکمه لره معلوم ایتمای اوزینک لوازمی ترک ایدوب، بونده
کلمش؛ دخی اوزینک مؤذنی خالونی برابر آلوب کلوب، مؤذن قویمق
ایچون بگا اختیار ویرمادی. کینه ایسکی بیسته نلک آغاج مسجدنک امام مرتضی
هم بوند کلمش. بونلردن باشقه کیمسه لردن تارلق اولمادی. کینه مسجد
آستونده اولان دکانلردن بیغولمش آقچه، ایسکی بیسته نلک سوداگر بشیر
عید اوغلنده قالوب، بزه آصلا آقچه ویرلمادی. مسجد یراقلغندن تخته دن
مسجد یصاتوب نماز قیلدی، پادشاهمز ایمپراطور حضرتلارینه دعاء ایتدک.
باقی الامر جناب سعادتلار کزه در. چیسته پول اویازدی مالی باختین و لسی
(قلای) اولنده امام، مدرس، محتسب، ابوشحه رحمانقلی اوغلی. (۱۸۱۰) نچی
ییل (۱۸) نچی سینتبرده.

ایکنچی مکتوب — تیوشلی محکمه لردن رخصت آلمادیغی هالده، ساری
کوکشای اویازدی (اوری) قریه سینک حبیب الله ملا حسین اوغلینک،
بیتربورغ شهرینه واردیغنی، اوشبو ییل (۲۰) نچی ینوار هم (۲) مارتده
اولان کاغدلر کن ایله کوستر دکزه بناء، بن، پادشاه ایمپراطور حضرتلارینه

مرافعه ایتدم. مذکور ملا حسین اوغلنی، کندی قریه سینه قایتاروب بیمارک حقنک ایمپراطور حضرتلری فرمان ایلدی. بیوک ایمپراطور حضرتلرینک بویلاشیته عالی تدبیرلرنی جنابکزه، اوشبو کاغدايله اعلام ایتدم. ککناز لایوخین (۱۸۰۴) نچی ییل (۱۴) نچی آپریل.

اوچونچی مکتوب — ۹ نچی نومرده اولان یازوکزه گوره بیان ایلدمن (اوری) نک ملا حبیب الله حسین اوغلنی، اهل اسلام آره سنده عبادن ایتدرمک قدرلیاقتی اولسه کرک. زیرا، اهل اسلامک دین خدمتلرنی اجرا ایدر که رخصت ایدلنهرک، (۱۸۰۲) تاریخنده (۴) نچی سفتبرده، بیوک ایمپراطور حضرتلرینک اوکازلری مزبوره ویرلمشدر.

ایکینچی، (۱۸۱۰) نچی ییل ایون آینده، مسلمان سوداگرلری عرضه ویروب، مذکور حسین اوغلنی اماملق ایچون تعیین ایدر که بنده صورمشلر ایدی. اوشبونک ایچون، یارمینکده یه کلن مسلمانلره امامت ایچون معلوم حسین اوغلنی تعیین ایدر که نیژغورود غوبرناطورینه فرمان یازمشیدم. اوشبوننی ایسه جنابکزه بیان ایدرم. (۱۷۶۵) نومیر. (۲۹) نچی مارت (۱۸۱۱) نچی ییل. پیتربورغ. امضاسی مهم. باشقهچه علامت یوق.

اوچونچی مکتوب — کچن (۱۸۱۱) سنه (۲۴) نچی مایده، ساری کوکشای اویازدنده (اوری) قریه سنده اولان حبیب الله حسین اوغلنی حقنک اولان عرضه کزی، داخلیه وعدلیه مینستترلرنده اولان اشلری ایله قارادیغمزده، نیوشلی محکمه لارک رخصتندن باشقه پیتربورغ شهرینه واردیغنی سبب کوستررک، صوبرانیه محکمه سی، مذکور حسین اوغلنی (۳۰) نچی ینوار (۱۸۰۳) ییلک منصبندن عزل ایتدکی معلوم اولدی. اوشبو ییلده اولان مرافعه کزده، حبیب الله حسین اوغلینک بدمندهلردن ایدکی؛ واوز اوزینی شیخ دیه کوستروب، حتی ساراتوف غوبرناسنده اوز اوزینی اوغودنیک هم چوده طواریتس، دیه بیان ایلمه سی، اوزینه کانسیلاریه آچوب بهالی اورندق قویوی

آنچه در پیغمبری، ثابت اولدی، دیه ککوستره سز. حالبوکه زیمسکی صود
 نیشنده بوشیلار هیچ بری ثابت اولمامشدر. ومع ذلك بو حقه معلوم حسین
 اوغلی ساراتفک اوغلاونی پالانینه، قارامق ایچون ویرلماشدر. ساراتفک
 زردانسکی غوبرناطوری بو حقه بویله ککوستره در: شعبان موسی اوغلی،
 زینک استادی اولان حبیب الله حسین اوغلی اوتنوب قوناقغه دعوت
 بامش. شوگا کوره حسین اوغلی (۱۸۰۲) ده فورال آینده (طرویو)
 قریه سینه شعبان موسی اوغلینک خانه سینه گلمش، لکن مذکور قریه دن باشقه
 ولله چقوب پورماش. اطرافده اولان قریه خلقلرندن اراده ایدن آدملر
 بولوب، حسین اوغلی ایله کورشمش، و مذکور قریه ده حسین اوغلی ایله
 لکده طاعت و عبادت اجرا ایلمش. هر کیم اوز اختیاری ایله کوبهی آزمی
 حسین اوغلینه صدقه وچرمش، لکن مال پیغواصلا بولمامش، قیمتی اورندق
 بویوق، هم حسین اوغلی اوز اوزنی اوغودنیک وچوده طواریتس دیه ککوسترمامش.
 مسلمان خلقلرینک ظنلرینه کوره حبیب الله ملا عالم، اطاعتلی، واجتهادلی، بر
 ذات ایمش. اوشنداق قزانده غرارزدانسکی غوبرناطور بگا بیان ایده در:
 مسلمان جماعتینک کوبسی حبیب الله حسین اوغلینه انابت ایدهلر، آنی ایسه
 بدمذهب دیه پورلر، اینزکی خلقلی و انصافلی، دیه مدح ایلمکده لر. سزلر،
 هر نه قدر حبیب الله حسین اوغلینک بوزوقلغی اثبات ایدلندی، دیپور
 یسه کزده اثباتی ایچون دلیل بیان ایتیمورسز. کرچه بولوب اوتمش عدلیه
 نظری اوزرینه تقدیم ایلمش عرضه کزده بز کتاب یباروب، مذکور کتابک
 (۵۹-۵۸) بیتلرنده، حبیب الله طرفندن، محمد (صلی الله علیه وسلم) شجره سی
 بیان ایدلنرب، اوزینک و (اوقا) شهر یاقیننده اولان جعفر اسملو بر
 کیمسه نیک خلیفه ایدکاری بیان بیورلماش، دیسه کزده، مذکور کتابک شول
 بیتلرنی ترجمه ایتدر دکمزده، سز دیدک کزچه کورامادی. حتی بو طوغروده
 عدلیه نظری طرفندن سزلره: «بویله اصلسز شیلری یازمقلغکن مناسب دکلدر»
 ده برسوزده یازلماش ایمش. بناء علیه منصبکک هرمتنی صاقلامق ایچون
 حقیقت دگل اشلری، تقدیم ایتماکک لائق دکلدر. کناز الکسندر غالیته سین.
 سانکت پیتربورغ (۱۲۷) نومبر (۱۶) نچی مارت (۱۸۱۲) نچی ییل.

دورتیچی مکتوب — حبیب اللہ حسین اوغلی، اہل اسلام عالمہ لرنند
اولدیغی ایچون صوبرانیہ محکمہ سینہ اطاعتلی ایدوب طوقمق فکرندہ اولدیغی
بردیہ چک یوق. بومر اداکیز، البتہ التفاتسز قالنماز. سزک التماسکزه کور
(۱۸۰۴) ده ایپراطور حضرتلارندن، پیتر بورغدن جبارلما سی حقنک فرما
هم صادر اولمشیدی. لکن عدلیه وداخلیه نظارتلارندن آلدیغم معلوماته کور
مذکور حسین اوغلی عیبلو کورامپور. قزان غوبرناطوری ده مذکور
کندی طرفندن تزکیه ایدیمور. بناءً علیه آفی اورنندن عزل ایتمک حقنک
تدبیر ایدہ آلمیورم. کناز غالیتمسین. سانکت پیتر بورغ. (۵۱۶) نومیر
(۵) نجی سنتبر (۱۸۱۲) نجی ییل.

بشنچی مکتوب — کچن (۱۸۱۲) تاریخی (۱۲) اوکتابرده یازدیغی
مناسبتیلہ، حسین اوغلی حقنکده قزان غوبرناطورندن صوردم. قزان غوبرناطوری
ایسه تفتیش ایتدکی صوکنده، مزبوری کوزل خلقلی و انصافلی بر ذات تابہش
ایمش. تفتیش نامه سینک کوپیہ سی هم اوشبو مکتوب ایله س-زاره یبارلدی.
بناءً علیه بنم فکرمه کوره شو ذات ایله اولان دعوالر کزی بتورمک مناسبدر.
کناز الکسندر غالیتمسین. (۳۸۱) نجی نومیر. (۱۸۱۳) نجی ییل (۲۱) نجی
اوغوست. سانکت پیتر بورغ.

ملاحظه: اوشبو مکتوبلارک برنجیسندن باشقه سی روسچہ دن، فقط
مضموننی انتخاب ایدرک ترجمہ ایدامشدر. مفتینک کندی مکتوبلاری فوق
العاده اوزون اولدقلارندن، هم ده ایسکی عصر عادتنه کوره، رسم خطلری مبهم
و ادبیات خارجندہ اولدیغندن ترجمہ سندن صرف نظر اولندی. هر نه ایسه
حبیب اللہ ایشانی مدح ایتما دکی، یازدیغمن مقدارندن هم معلوم اولمقدہ در.
فکر مزہ کوره حبیب اللہ ایشانه بو قدر آچو کوزی ایله قارادیغی، مزبورک
مفتی اولمه سندن خوف ایتمه سیدر. حتی بونی بر ایکی مکتوبندہ کناز
غالیتمسین اوزرینه تصریح هم ایتدشدر. شایان دقت شورا سیدر که، مفتینک
مخابره ایتدکی کناز غالیتمسین، شول عصرده سینود اداره سنده او بر پر کورور
منصبندہ بولنور ایمش.

رحیم قل بن ابی بکر نام کیہ سدنک مفتی حضرتلاری مدح ایدرک سو یلامش
اولان بر قصیدہ سی منظورہ اولدی. ایکانچی بر کیہ سده اوشبو بیتلاری انشاد
وریلده شد:

فنون اثنا عشر دن بهره آغان * فراید المعانی حفظه دوتقان
بلاغت بحریدن مرجانی دوزگان * بیلمک عین جواهر مفتی دوران
حقائقدن عقولی بالفعل وار * دقائقدن رسوخی لاشبه دان
جهان مرآتیدر بل عین انوار * افندی کامران مفتی دوران
عجائب طالعند بارچه افکار * تحیرده بقا غلمان واحرار
نظر اولماز قاشنده تحقیق اغیار * افندی کامران مفتی دوران

مفتی حضرت زماننده، اهل اسلامی دفن ایدر ایچون کندیلرینه خاص بر
قبرلک، و جماعت نمازی اوقور ایچون ده مسجد، اوقا شهرنده اولنمادیغی
برویدر. فقط بونک مصلحت کورمه سیله قزان شهرنده بعض شیلر طبع
اولنمیشدر که بونک ایچون المزدن کلدی قدر، کندینی خیر دعاء ایله یاد
ایلمک بورچمزد. بوجمله دن، عبد العزیز توقتامش اوغلی طرفندن (۱۷۱)
بیت اوزرنک (۱۸۰۲) تاریخنک محمد بن برکیلی (محمد افندی برکدی) نک
منظوم بر اثری طبع اولنمغله اخیرنده: «محمد جان مفتی فتوا سیله» مضموننده
بر عبارت درج ایدلده شد. بوندن باشقه ابتداء، اسلام محکمه سی آچوب یوله
قوید یغی و احکام شرعیه نک رسمی صورتده محکمه لره قبول ایتدرلک درجه لرینه
کتورلده سی آز بر مشقتلر ایله میدانه گماه شد. بوکبی اشلرک فعله چقمه سی
آنچق طاقت بشریه خارجنک اجتهاد صرف ایتیمیه باغلی ایدکی اربابنه
معلومدر. هر نه جناب ارحم الراحمین مظهر عفو و غفران ایلمه! ...

(۱۳۴) ابوالمنیخ بن ابی الفیض بن عبد السلام (۷۳) بن اورای. سعید
یسته سنده مشهور بر ادیب و شاعر در. (ترجمه حاجی ابوالمنیخ) نام اثری
لک پیللرده طبع اولن یغی کبی، صوکره (۱۸۸۹) م ده قزان شهرنده
(۳۴) بیت اوزرنده باصلدی. بوکیه سه (۱۲۳۱) پیلنده محمد یوسف اسمند
اولان بر ایلاچی یه یولداش اوله رق، استانبول بلده سینده واردی، و آنندن

حجازه کیدرک حرمین شریفی زیارت ایدوب کلدی. قرق یاشنک ایکن وقتنک، ایکنچی کره دخی حج قصدیله اصل وطننه وداع ایدرک چقوب کندی و او شبدو سفرنک ایکیوز قرق (۱۲۴۰) سنه سنده وفات ایلدی، دیپورلر بعض شعرلری بویرده نقل اولنده در:

۱

جهانک جاه مالی نفسه غایتمه حسندر بو
ولی معنا جهنم سوی گه قائد رسندر بو
اوزنی دختر دوشیزه کبی کوستروب دنیا
فریفته ایلیموب چوقلری مکار پیره زندر بو
روس نوایدوب کندین نچه درلو ووروب تزیین
نچه دانای دامنه گرفتار ایلیم در بو
بونک مکرریله آلینه ایرشمن فکر فاضلر
نچه عالمک علمن هبایه ایرکزندر بو
بونک نزویرینک بری برینه بیگزه مز هرگیز
نچه زاهدلرک اعمالنی باده وچندر بو
بونک جاهیله مالینه عجب آلدانه می عاقل!
سراسر ربع مسکونی دوتانلردن کیچندر بو
ایا مسکین منیخ اومه صفا بوی وفادن سن
سرورینک بریمه بیگ جفا بخش ایلیم در بو

۲

ایا مسکین منیخ شکرانه قیل صبح، مسالر سن
مکرم خانه باری تعالایه یوز اوردک سن
صفا، مروه میاننده عباد الله ایله تکبیر
ایدوبن هم دخی تهلیل سعی ایدوب، یو کردک تن
هیبت کیریانک هم مطهر روضه سی اوزره

آفریب، کوزار گدن یاش قاره یوزگی سوردک سن
 گناهگی آگوب آغلاب، آنک بابند بیل باغلاب
 سچوگا اعتراف ایدوب، شفاعتنی اومدک سن
 نه دولت بونلرای مسکین! ایماز شکرانه سی ممکن
 مکر بر ایزگو استاذک دعاسینه دوش اولدک سن
 دخی بو دار دنیانک صفالری چکدک سن
 جهانک شاهلری ایردکی عزتلره ایردک سن
 جهانده سلطنت داری اولان شهر (ستانبول) ده
 رکابک چاوشلر یوکردوبن یوردک سن
 تأسفی ایتمه ماضی به چکوب مستقبله حسرت
 سراسر ربع مسکونک تماشا سنی کوردک سن
 کورن آرتق ایمازدر هم دخی کور میان اولماز کم
 کیم اتقی اول اکرم خدا بیلگل سن
 کچونسهک عمر نوهی یاد ایدلمش درلو عزله
 کچیچک بیگ بیلی برله مساوی اوله بیلسهک سن
 طلب ایله جناب کبر یادن دائم الاوقات
 سلامت کتمهکک ایمانیله دنیای دوندن سن

۳

خلوص اوزره یوری مشکلمری آسان ایدن اولدر
 توکل اهلینه احسان که مولی بی حساب ایلر
 صاقین بحر غم آلامه غواص اولمه صبر ایله
 خدای مستعان البته بر کون فتح باب ایلر
 حنین اولمه بو دنیا کملگینه غم بویله ای یار!
 خدا بر کون قاره بختک سنک هم ماهتاب ایلر

کاشکی سویله اوله ایدی! . . . بواورنده یازلان شعرلار هیچ بر پرد کنا
و هیچ بر عصرده یوز قزارته چق شیلار دگلدر. بر زمانلرده سعید قصبه سند
بویله فصیح شاعرلار، و خوش صحبتلی ظریفلار، مجلسلری جان آزقی اولان او
صاف کولکلی ادیبلار، بیک کوب اولور ایش. شیمدی ایسه بونلر آ
قالدیلار. اگرده فلک، اوشبوروشچه دوراننده دوام ایلار ایسه، بر کون کلور
بونلرده تمام بته چکار، و بونلرک اورنلرینه ده قاره قارغه و بایغوشلار یرلش
چکار در. تلک سنة الله فی عبادہ.

(۱۳۵) سیف الملک بن مظفر بن مرتضی (۳۸) بن علی. تاویاغند
(چقالی) قریه سنده امام اولوب، اوزون عمر سوردی وایکیوز قرق (۱۲۴۰)
سنه سنده وفات اولدی. استاذلری: اوزینک آتاسی مظفر، و عبد الرشید
بن محمد البایلانلری، در. بالالری: عبد النصیر، حمیدی، زیاده، در.

(۱۳۶) صالح بن سعید بن الحسن الکیلی. قزان شهرنده ایکنچی تاش
مسجدده امام و مدرس اولوب، قرق (۱۲۴۰) سنه سنده وفات اولدی. قبری
قزان قبرلکنده در. اصلی قزان مضافاتنده (کیلی) قریه سندن ایدی.
عبد السلام بن حسن القاریلی حضورنده تحصیل ایتدی کی صوکنده بخارایه واروب،
عطاً بن هادی البخاری و غیرلردن استفاده ایلمشدر. یوز طقسان طقوز (۱۱۹۹)
سنه ده بخارادن قایتوب، (ایسکی کنار) قریه سنده درس ایله مشغول اولدی
و آندن قزانه کوچدی، والوغ مدرسهار طوتوب، درس ایله اشتغال ایتدی.
بالالری: عبد الولی، عبد الغنی، عبد الستار، اسمند اولوب، حاضرند نسل
منقرضدر. شاکردلری: عبد الستار بن سعید، عبد الغفار بن سعید، مقصود
بن قربانعلی الکیولباشی، حسن الدین بن ابراهیم الاناچی، فتح الله بن صفر
المناوزی، عبد السلام بن مرتضی المسلمی، و غیرلار. الوغ بدنلی، تیز جوابلی،
لطیفه سویله وچی، کیومی یخشی، شاکردی کوب اولور ایدی، دیپورلار.
بو کیسه هقنده فاضل مرجانی: «کنار قریه سندن قزانه کوچوب کلدی صوکنده

دکنار قارتچقلارینک (ایسنمه لی سلیق ! . .) دیمکارندن قونولدم - دیمش .
 بر وقتده بر کیمسه نیک - حضرت سن یخشی، ملا اولمشسن، یوقسه آت اوغریسی
 اولور ایدک ! - دید کینه قارشو (البته بر کسب کرک ! . .) دیمش . بریرکه
 قوناق اولوب واردیغنده بر چینیاق چای ایچوب قاپلادیغنده، یورت ایه سی
 - حضرت سنی آلتمش چینیاق چای ایچه دیهلر ایدی، حاله وکه بر چینیاق
 ایچوب قناعتمندک - دید کنده (ایللی طقوزنی اوده ایچوب یقمش ایدم)
 دیمشدر . بر جمعیتده آره لرند بر نزع چقوب، ابراهیم افندیکنک - سن کافر ! -
 دید کینه جواب اوله رق (افندی ! سن کافر دیمش اولمايه ایدک، ایمانی
 اونو دوب طوره ایدم، کوبدن بیر و کلمه شهادت ایتدکم یوق ایدی، لا اله
 الا الله محمد رسول الله) دیمشدر . کنارده امام اولان طوغمه سی زبیر بن
 سعیدک قسقه نونده یستو اوقونی انکار ایتدکنک، زبیرایسه - سن اوزکهم
 اوقومقل سن - دید کینه (بنم بشیرم وار، سنک بشیرک یوق !) دیه جواب
 ویرمش، وکندیسنک چکان بشیربای بن عاید مرادینه مجبور اوله رق اوقودیغنی
 بیان ایلمشدر، لکن بوسوز هر نه قدر کولکو یوللو سویلنمش اولسون،
 بیوک خطرلی برسوزدر . بونک حقنک والدمز بهاءالدمز وعبدالله بن یحی
 الجرطوشی، احمد بن سعید الشردانی، علم ایله اقرار ایتدکاری حاله، کندی
 قارنداشی اولان فیض بن عبد العزیز، علم وفضلنی انکار ایدر ایدی «
 دیمشدر . بونک عصرنک (قزان) شهرنک غیمنازیده نرجمان اولان ابراهیم
 بن اسحاق بن سعید نام کیمسه نظارتنک، ابوالغازی محمد بن عرب خان بن
 حاج محمد الحوارزمی اثری اولان (شجره ترک) آدلو مشهور تاریخی طبع
 اولندی.

(دورتچی جزء تمام اولدی)

(نیمه اولدی)

❀ رجاء ❀

رسالة مزاده، بعض بر آرتندرز وياككه توشرر كه تيوشلى سوزلر
 (احتمال كه قلممن سهو يازمش اورنلر اولور. زيرا كمالت يالكز جناب اللهك
 كند يسنه مخصوص بر صفتدر. اكرده او قوچيلر بوييله شيلري، بزلره بيلمدر لر
 ياككه يازد قلمر مزه اقوشميه مناسب اولان ترجمه و حادثه لري يازوب هديه ايدر لر
 ايسه، تشكر ايله قبول ايلمك بور چمن در. كتابك مسلكينه خلاف اولماديفي
 تقديرده، هر نه يازار لر ايسه، ايكنچي طبعند درج و اصلاح اولنور.

بر مکتوب :

افندم ! كوب كيمسه لر (آثاري يازوچي بيك يوق نرسه ايله شغللنه
 قبر تاشلري كوچر مكدنه نه فائده اولور ؟ . بوكبي شيلر علم صانلور مي ؟ ...
 دييور لر . برر مناسب يرده شونلره جواب يازسه كز اولمازمي ؟ .

جواب

اولماز برادرم ! آثاري بن آنلر ايچون دگل بلكه عالم غيبدن كله چك
 خلفلر ايچون يازمقده يم . سوكلو خلفلر مز قبول ايده چك ظن ايتدكم
 شيلري، عصر دشلمرك انكارلرندن قورقوب، توقتالاجق دكم . جناب الله
 ياردم ويرر ايسه بن آثاري مطلقا يازه چغم ! ...

(رضاء الدين)

آثار

مملکت مزده اولان اسلام عالم لرینک و مشهور کیمسه لرینک ترجمه و طبقه لری
تاریخ ولادت و وفات لری و باشقه احوال لری حقندہ یازلمش بر کتابدر.

«پنجابی جز»

صاحبی

رضا الدین بن فخر الدین

اؤفا — ۱۴۲۱

جزی الله خیرا کل من کان ناظرا * لمجموعتی هنری بستر القبائح
واصلاح ما فیها من العیب کله * فهذا الذی ارجوه من کل ناصح

ترویسیق بلده سندہ «خدمت شرکتی» مصارفیلہ نشر اولندی

Дозволено цензурою С.-Петербургъ, 29 Декабря 1903 г.

Оренбургъ, типографія М.-Ф. Г. Каримова 1904 г.

بشناچی جزء ابتدائی

۱۳۷ - سیف الدین بن ابی بکر بن سلیم الشنکاری
 ممدش مضافتہ (شنکار) نام قریہ دندرو (صبا) دہ امام و مدرس اولوب،
 (۱۸۲۴) م فورال باشندہ (۱۲۳۹) ھ حج نیتی ایلہ (صبا) دن آیرابی، و قریم
 مملکتی ہم قارہ دگزی کچوب (اماسیہ) شہرینہ واردی، واورادہ ایکوز قرق
 (۱۲۴۰) سنہ صفرندہ وفات ایتدی. (۱۸۲۴) م سنتبر باشندہ. (مستفاد
 الاخبارک ۲۰۰ بیتندہ «محرک آلتیسی و شباط اولغده سفر ایتدی» دینلہش
 سوز طبعخانہ خطاسی اولسہ کراک. زیرا سیف الدین حضرتک حج سفری میلادی
 ایلہ ۱۸۲۴ دہ فورال باشندہ اولدیغی معلومدر. اوشبو فورال ایسہ محرہ
 دگل بلکہ جمادی الاخیرہ گہ مصادفدر). استاذلری: عبدالحالق بن اعظم
 التنکی القاضی، عبد الرحمن بن محمد شریف الکرمانی، ابراهیم بن خوجاش
 القزانی؛ (بخارا) دہ محمد عطاء البخاری، (کابل) دہ شیخ فیضخان بن حضر خان،
 و غیرلر. شاگردلری: فخرالدین بن سبحانقل الکیچو چاتی، رمقل بن
 مقصود الاشتراکی، عبد الغفور بن عبد المنان الجیسطایی، جار الله بن بیک محمد
 الصاتشی. عبد اللطیف بن ابی بکر الیولقی، عبد العلام بن عبد القادر
 الشریفی، صبغت الله بن عبد القادر الشریفی، مرادم بن محمد یوسف الاوفاوی،
 عبد الوهاب بن عبد الرشید الاشیری، محمد بن عبید الله الابرایی، و غیرلر. بالالری:
 صدر الدین، فخرالدین، ابو القاسم، سعادت، در. اوشبو سعادت اسمند اولان
 قزی قشقاردہ عبد المنان اسملو کیمسہ نکاحند ایری (۱۲۹۲) تاریخند جمادی
 الاخیرہ دہ وفات اولدی. مدرسه سندہ یازلہش کتابلر: ۱) مختصر الوقایہ،
 کتابنی فصیح الدین بن حسام الدین نام کیمسہ، (۱۲۳۳) دہ یازوب، تمام
 ایلہش. ۲) تنبیہ الغافلین، فخرالدین بن نریمان بن سلیمان الجوالکیبی
 (۱۸۱۷) دہ یازوب تمام ایلہش. بر وقت درس و یروب اوطوردیغی

وقت ، چیت مدرسه شاگرد بلکه خلیفه لرندن ، بزی بیک اوزون بویلی
 وایکچیسی بونک کیر و سنجه قسقه بویلی ، ایکی کیمسه کروب ، بر ایکی دقیقه
 اوطور دقلری صوک ، تقصیر ! لم لایجوز بویله اولسه ، ولم لایجوز شویله اولسه ! ...
 دیه مناظره ایتکان بولوب صاتاشد قلرنده (ترتیبسزلیک و ادبسزلیک ، علم حقنه
 درمتسزلیک بزلره بیک ایسکی زمانلردن میراث اولوب کلمکله در . هیچ شبهه
 بوقدر که اشقولالرده سبق و بیروچی معلملر حضورنده بویله اش اولور ایسه -
 لم لایجوز ، سزنی دیوانه لار یورتینه یبارر که ! ... - دیه ، هیچ مهلت ویرمای
 اوزادرلر ایدی ! ...) سیفی الدین حضرت ده ، بونلره طوب طوغری قاراب :
 « برکزی کیمسوب ایکنچیکزه یالغامش اولسه لار ایدی ، بلکه هر ایکنچیکز
 برر آدم اولمش اولوردکن ! ... » دیه در سینه دوام ایتمشدر . بول کیمسه
 حقنه فاضل مرجانی : « زمانه سنک اعلم و امثالنه تفوت ایله معرونی ایری ؛
 بخارا طرفندن کوب غریب و کم یاب کتابلر آلوب قایتدی ؛ جمعیت اسلامیه
 طرفندن مکاربه بازارینه امام اوله رق هم یبارلدی ؛ ابو النصر عبدالنصیر
 القورصاوی یه مخالفته اولنوب ؛ (بخاراده شول ذاتک حقندن کله بیلمادیلر)
 دیه تأسنی ایتدکن مرویدر » دیمشدر .

مکتوبلری : (جمله سی کندی قلمندن)

(۱) بسم الله الرحمن الرحيم . معروض و مشهود (مکتوبک بر پوچماغی
 اوزلنوب توشکان سبیلی بویرده بیش یول قدر قالمشدر) بخدواند تعالی
 متوکل کرد بصن هزار ترس و خوف متوجه بجانب (کابل) شدیم (دورت کلمه
 قدر تانلمادی) سفر سقر چشیده و بسیار ثمنها صرف کرده الحمد لله همدا کثیرا
 بصحتی و سلامتی بعن از بر آمدن از شهر حالم در روز هفت هم در اخیر ماه
 صفر بشهر (کابل) رسیدیم و بخدمت حضرت غوث المحققین قطب العارفین
 برهان الولاية المحمدية و حجة الشريعة المصطفوية شيخ الاسلام والمسلمين
 شيخنا و امامنا سلمه الله تعالی و ابقاه لاحق شدیم الحمد لله تعالی همدا کثیرا
 که در وقت ملاقات در وقت مصافحه کردن مدت میدی حضرت اشراف
 اقدس قطب الاقطاب معانقه کردند و بسیار مهربانیها و خوشوقتیها کردند کرات

بکرات خیر مقدم در حق ما گفتند. بعد از رفتن بی واسطه در روز دوم
بفقییر فرموده اند که شما بعد از نماز پشیم هر وقتی تفسیر جواهر را
بخوانید چونکه رسم حضرت ایشان ارشاد پناه دائم الاوقات اینست که بعد
از خواندن نماز پشیم خود ایشان از فقه صلوٰه مسعودی را میخوانند و يك
كسى يك ورق یاد و ورق تفسیر جواهر میخواند و يك كس از حدیث
شرح مشکات شریف عبدالحق را میخواند. فقیر هنوز تفسیر جواهر را هر
روز بعد از پشیم میخوانم. و دیگر حضرت ایشان ارشاد پناهی كس را که
ملا و طالب العلم باشد بسیار خوب می بینند و در استقامت کردن وی زیاده
و زیاده خوشوقت میشوند، و در حق فقیر میگویند که شما سالها در اینجا باشید
انشاء الله تعالی کارش تمام میشود دنیا يك ساعت کن ار نست طلب باید کرد
ظاهرا و باطنا دیگرها همه هیچ. مصراع: «بأن الله لا يفتقر إلى شيء»

دیگر کجا طلبی دوست را مگر بر دوست
دانش طلب که زنده کی دل بدانش ست
پیت: آدمیرا هر چه پیش آید درین دارالغرور
از بلا و عافیت و زرنج و راحت بگذرد
عزت شادی مقیمانرا نماید در مقام
وز وطن او را کانا ذل غربت بگذرد
مصراع: نه غم جاوید مساند نه شادی

این فقیر فرزند غریب شما با وجود اینکه باتش دوزخ غربت دل
من سوخته ست و شعله ذوق و محبت لقاء دیدار شما در دار دنیا جگرها
من کباب شده ست محبت علم ظاهری و باطنی بمن آنقدر مستولی شده ست که
گویا درین عالم بعد از خداوند تعالی غیر از علمین من کورین محبت چیزی
نماند ست مگر محبت کتاب دارم بواسطه علم و طفیل او و گرنه نه محبت اصلی
و رأسی به مال دارم و نه بنکاح و نه بفرزند و نه بوطن دارم خداوند تعالی
بواسطه محبت علم الحمد لله تعالی حمدا کثیرا درین حال محبت هر چیزی را
از ما رفع کرده ست فی الحال این فقیر هم در طلب باطنم و هم در طلب
ظاهر که هر دو این دشوار تر و دشوار ست و کفر فضل خداوند تعالی را
آسانست ذلك فضل الله يؤتيه من يشاء والله ذو الفضل العظيم

دیدم که بسیار حکیمان، و طبیبان حاذق هستند ازین جهت محبت من به علم
بزیاده شده، از کتب طب یک کتاب خردی را که موسوم به (قانونچه)
ست در خدمت یک حکیم از حکیمان پادشاه (کابل) که نام شریفی آن
عبد الشافی خانست تمام کردیم و دیگر انشاء الله تعالی میخواهم که نیز یک
کتابی را که موسوم به (نفیسی شرح موجز) است که مقدار شرح و قایله باشد
در خدمت حکیم مذکور بخوانم خود همون حکیم هم بسیار سعی میکنند ازین برای
خواندن من. و بر طالب علمان دیگر از تصریف و از فقه مختصر و شرح و قایله را
از منطقی شرح شمسیه و میر سید شریفی را و از غیر اینها بر خصت ایشان
ارشاد پناه درس میگویم. و دیگر علماء این ولایترا دیدم که در علم اصول
فقه و علم منطق و علم حکمت از علماء (بخارا) چند درجه ماهرند. فقیر
مخواستهم که ازینها یک کتاب بخوانم چونکه نوبت تحصیل فضل در دنیا
ببار آمده است و دیگر باره نخواهد آمد.

بیت: وایام الحوائثه فاغتنمها * ألا آن الحوائثه لا تدوم

کسی در طلب علم سالها و مرتها اگر مشقت نکشد و آنها نچند شد البته
تحصیل یقین بوی میسر نخواهد شد ما را علم یقین حاصل شد که علماء ما
نقدم چندین سالها و مرتها در طلب علم و هزار مشقتها و ریاضتها کشیدند
والم سفرها و غربتها چشیدند بواسطه علم این علم حاصل کرد ازین لاجرم علم آنها
بسیار ببرکت شد. اما قابلیت و استعداد ما نظر بآنها در مرتبه هیچ است،
لیکن حق سبحانه و تعالی در دل ما آنقدر غیرت و همت خلق کرده است که
در طلب علم بر متقین ما تقلید کنم و در راه آنها در آیم انشاء الله تعالی امید است که
الله تعالی بخت ما فضل بخشید نیت ما در طلب علم بخود خداوند
بمقدار مشقت و محنت ما بلکه مقصود اصلی ما از طلب علم برآمدن
من معلوم است نیت تفاخر البته ندارم بلکه مقصود اصلی ما از طلب علم برآمدن
از جهاست و تحصیل یقین است ظاهرا و باطنا و عملست بموجب وی. اللهم اوصلنا
مقاصدنا العلیا و در طلب علم هر چند سالها بگذرم در خاطری اصلا نمی آید که
عز من باین میکند و از لذت اسباب دنیا می مانم، بلکه من بهمین خوشوقت
هستیم که عمر من بطلب یقین بگذرد و با اسباب و معامله دنیا اصلا شروع
نکنم. يك مانع دائم و کلی هست که دل من شب و روز علی الدوام

از جانب شما خاطر جمعی نمی یابد که احوال شما و اقوال شما در حق فرزندان
 فقیر و غریب شما که بچه طریق ست و دعاء شما از برای من بچه نوع ست
 و اوقات گذر شما و آب روی شما در میان دوستان و دشمنان بچه کیفیت ست
 بخیریت ست یا نه . و کزنه بدل ما غیر طلب یقین هیچ غمی و فکری راه نمی
 یابد دائم الاوقات از حضرت خداوند تعالی میخواستیم که خداوند تعالی شما را
 صبر حضرت ایوب و صبر حضرت یعقوب در حق حضرت یوسف بدهد
 و شمارا سالها زنده کرده در دار دنیا ملاقات میسر سازد . دل من همین
 قدر شده ست که در دنیا يك ساعت اگر بشما ملاقات کنم و احوال بیان و پرسیا
 کنم اولاً و آخراً راضی هستم اما چه توان کرد که جمیع آرزوها میسر نیست
 - تجری الريح بما لا تشتهي السفن - باوجود نقصهای کلیه حجات می آید که
 بخدمت شما ملاقات کنم و کزنه شما گمان بزید که دل وی از جانب ما بالکلیه
 منقطع شده ست بما ذوق ملاقات نخواهد کرد اگر زنده هم باشد کفنه
 خیر اگر الله تعالی اجل را قریب کند ما را معذور دارند در دنیا و آخرت
 و کزنه ما که زنده هستیم در طلب ملاقات و خدمت شما هستیم الله الله زنده
 و صد هزار زنده در حق ما اصلاً اولاً و آخراً غیر از زبان مبارك و نفس
 مبارك نرانید و از زبان شوم بسیار احتراز کنید در طلب علم بی قناعتی ما را
 عیب نکنید . حضرت افضل البشر عایه من الصلوات اتمها ومن التحية اكملها
 دائماً ربی زدن علمنا نافع را در زبان مبارك جاری می کردند باوجود آنکه
 هر چه کمالی در بنی آدم بوده ست بایشان میسر شده بود فکینی بر حال
 مایان و حضرت امام اعظم رحمه الله تعالی دائماً الاوقات اللهم ارزقنی فهم
 النبیین وحفظ المرسلین والهام ملائکتك المقربین یا اكرم الاكرمین و یا
 ارحم الراحمین را خواندند . شما هم دائماً الاوقات بعد از صلوات خمس
 بهمین دعاء حضرت امام اعظم لله در حق من دعا کنید امید ست که خداوند
 تعالی علم یقین بما میسر کند آمین یا رب العالمین ! ثانیاً مدت مدیدی ست که
 بعد از خطی که در س ۱۲۱۰ نه نوشته بودند از رایحه احوال و اوضاع از جانب
 شما بمشامه ما بوی نمیرسد و در س ۱۲۱۱ نه بجانب فقیر بیان احوال کرد
 خط نوشته باشند یا نه اگر نوشته باشند هنوز بدست فقیر نرسید چونکه
 تا وقت نوشتن این ورقه قافله از جانب (بخارا) نه آمده بود قافله در

است گفته بسمع ما میرسد .. ازین جهت دل این فرزند غریب و فقیر
 بسیار غمگین و محروم و مضطرب است که احوال آنجانب بچه کیفیت شده
 و بکدام منزلت رسیده باشد مأمول و مرجوی دائمی آنست که حق سبحانه
 تعالی آنها را با خود نگاه دارد و استقامت در امور کرامت فرماید و مقاصد عاجلیه
 و آجلیه را آسان گرداند بحسب النبی و آلہ الامجاد .. ملتزم دائمی این فقیر
 آنست که در کتابت بیان احوال سستی نکنند و دریغ ننمایند از احوال زندگانی
 اهل بیت از احوال خویشان علی الانفراد تفصیل کرده کتابت کنند،
 لکتابه ممن نأی الخطاب ممن دنی .. از جانب فقیر باخویشان نسبی
 و نسبی دعاء برسانید و پیران و جوانان اهل قریه دعاء مرا برسانید . عمر
 فرزند برادری ملا عبد القاهر را خالی از طلب علم نکنارازید بغیر از
 طلب علم کار نفرمائید بسبب اشتغال بامور دنیویه و دنیه از کسب فضل
 و طلب یقین محروم نمائید و در حق تعلیم وی سعی بلیغ بکنید امید است که
 از ظلمت جهل خلاص میشود و دعاگوی شما میشود این فقیر دائم الاوقات
 ویرا بیاد می آرم و دعاء بکمال وی میکنم چونکه هر دو برادر من در طلب
 علم بمن موافقت نکردند عوائق دنیویه بسیار شد و خود ایشان هم بی محبت
 شدند لاجرم از جهل حقیقی نبر آمدند و از ذوق اصل علم عنین شده
 مانند خبر اصل همه کارها از جانب حق ست بنده تابع اراده و یست
 الحمد لله که عامی محض نیستند اگر خدای تعالی بدل اونها انصافی دهد قوة
 تمیز ما بین حق و باطل دارند شکرانه باید کرد و بعمل سعی باید کرد .
 و افوض امری الی الله و توکل علی الله لا حول ولا قوة الا بالله .
 و بختمه ملا ابو بکر او شمی از جانب فقیر ادعیه بسیاری برسانید
 و عرض فقیر را بوی برسانید که از احوال خود تفصیلا بیان کرده کتابت
 روانه کنند مفارقت ما را مدت هشت سال شده است . فقیر دوبار خصوصیه
 بخد مت وی خط روانه کردیم از جانب ایشان بویی مشام من تا این وقت
 نرسید است اشنائی باین بی پروای نمیشود فقیر محبت من در حق وی بسیارست
 لیکن از جانب وی هیچ اثری بمان معلوم نمیشود بلکه این عین نام
 دلاست (بوجهله نی آحق تانب بولمادی) .
 و دیگر نمی دانم ملا میراث در کدام حالت است پای دیگر وی درست است

یا که وی هم لنگ شده است. اگر باین طریق نمی شد البته لازم بود که از احوال ما خبر میپرسید و از احوال خود خط روانه میکرد و گداهش نیست. وجود وی در دنیا هست یانی بخدمت ایشان عرض ما بهمین عبارت برسانید. محبت من در حق آشنایان قدیمی صد درجه اول زیاده است، نمی فهمم که احوال اونها چیست این قدر میفهمم که فقیر از خاطر اونها نسیا منسیا شده بر آمله است و گرنه گاه گاه بخاطر می آوردند بیت: این زمان ناامیدم از همه کس جز بزرگراه بی نیازی و بوس زشادی و غم من غمی بخاطر نرسیدن امید و هم ندارد کس زخیر و شرم خیر، اگر زنده شوم و نصیب ملاقات بما میسر شود در همون وقت احوال دوستان معلوم میشود. امسال بخویشان که در (صبا) ست خط نوشتم تا این وقت از جانب ایشان امیدوار بودم که بمن اعانت ایشان برسد گفته. الحال تمسک بخدا کردیم هر چه مقدر است و نصیب است میشود و گرنه نه. بخدمت عبدش بای بارها خط نوشتم يك خطی از جانب وی بما نرسید بدینا دنیه مغرور شده یکپاره هم فقیر را بخاطر نه آوردند و دولت خواهی نکردند با وجود این فقیر در حق اونها دعا میکنم و دولت خواهی میکنم. ان الله لا یضیع اجر المحسنین. و بخدمت عبدش بای و عبد الجلیل بای برسانید که اغنیائی که در (آلان یولی) هستند هر کدام اونها بخدمت حضرت ایشان اقدس اشرف تحفه ها میفرسانند و دعاء خیر حضرت ایشان ارشاد پناه را میگردانند اینچنین اینهارا بگوئید که بخدمت حضرت ایشان تحفه بفرسانند خود فقیر متصدی میشوم که در حق خود اونها و فرزندان اونها و خویشان اونها از حضرت ایشان دعاء خیر میگویم و هم خط حضرت ایشانرا با اونها روانه میکنم ازین غافل نشوند. حضرت ایشان مرا اخلاص بهمین قدر شاد که گویا بهاء الدین و بایزید البسطامی وقت ست دعاء ایشان کبریت احرر است. امید ما همین قدر است که خود حضرت ایشان ارشاد پناه می آید و زیاده است قیوم الزمان

در عالم يك میشود و تمام امور بواسطه وی بخداوند میرسد واسطه همه امور وی میشود.

حضرت ایشان ما فی الحقیقه متخلق بخلق نبی است گویا می السنة اند.

ما قابلیت توصیفی ایشان ندارم بلکه عاجز محض. فقیر شکرانه نعمت فدای تعالی را بجا آورده نمیتوانم که ما را بدوستان خود واصل کرده است و بصحبت شریفی ایشان مشرف کرده است. وقتیکه در (بخارا) بودیم در خدمت حضرت ایشان استاذ اشرف و اقدس شیخ الاسلام والمسلمین خواجه عطاءالله بودیم. با اراده خداوند تعالی ایشان بدار الآخرة انتقال کردند ثانی صحبت حضرت ایشان ارشاد پناهی بما میسر شد. الحمد لله حمدا کثیرا که اگر چند یکی از نیکان نیستیم و از نیکان دور نیستیم. سخنها و نکته ها بسیار است چه گویم و چه نویسم. خداوند تعالی مرا صحبت عزیزانرا میسر کرده است بخاطر من آید که این دولت بمن بواسطه دعاء خیر والدین میسر شده است. بس شما شکرانه لازم است که خداوند تعالی فرزند شما را باینجا رسانید ست و بطالب خود مشغول ساخته ست. (الصبر مطیة الظفر) کلیه مشهوره ست در تأخیر کردن من مغموم و محزون نشوید بلکه دائما بکمال من دعا بکنید. همین قدر بدانید که مقدار يك ساعت درین ملاکها فقیر اگر تأخیر کنم در حق ما و شما انفع ست صفاتش بخداوند تعالی معلوم ست. یعام ما بین ایدیهم آلیه. (کاغذی توشکان سبیلی بویرده دورت یول مقداری قالدی) صاحب همت باشد (ایکی یول مقداری قالدی) اما فی الحقیقه مانع توجه ما ست با کتساب فضائل و کزنه از اینجا تابجای ما (بر یول قالدی) خیر عمر شما حق سبحانه و تعالی هم بشما این وطنهارا میسر کند چه عجب و چه خوش میشد این مصاحت ما اگر چند یکی در ظاهر بسیار (بر یولدن آزرقت قالدی) باید کرد این قدر عمر کناران کردی در کدام چیز بقایافتی بلکه در هیچ چیز بقا و وفا نیست کار اینست غیر این همه هیچ اگر کسی صاحب همت (بر یول قدر قالدی) مشقت و بی محنت تمامی این ملاکهارا سیر کرد و علما و فضلا (بخارای) شریفرا ملاقات کرد و ازینها دعاء خیر کپرد و تمامی مقبره ها بزرگانرا زیارت کرد و (کابل) آمده در خدمت حضرت ایشان (بر یولدن آزرقت قالدی) حضرت ایشان از وی

بسیار خوشوقت ست ذکر خیر و برا بسیار میکنند شما حقیقت این مصاحبت
از وی پرسید انشاء الله تعالی خوب بیان میکند اگر خدای تعالی شما را
باینجا برت البته دامن از دنیا دنیه آرزوی چیزی دیگر نمی مانند حضرت
ایشان بسیار خوشوقت میشدند و بحسب باطن بسیار تربیه میکردند. و
ماها و پشت پناها البته درین کار (بر سوز قالدی) انشاء الله تعالی
در اخیرش خوشوقتی کلی خواهد شد. فقیر این قدر تصور میکنم که
در آمدن شما درینجا دو مصاحبت عظیم هست یکی دنیوی و دیگری دینی.
دنیوی آنست که خصوصا درین وطن حکیمان و طبیبان بسیارست و رئیس
اطباء پادشاه میر تیمور شاه که اسم شریفی ایشان عبدالشافی خان ست چنانچه
در بالا مذکور شده بود استاذ من ست دائما بین من و استاذ من مناسبت
و انبساط اتم ست گاه از مرض سینه و سعال شما سخن میکنم میگویند که اگر
آمدن پدر شما میسر شود البته در حق وی بسیار سعی میکنم و ادویه ها
میفرومایم اگر بقدرست خداوند تعالی آمدن شما میسر شود انشاء الله تعالی
امید ست که از همدون مرض سینه خلاص میشود. و دیگر مصاحبت دینی
اینست که اگر تمامی عالم را بطلب شیخ مقتداسیر میکنی مثل حضرت ایشان
ارشاد پناهی ما میسر نخواهد شد پس بآمدن شما انشاء الله تعالی هر دو
خاصیت بدست میرسد. آمدن شما تاب (بخارای) شریفی مشکترست
از (بخارا) تا (کابل) آسانست. اگر سودا گران خوب همراه میشود از (بلخار)
تا (بخارا) شریفی هم آسان میشود درین وطنها سردی نیست دائما گرمی ست
بطبیعت شما هوای این ولایتها بسیار موافق می افتد زمستان در (بخارای)
شریف دوماه یا کمی میشود وی هم نظر بزمستان (بلخار) گرم ست. هواء
(کابل) هم اینچنین ست. اگر توکل بکنید بسیار آسانست کسی که
عادت سفر کردن داشته باشد بسیار مشقت مینماید و فی الحقیقة آنقدر نیست.
بخدا توکل کنید ان الله يحب المتوكلين. و در اخیر وقت خود يك همتند
بلندی بکنید. ان الله يحب معالي الهمم. از برای خراجات راه از دولتمندان
اهل قریه و از خویشان (صبا) وی و از خویشان (قارغالی) استعانت کنید
انشاء الله تعالی یاری میدهند تا (بخارا) شریفی اگر رفیقان خوب پیدا شود
از (بخارا) ب (کابل) انشاء الله تعالی باسانی میرسد چون که درین وقتها

راهها امنیت است و در (بخاراء) شریف آشنایان و آدمانی که بجا تعلق دارند
 بسیار است کدام اونها بشما خدمت میکنند و در وقت کشتن انشاء الله تعالی
 مورد فقیر خدمت میکنم . اللهم اوصلنا الى مقاصدنا العلیا . کسی اگر
 سرعت سفر کند در مدت سال بحضور تمام صحبت علماء و فضلاء کرده و مقبره
 بزرگان را زیارت کرده کشته بشهر (بلغار) میرسد انشاء الله تعالی اهل
 قریه شما همین مصاحترا قبول میکنند کار را بخدا باید سپرد انشاء الله تعالی
 غم زندگی اهل و عیال را خود برادران میکنند بهر که بشرافت سفر شما همه
 کار اونها بصلاح میرسید . فالله خیر حافظا وهو ارحم الراحمین .
 مخفی نماند که همین مصاحبتی که بر سبیل مبالغه تأکید کرده نویستم از
 اوّل در خاطرم بود لیکن بنوشتن جرأت نکرده بودیم که اونها قبول میکنند
 بانه گفته . الحال يك واقعه بما در خواب روی داد که باعث امید دار آمدن
 شما شد . واقعه من کوره آنست که : در خواب دیدیم که شما بشهر (کابل) آمدید
 و بخانه خود حضرت ایشان نزول کردید حضرت ایشان شمارا بسیار ضیافت کردند
 و بسیار خوشوقت شد ثانی شما از (کابل) گذشته رفتید چند روزی سفر کرده باشد
 گذشته ب (کابل) آمدید بخانه کسی دیگر نزول کردید بعد از آن حضرت
 ایشان بز زیارت شما رفت چندین صحبتها کردند و مهر بانیها کردند وقتی که
 حضرت ایشان بخانه خود گذشته آمدند ثانی این فقیر بخد مت شما رفتم
 چندین سخنها در ما بین گذاشت . اخیر فقیر شما گفتم که بطریقه حضرت
 ایشان داخل شوید ، در جواب گفتید که من بحضرت ایشان عرض کردم که
 من داخل طریقه شما شوم ، ایشان گفتند که بسیار خوبست ، لیکن اوّل يك
 کار بکن که « در زنده کی مرده شو و گور شو یعنی قبر شو ! » گفتند بعد از
 بحقیقت طریقه ما داخل میشوی . بعد از آن فقیر گفتم که حضرت ایشان خوب
 گفتند هر چه ایشان گفته باشند همونرا باید کرد بخیزید بخد مت حضرت
 ایشان بردیم ثانی شما از جای برخاستید و يك اسب را سوار شدید ما
 در پس ماندیم شما پشتتر رفتید وقتی که بنزدیک حضرت ایشان رسیدیم بودیم
 در همان حالت از خواب بیدار شدیم نصف اول شب بود بعد از آن بر
 خواستم و طهارت کردم و نماز تهجد بخواندم بعد از آن این مصاحبت بدل من
 آمد که انشاء الله تعالی این واقعه رحمانی ست ! امید است که يك باعث شوق

قبله گاهی ما شود گفته در نضی اخیر همون شب این ورقه را کنابت کردیم هم از همین واقعه بسیار امید وار هستیم . حضرت ایشان « مرده شو و گور شو ! » گفتند . این مضمون حدیث شریفی « موتوا قبل [*] ان تموتوا » است . اشارت بکمال واسلام آمدن نفس است که بیکی از صد هزاران میسر میشود . ذلك فضل الله يؤتیه من یشاء والله ذو الفضل العظیم .

و دیگر بار يك وقتی در واقعه بخد مت شما ملاقات کردیم از احوال ما پرسان کردید چندین سخنها در ما بین گذشت ثانی گفتید که : « ای فرزندی ! مدت هشت سال پر شده است که شما از ما مفارقت کردی ، درین هشت سال چه حاصل کردید ! . . . » . فقیر در جواب گفتم : « تحصیل علم کردم غیر ازین هیچ کار دنیوی نکردیم » . بعد از آن شما بسیار خو شوقت شدید گفتید که کار همین است و بس ، بسیار خوب کردی گفته دعاء بخیر کردید . آمین یا رب العالمین ! . . .

اول در حق سفر (کابل) بسیار و بسیار سعی کنین و اگر بهیچ وجهی از وجوه ممکن نباشد ب (قارغالی) رفته بخد مت ایشان خلیفه ولایت داخل طریقت ایشان شوید . خلفای که از خدمت حضرت ایشان ب (بلخار) رفتند در ما بین اونها مثل ایشان کاملتر نیست . بلکه در هیچ جا از خلفاء حضرت ایشان مثل ایشان کسی نیست غنیمت کس است . و نیز بخاطر شما معروض شود که از حضرت ایشان ارشاد پناه از برای سعادت دارین و خیریت خاتمه شما و اهل بیت شما بروه تخصیص نام هر کدام شمارا علی التعیین بکاغد نوشته دادن دعاء خیر گرفتیم مدت مدیدی دعا کردند امید است که بمرکز قبول رسیده باشد . بلکه تمامی خویش و اقرباء این فقیر را در سلك دعا مندرج ساختند در وقت دعا کردن .

و نیز مشهود باشد که ملا فتح الله اوری برادر ملا حبیب الله از من عاریة کتاب قاضی میر حسین شرح هدایه الحکمة را گرفته برده بود شما از وی همون کتابرا گرفته باینجانب روانه کنید زیاده ضرورت هر وقتیکه خط و دیگر چیز اگر روانه میکنید در (بخارا) بدست ملا ابو الحارث برسد گفته بنویسید ایشان بما روانه میکنند . و درین سال بجانب شما از تحفه ها

بج چیز روانه نکردیم فی الجمله موانع شد انشاء الله تعالى در سال آینده
 گرزنده باشیم تحفه ها بخیم مت میرسانم در دعاء خیر باشند . و درین وقتها
 ز اهل قریه شما در ما بین مردمان کرامها باب رو و معتبر ترست در خط
 تعیین نویسد و از جانب فقیر دعاء خیر برسانید . و از (قارغالی) از ابوبکر
 بای قیمت دودینار بخاری برست فقیر رسید و در جواب خط روانه کردیم .
 فقیر در حق خواندن ختم خواجگان هفت ، بعلماء بسیار رجوع کردیم
 هر کدام اینها جواب فرمودند که این عقد اجاره ست وقتی که فلوس را یا چیزی
 دیگر را قبول کرده گیرد خواندن ختم مذکور بر ذمه وی واجب میشود و اگر
 خواندن کنایه کار و مستحق عذاب میشود از اول در خاطر فقیر بر همین وجه
 قرار یافته بود جواب این علما پیش فقیر معقول شد انشاء الله تعالى امینست که
 در حق این مسئله استفتاء میکنم و مهر علمارا میگیرم . اما سخن جامع الرموز که
 او با کراه من جهتها که در فصل اقل المدة ست در حق این مسئله در (بخارا)
 در (کابل) بعلماء بسیار رجوع کردیم هنوز جواب شافی و کافی نیافتم انشاء
 الله تعالى ثانی میشود چونکه فقیر بالکلیه منوجه شده نمیتوانم اشغال دیگر
 بسیارست امینست که يك وقتی میسر خواهد شد .

السلام والتحية الفقير الحقير السینی البلغاری در سنه (۱۲۱۱)
 در (۲۴) روز از شوال نوشته شد در شهر دار السلطنة (کابل) و در محله
 عاشقان و عارفان و در مسجد غوث اعظم حضرت ایشان ارشاد پناه محمد فیضخان .
 هرنه : « المتعصم بتوفیق الله الباری سینی الدین » عباره سی او قولنوب ،
 رایکی کلمه او قولمای قالدی [*] .

ملاحظه : آگلا شلد یغنه کوره ، اوشبو مکتوب کنزینک فضل صاحبی
 ولان آتاسینه یازلمشدر . بو مکتوب ، علم و فضیلتدن بحق خبردار ، دنیادن
 معرض و آخرته مقبل ، صاف کوژمللی ، راست سوزلی ، خالص بر ذات طرفندن
 یازلند یغی هر سوزندن معلومدر . اوشبونک ایچون بو مکتوبی او قود یغمه
 سینی الدین حضرتلرینه محبت و اخلاصم دخی بر مرتبه آرتدی . آدم او غلینک

[*] کابل شهرنده یازلان اوشبو مکتوبی (۱۰۹) ییلدن زیاده وقت اوتدکی صوک بزلرده (۱۳۲۱)
 تاریخنده (۱) جمادی الاولی ده ، (اوقا) شهرنده تلغرافشی اورامده بیرشقوقسکی اونده نقل ایتدک . بویله
 عزیز و نادر اثری قابوب بزلره کوندردکی ایچون آل سلیمان علماسندن محمد خلیل حضرتلرینه تشکر و خیر
 دعا ایتمک برنجی بورچمزد .

دنیاده یا شامه سینه بر کیساك اكمك ايله بر چولمك صو کفایت ایتدی کی بر
 زه انده، بو ذات، شول عصرده دنیانك یراق بر چیتی دیمیه لائق اولان
 (کابل) شهرینه قدر بیک تورلی مشقتلری یوکلیه رک کیدوب، طب علمی
 کبی دنیوی معرفتلی تحصیل ایتدکنی فکر ایتدکنده آدم اوغلی شاشار،
 الک زمانه اولان سلفلرمن آره سنده تصوف تحصیلنک فانی بر شیخ اولدقلری حاله،
 طبیبلر حضورینه یوروب، علم طب تحصیل ایدن ذاتارده بولنور ایمش. بر
 کیمسه نك هم تصوف هم علم طب تحصیلنک اولنمه سی آز بر کمال دگلر. زیرا
 بوشی آنجق علم عاشقلرینه، و قلبلری صاف اولان ذاتاره، نفسلرینه اعتماد
 ایتمکله طمع رذالتندن پاک اوله رق کندی رزق و کندی طریق معاشلرینی
 کندیلری حاضر ایلیمک قصرنک اولانلره مخصوص بروظیفه در. بو وظیفه،
 انسانلق عالمنک اک بیوک واک شریف بروظیفه ایدکی اربابی قاشنده کون کبی
 اشکاره در. بوا یسه بزم کبی تیمور یول، تلغراف، تلفون، الکتریک، عصرنک
 یا شامق اولان بنده لر ایچون بیوک بر عبرت اوله بیاور. اکرده بونی
 فکر اید بیلورلک قدر عقل بزلرده وارایسه! . . .

غربت خانه ده وخالص بر قلب ایچندن یازلان بر مکتوب، بنی شوقدر
 متأثر ایتدی که تعریف اید بیلیمک ممکن دگلر. انسان ایچون، سیف الدین
 حضرت منزلنده علم هوسیلسی وکندی دیننه وملتنه مخلص و خادم بر بالاسی
 اولمق، بتون جهانه مالک اولمقدن خیرلیدر.

فقط کندی شیخنی تعریف و مدح یرفده، جناب الله ايله عالم آره سنک
 واسطه عدایلمه سی بیوک بر سهودر [*]. شریعت طرفدن صریح بر خبر
 اولنمادیغنده، آدم اوغللرنی بویله مرتبهلره بندرمک هیچ مناسب اولماز.
 آدم بالاسی ایچون اک بیوک مرتبه واک شریف منصب بنده لك صفنده
 طورمق، وبونکله برابر عجزلك و جناب اللهک عظمتی حضورنده فانی و محو
 اولمقدر. سعادت دارین ده، جناب رسالتپناه افنده من حضرتلرینه متابعت
 ایلمکده در ظن ایدرز. سیف الدین حضرتلری بونی بیلیمیا فاردن دگلر.

[*] وما رواه القشیری عن معروف الکرخی قدس سره انه قال لتلامذته ان كانت لکم الی الله تعالی
 حاجة فاقسموا علیه فانی الواسطة بینکم وینه جل جلاله الان لا یوجد له سند یعول علیه عند المحدثین .
 جلاء العیذین . ص ۳۱۱ .

مکن شیخه اولان محبتندن وجهه کله رک بلا اختیار بویله بر هفوه صادر
 امش کتمشدر . جناب الله مظهر عفو و غفران ایلپه ! . . .
 ایکنچی مکتوبی) بسم الله والحمد لله وسلام علی عباده الذین اصطفی .
 لیتپناه کمالت دستگاه محبت اطوار مودت کردکار ارجمند کرامی سعادت مند
 رجهانی مخدوم داملا عبدالعلام افندینک جنابارینه بارچه توابعکزی شمولاً
 لام سینه سید الانام علیه وعلی آله وصحبه افضل التحیه والسلام ایثار
 تند کمر سیاقنده مسئول دائمی اولارکه حق سبحانه و تعالی علم و عماده
 سنقامت دائمی فضل ایدوب ، عمر عزیزلرکز هر فی مأمورات ومرضیات
 ولنان اشلره صرف ایدلنوب ، مهیات اولان شیلردن اجتناب ایدلمکی
 یسر اولسون ، بمنه وکمال کرمه آمین ! . . فقیرلرکز احوال و اوضاعی
 یر دعالرکزه صحت و عافیت اوزره ، بحمد الله تعالی و حسن توفیقه اوقات
 کنراندمز . (بوگلمه) آرقلی روانه ایدلمش ورقه میمونه کز شال و شمله
 هدیه سی ایله سلامت فقیرلره ایرشدی ، زیاده فزیاده خو شوقت بولارق .
 عظم الله تعالی اجرکم و رفع قدرکم ویسر امرکم و شرح صدرکم بحرمه
 سید المرسلین علیه وعلیهم وعلی آله الصلاة والسلام . من حسن اسلام المرء
 اشتغاله بما یعنیه و اعراضه عما لا یعنیه ، قضیه بقرره شرعیه در . هر چند
 عمر عزیزلرکز محافظه ایدکز ، تا که لطائل امرلره تلف ایدلماسون ! . .
 طالب العلم لره بی دریغ طریق افاده ده مستدیم بولگن . اللهم اکثر
 اخواننابی کوب او قوکز ، کتابتکزه بو طرفلر نی یاد ایدوب یازغان ایگانشز ،
 ظاهرده اول هوسلرکزی تصدیق ایدمز ، اما تعمیق نظر مزده عادت الله
 بناء اول طرفی تاشلای آلامازسز بیلهمز ، چونکه نچه داعی و باعث مقرر در .
 ایدمی الله تعالی هر قایده اولسه ده استقامت تقدیر ایلسه خیر ، استقامت
 تقدیر ایلسون ! . . بو خصوصه اولکی کتابتمزده تفصیل یازغان ایدک ،
 (بوگلمه) آرقلی شاید الکزه ایرشکندر . فقیرکز اوشبو ائذاده هندی
 (پیشاور) شهرندن اراده هرمین ایله کلمش ایشان صاحب زاده ایله ، الله
 تعالی تقدیر و نصیب ایلسه ، ینوار ایچنده سفر ایلیمک ایچون وعلی لشوب ،
 فاتحه او قودق . الله تعالی اراده مزی بالفعل که خیر ایله چقارسه ایدی ،
 آمین ، آمین ، آمین ! . . سز لر هم بو خصوصه اهتمام ایدوب خیر

دعاد. بولسکنز! . قریہ کزدہ گی آغالرہ ومتعلقاتکزه دعالر او قوکنز! . آلور کتمش کتابلر فی الله بیورسه مینزلہ آرقلی روانہ ایدکنز، احوالکزی کتابلر ایدکنز! . بویله ملتسمس فقیر سیفی الدین ابوبکر اوغلی . (۱۸۲۳) نچی بیبل نویابر . قریہء محمد شریفی قارشینده مخدوم داملا عبد العلام افندی مرحوم عبد القادر آخوند اوغلینہ ویرلہ در . یبارلندی (صبا) دن .

اوچنچی مکتوبی) محبت اطوار مودت کردار ارجمند کرامی برادر دینی سعادت مند دوجهانی مخدوم ملا عبد العلام افندینک خاطر عاطر مشرفلرینہ بارچه توابعلر فی شمولاً سلام سنۃ سید الانام علیہ افضل التحیة والسلام او قودقمز سیاقندہ مسئؤل دائمی اولدر که حق سبحانہ وتعالی جادہء شریعت، صطفویہ علی صاحبہا الصلاة والسلام والتحیہ اوزرہ استقامت حقیقیہ میسر ایلسون! . ہرنہ عمر عزیز کز مرضیات الہیہ یہ صرف ایلمکنی فضل و ارزن ایلسون! . بمنہ و کمال کرمہ آمین! . فقیرلرک احوال و اوضاعی الحمد لله حمد اکثریہ دائماً دعاء خیرلر کزدہ بو آنہ تیکرو صحت و عافیتہ مز، اوزکز تیلک یار و برادرلرک خیر دعالرینہ مترقبمز . اوشبو حینلردہ سفر خطمزن فی بالفعل اتمامنہ کامل سعی ایدوب الله تعالی نصیب ایلسہ بو مکتوبمزک تحریرندن اونیش کون صوکرہ سفر حرمین محترمین فی اختیار ایتتمکمز میسر اولمہ سینہ کامل سعیندہ مز، خیر ایلہ خداوند تبارک وتعالی میسر ایلسہ ایدی . چونکہ یولد اشلای وعبد سنی قیلغان آدملرمز من کور مدتین کچکور کہ مصاحت کورمایلر، و ہم عادات خارجیہ کہ نظراً کچکو مصاحت ایرماز . دکا بربک ۲۳ نچی یومندہ انشاء ایدلش نامہء ہمایونکز فقیرلرہ ایرشیدی، صحت و عافیتہ ایدککزی مطالعہ ایدوب، خوشوقت اولدق، الله تعالی دائمی قیلسون فی الجملہ فقیرکزه اوفکہ اعلام ایدوبسز .

برادر عزیز! . بزم طرفمزدہ اصلاً تکلای یوق، اولدہ صراحة سزگہ مرام اصلینن بیان قیلوب کلدک، اما بیلمایمز حقیقت نہ در، سزک طرفکزدہ نچہ نوعی سوزلر بولوب، ما هو المطلوب مقرر بولمادی . بزم مراممزی تسایما اختیار ایلمای اوزکزی بزم مصاحتمز کہ تکلیفی ایتما دکن . بزم سزکہ تعریض یا کنایہ ایلہ تکلم ایتما دک، صریحدن غیری کلام اولمادی، کله چکن

اولان عوارضلری فکرلر اوزکزی بزم مصاحتمزدن دور ایلدککز روشلی
 بولندی، الحیر فیما صنع الله دیه توکلدن غیری آره ده بولمازسه کَرَک
 دی، اول اشلر بوکارچه بولمادی، بزمکه مشافهه کرات بکرات ایتدک،
 ازل سز بزم سفر قیلومزه باور قیلما دکز. ثانیا الله اعلم خیللی وسوسه لرکه
 هم دوشکاندی مسموع اولندی. (لکه اول) (لکه اول) (لکه اول)
 ایمدی بواوتکانلرنی کلسنی قویدق، آنی ذکر ایتمکک هیچ نفع یوق،
 بزم فرصتمز کم قالغان، قسقهلق ایله سزکه اعلام ایله مز: سز بزم اوشبو
 مایمزه فقیرکه تعلقلی عمللرده استخلافنی جزما قبول ایتسه کز، فقیرهم جزما
 قبول ایله مز، غیری آدملرک کلسندن قطع نظر قیلوب، بو عملنی کلیه سزکه
 تسلیم ایدرکه خوشوقتمز. بروک سز اولانگی کبی متردد اولمه کز، عصا
 همتنی اله آلوب، متوکل بولوب، بو عمله متصدی اولکز! انشأ الله تعالی
 کل نفعی اوزکزه بولور غیری یه اولماز. الحمد لله حاضر مدرسه ده طالبلر
 معیت، اجتهاد ایتسه کز ینه الله تعالی زیاده ایلر. اوزکزی اول طرفه
 اولان تعلقلردن بالکلیه بری قیلوکز، پاسپورت آلوب کلمک غمنک اولکز!
 اوشبو مکتوب ایرشکان زمان بر جواب یازکز! (اوقا) یارمینکه سندن اول
 نیتوچیلر ایله جزما قطعاً ایدوب، اوشبو روشچه قسقه یازلیدی، اوز
 کتابتکنزده گی آرزو کز موجهه، ینه اوزمزک هم اولک همیشه مصاحت ایدوب،
 کومز موجهه. اگر سزدن جزما اثبات ایله جواب کلسه بزموتک قریه مزک
 آغالری ایله مصاحت ایدوب، یازوب قوللرنی وتامغه لرنی قویدروب،
 واصنای پراؤلیمیه گه گواهلاندروب، قویارمر. قبول ایتکانکزده ینه برنیچه
 وصیتلر مزی بوندک یازوب، قالدررمز، الله اعلم اوزکز بزه یولقه آلامازسز
 روشلی، چقار وقتمز بیگ یتکاندر، من بعد سکز کوندن الله تعالی تقدیر
 ایلسه چقارغه اراده ایله مز. مقولهء ثانیه: بویوقار یداغی محرردن صوک،
 کل اهل قریه مزی جمع ایدوب، سزک طوغروکزده مصاحت تمام ایدوب،
 قبولیت علامتلرنی یازدروب، قوللرنی تمام قویدروب، المزه آلدق،
 الله تعالی اولاه و اخیرا سزه وبزه خیریت تام نصیب ایلسون! ایمدی، بو
 نیابتنی سزه التزام قیلدق، البته قبول ایدوب، صد دنک بولوب، تیز کلمک
 غمنک بولسکز! الله، الله، الله! ایمدی حال شویله وبویله اولدی.

کریچه اوزکز ملاقات ایدر که امکانی اولماز سه ده بزگه تیزلک ایله بر
ایرشد رکز! . . (قزان) ده بشیر آیت اوغلینه صالکز! . الله اعلم (قزان)
اونبش کونلر طوغروسنک چقارمز، الله بیورسه . سزک طرفک اصلا تر
اولماز لقینه تقرر ایدلدی، الله تعالی تقدیر ایلسون! . . اولک یازغ
کتابنک زده کتاب مستعارلر فی (اویفا) یارمینک سنک بر معتمد آدمه تابش رکز
دیگانشز، شول وعده کزه مدام اولوب، تابش رکز! . آنداغی یار و برادرلر
فقیردن دعاء و سلام او قوکز. خیر دعا آلکز، خیر دعاده بولسونلر. ملتئم
فقیر سیف الدین ابو بکر اوغلی (۲۳) نجی ینوارد (۱۸۲۴) نجی ییلده
انشأ الله تعالی (قارشین محمد شریف) اولنده داملا عبد العلام مرحوم عبد القادر
آخوند اوغلینک ین فائقه لرینه ویرلور، یبارلدی (صبا) دن .
ملاحظه: بو مکتوب ایکی بلکه اوج مجلسک یازلمش، برنجی مجلس
ایله ایکنچسینک آره سی حتی بر ر هفته قدر صورلمش اولسه کرک .

دورتنچی مکتوبی — برادر عزیز ارجمند کرامی کیاومز ملا
عبد الجبار غه کوب دعاءلر مژدن صوک، کامل التماس اولنده در که: ملا
عبد العلام کلکانه مدرسه ده استقامت ایدوب، اوزکزه تعلقی طالبلر گه تعلیم
ویروب، مسجدده بیش وقت هم جمعه ده امامته متصدی اولوب، طوره کورکز
بولوازم ایچون سز که اعتماد ایدوب، سز که اوتندک. البته مداوم اول
کورکز، دیه بیک التماس ایدوب یازوچی کمینه کز داعی سیف الدین
ابوبکر اوغلی .

بشنچی مکتوبی — محبت اطوار مودت کردگار ارجمند کرام
سعادت مند دو جهان ملا عبد العلام افندیکنک خاطر عاطرلرینه بارچه اهل مدرسه
وتوابعکزی شامل ایلیمک ایله سلام سنه سید الانام و علی آله و صحبه افضل النج
والسلام او قود یغمزدن صوکره مسؤل دائمی اولدر که حضرت حق سبحانه و تعالی
عمر عزیز کزه برکات ویروب همیشه علم و عملک مستقیم و مستقیم قیلوب
دینی و دنیوی نظاملر کزه رونق و ضیا ویروب، اخوان دینکزدن فز
اولوب، همیشه بآبرو بولمق کزی میسر ایلسون! امین یامعین! . بمنه و کما

کرمه . فقیر کز الحمد لله حمدا کثیرا بار چه یار ویولد اشلرمنز ایله یار
برادرلرک خیر دعا سنک صحت و سلامت (حاجطرخان) غه کلدک . یننه (آنایا)
یولی ایله کتمک اراده سیله بونندن سرحدگه چه یامشیک یاللا دق ، انشأ الله
نیز چقسه ق کرک . مارت (۱۲) سنک یازغان کتابتکز ایرشدی ، زیاده خوشوقت
اولدق ، الله تعالی مبارک قیلسون ، دائمی ایلسون ! دوستلر شاد و دشمنلر
خوار و زبون اولسون ! هر چند برادر عزیز من تواضع لله رفعه الله
تعالی ومن تکبر وضعه الله تعالی نك مضمون حقیقینی کامل قلبکزده ملاکه
فیلکنز . مسجور و مرسته لوازمند البته مستقیم و مستقیم بولکنز . همیشه الله
تعالی گه بو خصوصک زاری و تضرع و التجا ایدکنز ، مغرور اولمه کنز ، غفلتنه
قالمه کنز ! . . . حضرت امام محمد غزالی رحمه الله علیه نك (ایها الولد) دیه
اوزینک بر شاگردینه خطاب ایدوب ، بیان قیلغان نصیحتلرنی همیشه مطالعه
ایدوب ، عملنک کامل اهتم ایدکنز ! . فتاک که حضرت امام ابو حفص کبیر
بخاری رحمه الله تعالی اوزینک شاگردارندن بر کمیسه یه وصیت قیلوب
بیوردی : « علم آموز و بعلم عمل کن و بکارها خلق بی ضرورت مشغول مشو
و هیچکسرا بیدی یاد مکن » . یننه حضرت مولانا جلال الدین رومی رحمت الله
علیه اصحابنه وصیت قیلوب ایدیلر : « اوصیکم بتقوی الله فی السر و العلانية
وبقلة الطعام وقلة المنام وقلة الکلام و هجران المعاصی و الاثام و مواظبة الصیام
ودوام القیام و ترک الشهوات علی الدوام و احتمال الجفاء عن جمیع الانام و ترک
محالسة السفهاء و العوام و مصاحبة الصالحین و الکرام خیر الناس من ینفع الناس
خیر الکلام ما قل و دل » . ایمی خالص سوز و اش اوشبودر : الله تعالی
توفیق و استقامت فضل و میسر ایلسون ! . سزه کامل التماس میزد میر ابو القاسم
ایله میر فخر الدین فی تربیه کزدن اصلا طش قیلمه کنز . بونلر هر ایکیمی یاش
و غافلاردر ، تا بونلری همیشه تنبیه قیلماز ایسه کنز ، بونلر هر کیز غفلتدن
چه بازلر ، تضییع عمردن باشقه اشلری اولماز . آنده بونک یورماسونلر ، آشاو
ایچو ایله کوب بولماسونلر ، اشلرنده بولسونلر . بز فقیرنک همیشه خاطرندن
چقماغان نرسه اوشبونلر طوغر و سیدر . بزنی همیشه داعی بیلوکنز ، واشکرده
مستقیم اولکنز ، کدخدا بوله مز دیه اراده ایلسه کنز اوزکک صمیم قلبکز ایله
ملاحظه ایدکنز ، لیاقتلی اورن منظور کنز اولسه بیکچنطای آغا و غیر لیاقتلی

آدملر ايله مشورت ايدوب، مباشرت ايدكز، خداوند تعالى دن خيرنى طلب ايدكز. بارطالبلر ايله مكالمه ده باجتهاد تام بولاكز، انشاءالله تعالى يولداشسز قالمازسز. اللهم اكثر اخواننا في الدين دعاسنى كوب او قو كز. ملا صدر الدين الحمد لله تعالى صحت و سلامت، سزله كوب دعاء و سلام وار، و تمام اهل مدرسه يه همه كز دن دعاء طلب ايده در. ايمدى خط يازار اولسه كز، (قزان) دن كمه گه او طور وب دوشو چى حاجيلر ايله يباركز، انشاء الله تعالى ايرشه كرك. السلام والتحية الفقير الحقير سيف الدين ولد ابو بكر المرحوم (كنا) اپريل (۱۶) نچى كون (۱۸۲۴) نچى ييلده. اوشبو كون چقار اراده ايله طوره مز الله تعالى بيورسه. (صبا) ده مسجد جامعده امام اولوب طور و چى ملا عبد السلام افندى مرحوم عبد القادر آخوند او غلينه تابشله در. بالخير والسلام.

۱۳۸ - عبد السلام بن مرتضى بن مقصود بن عبد الرحيم اصللى ممدش مضافاتند (اوشمه) قريه سندن در. مقصود بن عبد الرحيم، اصل قريه سندن هجرت ايدوب، مينزله توابعند (مسلم) قريه سينه كلوب يرلشدى. عبد السلام، اول حالند مذكور مسلم قريه سندن عبد الجليل (۱۲۹) بن عبد الرشيد مدرسه سنده درس تعليم ايتكله مشغول اولدى ايسه ده، صوكره نه سببه مبنيدر، اوشبو وظيفه سنى ترك ايدرك بتون عمرنى كتاب مطالعه سينه صرف ايامشدر.

ايللى بيش ياشند ايكن وقتند قرق بر ۱۲۴۱ سنه سنده وفاتدر. استاذلى: عبد الجليل بن عبد الرشيد، صالح بن سعيد السكىلى، عبد الغفار بن سعيد وغيرلر. شاگردلى: كندينك او غلى ابوالمعالم وغيرلر در. عبد الحبير بن عبد الوهاب المسلمى نك عمى و طويگلى قريه سندن اولان آخوند منهاج الدين بن ابى المعالم باباسيدر. علم و فضل صاحبه بر ذات اولدىغى مرويدر.

۱۳۹ - ابراهيم بن خوجاش. قزانده افندى حضرت ديمكله

معروف اولان ذاتدر، آتاسی مالیش مضافاتند (یانغل) قریه سنه وفات اولمش
 وقبری ده معلوم ایمش. ابراهیم افندی، بوکلمه مضافاتند زی یلغه سینک
 اوک طرفند (شرلمه) نام کچکنه بر قریه دندر. مذکور قریه نیک تأسیسنه
 یوز ایللی ییللر اولدیغی حالده، نظاما مسجد بناء سینه اذن آلورلق جان حسابنه
 همیشه بالغ اولدیغی یوقدر. اوشبو سببدن بو قریه رسما امام و مسجد دن
 محرومدر. ابراهیم افندی اوزون عمر سوروب، قزان شهرند برنجی مسجد ده
 امام و مدرس اولدیغی حالده قرق برنجی ۱۲۴۱ سنه ده وفات اولوب، قزان
 مقبره سینه دفن اولندی.

بومملکت مدرسری آره سنه یوروب بر قدر علم تحصیل ایتدکی صوک
 امام اولوب برایکی سنه لار طورمشیدی، لکن علمی کامل اولمادیغندن
 تأسفی ایدوب، ورغبتی ده کامل اولدیغندن قایناغاسی محمد رحیم بن یوسف
 الآشطی ایله تکرار علم استمک هوسیله داغستانه سفر ایتدیلر. آنک علی
 افندی الشروانی [۱] اسملو کیمسه حضورند تحصیل ایدوب، دیاربکر و سیواس
 شهرلرنده هم سیاحت ایتدی. علی افندی الشروانی حضورنده وقتنده طقسان
 بیش ۱۱۹۵ سنه رجبند ربع المقنطرات یازوب تمام ایلمشدر. اوشبو
 سنه ده هم مملکته قایتورغه چقوب ذوالحجه ده حاجطرخان شهرینه گلمشدر.
 طقسان یدی ۱۱۹۷ سنه سنه قزان مضافاتنده (اوتار) قریه سنه ده امام ایدی.
 اوشبو قریه ده ایکن وقتنده طقسان طقوز ۱۱۹۹ سنه سنه یازمش اولان
 برفتواسی کورلیدی. آندن (کیشت) قریه سی امامتنه انتقال ایتدش. سکزنجی
 ۱۲۰۸ سنه ذوالقعدده ده قزانه برنجی مسجدده کوچوب کلوب امام اولمش
 واولکی مرتبه سینه آخوندلق منصبی هم آرتدرلش. اون ایکی ۱۲۱۲ سنه سنه
 ایمپراطور پاول بن بطرس قزانه کلدکنده، ابراهیم افندی اماملری جیوب
 برلکده استقبال ایلمشدر. قزان سالنامه لری بیاننه کوره اماملر جمله سی چالمه ده
 اولدقلری حالده قارشو آلمشدر. ۱۲۱۳ سنه ده ایمپراطور طرفند هدیه
 اوله رق بیشیوز روبله لك آلتون ساعت هدیه یولقمش و بوکا قارشو ابراهیم
 افندی ده بر تشکرنامه یازمشدر. صورت واقعه ولایت رسمی غزیده سنه

[۱] بوذات علی بن ابراهیم بن محمد اکمل الدین الزهری الشروانی به باشقه در. زیرا ابن ابراهیم الشروانی
 (۱۱۱۸) تاریخنده جمادی الاخیره ده مدینه منوره ده وفات اولمشیدی. سلك الدور (ج ۳ ص ۲۰۱) گ
 مراجعت اولنه. ابراهیم افندی استاذی اولان علی الشروانی قولمزدده اولان تراجم کتابلرنده تأیلمادی

بیان ایدلمشدر. روایتلره نظرا ایمپراطور اوشبو سفرنده ابراهیم افندی‌نک
جمعه‌سینه حاضر اولوب 'عبادت روشلرنی کوروب طورمشدر. اوتوزبشنچی
۱۲۳۵ سنه ده (بلغار) هم (بولار) گه واروب، آثار قدیمه و باباالرمز آیاق
ازلرنی زیارت ایللمشدر. بوسفری شوال آینده اولدیغندن ایون آخری
ایله ایول باشینه مصادف اوله‌در. ابراهیم افندی کلدکی وقت (بلغار) ده
اولان مناره‌لر هر ایکیمی سلامت ایش [۱].

شهر رمضانده روزه اولمق و افطار ایتمک خصوصنده الوغ اعتناسی
اولوب، هر سنه دقت اوزرنده اجتهادایلر اولمشدر. اوشنداق قسقه تونلرده
اولان یستو نمازی حقنده اولان بحثلری بونده کوروب وایشدوب کتدکندن
داغستان و اناتولی ولایتلرنده سیاحت ایتدکنده، عالمترینه مرافعه ایدر
و کوبلرندن مکتوبلر ایله استفسار ایدر اولمشدر. بونک نتیجه‌سی اوله‌رق،
مذکور نمازک مذکور زمانلرده فرض ایدکنده تمام شبهه دن چقمشدر.
محمدجان مفتی‌گه محبوب و یاقینلردن اولوب، ابراهیم افندی‌گه جمیل اولسون
ایچون مفتی‌ده، یستو نمازی ساقط اعتقادنده اولان قزان عالمترینی تورلی
وجهلر ایله تهدید ایللمشدر. حتی مفتی ویاکه جمعیت شرعیه طرفندن اولان
امراره امتثال ایدرگه مجبور اولان بعض عالملر، مؤذنه: «یستو نمازینه اذان
ایتدکک صوکنده، اللرکی کوتاردکک حالده (یاالله! بواذان و بونمازک
گناهنی، حاله‌زی محکمه یه مرافعه ایدن محتسب اوزرینه ایله!...) دیه دعاء
قیل!...» مضمونده توصیه‌ده اولنمشدر [۲]. بابامز سیف‌الدین بن سبحانقل
قلمی ایله یازلمش افندی‌نک اوشبو سوزی منظورمز اولدی: «سئلت انا
الفقیر الی رحمة ربه القدير ابراهیم بن خوجاش البلغاری عن خادم افندی
الساکن فی (سیمواس) فی دیار بکر سلمه الله تعالی فی الدارین وهو من اهل
الاذن والدعاء حاوی الاصول والفروع کانه علامة بالنظر الی اهل عصره عن
صلاة العشاء هل یجب فی بلد لا یغیب فیه الشفق فاجاب علی بعد تروی کثیر
وفکر بلیغ ونظر دقیق انها تؤدی احتیاطا فی باب العبادة والله اعلم بالتحقیق».

[۱] باغارد اولان الوغ مناره‌نک ییقلوب دوشمه‌سی (۱۲۶۵) تاریخنده شهر رمضان اون طقوزی سهشنبه
کیچمه‌سی تون یارمنده اولمشدر. (۱۸۴۳م) سنتمبر ۲۲نجی کیچمه‌سی اولسه کربک.

[۲] ناظورة الحق. ص ۱۵۴.

شیخ زین الله الخالدي سلمه الله وعافاه حضرتلرندن سماعمه كوره، قزانده
 ذكرار طبع اولنان (شرائط الايمان) رساله سنی، ویر خورال مضافاتنده
 آخوند قریه سنده اولان آخوند یعقوب بن احمد، ابراهیم افندی ایله
 شاگردی تاج الدین بن عبد الرشید الاشتراکی یه نسبت ویررایمش. لکن
 بزم فکر مزه كوره، مذکور رساله ده اولان بعض سوزلرنی یازمقدن بونلرك هر
 ایکی سینك علملری و قلملری بلند در. مرتضی افندی بن قطلغش اثری
 اولور ایسه عجب دگل. خصوصاً سلسله بحثلری بونك قلمندن چقد یغینه
 بر مقدار دلالت ایدر. بوندن اوستون مرتضی افندیك شیخ احمد یسوی
 طریقنه منسوب اوله رق جهریه اوراده ملازمت ایتمکله شیخ خلق ایتدکنی
 روایت ایدنلر وار.

خاتون قز دعوالرنده (عوام الناس نگاهنده بقاء یوق) دیه كوب
 وقت خاتونلر فائده سینه حکم ایتمکده اولدیغی مرویدر. بو عملندن ایسه
 (معیشت اجتماعیه) مطلبلری ایله آشنا اولدیغی، عادات اقوام و اخلاق
 درسلرنی یخش آغلادیغی استخراج ایدلنور. بزم ملت مزه كوره بومسئله يك
 بیوك بر مسئله اولوب، بوندن خبردار اولمق، خاتونلرندن ایركه لنوب
 كون کیچرن عالمر دگل، بلکه هر بر طبقه ده ظهور ایدن خاتون قز
 دعوالرنی فصل ایتمکله مبتلا اولان ذاتلر بیلور. ابراهیم افندی ده بو ذاتلرك
 بریدر. زیرا بر وقتلر بتون قزان ولایتنده اولان نکاح و طلاق دعوالرنی
 روایت ایتدکی مرویدر.

ابراهیم افندی بو مملکتك بیوك آدملرندن اولوب، فقه، اصول
 الفقه، حدیث، تفسیر، فنلرنده یخش کمالتی اولدیغی کبی علوم عربیه ده
 هم امثالندن اوستون اولدیغی سویلنور. وبعض کیمسه لر، تفسیر و حدیث
 درسلرینه غایتده ماهر اولدیغنی حکایت ایتمکده لر ایسه ده، شاید زمانه سینه
 واقرانینه نسبت ایدلمك یوللو اولور. زیرا بو شریف علملرده اولان مهارت،
 ایچلرند اولان یاشرون خزینه لرنی چقارمق، و شاگردلره ده هر بر نقطه لرندن
 محبت اسلامیه گه سبب اوله چق سرلری بیان ایدرکه مقتدر اولمقدن عبارتدر.
 ابراهیم افندی گه هر نه قدر اخلاص مز کامل ایسه ده دید کمز مرتبه یه یتشمك
 دکل حتی ایشگندن اولسون آدلاب کرمشدر دیه ظن ایتمیورز. ابراهیم

افندی دگل آردن بشیورز آلتیوز مقدم کلن اسلام مفسرلرینه بوشیلر میسر
اولمیشدر. بونک دلیلی ایسه تفسیرلرنی بنی اسرائیل قصه لری، موضوع
حدیثلر، عوج بن عوق، شهاد جنتی حکایه لری و بوندن باشقه الف لیله
ولیله یا که هزار افسانه کتابلرنده یازلمیه لائق اولان آیووتونکی امثاللری
ایله طولدر قلیردر. قرآن و حدیث شریفلرده مهارت کسب ایتمک ایچون
اک مقدم علم و فن طریقندن بر تفسیر یولی آچمتی اقتضا ایدر. یول
آچلد یغی صوکنده مهارت کسب ایدنلر شاید بولنور. بویله بیوک واهمینلی اولان
خد متلر، یاوروپا و امریکا دارالفنون و آکادیمیه لرنده تحصیل معلومات ایدوب
چقمش تیران علم و احسن خلق صاحب لرندن اولسه اولور، یوقسه باشقه لردن
بونى کوتمک عبثدر. «لینظره علی الدین کله» قول شریفینک صادق
اولمه سیچون کله چک بر عسرده، قرآن و حدیث شریفلرده اولان علم و سرار
میدانه چقه چغندبه هیچ شبهه یوق.
ابراهیم افندی نیک قیافتی سلطنتلی، سویلرگه ماهر اولوب، عرب
خطیبلری مثالنده فصیح نطقلر سویلر اولمیشدر. بیکلر ایله آدملر آره سند
یالکز بر ایکی کیمسه یه میسر اولنوب کلمکده اولان بو کمالتنی اورنیدن
یعنی عموم و ملت فائده سی ایچون صرف ایتدکی سویلنور. حتی بونقطه دن
حضرتلرنی بر محمد د ع ایدرار. زیرا قزان و اطرافنده اولان بدعت و مکرو
عادتلردن کوبارنی بتوررگه موفق اولمیشدر. ابراهیم افندی دن مقدم قزانلر
مسلمانلر قاره اشلاپه، بورمه لی چیکمان، کون ایتک کیوب، طوی و ضیافتلرده
خاتون قز، ایر یکت، جمله سی بر مجلسده اوطورلر ایمش. افندی ایسه
چالمه کیمکی شایع ایدوب، مسجده یورمیه کوند رمیشدر. چیمک کاوش کیمک
نماز او قورغه وسیله اولسون ایچون نکاح وقتنده کیاوگه قز طرفندن نمازلق
ویرامک، کیاو خانه سینه کوچدکی زمان طست و قومغان آلوب وارمق
بونک وقتنده حادث اولدی، دییورلر. بز دییورز که: افندی نیک بو اشلر
موقت اولمه سی بلکه کند ی زمانه سی یاردم ایتد کندندر. احتمال که قزانک
بو کونکی عقلایلری بلکه افندی عصرنده اولماملردر. قزان شهرند
بو کونلرده طوی و ضیافتلرده اولان تکفلری، مجلسلرده عمر اسرافلرنی، آن
طون، آربه و چانه و باشقه اسبابلرده اولان صرفیاتلرنی، خصوصاً خاتون

طائفه سينك موده اسيرى اولوب بربرندن يارشوب ، بيوك بيوك
مايه لارك اوستلرندن كروب آستلرندن چقد قلرني ، قزان خلقينه آشنا
للرينه مطلع اولان ذاتلر حكاييت ايدوب بتوره آلميورلر . بوخصوصه
راهم افندي دگل ابراهيم پيغمبر كلوب نصيحت ايتسه ده كار ايلماز دييورلر .
: امور يضحك السفهاء منه * ويبيكي من عواقبه المبيب
(ذهبت الدولة بالبوله) قبيانندن ، قزان خلقينك الوغ بايلقلرني فنا
مه لرينه (دوست دشمن آره سنده) ديكن بر جمله ايمش ! .
خاتونلري : (۱) منور بنت يوسف بن عبد الكريم بن آرسلان الاشطى
رحيم آخوند بن يوسفك بر طوغمه سي اولوب ، افندينك بالالري اوشبو
نوند ندر . افندي كنديسى داغستان طرفنده يوردكنده اون ييلدن آرتق
ت كوتوب طورمشدر . (۲) فاطمه بنت محمد بن عبد الرزاق سيمي شهرنده
لان احمد ايشان بن محمد طوغمه سيدر . الك ايرى صالح بن عائد وفات
ك يغنده (۱۲۲۳) ده ابراهيم افندي طرفندن نكاح ايرلدى ، و آلتى ييل
ك كنده (۱۲۲۹) ده ذوالحجه ده وفات اولدى . (۳) حسن جمال بانو بنت
الوهاب بن مرتضى . بونى ايسه فاطمه بنت محمد وفاتى صو كنده (۱۲۳۰) ده
ربيع الاول آلتىچى كوندن آلدى . افندي وفاتندن صوك بو خاتون
الناصر آخوند بن رحمانقلى غه ، و آنك وفاتنك عبد الولي اسمنك برينه واردى .
بالالري : محبه ، فخرالدين ، مودوده ، موصوفه ، محبوبه ، عصام الدين ،
محمد ، عافيه ، در . اير بالالرينك ترجمه لري ، هر برينك مناسب يرلري ايله
كر ايدلغور . محبه اسنمه اولان قزى ، داود بن بيك كنه نام كي مسه يه
حلبوب آيرلدى و صوكره فخرالدين بن مرتضى بن عبد العزيزه تزويج
ندي . مودوده ، تاج الدين بن عبدالرشيد الاشتراكي فكا حنده ايدى .
بقه قزلرينك حاللري معلوم اولمادى . قانغى قزىنكدر ، برسينك بخاراده
صيل اينمكه اولان محمد صادق اسملو اوغلينك مكتوبندن بر نسخه سي كورلدى .
نصه سي اوشبودر : « تاج الملة والدين زيد عمره واقباله را مع خاله متبركه
دوده و جميع فرزندان محفوظ داشته . بعد بابامز افندي حضرتلرينك حال
اتلرند هديه لرندن ، و حال ماملرند و وصيتلرندن محروم اولمش ايسه كده
ص وجودلرني مغتنم بيله ايدك ، انتقاللرني ايشدوب زياده مغموم اولدى .

الله تعالی مغفرت ایلله جنت روزی ایلسون. حضرت مرحوم فقیرلری قایتاروق
اراده سی ایلله بر آرز پور بیظامان نعمت الله غه تابش-رغانلر ایکن، اسکر
اول ییل مذکور بخارا غه گلما ی بولدن قایتوب کندی. ایملی ایشده
ملا نور محمد بای مذکور پولنی صورت یازمش دیه، بلکه آلمش
مرحمت قیلوب مذکور پولنی فقیرلر که مهر بان ایدر که دلالت ایتسه کن
شاید حضرت والدیه و سائر اقربا لر غه قایتوب کور شور که سبب بولور ایدی
و کونه قایتقمز محاللات قیللندن کورله در. بقیه^۲ احوال منی مامش عبد الخالق
آغامز تفصیلا بیان قیلور. دوستمن محمد رحیم بای اسماعیل اوغلینه دعا لر می
ابلاغ ایده سز. دعا کزدن امید وار محمد صادق ولد ملا رفیق [۱].
شاگردلری: تاج الدین بن عبد الرشید الاشتر اکی، سیف الدین بن
ابی بکر الشنگاری، حبیب الله بن سینی الله بن مرادم بن خوجاش الاوی، مقصود
بن قربانعلی السکولباشی، علی بن کوچک الحاج طرخانی، و غیرلر.

مکتوبلری: (۱) جمعیت شرعیه کتابلری آره سنده اولان فخر الدین
ابو محمد عثمان بن علی الزیلعی ذک - تبیین الحقائق - کتابینک برنجی جلدی
طرفنده یازلان او شهر یازودر: «من کتب الفقیر الی الله جل شأنه فیض الله
بن قلم محمد عفی عنهما هجرة النبی علیه السلام ۱۲۱۴ سنه فی شوال و تاریخ
عیسی علیه السلام ۱۸۰۰ سنه قد وقفنا هذا الکتاب وقفا صحیحا شرعیلا لایباع
ولا یوهب بشرط ان یكون فی ین آخوند ابراهیم افندی بن خوجه ثم لا ولاده
الذکور وان سفلوا ثم لاخوانه و ولد اخوانه وان سفلوا ثم لمن قدر علی
استعماله من العلماء، نحن مرتضی بن کبلممت واسماعیل بن سلیمان و عبد الله
بن رحمت الله».

(۲) اوتوز سکرنجی نومیر ایلله (۱۸۱۵) نجی ییل (۱۸) نجی سنتبرده
اعلام ایدلنه در: قزان او کرو غنده کوکجه بیرزه اولینک ایل جماعتلرینه
بو خصوصه که اوکاز ایلله امام اولوب طور وچی ملا عبد الفیض ملا امین اوغلینه
ازدهام قیلوب، غیری بر اوکاز سز امام کتوروب رنجو ایتماسونلر، اوزارینک

غصپادین و بیس غوبرناطورنک پریر لوژینییه سی بویچه قزان اوکروغی
 غ م کار اولینک واصلنوی نذیریونس اوغلی آرقلی ایکی کره چاقرتم،
 کوره حبیبه عبی قزنی جواب صورر ایچون، کلمادی شریعتدن باش
 رتدی، مذکور واصلنوی یازه در، دگلا ثوب بولماید، شریعت که وارماید،
 به. دوخا ونوی صوبرانییه بزه نه بیورر. لکن بزاره معلوم اولدی اوصاللق
 قصانلق حبیبه عبی قزنی در. مهر مطلق، ایکی الوشی ادا قیلنغان ایمش.
 حبیبه عبی قزنی ایری صالح سید قل اوغلی فراشینیه تسلیم ایدر که تیوشلی
 کورله در، اختیار دوخا ونوی صوبرانییه ده در. امام و مدرس اسطرشی آخوند
 کمیتیتسکی دوخا ونوی چلین ابراهیم افندی. (۱۸۲۲) نچی ییل (۱۷) نچی
 و کتابرده.
 (۹) ارینبورغ دوخا ونوی صوبرانییه سینیه، بزر آخوند ابراهیم افندی
 و جاش اوغلندن راپورت: (۱۸۲۲) نچی ییل (۱۹) نچی او کتابرده قران اوکروغی
 ملک اولینک ربیعہ عابد قزنی عرض قیلدی بویله: (۱۸۲۲) نچی ییل
 رنجی او کتابرده آتام عابد، اون ایکنچی یاشنده اولان سگلاوم ایله اوراق
 اوررغه یبارکان ایدی. (او کتابدا یاشنک اوراق! ...). شول چمک
 اولینک مصطفی سیداش اوغلی اوزینک یولداشی احسان شفی اوغلی ایله
 اوراق اوره طورغان یرمه کلوب: بزر سنی آلورغه کلنک آرباغه اوطور!
 دیدیلر. بزر قچقروپ آغلای باشلادی، بونلر ایسه بنم قول و اعضالرمی
 باغلاب کوجالک ایله آرباغه صالوب کتدیلر. بیسته گه یتکاج چیشوب،
 آخوند ... غه آلوب کردیلر. آخوند برملانی چاقرتوب
 کتوردی ده، اوز اوڭه آلوب باروب بونلر آره سینیه نکاح ایله، دیه بیوردی.
 ملا بنم رضا یا که رضا دگل اید کمی صورتی، بن ایسه بارچه حالتی سویلدم.
 او یله ایسه بن نکاح اوقی آلمیم دیه، ملا چقوب کتدی. بوندن صوک بر
 اچکنه یازو یازوب، اوزینک خدمتچیسینی عصام الدین اسملو ملاغه یباردی،
 واول ملا کلکانکه قدر: «عصام الدین ملا آلدند، بویکت ایله درتیوز صوم
 مهر ایله نکاحمز اولمشیدی، سز که معلوم ایدر که کلام» دیه سویله: یوقسه
 بن سنی زیهسکی که یباررم، دیدی. بن بوندن قورقو غانم سبیلی عصام الدین

ملا آلدنده اوشبو سوزنى آيتدم، غيرى سوز بولمادى. بونك بعدند،
 مذكور مصطفى، سن بنم خاتونم بولدى ديه آلوب كندى. بويله حال اولديغند
 آتام عابد، آخوند ابراهيم افندى كه عرض قيلولوب وبناء عليه ابراهيم
 افندى واصلتنای غه يازو يازمش، ديه ايشتدكنك بوم مصطفى قورقوب، آتام
 عابدكه (۵۰) صوم آقچه ویرمكچی اولوب، آخوند غه باردی، آخوند
 طلاق يازوی يازوب ویردی، ديه طلاق يازونی كوستریدی. بونك بعدند
 بزلر، آخوند يازغان طلاق يازونی وهم بزلره مذكور ربیعه ویرگان
 عرضه فی راپورتتمز ایله دوخاونوی صوبرانیه غه یباردى تېكشرر ایچون.
 معلومکنز اولنه كه اكره و اجبار ایله اوج امام قاشنده نکاح باطلدر،
 ومع ذلك سعادتلو بیوك منصبلو مفتی محمد جان حسین اوغلی: «ولیسز
 نکاح باطلدر، اگرچه قز رضا اولسه ده» ديه فتوی ویرگان. آخوند بويله
 باطل نکاحنی درست کوروب، طلاق يازوی نه وجهله اولور؟! نکاحك باطل
 اولوینه اوشبو قدر شیء یتهدر. یننه مذکور آخوندك اوغرلنمش قزلر حقند
 سوز ایله امری كوب اولوب، فقط کتابتدن احتراز ایتدکی مشهور خبرار
 ایله معلوم.

سؤیل اوکروغنده (آقیکت) اولنده اولان کیاولری
 اوغلی اوزمش اوج بیل ایچنده اون سکز اوغرلنمش قزاره نکاح او قومشدر.
 (آقیکت) اولینك کوبرك جماعتلری، هر نکاحدن قرق صوم آقچه آلدی،
 یارومی اوزینه و یارومی آخوند غه، ديه سویلیلر. مذکور ملا: «بز آخوند
 امری ایله ایدهمز، یوقسه قایچان جرأتلك قیلور ایدك» ديه اقرار ایدک ایمش.
 اوشبو روشچه اقراری كوب جماعت حضورنده اولدیغنی زویه اوکروغی
 (پچك) اولنده امام سلیمجان یوسنی اوغلی ایله سؤیل اوکروغی (باقرچی)
 اولنده امام خالد احمد غلوا اوغلی بزه بیان ایتدیلر. اوشبو سببدن مذکور
 آخوندنی عزل قیلوب صور دینییه گه ویررگه تیموشلی بولور. بز دوخاونوی
 صوبرانیه غه اعلام ایدهمز: بوندای فساد اشلر بولماسون، ومفتی حضرتینك
 فتواسینه خلافتک ایدلماشون، دیب. امام، مدرس، اسطرشی آخوند،
 کامیتینسکی دوخاونوی چلین ابراهیم افندی قوجاش اوغلی. (۱۸۲۲) نچی
 بیل (۱۳) نچی دکابر.

ملاحظه : افندی حضرتلری « افندی » کلمه سنی هر یرده یاسز اوله رق افندی صورتی و ازدحام لفظی مطرد اولارق خاء معجمه ایله « ازدحام » رسمیه و مشر . صوک مکتوبنک مفتی فتواسنی بر محکم سند مقامنده ایراد ایتمه سی ، قی محمد جان حضرتلرینه جمیله ایلمک قبیلمدن بر شیء اولنه چغنی ظن یلتور . یوقسه مفتی فتواسیله الزام یوق ایدکی افندی حضرتلرینه معلومدر . مذکور فتوی صورتی محمد جان مفتی ترجمه سنده (۱۹۳) نچی بیتده یازلمشیدی .

۱۴۰ - امیر خان بن قوچقار بن یعقوب . استرلیتامق مضافتند (اوتاک) قریه سندن ایدی . آلابوغه توابعند (یوبراش) اولنده بکیوز قرق ایکی (۱۲۴۲) تار یخنده وفات اولدی . قبری معلومدر . بو دیار عالمردن استفاده ایتدی صوک مصر ، ترکیا ، داغستان علماسی ضرور لرند یوروب استفاده ایلدی . و بو سفرند اون اوچ ییل ققاری وقت اوزدروب ، حج بیت الله ایله هم مشرف اولدی . اوشبو وقتده (صاصنه) قریه سینک بر کیمسه ایله معارفه پیدا ایلدی ، مذکور کیمسه ایسه اوز خراجتی ایله صاصنه غه آلوب قایتدی و قزنی تزویج ایلدی . اوشبو خاتونندن احمد جان (۱۰۰) اسملو اوغلی صاصنده دنیایه کلدی ، دیپورار . خاتوننی و اوشبو اوغلی صاصنده قالدروب ، تکرار حج ایدوب کلهشدر ، و بوگلمه مضافتند (چالپی) قریه سنده و آندن صوک مالاش مضافتند (آدای) قریه سنده ، و صوکره مادش مضافتند (اوشمی) قریه سنده امام اوله رق تدریس ایلدی ، آخرنده ده ، یوبراش قریه سینه کوچوب اون ایکی ییل عمر سوروب ینمش یاشی حد و دنده وفات اولدی . بونک اورفینه بخارادن قایتوب عبد الواحد اسمند بر آدم امام اولمشدر . امیر خان حضرتک خاتونلری : منکه و عائشه بنت هفیه در . اولکیسندن ایکنچی احمد جان ، محمد جان ، اسملو ، و ایکنچیسندن محمد الامین اسملو اعمی بر اوغلی دنیایه کلدی . بونلردن باشقه فاطمه اسمنده قزی وار ایدی . کند یسی وفات اولدیغند منکه اسملو خاتونی قزانه کیدوب حسین یعقوب اوغلی صوبایی تربیه سنده معیشت ایلمشدر . محمد جان اسملو اوغلی قزانه واروب تجارت

ایله ای و اغنیای زمره سینه لاحق اولدی ، بونک مصطفی اسمند بر اوغلی
 بو کونده قزانده در . فاطمه اسمنده اولان قزی مینزله مضافتنده (شکایچی)
 قریه سندن احمد جان بن عبد الله اسملو امام نگاهندن وفات اولدی . احمد جان
 ایله محمد الامین ، اصل وطناری اولان اوتاک قریه سینه قایتوب وفات ایتدیله
 هر برینک اولاد و انسای کوب دیورلر . شاکردلری : عبد اللطیف بن
 سبحانقل ، القرچی ، سیف الدین بن سبحانقل الکیچو جاتی ، نوشروان بن
 رحمانقل ، سعد الدین بن عبد الجلیل الیمتری ، مظفر الدیممی ، وغیرلر
 کند یسی فاضل و بصیرتلی اولوب ، هر علمک حاصلنی آچق بیلور اولمش
 کوبنک درسی تفسیر ، حدیث و علوم عربیه دن اولدیغی مرویدر .
 مملکتتمزک نادر عالم لرندن بری اولان احمد جان بو ذاتک اوغلی اولدیغی
 کبی یالکز بوندن استفاده ایدرک بویله کمالته واصل اولمشدر . هر بر
 مسئله ده و سوز چقب یغنده حدیث شریفی اوقوب جواب ویردکندن ، اکثر
 عملی مذهبه تقلید ایله دکل بلکه حدیثه تقلید ایله اولدیغی استدلال اولنور
 کند ی رسم خطیله بر مکتوبی کند ی قلمندن بویرده نقل اولندی :

« بسم الله الرحمن الرحیم عزتلو سعادتلو قرداش عزیزارم ملا قربان علی که
 بارچه اهل و عیال و اوغول و اشاق لر نکز ایله و ملا حسین که و ملا موسی عه بارچه
 اهل و عیال و اوغول و اشاق لر نکز ایله الله تعالی هر بر لر نکزی صاع و سلامت ایدوب
 توفیق اوزره بخت و سعادت لر نکزنی زیاده قیلسون امین رب العالمین وینه
 حلالم مینککه و فرزندم فاطمه او شاندیق الله تعالی دین سلامت لک لر نکزی
 رب العالمین دین تلایمز ایکی کره ورقه نکز سلامت لک خبرنکر ایله الحمد لله
 یولو قدی لکن محمد جان امین سیف الله سی ارطونچه خط یازغان ایکان اول
 قایتب او یاز که چققان ایمش خبرنکزی سوراشوب بلکان کشی بولمادی
 اوزمزنک احوالمر احمد جان ایله سروی طوقز کون مقداری بولدی تیر
 آورو ی برله یاتالر بر روشلی راک ملا محمد جان ده بر ایکی کوندان بیرلی
 یاطه باشلاغان حوش الی طاماعنه قابوشترا چای اچا الله تعالی هر بر لرینه
 صحت و شفا ویرسون امین هر بر لر مزی صحت اوزره قیلسون امین رب العالمین
 اوز نکزده ان شاء الله قایتور جهتین تیز قیلا کورنکز او علان او شاق بارچه سی
 صاعنشقانلر قرداشلر بارچه نکزدان خیر دعالر اوتونروک والده منزلنده

بولعوجی محب بالذی او علانیتر نه خیر دعا قیلعان کبی بزکده بارچه اوغلانلرمز
ایله خیر دعایر قیلسون الله تعالی سلامت لك ایله خیر لی مقصودلرین حاصل
یلسون امین» بوندن صوک کاغدی اوزلگان، خطک طشند، اولان عنوانی
بوله در: «ان شاه الله تسلیمی میسر اولنه اسکی بسته ده صبا یوق یعقوب
اوغلان لری قربان علی یاکه حسین یاکه مری الله یبارکی یو براش
اولدن» او شبو خط یازامش قربان علی ترجمه سی مستفاد الاخبارده من کوردن
بیت (۳۵۲) اوزایه مراجعت اولنه در

۱۴۱ - حمید بن اسلام بن نور محمد بن ایشتمحمد

بن رستم محمد قزان مضافاتند (یورطش) اولنده امام و شیخ هم مدرس
اولوب، قرق ایکنچی ۱۲۴۲ سنه ده وفاتدر. اوغللری: حسن، حسین،
ثابت، محمد یار، در، حسین، یورطش قریه سنه، محمد یار، سوردی
قریه سنه امام ایدیلر. محمد یارک محمد علی اسمنده اوغلی و اتقه توابعند
(یورتنور) ده وه مصوم اسملو اوغلی سوردی ده امام اولوب وفات ایتدیلر.
استاذلری: بیکنچطای بن ابراهیم الصبائی، اشنیاز بن شیر نیاز
الحوارزمی، سعید بن احمد الشردانی، و غیرلر. شاگردلری: اوغلی
حسین، سلیم جان بن اسحاق الالدرمش، عزیز بن عثمان الجبلی، محمد رحیم
بن جعفر، عمر بن سید قل الجواشیللی، و غیرلر. عبیدش (۱۱۰) بن
عبید السلام بر قبیله دن اوله در. کند یسی صوفی و متقی بر ذات ایدی، دیبورلر.

۱۴۲ - مصطفی بن بیکتمر بن دولتیار. سعید قصبه سنه

امام اولوب، قرق ایکنچی ۱۲۴۲ سنه حد و دنده وفات اولدی. قبری
سعید ده در. تدریس ایله شغلندکی هم روایت ایدلنه در. ولید بن
محمد الامین، او شبو کیسه که شریک امام اولمشدر.

۱۴۳ - عبد الرحمن بن محمد شریف الکرمانی . اصل
 خان کرمانده یاو باش قریه سند ندر . سعید قصبه سند برنجی جامع
 عبد السلام بن ملاقل نام کیمسه که شریک امام اولوب ، سکسان اوچ یاش
 ایکن وقتیک قرق ایکی ۱۲۴۲ سنه سند وفات اولدی . قبری سعید ده معروفدر .
 بوذات مملکت مزده اولان عالمک اعلم و افضل لر ندر . یراق اورنلردن
 حلقه سیننه حاضر اولوب استفاده ایلمشدر . حبیب الله بن رحمه الله الاطنه قلبی دن
 « عبد الرحمن حضرت الک حالنده علمی کامل دکل ایدی ، ایکن همیشه
 درس ایله شغللندکی و دائم کتاب مطالعه ایتدکی سببندن ، دقیق علمله
 واقفی اولدی ، خصوصا شاگردلرندن ، زیراک و علمه هوسلی آدم لر ظاهر
 اولدیغی بونک علمی کوبایمه سیننه کوب یاردم ایلدی » دیه ایشتمشیدم .
 مدرسه سند یازلمش کتابلردن کوبلری کورلدی . شاگردلرینک یازولری
 کوزل و رسم خطلری درست و خوشدر . غالباً توضیح و تخیص کتابلری
 اوچرایدر . بخارا امیری ، حیدر بن شاهمراد ایله مکاتبه سی وارددر . قسقه
 تونلرده یستو فرض یا که فرض دکل مسئله سی ، عصرنده هر نه قدر بیک
 بیوک بر بحث اولمش ایسه ده ، بوذات بی طرف طوروب هیچ بر جانب
 قوشلما دیغی مرویدر . حتی « سعید ده شفق بایو دیغی سببلی بویله دعوا ایله
 مبتلا اولمقدن جناب الله حفظ ایتدی » دیدکی مشهوردر . زمانه سینک
 معروفلرندن اولان شاگردی عبد اللطیف بن ادهم البولقی بوذات حقنده
 بویله یازه در : « کان رحمه الله ذکیا کیسا حافظا للقرآن قوی الحفظ کامل
 الذهن سلیم القوی صحیح البدن ذا غیره و مروءة حتی کان یخاف منه الاکابر
 وکان عالما بجميع الفنون من الاصول والفروع بدقائقه وحقائقه و عاملا بعلمه
 متقیاً غنیاً مستغنیاً عن الخلق مفتقراً الى الحق وکان رحمه الله موزون الحركات موزون
 السکنات یهتم بامور الدرس و لم یترك الدرس یوما الا لامر عظیم وکان
 رحمه الله راشدا مهديا مرشدا ناصحا یصح تلامذته ویدعو (ل) هم ویرشد هم
 الى الحق و الى صراط مستقیم وکنت فی خدمته استفید من علمه بقدر طاقتی
 اللهم انی اسئلك علما نافعا و عملا مقبولا و ارحمنا و اغفر لنا و لوالدینا
 ولاستاننا اجمعین امین ! . . »
 خاتونی اسحاق بن عبد الکریم بن بالطاوی قزی ایدی . بالالری :

حبیب الله، خیر الله، عطاء الله، در . اوشبو بالارندن تارالمش نسلن وفرعسی
 غایتند . کوبدر . وتورلی اورنلره تارالمشدر . استناذرلی : اسحاق بن
 عبد الکریم بن بالطای، عبد الرشید بن عبد الکریم، محمد بن علی
 الداغستانی، در . شاگردلری : عبد اللطیف بن ادهم البولقی، عبد الغفور
 بن سیف الله الباطمهچی، عبد الناصر بن عبد الرحیم التایصوغانی، عبید الله
 بن ابراهیم البیرکوی، عبد الحلیم بن زین الدین المورطشی، عبد الناصر
 بن رحمانقلی القزانی، مفتی عبد السلام بن عبد الرحیم، عباس بن عبد الرشید
 الکوشاری، حسام الدین بن عبد المؤمن الالکایی، عبد القادر بن سلیمان
 الشریفی، عبد الغفار بن عبد الحمید التوننتاری، عبد السلام بن عبد الرحمن
 القورصاوی، عباس بن رحمانقل الاسایی، ثابت بن ولید المسعودی،
 بدر الدین بن سیف الملک بن عبد العزیز السعیدی، سعدی بن مقصود
 آلاطاوی، حبیب الله بن رحمانقلی القزانی، عبد الفتاح بن عبد الحمید
 التوننتاری، نعمت الله بن رحمت الله الملاصاوی، نعمت الله بن عبید الله
 الالمتی، رحمت الله بن عبید الله السکیزاوی، عبد الجبار بن عبد الکریم
 الالمتی، نعمت الله بن مقصود السکوکویانی، عصمت الله بن عبد الرحمن
 الشاچلی ابراهیم بن عثمان المانچلی، آخوند جان بن نیاز الحاجطرخانی،
 عبد الرحیم بن مشور الحاجطرخانی، وغیرلر .
 وفات اولدیغی خسته لکده، عبد المجیب بن الحان اسملو خلیفه سیننه :
 « بنم وفاتم صوکنده شاگردلرمی تارانمای اوغلم عطاء الله ایله برالکده، بریل
 مدرسه می تربیه ایله، شاگردلرمی اوقوت، اما آذن صوک، بونده طورمغی
 موافق کورمازا اولسهک، عبد الناصر مدرسه سیننه وار! .. » دیه وصیت ایلمشدر .
 یستو خصوصنده احتیاطی اختیار ایتدکی حالده، صفات حقنده اشنیاز آخوند
 بولنده اولدیغی مرویدر . ولینته سکت فی ذلک کما سکت السلفی الصالحون
 رحمهم الله تعالی . ابوالنصرک : « فیما ایها الکریم لیس بی سفاهة ولکنهم لا
 یحبون الاناصحین » دیه تعریض ایتمه سی اوشبو عبد الرحمن حضرتکه دییورلر .
 کندلی قلمندن کوچراش مکتوبلری بونلردر .
 برنجی مکتوبی) باسمه العظیم داملا نعمت الله السلام علیکم وعلی

من ان یکم وبعث احوال فقیر مستوجب حمد، سبزلر مریض اولوبسزا، الله
 تعالى شفا ویره در. دخی اطرافکز داغی منازع احوالنی یازوبسز. برادر
 نصیحتم اول کیمسه ایله نزعی قویاسن، آنک مرضینه، شفا اولورلق دوا
 تابلماز. بزم بیسته مزده قیلمده بر آدم وار ایدی، قبله و اشربه خصوصنده
 رساله عقد ایدوب، نچه ثقه علمانی سب ایدوب، مجالسده نزع چقاروب،
 عوام بیننده ملا اسمنی آلوب حتی علماء کبارنی جهلا دیه سب ایتمشدر.
 هیچ منعه قادر اولمای، فسادن بقایه ارتحال ایدی. اول خصمکر بزلره نامه
 یازمش. نامه سند: «یوقسه مجرد سب و شتمکر کز ایله گنه حجتکر تمام اولسه
 عند الله خصمکر مز، والله الحاکم و حاصل الکلام ان ما اشعته من السب والشنم
 ایس مما یغنی للنظرین اذ لا یظهر عنه عدم مالکیه الاراضی المنکوره
 للمتصرفین ولا یدخل تحت الحکم فلا یبعد من ان یکون من قبیل ماقیل ان
 من اشتغل بمالا یعنیه فاته ما یعنیه بل هو محرم بالنص» دیمش. عبارتکر
 یازمش، کویا آنلرنی بز کورمکان ظن قیلغان، «اول یازغان عبارتکر دن باشقه
 روشنراق عبارتکر حضرتکر معلوم اولد یغندن تقریر ایدامادی» دیمش.
 یازغان عبارتکر بنک بعضیس اوزینک ضررینه و بعضیسی نفع و ضررینه ده
 مفید دکل. اولده سزه و ارغان نامه مز سبزلره خطاء یازلغان. بزم طرفه مزده
 (الجن) کر پیوستند، بزم یارانلر مزدن سیف الله نام بر خالص و مخلص یارانلر
 وار ایدی. ینه (چورطافلی) نوغایلری ایله بورانغل کانتون آره سند، نزع
 وار ایدی یر خصوصنده. اوشبو نزع خصوصنده اوشبو ملا سیف الله و هم ملا
 نعمت الله رساله یازغانلر دیب کمان ایدوب، اول یازونی یازغان ایدم،
 اول سبزلر که باروبدر. آنده بارغاننی بشیر آغا اوغلی آرقلی ایشتر کمان
 صوک علی التفصیل یازمیه شروعمدن اول علامه سیف الله دن نامه کلر کنندن
 صوک ترک ایدلدی. زیرا که یازمقمز مفید اولماز کبی، زیرا جهل مرکب
 ایله جاهل اولمشر ارجاع عسیر. حلق سب طرفکرده در ملاقات اولد یغنده
 تفهیش ایدلنور. سبک ایچون یازمقنی وقت صغیرمادی. فاریلقی یتکان،
 کوب تفصیل اوزره یازمیه حاجت اولد یغندن یازامادی، انشاء الله یارین
 قیامت کوننده بز خصم اولورمز، آنک اوزینه. لیت شعری اوزابا واجد ادنی
 اوزی سوکمش، یری خراج ایله بزم بابالرمز، خانلردن آلمشدر دیمش.

خراج ابتداً مسلمانان قویلماز. در پاغه غریقی کیمسه کبی گاه رضح (?) کبی
 بابالرمز بویرفی خراج ویروب آغانلر، وگاه ایشتری ایلمشلر، شاهلره بیع
 و اشتراء، بیع و تملیک روا دیمش. بیلمایم اوز مدعاسی قانغسیدر، محل
 نزاع متعین اولسه کرک، حتی که اثبات ونقی ایله مکالمه ایدلنور. بویورتده
 بعض سوزنی یازمق ممکن دگل، کرچه عبارت اولسه ده. کورچی! اهل اسلام
 اهلنه بوفتنه نی باشقه دینلی جماعت یرلر فی یوروب اوزلری هم نیچه ظالمق
 کوررلر. انا لله وانا الیه راجعون. اما سوزکوب، تطویل الکلام تصدیق
 الرأس دن غیر افاده سی یوق، مجرد اقطاع ایله ملک، کرماز. ویملک الامام
 اقطاع الموات فلوا قطع الامام انسانا فترکه ولم یعمره... الی ثلاث سنین فقد
 عاد موتا وله ان یقطعه غیره. فتاوی هندیه. بزم یرمز منتفع بها، موات
 منتفع بها اولمغان یردیه ملاحش الدین مختصر عبارتنی «لم ینتفع» ای ام
 بزرع دیمش. بس معلوم اولدی خاص انتفاع یعنی زرع ایمش. مکرطریق
 کبی، قارلق کبی امامغه اقطاع روا دگل کرچه ایکنلک اولمازسه ده. ینه
 قرب بلر یا قرب قریه اولسه اقطاع روا دگل. مجرد اقطاع امام ایله دگل
 بعد الاقطاع تحجر ایدلسه هم ملک اولماز. ای برادر! بویر مملوکدر ولکن
 سبیلرینک قانغیسی ایله ملک اولمش بیان ایدلنه، حتی یتکم فیه یا که
 مواتدر، موات یره ملک اولمغله احیادن غیر قانغی سبب ایله ملک اولمش
 بیان ایدلنه، یا که عامه انتفاع ایچون قالمش یردر، اقطاع و ملک ایدلماک
 ایله، ملک روا دگل روم مملکتندره اراضی میریه که قیاس ایدلنوب بویرلره
 آنک حکمی اجرا ایلماک ایله سویلرایسه قانغی منهر اولدی، اول یرک حکمنی
 بونده یورتر. مقیس علیه اولدیغی نص یا که اجماع امت ایله ثبوت اولسه
 کرک. حالبوکه اول یرلرک اوزلرینک حکمی مشرش بلکه خلاف شرعدر.
 ینه بویرفی غیر دینلیر استلاء ایتملکه ملکرینه کرکان دیمش. حالبوکه
 دار الحرب که احرازسز بزم اموالمن ملکرینه کرماز، بس بزم مملوک یرلره زده
 احرازسز ملکرینه کرماز، بویرلر دار الحرب اولما نیچه دار الحرب ده یرمهرز
 اولندی دینلماز. اگر بودار ایله اولسه نیچه تورلک دین که خللر اولسه
 کرک. بو یرلر فی دار الاسلام دیه فتوی ویرلر. ای برادر! سوزم بیک
 کوب بعضیسنی فلم صغرمای، سرعتله یازدم. برادر! متردد اولمه! حتی

سنتك طرفكده در . هم احوال ايله مناظره قيلمه . لعل الله يحث بعد ذلك
امرا . عبد الرحمن الكرماني .

ايچنچى مكتوبى — السلام عليك ايها الاخ العزيز داملا نعمت الله
وايدرك الله بالعلم والتميز وبعد فقد وصل الى تحريرك اللذيذ وتحرير
سينى الشيطان الخبيث فطالعتهما وايقنت الحق فى جانبك والبطلان فى جانب
خصمك افترى على الله كذبا ام به جنة اقراء الانجيل المحرف ام كان عقله
المحرف [۱] نعوذ بالله من شره ومن عرف آباءه واجداده المخالفين لقوله
تعالى عز وجل حرمت عليكم الميتة والدم آلاية عبد الرحمن الكرماني .

اوچنچى مكتوبى — باسمه الاعلى يار عزيز ملا نعمت الله السلام
عليكم بعد احوال فقير مستوجب حمد بيله لر . معلوم اوله اوراق عشر وصولى
بعدنده مطالعه منزله منكشنى اولدى بيله كم قائل ، اول زوجه نك تعليق وشرط
تايلدى ديه دعواسينه وزوجك اوشبونلر وجوديله اقرارينه بناء وقوع طلاق
ايله قائل اولدم ديمش . بو وقوع طلاق قولايك مبنا عليه سينك صدقنى
ظن ايدوب ، فرقت ايله قائل اولدقده ، بو قول اعنى وقوع طلاق ايله
قولى يافتوادر ، يا حكمدر . اكر فتوى اولدقده آنك طرفنده هيچ برخلل
يوق آنى جوابغه تكليفك وجهى يوق ، زيرا كه مفتى حضورنك دعوى ايدوب ،
شاهرلر حاضر اولوب ، شهادت ويرمك امر ضرورى دكل وهم هرايكى جانب
حضورى شرط دكل . مفتى فتواسى ايله نزاع منقطع اولماز . زيرا كه بو فتوى
بعدنده قاضى حضورنده زوج خاتونى دعوا ايتدكده وجود تعليق وشرط ثبوتى
يا كه برسينك ثبوتى اولماز سه زوج ثابدين زوجه نى نزع ايدوب زوج
اوله تسليم ايدلنور . اكر تعليق وشرط ثبوتى اولدقده زوج ثابدين قالدرلور ،
عقد صحتندن باشقه مانع اولماز سه . واكر حكم اولسه ، زوجه اول قايلىك
قانغى وجه ايله حاكم اولدقنى والفاظ حكم ايله حكمنى بينه ايله اثبات اينمك
بعدنده اول حاكمك قايو وجه ايله قاضى اولديغينه واركان وشرائط دعوى
وشهادت وجودينه وصحت حكم وفسادينه بحث وتفتيش ايدلنور ايدى .

مكن تخراير كزده فتوى ديه كورلدى، حكم ايدوب، صورت دعوى وجواب
 شهادت شاهدلر يازلان سجل اولوى قبيلىنده هر ايكى جانبك عبارتلىرىنه
 نظر ايدوب جانبينك هيچ بر سينه تأييد ايدوب ال باصمقك وجهى يوقدر.
 ما ير وضو ايه سى بعض ملا [۱] قائل اولك قولى حكم اولمقيه قائل اولوب،
 قضاء على وفاقه يجعل المختلف فيهِ، المجمع عليه اولور ديه حكم صحتنه
 فامدن بعيد عبارتلىر يازمش. بيلمايمن قاضى مولى قاضى محكم قىلغانمى؟
 قابو وجه ايله قاضيلغى اثباتلىدى. اى برادر عزيز! اكر بو حادثه سزلىرگ،
 رفع اولنسه وجهينك برى ايله قاضى ايدلنوب، مدعيه نك دعواسينه وشاهدلرك
 ثباتنه نظر ايدسه سز. وجود شرط ممكن دكل ديو قائل اولميه سز. زيرا كه
 برئيات جور وجفا لا تخصى وغير مضبوطدر. مدعيه نينداى جور وجفا
 كور كزر اوزى اثبات ايدر. بينه ايله ياكه زوج يميندن نكول ايلمه سى
 ايله، ايرك ناشزه لك دعواسى هم شويله در. الداعى عبد الرحمن.
 بو مكتوبلر، بوزى توابعندك (كوك قوبان) قريه سنده امام نعمت الله
 بن مقصود نام كيمسه يه يازلمشدر. مزبور، كندينك شاگردلرنددر.
 بى الله ده بوزى توابعنده (منچاش) قريه سنده امام ايدى.

عبد الرحمن حضرتك عطاء الله اسمنده اولان اوغلى، كندى مسجدى
 ضرند ده امام اولوب، (۱۲۵۹) ده وفات اولدى. وآنك اوغلى خير الله
 هم من كور مسجد ده امامت ايدوب، (۱۲۹۹) تاريخنده ذوالعقده ده حج
 فرنده وفات اولدى، قبرى (مدينه) ده در. قبر تاشنده ياكش اوله رق
 عطاء الله بن خير الله «ديه يازلديغى مرويدر. عبد الله بن يحيى الجرطوشى
 شاگردلرندن ايدى. بونك اوغلى عنايت الله هم من كور مسجد ده امام
 اولوب (۱۳۱۰) سنه سنك حج سفرندك (مكه) ده وفات اولدى، اسحاق بن
 محمود، مخلص الله بن مقصود المچكروى طلبه سندن ايدى.

۱۴۴ - حمزه بن محمد بن حسن بن جهان محمد القزاني
 البيرزه وى. علم حساب ماهر اولديغندن (حمزة المنجم) ديه مشهور

اولمشد. امامت و درس ايله مشغول اولماي، تجارت و كسب ايتمشدر.
 قرق ايكي (۱۲۴۲) تاريخنده (بيروزه) قريه سنده وفات ايتدى. ياش
 ايللى حدودنده ايدى. ايراولادى قالمادى وعقبى ده منقرضدر. علم فقه
 بخشى كمالنى اولوب، علوم رياضيه ده مرتبه سى (قزائلى اسلامره نسبه
 ايله اولسه كرك) بلند اولديغى مرويدر. قسقه تونلرده يستو فرض ايدى
 ايله قائل اولوب مراد بن محرم المنكارى يه وتون اورتاسنده كوتور
 اوقومق لازم ايدى ايله قائل اولوب، محمد امين بن سيف الله النلاساوى
 مخالفت ايتمشدر. اوشبو خصوصده منگارى ايله سازعه سى كوب و كوچلر
 اولديغى مرويدر. قزان شهرنك الك وقتلر دنيرو طبع ايدلنوب كلمك
 اولان (غره لك) اوشبو ذات اثرى، دييورلر. بخارا و كابل ولايتلرنك سياحت
 ايدوب، تحصيل علم و كسب ثروت ايلمشد. فيضخان بن خضرخان حضرتلر
 صحبت ايلمش، و بخارا اميرى هيدر بن معصوم ايله الفتى اولمشد. اوشندا
 (مندش) امامى مصطفى بن مرتضى ايله محكم دوستلغى وار ايدى، دييورلر
 فيض الله بن محمد قل بن ممتاي، اوشبو ذاتن علوم رياضيه تحصيل ايلمشد.

۱۴۵ — برهان الدين بن ملا شريف (۵۰) بن سليمان
 مينزله مضافاتنك (شعاى) قريه سنده امام و مدرس اولوب، قرق ايكنچى
 ۱۲۴۲ سنه ده وفات اولدى. ولادتى بريوز يتمش طقوز ۱۱۷۹ سنه سنده
 ايدى. خاتونى موهوبه بنت فضل الله بن عبد المنان التايه و غانى، اوزندى
 صوك (۱۲۷۴) تاريخنده وفات اولدى. بالالارى: فخر الدين، فريد الدين
 مولوى جلال الدين، احمد شاه، شرف الدين، فاطمه، عائشه، خديجه، در
 شعاى قريه سينه امامت ايلمك ايچون اوفاده ناميستنيچيسكى اوپراؤليني
 طرفندن (۱۷۹۱) تاريخنده (ع) نچى دكا برده (۱۷۹۹) نومير اوزرند
 اوكان آلمشدر. كندى قلميله يازلان برمكتوبى اوشبودر:

۹۵۰ تاريخنده كون طوتلدى.
 ۹۵۹ عقرب ايكنچى كون قزان شهرنى روس آلدى.
 ۹۷۷ شعاى خان دنيادن اوتدى، باريس ييلى ايدى.

۱۰۱. الوغ آچلق اولدی .
۱۰۱. متری یاغی اولدی .
۱۰۲. ینالی یاغی اولدی .
۱۰۵. صحراغه (سامارغه) چیر و واردی .
۱۰۵. کناز الیکسی میخالوویچ خان اولدی (پادشاه) .
۱۰۶. خلق آره سنده مور اولدی .
۱۰۷. باشقرد جنکی اولدی .
۱۰۷. راجین جنکی اولدی ، هم قزان جنکی اولدی ، تاو خلقنده هلاکک اولدی .
۱۰۹. سید یاغی اولدی (سید جعفر) .
۱۱۰. روس پادشاهی آزادغه واردی .
۱۱۱. آزاونی آلدی .
۱۱۱. پریل یاغی اولدی ، قزان خلقینه هلاکک اولدی .
۱۱۵. مسجدلر بوزولدی ، ایت ییل ایدی .
۱۱۸. بوغاچوف یاوی اولدی .
۱۷۳. (م) آقای کیلمک یاوی اولدی .
۱۷۷. یاگی یاو یعنی صوکفی بوغاچوف یاوی اولدی .
- اوشبو یاگیا یاونک قشنده بن برهان الدین ملاشرینی اوغلی یدی یاشم طولوب ، سکره چقمش ایتمش ، انکام کعبهم بویله آیتهدر ایدی .
- ملاحظه :** اوشبو تاریخلری ایسکی کتاب چیتلرندن کوچروب ، یازمش اولسه کرک ، شول سببدن بعض بر تحریفلر واقع اولمشدر . بابالرمزدن بزلره میراث ویادکار اوله رق قالمش تاریخ کاغدلری اوشبو قبیلان بعض سطرلردر . بونی یازدقلری ایچون هم تشکر ایتمهلی . ایسکی کتابلر چیتلرند ندرت اوزرنده بو کبی شیلره تصادف ایدلنده در . بر کتاب طرفنده بویله یازلمشدر :
۱۱۱. تاریخنده ، پادشاه اورمانغه کرمدن منع ایتدی .
۱۱۱. ده جمعه کون قویاش طوتلری .

۱۱۴۷ ده قوتلومت (قطع محمد اولسه كرك) ميرزا يايوى اولدى.
 ۱۱۵۵ ده مسچولر خراب ايدلدى. فعند ذلك كتب محمد گرى بن سلامت
 گرى اخواسلام گرى الثانى الى ملك الروس الكسى بن ميخائيل انك امرت
 بتخريب المساجد واحرق المصاحف ونصرت ارسلان الكرماني وعندنا كثير
 من النصارى لانفعل شيئاً مثل ذلك ولا السلطان.

۱۴۶ — محمد حنفیه بن صالح بن سلوک بن بیکچوره
 بن بیکای بن جان یکت بن جانیک بن بالطاچ بن یابنچی
 بلبای مضافات (بوغادی) قریه سنده قرق اوچونچی ۱۲۴۳ سنه ده وفات
 اولمشدر. ولادتى (۱۱۵۷) تاریخنده اولمشدر. کندیسى یازوب تمام
 ایتدکی شرح جامی آخرنده بو عبارتى ثبت ایلمشدر: «تمت النسخة الشريفة
 فی ین محمد حنفیه بن صالح غفرالله له ولوالديه بمدرسة قاضى محمد القزلى
 ۱۱۸۷ سنة فی شهر ربيع الاول يوم الخميس». بوندن آکلاش یغینه کوره
 استاذى قاضى محمد بن علی الداغستانی (قاضاقای آخوند) اوله در.

۱۴۷ — اسماعیل بن عابد بن عبدالله بن مسلم بن
 بیکبولاد بن ایشکنه بن ایشبولاط بن شاه فولاد. روایتاره
 کوره بیکبولاد بن ایشکنه بو طای حافظ دیمکله مشهور اولان ذاتدر. اسماعیل،
 قزان مضافاتنده (منکار) قریه سنده امام اولوب، قرق اوچ ۱۲۴۳ سنه سنده
 حج سفرنده غرق اوله رق وفات ایتدی. بخارایه واروب تحصیل ایدرک اوزون
 برمت هم اوراده طورمشیدی. عبد الستار اسمنده بر اوغلی قالدی.
 استاذى طاهر بن بیکش المنکاری، در. صاحب ترجمه، بیوک عالمردن
 اولان احمد بن خالد المنکاری نك عمی اوله در.

۱۴۸ — عبد الجلیل بن ابولای بن یوسف قل بن آلتونبای
 بن قامش بی بن اوراق بی. اوصا مضافاتنده (قاجماقتی) اولنده

امام اولوب قرق اوج ۱۲۴۳ سنه لرنده وفاتدر. محمد صادق اسمنه اوغلی
قالدی. کنر یسی ولید بن محمد الامین السعیدی خلیفه لرندن اولوب، شېخلک
ایتدکن مرویدر.

۱۴۹ - امیر خان بن عبد المنان بن اسماعیل بن

مراد بن قدرمت بن احمد بن جلمت بن کری التالقشی.
قزان شهرنده التیجی مسجورده امام اولدیغی حالده قرق دور تیجی ۱۲۴۴ سنه ده
وفات اولدی. قزان مقبره سنده مدفوندر. بخارایه هم وارمشیدی. آندن
فایت یغنده قزان توابعنه (یوقاری قورصا) ۶ (تمر شېخ)، (ترك) قریه لرند
اماملق ایتدی و صوکره (۱۲۲۵) تاریخی حدودنده قزان شهرینه کوچدی.
خاتونی، استادی محمد رحیم آخوند بن یوسف آلاشطی قزی عزیزه، در.
بالاری: ابراهیم، حسین، فاطمه، در. فاطمه ایسه (۱۲۷۱) حدودنده
وفات اولدی. استاذلری: صفر بن اسماعیل بن مراد التالقشی، محمد رحیم
بن یوسف آلاشطی، و غیرلر. شاکردلری: فخر الدین بن مصطای النورلاطی.
جارالله بن بیک محمد الصاتشی، مفتاح الدین بن سلیم جوهر القالماشی،
و غیرلر.

۱۵۰ - حمزه بن ایشقوات بن بایش

قداش یلغه سنده (طورای) اسملو قریه ده امام اولوب قرق دورت ۱۲۴۴
سنه سی حدودندک وفات اولان بو کیمسه حقنه علی بن عبیدالله البیرکوی: «عالم
فاضل هم متقی بر ذات ایدی، آثار عبیدالله بن ابراهیم بن ایشقواتک عمی
ایدی» دیمشیدی. باشقه احوالی معلوم اولمادی.

۱۵۱ - عبد الجبار بن عبد الرحمن بن مرادم بن جهان

محمد بن آق محمد بن یار محمد بن نصر بن یونس (۳۳) بن
ایوانای. (۱۲۴۲) تاریخنه قزان شهرندک بارودیه مسجدینه امام اولوب

قرق بش ۱۲۴۵ سنه سنده وفات اولدی . قبری قزان مقبره سنده در .
 باباسی آق محمد ، آقمن حافظ اسمیله مشهور اولوب ، (ارناش باش) قریه سنده
 ترکک ایتدی . عبد الرحمن بن مرادم هم ارناش باشده امام ایدی .
 عبد الجبار ، جمعیت شرعیده بر نوبت اعضا اولوب ، مفتی محمد جان وفات
 اولدیغنده مفتی ملک خد متنده اولدیغی مرویدر . مشاهیردن فخر الدین بن
 عبد الرحمن البختیارینک بر طوغمه سی اوله در . کندی قلمندن کندی رسم
 خطیله بر مکتوبی بویرده نقل اولندی : « باسمه تعالی عزتلاو وسعادتلاو و کمال
 مروت و همملو آشنای قدیمی و حقیقیم ملا نور محمد آقندم ننگ عالیجنابلارینه
 تحیات و افرهء بالصفاء کوندر دکمز بعدنده بو جانب لر نی الحمد لله صحت
 و سلامت بله سز بار یولداش لارمز ایلان دعاء خیر لارنده بعث بو اوتکان پو چطه ده
 مکتوب مبارکنزه یولقب کندولار نکزی صحت و سلامت اوزره بلب زیاده شاد
 اولدوق الله تبارک و تعالی عمر عزیز لار نکزه برکات و یروب جمیع مرام لار نکزی
 حاصل ایلاسون بعد مفتی حضرت لارندن کیچه خط بولدی اورینبورغ غه
 پنجشنبه کون کروب یکشنبه کون ثوب مبارک لارینه و اصل اولغانلارندن
 کوب شادلق لار ایلان یازغانلار الله تعالی مراد لارینه ایرشد رسون یینه
 غیر یومشکنز توغروسنده سرکاتب که پا کلوننکزی ایتب مشوره قیلدق
 ایتدیلار اوزلارندن پریکور حاجت اولور بروظبی برلان یا که توغری
 یا که سز لر آرقلی دیدور بوروشلی بو کهنه که بزده بو کونکاچه امام بولغان
 ایدی دیب حاضرده اختیار قیلایمز شوندا یون عنر لاری اوچون هم طامعا
 بیرمایمز دیب بوننگ اورنینه فلان کهنه نی اختیار ایدامز دیب دیدور
 ولیکن برنجه صبر قیلنسه کرا کدور یینه ایکنچی پو چطه ده پرکردن سوراب
 تفصیلی برله یازارمز یینه بلتر وفکه خصوصنده برابلینیه دن کیتکانن کیتماکانن
 بلب یازاسز داعی معلومکنز عبد الجبار ملا عبد الرحمن اوغلی ایول ننگ
 ۲ نچی کون » .

مفتی و ثوب مبارک لارندن مرادی ، مفتی عبد السلام بن عبد الرحیم ک
 ایمپراطور طرفندن هدیه ایدلمش طونی ، در . (۱۸۲۷) تاریخنده بو طون
 ایون آینه اورنبورغ شهرنده عسکری غوبرناطور واسطه سیله تابش لاشدر .

۱۵۲ - قطلغ احمد بن زاهد بن عبد المنان . اورنبورغ
ضافاتند (دوست) قریہ سند امام و شیخ خلق ایدوب ، قرق بشنچی ۱۲۴۵ سنہ ده
وفات اولدی . استاذی و شیخی ولید بن امین السعیدی ، در . گندی سندن
سعدی بن مقصود ، مرخص اولمشدر . اصحابی محمد جان بن محمود الاطاوی ،
عبد الستار القموی ، و غیر لر . بالالری : محمد ، حمید ، محمود ، نوبهار ، در .
اوشبو قزی نوبهار ، عبد الناصر بن رحمانقلی القزانی و آنک وفاتند
نعمت الله بن عبید الله الالمتی ، یه نکاح ایدلمشیدی .

۱۵۳ - ایشم خواجہ بن دولت بیردی . اور مضافاتندہ
(تماچ) قریہ سندہ امام اولوب ، قرق بیش ۱۲۴۵ سنہدہ وفات اولدی .
اولطرفک معتبرلر فدن ایدکی مرویدر . وفات اولدیغی وقتندہ یتیمش
باشندن کچمش ایمش . حبیب الله اسمندہ اولان اوغلی هم مذکور قریہدہ
اون ییل مقداری امام اولوب ، قرق یاشندہ ایکن وقتندہ (۱۲۵۵) تاریخندہ
وفات اولمشیدی . قرأتی خوش داوشی گوزل ایدی ، دیبورلر .

۱۵۴ - عبد الرشید بن محمد بن عبد اللہ بن قاسم محمد
بن آق محمد بن اوتاش صوفی بن اورمانچی . اصل لری تاویاغندہ
(قوشمان) قریہ سندندر . عبد اللہ بن قاسم محمد ، قوشمان قریہ سندندر
کوچوب ، بولکمه یاقینندہ اولان (بیش مونچہ) قریہ سندہ مقام طوتمشدر .
عبد الرشید ابتداء (زی) یلغہ سی بویندہ اولان (قلشریف) اولندہ امام
اولوب ، صوکرہ (۱۷۷۷) م تار یخندہ (شوشمہ) یلغہ سندہ اولان (شگر)
قریہ سینہ ہجرت ایندی ، واورادہ امام ومدرس اولمغلہ سکسان اوچ یاشندہ
ایکن قرق بیشنچی ۱۲۴۵ سنہ دہ ، (۱۶) نچی ذوالحجہ چہار شنبہ کون وفات
اولدی . قبری معلومدر .
استاذ لری : عبد السلام بن حسن القاریلی ، عبد المنان بن عبد الرحمن

التايصوغاني ، وغير لر . شاگرد لری : عبد الله بن مسلم الباقلي ، سعد الدين بن اومتاي القامشلي ، ولدان بن سيني الله بن قاراقاي الشكري ، تاج الدين بن ميرزا خان الشاچلي ، مفتاح الدين بن رحمت الله الاوردالي ، وغير لر . خاتوني فرحنه بنت سبحانقل بن بيكمحمد (۱۱۸۹) تاريخند (كچوچات) قريه سنه دنيايه گلوب ، ايللي بشنچي ياشنده (۱۲۴۴) تاريخنده (شگر) قريه سنه وفات اولدي . بالالري : عصام الدين ، معين الدين ، فريد الدين ، وغير لر .

عصام الدين ، فرحنه بنت سبحانقل دن مقدم آلمش خاتونندن اولسه كرك . شگر قريه سنه ايكنچي مسجده امام ايدى . اولادى ، انساي بوكونه هم وارد .

معين الدين (۱۲۱۸) تاريخنده ذوالقعدة اونبشنچي كچه سنه دنيايه گلوب (۱۲۹۱) تاريخند شوال آينه وفات اولدي . (۱۲۳۸) ده شهر ربيع الاول ايكنچي كوننده عصمت الله بن عبد الرحمن قزى (فخر الجمال) نى نكاح ايلامشيدى . اوغللري : ضياء الدين ، خير الدين ، فتح الدين ، شهاب الدين ، بدر الدين ، در . (بوصوگفيسينك ترجمه سى و غايت مرغوب مكتوبلري هم مذكور اولور) . معين الدين حضرت ، عبد الغفور بن عبد المنان واسحاق بن سعيد حضور لرنده تحصيل ايدوب ، حلیم ، متواضع ، كوب سوزلى ، زياده لطيفه چى ، مزاح سووچى ، يازوى گوزل ظريف بر كيمسه ايدى . والد محترم ايله آره لرنده محكم بر دوستلق اولوب ، هر وقت برلكده اولنور لر ، قارنداش وقبيله احوالنى ، كچن زمان ماجرالرنى ، علماء وسائر مشاهير زمان آره سنه اولان واقعه لرى سويلشور لر ايدى . بن هر نه قدر ياش ايدم ايسه ده ، كينه بونلرك مجلسلرنده كوب وقت بولنور ايدم . لكن تأسف كه يازمقده اولان اوشبو اثرم ياكه « آثارم » مه درج ايدلنور كه بر سطر قار اولسون معلومات استفاده ايدم ، حالبوكه مزبور زياده كوب شيلر بيلور ايدى . بلكه استفاده هم ايتمش اولور ايدم ، لكن بوكونده بنده اولان فكر لرك ، اول وقتده حتى اورلقى اولسون يوق ايدى . بوكونه اعقاب و انساي زياده كوبر . وفيه الاسلافه مفتى محمد جان بن الحسين ترجمه سنه : « وقد مكى لى معين بن عبد الرشيد بن محمد الشكرى

ن اياه وفات اليه للامتحان في اورنبورغ في اول ما ولى الافتاء والامتحان
 الامتحان عنده واخذ المنشور للامامة وكان ذلك ۱۱۹۱ سنة احدى وتسعين
 ومائة والى « ديد كندن مراد اوشبو معين الدين ايله آتاسى عبد الرشيد در
 فرهاد الدين (۱۲۲۳) تاريخنده سكرنجى محرم دنيابه كلوب (بيگاش)
 قريه سينه (۱۲۵۲) ذوالحججه امامت ايجون منشور آلى. استاذى (مورطش
 باش) قريه سنه عبد الحليم بن زين العابدين ايدى. (۱۳۰۳) ده وفات
 اولوب، بيگاش وياشقه قريه لرده انساب واعقابى قالدى. بو ذات هم والى مركز
 اخص احبابندن اولوب، فضل الله بن حبيب الله التافقه وى يه بيعت ايلمشىدى.
 عبد الرشيد حضرت يازمش اولان كتابلردن بر تحفة الملوك، بر
 شرعة الاسلام، بر شرح جامى، كتابلى كورلىدى. اولگيسنى (۱۱۷۶-
 ۱۷۶۵) تاريخنده؛ ايكنچيسنى (۱۱۷۹) تاريخنده عبد المنان بن عبد الرحمن
 التايصوغاني مدرسه سنه؛ اوچونچيسنى (۱۱۹۰) تاريخنده عبد السلام بن
 حسن القاريلى مدرسه سنه تمام ايلمشدر. رسم خطلى ضرر سز.
 اوشبو فاميليه نك اللارند بر رساله وار. مذ كور رساله كه كوره گويا بونلر
 اصحاب كرام واهل بيتندن معدود اولان سلمان الفارسى رضى الله عنه حضرتلى
 نسلندن اوله لرد. مذ كور رساله ايسه اوشبودر: «سلسلة الانساب»
 سلسلة الانساب. متك العون ياكريم. اول خالق لايزال واول معبود
 بى زوال كه ذات احدىسى امثالدين منزهدر. قادر دانا وقاهر توانادر.
 صلوات وافر و تحيات صافيه، خواجه كائينات وزبدة موجودات، جان اصفيا
 محمد المصطفى صلى الله عليه وسلم نك روح مقدس وتر به معطرلرينه
 بولسون. وتقى صحابه عظام واولياء كرام اوررينه اولسون.
 حمد سپاس وشكر بى قياس حضرة پروردگار ودرود بى قياس نبى مختاردن
 صوك، بو (قزان) حاكمى قل خواجه شغالى خان امرى بويىچه بن قاسم
 شيخ بورساله نى بتدم، سنت رسول اللهى بجاي كتورمك ايجون. آنك امرى
 بويىچه بوضعى مصطفى بن يادگار حافظ قزاني بورساله نى بتدم، سنت رسول
 اللهى بجاي كتورمك ايجون ختنه قىلوچى بابالره وخننه قىلدر وچى فرزند
 آتالرينه. نوجهله پيغمبرمرك ستمنى محافظه قىلماق كرك ايمش، عناية ازليه
 وسعادت ام يزليله همدم ورفيق اولسه ترتيبارنى تركيب ايدوب، بيلدر رمز

انشأ الله تعالى . اما بيلكل كه بوختنه قيلد رفق سنتی آتامز ابراهيم پيغمبر
 عليه السلام دن قالدی . اندن اسماعيل عليه السلام كه ككلى آندن
 كمال مصطفى و جمال مجتبی محمد عليه السلام غه نوبت رسالت
 تيكدی و آنلر هم اوشبو سنتی برجا ايتديلر . وتقى رسول عليه السلام
 الوغ صحابه لرندن اولان سلمان الفارسى ديورلر ، تگري بيوروقى و پيغمبرمرك
 شريعتی بويىچه (مدينه) فرزندلرينه سنت آتاسى قيلديلر ، اندن امت
 اوستونده قائم و دائم قالدی . بارچه سنت قبلوچى بابالرك پيرى سلمان
 الفارسى تورر (رضى الله عنه) . هر وقت سنت قيلورده سلمان الفارسى نك
 روح مقدسلرينه چهار تكبير آيتوب ، آنلرك روح مقدسلرندن استمداد
 و ياردم استاب (؟) اش قيلمق كرك ، وييلدن ييل ، نياز لرن ناقص ايتماى
 ويرمك كرك . تقى معلوم اوله در كه حق سبحانه و تعالى نك عنايه بي غايه سينه
 اعتماد ايدوب و مشائخ عظام و اولياء كرام و بارچه مخدوملرك روح مقدسلرندن
 استعانت تلاب ، وتقى قطب زمان و قبه الاسلام يعنى حضرت ايشان خواجه
 مهدى خواجه مك عالى همملرينه صغوب [۱] و آنلرك عنايه بي غايه سى ايله
 كنارده اولان مریدلرينه خليفه ايدوب ايزكان خدمتكار بنده لر مصطفى
 خليفه يادكار حافظ اوغلى الوغ پيرمز حضرت ايشان خواجه مهدى خواجهمك
 رخصتى ايله رخصت و يوروب بابا قيلدق (اوراز على) نى و هر كيم
 اوراز على صوفينى قبول ايتماى ، رخصت رساله سنى يالانغه طوتسه لر
 واوزنى آغرتسه لر بز ، عزيزارك خدمتكارى مصطفى خليفه اول كشيپن
 آغردق ، اكر بز آغردق ايسه ، عزيزلر آغرديلر . (رضوان الله عليهم) .
 الوغ پيرمز صحابه سلمان الفارسى ، بوندن صوك آنك اوغلى عبدالعزيز
 آنك اوغلى عبد الله ، آنك اوغلى اوراق ، آنك اوغلى اسان ، آنك اوغلى
 تونقدور ، آنك اوغلى طومانچى ، آنك اوغلى يورمان ، آنك اوغلى دومانچى ،
 آنك اوغلى مونقاش ، آنك اوغلى دوساى ، آنك اوغلى مسلم ، آنك اوغلى
 هامر ، آنك اوغلى گرى ، آنك اوغلى حارث ، آنك اوغلى قولغنه ، آنك
 اوغلى دورغاندور ، آنك اوغلى طومار قل ، آنك اوغلى قورتون ، آنك
 اوغلى چواق ، آنك اوغلى اياس ، آنك اوغلى حسن ، آنك اوغلى حسين ،
 آنك اوغلى قزىلباي ، آنك اوغلى اورمانچى ، آنك اوغلى اوتاش صوفى ،

[۱] جناب الله سبحانه و تعالى حظرتارينه . شريكلى كويلىدى !

آنك ادغلى آق محمد، آنك ادغلى قلمحمد، آنك ادغلى عبدالله، آنك ادغلى محمد، آنك ادغلى عبدالرشید، در. چواقك دورت ادغلى وارایدی: آغوس، ایاس، آرسلان، الیاس. لوغ ادغلى آغوس روم ولایتنه کندی ونسلی ده روم ولایتنه در. الیاس، قریم ولایتنه کندی، قریم ومیشچار ولایتلرنک اولان بابالر، بونك نسلند ندر. یاس ایله آرسلان، روایتلره نظرا (قزان) شهرینه کلوب، شغالی خاندن نصت آلوب، بابالق ایدوب یوردیلر. (رساله بو یرده تمام اولدی).

ملاحظه: بو رساله دن، بابالق صنعتی بعض نسل وقبيله لره انحصار ولنه چغی آکلاشلور ایسه ده، بومسئله شریعت اسلامیه یه تطبیق ایدلنه چك ولور ایسه ایکنچی روشده کورلور. مذکور سلسله نسب وشجره نك درست یدکنی اثبات ایتمك کوچ اولدیغی کبی، حضرت سلیمان تعیین ایدلن وظیفه نك بالالرینه ونه قدر توبان کتسه لرده انساب واحفادینه میراث روشننه لانه چغی درست دلیللره احتیاج لیدر. حالبوکه حضرت سلیمانك بویله خدمته تعیین ایدلکنی بو طوغروده یازلان اثر وسیر کتابلرندن نقل ایلمك اقتضا یدر. بوندن باشقه، عصر سعادتده معلوم وظیفه لر تعیین ایدلن صحابه لرك، وظیفه لری کندی اولاد وانسابلرینه میراث اوله رق قالما دیغی حالده، ختان وظیفه سی نه سببه مبنی اوله رق میراث قالش اولور؟ . . . مکرده مذکور شجره نی سلسله الانساب اولمای، بلکه اهل تصوف اجازت لری قیلندن بر اجازت نامه اولنه چغی دعوا ایدلنور ایسه بر قدر حق ویرمك ممکن اولسه ولسه اولور. «بر قدر» دیدك، زیرا عصر مزده مشهور اولان طریقت سلسله لرندن کوبلرینك سندلری رسول اکرمه متصل دکل ایدکنی، هیچ یمدن خوف ایتمای ندا ایدن ذاتلر، بزم (بیش مونچه) و (ماصرا) باباچیلرینك سلسله (انساب) اسمنده اولان رساله لرینه انابت ایدچک لری زیاده مشکو کدر. ختان ایلمك، اسلام شریعتنه کوره بعض فامیلیه لره مخصوص بر عملمی؟ . . . و بونك ایچون حدیث روایتی قیلندن اجازت عادتی سلفلردن روایت ایدلمکده می؟ . . . یا که جراحلق صنعتنده مهارتی اولانلر اجرا

ایک راز ایسہ درستی؟ سنت ایدلش اولہ چقمی؟ . . . بوشیلر بر
 قدر دقیق ایتیمہ محتاج اولسہ کرک . . .
 حافظ ابو عبد اللہ بن مندہ ، حافظ ابونعیم احمد بن عبد اللہ الاصبہانی ، امام
 ابو عمر بن عبد البر القرطبی ، کبی اصحاب کرام ترجمہ لرنی ، مناقب
 ووفیات لرنی ، اختصاص ایدلش صنعت و کمال لرنی ، بیان ایلمکی التزام ایدن
 معتبر عالم لک اثرنی جم ایدن حافظ عزالدین ابوالحسن علی ابن محمد بن
 عبد الکریم ابن الاثیر الجزری (رضی اللہ عنہ) حضرت لری ، سلمان الفارسی
 (رضی اللہ عنہ) ترجمہ لرنی سویلد لری یرده ، جناب رسالت پناه طرفندن
 ختان ایلمک ایله مأمور اولندیغنی و مدینه لی بالالری ختان ایتدکنی ،
 نیچون اشارت بوللو اولسون بیان ایتیمور؟ . . . مذکور ابن الاثیر
 حضرت لری و باشقه مؤرخلر دیدکینه کوره سلمان الفارسی ارتحال نبوی صوکنه
 عراقنه معیشت ایتدی و سکسان یاشینه ایرشوب ، هجرتدن اوتوز بشنچی
 ۳۵ سنه ده (مداثن) شهرنده وفات ایتدی . وقت وفاتنه بری اصبهانده
 وایکیسی مضر اولدیغنی حالده اوچ عدد قزبالاسی قالدی . و بر روایتہ کوره بو
 قزلر کیدی قزلری اولمای ، بلکه عبد اللہ نام اوغلندن قلمش قزلر ایدی .
 ابو عبد اللہ دیه کنیه ایدلر کندنمی یا که واقعه اولدیغندنمی عبد اللہ
 اسمنه بر اوغلی اولدیغنی روایت ایدلر نور ایسه ده ، عبد العزیز اسمنده
 اوغلی اولدیغنه اشارت فلان کورلمادی . بوندن باشقه سلمان الفارسی
 کند یسی ، خصوصا بالالری تمام عرب جنسیتنی آلدق لری و عرب اولوب
 یتم لری صوکنه ، حقیقی اولان عبد اللہ ، اوزینک صلی اوغلینه صرف
 ترکی شیوه سی اوزینک (اوراق) دیه آد قویمه سی استغراب ایدلنہ چک
 بر ماده در .

مذکور رساله ده ذکر ایدلن شغالی خاندن مراد قاسم خانلرندن اولان شاه علی
 خان بن اللہ یار بن بختیار بن محمد خان اولسہ کرک . مزبور روسیه عسکرینه
 دلیل صفتندہ اوله رق قزان شهرینه کلمشیدی . (۹۷۴) تار یخنده
 (کرمان) ده وفات ایتدی . مزاری (۱۳۰۴) ده تعمیر ایدلمشیدی .

۱۵۵ - عبد الستار بن سعید (بوندن صوك اولان بابالری،
 آناسی سعید بن احمد الشردانی توجمه سنه ذکر این لنور). قران شهرند
 امام و آخوند اولوب، قرق آلتیچ (۱۲۴۹) بیل شهر ربیع الاول اون
 دورنده وفات اولدی. مکاریه بازارنده اولان اهل اسلامه امامت ختمی
 ایتدی کی وقت وفات اوله رق، قزانه کتورلوب، دفن اولنمشدر. *بسم الله الرحمن الرحيم*
 استاذلری: آناسی سعید بن احمد، صالح بن سعید السکیلی، محمد
 رحیم بن یوسف الاشطی، وغیرلر. بخاریه سفر ایدوب، قرآن شریف حفظ
 ایتدی، و تزوج ایلمکله بخارانک امیری اولان امیر حیدر که مناسبت تحصیل
 ایتدی. بخاراده ایکن (۲۱۷) تار یخنده عصام الرین؛ و (۲۲۰) تار یخنده
 عبد القهار؛ و (۲۲۳) تار یخنده علیم اسمند بالالری دنیایه کلمشیدی. صوکره
 قزانه قایتوب، آناسینه شریک امام و بونکله برابر آخوند هم اولدی. مفتی
 محمد جان بن الحسین وفاتند مفتی اولمیه اجتهاد ایتدی ایسه ده، مفتی
 عبد السلام بن عبد الرحیم سعیدی غالب کلد کنندن میسر اولماشدر. وقت
 وفاتند بر اوغلی و اوچ عدد قزی قالدی. فاضل و عالم اولدیغی حالده
 درس ایله اشتغال ایتمادی، هم مفتی اولمیه ده مستحق بر ذات ایدی،
 دیورلر. دنیاسنی آورلق ایله کپچروب، هر ییل مکاریه گه وارمغله بر
 مقدار فائده تابوب کلور و شونکله ییل اوزدر اولماشدر. ایکی عدد مکتوبی
 کندی قلمندن اوله رق بو یرده یازانده در:

پرنچی مکتوبی - قزان شهرند اسطرش اخوند عبد الستار ملا
 سعید اوغلندن، قزان اویازدی (توبان ایشی) اولند اوکازلی امام، مدرس
 و محتسب الاسلام ملا عبد الناصر رحمانقل اوغلمنه. مروج الشریعة الغراء
 سعادتلو مفتی الانام حضرتلری، اول جمله یه مرحمتلو و عنایتلو اب پراطور
 اعظم نیکولای پاویلوویچ حضرتلرینه دعاء قیامق ایچون تحریر دعاء و روایت
 قبلوب، قزان اویازدند اولان بارچه علما و امام هم مسجد اهلارینه ویرلوب،
 دعاء قیلشوق ایچون مبارک امرلری صادر اولمشیدی. شول سببلی سز
 محتسب الاسلام ملا عبد الناصر که یازامز: سز اوزگزاک اطرافکنزده اولان

عزتلو اماملره اوشبو تحریر دعادن باصمه اولنمش کاغدنی تابشروب، بیوره سز هر بریسی جمعه نمازنده و غیر اوقات خمسه ده، یاد اینلمش باصمه کاغدنی اوقوب، یازلمش روشچه اهل مسجد ایله دعاء قیلسونلر. اگرده سزه ویرلمش اون آلتی عدد باصمه کاغد کمچیلک ایدر ایسه، مذکور باصمه لردن کوپیه نقل ایدوب، تابشره سز، صوکره صورت واقعنی بزه راپوت ایله معلوم اید سز. اسطرشی آخوند عبدالستار ملا سعید اوغلی. (۱۸۲۶) نجی ییل (۳۰) نجی اوکتابر.

ایکنچی مکتوبی - قزان نك اسطرشی آخوند عبدالستار ملا سعید اوغلندن. قزان اویازدی (ایشی) اولنک اوکازلی امام ملا عبدالناصرغه. شول خصوصک که قزان اویازدی تیمرچی اولینک ذوالحجه فیض قزی ناشزه لک قیلوب، زوجی فتح الله عبدالله اوغلینک فراشندن استنکافی ایدوب، آتاسی فیض اوینه قایتوب، طوره ایمش. مذکور فتح الله نك آتاسی عبدالله بزه معلوم ایتدی. شول سببلی سزله یازه مز: مذکور اولغه واروب، مذکوره خاتونه وعظ ونصیحت ایدوب، زوجی فتح الله نك فراشینه تسلیم ایده سز. اگرده اشلری آنک تمام اولماز ایسه صورت واقعنی بزلره راپورت اید سز. اسطرشی آخوند عبدالستار ملا سعید اوغلی. (۱۸۲۸) نجی ییل (۷) نجی ایول.

۱۵۶ - عبدالغفار بن سعید الشردانی. برادری عبدالستار بن سعید دن برهفته صوک قرق آلتنجی (۱۲۴۶) ییلک قزان شهرنده ایملی اوج یاشنک وفات اولدی. بوهم بخارایه واروب، اکابرندن استفاده ایلیمشیدی. قزانه قایتوب، امام اولمغله بیوک سعی و غیرتله درس آیتدی. اسنادلری: آتاسی سعید بن احمد الشردانی صالح بن سعید الکیلی، عیسی بن رحمت الخواقندی، محمد رحیم بن یوسف الاشطی، و غیرلر. شاگردلری: عبداللطیف بن یهوده الجبلی، زبیر بن عبدالعزیز المرجانی، حماد بن خالد، هبت الله بن عبدالعزیز المرجانی، شمس الدین بن زبیر الیتیم، مولوی جلال الدین بن برهان الدین الشغابی، عبد السلام بن مرتضی المسلمی، عینان بن

سان القزانی ، سعد الدین بن حبیب الله الصالحی ، و غیر لر . بالالری :
 الله . عبد القادر ، صفیه ، اولوب ، بوکونک ایسه ایر بالاسی طرفندن
 منقرضدر . بخاراده عبدالعزیز بن عبدالغنی نام کیمسه ایله امیر حمید ر
 ضرورنده بحث ایدرک بونک صورتنی ایسه صوکره ، رساله شکلند یازمغله
 یره تقدیم ایندیش وایکیوز درهم مکافات آلمشدر . عربی العبارة بر تحویری
 استفاد الاخبارده مذکوردر . قسم (۲) بیت (۹۵) .

۱۵۷ - ابوبکر بن یوسف بن الیاس الجبلی . قزان
 شهرنده امام اولوب ، ایکیوز قرق آلتی (۱۲۴۶) تاریخند وفات اولدی .
 اصلی جبلستانده (ضیاء باشی) نام قریه دندر . عبدالرحمن بن محمد شریف
 الکرمانی حضورنده تحصیل ایتدکی صوک بخارایه واروب ، استفاده ایلدی .
 ساگردلری : حبیب الله بن رحمانقل القزانی ، نعمت الله بن مناسب البوبی ،
 عبد الجبار بن مستقیم القایچی ، مقصود بن عبدالکریم ، حماد بن خالد
 الصلاوی ، صبغت الله بن عبد القادر الشریفی ، فخر الدین بن مصطفی
 النورلاطی ، صالح بن یوسفی الجبلی ، حبیب الله بن اسماعیل السلمانی ،
 و غیر لر . خاتونی ابوبکر بن ابراهیم بن یوسف قزی عافیه دن صدر الدین
 اسمنده بر اوغلی قالوب ، ضیاء باش قریه سندده مؤذن اولمشیدی . بر
 مکتوبی اوشبودر : آخوند داملا عبد الستار داملا سعید اوغلینک جنابلرینه
 اعلام نامه ، بز یاگی بیسته نک اوکازلی امام و مدرس هم محتسب ابوبکر
 یوسفی اوغلندن شول خصوصده که فولاد بیکباو اوغلی ، نعمت الله اسماعیل
 اوغلی ، اسحاق محبه اوغلی ، محبه هم کنایسی ، بزه اعلام ایتدیلر : محله کزده
 متوطنه ب..... رفیق قزی محمود ملا اوغلی محمد جانغه منکوحه اولمش ، دیه .
 اوشبو مجلسده داملا محمد مخدوم هم وار . مذکوره ب..... ک اوز اقراری
 ایله مذکور مسلمانلر قاشده الان معلوم اولندی ، مذکوره ب.....
 صلیبه قزی فاطمه نی مذکور محمد جانغه نکاحلند رمش . دیه . مذکوره ب..... ک
 اوشبو کرداری شرع شریف حضرت نبوی گه محالنی اولدیغی ایچون ، حضرتلرکزه
 اعلام قیلهمز ، مذکور مسلمانلردن تفتیش ایدوب راست اولور ایسه شرع

شریفی حکمنی اجراء ایدوب، عبد الله مثناب و ماء جور اوله اینگز. اورمزنگ ذمه مزدن اسقاط قیلدق، (۱۸۲۹) نجی ییل، لقا شده.

۱۵۸ - سعید بن احمد بن حسین و بر روایت کور
 احمد بن محمد بن یوسف بن عبد العزیز بن علیکای بن
 یوسف بن عبد الرزاق بن عبد الله. احمد (۱۱۶۴) تاریخند وفات
 اولدیغی مرویدر. کنز یسی جبلستانک (شردان) اسملو قریه دندر. سعید بن
 باشقه، فضیله، اسلامقل، زلیخه، صاحبه، جعفر، ایمانقل، سالمه، سعید، اسمند
 بالالری وارایدی. جعفر بن احمد (شردان) قریه سنک امام، و سالمه ده (اره)
 قریه سنک مرتضی بن توق محمد نکاحند ایدی. فضیله، عبد الناصر بن حسین بن
 المحمد نام کیمسه نکاحند. قزان محرر لرندن اولان عبد القیوم افندی بنی دنیایه
 کتور مشدر. سعید بن احمد، الک مالک قزان مضافاتند (آشط) قریه سنک و اندن
 صوک (یوقاری سرده) قریه سنک و آنک صوکره سنک (کیشت) قریه سنک امام
 اوله رت، اخیرنده (۱۲۲۵) تاریخ حوداند قزان شهرند امام اولدی. طقسان
 یاشنده ایکن وقتند ایکیز قرت آلتی (۱۲۴۶) تاریخند ذوالحجه نیک آخر
 کونلرند وفات ایتدی [۱]، قبری قزانده در. مذکور قریه لراک هر
 برنده درس ایله مشغول اولمغله عربیه و فقهده کوزال ملکه سی اولدیغی
 مرویدر. مدرسه سنده یازلان بر فرائض سراجیه آخرنده بویله یاز و کورلدی.
 و تم الکتاب فی ولایة غزان و فی قریة آشط و فی مدرسه ملا سعید بن احمد و فی
 بد حمیل بن سعید ۱۱۹۴ سنه». (۱۲۲۶) تاریخند نعمت الله بن رحمت الله
 التالاسوی ایله براسکک ایشان دهییدی محمد توره خان نام کیمسه یه ایاروب
 حج سفرینه کتمشدر ایسه ده، یول اولنمادیغی سبیلی قریم ولایتندن کیرد
 قایتوب کلمشدر. بو کیمسه حقند فاضل مرجانی: اوائل حالند ایشنیاز
 افندی که ایاروب، قسقه تونلرده یستو فرض دکل اعتقادند اولوب، ترک
 ایتدک اولسه ده اخیرند بو اعتقادندن توبه ایتمش. «دیمشدر. قزان،
 دار اسلام اولوب اولمادیغی حقنده مذکور ایشنیاز افندی ایله مناظره سی

[۱] اما میترقه ده یازلادیغینه کوره (۱۸۳۱ - ۱۲۴۷) ییل ۲ نجی ایون معرم باشنده در.

لديغي مرويدر. خاتوني گلچهره بنت صلوات بن اسماعيل بن يونس دن
الستار، عبدالغفار، عبدالولي، احمد، جميله، فاطمه، اسمند بالالري
رايدي. عبدالولي نام اوغلي شاگرد ايكن وقتند بخاراده وفات ايتدى.
الملك حالند ابوالنصر عبدالنصير بن ابراهيم القورصاوى يه نكاحلنوب
لاق ايدلى، صوكره عبدالوهاب بن عبد الله الجبلى يه تزويج اولدى.
استاذلري: عبدالسلام بن حسن القاريللى، ابراهيم بن عبد الله المقرتى
لبارشى، ايشنيياز بن شيرنياز الخرازى، وغيرلر. شاگردلري: عبدالصير بن
الملك الجبلى، عابد بن عبد العزيز الكنارى، فيض بن عبد العزيز
الكنارى، حميد بن اسلام بن نور محمد الممدلى، رفيق بن مرادم، عبدالغفور
بن عادل شاه البالطه چى، وغيرلر.

۱۵۹ — فخر الدين بن مرتضى بن عبد العزيز بن بيك محمد.
اتاسى وفات اولديغي صوك، قزان شهرنده ايكنچى مسجوده امام اوأوب،
ايكيوز قرق يدي (۱۲۴۷) تاريخند، محرم آيند وفات ايتدى. قبرى
قزان مقبره سنده. خاتوني ابراهيم افندى قزى محبوبه ايدى. مزبوره داود
بن بيك كنه نام كيمسه دن آيرلديغي صوك، بوكيمسيه تزويج ايدلى،
وشهاب الدين نام اوغلنى دنيايه كتوردى. بو كيمسه حقند فاضل مرجانى:
«خوش لباس، شوخ مزاج، قليل العلم ايدى، هر نه قدر ايكنچى خاتون
آلمق قص ايتدى ايسه ده ابراهيم افندى قزينك: (اگرده خاتون آلور
ايسه ك، بشير بايغ، شكاييت ايدر مده سنى امامتن عزل ايتدر) ديه قورقتوى
سببندن، بويله مرادينه نائل اوله آلامادى» ديمشدر. بونى ايشند كلرنده
بو عصرده اولان اماملر خاتونلري: «كاشكى بزلرده ده بشير باي اولسه
ايدى، ملايرمزي عزل ايله قورقتوب اوسترمزه خاتون آلرماز ايدك!...»
ديه بلكه تأسنى ايدرلر. لكن بو زمان ملالرنى قورقتوق ايچون بشير
بايدن كوچلى هم ينگل يول واردر. اول ايسه زاكوندر. شويله ده
اماملر، منصبلرنده اولدقلرى مرتبه خاتون آلماق ايچون اوزلرينك باش
محكمه لرندن رخصت صورمق لازمدر. رخصتسز خاتون آلانلره معلوم جزايلر
تعين ايدامشدر. صايب ترجمه وفات اولديغند ياشى آلمشه يته ش ايمش.
جنازه سنى عبدالناصر آخوند او قومشدر.

(بشنچى جزء تمام اولدى)

آثار

ملکتمزده اولان اسلام عالمترینک و مشهور کیمسه لارینک ترجمه و طبقه لری،
تاریخ ولادت و وفات لری، و باشقه احوال لری حقنده یازلامش کتابدر.

آلنتیجی جزء

صاحبی

رضاء الدین بن فخر الدین

اذا عرف الانسان اخبار من مضى * توهمته قد عاش من اول الدهر
فكن عالما اخبار من عاش وانقضى * وكن ذانوال واغتم آخر العمر

« اوفا »

۱۳۲۲ سنه

آلتنچی جز ایتداسی

۱۶۰ — شفی بن علی بن ارس بن شغای بن یانغوراز
بن بایغوراز. قزان مضافاتنده (ممدل) قریه سنده امام اوله رق وفات
اولدی. جمعیت شرعیه اورنبور غیه ده هم ایکی نوبت اعضاقلده اولندی.
ایکیوز طقوز (۱۲۰۹) تاریخنده شوال آینده (اوقا) ده ایکن وقتنده
مختارات النوازل کتابی، هم (۱۲۲۱) حدونده فتاوی بزازیه کتابی یازوب
تمام ایلمشدر. وفات ییلی معلوم اولمادی. محمد شریف اسم او اوغلی ممدل
امام هم آخوند اوله رق (۱۲۵۵) ده وفات ایتدی. عبد الرحمن بن محمد شریف
الکرمانی شا کردارندن ایدی. عبد السلام مفتینک (۳۵) نچی مکتوبنک اسمی
من کوردرد. اوشبو شفی بن علینک ترجمه سی بر قدر مقدم ذکر ایدلنورکه
تیوشلی اولدیغی مالدده اونودلنوب بو یره قالدی.

۱۶۱ — بیکچنطای بن جعفر بن مسالم. قزان مضافاتنده
(قزانباش) اولنده امام اولوب، ایکیوز اوطوز اوچونچی (۱۲۳۳) ییلده
وفات اولدی. جمعیت شرعیه ده برطوتاشدن اوچ نوبت اعضاقلده اولندیغی
مرویدر. (اوقا) ده ایکن وقتنده براختری کتابی صاتوب آلوب (۱۲۱۱) تاریخیه
اسمنی یازوب قویلمشدر. بو کیمسه ده غفلته مبنی بو یره قدر کیچکوب یازلندی.

۱۶۲ — عبد الوهاب بن عبد المجید. قزان مضافاتنده (توبان
آتی) قریه سنده امام اولوب ایکیوز قرق آلتی (۱۲۴۶) ییلی حدودنده
وفات اولدی. اصلی قزان اهالیسندن ایمش. عبد الغفار بن سعیرک قاین
آتاسی ایدی. جمعیت شرعیه ده نه قدر مدتدر اعضاء اوله رق خدمت ایتدی

مرویدر. عطاء الله نام اوغلی قزانده طوروب وفات ایلدی. بو کیمسه
هم یا گلشلق سببندن بر قدر صوگه قالوب یازلیدی.

۱۶۳ — عثمان بن رحمت الله. (توبان سردی) قریه سنک امام
اولوب، ایکیوز قرق آلتیچی (۱۲۴۶) ییل شهر رمضان باشنک (۱۸۳۱ م
۳ نچی فورال) یتیمش بر یاشنک وفات اولدی. حجازه واروب حج ایله شپدی.
جنازه سنی (الوغ سرده) ده امام عبید الله ملا عبدش اوغلی او قومشدر. شاگردلری:
حبیب الله بن مرتضی الزمینچه وی وغیرلر. بو کیمسه حقنک فاضل مرجانی:
«زمانه سنک مشهور بر ذات ایدی؛ (ایشی) قریه سنک (حاجی ارملی) هم قزی
(عائشه) اسمنده ولیلر قبری وار، دیه زیارته یورمک بدعتنی امدات
ایتدی؛ بلکه بوسوزی شرف الدین بن حسام الدین المسلمی کتابنه اشانوب
ایتمش اولور، یا که تاوندن (تاغندن) چقمقده اولان چیشمه دن استلال
ایلمش اولور، چونکه عوام خلقی کوب وقتده ولیلر قبری اولان یردن
چیشمه چقادر، دیه گمان ایده لر» دیمشدر. بز دیپورزکه: (ولی) دیمکدن
مقصود، جناب الله دوستی دیه کی مراد اولنورسه، بونی بیلمک ینگل
براش دگلدر. قبرلره یوروب عمر اوز درمغه وقبر مجاورلرینه آقچه صرف
ایتمکه کوره مکتبلره یورمک و علم یولینه بایلی فدا ایتمک خیرلی ایدکی
طوغر و سنده اسلام شریعتنده یوزلر و بیگلر ایله دلیل اولندیغی حالده، نه
چاره درکه خلقمزه علم آغاچی چیچک آتمادیغندن، بونی بیلن آزددر. اهل
اسلامک قبر ایله قباق [۱] یولینه طوتمش آقچه لر یله دنیا زورلغی مکتبلر،
دارالعلم و دارالمعارفلر تاسیس ایلمک ممکن اولور ایدی. بر ذاتک:
«محمد (صلی الله علیه وسلم) عمری بوینچه انسانلری توحید دعوت ایتدی،
و وثنیتک حتی تامرینه قدر صوروب تاشلامیه موفق اولدی، فقط کندیسندن
بر قدر زمان صوگ کلن اتباعی، بونک بویله غیرتینک ثمره سنی تلف ایتدیلر،
زیرا تورلی اسم و تورلی صفتلر ایله وثنیتی کیر و اسلام شریعتنه
قوشدیلر! دیدکی سوزینک تحتنه، ولیلر زیارتلرینه، ایزگیلر
چیشمه سینه وغیر وغیر شریعتچه مأمور اولنمیان یرلره دین اسمندن یورمک
هم داخلدر، ظن ایدلنور!

[۱] آراقی مائلمقه اولان کیتدر. ترکی کلمه سی اولدیغی حالده، قاموس ترکی ده ذکر اولنما مشدر.

۱۶۴ - عبد اللطیف بن ادهم بن ابی بکر بن موکای.
اصلی قزان مضافاتند (پوکال) اسملو قریه دندر. اک الک اوله ری
ابوبکر، اور مضافاتند باشقرد خلقی آره سندہ اولان (بولوق) قریه سینہ امام
اولمشیدی. صاحب ترجمہ عبد اللطیف هم اوشبو قریه ده دنیاہ کلوب
و کمالت صاحب اولدیغندہ امام و مدرس اولمغله ایکیوز قرئی یدنجی
۱۲۴۷ سنہ صفرندہ (۱۸۳۱ م) و بلاء عام ایله وفات ایتدی. درسی یالاکز
اون ییل اولوب، یاشلگندہ ارتحال ایدرک: «ان الکرام لقلیلة الاعمار»
مثلنه مصداق اولمش. بونک وفاتیلہ اورال تاو لرینک مشرق طرفنک علم
شوکتی سوندکی روایت ایدلنور.

عبد اللطیف حضرت، زمانه سندہ اولان عالمک بيوکلرندن وقاعه سیله
تعلیم ایدن دوراندیش و اهل خبر زمره سندن اولمش ایمش. درست
عالم و طوغری ذهنلی، ملایم، درست یازولی اولدیغی کبی، شاگردلری
هم عمومًا معلوماتلی اولور ایدی، دیورلر.

کندیسی یاش بر مدرس اولدیغی حالده، درس حلقه سندہ اک یراق
ولایتلردن کلن و کوب عالملردن استفاده ایدن پیش قدم ذاتلر اولنهرق،
حرص و محبت اوزرنده تحصیل ایدر اولمشلردر.

اک الک آتاسی حضورنک اوقوب صکره الوغ شېخلر حضورنده تردد
ایدرک استفاده ایلمش، و مستثنی ادیب و ظریفلر ایله صحبت ایتمشدر.
استاذلری: سیف الدین بن ابی بکر الشنگاری، عبد الرحمن بن محمد شریفی
الکرمانی، ولی الدین بن حسن البغدادی و غیرلر. شاگردلری: مفتاح الدین
بن زین العابدین، قربانعلی بن یولداش الاقیاری، عبد الحکیم بن
قربانعلی الجارداقلی، عبد القادر بن قهرمان الصفاکولی، عبد اللطیف
بن عبد الکرمیم البولقی، اشرف بن سیف الدین الکیچوچاطی و غیرلر.
بالالری: محمد جان، محمد شریف، محمد ولی، فاطمه، شریفه، عقیفه، کامله،
در. فاطمه، مفتاح الدین بن زین العابدین نکاحنده؛ عقیفه، محمد صفا
بن سیف الملوک نام کیسه نکاحنده اولمشلردر. شرح عبد الله کتابنی یازوب

الاوترايماني نك ايكي عدد رساله سي وغير قسقه قسقه تأليف لر و اردر .
 جملة دن امام سيوطي نك قبر سؤالي حقنده اولان رجوزه سي ، جلال الدين
 الدواني نك سعد الدين الاستربادي يه يازمش افعال عباد حقنده اولان
 رساله سي ، قطب الدين الرازي نك تحقيق الكليات حقنده اولان تأليف
 دواني نك ايمان فرعون حقنده اولان رساله سي ، علم طبه مشهور اولان
 الموجز كتابي وغير لر و اردر . بعض اورنلرنده اوشبو روشده تار يخلر
 وار : « ١٨٠٤ ده صبا قريه سنده ٢١ نجي حملده عبد اللطيف بن ادهم بن
 ابي بكر في مدرسة مولانا سيف الدين بن ابي بكر الشنكاري ، تم منقولا مما كتب
 مؤلفه مولانا واولانا نجم الزمان عبد الرحيم بن عثمان البلغاري على يد الفقير
 عبد اللطيف بن ادهم لاجل ملا عبد الرحمن بن عبدش الصباوي » . بوندن
 باشقه دخي اوشبو رساله و اردر : (١) بسم الله الرحمن الرحيم . الحمد لله آجلا
 وعاجلا والصلوة على نبيه وآله كاملا وفاضلا اما بعد فان الفاضل الجامع بين
 العلوم العقلية والحاي بين الفنون النقلية صدر الافاضل وبحر الفضائل العلامة
 الدواني الصديقي استاذ الامام (كذا) التحرير صاحب البيان والتقرير مجمع
 الفضائل المتأخر (كذا) استاذ الافاضل والا كابر مولانا خواجه جمال وهو استاذ
 الفاضل العالم العامل الكامل حاوي صفوة الفضائل بحر الندوي (كذا)
 والفواضل مولانا ميرزا جان وهو استاذ الفاضل المحقق والبحر الكامل المدقق
 حلال المشكلات الدينية مدافع الشبهات اليقينية مولانا يوسف القراباغ
 وهو استاذ مولانا قطب الطالبين وغوث السالكين سلطان الشريعة وبرهان
 الطريقة قدوة ارباب التقوى واسوة اصحاب الفتوى جامع مكارم الاخلاق
 مرضى الشماثل في الافاق عالم المعقول والمنقول امام الفروع والاصول
 حاوي حقائق علمي الباطن والظاهر المدعو بين العشائر (كذا) بمولانا
 شريف وهو استاذ صدر الافاضل ويدر الافاضل (كذا) شيخ الفنون الاولى
 امام العلوم العربية علامة في المعان والبيان فريد ماهر في التحقيق
 والتبيان ذي الفضل الجليل عديم النظير فقيد المثل المولى المشهور باخون
 (كذا) عنايت شيخ وهو استاذ الفاضل الكامل العالم العامل عارف الدقائق
 واقفي الحقائق صاحب البيان فصيح اللسان ناظم الشعر الرائق ومنشئ النظم
 الفائق مجمع الاخلاق الزكية ومحرز الاداب السنية مشهور الافاق مرضى الاخلاق

منتخب الاعالی مختار الموالی شیخ الاسلام والمسلمین المولی محمد هادی خواجه
المشهور بابیشان استاذ وهو استاذ ابنه مولى الفاضل (کذا) استاذ الزمان فارس
المیدان بقیة السلف قبلة الخلف للال المشكلات الدينية وكشاف الشبهات
البينية (کذا) عاقل قوانین الفروع والاصول ضابط مسائل كل الفنون من
المعقول والمنقول زبدة ارباب التقوى وعمدة اصحاب الفتوى واقفی بینات
الشرع وآیات التنزیل وكاشف مخدرات الكتاب بالتفسير والتأویل صاحب
الذهن الوقاد ذو الفطنة والطبع النقاد ملاذ الجمهور شفاء الصدور شیخ الاسلام
والمسلمین برهان الشريعة والدين المولى عطاء الله البخارى وهو استاذ الفاضل
لكامل حاوى الاصول والفروع من كل الفنون المسمى بمولانا سيف الدين
بن ابى بكر البلغارى وهو استاذ الفقير العبد الذلیل الغریق فى بحار الجهل
العلیل عبد اللطیف بن ادهم بن ابى بكر البلغارى .

ملاحظه : ظنمه كوره او شبور ساله ، بخارا طرفند اولان عالمار طرفندن
تألیفی ایدلنوب ، فقط آخرند اولان ایكى جمله ، صوكره دن بومملكتنه منسوب
اولان برى طرفندن الحاق ایدل مشدر . زیرا بو كبی مبالغه واولچاوسز مدحار
ماوراءالنهر خلقینه مخصوص اولان بر عادت ایدكى هر كیمه معلومدر . اگرده
یونده اسملى منكور اولان حرمتلو ذاتلر ، قبرلرندن قایتوب ده اوشبو
رساله نى كورمش اوله لر ایدی ، اك الك ، رساله نى یازان ذاتى تابوب
قولندن قلمنى آلوب صندروب تاشلارلر وبونكله برابر : « ای میزانسن
آدم ! كله چك كونلرنده سوال وحساب اولنه چق كیمسه لر بویله صفتلنورلرمى ؟
بوقسه بویله مدحیه لره بزلرى رضالر ظن ایتدكمى ؟ ملت اسلامیه كه بویله
فد متلر ایدن ابراهیم النخعى ، شعبى ، اصمعى ، اعمش ، ابن جریج ،
اوزاعى ، ابو عوانه ، زهرى ، شریح ، مسروق ، نصر بن شمیل ، وكیع
بن الجراح ، طحاوى ، كرخى ، مزنى ، بویطى ، ابن بطلال ، داود الظاهرى ،
ابن عبد البر ، ابن جریر وغیرلر ، ساده اسملر یا كه عادى لقبلر ایله ذكر
اولنسوندلرده بزلر حتى آنلره شا كرد اولمیه استحقاقمز اولمادیغى حالده بو
كسى بیوك مدحارى تاشمقده اوله چغز ؟ . . . والله بو شیء بزلردن اولماز ،
بوگما رضا اولمق صبیلقدر ! . . . » دیرلر ایدی .

واقعا معصوم اولمیان عادى عالمار بو كبی لفظلر وبو كبی تعبیرلر

ایله ثنا اولتور لر ایشه ، اصل ثنایه لائق اولان پیغمبر لر علیهم السلام حضراتلری
نه کی سوز لر ایله مدح اولنه چقدر در ؟ . زیرا آفلره نه بر درجه ونه بر
عرب سوزی قالما مشدر . عالملری مدح ایلمک گوزل ، لیکن بونک ده بر
معلوم درجه سی واردر . انسانلرک حرمتلری ، حقارنده اولان مدح کلمه لرینه
نظرا دگل بلکه دنیایه کوستر مش اولان خدمت لرینه کوره اولچانور .
عربلرده (ابو العباس ، ابو العبر طرد طیل طلیزی بک بک بک)
اسمنده [۱] بر کیمسه اولوب ، شهرتی ده آنچق اوشبو کولکوا اولان اسم
سبنددر ، یوقسه باشقه چه بر کمالت ایله معروف اولما مشدر . (الجاحظ)
دیه ده کنیه ایدلن ایکنجی بر عالم هم واردر . بو صو کغیسی الوغ و کچوک
حتی مکتب بالالرینه قدر معلوم اولدیغی حالده ، اولکیستی بیان آزددر
بوندن اگلا شد یغنه کوره فضیلت ، یاروم بیتدن عبارت اولان مدحیه لر
وبر سطر اولان اسملر ایله دگل بلکه هنر ایله اولور . ملاحظه بونک تمام
اولدی .

(۲) ذهب الفقیر (عبد اللطین بن ادهم) فی اول خروجه الی المدرسة
الی خدمة مولانا معاذ رحمه الله تعالى (ف) ابتدأنا (فیه الدرس) من
التصریفی وکنا فی خدمته نصی سنة ثم ذهبنا الی خدمة مولانا عبد الرشید
بن ایمانقلی (لا) تاشکچوی ثم ذهبنا الی خدمة مولانا الشیخ الحاج ولید حسن
شیخ الغزانی المتوفی بها ثم ذهبنا الی خدمة مولانا سیف الدین بن ابی بکر
الصباوی ثم ذهبنا الی خدمة مولانا عابد بن عبد العزیز اورناشباشی ثم
ذهبنا الی خدمة مولانا نعمة الله النلاساوی وکنت فی خدمته شهرا ونصف
شهر ثم ذهبنا الی خدمة مولانا الفاضل العالم التحریر حاوی الاصول والفروع
المولی عبد الرحمن بن محمد شریفی وکان رحمه الله تعالى ذکیا کیسا حافظا
للقرآن قوی الحفظ کامل الذهن سلیم القوى صحیح البدن ذا غیرة ومروءة حتی
کان یخاف منه الاکابر والفجرة وکان عالما لجميع الفنون من الاصول والفروع
بحقائقه وحقائقه وعاملا بعلمه متقی غنیا مستغنی عن الخلق مفتقرا الی الحق
وکان رحمه الله موزون الحركات موزون السکنات یهتم بامور الدرس ولم
یترک الدرس یوما مرشدا ناصحا ینصح تلامذته ویدعو (لا) هم ویرشد هم

الى الحق والى صراط مستقيم وكنت فى خدمته استفيد من علمه بقدر طاقتى .
 اللهم انى اسئلك علما نافعا وعملا مقبولا وارحمنا واغفر لنا ولوالديننا ولاستاذنا
 اجمعين يا معيين ! . . .
 حاجى بغدادى طرفندن ويرلمش اولان اجازت يازوى اصل نسخه سندن
 اوله رفق او شيو يرده نقل اولنه در : بسم الله الرحمن الرحيم الحمد لله الذى
 انزل على عبده الفرقان . وبين فيه الاحكام والامثال والعبر والحلال والحرام
 (كذا) . والصلوة والتسليم على رسوله المبعوث على الانس والجان وهو
 محمد ابن عبد الله سيد ولد عدنان (كذا) . وعلى آله واولاده واصحابه .
 وخلفاء الراشدين (كذا) من بعده الى انقراض الدوران . وعلى
 الاربعة المجتهدين فى الدين والفقه وعلى سبعة المجتهدين (كذا) فى علم
 القراءة وراويهم (كذا) وتلميذهم (كذا) من الاستاذين (كذا) الى الان .
 بعد (كذا) اقول العبد (كذا) الضعيف النحيف الادون من عباد الله (كذا)
 الهادى وتراب اقدام المسلمين من الشهر بين والبادى (كذا) اعنى الحاج
 ولى الدين بن الحاج حسن الدين المرحوم البغدادى انى قد اعطيت الاجازة
 بالطوع والرغبة لاستعداده على ولى عبد اللطيف بن ادهم لتعليم القراءة
 من الكلام المجيد على الطالبين الراغبين فى علم القراءة واجتهد با جتهاد
 تام بلا تعصب (كذا) ولا تهور ولا حذر ولا طمع (كذا) بان يقول بقول لين
 وتكرار مبين ليفهم التلميذ بفهم كامل ولا يقول من عنده بل يقول من كتب
 القواعد (كذا) المتداولات والعبارات الواضحات لاني هكذا رأيت
 وسمعت عن الاستاذين من الموثقين فى هذا الفن واعلم يا ولى هذا اذنى
 لك لتعليم القراءة واذن الله ورسوله (كذا) لاني مأذون عن استاذ الاستاذين
 المجودين واعلم المتبحرين وافصح المقررين الملقب بشيخ القراء فى بغداد
 دار السلام صانها الله تعالى عن البليات والالام اعنى به مولانا الشيخ
 عبد القادر افندى البغدادى وهو ماء ذون عن استاذ الاستاذين ومرشد
 السالكين ومربي الطالبين واعلم العلماء فى عصره وشيخ القراء فى شهره
 (كذا) واقرا المجودين فى دهره الشيخ عبد الله افندى الاعمى المقرئ
 غفر الله ذنوبنا وذنوبهم وستر الله عيوبنا وعيوبهم واحشرونا ولسائر المسلمين
 (كذا) . حررت هذه الوثيقة (كذا) فى تاريخ القمريّة (كذا) فى ١٢٣٣ سنة

اثنی و ثلاثین و مائتان (کذا) بعد الاثنی عن (کذا) هجرة من له العز والشرق
فی سبع و عشرين من شهر شعبان المعظم و فی تاریخ الشمسية فی سنة سبعة
عشر و ثمانمائة و النی فی غرة برج اسد (مهر) و او قولما از صور قنده (اصلا: ب.)

۱۶۵ - زین العابدین بن عبد الله بن یار محمد الیولی (یولاق)
(یولاق) قریه سنده شیخک ایردوب، آلتمش اوج یاشنده ایکن وقتندک ابکیوز
قرق یدی (۱۲۴۷) تاریخنده شهر ربیع الاولده و بآده وفات اولدی.
اصلی خان کرماندن اولوب، بخارا، کابل طرفلرده سیاحت ایتدش،
و فیضخان بن خضر خان حضورنده تربیه لنوب طریقته مأذون اولمشیدی.
عبد اللطیف بن ادهم ایله دوستلی و محبت اوزرنده عمر کچرمش و آنک وفاتندن
آز کونلر صوکره قالوب، ارتحال ایتمشدر. اوغللری: نجم الدین،
فخر الدین، مفتاح الدین، در. مفتاح الدین، عبد الرشید آدلندک امام اولوب،
قرق بشنچی یاشنده (۱۲۶۵) سنه حدودنده وفات اولدی. صالح اسمنده
اوغلی قالدی.

۱۶۶ - محسن بن بیکقل بن ابراهیم الشاشی. اصلی
ساری کوشای مضافاتنده (یانق شاشی) قریه سنده نزر. آتاسی بیکقل، قزان
مضافاتنده (آشط) قریه سنده امام ایدی. محسن بن بیکقل، آخوند فتح الله
بن الحسین الاوری حضورندک تحصیل ایندکی صوکنده بخارایه واروب (کرمینه) ده
قاضی اولدی. اکیوز قرق یدی (۱۲۴۷) تاریخنده و بآده عام ایله وفات
اولدی. بخاراده اعتبار و قبولیت کسب ایدن قزانلیلرک اک مستثنالرنند ندر.
شاگردلری: حسن الدین بن بشیر التونفتاری، فخر الدین بن بیکمحمد
الایشی، فخر الدین بن ابی یزید الاثنوی و غیرلر.

۱۶۷ - ولی الدین بن حسن البغدادی. حاجی بغدادی
دیمکله مملکتهمرده مشهور و نامی بول کونه اقدر معروف اولان حافظ قرآن

و مقرعی در. دار الخلافه (بغداد) شهرنك (۱۱۶۹) پیلنده دنیایه گلوب،
 مذکور شهرده بر قدر تحصیل ایلمشیدی. (۳۳) یاشنك ایکن وقتنك (۱۲۰۲)
 تاریخك سیاحت قصدیله بغداددن چقوب هندستان، خراسان، مملکتلرنك
 یوروب بخارایه واردی، و آندن (یایق) یلغه سنی کپچوب اورنبورغ شهرینه
 کلمشدر. و آندن (سعید) قصبه سینه گلوب، ایکی مناره لی اولان جامعنك
 امام اوله رق ایکی بیل طور دیغی صوگ بعضا بر حاسدارینك سعایتی
 سببلی جاسوسلق ایله تهمت ایدلنوب، قرق کون محبوس قالمشدر. خیانتسز
 ایدکی معلوم اولدیغنك اولکی هالچه طور مقده، یا که کیمکده اختیاری
 اولدیغی اعلام ایدلمکله، بخارا طرفینه یوللانمش و کابل شهرینه واروب،
 بعضا بر عزیزار ایله صحبت ایتمشدر. صوکره تکرار (سعید) قصبه سینه
 کلمکله دیواننه قید ایدلماش و مذکور ایکی مناره لی جامع اوزرینه رسما امام
 اولمشدر. فراغت و جمع خاطر ایله تعلیم قرآن شریف ایدرک ایکیوزیدی
 (۱۲۴۷) تاریخنده شهر ربیع الاولده وفات ایندی، یاش سکسان دورت
 حدودنده ایدی، دییور لر. مولود رسول الله حقنده منظوم اوله رق ترکی
 بر کتاب یازوب، آخرنك (سرکن شته حاجی) سرلوجه سیله کنینك ترجمه
 حالنی یازمشدر. مذکور کتابك ابتداسی بویله در:

الله آدین ذکر ایدرم اولاً

واجب اولدر جمله اشد هر قله

الله آدی اولسه هر اشك اوکی

هر گیز ابتر اولمیه آنك صوکی

سرگن شته فصلنده اوشبو بیتار واردر بتم ان کام ایشنک

بیکنده ایکیوزده ایکی تاریخك

اون بیشیندی شهر ذوالحجه نك

ایلرم بسم الله تکرار

تیرك اوطان ایلدم عزم شاد

باسه کلدم یوروبن دمدم

تا که روسیه ترابنه قادم

نور یایقده وار ایکن برامصار

بلا میله «اورسکی» آکا اشتهار آه...
 (۱۹۴۰) طور مامفی آنداه چون جزم ایلیم
 شهر «اورنبورغ» دیه عزم ایلیم
 اول زمانده ویردیلر بگا خبرا قیل اخاب...
 بولاقینده قریبه «قارغالی» وار...
 بیکدن آرتق وار مسلمان خانه سی...
 قرا مسلمان کاشانه سی...
 مسجدر هر ناله برسی بامبار...
 کیمی تاشدن آغاجدن استوار...
 (۱۹۴۰) مار...
 اول...
 بونده تحریر سبب بودر یقین
 بو قرن دن صوک کلور آخر قرن
 آنلره مخفی بو عبرت نامه لر
 اوقویه چی حالدن آگاه اوله لر

کندی قلمیله (۱۲۳۳-۱۸۱۹) تاریخده عبد الناصر بن ملا سیفی الله
 نام کیمسه یه یازمش اولان اجازت نامه سی کورلدی ایسه ده، عبد المطفی
 بن ادهمه یازمش اولان اجازت نامه سیمله نقطه بالنقطه موافق اولدیغندن بو
 یرده کوچررگه حاجت کورلمادی. اصل اجازت نامه سنین نقل ایدلن بر
 قاج نسخه لرده «وهو مأذون عن استاذ الاستاذین...» وهو
 مولانا الشیخ عبد الله الاعمی المصری «صورتنده یازلدیغی حالد، کندی
 قلمیله یازلانلرده «المصری» یرینه «المقرئی» صورتند یازلمشدر. تحریری
 لحن وخطالردن خالی دگل ایسه ده یازوی کوزل و مرغوبدر. فقط مهرند یازلان
 سوزار، اوشاندانی امضاسی اوقورلف بر حالد دگلدر.
 شاگردلری: حبیب الله بن رحمانقلی و بونک طوغمه سی آخوند عبد الناصر

رحمانقلی البیگی ، فضل بن ابراهیم ال-کیموی ، رحمت الله بن عبیدالله
 مکیزلوی ، طاهر بن سبحان الدقرئی ، عبد الجبار بن عبد ال-کریم الالمنی ،
 الدین بن سیف الملک السعیدی ، عبد الغفار بن عبد الحمید التونتاری ،
 بن محمد ال-کرمانی ، محمد بن حمید القزانی ، محمد صفی بن عبد النصیر
 الدایی ، الحاج علی بن ابی بکر الحاجطر خانی ، عبد اللطیف بن ادهم
 بولقی ، عبد الناصر بن سیف الله ، عبیدالله بن ابراهیم البیرکوی محمد
 بن مستقیم السپایی و غیرار . بیرکوی به اولان اجازت نامه سنئی (۱۲۳۲ -
 ۱۸۱) ده (۲۷) نجی شهر رمضان و اول اسد تاریخله یازمشدر . سعید
 سنک خاتون آلوب بالالری اولدی . قبری ده سعید ده در .

بو کیمسه حقنده فاضل مرجانی : « کرچه علوم عربیه ده کامل ماهر دگل
 ایسه ده علم قرأتک کامل استاذ ایدی ؛ داوشی بخشی و کویلری خوش
 دی ؛ زمانک اولان مقرئلرک شیخی ، صالح و عفیغی ایدی ، کوکلی درست و اعتقادی
 ایت ایدی ؛ حج و جناب رسول اکرم حضرتلری زیارت اینمشیدی ؛ سعید
 سنک (۱۲۳۶) تاریخک بخاراده اولان حسین بن محمد ال-کرمانی به اجازت
 یبارمشیدی ؛ بخارانک مشهور مقرئلری اولان عبد الباقی ایله حافظ عشور
 کیمسه به شاگرد اولوب ، قرأتلری ترمیم اینمشلر ایدی ؛ هر بر شهرده
 صوصا بزم (بلغار) و (قزان) بلده لرک و آنلره تابع قریه لرده اولان مقرئلر ،
 و غریدن طوغری به ویا که آنک شاگردلرینه شاگرد اولمشلدر . دیه شدر .

۱۶۸ - زین الدین بن هاشم بن تلکای بن بایقرا بن
 ور دولت بن طولیار . اوقا توابعنده اوزن یلغه سنک (ایدلبای)
 ریه سنک امام و مدرس اولوب ایکیموز قرق یدنجی (۱۲۴۷) ییلک یاشلگنک
 فات اولدی . باشقرد طائفه سندن ایدی . استاذی سعدی بن مقصود آلاتای
 فاتونی ده مذکور استاذینک قزی فرحنازدر . بونک وفاتنده اوشبو خاتونی
 طوغمه سی اولان دین محمد بن هاشمه و آنک وفاتک باطرشا بن خر مشاه
 سنک مؤذنه نکاح اولنمشدر . زین الدین حضرتنی ، عینان بن ولدان
 آلاتای : « دنیادن معرض ، مولایه مقبل و شبهه لردن متورع ایدی ، دیه
 ایده در . (۸۳۶)

۱۶۹ — معاذ بن بیک محمد القرامالی. استرلینامق مضاف (قرامالی) قریه سندندر. اورنبورغ یاقیننده (ایک) صوی بویونده اول (یاگما عمر) اولنده شیخ خلق ایدوب، ایکیز قرق یدنچی (۱۲۴۷) دورتنچی جمادی الاخری ده وفات اولدی و مذکور قریه ده دفن اولندی اوشبو قریه اهلی بر حادئه سببندن باشقه بریره کوچوب کندلرندده اورن روس خلقی یراشوب قریه بناء ایتدیلر و شو سببلی معاذ حضرتک قبر مجهول اوله رقی قالدی. قریه خلقی کوچدکندن صوگ، مسجداری قریه سنه دن آرتقی اورننده طوروب، اخیرنده (ایک تماغی) اسملو قریه کوچرلوب سالندی، دییورلر. استرلینامق توابعنده (طوقای) قریه سنه مسعود بن زین العابدین حضورنده تحصیل ایدوب، سعید قصه سنه اول ایشان بن محمد الامین حضورنده تربیه لنوب تصوفک مرخص اولدی. صوگ (تخارا) و آندن (کابل) ه واروب، شیخ فیضخان بن حضرخان صحبتته ایرشدی بو مملکته کلدکنده (اور) شهرده داود آخوند نام کیمسه عصرنک منشور اوله رقی امامتک ایلدی. صوکره (یاگما عمر) اولینه هجرت ایدوب وفات ایلدی. یازوب تمام ایلمش بر شرح عبدالله آخرنک بویله ثبت ایلمشدر «صاحبه و مالکک معاذ ملا بیک محمد اوغلی، یازلدی (۱۱۹۶) نچی ییل (طوقای) اولنده ملا مسعود حضرت ملا زین العابدین اوغلی مدرسه سنه،

شاگردلری: عبدالحالی بن عبدالله بن طاهر بن امت، عبدالمطین بن ادهم البولقی، سعدالدین التاشلی و غیرلر.
خاتونلری: حکیمه بنت عبد الرقیع بن بیک محمد الیلا غوری، شمس النساء بنت عبد الرقیع، شهربانو بنت بیرم علی العمری، در.
بالالری: محمد الباکی، عائشه، فاطمه، رضیه، محمد عارف، در معاذ حضرتک ترجمهء حالنی بیلوچیلر: «عالم، متغنین، متقی، منشرع، ذات ایدی، دییورلر.

۱۷۰ — شمس الدین بن عبد الرشید بن عثمان بن عبد القادر. ایکیز قرق سکزنچی (۱۲۴۸) سنه ده مصر القاهره ده وفات

ی اصل (قشقار) قریه سندن اولوب، بخارا ده تحصیل ایتیمشیدی. دیو
 قایتدیغنده (تاشکلیچو) قریه لنده بیوک بر شهرت ایله درس ایتدی،
 ده حج نیتیه سفر ایدوب، مصر القاهرة ده ابراهیم پاشا (۱۲۵۹ م) ده
 (ایله صحبت ایلدی. مصر القاهرة نك دار الفنونده (؟) فارسی
 معلم لگنده اولوب، حج ایتمازندن مقدم وفات اولدی. روحه
 استاد لری: عبد السلام بن عبد الرحمن القورصاوی، عطاء الله بن
 البخاری و غیرلر. شیخی ابو صالح الخاج الترمکمانی ایتدی، عالم،
 ینکل طبیعتلی، گوزل صحبتلی، صاحب مزاح و بر قدر مسرق ایتدی
 سبیدن کوب کیمسه لرك مالشی ضائع ایلدی؛ ابو الطاهر عبد الصیر
 و صاوی شریکلرندن اولوب، آنک حقنک اعتقادی بخشی و آنک طرفتی
 زام ایدر ایدی؛ دیورلر. وفات اولدیغی کونک بومملکنک (تاشکلیچو) ده
 عرد قزی و مصرده علی اسمنده بر اوغلی قالمشدر. آتا آنادن مودوم
 یتیم باللا اولدیغی حالده (تاشکلیچو) قریه سنده ابو یزید بن ابراهیم بن
 ک بن طوی خواجه اسمنده دولتی بر کیمسه تربیه نیک تحصیل علم و کسب
 رفت ایتیمشدر. حتی من کور ذات، بلونک بخارا دن قایتوئده غایت مکمل
 رتده مدرسه لرا بناء ایدوب، حاضر ایتیمشدر. روحه عطاء الله بن طوی و اولان
 حقیقی تلمیذی و معلمی و روحه عطاء الله بن طوی و اولان حقیقی تلمیذی و معلمی و روحه عطاء الله بن طوی و اولان

۱۷۱- اسکندر بن علی بن آیط (عید) بن حسین

حسن بن طویکلدی بن ایلتمر بن بیگتەر بن
 ق سید بن ایهم بن بای توکل بن الدرغش بن
 کش بی بن اوس بی (الکس بی) بوگله مضافاتنک بیوک
 درس لر، شیکلر و بو کونه قدر دوام ایتیمک اولان مدرسه لری ایله شهرت
 ولان (بیرکه) قریه سنک، محمد قل بن تابای وفاتی صوکنک امام و مدرس
 ورق، ایکیوز قرق سکر (۱۲۴۸) تار یخنده محرم آخرنک یاخود صفر
 اسنده (۱۸۳۲ نچی ییل ۱۷ نچی ایونده) یتیمش بش یاشنده وفات
 اولدی. قبری بیرکه ده دره بوکیمسه بارنچه زمانلر محمد شریف بن ابراهیم

ایله بر مسجدده امامت ایدوب، صوکره اوچونچی مسجد بناء ایدلمکله
 شریف اورایه کوچری و بو ذات ده یالکزی قالدی. محمد شریف
 ابراهیم، اسکندر بن علی، مصطفی بن امرنام اوج ذاتک مدرسهلری
 اورنده فقط کندیلارینک حجرهلری آیرم ایرم بنالرد، اولمیش و شول حال
 شاگردلری تربیه ایدر اولمشلردر. محمد شریف هجرت ایتمکله، مصطفی
 بن احمد ایله اسکندر بن علی وفات اولمه اریله، بو مدرسهلرک جمله
 اوچونچی مسجد امامی و محمد شریف بن ابراهیمک خلفی اولان عبیدالله
 ابراهیم تربیه سینه قالمشدر. اوشبو مدرسهلرنا شول کوندن بو زمانه قدر
 علم طالبلری ایچون بر ماجاء اولمغله، بر بری صوکره نوبت اوزره
 چوق فاضل مدرسلرده نشر معرفت ایتمشلردر. جزاهم الله خیرا.
 بالالری: محمد، احمد، محی الدین، در. و بر چوق قزلری
 اولوب، بونلردن بری (کرکشلی) قریه سنک شرف الدین بن یرکای نکاحند
 و بری (اورص صو) قریه سنک باقی ملا نام کیمسه ده وسیع اسمند اولان
 دخی بر قزی بیرکده عبیدالله بن ابراهیم نکاحند ایدی. بیرکده، اسم
 تا بو کونه قدر قالان اسحاق بای، اوشبو ذاتک بر طوغه سی اولوب، حنی
 امام و مدرس اولمه سی ده اوشبو اسحاق اجتهادی سبیل اولدیغی سویلنور
 مسعود افندی: «اسکندر حضرتک اسنادلری بزه معلوم دگلدر. فقط سیاح
 بر آدم اولوب کوب اورنلرده یورمشدر، اورتا درجه ده علی اولوب
 تقریری آچیق، شاگردلار ایچون درسی فائده لی اولدیغی آکلا شلنور» دیبور
 اسکندر ایله اسحاقک دخی فیض الله اسمند بر طوغه لری اولوب
 بو هم بیرکده فیض الله بای دیمکله مشهور اولمشدر. اک الک فیض الله
 و آندن صو ک اسحاق و آندن صو ک اسکندر وفات اولدی، آره لرند ده یالکزی
 ایکیشار ییل مدت وقت اوتدی، دیبورلر.

۱۷۲ — مصطفی بن مرتضی بن محمد قل بن متای
 بن طو تیک المندشی. قزان مضافاتند (مندش) قریه سنک امام و مدرس
 اولوب، ایکیز قرق سکزنجی (۱۲۴۸) سنه ده شهر رمضان المبارکده (۷۰)

باشنده ايكن وقتنده وفات ايتمشدر. بخارا، كابل، و هند ستانك مشهور
شهرلر نك اوزن مدت سياحت ايتمكله اوج مرتبه حج ايلدى. بالالرى :
عبدالله، عبدالرحمن، در. قبر تاشينه اوشبوروشك عبرتلى سوزلر يازلامشدر:
« لقد نظرت على القبور فما ميزت بين العبد والمولى .

صانمه باقدم حاجى مصطايك قبر تاشيه

سنك عبرتدر، دو قونور هر كشينك باشينه

كان اماما عالما ومرشدا كاملا وغنيا سخيا وورعا تقيا وشيخا نقييا .
عبدالله نام اوغلى، بخاراده تحصيل ايتدى، و بر قدر ييللر حرمينده مجاور
اولدى، صوكره (۱۲۶۶) تاريخنك جده شهرنك وفات اولدى. بايمراد
بن محرم المنكاري شاكردى ايدى.

۱۷۳ - عابد بن دو كى بن زاهد الدينسى . بو كلمه

توابعنك (دينس) قريه سنده امام ايدى . ايكيز قرق سكرنجى (۱۲۴۸)
ييلده وفات اولمشدر. استاذلرى عبدالرشيد بن يوسف الاشطى، وغيرلر.
موسى اسمنده بر فاضل اوغلى قالدى. كندينك يازوب تمام ايلمش اولان
بيضاوى تفسيرى بو كونه بزم نوبتمزده در. هر نه قدر يازوى كوزل دگل
ونسخه سى ده بر قدر خطالى ايسه ده، باصمه كتابلرى آلميه قدرتمز يوق
وبو كى عزيز اثرلرى كورميه هر تورلى سبيلردن محروم ايكن بر وقتمزده
والد ماجد مزك همتى سايه سنده بو نسخه يى الة ايتميه موفق اولدق و قدر
الحال استفادة سيله مشرف اولدق. جناب الله مظهر عفو وغفران بيورسون !
مذكور نسخه (۶۱۶) كاغد ده اوله رق اخيرنك اوشبو عبارت يازلامشدر:
« وقد وقع الفراغ في مدة سنة من تسويد هذا التفسير الذي هو رئيس
العلوم من هجرة النبي صلى الله عليه وسلم في سنة ثمانية ومائتين بعد الف وفي
اربعة وتسعين وسبع مائة بعد الف في الرومية . في (۱۴) شهر شوال في وقت
الربيع في نجم جوزة في (۱۴) يوم منه وهو الاربعاء فناسب القول الذي كنت
اسمع من في الاساتذة ما يبدأ شيء في يوم الاربعاء الا ويتم ذلك الامر .
ومسوده المسمى عابد ابن تو كى من توابع البلغار . وهو ابن ثمانية وعشرين

سنة فقد تم في قرية (دينس) من توابع البلغار واوفلا وفي ناحية
بو كلمة . (۱۷۹۴ - ۱۲۰۸) ده امای (۱۴) وجوزة نك (۱۴) كوفنده تمام
اولدی .

۱۷۴ - دولتشاه بن عادلشاه بن عبدالله بن بغدادان

اصلری بوری مضافاتنده (بغدادان) قریه سنن ندر . عادلشاه بن عبدالله
(استرلیباش) قریه سنده امام و مدرس اولدیغی حالده سکسان یاشنه ایرشوب
(۱۲۲۷) تاریخنه وفات اولدی . قبری معلومدر . (بالقلی کول) قریه سنده
مشهور آخوند حسن الدین بن شمس الدین ، مینزله مضافاتنده (ورش مسلم)
آولنک شمعون ملا ، بونک مدرسه سنده اوقومشلردر . شمعون ملا ایسه طقسان
یاشلرینه ایرشوب میلادی ایله (۱۸۶۰) ده وفات اولدی . عادلشاه حضرتی
عالم ، عامل و تدریس خصوصلرینه ماهر بر ذات ایدی ، دیپورلر . یازوب
تمام ایلاهش برمطول نسخه سی آخرنده اوشبو عبارتتی ثبت ایتمشدر : « تمت
النسخة الشریفة علی ید عادلشاه بن عبدالله غفر الله ذنوبهما وقد کان افتتاح
هذه النسخة فی تاریخ (۱۱۷۵) وکان ختمه (۱۱۷۷) » . بو اورنی یازدیغمزده ،
عادلشاه حضرتک بر ایسکی مجمعی یانمزده اولنوب ، قوم آره سنن اینجو
ازلامکده اولان بر کس کبی یازولرنی تفتیش ایدوب چقدق . بونده ایسه
کندی قلمیله یازلان ایکی وصیت نامه سی واردر . بونلرک بریسی باشندن
بر بیت یاکه آرتق توشمش اولوب ، ایکنجیسی سلامتدر . اولندیغی
حالدرنجه هر ایکیسنی بو یرده نقل ایتدک . برنجیسی : « . . . و سرقندن
یخشی صاقلاب طوتارغه . صور اوچی کیمسه منفعت آلور ایچون ویروب
بعد قایناروب آلورغه . و بارچه سنی بر اورنک ویرده طوتوب ، هیچ
نسخه می بر بر سنن آیرلوب ، بر کیمسه الیک تأبید لک اوزره قالمازغه .
او غلم دولتشاهنی متولی قیلدم و اول نسخه لری یخشی صیانت ایدر ایچون ،
اوزم اون صومغه آلدیغم تیمرلی کونک سنن یغمی هم وقف ایتدم . مرور
ایام ایله جهان سراینندن باقی سرايغه او غلم دولتشاه هم کیدر اولسه ، اوز
صلبمندن وجوده کلمش او غلم اولوب مدرسه یه عالی یتار لک اولسه آنک

لنده اولور. اگرده بویله اوغللر ایکی یا زیاده اولوب هر بری مدرسه
 موتوب مؤمن و مسلمانلره منفعت ویروچی اولسه لر، اول وقت اوز حاللرینه
 مناسب اولان نسخه لری تناوب اوزره آلوب فائده لنورلر. اما ورثه لر
 اوز وارثلرینه میراث ایتماسونلر، بلکه اورنینه قویسونلر. صلبمن صوگ
 صوگ نبیره لر بومنوال اوزره متولی اولوب عمل قیلورلر وان سفلاوا. اگر
 دریتمن متولی اولوب اوزی فائده لنورلك کیمسه اولماز ایسه، منفعت
 کورلك عالمه ویروب فائده لندرر و صوکره کبر و قایتاروب آلور. حتی
 هرور ایام ایله مندرس اولانه قدر بربرندن آیرلمای مجموعی بر اورنک
 اولورلر. قایچان اجل ییلی ایسوب بنم عزیز عمری کیسوب، دارفنادن
 دار بقایه کوچسه م وارثلرله وصیتدر: بزم مورثمزدن درهم و دینار قالدی
 دیه آره کزده نزاع ایتمیه لر. زیرا درهم، دینار جمع ایدوب صوکه قویمق
 بنم عادتیم اولمادی. حق تعالی حضرتندن عفاف و خد متچی عاجر اولماز
 قدر تلادم، الحمد لله حق تعالی بودمچه اوز فضلی ایله عاجر ایتمادی.
 من بعد امیدم اوشند اقدر، سزله هم شویله اوله سز. ینه وفاتم صوکنه
 آچه و غیر ذاتلردن اوتوز صوم خیرگه تاراتوب ویتمش صوم فدییه ویره سز.
 باقین آوللره خبر اید سز. هم شول مجمعه بن مسکین ایچون باحلیلک اوتنه سز.
 مول نمازمی اوقورغه اوتنوب وفدییه ویرله چک عالم معتبر کیمسه اوله،
 نمازم، روزه م، واجب قربانلرم، زکاتم، عشرم ایچون دور ایدله لر.
 اوشنداق بر قاچ دور حقوق الناس و غیبت هم فامش سوزلرم ایچون،
 اهل بیت، اوغل و قزلرم حقنک اولان تقصیراتم ایچون دور ایتدره سز.
 کوز گناهلرم، حنت یمینم ایچون هم ایتدره سز. بن غریب نا تواندن
 صادر اولمش معصیتلردر، ایمدی پشیمان اولدق، لکن وقت اوتدی
 قایتاچق دگل، اما سزله غافل اولمیه سز. یاشلک وقتی شیطانک ایمش،
 آزعمر می چوق صاندق، اما چوق دگل ایمش ییل تیک اوتدی کندی.
 فدییه می قبول ایدنلر، فقیرلر، صالحلر، نماز اهللری اوله لر. حریص جهان
 وطمعلی اولمیه لر. بن عاجز غریبی یاد اولنمش کناهلردن قوتقارر ایچون
 اوله آنلرک هم حق تعالی کناهلرنی عفو ایدوب جننه کوندره. بزم کناهمز
 آنلر اوستنه قویلهماز، بلکه آنلر یالکز سبب اولورلر. قبرمک دورت

پوچماغنده دورت معتبر عالم اوطوروب بری سورء یس وبری سورء دغان
وبری سورء الم السجده وبری سورء ملک اوقویه لر وآنلره برر صوملق
ذاتلر ویره سز. بیک تهلیل اون ایکی کیمسه دن آیتدروب آنلره اوطوزار
تین ویره سز. قبرم اوزره کیرپیچ یا طاشدن بر بنا یاپدره سز. اخوان
خویش وقارنداشلرم، دوستلرم قبرمی بیلوب خالص بنم ایچون قرآن
اوقوب دعاء قیلماقلری ایچون هم حیواناتدن صیانت ایچون. فناسی عجله
اولدیغی ایچون آغاچه اعتبار یوق. آنک حق یوز صومدن طش اولور،
میراث بولوندکی وقت آنی اخراج ایدلنوب قالانی قسمت اولور. اگرده
برر کیمسه بنندن رنجو کوردکنی سویلرسه یا که فرسه سنی آلوب اونودوب
قایتارمای قالمش اولسه هر نچوک اولسه ده رضالندره سز. جمعه، عید،
قدر کچه لرنده بنم ایچون تصدق قیله سز. نفل نمازلار، قرآن اوقوب
باغشلایه سز، بن ایسه ترک و قتمک سزک غمکنی یییم. رسید اولمش اوغللرم
فا رسیده قالان بالالرمه شفقتلی اوله سز، اوقودرغه اجتهاد ایدوب ایزگی
یوله کوندره سز، اوزکز هم ایزگولر سوزنی، قارتلر نصیحتلرنی طوته سز،
آنلره انکارکوزی ایله قاراب تیل اوزاتمیه سز، بنم یرمه آتالق ایله سز،
نار سیده قالان بالالرمی آیرمیه سز. کینه دنیا معاشرتده یوکچی اولمقنی عادت
ایتمیه سز، بو ایسه آتامزدن وصیت ایدلنوب قالمشدر، بزهم تجربه ایتدک
پشیمانلق ییدک، سزلر تجربه ده ایتمیه سز، زیرا ناموافق اشه تجربه کرک
دکل. کتب الفقیر الی عنایة ربه الغنی الغافر عادلشاه بن عبد الله غفر الله
ذنوبهما برحمته ومنه. (۱۴) رجب (۱۲۰۳-۱۷۸۸) ییل (۲) نچی حمل.
بوندن صوک ایکنچی قلملرایله: «مولانا داملا عادلشاه عز و شرفه حضرتلرینک
صحت زماننده اوزی تحریر ایلمش مذکور وصیت نامه نک صدقنی اشهاد
ایتدکنده حاضر وشاهد اولوب بن اخوند عبد الخالق عباس اوغلی، وهم
بن فقیر داملا ذوالقرنین» دیه یازلمشدر.

ایکنچیسسی: «بسم الله الرحمن الرحيم. بن اشترلیتاق محکمه سینک
زیر تصرفنده اولان اصلی وطنم (بوری قازغان) اولوب، اون ایکی ییل
مقداری (اشترلیباش) ایلنک اولان مؤمن ومسلمانلرک مسجود جامعلرنک امامتک
ایدوب، حالمز قدر وعظ، نصیحت قیلوب، الله رضا ایچون اطفال مسلمین

وزره تعلیم ایتد کمزده (۱۲۱۷-۱۸۰۳) ابونا ابوالبشر آدم علیه السلام
 یقینندن (۷۳۱۱) تار یخنده بن عاصی، جافی، ضعیفی، نحیفی، حقیر،
 دلشاه کچن عمرمزی خاطرمنه آلوب نصب عین ایتدک. اوتمش هفتادسنه
 یرشوب بارچه سی بی فائک اوتوب فانی اولمش. صحائف دیوانمزی افعال کند
 وخیال باطللر ایله طولدر دیغمزدن چوق پشیمان اولدق.
 عمردن برکات، تندن سلامتک، الدن مال کتدی، هیچ برسنی
 قایتاروب آلف میسر دگل. اما حمد و ثنالر حق تعالی حضرتنه مخصوصدر،
 منده سیننه منت ایدوب اوطوز یدی بالاً وجوده کتوردی. بونلردن (۱۸) ی
 وغل (۱۷) سی قز (۲) سی سقط اولدی. (۱۸) اوغلدن (۵) سی ترک
 اولوب، اوز قاشمزدده بلاغته ایرشدیلر، سنت رسول الله اوزرینه کتخدا
 ایتدک، و بویولک لازم کلن ماللری تصرف ایلدک، قالان ایکی یاش اوغللرم
 محمد حسن ایله محمد علی یه، آنلر مقدارنچه تملیک ایدرکه اراده قیلیم
 ایسهده طولدر مق میسر اولمادی، تهی دست اولدیغم اجلدن. الوغ اوغلم
 دولتشاهه (۳۶۲) صوملق، عبدالستارغه (۲۹۰) صوملق، فرحشادغه
 (۲۰۲) صوملق مال صرف ایتدکمدن وارثلر مه مال قالمامش، آزا اولسهده
 بنم صوکنده قسمت اولنوب انقص بر انقص اوله رق مغبون اولماسونلر
 ایچون الله باری اوزالم ایله قسمت وهبه اوزرنک تملیک و قبض ایتدردم.
 کرچه مساوات اولمادی ایسهده اوزالم ایله صحت و قتمک تملیک شرع شریفه
 موافقدر، ظاهرا متفاوت اولسهده معناده متساویدر. اوج
 اسناد بیکه لرم اوچیسى اوج اوده طوروب ترکملک ایتدیلر. قزانلری قاشق
 آباق کبی نرسهلری هر برنک واردر. اوغلم شریفدن قالان ماللری آناسى
 وکچی خاتونم شفیععه گه در، بن اوز الوشمى ساقط ایتدم. اوغلم دولتشاهنى
 اصی ایلدم. نه روشنه یازمش ایسهده هیچ تغیرسنز اداء ایدهن. اوزم
 نیچوک تیوشلی ایدکنی بیلوب اشلهدم، اشم مؤبب اولسون. کچی اوغلم
 محمد علی که نرسه چقارلمادی، آنی اوقورغه بیوردم، ماله مغرور اولوب
 اوقودن محروم اولماسون. اوشبو وصیت هم هبه نامه (۱۸۰۳) ده باشلانوب
 (۱۸۰۴) ده تمام اولدی، ایون ایتداسنک. عادلشاه بن عبد الله.
 صاحب ترجمه دولتشاه بن عادلشاه، دولتشاه ایشان دیملکه معروف

و مشهور کیمسه اوله در. اول حالنده قزان مضافاتنده (قشقار) اسملو قریه در
و آندن صوك، اون طقوز سنه لر قدر (قورصا) ده امامت و تدريس ايله
مشغول اوله رق: «بو قزان يورتندك بايلرك زكاتلارنى كوب آشادم» ايمى
اوزم زراعت ايدوب، قول كسبم ايله معيشت قيلسم ايدى «ديه اورنبورخ
توابعنده اولان (چينلى) قريه سنه هجرت ايتمش واوراده ايكيوز قرق
سكز (۱۲۴۸) تاريخنده (۲۲) نچى رجبده (۱۸۳۲ دكا برسم) يتمش بيش
ياشند وفات اولدى. قبرى مذكور قريه ده در.

استاذلرى: عبد الرحمن بن محمد شريفي الكرماني وغير لر.
شاگردلرى: ابراهيم بن عبد النصير السعيدى، صالح بن سيف الله
الچرشوى، نعمت الله بن عبد الرحيم الپنزوى وغير لر. بخارايه وارديغند
شيخ ابو صالح الخالجي التركمانى حضورنده تربيه لنوب، طريقتده مآذون
اولدى و بو دياره كلكنده مريد تربيه سيله مشغول اولدى. هبت الله بن
سيد بطلال ايله نعمت الله بن عبد الرحيم نام ذاتلر، شيخاقد كندينه خانى
اولرلر.

خاتونى، قزان مضافاتنده (مامش) قريه سنه عثمان بن عبد الله قزى
شمسيه نامنده ايدى. اوغللرى: معتمد شاه، محمد صادق، عبد الله، عبید الله،
احمد شاه، عبد الرحمن، عبد العلام؛ قزلرى ده: صالحه، لطيفه. عزيزه
وغير لر در. عبد الله دولت خدمتنده اوله رق يكرمى بيش ييللر قدر كافتون
اولدى. عبد العلام، (۱۲۴۵) حودنده دنيايه گلوب بو كونده (ايلك)
شهرنده امام و اخوند در. احمد شاه بخاراده تحصيل علم ايتدىكى وقت وفات
اولدى، دييورلر. صالحه، (قالقاش) قريه سنه مفتاح الدين بن قايققل نام
بر فاضل كيمسه ده؛ لطيفه، (قوغاناق) ده تمور بك آخوند ابن ولدانده،
عزيزه، (ضياباش) قريه سنه عبد السلام آخوند ده؛ و بر قزى نعمت الله بن
عبد الرحيم الپنزوى نكاحنده اولمشلر در. اوغلى عبد العلام حضرت خبرينه
كوره، دولتشاه ايشان حضرتلرى بخارا شهرينه الك مرتبه اوله رق او قور
ايچون و آندن صوك ايكى دفعه شيخ تركمانى ايله كورشور ايچون جمله سى
اوچ مرتبه وارمشلر. شيخ تركمانى طرفندن ويرلن خط ارشادى، اوشانداق
تورلى وقتلرده يبارمش مکتوبلرى و بونلرله برابر عزيز و غايت نادر كتابلرى،

بؤك ذاتلار طرفیدن كلن حسابسز خطلار، جمله سی (۱۸۷۹) تار یخندك (ایلك)
 بوندك اولان یانغین وقتندك یانوب تلف اولمشلردر. من لایحه ایله تفتیش
 وفات اولدیغندك، هبت الله بن سید بطل نام خلیفه سی (مجمع آلا داب)
 ملو ترکی و منظوم کتابنده گوزل صورتده مرثیه سنی یازدی، ابتداسی
 ایسه بویله در: ایا دوستلر كلك عبرت آلك بو فانی غداردن
 ضرری صد هزار آرتق دخی زهری بتره ماردن
 بیلان صوقغان ششار اوتار جهان صوقغان اولوب کیدر
 آگا افسون اثر ایدر، بولنماز بوگا تیماردن
 آغونی افعادر ساچان آنك ده دفعیدر آسان
 هم آندن قورتلور قاچان قوتولغان یوق بو خوانخوردن
 زهی عبرت، زهی غربت، زهی هجرت، زهی حسرت
 زهی شدت، زهی محنت بزه بوی و فساداردن
 الحفی گوزل بر قصیده در. فقط بتون کتابی ایله برلکده اوشبو قصیده
 هم رسم خطلاری تصحیح ایدلنهرک لا اقل بر مرتبه طبع ایدلملی ایدی.
 ایسکی و طوزمش بر مجمع ایچنده دولتشاه ایشان اسمنه كلن مکتوبلردن
 رقاچ عد دلرینك نسخهلری نقل ایدلمشدر. شونلردن بز هم بویره بر
 فدارنی نقل ایتدك، اوچوب یوغالمش یا که اوزلنوب توشمش سوزلر
 رینه یالکز نقطه لر قویوب کیدر که مجبور اولدق. بو خطلار اصل نسخهلردن
 کوچرلن نسخهلردن کوچرلیدی.
 (۱) ایشان حضرتینك «ترکمانی ایشان اولسه کرک» ۱۷۹۶ نجی ییل
 ایون سه زده ملا دولتشاه غه تابشلامش مکتوبندن نسخه در. بسم الله الرحمن
 الرحیم. السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته. آخوند ملا محمد دولتشاه عزیز
 و مکرم باشند در باب افاده مخلصان مستقیم بودند و هر امور راه احتیاط پویند
 همما امکن از حرام و شبهة اجتناب سازند روز بروز ترقی بوند. من
 ساوی یوماه فهو مغبون و من کان امسه خیرا من یومه فهو ملعون و من لم
 یکن فی الزیادة فهو فی النقصان شنیده باشند طمع ما از شما بسیارست بسبب
 شما امید ست که عالمی منور شود به مردم ملایم باشید و نیکو خوی تغافل از

احوال خلق مرغوب است هر کس که بصفت نیستی بنزد شما آید تعل
طریقت کنید همچنان که بمردم دنیاوی کمتر اختلاط کنی
بسلامتی ما و فرزندان ما و برادران ما سحرگاهان دعا کنید و بخیریه
خاتمه امور ما دعاء کنید احوالات اینجایرا بالتفصیل نورچشمی ملاحظه
می کنید انشاء الله چونکه برادر و دلخواه ماست نسبت رابطه را ازینجا
منقطع نکنند که باعث تقویه باطن خواهد شد بمردم ایام مداره کنند از غی
مداهنت در خبر آمدست امرت بالمدارة کما امرت بالفرائض و از علو
شرعیه بطالبان درس گوید که در درس خافیه شما سخن لهو و لایعنی نکند
طالبان را تأدیب کنید و از غضب خدا بهراسانید بمردم طالب و عظم پند و وع
گویند که باطن آنها متأثر شود . السلام علیکم وعلی من لدیکم .

(۲) (۱۷۹۰۰۰۰) نجی ییل ایشان حضرتینک دولتشاه غه ارسال ایتمش
نامه سینک نسخه سی) . بسم الله الرحمن الرحيم الحمد لله الذي هدانا الى
صراط السنة والجماعة بفضلہ العظیم والصلاة والسلام علی رسولہ وحبیبہ محمد
الذي كان علی خلق عظیم وعلی آله واصحابه الداعين الى صراط مستقیم
عریضه داشت برادر قیامت آخوند داملا دولتشاه صحت و سلامت بوده
تعلقات عافیت انجام باشند در شرع شریف مستقیم بودند ، عملیات شرعیه
از دست ندهند بلکه عزیمت را محکم کردند در طریقہ عزیمت را اعتبار ست
همت را بلند ی دارند و متوکل مستغنی بوند پرسیده بوده اند که اشکار
توجه دادن و یاران جمع کردن میسر نیست مخدوما محبت آثار غرض از سیر
سلوك ادای وظایف بنده کی ست چنانچه در اول اسلام اذان شریف پنهان
بود بعد قوه گرفتن اسلام اشکارا شد این کردار شما بر وفق شرع ست
بلکه کلانان همچون میگردند این منافی طریق نیست پرسیده بوده اند که
بعض یاران داخل طریق گوشت اسب میخورند مخدوما از برای خوردن گوشت
اسب اذن شرع شده ست لیکن خود شما نخورید شاید که آنها تقلید شما
کنند چنانچه گودگان در کل فرومانده باشد کسی آنها را طلب کند که بیرون
برایید والا هلاك میشوند آنها نفع ضرر خود نمیدانند تا اینکه طلب کردن
بر آید ناچار همان کس از برای مخلص آنها خود را بکل می اندازد و بعد از آن
از کل بری آید آنها نیز تقلید کرده می بر آید از هلاکت مخلص باذن الله

یابد اینچنین شما هم بملایمت نصیحت کنی امید است که
 ندی پرسیده بودید که زنان خدا ترس داخل شدن طریق را آرزو داشتن
 ایشان اجازت شد از حضرت قطب الاقطاب طریقه یش اینکه همان زنان
 با طلب اگر محرم داشته باشد بوی ذکر تلقین کنند وی رفته بمحرمش
 کنند اگر بشما محرم باشد مثل عمه و حاله ، مادر و همشیره خود شما تلقین
 باید که بکرم آلهی بهره برند والسلام علیکم وعلی من لدیکم .
 (۳) (۱۸۰۵ نجی ییلده ایشان حضرتن مرسل مکتوبدن نسخه) .
 سم الله الرحمن الرحیم . السلام علیکم عرض بجناب مستطاب حضرت ایشان
 فوند ملا دولتشاه الهی سلامت بوده بعافیت باشند مکرما کتابه
 عالییه شما در اعزاز وارد کردید محمد ولید بای چنانچه اخبار سلامتی
 شان را رسانید بعد ایامی مرسله با کتاب مشکات الانوار بدست قطاع الطریق
 افتاده باز بفضل خدای کریم بدست فقیر در آمد دیگر اشیاء تلفی کردیده
 اخیره آخرت شد کتابرا مقابله کرده شد باز بدست محمد ولید مذکور
 تسلیم کرده شد امید است که بدست مبارک شما در آید بار انتظار شرح خادمی را
 بیمن همت شما و امید است که بدست ما بیاید انشاء الله تعالی . . .
 مساواک بایک رساله اصطلاحات صوفیه بخد مت شان هدیه فرستاده شد با کتاب
 مذکور ما را دعاء کنند اهالی و فرزندان و یاران اینجای همه تندر ستند
 الحمد لله علی ذلک حمدا کثیرا احوالات خود باز نویسنند خدای اگر کرم
 کند جمال مبارک شمارا بوبینم اگر میسر شود درین دار فردای
 در قیامت دیدار سعادت یاران را انتظار ست چونکه بسیار غرق بحر عصیان
 و تباه کاری ام و آلوده غفلت و امانی ام ای عزیز من ای دلسوز من ای
 محب دوست من زنهار زنهار در وقت استجابت دعا و بعد پنج فرض و بعد
 نهج دعا از برای مغفرت کناهای من و از برای آمانی و سلامت ایمان من
 از در گاه خدای طلب کنی که دعاء شما مستجاب ست الله الله دعا کنی ملا
 حبیب الله که آشنا از باعث کردار های وی از وی غبار خاطر شده
 بما اعلام کنید که خشنودی مافرع خشنودی شما کرامی ست اگر از وی راضی
 باشید ما هم راضی والا زنهار نویسد و دیگر بار اینکه شما کرامی چستند
 سلامتی ما را بانها نمایید که ما را دعا کنید ملا ابوالنعیم پسر ما ثبات العاجز

وصلاة مسعودی میخوانند با تکرار قرآن ملا ابوالجید و او پیش العالی میخواند
در عقب آنها هم دعا کنند و سائر فرزندان هم دعا کنند زیاده حلال . . . مختصر کلام .
(۴) (۱۸۰۸ میلادی مرسول فامه سندن نسخه) . بسم الله الرحمن الرحيم
السلام علیکم فرزندان بجان پیوند فضائل ما ب محمد دولت شاه حضرت مارا بد عا
خیر خصوصا دعاء خیریت . . . و فرزندان بعافیت صوری محلی یند الحمد لله
علی ذلك حمدا کثیرا . . . خاطری این سوخته فراق را تعلقی بجانب کرام
ثابت بود بنا بران . . . بگفت کو آمد کمینه مسکین را از رابطه منیغه منسی
ن سازند بیمن توجهات برادران آخرتی امید ست که ایمان بسلامت ازین
کهنه . . . برویم ایمانکه بما ست مرک . . . ست تعزیه بران برای کسی
ست که ایمان . . . هم امسال آیا شود یا نشود . . . بکار میکنیم انشاء الله
العزیز .

(۵) (بخاراده قطب الاقطاب حضرت ایشان مریدی طرفندن یبار لاش
خط نسخه سی) . بسم الله الرحمن الرحيم . السلام علیکم برادر آخرتی آخوند
ملا محمد دولت شاه ازین مسکین سلام عافیت انجام خوانند بسلامتی ما و فرزندان
وسلامتی ایمان مایان دعا سازند از شما قرة العین طمع دعا داریم و مستقیم
بشرع بودند و باحوال یاران بجان دل بوپردازند بیمن شما شاید دلهای غافل
انها حیات یابند و بدوام آگاهی متصفی باشند بلی از پیشگاه چنین آمد ست
لولا السنتان لهلاك النعمان [۱] شنید باشند مراد از خواندن عمل ست بد دنیا
و باهل آن بقدر ضرورت قیام نمایند مصراع : « باسکان بکنار این مرادر را »
اگر میسر شود بیشتر اوقات بمردم متدین همراه کردند (الناس سراق
العقول و قطاع الطريق) دیده باشند اگر بمردم نا اهل بر سبیل ندرت
خلطة نمایند نیت صحیح سازند شاید که بافند خلق بتوفیق آیند والا حاجت
نیست خصوص یارانیکه بطلب ذکر قلب بنزد شما آیند سعی سازید که
خوب متأثر شوند و خط و افر فرو گیرند بالجمله ملتزم سنت بوند و محتنب
از کراهت و بدعت (ما آتیکم الرسول فخذوه و ما نهیکم عنه فانتهوا) شوق
لقاء مادر ارزوی صحبت یاران اینجای که در باطن دارید مغتنم . . . که
ماسوی را میسوزاند و راه رابطه را کشاده میدارد که بخود شما واضح گردد که
در چنین این آرزو و در عدم این هوس دلرا چگونه مییابید البته بهر ذی لب

معلوم ست که وسیله هر شیء حکم آن شی دارد اینها وسائل وصول الله اند
 در چند وصول بی کیفی ست اگر میسر شود هر چه منافی آن ست دل ازو
 بطور کمرده شود باصول فروع را حسب المقدور درس میگفته باشند شاید
 شرف شما شرع شریف در انجار واج یابد بخواص وعوام رسوخ شود سبحان
 ربك رب العزة عما یصفون وسلام علی المرسلین والحمد لله رب العالمین .
 (۶) (قطب الاقطاب ایشان حضرتینک خلیفه سی طرفندن مرسول نامه سندن
 نسخه) . بسم الله الرحمن الرحیم . الحمد لله رب العالمین والصلاة والسلام
 علی رسوله محمد وآله واز واجم واصحابه اجمعین . عرضه داشت برادر دینی
 و مخدوم زاده کرامی آخوند داملا دولتشاه صحت وسلامت بوده ومع متعلقات
 عافیت انجام باشند عرض بخدمت شما که در استقامت شرع شریف بجان
 کوشند وسنن آداب را از دست ندهند چرا که هر کدامش قلعه یک دیگرند
 مهمل امکان راه احتیاط را از دست ندهند خواه خوردن وخواه درخفتن ، خواه
 در ملبس خواه در مسکن باشد چرا که احتیاط در عبادت واجب ست هر فعلی که
 بر ضای تعالی عبادت ست ودیگر اینکه خود بر ریاضت باشند بمردم خلیق
 بودند بطلمبه درس گویند بقدر ضرورت آمیزش نمایند وباهل دنیا کمتر
 اختلاط کنند مگر بنیت صالحه برای پند ونصیحت بسبب توفیق الناس بقدر
 ضرورت خلط نمایند از شما حضرت قطب الاقطاب (شیخ ترکمانی اولسه کرک)
 خوشوقتند فقیر نیز مسرور وپرسیده بودید که تلاوت قرآن کنم یا . . .
 هر وظایفی که طاعت باشد اختیار بدست شماست ودیگر پرسیده بودید که قاضی
 درس طالب ست در یک مسجد اگر اهل اسلام باشد شما مختارید کجای که دل
 شما قرار گیرد همان جا باشید ودیگر اینکه از دعا منسی خاطر نباشید از جانب
 فقیر از حضرت قبله گاهی خود دعا طلب نمایم تا اینکه برای يك دعا صد دعای
 مستجاب در حق شان حاصل آید نور الانوار .

(۷) (۱۷۹۷ نچی بیله ایشان حضرتندن ارسال اولنمش نامه شریفی
 صورتی) . بسم الله الرحمن الرحیم . السلام علیکم برادر کرامی آخوند ملا
 دولتشاه سلامت باشند برافاده طالبان مستقیم بودند که طالبان طریق قبل
 اراده ورد می داشته باشند مثل سنن رواتب ونماز تهجد کذا وکذا درسندن
 رواتب مثل سنت بامداد یاظهر یا مغروب یا عشا تارك اینها آثم ست تهجد

از سنن رواتب نیست الا هم فالاهم اول طالب را تزکیه باطن و تخلیه آن
از غفلات بدوام ذکر بصفیت فنا بصیحت اهل الله یا بخیریت مرشدان بودن
بفنائی صفاتهای خود هر چه گیرد علتی علت شود (?) بزرگان گفته اند که
مریض تا زمانی که از مرض برئی نشود از غذاهای نفیسه و لذیذ هر چه
خورد مضرات صراحت از او را دافعه هم منع نکنید تا بحال فنا فی الجملة
نرسد امر نکنی بعدیکه بنفی اثبات در آید فی الجملة اطمینان حاصل شود
اوا بین یا سنن قبل العشاء و بعد العشاء و سنن عصر فرمایید کنجایشی دارد
هر کاری که زیر شما گذشته است آنچنان هم دم معامله کنید السلام علیکم
و علی من لدیکم .

اوشبو مکتوبلرک آخر لرندہ یاز وچینک اسمی معلوم اولمادیغی کبی ،
نه یرده یازلدقلری ونه تاریخده ارسال اولندقلری هم معلوم دکلدر . نقل
ایتد کمز نسخه فنا صورتک بوزلمش اولدیغی کبی یازوی ده خطالی ایدی .
کلیا دنیا یوزندن غائب اولمای ، سقیم صورتک اولسه ده نسخه لری قالسون ،
شاید بر اهل درد چقوب تصحیح ایدر دیه یازدق . صوکره فارسی لسانده
آشنا اولان لطف الله افندی الاسحاقی معاونتیلہ دخی بر مقار در ستمیه
موفق اولدق .

کندیسنک ابوالنصر عبدالنصیر القورصاوی حقنده قسقه بر تحریری
کورامشیدی ایسه ده تأسفی که نسخه ایدوب آلمق میسر اولمادی . بو تحریرنک
ابوالنصر ی گوزل صورتک ثناء ایلیمش و خصملرینک ده حقسن غیبت و بهتان
ایتد کلرنی سویلمشیدی . بونک ایسه ابوالنصرک بخاراده اولان حادثه سی
صوکنک شیخی نیازقلی الترمکمانی اشاره سنه کوره یازلدیغنی ظن ایدنلروار .
زیرا شیخ ترکمانی کندیسسی حذوالنقطه بالنقطه ابوالنصر مسلکندنه واک
طوغروسی ده کتاب وسنت اوزرنک اولدیغندن ابوالنصرک مظلوم اولدیغنه
شبهه سی اولمامشدر .

بو کیمسه حقنک فاضل مرجانی : « عالم و فاضل ایدی ، تفسیر و حدیث
اوشنداق فقه ، اصول ، عربیه ده متبحر ایدی ؛ عقلیات ایلہ آشنا اوله رق
کلام فننه نظر ایتیمشیدی ؛ زیاده متشرع ، منصف ، زاهد ، دیندار ، حق
گوی ، ذی اعتبار ایدی ؛ دین یولنک حق سوزنی سویله وچی اولوب ، الله

مالی یولند هیچ کیمک شلته سندن قورقماز ایدی؛ امر بالمعروف هم
عن المنکرده مبالغ اولوب، ظالمیرک جفالرینه التفات ایتماز ایدی،
سندن منجم، عبادته منقطع، ریاضت واجتهاده ملازم اولمغله وقتنی کتاب
طالع ایتمگه وباشقه فائده لی شیلره حصر ایدر ایدی؛ ایشان نیاز قلی
لرکمانی خدمتنه داخل اولوب؛ ارشاد و تربیه المریدین ایله هجاز ایدی؛
هل دنیا نیک اسراف و خلاف شریعت اولان حرکات، سکناات و جزا فلرینه
رضالق کوستر مادی و شو سببدن آنلره مداره و موافقت ایده آلمادی؛
استاذی اولان ابوصالح الخلیجی الترمکمانی طرفندن بیوک ثناله مظهر اولمشیدی؛
عبد الله بن یحیی الجرطوشی یه علم ایله اعتراف ایتماز ایدی « دیمشدر
(قطعت جهیزه قول کل خطیب) ».

۱۷۵ — عبد الوهاب بن عبد الرشید بن ایشقوات.

بوغر و صلان مضافاتند (بکر) آولند امام و مدرس اولوب، قرق بیش یاشلرند
وقتند ایکیوز قرق سکرنچی (۱۲۴۸) ییلده وفات ایتدی. کشاف اسمند
بر اوغلی وایکی عدد قزی قالدی. استاذی (صبا) قریه سند سیفی الدین
بن ابی بکر الشنگاری، در. تحصیل وقتند ابوالنصر عبد النصیر القورصاوی
شاگردی اولان عباس بن محمد الامین ایله کوب بحثلری اولور ایدی،
درسلر نی تمام ایدوب اصل وطنلرینه کلدکلرند هم کامل الفت اوزرند
معاشرت ایتدیله؛ وفات اولدیغی وقتند اوغلنی مذکور عباس مدرسه سینده
یبارمکه وصیت ایتدی، دییورلر.

استاذلرینک سلسله لر نی بیان ایدرک یازمش اولان بر رساله سی منظور من
اولدی که خلاصه سی اوشبودر: « بو فقیرک استاذی سیفی الدین الصباوی در
وآنک استاذی محمد عطاء الله البخاری وآنک استاذی اوزینک آتاسی محمد
هادی، آنک استاذی مولوی فیضی، آنک استاذی مولانا شریف، آنک
استاذی یوسف القره باغی، آنک استاذی مولانا میرزا جان، آنک استاذی
مولانا خواجه جمال، آنک استاذی جلال الدین الدوانی، یازلدی ۱۸۲۰
نچی ییلده ». کشاف اسمند اولان اوغلی بو کونده مذکور بکر قریه سند

اولوب، حفیدی محمد ذاکر بن کشاف، طرویسکی شهرنده آخوند حاجی احمد حضرتلرندن علوم ظاهری و شیخ زین الله الخالیدی حضرتلرندن علم تصوف اخذ ایدوب بو کونک (آلماتی) شهرند درس ایتمک و شیخوخت ایلمک در بعض بر مطبوع اثرلری هم وارد.

۱۷۶ — سبحان بن عبدالکریم بن عبدالقواب بن عبدالغنی المرجانی. سکسان یدی یاشند و قتنک ایکیموز قرق طقوز (۱۲۴۹) تار یخنده (حسنی) قریه سنده وفات اولدی. (الوغ یکی) و (حسنی) قریه لرند امام اوله رق (۱۲۲۵) ییلنده امامتدن استعفا ایتدی و سودا کسبنه شروع ایلدی. استاذلری: بیکچنطای بن ابراهیم البرسکوی، محمد رحیم بن یوسف آلاشطی و غیرلر. بالالری: بهاءالدین، عزالدین، سراج الدین، لطیفه، در.

۱۷۷ — محمد الامین بن سیف الله بن عبد الحمید بن دین محمد بن شغای. قزان مضافاتنده (فلاسه) قریه سنک امام و مدرس اولوب، قرق ایکنجی ییلده حج سفرینه چقوب کندی و مصر القاهره یه واروب، ابراهیم پاشا ایله کورشدی و مقبولیت تحصیل ایتدی. شمس الدین بن عبد الرشید وفات اولدیغند، آنک یرینه لسان فارسی معلمی نصب اولندی، و حج ایتمازندن مقدم، قرق طقوز (۱۲۴۹) تار یخنده وفات اولدی، قبری اوراده در. بو مملکتک مستثنی عالملرند.

استاذلری: ابوالنصر عبدالنصیر بن ابراهیم القورصاوی، عبد الله بن یحیی الجرطوشی و غیرلر. بخارایه واردیغند ابوالنصره ملازمت ایلمش و آنک تحقیقلر نی فهم ایدرک مساکینک حقیقتنی آکلامشدر. بو کیسه حقند فاضل مرجانی: «عالم و فاضل اولوب، بصیرت صاحبی ایدی؛ محققین کتابلر نی مطالعه ایدوب، کوب فائده آلمشیدی؛ حکمت و علم توحید و صفات خصوصنده نفید تألیقلر وجوده کتور مشیدی؛ اقصر لیالده یستوفرض ایدکن اعتقاد ایدر ایدی؛ الله تعالانک صفاتی حقنده قرآن وحدیثلرده وارد اولان

بہد دن زیادہ سنی سویلامک، فکر و رائی ہم دہ مجرد عقل ایله تعریف و بیان
 ملک بدعت و اسلامه جنایت [۱] دیپور ایدی؛ و بو خصوصاً صلرده معاصرلری
 بن اخوند فتح الله بن الحسن الاوری و فیض بن عبد العزیز السکناری،
 صا بایمراد بن محرم المنکاری ایله یوز به یوز و یاز شفق ایله ده کوب
 لری اولدی؛ ابوالنصر عبدالنصیر القورصاوی حقنک جمیل اعتقاد
 زره اولوب، تألیف لری آکا مناسب روشله ترتیب ایدر ایدی؛ اثرلری
 قدر رکا کتدن خالی دکل ایسه ده کوب برک اورنلر نکل طوغری و خوش
 یلمک در» دیمشدر. بزلر، بر طرفدن محمد الامین حضرتلرینک برر
 لیفتنی تحصیل ایدوب، اسلوب تحریری ایله آشنا اولمیه و اقتدار مز
 اولسه ده عربیتند اولان مرتبه سنی فهم ایتیمیه سعی ایتیمک؛ وایکنچی
 رفرن کتبخانه مرده اولان قوام الدین البلغاری نام کیمسه نکل «معادن
 المقاصد» نام کوزل بر اثرنی اوقومغله مؤلفینک ترجمهء حالنی اوکرنمک
 چون فوق الحد جد و اجتهاد ایلیمکده اولنوردق. بو ایکی تورلی مشکک
 ر آچقچ ایله آچلناچغی یعنی معادن المقاصد، محمد الامین اثری اولنه چغی
 طرمزه هیچ کلمیور ایدی. زیرا مذکور کتابده محمد الامین اسمی کوز مزه
 وچرامادی، هم فاضل مرجانی محمد الامین ترجمه سند بویله «قوام الدین»
 نبیله ذکر ایلما مشدر. هم ده بو کتاب، مزبورک اولور ایسه فاضل مرجانی
 طلقاً مطالعه ایتمش اولوردی و بر مرتبه اولسه ده برر یرده اشارت ایدوب
 ایدردی، فکرلری بزلرده محکم ایدی. بلکه اوله قالسه قورصاوی طرفندن یازلان
 ر تألیفی اولور، دیه ظن ایدردم. فقط آل دیغم مکتوبلر آره سنک ایکی
 کیمسه نکل مکتوبلری بنی اولکی فکرمدن دوندردی و اوزون تردد و تدقیقلر
 موکنک، بو کتابک محمد الامین اثری اولنه چغینه قناعت حاصل ایتدم. مذکور
 مکتوبلرک بری عبد الحق افندی بن ضیاء الدین بن تاج الدین الاشتراکی
 نکرکه، دیپور: «جمن مجموعه سند باشقه بز کیمسه قلمی ایله یازلان بر
 رساله وار، اولی: (له الحمد والمنه و علی نبیه و آلہ التحیة و بعد فیقول العبد الضیعف
 المحتاح الی عفور به الباری قوام الدین محمد الامین البلغاری ان هذه نبذة

[۱] حرام علی العقول ان تمثل الله و علی الاوهام ان تعده و علی الالباب ان تصف الاما وصف به
 نفسه فی کتابه او علی لسان رسوله. تذکرة الحفاظ ج ۳ ص ۲۳.

مما يتعلق بذات الله العالی وصفاته المتعالی) ودخی عشاء نمازی حقن
 بر رساله وار، اؤلی : (له الحمد والمنة وعلى نبیه وآله التحية فيقول الفقير
 الحقير المحتاج الى عفوره الغنى محمد الامين ابن سيف الله البلغاري الصباوي
 هذه رسالة نافعة وعجالة رابحة بل زبدة من الحقائق ونبتة من الدقائق حررتها
 للامباب من ملتقى الطلاب واني متفرق الحال ومتشت البال . . .) بوايكي
 رساله صاحبي بنم ظنمه كوره (نلاسا) ده اولان محمد الامين بن سيف الله در
 هم بوني مستفاد الاخبارك (٢٣٨) بيتنده اولان بيانلرده تأييد ايده در .
 ايكنچيسي فاضل عالمجان افندي اصحابندن شهر بن شرف آلاقصوي
 مكتوبلريدركه، ديبور: «اوشبو كونلرده بر مجموعه يي كوزدن كيچردك
 » له الحمد والمنة وعلى نبیه وآله التحية وبعد فيقول العبد الضعيف المحتاج
 الى عفوره الباري قوام الدين محمد الامين البلغاري ان هذه نبذة . . .
 ديه ابتداء ايدلمشدر. بو رساله نك اسلوب افاده سي وترتيبى (معادن
 المقاصد) رساله سينه مشابه حتى بر نيچه يرلرده يك ديكرينه تمام موافق
 بوندى باشقه بونك بر اورئنده (ولنا فيه البسط والتفصيل بيناه فى معدن
 المقاصد) جله سي واردر، بناء عليه معدن المقاصد كتابي محمد الامين النلاساوي
 تأليف اولمقنده يقين حاصل اولمغله جنابكزه عرض ايتدك مذكور معدن
 المقاصد كتابينك اؤلى بويله در: «سبحان من تفرد بوجوب الازلية والبقاء
 وتوحد بامتناع التغير والفناء العالم الذى لا يعزب عن علمه مثقال ذرة فى
 الارض ولا فى السماء الجليل الذى غرقت فى بحار جلاله غايات عقول العقلاء
 العظيم الذى تضالت فى سرادقات كماله نهاية علوم العلماء وبعد
 فيقول العبد الضعيف المحتاج الى عفوره الباري خادم الفقراء قوام الدين
 البلغاري ان عام التوحيد والصفات اساس جميع العلوم الدينية ومدار
 مسائل الاصول والفروع وسميتها بمعدن المقاصد المقدمة بحث
 ايدن شيلري بونلردر: المرصد الاول فى نفى الاولوية الذاتية. المرصد
 الثانى فى اثبات وجود الواجب. المرصد الثالث فى ان وجوده تعالى ووجوبه
 وتعينه عين ذاته. المرصد الرابع فى احديته وبساطته. المرصد الخامس فى
 وحدانيته. المرصد السادس فى ان صفاته تعالى هل يزيد عليه. المرصد
 السابع فى عامه تعالى. المرصد الثامن فى العلامة الطوسي. المرصد التاسع

ارادته . المرصد العاشر في حياته تعالى . المرصد الحادي عشر في سمعه
بصره . المرصد الثاني عشر في كلامه تعالى . المرصد الثالث عشر في
نقضاء والقدر . المرصد الرابع عشر في سائر صفاته .
بورسالة ، غزالي وقورصاوي اثرلري قبيلندن كوزل وانتلى اسلوبه
برتيب ايدلمش بر شيدر . هر نه قدر مرتب مطالعه ايدلمادی ايسهده ،
مطالعه ايدلن اورنلري بليغ وعربيتي كامل هم سليس ، بحثلري ده مفيد
وشايان دقتدر . شويله كه ركا كندن خالي دكل دييورلك نه بر عبارت ونه بر
شارت كوره بيلمادك . فقط بويله طوغرولرده بزم كبيلره : « علامت شيئا
وغابت عنك اشياء » مصراعي او قولنه چغی ده طبيعيدر . وفوق كل ذي علم عليم .

۱۷۸ — عبدالنصير بن سيف الملك بن مظفر بن

مرتضى الجقالي . قزان هضافاتنده (آشط) قريه سنده امام ومدرس
اولوب ايكيوز قرق طقوزنجي (۱۲۴۹) ييلده جمادی الاخير ده يتمش
بيش ياشنك وفات ايتمشدر .

استاذلري : عبد الرشيد بن يوسف آلاشطی ، سعيد بن احمد الشرداني ،
سعيد بن ابراهيم البارشي النقرتي ، حبيب الله بن الحسين الأوري ، عبد المجيد
بن يحيى البرناغي ، در .

شاگردلري : اسحاق بن سعيد القزاني ، فضل بن نعمت الله بن بشير
البووي ، سعيد بن حميد البرسكوي ، عبد اللطيف بن يهودا التاجلي ،
سيف الله بن بشير الجقالي ، زين العابدين بن يحيى الصوقصوي ، فتح الله بن
وليد الزادوري ، بهاء الدين بن سبحان المرجاني ، حمدي بن سيفي الملك
الجقالي ، وليد بن سيف الملك الزادوري وغير لر .

بالالري : حبيب ، عبد الملك ، عبد البصير ، عبد الرقيب ، حبيب ، عائشه ،
وغير لر . خاتوني محبوبه بنت طوقتامش بن عبد القادر بن ادریس بن يونس ،
هم اوزندن صوك (۱۲۵۸) تاريخنده ذوالقعدة ده وفات اولدي . بو كيمسه
حقنده فاضل مرجاني : « زياده متقى وديندار ، صلاح وعفت شعار ، ورع ،

زهد و فقاہتله شدید الاشتهار ایدی؛ اعتقادی درست، عملندک مذهبیلری جمع ایدر، شریعتہ متمسک، معیشتندہ تکلفسن، حق سویله وچی، حبیب الله ایشان بن الحسین دن تصوفده اجازت نامه سی وار ایدی ایسه ده تواضع ایدرک یاشر دکندن وفاتنه قدر هیچ کیمه معلوم اولماش؛ جنازه سندک، فتح الله آخوند ابن الحسین الاوری: (ایمدی علم فقه ده وروایت موثوقه لره احتیاج جز وقوعندہ بو کیمسه نك عدیلی قالمادی) دیمشیدی؛ آتامز بهاء الدین بن سبحان المرجانی هم دفنی صوکنده: (آشط مقبره سندک - ولی - زیارتی وار اعتقاد ایدوب، خلق زیارت ایدوب یورمکده لره ایسه ده الحال بوکون بر - ولی - دفن ایدلدی) دیه ثناء ایلدی « دیمشدر.

ملاحظه: رسول اکرم یولینه و شریعت مطهره یه خدمت ایدنلری جناب الله، اولیاء کرام زمره سینہ الحاق ایلسون و غیر منناهی اولان رحمتی ایلله مشرف بیورسون، بو ایسه اک انتلی دعا لرمز واک راحت امید لرمزدر. فقط تعیین ایدرک بر کیمسه حقندک ولی، مظهر الفیوضات الربانیة، منبع العنایات الالهیة، المتصرف فی القدرین، ذوالجنا حین و غیر و غیر بوکبی کلمه لرایله توصیف ایلماک و تشخیص ایدرک شهادت و یرمک، صوک اسلاملر آره سندہ شائع اولان بر آفتدرکه، کوترلمه سنی امید ایتماک عبثدر. بو قبیلدن اولان شیلر الوهیت مرتبه سنی انسانلر درجه سینہ تنزیل ایلماک یاخود انسانلری الوهیت مرتبه سینہ ترفیع ایتماکدرکه هرایکسی ده یخش اش دگلدر. شایان دقتدرکه فضیلتلری حقندہ جناب رسول اکرم طرفندن اجمالا یاکه تفصیلا حدیث شریف صدور ایلماش صحابه لری، ابو بکر، عمر، عثمان، علی، ابوذر، ابوالدرداء، سلمان الفارسی، بلال الحبشی، ابو عبیده الجراح، خالد ابن الولید، سعد ابن ابی وقاص، دیه ذکر ایتدکلری حاله، صوک زمان اسلاملری، کندیلرینک اخلاص قویمش ذاتلرنی «ولی» دیمازلر ویا که بوکا مشابه صورتک تزکیه ایلمازلر ایسه کوکلری هیچ رضا اولمیور، واک مهم حاجتلرنی صور دقلری وقت کندیلرله جناب الله آره سینہ برر کیمسه فی واسطه ایلمازلر ایسه خاطرلری خشنود کورلمیور. ولله فی خلقه شوون.

۱۷۹ — عابد بن عبدالعزیز بن عیسیٰ الکناری :

زان توابعندہ (کنار) آولندہ امام و مدرس ایدی . آندن مقدم (آرباش) فاریلی (ارناش باش) قریہ لرندہ ہم درس ایلہ مشغول اولدی . حج فرندن قایتدیغند قارہ دکزدہ ایکیوز قرق طقوزنجی (۱۲۴۹) یلدہ وفات اولدی [۱] . قبری (طریزون) شهرندہ در .

استاذ لری : عبدالسلام بن حسن القاریلی ، سعید بن احمد الشردانی ، یحیی بن ابراهیم البرسکوی وغیرلر .

شاگرد لری : بایمراد بن محرم المنکاری ، ابوبکر بن جعفر الاگزجوی ، عبدالنصیر بن عبد الرحیم التایصوغانی ، فخرالدین بن عبد الرحمن البختیاری ، مسام الدین بن سیف الدین الالوی ، سعید بن حمید البرسکوی ، عبد اللطیف بن ادهم البولقی ، عبد الجلیل بن عادلشاه البغادشی وغیرلر . (آرباش) قریہ سندہ اولان وقتندہ مدرسہ سندہ محمد رحیم بن عبدك نام شاگردی (۱۲۱۳) تاربخندہ خیالی حاشیہ سینہ اولان ملا قاسم شرحنی یازوب تمام ایتمشد . کند یسی رقیق القلب ، محبوب ، برکیمسہ اولوب ، ابو النصر عبدالنصیر القورصاوی ایلہ بعض مناظرہ لری اولدیغی مرویدر . اورنینه محمد صادق اسمندہ اولان اوغلی امام اولمشیدی . (بختیار) قریہ سندہ امام اولان فخرالدین بن عبد الرحمن نام کیمسہ امضاسیلہ اوشبور وشدہ بریازو منظور مز اولدی : « اورناش باش اولینک ملاسی ملا عابد عبدالعزیز اوغلی ۱۸۳۱ نجی ییل . ۱۰ نجی آؤغوست حج سفرینہ توجهلندی وقولندہ اولان کنیکہ لرنی بز بختیار قریہ سندہ اوکازلی امام فخرالدین عبد الرحمن اوغلینہ تابشردی » .

۱۸۰ — صافقل بن قطی بن کیلمک . قزان مضافاتندہ

(یورطش) قریہ سندن ایدی . (الوغ منکار) قریہ سندہ امام اولہرق یتمش

سکز یاشنده ایکیوز ایلکچی (۱۲۵۰-۱۸۳۵) ییلده وفات ایتدی.
 باباسی، اون آلتنچی عصر میلادی آخرنده قریم مملکتندن اسیر اوله رف
 گلدکی سبیلی کیلمک دیمکه معروف اولمشدر. خاتونلری زبیده بنت
 عبدالسلام بن اسماعیل و سلیم جوهر بنت قطی ایدی. الوغ اوغلی صادق، فیض
 بن عبدالعزیز حضورند تحصیل ایدوب، قزان مضافاتند (حسنی) قریه سینده
 امام اولدی و (۱۲۶۸) تاریخنده ذوالحججه وفات ایتدی. ایکنچی اوغلی
 محمد هم (منگار) قریه سنده امامت ایدرک سکسان یاشی حدونده وفات
 ایتدی. صاحب ترجمه (۱۱۷۰) حدونده دنیایه کلوب عبدالسلام بن حسن
 القاریلی، ابراهیم بن خوجاش، محمد رحیم بن یوسف الا شطی حضورارنده
 تحصیل ایدوب بر ایکی نوبت جمعیت شرعیه ده هم اعضالی خبمتی ایتدی
 مرویدر. بو کیمسه حقنده فاضل مرجانی: «بر نوبت خدمت ایتدی صوکنده
 مفتی عبدالسلام بن عبدالرحیم صورمقی بوینچه دخی بر نوبت مذکور منصبند
 دوام ایتمشدر، اوغلی محمد (ایکنچی نوبت قالومزده آتامز ایلده اورنبورغدن
 اوفا شهرینه کوچومزده بن آلتی ویدی یاشمده ایدم، غفلت ایلده ایدل
 یلغه سینک ایکنچی طرفنده قالدم، بنی کیر و قاینوب آلدیلر) دیه نقل
 ایتدی، یاش ایگان وقتهمزده کوب مرتبه کورمشیدک، الوغ گودهلی، زور
 صقاللی بر ذات ایدی، هر نه قدر عالم دکل ایسه ده، دیندار و صالح
 اولوب، قصورینه اعتراف ایدر و خطالر یچون ندامت قیلور ایدی، قسقه
 تونلرده یستو و وتر نمازلارنی او قورغه تحریض ایدرک منظومه سی واردر،
 محمد اسمنده اوغلی (۱۲۹۲) ییلند شهر رمضان وفات اولدی، نور محمد
 اسمنده اوغلنی منگار خلقی اوتردکلرند کندی حالنه لائق صورتده بر مرثیه
 سویلیمشیدی» دیمشدر.

ملاحظه: جمعیت شرعیه محکمه سی، باشلاب اورنبورغ شهرند آچلدیغنی
 و صوکره (۱۲۰۸-۱۷۹۳) حدودنده (اوفا) شهرینه [۱] کوچدکنی، فاضل
 مرجانی برقچ اثرنده روایت ایدر ایسه ده، بزه کوره بو روایت ثابت
 اولمادی. ابتداء محکمه آچلدیغنی وقتک اولان هجت کاغزی بو کوند سلامت

[۱] مستفادالاهیارک یازمه نسخه لرنده ثمان و مأتین والف واقع اولدیغنی حالده باصحه نسخه سنده مرتب
 سهوی اوله رق ثلاث و مأتین والف یازلمشدر.

اولوب، بونك ايسه اوفاده تأسيس ايدلدكى تصريح ايدلنهر ك يازلمشدر.
 وشبو اورنك اولان محمد بن صافقل خبرينه گلنچه آلتى يدى ياشنده اولان
 سسهنك محكمه كوچمهسى خصوصنده اولان خبرنى تصديق ايلمك بر قدر
 شكدر. آتاسى ايله اورنبورغ شهرندن قوتاق وزيارتده يوروب كمش
 اولسهر عجب دگل. بوملاحظهنى (كفى المرء نبلا ان تعد معائبه) مصراعينه
 صداق اولسون ايچون يازدق.

۱۸۱ — ابراهيم بن عبد الرشيد بن ابراهيم بن
 عبد الرحيم التاروى. آتاسى عبد الرشيد سيبيرياده (تارا) شهرند
 اولان تاش مسجدنى سيد اسمنده بر سوداگر ايله شريك اوله رق بناء
 ايندرمشلردر. مذكور مسجدك بناسنه (تابول) ولايت محكمهسى طرفندن
 (۱۷۹۴) نچى ييل آؤغوست (۱۹) نده (۲۰۸۹۸) عدد اوزرنده رخصت
 بيرلمشيدى. آتادن اوغله قالوب كلمكه اولان روايتلره كوره جامع بناسنه
 رخصت اولديغنده (تارا) قصبه سنده واطرافنده اولان عالمر، سوداگرلر
 نيكز سالنديغنده حاضر اولوب، الوغ بر جمعيت وبيرم ايتمشلر ايمش.
 صاحب ترجمه، ابراهيم (تارا) ده امام اولوب، آتاسى بناء ايلدىكى
 مسجد متولى هم اولمشدر. ايكيوز ايللى (۱۲۵۰) ييل مدودنده، محمد
 نام اوغلى ايله برلكده هج سفرينه عزيمت ايتمكه اوشبو سفر دن قايتوب
 كلكى وقت اوزى قرق بيش واوغلى محمد اون يدى ياشلرنده ايكن
 هرايكيسى وفات و(بيروت) شهرى مقبره سنده دفن اولنمشلردر. ديندار
 وغيایت تقوى بر كيهسه اولديغى كى بيوك ثروت ايله سودا كسبنده هم
 اولنور ايمش. تجارت ايله مشغول وقتلرنده ده بعض فضل صاحبلرى مجلسينه
 يوروب هفته سنده ايكى مرتبه « مثنوى » كتابندن درس اوقور ايدى،
 دييورلر. يازوب تمام ايلدىكى مختصر الوقايه شرحى جامع الرموز نسخهسى
 منظورمز اولدى. يازوى هر نه قدر اعلا وتعليمى دكل ايسه ده، مرغوب
 ودرستدر. بيتربورغه اولان آزيا كتبخانه سنده (۱۲۱) رقم اوزرنك اولان
 (هدية الصلوك) كتابى اوشبو ذات قلميله يازلديغى مضموندر. آخرنده

اولان تاریخی بویله ایمش : « کتبت هذه النسخة الشريفة في ولاية بلغار
وفي قرية قارغالی بمدرسة ملا عبد الرشید بن عبد الکریم فی يد ابراهیم
بن ملا عبد الرشید ۱۲۰۲ سنه » .

ابویزید و عمر اسمند اوغلاری و برنجه عدد قزلاری قالمشدر . حفیدی
عبد الرشید بن عمر (تارا) ده امام و آخوند اولوب (۱۳۰۹) نچی ییل
ذوالحجه (۱۹) نندن باشلاب (۱۳۱۱) ییل (۷) نچی ذوالقعدة گه قدر (اوقا)
شهرنده جمعیت شرعیه ده عضولق خدمتنده اولندی ، صوکره کندی اختیاریل
استعفا ایلدی .

نیز میله ایلا زب بلیشما ایلدی زب میله ایلا — ۱۸۱
فاتیما (لک) ده کیم بلیشما ایلدی زب میله ایلا .

۱۸۲ — عبد الرحیم بن عثمان بن سرمکی بن قریم .
بو کلمه مضافاتند شوشه یلغہ سی باشنده (تیماش) قریه سنک مدرس اولوب ،
ایکیوز ایللی برنچی (۱۲۵۱) ییل شهر ربیع الاخیر بشنچی جمعه کون
وفات اولدی و جنازه سنی ده مذکور قریه ده امام و محتسب اولان سفر علی بن
عبد الرحمن او قومشدر . یاشی ده سکسانده ایدی .

خاتونلری : حمیده بنت عبد الرزاق ، بدیع الجمال ، فتحیه بنت رحمانقل
بن عبد الرزاق ، در .

بالالری : عبد النصیر ، صاحب جمال ، صاحب کمال ، بی بی جمال ،
بدیع الجمال ، حبیب کمال ، احمد جان ، شیخ سعدی ، جمال الدین ،
جلال الدین ، در . روایتلره کوره عبد النصیرک سلسله سی بخارا طرفنده در .
صاحب جمال ، چیلابی مضافاتنده (کوبا کای) قریه سنک محمد اسملو کیمسه ده ؛
صاحب کمال هم چیلابی مضافاتنده ظریف حاجی فام کیمسه ده ؛ بی بی جمال
بو کلمه مضافاتنده (قواقباش) اولنده عماد الدین بن قطلع بای اسملو امامه ؛
بدیع الجمال (اوتوز ایمان) قریه سنک احمد جان بن فضل الله اسملو کیمسه ده ؛
حبیب کمال (صاری بیگقل) قریه سنک احمد جان بن شمس الدین نام کیمسه ده
ایدی . احمد جان اسملو اوغلی یازویه ماهر اولوب (۱۲۶۴ — ۱۲۶۵)
تاریخنده (تیماش) ده وفاتدر . اوغللری ایسه بو کونده اوقا یاقیننده
(اورشاک) یلغہ سی بوینده (مراث) اولنده ترکلاک ایده لر . جمال الدین

ملو اوغلى هم مذکور (مراث) آولنك معيشت ايدوب (۱۳۰۷) تاريخنده
فات ايتدى. نسلى كوب ومنتشردر. بوني و عماد الدين بن قطلغ بايني
گردلك كونلرده كورمشيدم. احمد جان بن شمس الدين، بر قدر
امر اولديغي كبي گوزل يازار ايدى. بر حادثه سببندن مهبوس اوله رق
فبرنده سيبير يايه نفى ايدلدى. (تارا) ياقيننده بر قريه ده عمر كچروب
فات اولدى. اولاد وانسابى بو كونده هم كوب اولسه كرك. شيخ زين
الله الخالدى حضرتلارى (ولوغدا) شهرينه يبارلدكى وقت، بوگلمه حبسخانه سنك
لاقت اولمغله بيعت ويردكى مرويدر. عبدالرحيم حضرت اتباعلرندن اك
لك اوله رق تصوفه سلوك ايدن ذات، بلكه اوشبو كيمسه اولور.

عبدالرحيم حضرت، چيسطاي مضافاتنده (اوتوزايمان) قريه سنك دنيايه
كوب، بر قدر كيمسه لر حضورنده تحصيل ايتدى كى صوك، حميده بنت
عبدالرزاق و بديع الجمال اسمنده خاتونلرى و عبدالنصير اسمنده اوغلنى
برابر آله رق بخارا طرفنه سفر ايلمشلر ايدى. اوشبو سفرنده حميده نام
فاتونى بلخ ولايتنده (قاوراميج) اسمنده بر اورنده وفات ايلمشدر. صوكره
بخارا و سمرقند ولايتلرنده دولاشوب، افغان مملكتنده بر چوق سياحت
يلب، بخارايه كلمكه، حاجى بغدادى ولى الدين بن حسن صوكنده مسجد
فاكده امام اولدى. نيچه سنه لر در طورديغي صوكنده بو دياره قايتدى
اوتوزايمان قريه سنك فتحيه بنت رحمانقل نام خاتونى نكاح ايلدى. ابتداء
چيسطاي مضافاتنده (ايسلاي) قريه سنده واندن صوك بو كلمه مضافاتنده
صارى بيكقل) قريه سنده واك صوكره ده (تيماش) قريه سنده شاگرد جيبوب
درس ايله مشغول اولدى. منشور آلاماش و امامت ايلمامشدر.

بخارا دن قايتديغنده، استرليتامى مضافاتى (مراث) قريه سنك باشقردلر
توره سى لقمان كانتون ابن عثمان بن ابراهيمك مفقود اولان عبدالرحيم
اسمنده اوغلى اوله رق طرفين رضالغى ايله حكومت دفترلرينه قيد اولنمشدر.
اوشبو سببندن ميشچار اوله رق دنيايه كلديكى حاله خالص باشقرد اوله رق
افرتة كتمش، بالالرى ده باشقردلر كير و طوپراقلرينه شريك اولمشلر در.
استاذلرى: عبدالقيوم بن عبدالكريم بن الله يار [۱] بن الله قلى،
آنا نياز بن مسكين الخوارزمى وغيرلر.

[۱] صوفى الله يار، ديه مشهور شاعر اولسه كرك (۱۱۳۰) تاريخنده وفات اولمشيدى.

شاگرد لری : محمد یار بن عبد الله الاخوندی ، عبد النصیر بن سلطانعلی
القرمسخلی و غیر لر .

آثاری : شرح ابیات مراد العارفین ، شرح ثبات العاجزین ، کشف
اللغات . بونلردن باشقه عربی ، فارسی ، ترکی ، منظوم و منشور رساله لری
وارد در . مراد العارفین ابیاتنه اولان شرحنی (تحفة الطالبین) تسمیه ایدر
عبدالمطلب البلغاری نام کیمسه هدیہ ایتدکی مذکور کتابنده بیان ایدلمشدر
او قودوی : او قوتمقده اولان کتابلری مختصر الوقایه ، عین العلم ،
الفقه الاکبر ، طریقه محمدیه ، حللی شرح المنیة ، مسلك المتقین ، مراد
العارفین ، ثبات العاجزین ، بدایة الهدایة ، اصول اربعین ، احیاء العلوم ،
تعرف ، قواعد العقائد و غیر لر . کچه کوندزنده ، سفر و حضرندہ ملازمت
ایلمش کتابی احیاء العلوم ایله ابوبکر محمد بن ابی اسحق ابراهیم بن یعقوب
البخارینک تعرفی و شیخ ابوالبرکات احمد بن عبد الاحد السهرندی یه نسبت
ایدلن مکتوبات جلدلری اولمشدر . بو کتابلر شول قدر کوکلنه اورناشمشدر که
حتی تألیفی ایدن رساله لرنده اولان عبارتلر بونلره تقلید یوللو ترتیب
ایدلمشدر .

کتابلر تصحیح ایلمه سنک اولان اعتناسی شایان حیرتدر . تصحیح ایدن
کتابلرندن بر چوق نسخه لر کوردکمز صوکنک : « کاشکی استانبول و قزان
مطبعه لرنده بونک کبی بر مصحح اولنه رق آثار اسلام تصحیح ایدلنده رک
نشر ایدلسه ! . » دیه غبطه ایلمک . اتباع و شاگردلرینک یازولری هم
درست هم کوزل اولوب ، بونلر مرتبه سنک یازویه اعتبار ایدن خلق ، بو
کونمز قدر بو مملکتک ظاهر اولمامشدر . عبد الرحیم حضرتک کندیسنک
وماهر یازان شاگردلرینک هر تورلی مصحح و گوزل یازلان اثرلرنی بر
یره جیوب حفظ ایلمک کرک ایدی ایسه ده ، نه چاره که اعتنا ایدلمامش
بویله اعتنایه ده یول بولمامشدر . بونجه ایسکی و عزیز اثرلر مز کبی ، بونلردن
قالان اثرلر هم آز کونلر صوکنک اوتلرده یانوب ، یوشلرده چروب ، بالالر
قولنده یرتلنوب اوزلنوب ویران اولوب بتسه لر کرک . کل آت قریب .
اوزی یازوب تمام ایلمش و بیوک بر اعتنا اوزرنده تصحیح ایلمش
جامع الرموز نسخه سی بو کونره (قواقباش) قریه سنده عماد الدین بن قطلع

لى انسابى قوللرنده سلامتدر . بو نسخه (٢٢٩) كاغذ وهر بيلنده (٣٥)
 طرددر . يازوى واقى هم نچكه ، قطعه سى ده كچكهنه در . اخيرنك بويله يازلمش :
 هت هذه النسخة الشريفة المباركة الموشومة بجامع الرموز المنسوبة لمولانا
 بنس الدين البخارى مرقدا قدس الله روحه ونور مرقده كان فاضلا متفتنا
 محققا محققا متبحرا متفوقا على امثاله واقرانه كما دل عليه تحقيقاته وتدقيقاته
 منى لم يصل الى دائرة ميدانها جباد افكار الفاضلين ولم تبلغ على ذروة
 عبارته طيور عقول الكاملين من غيره من الشارحين والمشهور منه ثلاثة شروح
 الاول هذا الشرح الشريف والثاني شرح الفقه الكيدانى ، والثالث شرح
 الامالى فى التوحيد وقد تفوق فيها على الشراح تحقيقا وتدقيقا غاية التفوق
 كما لا يخفى على من طالع ونظر فيها حق النظر رحمه الله وغفرله . على
 يد عبد الرحيم بن عثمان بن سرمكى بن قريم البلغارى وقت الظهر من
 يوم الاربعاء من شعبان فى بلدة بخارا شريف ١٢٠٨ سنة اللهم اغفر للمكاتب
 ولوالديه ولاساتنته وجميع تعلقاته وجميع المؤمنين والمؤمنات . بوندين
 صوك بويله يازمش : « بلغ مقابله بحمد الله وتوفيقه سبحانه وتعالى وقد
 صححنا قبل هذه المقابلة ثمانية آلاف وشيئا من الغلط الفاحش والسهو الفاسد
 فى هذه المقابلة صححنا قريبا من ستين سهوا فكانت النسخة مصححا معولا
 ومعتمدا فكانت هى ام النسخ ومرجعا اليها فمن وقعت على يد هذه النسخة
 الشريفة فليغتنم بها وليدع لهذا المسكين المصحح لسلامة ايمانه والعمل
 بما فيها ولا يغير اصلا الا بعد تأمل ومشاورة مع الفقهاء وعلماء العربية
 ومقابله بنسخته المتعددة التى يعول ويعتمد بها لانا قابلنا اكثرها من
 عشرين نسخا فلا نظن انه بقى فيها سهو او غلط فافهم ولا تغفل على يد
 عبد الرحيم البلغارى ثم البخارى عفى عنه البارى فى تاريخ ١٢١٦ سنة .
 بوندين صوك بويله يازلمش : « ثم قوبل مرة رابعة ووجد غلط ايضا قريبا
 من العشرة فتبت من قولى - انه لم يبق فيه سهو وغلط من هذه النسخة -
 فالآن لا ينطلق لسانى على مثل ذلك القول فصار اعتقادى الآن بانه
 يخرج الغلط والسهو من هذه النسخة ولو قوبل ستين مرة ولو قليلا قليلا فى كل
 مرة فالقائلون كلهم باني صححت هذا الكتاب ولم يبق فيه غلط بمقابلة
 واحدة ليسوا بصادقين فى قولهم ذلك البتة فليتوبوا عن ذلك كما تبت انا .

عبد الرحيم البلغاري « ۱۰ (۶۲۹) .
 بولكبي بيوك براكناي يازوب تمام ايتمك وصوكره نچه كره لر مقابل
 ايلمك نه مرتبه سعي وغيرتله باغلي اينكي شجه سزدر . فقط عبد الرحيم
 حضرتك عزيز وقتلري ونظير سز اولان اجتهاد ونشاطلري فائده سز بيره
 ياز كوفينك قاري قبيلندن اريوب تلف اولمشدر . زيرا جامع الرموز كتابي
 بيوك سلفلردن يادكار قالان اثر اولماديغي كبي ، حقوق وفقه فنلرنده تاليف
 ايدلن معتبر كتابلر روشنده چي وقاعده يه مبنی بر نسخه ده دكلدر . علم
 ومعلومات آرتد قچه بولكبي اثرلر قوتلرندن دوشه چكلري ده طبيعيدر
 معاصرلردن بر ذات : « اسلام فقهي غايت متين واساسلي بر فن ايدى ،
 فقط قرون فاضله صوكنده بوفنى لازم درجه ده تربيه ايدن اولمادى . گرچه
 بعض بر كيمسه لر بوني تربيه ايلمك ونظامه قويمق فكرينه كلوب كرشيلر
 ايسه ده طوغروسي اصلاح ايده آلماديلر بلكه بوزديلر . اسلام فقهي
 بوزوچيلر ايچنده قهستاني مثالنده بر كيمسه ظهور ايتمادكني ظن ايدرم ! ،
 دييور .
 شايان دقتدر كه مشرق طرفنه تحصيل قصديله سياحت ايدن عالمرمز ،
 علم اولمق اوزره بر قاچ كتاب ديواجهلري ، نه فائده ونه ضرر كتورميان
 بر چوق حاشيه لردن درس اوقوب قايتقلري كبي ، ملتمزه هديه ايدرك
 كتورمش كتابلري ده مختصر السكيداني ، جامع الرموز كبي اثرلردن عبارتدر .
 حالبو كه مستشرقلر (اورينتاليستلر) مشرق طرفنه سياحت ايتد كلرنده رسول
 اكرم سيرني ، اسلام تاريخني ، اسلام فقهي اوقودقلري كبي ، ملتارينه
 هديه ايدرك اسلامك اك عزيز ماللري اولان صحيح البخاري ، كتاب
 المشتبه ، تهذيب الاسماء واللغات ، الاصابة ، كبي كتابلري كتورمشلردر [۱] .
 بوندن ده غريبى شودر كه بزم عالمرمز گيداني يه شرح ، قهستاني يه
 حاشيه باغلاب مشغول اولدقلري حالده اورينتاليستلر قرآن شريفه فهرست
 ترتيب ايلمك ، حريري يه شرح يازمق ، اسلام مدنيتينك فلسفه سي حقلد

[۱] فرنكلردن علم سير تحصيل ايدوب كتاب يازانلرك اولي (ژان غاي) نام فرانسزدر . (۱۷۷۰) ده
 وفات اولدى . (كوستاوه ويل) نام ذات هندستاندن ابن هشامك (سيرة الرسول) نام كتابني بولوب
 كتوردى ، وآلمان عالمرندن ووستفلد نام كيمسه اجتهادي ايله طبع اولدى . الاصابة ني ده دوكتور
 سپره ندر هندستاندن قابوب برنجي جلدني طبع ايتدرمشدر .

نور عالمی حیران آید چک روشده کتابلر تالیف ایتدنگه شغللنمک لر در .
 نشر قلمرك نشاط وه تدرینه من حیران اوله لم ، یاخود اسلام عالمترینک
 هودارینه منی شاشالم !
 اوشبو ساعتک عبد الرحیم حضرتک بر قاچ اثری کوز او کمزده در .
 ترجمه لری یازلنه چق ذاتلرک ، کندی اثرلرندن استفاده ایلمک مناسب
 ایدکی شبهه سزدر . بو اثرلردن بزرک اک الیک عبد الرحیم حضرتک مسلکی
 استخراج ایلمک اولدق . لکن بونلرک کوب اورنلری احیاء دن ترجمه
 بوللو یاخود کندی عبارتیلر نقل ایدلش ایمش . بوکا مطلع اولدیغهمزده
 امام غزالی مسلکی عجبانه دن عبارتدر ؟ کبی بر سوال خطور ایتدی .
 امام غزالی حضرتلری هم عالم ، هم شیخ ، هم فیلسوف ، بر بیوک ذاتدر .
 فقط بونک مسلکی حقنده بعض بر شکایتلریوق دگلدر [۱] . « امام غزالی
 مسلکی آچیق بر صورتده معلوم اولماز ایسه آندن اقتباس ایدنلرک
 مسلکری نه صورتده معلوم اوله بیلور ؟ » مضموننده ایکنچی بر سوال
 فطور ایلدی . هر نه ایسه کندی قصرمن یولنده بز دوام ایتدک وبر چوق
 تتبعلر صوکنده ، بو ذاتک مسلکی ده اوشبونلردن عبارت ایدکی استخراج
 ایلدک :
 (۱) عوام خلقلرده نماز درست اولورلق قدر قرآن شریف اوقومق یوق .
 اگرده نفل نمازینه کرشور اولسه لر ، کرشولری سببندن ذمه لرینه فرض
 اوله درده ، قرأتلری سببلی نمازلری بوزله در . بناء علیه بویله محذورلردن
 خلاص اولمق ایچون رأسا نفل نمازلرنی وباشقه سنتلرنی اوقومازغه تیوش ،
 دیبور ایمش .
 (۲) بزم بو دیارمزه جمعه وعید نمازلری اوقور ایچون شرط اولان
 « مصر » یوق ، بناء علیه بونلری اوقومق درست دگل ، دیبور ایمش .

[۱] انه (الغزالی) لم يلزم مذهبا من المذاهب في كتبه بل هو مع الاشاعرة اشعري ومع
 الصوفية صوفي ومع الفلاسفة فيلسوف وحتى انه كما قيل شعر:

يَوْمًا يَمَانِي إِذَا لَأَقِيْتُ ذَا يَمَنِي

وَإِنْ لَقِيْتُ مَعْدِيَا فَعَدْنَانِي

بو سوز گندی شاگرداری آره سنده شهرتلی اولوب، گند گنده بوکلرنا
 مضافتند اولان برقاچ معاصرلاری طرفندن جمعیت شرعیه گه شکایت ایدلریش
 و جمعیت شرعیه ده بونکله تهمت ایدلن محله اماملر نی عزل ایلمشدر.
 جمله دن (اغلای) قریه سنده اولان اماملر هم اولمشدر که محله خلقی طرفندن داخل
 نظارتنه (اؤنوطر نی مینسترگه) بوروشک عرضه ویرلش: «سنبر غوبرناسی سامار
 اویازدی (اغلای) اولینک مسلمان جماعتلر نی اؤنوطر نی مینستر حضرتلرینه
 بزه اماملق ایتمک اولان موسی سفر علی اوغلی ایله مفتاح الدین عبد الرشید
 اوغلی، گناهسز معزول اولدیلر. چونکه بو کیمسه لر عید، جمعه، تراویح
 سننلر نی قدر کچه لر نی قویا طور غان مذهب دن دگلر. جمعه، عید بودیارده
 درست دگل دیگران سوزلر نی اصلا ایشتمکمز یوق، هم سنت او قومه کز
 دید گلر نی ایشتمادک. پادشاه حضرتنه، آل وانسابنه خیر دعاء قیله لر،
 موسی سفر علی اوغلینک استادی چبستاپول اویازدی (کیکلی) اولاند ملا
 عبد الجبار ملا عمر اوغلی و مفتاح الدین عبد الرشید اوغلینک استادی
 (کامینکه) ایلنده تحفت الله ملا دگل، بلکه قزانده اسحاقی حضرتدر،
 تحفت الله ملا مذهب دن دگل. هم بو اماملر مز نك سنت، جمعه و عید قویوچی
 مذهب دن دگلر ایدکی حقه اطراف اماملرینک شهادت نامه لر نی اوشبو
 کاغذ مز ایله تابشیره مز. بناء علیه اوشبو کیمسه لر، اولنگی روشحه بزگه
 امام اولوب طور سونلر ایدی. (بوندن صوک بتون قریه خلقینک قول
 و طمعهلری یازلمش). (۱۸۳۳) نچی ییل (۲۶) نچی نو یابرده.
 اطراف ملالرینک تزکیه نامه لر ی:

امام موسی سفر علی اوغلی سنت، جمعه و عید ترک مذهب دن دگل
 ایدکی طوغروسنده شهادت ویره مز:

چبستای اویازدی » » (چاللی باش) ده ملا ابوبکر مرادم اوغلی.
 » » » » (قیازلی) ده ملا حبیب الله ملا ندر اوغلی.
 » » » » ملا سعد الدین عبد الله اوغلی.
 » » » » (یاکشی قدر) ده ملا شاه احمد ملا مصطفی اوغلی.

کلمه ناور و پول او یازدی « (اورتا ایستیمیر) ده ملا محمد علی هوس باقی اوغلی .
 « (لا بط) ده ملا لطف الله ملا حمیدی اوغلی .
 « (ملا یلغه) ده ملا محمد رحیم عبد الخالق اوغلی .
 « (موقشی کول) ده ملا حبیب الله ملا مندی اوغلی .
 « (مسی) ده ملا ثابت حسام الدین اوغلی .
 « (زیرکلی قواق) ده ملا حسین سیفی الله اوغلی .
 « (موسی سفر علی اوغلی ایله مفتاح الدین عبد الرشید اوغلینک بزم بو کلمه
 و یاز دنده اولان مبتدع ملالره اصلا احتیلا طلری یوق . موسی سفر علی
 اوغلینک استاذی اولان عبد الجبار بن عمر اول مذهبه منسوب دگل بلکه
 بخشی و متدین ذات ایدکنی تحقیق ایدوب ، بو کلمه او یازدی (شکر) اولنده
 امام معین الدین ملا عبد الرشید اوغلی هم (ایسکی ندر صوغشلی) اولنده
 امام عبد المجید جمیل اوغلی . مفتاح الدین عبد الرشید اوغلی ایله چیسطایده
 اسحاق حضرتده برلکده او قودق ، آنک استاذی اسحاق حضرتدر . امام
 معین الدین عبد الرشید اوغلی . (جمعه مسئله سی حقنه فتح البیان تفسیرینه
 مراجعت اولنه ج ۴ ص ۵۶۳) .
 (۳) بزم اوشبو و ملکت مزده قسقه تونلرده وقت کرما دکی سببندن یستونمازی
 فرض دگل ، بلکه بونی او قومق اصلا درست دگل دیور ، ایش ، اصل
 کوکلسز و غایت رواج تابمش مسلکی ده اوشبو ایدی ، دیور لر بو
 طوغر وده متعبد رساله لری وارد ، رساله لرینک برنده : « وقتی کرمازدن
 مقدم نماز او قومقه بیوک خطر واره ، اما وقتی کرمه دکی سببلی او قومای
 قالدر مقبه بر ضرورده یوق ! » دیه آپ آچیق یازمشدر . (سبحانک
 هن ابهتان عظیم) . عبد الرحیم حضرتک بوسوزی بتون سامار و لایقنه اوشنداق
 اوفل و قزان ولایتلرینک بر چوق ناحیه لرینه نشر اولنوب دسغور العمل
 طوتلمشدر . امام و مدرسار حتی که بیوک شهر تلی و اتبا علری کوب اولان
 ایشانلر ، ذره قدر مبالات ایتمای بالاتفاق بو نمازی معلوم کونلرده ترک
 ایدر اولمشلردر . بو مصیبت عظمایا «ناظوره» نام کتابک انتشارینه قدر
 دوام ایتدی ، دیور لر ده یللمه یللمه یللمه یللمه یللمه یللمه ؟

(۴) علم منطق، حکمت و کلام ایله اشتغالی فائده منوعیت شیء حساب ایدوب، اربابنی ایسه اهل بدعت عدایلر وعدو مبین اعتقاد ایدر ایشم ظنمه کوره بونک سببی بو فنلر ایله کند یسی کما ینبغی آشنا اولمای، بلکه غیرلره تقلید ایتمه سنن میدانه کلمشدر. زیرا بو طوغروده بر قاج اثرلرنده اوزون اوزادی یه یازمیش ایشده کند یلسکندن جدی صورتک بر دلیل کتورمای یالکزر نقل ایله اشتغال ایلیمکه وبونکه مشغول اولانلرک بوزو قلقلرنی صانامقکدر. (حالبوکه بر شینک مذموم اولمه سی ایچون یالکزر بویله شیلر کافی اولماز. اگرده فن کلام ایله یغنی آشنا اوله ایدی البته بونک اکثر اصلی خرافاتدن عبارت ایدکنی، وبو علم سببلی اهل اسلام اوستینه کلن عهومی ضررلری وبوندن باشقه اسلام دیننه طعن یوللری هر بر طرفدن بیگلکی اولدیغی حالده کلام قاعدلری طرفندن آچیق وقولای ایدکنی عنعنه سیله اثبات ایشم اولور ایدی. حالبوکه اک غیرت اوزرنده سویلمش اولان یزلرده بونلره اصلا اشارت ایتما مکه در. ذاتا علم تاریخ ایله آشنا اولمیان یاکه بو کونگی فنون جیدکدن بی خبر طوران ذاتلرک بویله حاللردن کوب خبرلری اولمیه چغی طبیعیدر. ایشم ایله یان

(۵) اجتهاد زمانه سی کوب عصرلر دنبرو منقطع اولدیغنی وبو زمان خلقنه، قرآن کریم وحیث شریفلردن استدلال ایلیمک درست دکل ایدکنی دعوا ایدر، ایشم. بونک ایچون یالکزر بر رساله ترتیب ایشم، ودلیللره تمسک ایدنلره قارشو: «بخواب اندر مکر موشی شترشک» مصراعنی ایراد ایدرک انتقاد ایشمدر. غالباً بو رساله سی ابو النصر عبد النصیر القورصاوی یه قارشو اولمه لی. اجتهاد انقراض اولمه سیچون ترتیب ایدن دلیللرینک اک معتمدلری اوشبودر: «قال فی تبصرة الادلة قال جماعة من المتأخرین قد عدم المجتهد فی زمان بعین ولم توضع طريقة جديدة ولا مذهب جدید ومع ذلك لم یترک أمور الناس مهمة بل حفظ الاحکام علی الناس بقواعد وضوابط توفیها وذلك بوجود جماعة من اهل الدراية والرواية قد انتصوا للصحيح الروایات عن السلف الاقدمین. وقال عبد الله ابن المبارك لا یوجد بعد سنة عشرين ومائین عالم کعلماء السلف (عجبا بوسوزک اصلی وارمی؟ وار اولدیغی تقدیرده بو کبی مطلبلرده دلیل اوله بیلورمی؟)»

عبد الرحيم حضرتك كند ينه خاص دخی بر قدر مسلكی وار ایسه
 بعضیلر نی یاز میهن مان مساعد اولمادیغندن و بعضیلری اهمیتسن شیلر اولدیغندن
 بو قدر ایله کفایت اید لندی ماا کرده زیاده سنی بلمیه هوس اید فلر اولور
 ایسه اثرلر نی مطالعه ایدر لر.
 کتابلری، بر جوق لملری مشتمل اولدیغی کبی عربلر استعمالینه
 بر قدر باشقه کورله در. ذاتا بویله اید کی، جامع نسخه سینک آخرینک اولان
 تحریرلرندن منقول عبارتلردن هم معلومدر، ظن اید لنور. یازمش کنای
 کوب اولدیغندن احتمال که تصحیح و تهذیب ایتمیه وقتی یتشمامشدر. علمه
 خدمت ایتمک قصد ایدن کیمسه ایچون کتاب کوب تألیف ایلمک یرینه،
 آن لکن مهم شیلر حقنده غایت دقت ایله یازمق مناسبدر. عالملرک
 مرتبه لری کاغذ کوبلکی ایله دکل، سوزلرینک قیمتی ایله اولچانور. بر
 کیمسه عمرده بر ایکی سوز سویلر، یا که اوچ بیش بیت بر شیء یازار
 و بوسایه ده اسمیک عرشلره چقار. ایکنچی بریشی یوز جلد دن عبارت اثر میدانه
 کنورر، لکن همیشه شرف کسب ایده آلمان. فیلسوفی شهر جمال الدین
 الافغانی حضرتلر نی بلمیان کیم وار؟. عرب مصنفلری، مشرق و مغرب
 عالملری، بو کیمسه بی هر وقت ثنا ایدر لر، سوز و فعلنی کوچرکچ ایدرک
 طوتار لر. حالبوکه بونک تألیفی ایدن اثری آزدر. فقط یاز دقلرینک بر سطر
 باشقه لارک بیوک جلد لرینه ویرامیه چک درجه ده قیمتلیدر. بناء علیه آدم
 اوغلی آن یاز سون، لکن معنالی و مهم شیلری یاز سون! بلام قلم لیه
 عبد الرحيم حضرت، امام غزالیینک بدایة الهدایة اسملو مختصر کتابنی
 هم استعمال ایلمشدر. فقط بونک نسخه سی، حنفیه دن بر ینک شرحیله بر لک
 یازلنوب، نسخه اید و چیلر تصرفندن متن ایله شرح آیرمه لری یو غالتیغندن،
 هر ایکیمسنی بر کتاب ظن ایلمش، و امام غزالی سوزی صوکنده شارحک:
 «هذا عند الشافعي واما عندنا فحكم المسئلة هكذا» قییلندن ایراد ایتد کی
 عبارتلرندن امام غزالیینک حنفی مذهبنده اید کئی دعوی ایلمش. فقط
 بویله دعوی احیاء العلوم کنای ایله قابل تطبیق اولمادیغندن، کراچه امام
 غزالی شافعی مذهبنده ایسه ده، اوچ یوز دن زیاده مسئله ده حنفی مذهبنی
 اختیار ایلمش، دیه بیان ایدن بر مکتوبی منظور من اولدی. واقعک ایسه امام

زالی اوچپوزده دگل حتی اوج مسئله ده اولسون حنفی مذهبنی اختیار ایدنلردن
 کلدنر. حنفیه لره نه درجه ده صالقون معامله ده اولندیغی اثرلری ایله آشنا
 اولانلره یا شرون دگلدر. امام غزالی نیک اک سودکی مذهب شافعی مذهبی
 اولوب، حتی بو طوغروده:

« ان المذاهب خیرها واجلها »

ماقاله الخبر الامام الشافعی

فاخترت مذهبه وقلت بقوله

ورجوته يوم القيامة شافعی

دیککی شعرلری معروفدر.

اقرانندن بر کیمسه، مکتوبینک آخرنده: « الحاج فلان بن فلان »

دیه امضا ایتدکنی کوروب، جواب اوله رق کوندرمش مکتوبینک: « المصلی

عبد الرحیم بن عثمان » دیه امضا ایلمش. بوڭا تعجب ایدنلره « المصلی » دیه

طبطول قویمق نه قدر مناسبتسز ایسه « الحاج » دیه طبطول قویمق ده شول

درجه ده مناسبتسزدر، فقط بونی بیلورگه کشی یوق، دیمشدر.

سمرقند شهرنده مسجد خواجه اهرارده اولان و امیر المؤمنین حضرت

عثمان رضی الله عنه یه نسبت ایدان مصحف شریفی ترمیم ایتدکنی حقنده

(آخر زمان) نام ترکی و منظوم کتابنده بویله یازمشدر:

او قورده مصحفی بر کچه عثمان

اوینک سوراخندن دوشدی دشمن

اورار خنجر ایله باقماز اوزینه

آقار قانی اوشال مصحفی یوزینه

رسول الله فی دوشده کورمش ایدی

بو کون یزه کلور سین دیمشیدی

سیاحنده بو مسکین یوردکده

« سمرقند » ده نچه کون طور دیغمده

کور بمن مصحفی بر جایده طورمش

ورقلری طوزوب بندی اوزلمش

عجائب خطی واردر هیچ کیم ایرسه

اوقوی بیلماز آلوب باقوب کوررسه

قیلوبا-ر پوست آهودن ورقلر
 جلی خطدر اون ایکیدر سطرلر
 الوغدر قطعی طوی دورت قارشدن
 دخی عرضن قیلوبدر اوچ قارشدن
 یووانلغی اولور ایکی قارشدا
 آغرلغی اولوبدر پنج سیردا
 بولاشمش قانیغه بر نچه اوراق
 حساب ایتسهک چقار اوندن زیاددا
 طوزوب کتمش ورقلرنی ییغوبمن
 ایکی تاقته آراسینه قویوبمن
 دخی محکم ایب ایله تازه باغلاب
 قویوبمن طاقچهء گه خوب آغراب
 «سمرقند» شهرینه وارسهک کوررسین
 بناء خواجه احراردن صوررسین
 اولور خشتدن قیلان بر آق مدارس
 بناسی مرفوع ایمازدر ایرر پس
 ایچنده وقف خانه حجره وار
 تابار سین شونده کرسهک ای طلبدار

ملاحظه :

عبدالرحیم حضرت تعریفی ایدن اوشبو مصحفی شریفی
 کونده پیتربورغ شهرند عموم کتبخانهک ال یازمه کتابلر شعبه سند بولنوب
 سمرقند شهرندن ترکستان کنیرال غوبرناتوری فون کاوفمان برنجی، میلادی
 ایله (۱۸۶۹) نجی ییل (۲۴) نجی اوکتابر (۱۸۲) نومیر اوزرنده معارف
 مینسترینه یبارمشدر. شمدی دید کمز کتبخانهده کامل حرمت اوزرنده هم
 بر زیارت ایدوچیلره کوستر لنوب طور لمقده در.

عبدالرحیم حضرت طرفندن نظم ایله بیش اون سطر اوزره تعریف
 ایدلن همده حضرت عثمان مصحفی اولمهسی ینکل بر صورتده کوسترلن
 بو اثر حقنده روس محرر لر فدن آ. ف. شیمونین جنابلری خیلی بیوک
 بر رساله تألیف ایدرک پیتربورغ شهرند (۱۸۹۱) تاریخ میلادی، اقادیمیه

ناوك مطبعه سنه طبع ايتد رمشیدی . (۶۵) بیتدن عبارت اولان بورساله ده ، بیلنمه سی لازم اولان برچوق معلومات درج ایدلش ایدکنی هر بر مطالعه ایدن ذات اعتراف ایتیمیه مجبور اولور .

بو نسخه حضرت عثمان مصحفی اولوب اولمیه چغی حقنده شیونین جنابلری ، ملالار قبیلندن دکل بلکه تدقیق اربابی و مستشرقلر عادتلی اوزرنک عریض و عمیق تدقیقلرده اولنور ، و بونک نتیجه سی اوله رق ، حضرت عثمان مصحفی دگل ، شویله ایسه ده برنجی قرن هجریک یازلمش بر اثر اولنه چغی فکرینه گلور . بوندن مقدم فاضل مرجانی هم خط کوفینک قدیم رسمیه یازلد یغندن استدلال ایدرک اوشبو یوله سالک اولمشدر . هم ده حضرت عثمان مصحفی دکل ایدکنی رسوم قرآن فننده شهرت کسب ایدن عالملردن حافظ ابو عبید قاسم بن سلام البغدادی (۲۲۲ هجریک وفات) حضرتلرینک تحقیقلارندن استشهاد ایلمشدر .

حضرت عثمان کندیسی هر نه قدر یازی یازار صحابه لردن ایدی ایسه ده کندی الیه قرآن شریف یازدیغی ثابت دکلدر . (نفح الطیب ج ۱ ص ۲۸۳) . مشار الیه حضرتلرینه مصحف شریف نسخه سی نسبت ایدلمه سی آنچق ، حضرت ابوبکر ، حضرت عمر و جههور اصحاب نظارتی اوزره یازلمش نسخه شریفی حضرت حفصه رضی الله عنهادن آلوب ، زید بن ثابت ، عبدالله بن الزبیر ، سعید بن العاص ، عبدالرحمن بن الحارث بن هشام ، اسمند صحابه لردن رت عدد نسخه یازدر مغله مکه ، بصره ، کوفه ، شام ، طرفلرینه برر نسخه سنی ارسال ایتدکی جهتدندر (ابن خلدون ج ۲ ص ۱۳۵ ، تاریخ کامل ج ۳ ص ۴۲ ، نفح الطیب ج ۱ ص ۲۸۳ اوزرینه مراجعت بیورله) . اوشبو نسخه لردن بری (۵۵۲) تاریخی رمضانده ، اندلس ولایتی (قرطبه) شهر ی جامعته سلامت اولندیغی ، (امام) دیه معروف اولان مدینه نسخه سی (۷۳۵) ییلنده مدینه ده اولندیغی مرویدر [۱] .

اوشبو بیرغامین اوزرینه یازلان نسخه نک بر چوق کلمه و حارفلری صوکره دن ، ایکنجی قلم و باشقه قاره ایله یاکار دلدیغی و پیتربورغه کلنه

قبر برنجه کاغذ لری یوغالنبوب تلف اولندیغی شیونین جنابلاری طرفندن
خبر ویرلور .

بو طوغروده لازم درجه ده معلومات یازارلق بضاعتمز اولمادیغی کبی،
یازلنه چقیری ده بو اورن دکلر . فقط - درست ویالان اولمه سنی اوستمه
آلمادیغمز حالده - تورلی اورنلردن ایشتن کمز بوکا مناسبتلی خبرلری
بویرده یازمقن قلممزی منع ایده آلمادق (فرب حامل فقه الی من هوا فقه منه).
شویله : مینزله مضافاتنده (اوتار) اسملو قریه گه منسوب و شاهن احمد
بن رفیق السماکی شاگردلردن ابراهیم ملا اسمنده بر ذات (آتاسینک
اسمنی بیلیمورم) تخمینا (۱۲۵۱-۱۸۳۵) تار یخنک سمرقند شهرنک زهدلک
وصوفیلق طریق اوزره روزگار کچرمک اولور ایدی . بر وقت بخارایه واروب،
یردش لرندن مرکب بر جماعت ایله صحبت ایتدکنده : «حضرت عثمان بتون امت
ایچون مشقت چیکوب قرآن شریف یازدرمش ایدی ، فقط بونکله یالکز
سمرقندده اولان سارتلار استفاده ایتدکده لر (طوغریی ایسه استفاده
ایتما مک اولور) شونی کندی مملکتیمز کتورمکمز مصلحت دکلمی ؟ بو طوغروده
فکر کز نجه در عجب !» دیمش . آره دن بر فاضل ذات ، جواب اوله رق :
«من کور مصنفی شریف ایسه وقفدر ، وقفلری کندی اورنلردن ، عذر
شرعیدن باشقه کوچرمک نه شرعا و نه عقلا جائز دکلر» دیمش ، بونکله
برابر لطیفه یوللومی نیچو کدر : «یا هو ! سن من کور نسخه شریفه نی آله رق
کیر پیچ سرایلرینه یاشردک دکلمی ؟ بن ایسه واقعه مده بویله کوردم ! ..» دیه
طوب طوغری یوزینه آیتدکنده : «سبحان الله ! بویله عملی هیچ کیم
بیلما مشدی فقط سز ، بوندن اوطوروب بیلور سز ایمش ، بتون نسخه سنی
دکل بر آرز کاغذنی قوپاروب آلدیم» دیمش .

ابراهیم ملا بخارادن قایتوب (استرلیباش) قریه سنه کردکنده من کور
کاغذ لرنی برچوق ذاتلره کوسترمشدر . شیخ نعمت الله بن بیکندهر حضرتلری
یونی ایشتمکله ، بوکبی مبارک اثرلری ووقف شرعیلری اولندقلری یرلردن
آلوب کوچروب یورتلک یخشی اش دگل دیه ممنونیتسزلیک اظهار ایامش
هم ده سلامت حالده اورنینه تابشروب قویمق لازم ایدکنی بیان بیورمش .
ابراهیم ملا ، شیخ حضرتلردن امید ایتدکی التفاتی کورمادکی صوکنده

استرلیتامق شرینه کلوب عبد الخالق بن عبد المجید اسمند سوداگره صاتوب ویرمک اولمش. لکن مشهور مدرسلردن شرف الدین بن زین الدین، موافق کورمادکندن عبد الخالق بای بوفکردن کیرو دونمشدر. بوکا مطلع اولان کیمسه لردن عبد الخالق باینک خادملردن رحمت الله اسمنده بری یاشرون صورتده صاتون آلوب، بر کاغذنی کندیسند صاقلاب قالاننی اوفاشهرینه کتورمکه مفتی عبد السلام بن عبد الرحیم اوزرینه صاتوب ویرمشدر. استرلینامقده قالانی بوکونده سلامت همده بعض وقتلر تبرکا (؟) کیسه لره صالئوب یورتلمکده، دییورلار. مفتی ده اولانلری، کنری وفاتین اوزنبورغده اولان اوغلی عبد الرؤف (افندکای) اوزرینه قالمش ونهایت (۱۲۸۹-۱۸۷۲) تاریخلرنده صاتلئوب قزان شهرینه کوچرلمش، وبوکوند هم بعض معتبر فامیلیه لرده حفظ ایدلمکده ایمش.

اوشبو مصحفی شریف اجزائی آثارسلفی و آثار عتیقه دن اولدیغی جهتلک عزیز واک نادر یادگار ایدکی شبهه سزد. معاذالله اگرده یانغین کبی قضا لره طوغری کلورلر ایسه تدارکی ممکن اولمیه چق صورتده ضائع اولور. حفظ ایدوچیلر ایسه، احتمال که بویله برخدمته کندیلرنی مقتدر ومستحق ظن ایتیمکده اولورلر. فقط فقیرلک، اولوم کبی حاللر، اوغزلانمق یانغین قضا لری وغیر بوروشده حادثه لر، آدم اوغللرینه کلیمک نادر شیلردن دکلدر. عزیز یادگارلری حفظ اینمک بورچی، یالکن اوز عمرندن صاقلاب طوتمقدن عبارت اولمای، بلکه دنیا هلاک اولان کونه قدر صاقلاناچق روش اوزرنده، اوزندن صوکلره قالدرمقدن عبارت اولور. بناء علیه، مذکور مصحفی شریف جزئی لرنی، برنجه عصرلره قدر سلامت طورمه لرنی ارزو ایدن ذاتلر ایچون، بویله صاقلانمق اوزنلره امانت ایتمه لری لازم کلور. بو کبی اوزنلر آنچق دولت کتبخانه لری اوله بیلور. اگرده بویله امانتلر بنم قولمده اوله ایدی، جانمندن عزیز اعتقاد ایتدکم حالده، هیچ وقت کچرمای اصل نسخه سنی اکمال ایتمک همده آخر زمانه قدر محفوظ طورسون قصیلله پیتربورغده اولان مذکور کتبخانه یه تابشور ایدم.

اوشبو مصحفی شریفک سمرقند شهرینه نقل اولنمق کیفیتنی سمرقند

خلفارندن نقل ایدرک فاضل مرجانی بر تورلی، و شیبونین جنابلری
ایکچی تورلی اوله رق روایت ایدرلر. مشهور مستشرق موسیو وامبری،
بونلرک هر ایکسینک روایتلرینه خلاف اوله رق، آقساق نمر طرفندن
سلطان بایزید یلدرم مغلوب اولدیغی وقت (بروسه) خزینه سند آلندیغنی
بیان ایلر. (سیاحت نامه سینک ۱۷۴۷ نچی بیتنه مراجعت اولنه). ملاحظه
بو یرده تمام اولدی.

عبد الرحیم حضرت، سوز سویلرگه غایتده جسارتلی اولوب، خاطر
صاقلامق و نزاکت رعایه ایلمک، یاخود مداره و مداهنه یولینه کرمکله اشی
اولمامشدر. الیه چوقمارلی و آغزنده ده چوقمارندن قوتلی تیلی اولوب،
نه دنیا و نه دین طوغروسنه مباحثه ایتدکده مغلوب اولمامشدر. عصرنده
اولان طریقت شیخلرینه منکر اولوب، بونلرک عمللرینی و برچوق عادتلرینی
انتقاد ایدرک بر چوق شیلر یازمشدر. اتباعی ایسه عموماً قریه لرده اولان
اسلام بالالارنی تعلیم ایتدکلری سببندن، اولندقلری آوللرک هر برنده
شعار اسلام ظاهر در. حتی بوکونده اک اعتبارسن عیدان عواملرینه قدر
نه یرده و نه کبی خدمتلرده اولنسه لرده فرض نمازلری وقتنده او قودقلری،
مأثور دعالری، کوب محله اماملرینه کوره درست او قودقلری معلومدر.
حتی: «اگرده شاگردلری، عبد الرحیم حضرت مرتبه سنده سعی ایتمش
و خلقلرک سوزلرینه تحمل ایدرک غیرت ایلمش اوله لر ایدی، نه قدر
مسافه لره قدر اورنلرده او قور یازار بیلمیان و شعار اسلام ایله درست آشنا
اولمیان بر مسلمان قالماز ایدی» دییانلر وار. بونک حقنده فاضل
مرجانی: «مطالعیه هوسلی و کوب سیاحت ایدوچی ایدی؛ صلیب شکنک
اولان شیلره حتی ترزه آغاچلرینه قدر انکار ایدردی؛ عربی، فارسی،
ترکی تیللرنده تصنیفی و تحریرلری کوب ایسه ده غلطلری مشتمل و رکیکلردر؛
شاگردی اولان محمد یار بن عبد الله الاخوندی رساله سینه برردیه یازمشدر؛
ثبات العاجزین اوزرینه یازمش اولان شرحی بعض خطالری استثناء
ایدلرکی صوک، بیانی یخشیدر» دیمشدر.

۱۸۳ — مصطفی بن موسی بن ایمانقل بن ایمانای

بن قطلغ بن اوزبك بن بوجاق بن الكای القزانی.

مصطفی حافظ دیمکله معروف بو ذات ، (قزان) ده امام اوله رق ابتداء حج شریفه وارمشدر. بوندن مقدم قزان اماملرندن حجازه کیدن اولمامش ایمش. (آشط باش)، (شوشمه باش) نام قریه لرده امام اولدیغندن صوکره قزانه کوچوب ایکیوز ایلی برنجی (۱۲۵۱) ییل ذوالقعه آخرنده (۱۸۳۶) نجی ییل ۶ نجی مارت) آلتمش یدی یاشنده وقتنده وفات اولدی. بخارایه واروب تحصیل ایلمش، کابل سفر ایدوب، شیخ فیضخان بن خضرخان ایله صحبت ایتمشدر. (۱۲۴۹ - ۱۲۳۲) ده حج سفرینه کتدکنده محله خلقینک رضالغی ایله کندی اورنینه (مندش) قریه سینک سیف الله مرتضی اوغلی نام کیمسه فی تعیین ایدوب کتمش ایسه ده نور محمد محتسب ابن ابراهیم، شول ییل ینوار (۸) نجی کون تاریخله جمعیت شرعیه گه عریضه ویروب محله خدمتی ایتمکدن مرتضی اوغلنی منع ایتدردی و جمعیت طرفندن ده کندیسی تعیین ایدلدی. خاتونی سعید بنت عبش بن عبد السلام بن اسماعیل القوالی در. بالاسی اولمامش وعقبی ده قالمامشدر.

شاگردلری: شریف بن سلیمان الحیربی، نور محمد بن بیکباو بن بیکبولاد، عبدالحالق بن آرسلان القزانی وغیرار. کندی قلمیله یازلان بر مکتوبی اوشبودر: بز، اسملرمز توبانک ییاد اولنه چق آخوند و اماملر بو اعلام نامه فی شول طوغر وده یازمه مزکه قزانده ایسکی بیسته ده عبید الله ابراهیم اوغلی بلانوف (۱۸۱۸) نجی ییلک وفات اولوب، وارثلری دورت اوغلی حبیب الله، رحمت الله، فتح الله، نعمت الله، وبر قزی حبیب جمال، خاتونی عدن بانو، قالدیلمز. مذکور دن قالان ترکه دن (۵۵۰۰) صوم نقر آقچه فی، اوشبو کبیر وارثلر اوز آره لرینک صالح طریقيله تقسیم ایتمشلر هم بیسته نک معین آخوند داملا سعید ملا احمد مرحوم اوغلی، صالحلر فی یازوب اقرارلریله هر برندن قوللر فی قویدرغان. صوکره (۱۸۲۲) نجی

ییلده مذکور رحمت الله وفات بولوب، آندن وارث صبی بالالار و بر خاتون
بی بی عائشه قالوب، مذکور رحمت الله دن قالمش متروکه فی صغیرلر
وارلغی سببلی سیر و تسکی صود اپیکون یصاب مذکور نعمت الله برله اسماعیل
اجمیتوف گه تابشرغان. مذکور اپیکونلر، رحمت الله دن قالان متروکه فی
اوج ییل مقداری اپیکون اولوب، قاراب، صوکره نعمت الله، رحمت الله دن
قالان ترکه گه دعوا کوستروب، بومتروکه اتامز عبید الله دن قالمش و همان
تقسیم ایدلماش، موافق شرع تقسیم ایدلسه ایدی، دیه قزانک غوروداوا
مینصراتقه (؟) کاغد و یروب ایمش. مینصرات ایسه قزانک اسطرشی آخوند
عبد الستار ملا سعید اوغلی ایله آخوند عبد الناصر رحمانقل اوغلنه کاغد
توشمشر. بی بی عائشه غراژدانسکی غوبرناطورغه پروشینیه و یروب،
آخوند یاننده امام و محتسب ملا ابو بکر یوسف اوغلی، امام و مدرس ملا
مصطفی حافظ موسی اوغلی، برلاکک اولسونلر ایدی دیه التماس ایتدکندن،
بزلره هم امر اولدیغندن اشنی برلاکده قارارغه شروع ایتدک. اوشبو وقت
نعمت الله: « بنم سز آخوند و اماملر حضورنده دعوام یوق، بن دعوامی
مینصراتغه کوستردم، مینصرات ایسه سزاردن یالکز صورت مسئله صورقه در» دیه
جواب ویردی. بی بی عائشه: « بنم قاین آتام عبید الله ابراهیم اوغلینک
اسباب و بنالردن باشقه اولان ترکه سنی کلسنی بنم ایرم رحمت الله وفات اولمازدن
مقدم، وارثلر اوز رضاالقریله صالح طریقچه تقسیم ایتمشلر، معین آخوند
ملا سعید بونلرک صاحبلرنی و اقرارلرنی یازوب تمام ایتدکلری حالد،
نعمت الله بنم ایرم رحمت الله ترکه سنی دعوا ایتده در» دیه جواب ویردی.
بزایسه اوشبو صورت واقعه فی یازوب، کندیلرینک صاحبلرنی موافق شرع
کوردک. لکن آخوند عبد الناصر راضی اولمادی و قول قویمادی. بزایسه
اشنی مینصراتغه اعلام ایتدکمزده، مینصراتغه ایکنچی مرتبه یازوب عبد الناصر
آخوندک قول قویمادیغینک سببنی صورمش ایمش. آخوند ایسه بو واقعه
حقنده جواب اوله رق: « روسچه یازونی بیلمادکم و ترجمان ده اولنمادیغی
ایچون قول قویمادم، هم بن صالح یازواری ده کورمادم، لکن اونیشبیک
بشیوز صوم آقچه تقسیم اولندیغنی بیان ایدن بریازو کوردم، دیمش. آخوند
عبد الناصرک بو سوزینه قارشو بزلر جواب ویره مز: مذکور آخوندک

بوسوزی تناقضدر. زیرا صالح یازونی بر مرتبه کورمادم دیده در، وایکنچی
 مرتبه ده کوردم دیده در. بزم هم صالح یازوی دید کمزدن اوشبو آخوند کورمش
 ازو مراد در. دخی آخوند عبد الناصر آیته در: «نعمت الله بکا کاغذ
 ویروب، بزوارثار هنوز تقسیم کورد کمز یوت، اما قول قویمش کاغذ لرمز،
 تقسیم صوکنده اولان کاغذ دکل بلکه تقسیم که رضا اوله چغمز ایچون قول
 قویلمش کاغذ در، بونی ایسه ملا سعید دن یمین ایله صور او کزنی اوتنهم دیده در،
 حالبوکه سعید حضرتدن بز یمین ایله صور ادق لکن سعید حضرت جواب
 ویرمادی «دیب. بز ایسه جواب ویره مز: بز لر بواشنی بر اسکده قارار غه
 نامور اولدق، او یله ایسه آخوند یالکز اوزی کاغذ لر آلوب اش
 فیلمه سی موافق اولماز سه کک. بوندن اوسنون نعمت الله نک کاغذی
 آوغوست آینه یازلدیغی حالده آخوندک جوابی ۱۲ نچی ایولده اولمشدر.
 او یله ایسه البته بونده برتزویر اولسه کک. دخی وارثار تقسیم اولدیغی
 ایله اقرار ایتدگری حالده شاهد اولان ملا سعید که یمین ایتمک تیوش
 اولمایدر، حالبوکه شاهد که یمین ویرمک حرام و منسوخر، بالفرض بر حاکم
 بونکله امر ایتسه عالمر بویله حاکمه نصیحت ایدر که تیوشلی. دخی آخوند
 آیته در: «ملا سعید احمد اوغلی خاتونغه ثمن اوله رق (۱۷۵۰) صوم
 ویرمش حالبوکه (۱۵۵۰۰) صومک ثمنی بویله دکلدر، شونک ایچون
 بون تقسیم خطاء» دیب. جواب ویره مز ملا سعید مذکور مبلغی یالکز صالح
 طریقیچه ویرمشدر، تقسیم طریقیچه دکل. دخی آخوند آیته در: «صالح
 نامه نک درست اولمق جهتنی اماملر ایتما دیلر» دیب. جواب ویره مز
 اصل صحتدر، اگرده فاسد اوله طورغان اولسه وجهسنی آخوند اوزی بیان
 بیورسون. قزانده ایسکی بیسته ده قدیمی الوغ تاش مسجد حضورنده امام
 و مدرس ملا مصطفی حافظ ملا موسی اوغلی. قزانده یاگی بیسته ده الوغ
 تاش مسجد ده امام و مدرس هم محتسب ملا ابوبکر یوسف اوغلی. (۱۵۶۱)
 کوردکم ایسکی یازولر آره سنده رسم خطی بر قدر درست اولان
 یازو، اوشبو مصطفی حافظ یازویدر. مهمله و معجمه لرنی اوزننده استعمال
 ایتدکنی کوروب بر قدر حیران اولدم.
 بوکیمسه حقنده فاضل مرجانی: «قارئ القرآن و حافظ، قلیل الکلام

خاموش، عديم الغيبة، رقيق القلب، عزيز الذمعة ایدی؛ نسخ و تعلیق خطاری
ایله وسط درجه ده یخش یازار ایدی؛ لکن عالم و درس ایله مشتهر
اولمادی؛ وفاتی صوکنده عبد السلام مفتی، نور محمد محتسبه: (الحاج
مصطفی افندیکنک وفاتنی آکلاب زیاده مغموم اولدی، موة العلماء ثلثة
فی الدین، علمانک آقصقال اتقیالری بتدی، آه حسرتا!) مضموننده
مکتوب یازوب تأسفی ایتمشدر» دیمشدر.

۱۸۴ — یونس بن ابراهیم . چیلای مضافاتنک (قاقچرلی) قریه سنک
امام و مدرس اولوب، یتمش یدی یاشنک وقتنک اکیوز ایللی بر (۱۲۵۱) ییل
شهر رمضانک (۱۸۳۶ نجی ییل ۱ نجی ینوار) وفات ایتدی . استاذی (اوری)
قریه سنک حبیب الله بن حسین ایدی . قرق ییل درس ایله مشغول اولدیغی
صوکنده کوزلری صوقرایمشدر، آندن صوکه هم شول حالنجه اون ییل
درس آیتدی، دیپورلر. صله رحم قصیل طرویسکی شهرینه کلدکنده
اجل موعودی ایرشوب اوراده وفات ایتدی . قبری طرویسکی مقبره سنکدر.

۱۸۵ — اسحاق بن سعید بن یورت باغش بن قاسم محمد
بن ایشهمحمد اللازی . اصللری برانکی اطرافنده (لاژ) قریه سنک
اولوب، کندیسی قزان توابعنده (کنار) قریه سنک ایدی . بخارادن
قایتوب (سردی) قریه سنک و (۱۲۳۳) تار یخنده (چبسطای) قصبه سنک
و (۱۲۴۷) ده قزان شهرنده امام و مدرس اولوب، اکیوز ایللی برنجی
(۱۲۵۱) ییلده ذوالقعدده وفات ایتدی .

استاذلری: عبدالنصیر بن سیفی المملک الاشطی، عابد بن عبدالعزیز
الارنباشی و غیرلر.

شاگردلری: فخرالدین بن صادق السونی، موسی بن عابد الدینسی،
حسن بن حمید القورصاوی، حمید الله بن شماس الدینسی، عید محمد
بن جنی الطوبلی و غیرلر.

بالا لری: صلاح الدین، احمد، حسن اولوب قزلری فخر الدین
بن صادق السونی، احمد جان بن عبد الجبار الکیلی، محمد کریم بن
عبد الرحیم التکنشی، نام کیسه لر نگاهلرنده ایدیلر. زمانده علم و فضل
ایله معروف بر ذاتدر.

۱۸۶ — عبد النصیر بن رحمانقلی بن محمد قل بن

عبد الرحمن بن عبد الکریم بن بیک حافظ البیگی.

تاو یاغنده (بیگی) قریه سندندر. آناسی جمیله بنت سبحان بن یوسف بن
آرسلان ایدی. قزان شهرنده امام و آخوند ایکن وقتنده ایکیز ایللی
برنجی (۱۲۵۱) سنده ذوالحجه ده کیناتدن وفات اولمغله قزان مقبره سنده
دفن اولندی. خاتونی نوبهار بنت قطیع احمد بن زاهد بن عبد المنان
الدوستی در. فیض الرحمن نام اوغلی هم (۱۲۹۲) ده وفات ایتدی.
فاطمه نام قزی فاضل مرجانی نگاهنده اولنوب (۱۲۶۸) ده وفاتدر.
استاذلری: ولی الدین بن حسن البغدادی، عبد الرحمن بن محمد

شریف الکرمانی در.

شاگردلری: حبیب الله بن رحمانقل البیگی (کندی طوغه سی)،
مینلیبای بن لقمان الجاغدایی، عبد الکریم بن عبد الرقیع السعیدی و غیرلر.

اول حالنده سعید قصبه سنده امام اولوب، صوکره قزانه کوچمشیدی.
مکتوبلری: (۱) باسمه العظیم معظم و مکرم استاذ الكل في الكل دولت

خواه مزك محضر شریفلرینه (تاج الدین بن عبد الرشید الاشرافی فی قصه
ایده در، زیرا بومکتوب آغا یبارلمشدر) و عزیزه هم مشفقه آبصطایغه،
نور دیده ملا ضیاء المله والدین گه دعاء خیرلر مزی اهدی و اتحاف بعدنده
کمینه لر کزدن استخبار شریفلر کز اوله قالسه لله الحمد و المنة بد عاتکم
الخیر الی آلان من بعد نسیمانسیا اولنمغای ایدک. بعد الدعاء الحاجمزد در
برنجه هدایه کز وار کبی بیش آلتی توپ مقداری ایدی بزیه یبارسه کز
عنایتکزدن اولور ایدی. کینه (نلاسا) نک محمد امین ملانک عقیده سنی هیچ

اولمادیغنده صفات خصوصند اغی عبارتندی، کینه (آمنت بانه کما هو با سماءه) نك
ترکیبنی کما هو تحریر ایدوب یبارسه کز لطنی و کرمکزدن اولور ایدی، دی
یاران واقربالر ايله اوثنه مز. کینه حاجی بغدادی حضرتاری دعاء خیرلر فی
یازارغه آیتله لر، اوزلری حاضرده رنجوبراک درسه کره آلمایدی، صحتلنسه
قزان یرینه واررغه اراده سی وار. عبدالرحمن حضرتک هم صحتی کمراک
اولسه ده عادتچه درسه کره در. داعی وراجی کمینه فقیر عبدالنصیر آخوند
مای ۲۳ ده.

(۲) وایاننوی غوبرناطور فرمانی بوینچه حاکم مولی اولوب، ۱۸۳۴ پی
ییل ۷ پی نوبابرده مدعی ابویزید نذیر اوغلی، مدعی علیها آنک خاتونی
حبیبه عمر قزی وکیل معا حاضر اولوب، هدایه، قاضیخان، خلاصه
الفتاوی، مجمع البحرین، محیط وغیر کتب معتبره لره بناء حبیبه عمر قزی
مدعی ابویزید نذیر اوغلندن نکاحینک انقطاعنی نه صراحة ونه کتابة
ونه اصالة ونه تفویضا کوستره آلمادی. بناء علیه عمر قزینک
ناشزه لکی ايله حکم ایدوب، نذیر اوغلینک فراشنه تسلیم ایتمک
لازم ایدکی ايله حکم ایتمک لازم اولدی. اويله ايسه ده عمر قزینک وکیل
شمس الدین مقصود اوغلی عمر قزی فائده سیننه شاهد اولان سعید خالد
اوغلندن جواب صورمقنی طلب ایتدی. شریعت بوینچه بر شاهد شهادتی
کافی اولمازسه ده خالد اوغلندن جواب سورلدی، لکن خالد اوغلینک
شهادتی عمر قزی دعواسنه موافق اولمادی. زیرا عمر قزی دعوا ایده در:
«نذیر اوغلی بنم حقمده ایرکه وارسه اختیار دیدی، بو وقتده شاهدلر
سعید ايله شاه احمد بولدی، هم سعید که سز آتا بولوب ایرکه ویرگز دیب
آیتدی» دیب. اما خالد اوغلی جواب ویره در: «غیر کشی که وارسه
وارمازسه اختیار دیدی، بو وقتده غیر کشی بولمادی، شوزدن باشقه
سوز ایشتمادم» دیب.

بناء علیه بز آخوند شرعی قانونمزی ملاحظه ايله تفتیش ایتد کمزده
سعید خالد اوغلینک جوابی عمر قزینک دعواسنی اثبات دکل بله که تکذیب
ایتدکی کورلدی. شریعتده ايسه شهادتک دعواغه موافقتی شرطدر. ایتدی
بو واقعه ده عمر قزینک نذیر اوغلی نکاحندن انقطاعی حقمده اولان دعواسی

اثباتسزدر، اوشبو سبیلر ایچون: (۱) شاهر جوابی ایله دعوی آره سنده
 موافقت یوق. (۲) خالد اوغلی یالاکز. (۳) خالد اوغلی جوابنی شهادت
 لفظی ایله ویرمایدیر. اما نذیر اوغلی اوزینک دعواسنی شاهر لر هم
 اوزینک یمینی ایله اثبات ایتدیر. بویکی ماده ده و بویله جوابلره بناء
 ایدوب، غائب ضررینه بینونت ایله حکم ایتیمک و زوج ثانی غه نکاح ایلیمک
 حنفی مذهبنه خلاف اولدیغندن، نافذ دگلدر، بناء علیه بومسئله ده انقطاع
 نکاح ایله حکم ایتکان ملادن جواب آلا نه قدر اشنی توقفلندریمک شریعتیه
 خلاف اولدیغندن، حکمنی تأخیر ایتمازسنلکنی واجب بیلرک. زیرا اول
 ملا معی، مدعی علیه، شاهر، وکیل، ایمازدر. اوشبو سبیلر حکم ایتدم
 عمر قزی نذیر اوغلینک نکاحنک اولوب، الحال ناشزه در. و زوج ثانی
 اوغلینه اولان نکاحی فاسد در. عمر قزینک هیچ اختیارینه قویمای نذیر
 اوغلینه تسلیم لازمدر. اخوند عبدالناصر رحمانقلی اوغلی. (۱۸۳۴) نچی
 ییل (۷) نچی نویابر.

(۳) ۱۸۳۴ نچی ییل ۱۲ نچی نویابرده ابویزید نذیر اوغلی ایله
 خاتونی حبیبیه عمر قزی آره سنده بقاء نکاح ایله حکم ایتدم. اوشبو حکم
 شرعی یه رضا اولمای، خاتون وکیل وایاننوی غوبرناطور غه کاغد ویرمشدیر.
 حالبوکه بزم حکمیز حنفیه نک ظاهر مذهبنه موافقدیر. بناء علیه ظاهرا و باطنا
 نافذدر. حکم اگرده کتاب الله، یا که سنت مشهوره، یا که اجماع امت، که
 خلاف اولمازسه آنی قبول ایتماز که نه کبی دلیل اولور؟ . . . بونی ایسه
 بیان ایدوکره کوز طوتدی.

وایاننوی غوبرناطور، اشنی فتح الله اخوند ایله ایکیمز که قارار غه
 بیوردی. بن ایسه فتح الله آخوند غه، بو طوغروده ایلیمش عمللرمی بیان
 ایتدوم. بوکا قارشو فتح الله آخوند «نذیر اوغلی اوزی دوورنسکی
 حضورنده صالح ایتکان» دیدی. بن آیتدم: «آنده اولان صالح خاتونلق
 ماده سی دگل بلکه مال دعواسی حقنده در، بونکه برابر نکاح، اختیار،
 بینونت، دعوالرئی تیکشرمک و بونلر حقده صالح ایتدریمک دوخاوندیلر
 لوازمی اولسه کرک، اگرده دوورنسکی حضورنده اولان صالح کافی اوله
 طورغان اولسه، نیچون نذیر اوغلیندن فرقت خطی صورمشلر! » دیدم.

شاگردلری : اوزینک اوغلی عطاءالله، صادق بن صافقل، اوحدی بن اسکندر القاضی و غیرلر.

بالالری: عطاءالله، ذاکر، لطف الله، عبیدالله، در. بو صو کغیس سیمی شهرنک ایکنچی تاش جامع حضورنک امام اولوب (۱۳۱۹) سنه شعباننک (۷۵) یاشنده وفات اولدی. عبدالله نامنده بر اوغلی بو کونده کند ییرینه امام اولمشدر. بو کیمسه حقنده فاضل مرجانی: « صفر آیندن متشاً اولوب، مذکور آیده هیچ بر اش اختیار ایتماز ایدی؛ لکن شاه احمد بن ابی یزید المامشی که ویرمش قزینک قاق توش مجلسنه دعوت ایدلنوب، مامش قریه سنه وارمق اراده سیله کیوم کیدر وپ تکرر مش ایسه ده مذکور کیومنی کیمه آامای کیناتدن وفات ایتدی » دیمشدر.

.....) **اختم بن احمد [۱]**: بو کلمه مضافاتنک (تمرکه) قریه سنه دنیایه کلوب (صارلی) اولنده امام اوله رف مدرسهلر بناء ایدوب کوب شاگرد جمع ایلدی. ایکیز ایللی ایکنچی (۱۲۵۲) ییل صفر آلتیسنده یتیمش اوچ یاشنده ایکن وقتنده وفات ایتدی. شاگردلری حبیب الرحمن بن محمود الالمش، محمد کریم بن اسحق المچتایی و غیرلر. ادیب، ظریف، صاحب لطائف، بر کیمسه ایدی، دیورلر. بعض کولکولری بو گونه قدر خلق آره سنه مذکوردر. کند ی قلمندن اوشبو مکتوبی نقل اولنه در: « یولقدی بزلره حرمنلو صوبرانیه محکمه سندن مبارک فرمان مینزله اویازی (قارامالی) اولینک باشقرد ملا حبیب الله حمید اوغلی ایله، خاتونی حبیب جمال سبحانقل قزینک آره لرنده اولان نزاعلرنی تفتیش ایچون (۱۸۲۶) نچی ییل مای اولنده، ایکنچی مرتبه یولقدی نویابرده. اما بزلر من وجوه معذورلرمز، اولاً ضعیف البنیه مز، هر چند بیک الوغ یاشلی اولماز ساق ده، قارتلق تأثیر ایتمشدر. ایکنچی، اون ییلدن زیاده مدتدنبرو باش آورولی اولدیغمدن طش هواسنک یورد کمد خسته لگم آرتادر. اوچونچی،

[۱] بو کیمسه (۱۰۸) رقم اوزرنده یوقاریده یازلمشیدی. وفات سنه سی معلوم اولدیغی صو ک، اوشبو اورنده وفات ییلنی کوستهرکله تکرار یازمیه لزوم کورلیدی.

اول ملا حبیب الله حمید اوغلی آولی بزدن ایلملی چاقرومدن زیاده اولور ومع
ذلك ایکی مرتبه اوزم و بر مرتبه بزم فرمانمز ایله احضار مجلس ایچون اوغلم
واروب، مذکور ملا حبیب الله فی یورتده یولقه آلاماق. اوزم اوچونچی
مرتبه واردیغمه یولقوب بزه جواب کوسئردی که: مدعی، حضورنده سزله
خبرمز اولور، دیه. مدعی اجتهاد ایتما دکی سببلی و آنلر جیولما دیغی ایچون،
تفتیش ایدر که بزلر عاجزمز. خلاف قانون اولماز ایسه حرمتلو محکمه نك
ماکملری بزلری بوتفتیش خدمتندن قالدرسه لر ایلی. بویله توبانچیلک
ایله اعلام ایدرک کاتب احرر اوغلی. فورال آخرنده ۱۸۲۹ نچی ییلده». **استطراذ:**
اوشبو مکتوبده مذکور اولان حبیب الله نام ذات، کندی
عصرنده اجتهادلف دعواسی ایدرک کندی نك مجتهد اولمه سی ایله تصریح
ایدر اولدیغی مرویدر. الک زمانده تحصیل علم آور واستفاده یوللری
هر طرفدن مسدود اولدیغی حالده بعض ذاتلر مجتهد لک مرتبه سینه
ایرشدکلری حالده بو کبی علم ایشکلری آچیق وهر تورلی سببلر حاضر
اولدیغنده مجتهد اولمیان کیمسه باقل کبی غبی یاخود غیر قابل کس اولسه
اولور، دییور ایمش. حتی که کندی اجتهادینک ثمره سی اوله رق «فرض
نمازلرک وقتلری مدینه شهری وقتلری ایله تقدیر ایدلنور، زیرا شارعک
وقتلر حقند اولان امر و فرمانلری شویرده اولان وقت ایله تعیین ایدلمشدر»
دیه سویلر اولمش. فقط معاصرلری: «اویله ایسه فرض روزه لرده مدینه
وقتئ ایله تعیین ایدلک لازم کلور و بناء علیه اوزون کونلرده توش وقتند
یا که بر آن مدت صوکراف افطار ایلمک درست اوله بیلور» دیه بحث
ایتدکلری مرویدر. بوکا ایسه بررتورلی جواب ویردیمی یوقمی؟ بزه خبر
ویرن اولمادی. باشقه چه ترجمهء حالی معلوممز اولما دیغندن آن مناسبتنی
رعایه ایدرک بو ایرده ثبت ایتدک [۱].

۱۸۹ — یوسف بن ایمانقل. آلابوغه مضافاتنده (ایلامت)
قریه سنک امام اولوب، اکیوز ایلملی ایکنچی (۱۲۵۲) ییل (۱۸۳۶-۲۵ نچی

[۱] تفصیل احوالی خبر ویرن اولور ایسه زیاده ممنونیت اوزره قبول ایدلنور ایلی. ۹

نویابر) ده یتیمش یدی یاشنده ایکن وقتنده وفات ایتدی. اصلی چیسطای یاقندنه (کیکلی) اسملی قریه دندر. بومملکتده او قودیغی صوکنده بخارایه واروب استفاده ایلیمش وکابل شهرینه سفر ایدرک فیضخان بن خضرخان خدمتنه داخل اولمغله طریقتده مأذون اولمشدر. عالم، فاضل، عقللی، بر ذات ایدی. دیمورلر. ولید ایشان بن محمد الامین اقرانندن اولمغله آنک ايله صحبت ایتدی و بالقصد زیارتنه یورمکه استفاده ایلدی کی مرویدر. کندی قلمیله یازانوب تمام اولان بر شرح امالی نسخه سی اخیرنه بویله عبارت کورلدی: «تمت النسخة فی ید یوسف صدیق بن مرحوم ملا ایمانقلی السکیکی البلغاری فی شهر ربیع الاول فی مدرسة مولانا واولانا آخوند الزمان عبد الرشید الصباوی بن مرحوم قدر محمد ۱۱۹۷ سنة». یازوی کوزل ورسم خطلری هم درستدر. فقط بویرده نقل اولنان تحریری قاعده سز ایرکی معلومدر. لکل جواد کبوة و لکل صارم نبوة). محمد عطاء اسمنه بر اوغلی من کور (ایلمت) قریه سنه مؤذن اولوب (۱۳۱۴ - ۱۸۹۷) تاریخنده طقسان یدی یاشنده اولدیغی حالده سلامت ایدی.

۱۹۰ - محمد بن حمید بن مرتضی. قزاقده امام اولوب، ایکیز ایللی ایکنچی (۱۲۵۲ - ۱۸۳۶) ییلده محرم آخرنده (۶ نچی مای) وفات اولدی. بخاراده خلیفه نیازقلی گه مصاحبت ایدوب قایتیمشیدی. بو کیمسه حقنده فاضل مرجانی: «گرچه علم و دیانت ايله مشهور اولسه ده اغنیایه مداره سی اولمادیغندن و قاتیغ هم آچی سوزلی اولدیغندن رواجی اولمادی؛ جمعیت شرعیه که امتحان طوتقی ایچون واردیغنده مفتی محمد جان بن الحسین بعض سوزار صوردیغنده (بندن بویله یوق بار شیلر صوروب عمر اوزدرمه، بنم حضورمی غنیمت بیلوب کندی کرک شیلرکی ایشدوب فائده آلورغه اجتهاد ايله!...) دیهش، مفتی ایسه بوکا زیاده آچوی کلوب، بو کیمسه امامت و تدریس وظیفه سیننه لائق دگل، دیه امامت خدمتندن صرف اینتمگی قصد ایلیمش ایسه ده بعض بر کیمسه لرک شفاعتلی ايله امتحانی مقبول عد ایدلمشدر» دیمشدر.

۱۹۱ — عباس بن عبد الرزفیع بن یونس بن موسی

بن قوچقار. خوالین توابعنده (موسی) آولنده امام و مدرس اولوب
ایکیوز ایلی ایکنچی (۱۲۵۲-۱۸۳۷) بیل ذوالحجّه ده (مارت) قرق
طقوز یاشنده ایکن وقتنده وفات اولدی.

استاذلری: کندی قریه سنده سلیمان اسملو بر کیمسه، قزان ولایتی
(الگی) قریه سنده شمس الدین نام ذات، سعید قصبه سنده عبد الرحمن
بن محمد شریف الکرمانی اولوب، اوشبو کیمسه حضورنده تکمیل کمال
ایلمشدر.

شاکردلری: عبد الناصر بن عبد السلام الزیمچه وی، حبیب الله

بن خانسوار الزیمچه وی، ابراهیم بن اسماعیل الاجوی، عصمت الله بن
سین الله المانچلی و غیرلر.

بالالری: فخر الدین، فخر جمال، محمد جان، محب جمال، حسن جمال، در.
بوکوند محمد جان نام اوغلی کندی یرنک امامدر. اورنبورغ توابعنده (رادوت)
قریه سنده اولان شاه احمد بن یوسف التوکلّی دن تصوفده مأذون اولمشیدی،
دیپورلر. مهارت کسب ایدن و شهرتنده باعث اولان هنری، علم صرف
و علم نحو اولوب، بوفیلرده اقرانندن ممتاز اولمش ایش. اوزندن
صوک اولان یانغینلرده جمله کتابی یانوب، هیچ بر اثری قالماشدر.

۱۹۲ — شاه احمد بن رفیق بن عبد المؤمن بن

حسین السهاکی. اصلی و اتقه توابعنده (علاوچ) قریه سننددر.

آتاسی رفیق بن عبد المؤمن، آندن کوچوب مینزله مضافاتند قرار ایتمشیدی.
شاه احمد حضرت اولده (تاقتنه آلاچق) و صوکره (سیماک) ده امام و مدرس
اولوب ایکیوز ایلی اوچونچی (۱۲۵۳-۱۸۳۷) بیل محرم (۸) نچی آپریل
چهارشنبه کون ایلی یاشی حودنده وفات اولدی و بالاکز، نور الدین

اسمنده براوغلی قالدی . قبری (سیماک) ده در .

استاذلری : ولید بن سعید المینزله باشی ، عبد الجلیل بن عبد الرشید المسلمی ، محمد رحیم بن یوسف آلاشطی ، ابوالنصر عبد النصیر بن ابراهیم القورصاوی ، در .

شاگردلری : عبد الفتاح بن عبد الوهاب المسلمی ، عبد العلیم بن یهودا البیکباوی ، محمد کریم بن اسحاق المچتایی ، سعد الدین بن عبد الجلیل المنراپی ، عبد العزیز بن عبیب الله الاورمانایی ، عبد العلیم بن طاهر المیاکوی ، عین الکمال بن عبد الواحد القرانی ، نصر الدین بن عبد الحکیم البورایی ، عبد الله بن عبد الغفور الجقمقی ، فضل الله بن فیض الله التاقتیه وی ، علاء الدین بن محسن القاینی ، احمد بن عبد القادر التاقتیه وی ، یعقوب بن عثمان الامیرخانی ، وغیر لر . بخارایه واروب فضلا سندن استفاده ایتدی ، و بو مملکتی قایتدیغندک عبد الرشید بن آطنه قل بن تیمور بن قونغر بن موتی بن یانورس نام صاهب همت سودا کرک حسن اجتهادی سببندن مینزله مضافاتندک (تاقتیه آلاچق) قریه سینیه امام و مدرس اولدی . حضورینه فوج فوج طلبیه کلر کنی کوردکنده ، بونک سببی مدرسه سی بای قریه سینده اولوب و اسلام قریه لرینک مرکزی اولدیغندن دیه ظن ایتمکه ، بویرده کیم اولسه ده درس ایتورکه ممکن ایمش ، حالبوکه بنم مرادم نادان خلق آره سنک دین و شریعت نشر ایتمک ایدی ، بونده طوروب خدمت ایتمک بنم قاشمده خدمتندن معدود دکل ، شونکچون بکا باشقه بر غایت جهالتده قالمش و فقیر اسلاملری کوسترکز بن ایسه آنلر آره سینیه واره جغم دیدکنده ، برنجی درجه ده زبون اولان (سیماک) قریه سی کوسترامش . بناء علیه مذکور قریه یه واروب اک اول ایمان و اسلام اوگرده باشلامش و اصولی ایله درسینه دوام ایتمشدر . شو وقتک علمه صوصامش یکتلری کندیسنی (سیماک) دن هم ازلب تابوب ، یاننه جمع اولنمشلر و فوق العاده بر غیرت و نشاط اوزرنک استفاده ایتمشلردر . ارشاد خلق خصوصنده اولان اجتهادی ، الله تعالی بنده لرینه اولان شفقت و گوزل نصیحتی ، نشر علم یولنده اولان ایزگی نیتی ؛ میدانیه قویتمش خدمتی سایه سنده (سیماک) قریه سی اولکن زبونلرکندن چقوب بر

«دار العلم» دیمیہ لائق اور ون اولمشدر. اوفاء، سامار، ژاتقہ، توابعلرند
اولان عالم وشيخلك علم سلسلہ لری اوشبو ذاته منتهی اولور.
عصرندہ علم وقوة درس ایلہ شہرت چقارمش بیوک استنادلردن حبیب اللہ
ایشان ابن الحسین وبونک طوغمہ سی فتح اللہ آخوند، عبد الرحیم بن عثمان
الاولتزايمانی، بایمراد بن محرم المنگاری، عابد بن عبد العزیز الکناری
وبونک قارنداشی فیض القشکاری وغیرلر، بو ممالکندہ قسقه تونلردہ
ستو فرض دگل ایدکنی کندیلرینہ مسلك طوتوب، هیچ کیمدن خوف
ایتمای تشہیر ایندکلرنی کورمکلہ شاہ احمد حضرت، بویلہ یولک عاقبتی
فنا اولنہ چغنی آکلامغلہ بونلرہ، دشمن صفتیلہ دگل، بلکه انصافلی بر
دوست عالم صفتیلہ قارشو چقمش وبرچوق فائده لی تحقیقلر ایراد ایدرک
(عمدة التدریقات وزبدة التحقیقات) اسمند اولان کتابنی تألیفی بیورمشدر.
الحق گوزل ایلمش وصوکلرینہ دہ برسنت حسنه ترک ایتمیہ موفق اولمشدر.
جزاه اللہ خیرا. زیرا بو کبی اقتدار وانصاف صاحبی اولان عالم یرینہ
معاذاللہ اگرده علم وعقللری ناقص اولان کیمسہ لر قارشو چقمش اولہ لر
ایدی، اشلر بتون بتونہ فناالشمش اولوردی، اخیرندہ دہ جماللر جماللر
قبیلندن سوگوشوب «فلم یبق سوی العدوان دناهم کما دانوا» دیہ برطرفہ
چیکلوب، غیبت سویلب یاتمقندن باشقہ ڈمرہ اولماز ایدی.
منکور کتابینک دیباجہ سی: «لک الحمد یا منم کل الامور ویا من تنزه
عن نسبة الغیبة والحضور واتم الصلوات الی افضل انبیائک ورسلك باقیة الی
یوم النشور. فیقول العبد النحیف المحتاج الی عفو ربہ اللطیف شاہ احمد
بن رفیق الحسینی الحنفی البلغاری مولدا والبخاری محصلا لما رأیت اختلاف
علماء الزمان بل قد وقع آنا قبل آن فی حق اداء صلاة العشاء فی اللیل الی
القصری فی بلدة (بلغار) وتوابعه اردت ان اکتب رسالة جامعة لکلام
الفریقین اجمالا لکونه من المکتفیات ایماناللرد والترجیح»
دیہ باشلانمشدر. (ناظورہ الحق) کتابندہ بو رسالہ دن بعض شیلر استفادہ
اولندیغی ادعاء اولور. کندی قلمیلہ یازلان اصل نسخہ سی اوغلی نورالدین
آخوند قولندہ سلامت، دییورلر، کندی قلمندن بر مکتوبی اوشبو اورند
نقل ایلندہ در: «اورنبورغ دوخاونوی صویرانیہ سینہ، مینزلہ اویازدی

يياولب واروب (بوگلمه) شهرندن ايكي ييلغه پاسپورت آلدى ، (يانىصبى) آولينك نذير آغاي يوكلرى ايله كندى . بو سفرده (قاريلى) ده عابد حضرتلارنى تعليم آلدى ، وايكى يىل طولوب اوچونچى يە چقدىغنى عبدالغازى آغاي واروب آلدى ، اول وقتى (قاريلى) دن (صاصنا) غە سفر حضرت مدرسە سنە کوچمىدى . آندىن سوڭ اوده بر جاي طوردى . قش كوني يتدى كندى (تەرشىخ) آولينك حسن آغاي ايله ينى (قاريلى) كە كندى ، آندى واروب بر يىل طوردى ايكنچى يىل طولمازدىن مقدم قش اولدى (قاريلى) نك عليكاى آغايى ياللاب ابراهيم ملا ايله برلىكده قايتدى . اول قش هم جايدى اوده طوروب ، كوز كوني تاج الدين آغايى ياللاب (قارغالى) نك حاجى عبدالرشيد حضرت مدرسە سنە واروب ، اول قشنى آندى تعليم آلدى . سوڭره يازكونى اوه قايتدى . بو وقت تارىخ (۱۷۹۵) يىل ايكنچى ايون ايدى . جاينى اوده طوردى ، قش كوني عبدالغازى آغاي (اورص صوى) نە ايتدى ، آندى (بىركە) نك عبدوڭى دىكان كىمىسەنى ياللاب ينى (قاريلى) گە واروب ، عابد حضرتلار بر يىل تعليم آلدى . ايكنچى يىل جاينى (آرباش) غە كوچدى ، وجاينى آندى طوردى . قشنى (نلاساغە) غە نعمت الله حضرت حضورىنە واروب ، تعليم آلدى . يازكونى يتدى كندى ، ارىنبورچىلار ايله (حسن شىخ) قريەسىنىڭ خەلىل اسمو كىمىسەنى ياللاب اوڭە قايتدى . بو وقت تارىخ (۱۷۹۷) دە ايدى .

عبد اللطیف حضرت ، وعظ و نصیحت سویلر که ماهر ، کند یسی متقی
وزاهد ، مسجد ده جماعت نمازینہ ملازم ، خلقی گوزل ، سنت ایله عمل
ایتمکده مبالغ بر ذات ایدی ، دیپورلر .

۱۹۵ - شمس الدین بن میکلی بن عبد الله الجبلی .
اصلی تاو یاغنده (بالطای) آدلو قریه دندر . بخاراده (ارک) ده ترکک
ایتدی وایکیوز ایللی اوچونچی (۱۲۵۳) سنه ده هج سفرینه کبدوب وفات
اولدی . وی اهنیام آ (۲۵۵۵) بیلمه املقا آ تیشا ایدیه . وبقو

شاگرد لری : عبد الواحد بن قلی البووی ، فخر الدین بن مصطفی
النور لاطی ، وغیر لری . بوکیسه حقیق فاضل مرجانی : « تقوی و متورع کیسه
ولسه ده علمی اعتماد لی دکل ایدی ؛ ابو النصر عبد النصیر القورصاوی خلافه
بر رساله یازدی ایسه ده ، غایتده سخیف و کاغیده یازارلق دکل شیلری ذکر
ایندی » دیمشدر . استاذ لرندن برینه ، ابو النصر القورصاوی حقیق یازمش
اولان بر مکتوبی منظور مز اولدی . بو مکتوب هر نه قدر عربی العبارة یازمش
ایسه ده طوغروسی عربی ده دکل ، ترکی ده دکل ؛ نحو ، صرف ، لغت ، آداب
انشاء نیک بیک رکنندن برینی اولسون مشتمل دکلر . ظنمه کوره بو مکتوبی
کور دکلر نیک ابو النصر دوسنلری دکل ، حتی الک برنجی دشمنلری ، (مارتینیک)
فاجعه سی کبی بر فاجعه یه راست کلن اوشبو کلمه لریک حال لرینه آچیرلر . اکرده
عبارة سی درست اوله ایدی ، فی حد ذاته باطل اولدیغنه اهمیت ویرمای
بویره نقل ایلمش اولور ایدک .

۱۹۶ — رحمت الله بن عبدوس بن ایشمن . مینزله

مضافاتنده (تاقته آلاچی) قریه سنک شیخ لک ایدوب ، اکیوز ایللی اوچونچی
(۱۲۵۳ — ۱۸۳۸) بیل شهر ربیع الاول اون سکرنچی (مای آینده) وفات
اولدی . قبری معلوم و تاریخ وفاتی هم تاشنک یازامشدر . فیضخان الکابلی نیک
مشهور خلیفه لرندن اولوب ، مرید تربیه ایدر ایدی .

۱۹۷ — یحیی بن صفر بن آرسلان . قزان مضافاتنده

(شکا) قریه سنک اماملق و شیخ لک ایدوب ، اکیوز ایللی اوچونچی (۱۲۵۳ — ۱۸۳۸)
بیل ذوالقعدة (برنجی فورالک) سکسان یاشنک ایکن وقتنده وفات اولدی .
اصلی (بیرزه) قریه سنک ایدی . یحیی ایشان دیمکله معروف اولان ذات
اوشبودر . مرید لرینک کوبسی میسچار خلقی اولور ایدی ، دیمورلر . ابنصار
مضافاتنده (ایصه) نام قریه ده آخوند و محتسب اسحاق بن عبد الرشید اسملو
کیسه نیک (۱۸۲۹) نجی بیل (۲۷) نجی مایده یازمش اولان بر مکتوبی
منظور مز اولدی ، مضمونی بویله در : « بزم اویازدمزده (یازد ویشچه) اولنک

آخوند احمد بن اسماعیل آلیقوف، یحیی ایشانک خلیفه سیدر. بزم اویازدمرد، مسلمان آوللرینک جهله سی یکر می آول اولوب، کلیسی قزانلی یحیی ایشان مریدلریدر. احمد آخوند نه آیتور ایسه ده مجموع اویاز خلقی شونی آیتهدر. بو کیسه حقنده فاضل مرجانی: «عوام آره سنده جن یومشاتمق ایله مشهور اولوب، بو کونه قدر خلق، قوتلی بیل ویا که داوش اولدیغنه (شکا پر یلری) دیه سویلرلر، بعض عصر دشری بو اشلر نی بوش ویالان شیلر دییورلر، بعضیلری ده عوام محبتنی جلب ایدر ایچون قورلمش حیل و طوزاق ایدی دیه ظن ایلرلر؛ موسی بن عبدالرشید التونتاری کندیسنه اخلاصلی مرید اولمغله جن یومشاتدیغنه اشانور ایدی؛ نمازلر نی تعدیل ارکان ایله قیلر یغندن بیک اوزون اوقولمش نمازاره (یحیی ایشان نمازی) دیه ضرب مثل ایدلنور؛ ذکر الله ترغیب حقنده بر نظم و قصیده برده گه بر تخمیس ده واردر» دیمشدر.

۱۹۸ — تاج الدین بن یالچغل بن مت قل بن یانتیهور بن جیانچوره بن قطلغ بولاد. (۱۱۸۲) نچی سنه ده دنیایه کلوب (ملم) قریه سنه امامت ایلدی. مینزله مضافاتنه (ایمانلی باش) قریه سنه ضیافته واردیغنه ایکیوز ایللی دورتنچی (۱۲۵۴ - ۱۸۳۸) بیل ربیع الاخیر (۱۴) نده (۲۶ نچی ایون) یتمش بر یاشنده ایکن وقتنده وفات ایتدی. استادی عبد النصیر بن طرمتای وغیرلردر. بو دیارده اوقودیغی صوک داغستان ولایتنده سیاحت ایلمش و بعض کیمسه لر حضورندک تحصیلده هم اولنمشیدی. وقت وفاتنده بهاء الدین، جلال الدین، اسمنه اوغللری قالدی. کندینک یازوب، تمام ایلمش کتابلری و آخرنده ثبت ایلمش عبارتلری بونلردر:

(۱) هدایة الحکمة. آخرنده: «قد درس هذا الفن في ولاية داغستان وفي مدرسة مولانا واولانا (جمعه کیلری) افندی فی بلدة (الحقسای) وکتب نسخه (کذا) فی تاریخ (۱۲۴۳) من الهجرة علی يد تاج الدین بن یخشیقلی البلغاری الاشتاکی فی شهر رمضان من اواسط عشره فی يوم الاثنين بعد صلاة الظهر».

(۲) قهستانی . آخرتك : « قد وقع الفراغ على يد تاج الدين بن ملا یخشیقلى
 البلغارى الاشتاکی فی سنة ۱۲۴۷ الف ومأتین و سبع واربعين فی آخر
 ذی الحجة يوم الخميس بعد صلاة الظهر و (۱۸۳۲) بالمسیحیة وقد كنت فی
 وقت كتابة هذا الكتاب ابن ستین وخمس سنة فی قرية (مام) من توابع
 المینزلة . رساله عزیزه سینک دیباجه سنک اوچونچی بیتند، اوشبو سوزلری
 وارد : « ثبات العاجرین کتابنی شرح ایلمیه قصه ایلم، تاریخ هجرتک
 (۱۲۱۱) ییل یبلیقی ییلنده تمام ایلم، وبو شرحه (رساله عزیزه) دیه اسم
 وبرد . « و آندن مقدم بویله دیمش : « آز آزقلق، کوب یازقلق،
 کدی خلقینک عالمی تاج الدین یالچغل اوغلندن التماس ایلدیلرکه
 اوفنا ناحیه سنده (کدی) و (کودی) دیمکه شهرت ایدن باشقردلر وار .
 بونلر ایسه اورمان کودی، بلمکای کودی، چوار کودی، قویر کودی،
 دینلمش صنفاره تقسیم ایدلنده در . عجبا بو کیمسه نك (کدی خلقی) دیمه سنندن
 مرادی بونلر اوله چقمی یا که باشقه بر خلقمی ؟ . . (ملم) قریه سنه یاقین
 هم (کدی) قریه سی ده وار . ایسکی کتابلر آره سنده بر رساله منظورمز
 اولدی، دیباجه سی بویله در : « الحمد لله ذی الانعام واصلی علی نبیه مبلغ
 الأحکام مع آله واصحابه البررة الکرام . اما بعد فبقول المننب تاج الدین
 بن ملا یخشیقلى لما رأیت نظم ونصح ملا یونس ابن ملا ایوانای القزانی
 منذاولا بین ایدی الصبیان من المسلمین ولم یکن له شرحا وافیا فائقا
 التمس منی ابن استاذی ولم یکن لی حرفة فی هذا المقام الی ان یبین
 المرام لکن امثال الأمرکان ضروریا علی فطالعت کتب اللغات ورویت
 الثقات فاتممت قریبا الی عشرة الايام اعلم ان الناظم کان من
 الهجرة الف ومائة وعشرون ۱۱۲۰ سنة فی دیار الغزان وفی قرية
 (الکاچی) من توابع البلغار وقد صنف الفرائض
 السجاوندی شرحا وغیره من المصنفات . اما سلك المصنف دأب المصنفین
 بعد البسملة والحمد لله فقال : (ایقظ جفونک یا مسکین من سنة)
 بونندن باشقه هم هفتیک شریفی اوزرینه ده تفسیر یازمشدر . ظنمزه کوره،
 اثرلری، مبتدی وقتند یازلمش هم ده کندی طرفندن تهذیب وتنقیح ایدلماي
 قاله رقی، آنچق مسوده لردن یاخود متروک کاغدلرندن جمع اولنه رقی طبع
 اولنمشدر . بو کیمسه حقنده حاجی محمد سلیم ایشمحمد اوغلی ابن امید بای :

پدنجی جز ابتداسی

۲۰۰ — عبد السلام بن عبد الرحیم بن عبد الرحمن

بن محمد. روسیه دولتمند ادارهء شرعیهء اورنبورغیه (دوخواونوی صوبرانییه ده) ایکنچی مفتی، در. ایکیوز ایملی بشنچی (۱۲۵۵) ییل ذوالحجه پدنجی شهنشبه کون ایرته وفات اولوب، اونونچی جمعه کون عید نمازی او قولیغی صوک (اؤفا) نك یاگا مقبره سنده دفن اولندی. (میلادی ایله - ۱۸۴۰ - نچی ییل - ۳۰ - نچی ینوار وایکنچی فیورال اوله در. بو وقتده یاشی ده شمسیه ییللر حسابیله آلتمش یی و قمریه حسابیله تقریباً یتمشده اوله در.

اوشبو کونلرده (اؤفا) شهرنده زور بازار اولدیغی جهتله جنازه سنده جماعت غایت کوب اولمش و نمازنی ده (بالقلی کول) قریه سنده مشهور مدرس و آخوند حسن الدین بن شمس الدین بن جعفر الازدانی او قومشدر. فقط تاریخ وفاتی اؤفا شهرنده کی اسلام محله سینده مخصوص اولان میتربقه دفترینه یازلمادیغی کبی، (بالقلی کول) دفترینه ده یازلامای قالمشدر. جنازه سنی حسن الدین آخوند او قومه سی، بو کونده اؤفا شهرنده رسمی امام اولان کیمسه نك اوده اولمادیغی سببلی، مفتینک کندی وصیتی اوزره یاخود شول کونده اؤفا شهرنده برنجی طبقه دن اولان میرزا لک مصاحتلری اوزره اولمشدر.

ملاحظه: صوبرانییه نك یوز ییللق بیرمی (یوبیلی) حقنک (۱۸۹۱) نچی ییل روسچه اوله رق نشر ایدلن رساله نك (۴۲) نچی بیقنده مفتینک وفاتی (۱۸۳۹) نچی ییل اوله رق کوسترلش ایسه ده یاگاشدر. زیرا بر چوق ایسکی کتابلر چیتارنده یازلان سوزلر، جمله سی بزم یازدیغمز روشده در. بوزن باشقه صوبرانییه نك ژورناللری مذکور سوزک یاگلش ایدکنی

اثبات ایدر. شویله که: (۱۸۴۰) نجی بیل (۱۰) نجی ینوار چهارشنبه کون
 ژورنالنده پریسیداتیل اوله رق مفتی عبدالسلام بن عبدالرحیم واعضا
 اوله رق اماملر تاج الدین بن مقصود، عبدالجبار بن رحمانقل، محمد صادق
 بن علی اکبر، نام کیمسه لر امضاء ایتمشلر. (۱۱) نجی ینوار پنجشنبه کون
 ژورنالنده یالکز اعضا لر امضا ایدرک، آخرنده: «خسته لکی سبیلی
 اورنبورغسکی مفتی بوکون حاضر اولمادی» دیه یازلمشدر. ۱۵ نجی ۱۶ نجی
 ۱۷ نجی ۲۲ نجی ۲۳ نجی ۲۴ نجی ۲۵ نجی ۲۹ نجی ژورناللر آخرا لرنده هم
 مفتینک خسته لکی بیان ایدلنوب (۳۰) نجی ینوار سه شنبه کون ژورنالنده، اک
 آخرده اولان (۱۳) نجی استاتیاده بویله یازلمشدر: «خسته لکندن سلامتنه
 آلمای اورنبورغ مفتیسی اوشبو کون وفات ایتدی، بو حادثه ایسه اورنبورغ
 غوبرنسکی پراؤلینیه سینه اوشانداق اؤنوطرنی مینسترگه مرافعه اولنور».
 قبری: مفتی حضرتلرینک قبرلری، مقبره نك تونگی قویاش بایوش
 طرفنده اک چیتده اولوب، ظن ایدرسم بوندن صوک قبر یوقدر. الک
 حالده احاطه سی تاش ایله اولد یغینه اثرلری وار. فقط تاشی اک بوزوق
 جنسدن توز روشنده اؤالورغه صلاحیتلی اولد یغندن تیز وقت ایچنده
 بوزولنمش اولسه کرک. بو کونده ایسه تاش احاطه ایزنده عادی روشده
 آغاچدن یصالمش ویاشل توس اوزره بویالمش ره شتکه (شبکه) اولنور.
 خاتونی مرفوعه بنت عبدالرحمن هم اوز یاننده در. هر ایکینک باش
 اوچلارنده تاش اولسه ده، اشاکسن تاش اولد یغندن یارلوب بوزولوب
 بتمشلدر. یازونی قابل اولمادیغندن یازولری هم اولمادیغی ظن اولنور.
 بن ایسه جای کونلری قبرلگه وار دیغمده هر دفعه سنده بو قبر حضورینه
 واروب سلام ویرمک، دعاء واستغفار اوقومق عادتدر. هر دفعه آیرلوب
 کیتدکم وقت هم بیوک و مشهور وزیر ابو عبدالله محمد بن سعید بن عبدالله
 ابن الخطیب لسان الدین المغربی حضرتلرینک:
 بعدنا وان جاورتنا البيوت
 وجئنا بوعظ ونحن صموت
 وانفاسنا سكنت دفعة
 كجهر الصلاة تلاه القنوت

دیدکاری ببتلری ایله تمثیل ایلمکده یم. (تأسف که قبری اوستونده اسم و تاریخ وفاتی یازلمش یوقدر، بو طوغروده همت ایدر چک کیمسه ده کورلمیور. شونکچون مفتی حضرتلارینک قبری بر قاج بیللردن صوک تمام اونودلنوب بتسه کرک.)

استطراذ: الک زمانلرده اویا شهرنده اسلام قبرلکی ایسکی اویا طرفنده اولنور ایمش. مذکور قبرلکده شمدی نور علی خان بن ابی الخیرخان تربه سی هر کیمه معلومدر. بو کونکی قبرلکی ایسه شهردن قویاش بابوش طرفنده، آق اتل یلغه سنده اولان تیمور کوپرک مشرق طرفنده بیوک تاغ اوستونده در. شهرک اک آچیق وگوزل هوالی اولان اورنی بویردر. قبرلک احاطه سی ایچنده روایتلره کوره قالملاردن قالان اورلر و بعض مغاره لر هم اولنور. بعض قبرلرک اوسنلری تاشدن و بعضیلرک چوین ره شتکه لر ایله احاطه ایدلمش و بعضیلرند ده هیچ بر احاطه فلان یوقدر. میرزا، دووران، پاچوتنی غراژدانین، ملا، الحاج الحرمین، بیچاره و مسکین، سوکلو یتیم بالایا، دیه یازلان تاشلر کورلور. قانغی بر تاشلرده :

یا واقفا بقبری متفکرا بامری

بالامس کنت مثلك غدا تصیر مثلی

و بعض برلرند ده : « روحمه فاتحه ! . . . » دیمک کبی عبرتی مشتمل سوزلر یازلمشدر. روس قبرلکری قاره اورمان مثالند آغاچلق اولدقلری حاله، اوشبو اسلام قبرلگنده آغاچ غایت آز، وارلری ده کچکنه ویاشدر. بعض بر میت تیره سندن نه قدر بوش اورن برلکده احاطه ایدلمش، بعض بر بوش یرلر هیچ میت اولنمادیغی حالده اطرافنی ره شتکه لر ایله آیلاندرلنوب آلمشدر. عموم اهل اسلام ضرورتنی دفع ایدر ایچون وقف صورتنده احسان ایدلن یرلری، ملک صورتنده احاطه ایتدکلری نه کبی شرعی دلیللره مبنی ایدکنی بیلمک هنوز نصیب اولمادی. زیرا اویا مقبره سی ارض موات دکلرکه بویله علامتلر ایله آیروب قوبیمیه یول اولنسون ! . . . قبرلکک ضعیفی صورتده اولان آغاچ احاطه سی یرینه محکم ایدرک تاش یاخود کیرپچ قوبیمه بناء ایتمک، مناسب یرلرینه آغاچلر

اوطورتىق و مشرق طرفىندە گوزل شكل اوزره بر مسجى شريف بىنا ايتىمىك
 حقندە اؤفا اسلاملىرى بر بىرلە سويلشوب يورمىكە ايسە لردە ، ظنمە كوره
 سويلرلر ، سويلرلردە اونودرلر ، هېچ شىء وجودە كتورمازلر . باشقە ملتىلر آرز
 سويلب كوب اشلىكلىرى حالە بزم اسلاملىرى كوب سويلب آزا شلىمىكە لردر .
 مەتروكاتى : وفات اولدىغى كون جملە تركەسى حساب ايدىلنوب (۱۴۸۹)
 صوم (۳۴) تىن اولمش و بالغ اولان وارثلىرى دە (۱۱۰۰) صوم بورچ ايلە
 اقرار ايلەمشلردر . اورنبورغ غوبرنسكى پراۋلىنىيە سى قوشوينە كوره ، اوشبو
 تركەنى تقسيم ايتىمىك ايچون شول وقت صوبرانىيە اعضالرىدىن اولان عبد الجبار
 رحمانقانى اوغلى ايلە بلباي مضافاتندە (قرغيز مياكە) قريە سىندە آخوند
 عبد العليم طاهر اوغلىنى ، صوبرانىيە محكمەسى اوگازو وىرمىشدر . احمدى اسمى
 اوغلى بو وقت بخارادە اولدىغى جەتلە آنك اورنىنى ترحمان صالح ميرزا
 بن خان ميرزا ماملېوف نام كېمەسىنى نائىب نصب ايلەمشلردر . فقط اوشبو تركە
 دفترىكە مفتى حضرتلرىنىك كىتابلىرىنىك باش حسابلىرى واسەلىرى ، اوشنىق
 قانغى كىتاب قانغى وارث حصە سىنى توشكى معلوم دىكلر .
 اصلى و تاريخ ولادتى : مفتى حضرتلىرى (۱۱۸۸) تارىخىندە آتا
 وباباسىنىك وطن اصللىرى اولان (بوكلمە) مضافاتندە (عبد الرحمن) آدلو
 قريە دە دنيايە كلى . مذكور قريە ايسە (زى) يىلغ ، سىنىك صول طرفندە
 وپوچتە يولى اوستونىك (المىت) ايلە (قاراباش) منزللىرى آرسىنىك در . كندىسى
 تىپتىر اھالىسىدىن اولوب ، دىدكەز آول هم بونىك يراق باباسى اسمىلە
 آدالمىشدر .
 نشأتى : بوكلمە مضافاتندە بر قىر اورنلردە تحصيل ايدوب صوكە
 قزان شەرىنى وارقىلە ابراهيم افندى ابن خوجاش حضورنىك استفادە ايلدى .
 افندى ايسە عبد الرحمن آولى يانندە اولان (شىلمە) قريە سىندىن اولدىغى
 جەتلە احتمال نسل اعتبارىلە نوع قارىدا شلىكلىرى ياخود باشقە بر مناسبتلىرى
 اولمىشدر . قزان شەرىندە نېچە وقتلر طور دىغى صوك نە سببە مېنىدر (سەيدى)
 قصبە سىنى كۈچى واورادە عبد الرحمن بن محمد شريف الكرمانى حضورندە
 تربىيە لندى .
 بخارا ، خىو ، تاشكند ولايتلىرىدىن كلوب كىدوب يورمىكە اولان اياچىلرە

وعموماً آریا اسلاملرینه جمیلہ اولمق اوزره روسیہ دولتی طرفندن اورنبورغ
 شهرنده یبناء ایدلن برنجی جامع شریفه امام حاجت اولدیغنده، اوشبوزات
 امام وخطیب، صوکرده آخوند هم اولدی. روائتله کوره اورنبورغ شهرندک اولان اسلاملر، وقتلی عبادت ایدر
 ایچون بر اواجاره گه آلوب رمضان المبارک آینه تراویح نمازندک امام اولور
 وبالالرینه هم سبق اوقودر ایچون دیه، سعید قصبه سینه واروب عبد الرحمن
 بن محمد شریف الکرمانی حضرتلرندن بر شاگرد صورمشلر. عبد الرحمن
 حضرت ایسه مزبوری بونلره کوسترمشد. مزبورده اورنبورغ کلوب
 کندینک خدمتنی گوزل اجرا ایتدکندن باشقه، سویلرگه ماهر، حسن الفتلی
 اولدیغندن اسلامارک خصوصاً بایلرک کوکلرنی جلب ایلمشد. مسجود جامع
 امام حاجت اولدیغنی وقت اورنبورغ اسلاملری ده کندی رضالقلری ایله صایلامشلردر.
 رسمی ترجمه سی: فورمولرنی کاغذینه کوره مفتی عبد السلام بن
 عبد الرحیم (۱۸۲۶) نجی میلادی تاریخندک (۵۳) یاشندک و اوغللری عبد الرؤف
 (۲۰) یاشنده، احمدی (۱۱) یاشنده، عنایت الله (۱) یاشنده و جمله سی
 اوزی ایله برلکده اولنمشلر. (۱۷۹۹) تاریخندک (۱۷) نجی اوکتابرده
 اورنبورغ شهرندک تاش مسجود حضورینه امام و (۱۸۰۵) تاریخندک (۱۴) نجی
 آوغوستک آخوند هم مدرس اولدی. (۱۸۰۶) ده (۱۶) آوغوستک، روسیه
 دولتی ایچون ایلمش خدمتلرینه مکافات اوله رق، ییلینه بر یوز ایللی صوم
 وظیفه تعیین ایدلدی. (۱۸۱۴) ده آلتون میدال انعام ایدلنهرک، اولگنی
 وظیفه سینه ینهدن (۸۰) صوم آرتدرلمقله ییملق وظیفه سی (۲۳۰) اولدی.
 (۱۸۱۷) ده خزینه گه جان برابرندن ویرلنهرک هر تورلی تولاولردن معفو
 اولندی و سنتبر آیندن اعتبارا اولسکی وظیفه سینه (۷۰) صوم آرتدرلمقله
 ییملق وظیفه سی (۳۰۰) صوم اولدی. اورنبورغده گنیرال غوبر فاطور
 ایستین طرفندن اولان التماسه کوره (۱۸۲۰) ده یوز صوم هدیه احسان
 ایدلندی. قرغز اورداسینک اشلرنی تفتیش ایچون ترتیب ایدلن جمعیه
 (۱۸۲۳) ده (۱۴) نجی اوکتابرده اعضاء نصب اولنهرق شیر غازی خان ابن
 آیچواق بن نورعی خان بن ابی الحیر خان حضورنده اولندی. خان حضورندک
 اولان خدمتلری مقبول اولدیغندن (اذ کان مقبضة البلطة) دولت

مرفندن (۱۸۲۴) ده (۲۸) نچی آپریلده بیشیوز صوم قیمتمنده آلتون ساعت هدییه ویرلیدی . ایمپراطور الکساندر برنجی اوکازی ایله (۱۸۲۵) ده (۳۰) نچی سئمبرده : صوبرانییه محکمه سینه مفتی نصب اولیدی . کندینه یورت ساتوب آلور ایچون (۱۸۲۶) ده (۷) نچی مایده خزینه لکدن دورتبیک صوم آقچه احسان ایدیدی . (بوفندن صوك آلمش میدالاری هم آقچه لاری و غیر حادثه لاری دخی اولسه کرک ، فقط بزار صوك فورمولرنی کوره آلمادق) .

خاتونلاری : بر خاتونی (زی) یلغه سندیه و (عبد الرحمن) قریه سینه ایکی چاقروم مسافه ده اولان (تایصوغان) اولنک معروف عالمردن عبد الرحمن بن طویمحمد قزی مرفوعه ایدی . بو خاتون ایسه اوفایه کلک لاری صوك نانغی تاریخه در ، مفتی حضرتلرینک کند یسندن مقدم وفات اولمشدر . مفتی حضرت وفات اولدیغی کون خاتونی ده فرح بانورحمت الله قزی نامنه ایدی .

بالالاری : وقت وفاتینک مفتی حضرتینک سلامت اولان بالالاری عبد الرؤف ، احمدی ، عنایت الله ، بی بی بدر صفا ، بی بی ماهجهان ، بی بی سرو جهان ، بی بی فخرجهان ، ایدی . بونلاردن باشقه برده انورخان اسمنده قزی اوله رق ، بخارادن کلوب یورمکه اولان کروان باشی حاجی نظر بای بن ایشمحمد نام کیسه سیه ویرلمش اولدیغی مروی ایسه ده ، الله اعلم به کند یسندن الک وفات اولمشدر .

بی بی سروجهان ، مینزله مضافاتنده (مچتای) قریه سنک باشقردار کانتونی اولان شیخ الاسلام بن محمد رحیم سلطانونف نکاحنک ایدی . بونک ایسه نفیسه ، شیخ الزمان ، امیر تیمور ، مریم ، اسمنده بالالاری اولمشدر . نفیسه ، اوفاشهرنده شول وقتده صوبرانییه ده ترجمان اولان میرزا صالح بن خانمیرزا ماملیوف اوغای رحمت الله میرزایه نکاح ایدلمش و (۴۳) یاشنده وقت (۱۲۸۲-۱۸۶۶) ده شوال آینده (۴۴) نچی مارت) وفات ایتمشدر . قبری مفتی عبد السلام قبرندن تون طرفنده وتقریبا (۲۵) آرشین مقدارنده در . تاریخ وفات ایله یاشی ونیچه بالاسی قالدیغی تاشنده یازلمش ایسه ده ، مذکور تاش صنوب توشمش وتیز کوننن بوقبر اوفودلنه چقبر . بو خاتونی خیر دعاء وایزگی عمللر ایله خاطرینه آلان کیسه وارمیدر یوقمیدر ؟ .

فقط قبری اطرافند آبیاق ایزی اولنمادیغی یانینه واروب یوروچی و سلام
ویروچی یوق ایدکنی بیلک زر. نفیسه دن باشقه لری سلامتلر در .
بی بی فخرجهان ، قزاقده مشهور سوداگر اسحاق بن مصطفی بن مرتضی
بن داود بن یوسف بن محمد بن آپاک نکاحند اولوب، شیخ عطار، بختکری،
ماهجهان، حسن جهان، اسمند بالالری اولدی . بونلردن بختکری (۱۲۹۷)
تاریخنده قزاقده وفات ایلدی .
عبدالرؤف، آتاشی مفتی اولدیغند، اورنبورغ شهرنده برنجی تاش
جامع حضورنده امام اولوب « افندی حضرت » دیمکله معروف اولدی
وصوکره هم آخوندلق مرتبه سی ویرلدی . حربیه مکتبند (کادیتسکی کورپوصه)
تحصیل ایدن اسلام شاگردلرینه دین معلملگی خدمتده اوله رق، سنوی
بشیوز صوم وظیفه آلور ایدی . (۱۸۳۰) نچی میلادی تاریخند (۱۷) نچی
ایونده اولان مینسترلر جمعیتینک قرار ی وایمپراطورک تصدیق ایتمه سیله،
عنایت الله نام برادريله براکده طرخانلق پاییه سینه نائل اولمشیدی .
(۱۸۴۳-۱۲۵۹) ده امام و آخوند لغندن معزول اولدی ایسه ده، بیوک
مأمورلرک حمایه سی سببندن معلملگنده دائم اوله رق وظیفه سنی آلوب
طوردی وصوکره بو خدمتدن کندی اختیاريله استعفا ایتمه کله پینسییه سنی آلور
اولدی . (۷۶) یاشندن کچوب (۱۸۸۱-۱۲۹۸) نچی تاریخند ربیع الاول
اونبشنچی کون وفات اولدی . قبری اورنبورغ مزارستانده در . او قودوی
و شاگرد لری تربیه ایتمه سی نه کبی نظام اوزره اولدیغی حقنده تحصیل
معلومات ایدلمادی . هر نه قدر بخارا و کابل طرفلرینه یورمادی ایسه ده
کندی سعینی سایه سنده فارسی لساننی اوگرنمش و گوزل سویلر اولمش
ایمش . خاتونی استرخانلی و جهانگیرخان قاضیسی جابر آخوند قزی ایدی .
بونلرک برده حبیب الله اسمنده براوغللری وار ایدی . مزبور ایسه اوشبو
جامع شریفی حضورنده امام اوله رق انچق بر سنه مقداری طوروب وفات
اولمشدر . « گوزل علمی و درست فضلای وار ایدی، بلکه مفتی حضرتلرینک
اسمنی خبر دعاء ايله یاد ایتدیرمیه هم سبب اوله بیلور ایدی، فقط عمری
قسقه اولدی » دییورلر . جمعیت شرعیه ده اولان امتحان دفترینه یازمش
عبارتی اوشبودر : « ۱۸۶۱ نچی ییل ۱۱ نچی نوپا برده بن اورنبورغده

مقامدار طرخان میر حبیب الله جان ابن اسطرشی آخوند ملا عبد الرؤف
عبد السلاموف، اؤفا قلعه سنده الوغ منصبلی مفتی الاسلام حضرتلارینه کلوب
معلوم اولدی، شول شهرک مسجد جامعنه امام اولمق ایچون. شهر مزده جان
مسابی ایکیوزدن زیاده، خاتونم یوق، اوقومش درسلم مختصر،
شرح وقایه، فرائض، استاذم داملا عبد الله المچکروی.
احمدی، اورنبورغ غوبرنسکی پراؤلینیه سی طرفندن (۱۸۳۴) ده
دکابر آئنده، اؤفا شهرنده اولان تاش مسجد امام واسطرشی آخوند
مرتبه سیله تصدیق اولدی. اوزون و تورلی ماجرالر صوکنده عبد الواحد
مفتی ابن سلیمان وقتنده (۱۸۴۳) نجی ییل ایون آئنده صوبرانیه طرفندن
معزول اولدی. الله تعالی عفو بیورسون سیرتی گوزل دکل ایدی، دیبورلر.
قزنده عبد الناصر آخوند ابن رحمانقلی، اسحاق بن سعید حضورنده،
مچکرده هم عبد الله بن یحیی الچرطوشی مدرسه سنده تحصیل ایتدی صوک
اوشبو مسجد امام اولدی و صوکره بخارایه سفر ایدرک «مدرسه کولکتاش» ده
طوردی. مفتی وفات اولدیغی ییل قایتوب کندی خدمتنه شروع ایتدی
مرویدر. بی بی عبیک بنت شرف الدین الاسترلی قام خاتونندن مهدی اسمنه
بر اوغلی وار ایدی. مذکوره خاتونی ایسه کنایسی ووالدی برالکک صوبرانیه
مضورنده دعوالر پورتوب (۱۸۴۳) نجی ییل (۲۱) نجی مارتده فرقت
اولمشدر. مهدی ایسه استرخانلی جابر آخوندک زهراء نام ثیمبه قزنی نکاح
ایدوب، استرلیتاق شهرنده یشادی و (۱۲۹۵) تاریخنده وفات ایتدی.
احمدینک مهدی دن باشقه دخی حیدر اسمنده براوغلی اولدیغی مرویدر.
احمدی، معزول اولدیغی صوک اوفادن کیدوب (مچتای) قریه سنک یزنه سی
مضورنده طوردی واوراده وفات ایتدی، دیبورلر. عبد الرؤف، احمدی،
سروجهان، فخرجهانک آنالری مرفوعه بنت عبد الرحمن ایدی. باشقه بالالری
مقتده معلوماتم یوقدر.
طوغمه لری: عبد المؤمن، محبوب جمال، محبوب جهان، در. عبد المؤمن
(استرلیباش) قریه سنک طوروب ارتحال ایتدی. عبد الرقیب اسمنه اولان
اوغلی قزنده بارودیه محله سنده امام و عبد الحکیم اسمنده اولان ایکنجی
اوغلی معلوم (عبد الرحمن) اولدیک امام ایدیلر. هرایکی سینک اولاد و انسابی
مکوبدر.

محبوب جمال . اور نبورغ مضافاتند مشهور کانتون عبد الله بن دولتشاه بن
عادلشاه اوزرینه نکاحلنمشیدی بونک هم عقبی وار .
محبوب جهان ، اور نبورغ حمزه اسمند برینک نکاحند وفات ایتدی
اولاد و احفادی وار . دیبور لر .
باشقه احوالی : عبد السلام مفتینک اجتهاد و غیرتی سایه سند ، مؤمن
بن طاهر بن فزیر بن توقنامش بن مسلم بن قطاغ بن جان میرزا بن خواجہ
سید اسمند قزاقلی بر سوداگر اوفاشهرند برنجی تاش مسجدی بناء ایتدردی
بوندن مقدم بو شهرده مسجد وار لغی معلوم دکلدر . مذکور مسجدک طشن
کرلکده ایکنچی ایشک اوستونده تاش اوزرینه اوشبو عبارت یازلمشدر :
« تیمنا بذكره الاعلى . قال رسول الله صلى الله عليه وسلم من بنى مسجدا
لله تعالى بنى الله له بيئنا في الجنة . متفق عليه . باني هذا المسجد الشريف
ميرزا مؤمن باي بن طاهر القزاني الملقب بخواجه سید تقبل الله تعالى منه
وجعل الجنة مثواه ومأواه بسبب وسعي مفتي الاسلام واجتهاده التام المسمى
بعبد السلام بن عبد الرحيم غفر الله ذنوبهما بفضله وكرمه العليم انه هو
الغفور الرحيم الجواد الكريم . فتح هذا المسجد بعون الله الملك العلام
في اليوم الثاني عشر من رمضان المبارك والسادس من الحوت في تاريخ
المسيحية . ۱۸۳۰ سنة ثلاثين وثمانمئة والفي . ربنا تقبل منا انك انت
السميع العليم امين ! »
عجب عالی مقام اولمش مبارك ايلكل يارب
عبادت ايلب ايچنده قبول سن اياكل يارب
قيلوب توفيقمی همراه هدايت برله سن يارب
که جنت ايچره دیدارک میسر ايلكل يارب .
مفتی اولدیغی صوکنده ، بولکمه مضافاتنده ايق صوی اولستنده اولان
(اورصای) قریه سینده قدا اوله رق طوی مجلسینه وارمشدر . روايتلره کوره
مفتی حضرتہ فارشو اوله رق اول طشینہ شاگردلر چقارلوب ، بونلری چانه
آردینه باصدمشدر وبلند آواز ايله اول ايچنده :
طلع البدر علينا من ثنيات الوداع
وجب الشکر علينا ما دعا لله داعی

بینلارنی اوقوب کلمهشاردن . مفتی حضرتلاری کلوب چانه سندن دوشدر کلرنک، اطراف و اکنافدن جمع اولنان عالملر و بیوک ذاتلر استقبال ایدرک کورشمشلردن . خانهیه کردکلری ایله ، اولدن حاضرلنمش مجلسه یرلشدگنک ایکی طرفک التماسینه کوره مفتی حضرت نکاح خطبهسی اوقومغله عقد اجرا ایلیمشدر . نه سببه مبنیدر که خطبهنی کوکلندن دگل بلکه بیر دفتر دن قاراب اوقومشدر وکندی ایله میتر یقه دفترینه اوشبور و شک قییم اینمشدر : « بوکله اویازدی اورصای اولنده باشقرداردن ۱۲ نجی کانتون باشلغی شاهنگری کورمکای اوغلی غصپادین نوغایباقوفنک بنت صلیبهسی عزیزه مفتوحه طوتاشنی عزتلر مایور کناز اسفندیار مصطفی اوغلی غصپادین مقصود و فغه نکاحلندر لدی . ۱۸۳۵ نجی ییل ۱۱ نجی فورالده . مذکوره قز طرفندن ولی هم وکیل آتاسی شاهینگری غصپادین نوغایباقوف ، مذکور کناز اسفندیار میرزا غصپادین مقصود و فغه مذکوره قزنی حلال جفتلک گه ویردی ، هم مذکور کناز اسفندیار غصپادین مقصود و فف کندی اوزی حاضر نکاح مجلسنده مذکوره نی حلال جفتلک گه قبول قیلوب آلدی . مضار المجلس وشهود الحال (بو یرده متعاقبین کندیلری ترکیچه یازوب امضا ایتمشلر و آنلر صوکنده ایکی اوج عدد میرزا ار روسچه یازاراق و روسچه اسملر ایله شاهد صفتنده یازالنبوب قول قویمشلر) . مهر مسمی اونبیک صوم . مهر معجل تمامی اوشبو نکاح مجلسنده ویرلوب ، غصپادین شاهنگری کورمکای اوغلی کندی اوز قولی ایله قبض ایدوب ، آلوب چقدی قزینه تسلیم ایتمک ایچون . پادشاه اعظم ایمپراطور فرمانی ایله ، نکاحانگان مسلمانلردن اوتوزارتین محمدیه قضاخانهسی توزلمک ایچون ویرلورگه بیورلدیغینه بناء غصپادین شاهینگری نوغایباقوف کندی اوز همتنه و مزوتنه لائق اوتوز صوم کاغد آقچه ویردی حسن اختیاری ایله . قریم ولایتندن غیری کل روسیه مملکتکندن اولان اسلام جماعتی ایچون پادشاه ایمپراطور اعظم فرمانی ایله مفتیلک درجه سینه منصوب اولنمش مفتی الشرع والاسلام عبدالسلام ملا عبدالرحیم اوغلی هر ایکی جانبک التماسلری ایله نکاح خطبه سنی اوقوب مابینارنده ایجاب و قبول لفظی یورتوب عقد نکاح باغلادم انابت ایچون اوشبو دفترگه کندی الم ایله یازوب هم مهرم باصدم . مهری ایسه رسمی مهر اولوب ، صور غوج اوزرینه باصلامشدر .

بودند. مذکور اولان نوغایباقوف ایله مقصودوف فامیلیه لری بر زمانلرده
 شهرتلی فامیلیه لردن ایدیلر. اسفندیار میرزا ایسه کچن مفتی سلیم کری
 میرزا بن شاهین کری تفتیلوف آناسی اولان زلیخه بیگه ایله بر طوغه
 ایدکی روایت ایدیلر. بلبای مضافاتده (کیلیم) اولنده طورمشدر.
 خاتونی اولان مفتوحه بنت شاهین کری، اسفندیار میرزا وفاتی صوکنده
 (۳۰) ییل مقداری طول حالچه طوروب، صوکره گردی کانتون سر تلانوف
 اوزرینه نکاحلندی واندن دخی طول قالمغله (۱۳۱۰) تاریخی حدودنده
 وفات ایتدی. قبری (کیلیم) قریه سنده در. قبر تاشینه یازدرمق ایچور
 اسم و تاریخی یازدروب بور دیلر ایسه ده، مسوده سی قالماش ونه کبی
 یازوب ویردکمی هم بیلیمورم ظنمه کوره بو خاتونک عقبی یوقدر. بزم
 بیوک شهرتلی میرزا لرن دنیا قدر ملکره وروچیلر درجه سنده ثروتلره
 مالک اولد قلی حالده کندیلرینک آبا واجداد، قبیله وانسابلری حقنده
 رساله شکنده بر شیء یازوب طبع ایتدرمیه هوس ایده بیلما مشلر در.
 اوفاشهرنده بو وقتلرده رسما امام اولمادیغی جهندن جمعه وعیدلری
 واکثر محله خرمیلرنی مفتی حضرتلری کندیسی اجراء ایدر و بعض بر وقت
 صوبرانیه اعضالرینه تفویض ایلر ایتمش.
 اوفاشهرینه ابتداء کلدکم وقت (۱۸۹۱ نچی میلادی ۱۷ نچی فورال)
 عبدالسلام مفتینی کوروب بیلنلردن تریغول فامیلیه سندن یالکز عادلشاه
 اوغلی ولی الله میوزانی کوردیم. مزبور دن: «عبدالسلام مفتی احوالندن
 خاطرگزده بررشیء یوقمی؟ سویلر ایسه کزدگلار ایدک» دیه صوردیغمک: «جمعه
 نمازنده منبرده خطبه او قودیغی بو کون کبی کوز اوکمه در، زوربدنلی،
 الوغ یوزلی، زور صقاللی، آچیق چهره لی، ایدی. داوشی غایت گوزل و اثرلی
 اولدیغندن، خلق تمام لذت ایله دگللاب اوطوررلر ایدی، آق وزور
 صقالندن بعض بر خطبه او قودیغی وقت کوزیاش آغوب تامچیللاب طورر
 و بعض کره لراوزانی ضبط ایده آلمای آغلار ایدی، کندیسی آغلادیغی
 کبی جماعتی هم اختیار سنز آغلدر ایدی» دیه سویلدی. اوشبو ولی الله
 میرزا () تاریخنده ده وفات ایتدی. قبری اوفامقبره سنده در.

اوفاده برنجی تاش جامع حضورنده مؤذن اوله رق صوکره استعفا ایدن
غیرالدین بن هاشم هم مقتیشی کورمش ایسهده یازلامیه لائق خبرلری یوق
ایدی . بو مؤذن هم (۸۰) یاشنک اوله رق (۱۳۱۶) تار یخنک جمادی الاخیرهده
وفات ایتدی . حاضرگی مفتی حضرتلرینک بر وقت : « مؤذن بابای نیچه
مفتینی قبره قویڭ ! » دیدکینه قارشو هیچ فکر ایدوب طورمای ومطایبه
بولینهده کورمای بلکه جدی صورتله : « سزنی قویسه م دورت مفتی
اوله در ! » دیه حضاری کولدرمشیدی .
بو کیمسه حقنده فاضل مرجانی : « محمد جان مفتی وفات اولدیغینه
قزان اهل السینک التماسلرینه کوره قزان والیسی مذکور منصب ایچون آخوند
عبد الستار بن سعیدنی مناسب کورمش ، حتی دارالوزارته هم عرض
ایلمش ایسهده ، صاحب ترجمه نیک روسیه وکلاسینه معرفتی وآنلرله اتحادی
کامل اولدیغندن اورنبورغ والیسی نیک رجاسینه کوره عبد السلام نصب
اولندی . سعید بن احمد که رقابتندن هم (مغنیة الحی لا تطرب) مثلاًچه
قزانلی ابراهیم افندی ابن خوجاش هم عبد السلام طرفنی التزام ایتمشدر .
مشار الیه ملابس و مراکبنده تکلفلی ، فائده سی مأمول اولان اهل دنیایه
مدارهلی ، حظوظ نفسانییه سینده موافق اولان امرلرده امضاء ایدر که مسارع
ایدی » دیمشدر .

خانه سی : مفتی حضرتلرینک یورتی برنجی تاش مسجدک مشرق
طرفنده ، وه سکر یسینکی ایله بیلسکی اوراملرک آره سی تمامی ایله ایمش .
اوزندن صوک بو یورت تفتیلوفلره صاتوالمش و آرقلی اوله رق ایککی یه
بولنهرک قبله طرفنده اولان حصه سینده مفتی سلام کری یورت بناء ایلمش
وتون طرفنده اولان قسمی وایسکی خانه لر یتیم خانه ایدلمشدر . اوشبو یتیم
خانه نیک ایککی چیتنده اولان ایسکی خانه لر ، عبد السلام مفتی طرفندن بناء
ایتدرلنهرک ، مسجد یاننده اولاننده کند یسی ترکک ایلمش ومشرق
طرفنده اولاننده اجاره ایله صوبرانییه محکمه سی طورمش ، دییورلر . بوندن
باشقه مسجدک مغرب طرفنده دخی بر مقدار اورنی اولمش ایسهده کندینک
سرای قزلرندن اولان مریم اسمنده بر خادمه سینده هبه ایتکی مرویدر .
شمدی اوشبو اورنده گوزل بر باغچه لقر . مذکوره مریم بر وقت اوفاشهرنک

مشهور بر خاتون او اوب ، اوفایه کلن کانتونلار هم معاون و کاتبلری ، امتحان کلن شاگردلر ، صوبرانیه خدمت ایله کلن حضرتلر و آخوندلر ، یرصا تارغه کلن باشقرد عصبه لری جهله سی بونک خانه سیننه نزول ایدر لر ایش . بو کوندن کوب بیلملر مقدم وفات ایتمشدر .

مکتوبلری : هر نه قدر اهمیتلی دکل ایسه لرده ، شول عصرده اولان عالملر ، و عموما ملتیزک اخلاق و عادتلری تصویر ایتیه ؛ علم و معرفت لری ، غیرت و فکر لری ، مرتبه سنی بر آز اولسه ده آگلامیه مدار اولغه چغی ظن ایدلر کندن ، مفتی حضرتینک کتبخانه هزه جمع اولمش مکتوبلری بو یرده نقل ایدلنه در . اوشبو مکتوبلردن یالکز بر عددی کندی رسم خطیله نقل اولنه رق ، باقی قالانلری ، الفاظ لری سلامت اولدیغی حالده رسم لری ، تصحیح ایدلنه رک یازلنور . علم و کمالت بابنده مفتی حضرتلری ، نه درجه ده اولدیغی بیلمک هوسنده اولانلر ایچون ، هیچ تغیر سز کندی رسم خطیله یازدیغمز بر عدد مکتوبی بر قدر اولسه ده رهبر لک ایدر . مفتینک بزلرده اولان مکتوبلری ، رسمی ، یارم رسمی ، و خصوصی مکتوبلردن عبارتدر . بناء علیه بزلر رسمی و یارم رسمی اولانلری برنچی قسم ، و خصوصی اولانلری ایکنچی قسم ایدرک ترتیب ایلدک .

برنچی قسم

برنچی مکتوب : ما قول ائمة الاسلام رحمهم الله تعالى عليهم درین مسئله که در ناحیه اورینبورغ در قریه رایمان مسجدی بنا کرداند در ۱۸۱۸ سنه تا این زمان از مفتی و از مجمع علماء قضا خانیه محمدیه اذن و رخصت نکر فته اند حالا جماعه آن قریه از منکه مزیل فی الزیل الذی سیوشع اسمه تحت مهره اذن و رخصت طلب نمائید تا که موافق شریعت محمدیه در آن مسجد نماز پنج وقتی را ادا کرده به پادشاه ایمپراطور اعظم از برای دراز عمر وی و ظفر و نصرت وی و امنیت ممالک روسیه دعا کنند اذن و رخصت

داده میشود تا در آن مسجد نماز پنج وقتی را با جماعت ادا کرده به پادشاه
ایمپراطور اعظم دعا کند لکن از برای امامتی شخص متدین را باتفاق
نوم انتخاب کرده به قانون عمل میکنند تا که احدی مداخله نسازد والله اعلم
مفتی عبد السلام الارینبورغی ۱۲۷۸ سنه در دویم ماه ذی الحجه الشریفه
در پانزدهم ایون ۱۲۲۱ رقم (کندی رسم خطیله نقل ایدلدی) .
ایکنچی مکتوب: یا کافی المهمات ویا قاضی الحاجات بعد الحمد
على الكريم الغفار والتصلية على النبي المختار مع آله واصحابه الاخيار
السلام عليكم ايها الابرار والاخيار. اي بزم ديند شلرمز وعزیز قارند اشلرمز .
بزم عبد ضعيف وبنده نحيف الله تعالى نك اراده ازايه وعنايه لم يزل به سي
ايله پادشاه ایمپراطور اعظم حضرتلرینك فرمان همایونلری موجبچه ۱۲۵۸ سنه ده
سنتبرك . سنجی كوفنده مفتيلك درجه سينه استقرار واستحكام ايدلد كمز
معلومه در. لکن اقامتمز وقرارمز (اوقا) شهرنده اولوب ، ذمه مزه فرض
اولان صلات خمس مزنی جماعت ايله اداء قیلوب حضور قلب ايله
دعاء وتضرع اوزره اولمقمز ایچون بوشهرده مسجد یوقلغندن نماز باجماعت
ثوابندن محروم اولوب ، طاعت وعبادت مزده قصور اولوب ، زیاده بی حضور ،
برفتورمز . كل علماء وفضلائك رئيسی مفتی اولدیغی شهرده مسجد یوقلغی
زیاده عجب بلکه اعجب العجب در وعارلقدر . وهم بوشهرگه هر آن وهر
وقت علماء وفضلاء ، خواص وعوام ، آینده ورونده لرك كوب اولمقی ویورت
ایله طور وچی کویپیس ومیشچان ، میرزا وسالدا ، یعنی عسکریه جماعتی
چوق اولمقندن غایتده ضرور وحاجت کوره مز . تا که بزم سعی واجتهادمز
ایله بو شهرده تاش وکیر پچندن بر مسجد جامع عمارت قیلنوب ، ویاننده
امام ومؤذنلر ، امتحانه کلنلر وعالملر ایچون خانه لر عمارت قیلنوب ، وبزدن
خیر آثار یادگار قالنسه ایدی ، ديه اراده قیله مز .
(ثباتی نباشد درین روزگار * نشانی بماند زما یادگار)
(دولت آنک که جهانده اثر خیر قودی * اثری اولمیانك کورکه یرنك بیل ایسر) .
شوگا بناء اغنیاء واسخیاء لردن التماس واستدعاء ایدوب ، شأن کرم نشانلرندن
مرجو ومأمولدر که هر قایوکمز ، همتکزه لائق وهر وتکزه موافق بر مسجد
جامع ايله مذکور عماره لرنی بناء قیلدر مق حقیقه خالصا لله تعالى آقچه

ویرد ککزی او شجونک ایله یبارلمش دفتره کندی الیکز ایله کتابت ایدرسه کز
مستحق ثواب عظیم و دخول جنات نعیم اولد یغکز بی اشتباهدر. زیرا اول مسجر
فاخره و عمارت عامره الی یوم الاخرة باعث دعاء خیر روح بانی و ساعی اولور.
(دولت جاوید یافت هر که نیکو نام ست * و از عقبش ذکر خیر زند کذب نام را).
ودخی حق تعالی حضرتی کلامنده بیوردی: (وما تقدموا لا نفسکم من خیر
تجدوه عند الله) دیو. ودخی بر آیتده: (من جاء بالحسنة فله عشر امثالها)
دیو. رسول الله علیه السلام اول وقت دیدی که: یارب بنم امتهم ایولک کئی
دخی زیاده قیل، حق تعالی بو آیتنی کوندردی که:

شول بر دانه بغدادی کبیر که، یره براغاسن، آندن یدی بوداق
چغوب یدی باش اولور، هر باشنده یوز دانه اولور. یعنی هر کیمسه بر
حسنات اشلسه بز آگنا یدییوز ایولک ایدرز، دیدی. والله یضاعف لمن
یشاء والله سمیع علیم. ۱۸۲۷ سنه ایول ۴۴ ده.

او چونچی مکتوب: عالی منصبلاو مینستر غصبادین بولودوف حضرتلرینه
یبارلمش روایتلر و فتوی صورتی: (۱) ومن شرائط النکاح الولی وهو شرط
اصحة العقد فی الصغار والمجانین والمماليك واختلفوا فی العاقلة البالغة اذا
زوجت نفسها. روی ابو سلیمان عن محمد ان نکاحها باطل. وروی ابو حفص
عنه انه ان لم یکن لها ولی یجوز، وان کان لها ولی یتوقف علی اجازة الولی
ان اجاز جاز وان رد بطل سواء کان الزوج کفوا اولم یکن الا انه اذا کان
کفوا کان للقاضی ان یجدد النکاح ولا تحل لزوجها من غیر تجدید.
وفی ظاهر الروایة عن ابی حنیفة یجوز النکاح بکرا کانت او ثیبا زوجت
نفسها کفوا او غیر کفو الا انه اذا لم یکن کفوا کان الاولیاء حق الاعتراض.
وروی الحسن عن ابی حنیفة انه یجوز النکاح ان کان کفوا وان لم یکن کفوا
لا یجوز اصلا. واختلفت الروایات عن ابی یوسف. والمختار فی زماننا
للفتوی روایة الحسن. وقال الشیخ الامام شمس الائمة السرخسی روایة الحسن
اقرب الی الاحتیاط اذ لیس کل ولی یحسن فی المرافعة الی القاضی ولا کل
قاض یعدل فکان الا حوط سد باب التزویج علیها من غیر کفو. وقال ابو
یوسف الا حوط ان یجعل العقد موقوفا علی اجازة الولی. قاضیخان.

(۲) وروی الحسن عن ابی حنیفة (بطلانہ بلا کفو) وبہ اخذ كثير من مشايخنا
 كما في المحيط وعليه الفتوى كما في قاضیخان وفي النظم روی ابو
 حفص عن محمد انه يجوز اذا لم يكن ولي والا فموقوف ان اجاز جاز والا
 بطل . جامع الرموز . (۳) (وروی عدم جوازہ) روی الحسن عن ابی حنیفة
 ان كثيرا من الأشياء لا يمكن رفعه بعد الوقوع (وبہ یفتی) لفساد الزمان .
 درر وغرر . (۴) واختار بعض المتأخرين الفتوى بهذه الرواية لفساد
 الزمان . فتاوی زيلعي . (۵) المختار في النكاح بغير الولی قول ابی
 يوسف اخيرا ان كان كفوا صح النكاح وان لم يكن كفوا لا يصح وللولی حق
 الاعتراض هكذا یفتی شمس الأئمة السرخسی . وقال ابو حنیفة جاز النكاح
 بغير الولی بکرا كانت او ثيبا وقال محمد لا يجوز مطلقا . خلاصة الفتوى .
 (۶) واذا كان ابو حنیفة في جانب وصاحباه في جانب قيل فالخيار للمفتی
 ان شاء افقی بقول ابی حنیفة وان شاء افقی بقولهما . خزانة المفتين ، وخلاصة
 الفتوى . فتاوی هندیة . (۷) والقضاء على وفاق مذهبه يجعل الحكم
 المختلف فيه مجمعا عليه بحيث لا يردده قاض من قضاة المسلمين عند جميع
 المجتهدين كما هو المشهور . جامع الرموز . (۸) ذکر فی النوازل روی محمد
 بن الحسن ان كل شيء اختلف فيه الفقهاء ففقد في القاضی كان قضاؤه جائزا
 ولم يكن لقاض آخر ان يبطله ولم يذكر فيه الخلاف . قال الفقيه وبه نأخذ .
 فصول عمادی . (۹) ثم ان ابا يوسف وهو يعقوب بن ابراهيم
 الأنصاري ومحمد بن الحسن الشيباني وزفر بن هنيد والحسن بن زياد
 اللؤلؤي كانوا تلاميذ ابی حنیفة نعمان بن ثابت الكوفي . خزانة المفتين .
 (۱۰) ابو حنیفة دن قنی جوق علما فقه اخذ ايتم شلردر ، وآنك شاگردلری
 وارد: ابو يوسف ، محمد ، زفر ، وغير لر . آنلر دخی استاذلری کبی
 مجتهد لردر ، مسائل فرعیہ دن بعض خصوصہ استاذلرینه مخالف قوللری
 وارد ، اجتہاد حسبیلہ آکلا دیغنه کوره ، مجتہدہ اجتہادیلہ عمل ایتمک واجب
 اولوب ، تقلید ایتمک جائز اولمادیغیچون ، هر مجتهد کند یسنه سند طوتدیغی
 دلیللرک حکمنچه اختلاف ایتمک امر لازمدر . لکن بونلر ، باشقه باشقه مذهب
 صایلمازلر ، زیرا استاذلرینه جوق یرده تابع اولورلر ، لکن مخالف قوللرند
 استاذلرندن برروایت بولورلر . بلکه بونلر ، جمله بر مذهب صایلورلر .

ایمدی ابوحنیفه مذهبند. اولان کیمسه بعض خصوصده بونلرک قولیله عمل ایلسه ده جائز اولور، ابوحنیفه دن روایت بولندیغیچون، وجهله برمندهب صایلدیغیچون. جوهره بهیه.

ونقلت هذه الروایات كلها من الکتب المذكورة وانا افنی بعدم جواز النکاح بلاولی بناءً علی رواية الحسن لانه روى عن ابی حنیفة عدم جوازه وبه اخذ كثير من المشائخ العظام واختاروا للفتوى رواية الحسن لفساد الزمان. فان افتوا فی زمانهم بروایتہ واختاروا الاحتیاط لفساد الزمان ففی هذا الزمان یجب الاحتیاط بالطریق الاولی ویجب ان یفتی ویختار بعدم جواز النکاح بغير ولی لسکثرة الدعوى والخصومة والفساد بین العباد. مفتی الانام عبد السلام بن ملا عبد الرحیم غفر الله تعالى ذنوبها بفضله وکرمه العظیم انه هو الغفور الرحیم الجواد الکریم العلی العظیم. ۱۸۳۳ سنة فی شهر المحرم. **ملاحظه:** اوشبو فتوی، محمد جان مفتینک سکزنجی مکتوبینده بیان ایدلن فتوای ایله مقابله ایدلنسون.

دورتنجی مکتوب: یا مجیب. بسم الله الرحمن الرحیم. نصیحت نامه. ای بزم دین قارنداشلرمز مؤمن ومسلمانلر! بیلوکز وفهم ایله کزلر. بن مفتی الاسلام فی هذه الايام بفضل الملك العلام عبد السلام ملا عبد الرحیم مرحوم اوغلی شرع شریفمзде متداول ومعتبر فتوی کتابلرنلن روایتلر وعبارتلریازوب، فتوی کاغذنی اوشبونک ایله یباروب، هر قایو آخوندلره، محتسبلره، علمالره بیورام: آنلر هر قانغیسی کندی محله سنده اولان مسجد جماعتلرینه اوقوب آغلادوب، هر جمعه وعید شریفی کونلرلرک وعظ ونصیحت ایدوب، امر معروف ونهی منکر ایده لر، تا که اول الله تبارک وتعالی حضرتینک قوللرغنده ثابت اولوب، آنک حکمنه مخالفن ایتمکدن وگناه بولغودای اشلرنی قیلمقندن ویاوز سوزلر سویلمکدن، لهو ولعب قیلمقندن غایتده صاقلانوب، دائماً الله تبارک وتعالی حضرتینه لائق طاعت وعبادتله مشغول اوله لر. نیته کیم حق سبحانه وتعالی حضرتی کندی کلام شریفنده (وما خلقت الجن والانس الا ليعبدون) ديه بیوردی. «بن آدم اوغللرنی وجنلرنی، بنی بیلوب وبن برلیوب، بکا طاعت وعبادت قیلمقندن باشقه ایچون یاراتمادم» دیمکدر. ودخی بر آیتده: (وانا ربکم

فایده بیوردی . یعنی سزی یوقدن وار ایلین ربکز و پروردگار کز
بنم که بس بگا عبادت ایله کز و عمر کزی بنم قوللو غمه صرف ایل یوب عبث یره
اوتکارمه کز، دیری . بس معلوم اولدی که حق تعالی حضرتنی بر بیلوب آنک
مکمنه مطیع و منقاد اولوب دائما طاعتله مشغول اولمق کرک ایش، و آنک
مکمنه مخالفت ایدوب، معصیت و گناه اشلر اشلماکن قاتی صاقتمق کرک ایش .
بنه کیم بر آیتک دخی (افحسبتم انما خلقناکم عبثا و انکم الینا لاترجعون) دیه
بیوردی . یعنی ای آدم اوغللری ! بز سزی عبث یره می یاراندق صانور سز؟
عبث یره یاراندق، بلکه طاعت و عبادت قیلماق ایچون یاراندق . نیچون
طاعت و عبادتی ترک ایدوب، کناه اشلر سز؟ صانور میسز که حضور مزه
کتورله چک دگلسز؟ البته گله چکسز، عمللر کزه کوره جزاء بوله چقسز زیرا
قیامت کوننده هر نفس جزا لنور کندی کسببله اول کونده ایسه ظالم یوقدر .
یعنی عمللر کز خیر اولور سه جزاسی دخی خیر اوله چقدر و چوق ثوابلر
ماصل اولوب جننه داخل اولوب، توری توری تنعم و ان تلره دوچار و مستحق
اوله چقسز (ما لا عین رأت ولا اذن سمعت ولا خطر علی قلب بشر) دیه
مدیث وارد اولمشدر . اکر عمللر شر ایسه یعنی کناه و یاوز عمللر ایسه
جزاسی دخی جهنم ایچنده توری، توری عذابلره گرفتار اوله چقسز . و دخی
پیغمبر مز محمد صلی الله علیه وسلم سنتنی طوته سز و شریعت احکامبله عمل
ایلیه سز تا که قیامت کوننده آنک امتی زمره سندن اولوب، قوباسز .
زیرا رسول اکرم صلی الله علیه وسلم کنایسی بیوردی : (امتی من تمسک
بسنتی و عمل بشریعتی) دیه یعنی بنم امتم اولدر که سنتمی طوته و شریعتمله
عمل ایلیه، دیدی . بس فکر ایدوب کوره سز که رسول اکرم صلی الله
علیه وسلم نه اشلری طاعت و عبادتدن نه قیلدی جهت ایدوب، سز دخی
آنلردن قیلله سز و شریعتده نه حکم ایلدی و نه نرسه یه حلال دیدی یمکدن،
ایچمهکنن حلال بیلوب آنی بیه سز و ایچه سز، و نه نرسه یه که حرام دیدی
آندن منع لنوب و بدعت اشلری ترک ایده سز و فسق فساد مجلسلری یصاب
بریره و یا که صحرا یه جمع اولوب، هر توری لهو و لعب قیلمقندن، خاتون
وقزلر کزی اوشال مجلسلره آلوب وارمقندن و یبارمکنن بالکل منع لنوب،
و غیر ی نامشروع و خلاف شرع اشلردن و معصیت و گناه قیلمقندن زیاده احتیاط

واحتراز اید سز. زیرا که (کل ما خالف الشرع فهو معصية واما استماع صوت الملائه كالضرب بالقضيب وغير ذلك حرام ومعصية لقوله عليه الصلاة والسلام استماع الملائه معصية والجلوس عليها فسق). ايمدی اوتمش كناهلر كز دن توبه واستغفار ايدوب بر بر كزنى ايز كولسگه بيوروب، ياوز، منهى ونا مشروع اشلردن طيوب وعالملىك امر معروف ونهى منكر قبلان پند ونصيحتلرنى استماع ايدوب دنيا و آخرت عذابلرندن خلاص اولمغه جهد وسعى ايد سز. زیرا که شرعه وخادمى ده مذکور در (اعظم المواجه على من يخالط الناس الامر بالمعروف والنهى عن المنكر وهلاك الناس اذا ترك الامر بالمعروف حيث يعيهم الله تعالى عقابه ولا يستجيب الله تعالى لهم دعاء ويحرمهم الله تعالى الخير والبركة والتجاح) ديه. بس ايمدى سز لر امر معروف ونهى منكر ايدوب، ايزگى عمللر قيلولوب، تا كه قيامت كوفتك صالحلر جمله سندن قوبارلوب، الله تعالى حضرتينك رحمتنه دوچار ومستحق اولوب، جنته داخل اوله سز نيته كيم حق تعالى حضرتى، كلام شريفى قرآن عظيمك بيوردى (ادخلوا الجنة بما كنتم تعملون) ديه. يعنى كرگز جنته اى صالحلر، عمللر كز سببى ايله، زیرا جنته لائق عمللر ايلدگز، حق تعالى حضرتنه مطيع بنده اولد كز وبر بر كزى ايزگى عمللره دلالت قيلولوب وبيوروب، ياوز عمللردن وگناه اشلردن طيد كز، وفاسقلره ده (فذوقوا العذاب بما كنتم تكسبون) يعنى اى فاسقلر طاد كز جهنمك تورلى تورلى عذابلرنى، كسب ايتد كز كناهلر كز سببندن ديه. (اعاذنا الله تعالى من عذاب الجحيم اللهم نبهنا عن نومة الغافلين وارزقنا شفاعه سيد المرسلين وادخلنا الجنة بفضلك ورحمتك وكرمك آمنين مع الانبياء والصالحين برحمتك يا ارحم الراحمين) ودخلى بيش وقت نماز لركزنى مسجد لرده جماعت ايله اداء قيلولوب، جمعه وعيد شريف كونلر نده اول جمله يه مرحمتلو، عنايتلو، پادشاه ايمپراطور اعظم حضرتلرينه وآنك بارچه محبتلو عزيز و عزيزه اولادلرى و حقيقى وارثلرى، امراء عظام ووزراء كراملرى، وبارچه رعيتلرى ايله دائم الاوقات طنج واستراحت اوزرنك اوزون عمر ويرگاي ايدى، ديه ايزگى دعاده اولوب، هم اول پادشاه ايمپراطور اعظم فرمان همايونلارى موجبچه ذمه لركزه لازم الاداء اولان يصاف وصالولرى وغير شاهانه خدمتلرنى، حكام عظام وعلماء كراملىك امر وفرمانلرنى،

وعظ ونصحتلرني طوتوب اداء وتكميلنه جهد وسعی ايدہ سز لر، تا کہ دنيا و آخرتده مؤاخذہ اولمقدن قورتوله سز لر [۱]. مفتی عبد السلام داملا عبد الرحيم اوغلی. تحریر ایدلدی (۱۸۳۳) نجی بیله مہرم الحرام (۱۰) نجی کوننده (اوغا) شہرندہ.

فصل فی سنن الامر بالمعروف والنہی عن المنکر علی صیغۃ المفعول وهو ما لیس فیہ رضاء اللہ تعالیٰ من قول او فعل و المعروف ضده کذا فی زین العرب. اعظم الموابج علی من یخالط الناس الامر بالمعروف. قال العلماء الامر بالمعروف تابع للمأمور به فان کان واجبا فالامر به واجب علی سبیل الکفایۃ ای لا یسقط فرضیتہ مع القدرة الا بقیام واحد به فاذا قام البعض سقط عن الباقین الخ مفاتیح الجنان. وضده وهو الامر بالمعروف والنہی عن المنکر فرض علی الکفایۃ فلواقام البعض سقط عن الباقین والا اثم الكل عند القدرة بلا ضرر لنفسه اولغیره خادمی. وفي الحديث مروا بالمعروف وان لم تعملوا وانہوا عن المنکر وان لم تنتہوا وفي الشرعة اعظم الموابج علی من یخالط الناس الامر بالمعروف والنہی عن المنکر وھلاک الناس اذا ترک الامر بالمعروف حیث یعمہم اللہ تعالیٰ بعقابہ ولا یتستجیب اللہ تعالیٰ لہم دعاء و یحرمہم اللہ تعالیٰ البرکۃ والخیر والنجاح وقال بلال بن سعید ان المعصیۃ اذا اخفیت لم تضر الا صاحبہا واذا اعلنت ضرت العامة خادمی. بسبب ترکہم النہی عن المعصیۃ مفاتیح الجنان. الستون آخر آفات اللسان الاذن والاجابۃ فیما هو معصیۃ لاسیما عند التوقف علی اذنه کاذن الزوج لا مرأتہ ان یشرح من بیته الی غیر مواضع مخصوصۃ. خادمی. وفيما عدا ذلك من زیارۃ الاجانب وعیادتہم والولیمۃ لا یأذن لها ولا تخرج وأن اذن ولواذن وخرجت کانا عاصیین خادمی. ولا یأذن بالخروج الی المجلس الذی یجتمع فیہ الرجال والنساء وفيہ من المنکرات کالتصدیۃ ورفع الصوت المختلفۃ واللعب. فکله من المنکور مکروه ولا یحضر ولا یأذن لها ولو فعل یتوب الی اللہ تعالیٰ. وقال

[۱] برمعنا ایچون، برنیچہ عدد لفظ، وبر سطر ایله اکتفاء ایدلنہ چک طوغرودہ بیش اون سطر یازی یازسق مفتی حضرت زمانہ سندہ مودہ اولمش اولسه کرک بناء علیہ مفتی حضرتلری، بویله مودہ یہ اتباع ایدرک یا زمیہ میجیور اولمشدر. شمدی ایسہ بومودہ ترک ایدلدی، حتی "مطیع و منقاد" معصیت و گناہ» دیہ یازامق عیب صاذا لور.

الامام الهمام السيواسي وحيث ابحتنا من الاباحة لها الخروج الى المواضع
المخصوصة فانما يباح بشرط عدم الزينة وتغيير الهيئة الى ما لا يكون للنظر
الرجال والاستمال قال الله تعالى (ولا تبرجن) التبرج اظهار المرأة زينتها
ومحاسنها للرجال خادمي قوله تعالى ولا يبدين زينتهن فيه سبعة اقوال
اصحها الثياب مجمع البحرين .

ولقد نهى عمر رضي الله عنه النساء عن الخروج الى المساجد فشكون
عائشة رضي الله تعالى عنها فقالت لو علم النبي صلى الله عليه وسلم ما علم
عمر ما اذن لכן في الخروج فاحتج به علماءنا ومنعوا الشواب عن الخروج
مطلقا عنايه والمختار في زماننا المنع لتغير الزمان ولهذا قالت عائشة
رضي الله تعالى عنها لو ان رسول الله صلى الله عليه وسلم رأى من النساء
ما رأينا لمنعهن من المسجد كما منعت بنو اسرائيل نسائهما والنساء احدثن
الزينة والطيب ولبس الحلى ولهذا منعهن عمر رضي الله تعالى عنه فتاوى
زيلعي . واذا اذن وخرجت كانا عاصين كما في سائر المعنبرات واگر
اذن بدهد برون آيد هر دو در لعنت باشند صلاة مسعودي . كل ما
خالف الشرع معصية وكل معصية ففيها اما تعزير او حد خادمي . فضايط
التعزير كل معصية ليس فيها حد مقدر ففيها التعزير الأشباه والنظائر .

وانما يجب التعزير بان يرتكب منكرا ليس فيه حد مقدر شرعا محيط .
التعزير تأديب اكثره تسعة وثلثون سوطا واقله ثلاثة درر وغرر .
فاما ادناه مفوض الى رائي الامام اي السلطان يقيم بقدر ما يرى المصلحة
محيط . وذكر مشائحننا ان ادناه على ما يراه الامام بقدر ما يعلم انه ينزجر
به كذا في الهداية فتاوى هندية اما استماع صورة الملاهي كالضرب
والقضيب لانه من الملاهي خلاصة الفتاوى .

وغير ذلك حرام معصية لقوله عليه السلام استماع الملاهي معصية والجلوس
عليها فسق والثاني ذبها من الكفر انما قال ذلك على وجه التشديد وان سمع
بغته فلا اثم عليه ويجب عليه ان يجتهد كل الجهد حتى لا يسمع لما روى ان
رسول الله صلى الله عليه وسلم ادخل اصبعيه في اذنيه فتاوى قاضيخان وكذا
في خلاصة الفتاوى . فيه اشارة الى ان الجلوس فوق الاستماع في الاثم
ولذا قيد المعصية هنا بالصغيرة . . . وفيه تفصيل قال في التارخانيه

التغنى واستماع الغناء حرام اجمع عليه العلماء وبالفوا فيه اى فى حرمة وقد
سبق ان حرمة ثابتة فى جميع الاديان خادمي.

ملاحظه: اوشبو عبارتلمرده بر چوق يا گلمشلا اولنه چغنى معلوم ايسهده،
اصللرينه مقابله ايدرك تصحيح ايلمك زحمتنى اختيار ايدلمادى. زيرا بويله
معلم و نقللر ايله عمل ايتمك زمانى اولماي، بلكه اصل نسخه لر ينك
كنديلر نى قوللانمق خصوصا قرآن شريف واحاديث كريمه لردن استفاده
ايلمك وقتى كشمدر.

بشنچى مكتوب: تيمنا بنكره لاعلى. اى بزم دين قارنداشلرمز؛ سزله
وعظ ونصيحتمز بودر: اوللا الله تبارك وتعالى حضرتلر ينك اوامرلرينه امثال
وانقياد ايدوب، ذمه لركزه لازم اولان فرضلرى و واجبلرى كما هو عبو
دينلككز موجبچه بر جاي كتورگايىسز، ونواهيلىرندن اجتناب ايدوب، گناه
ومعصيت اشلردن صاقلانه سزلر. وبعد جمله يه مرحمنلو وعنايتلو رعينيپرور
بادشاه ايمپراطور اعظم نيقولاى پاوليچ حضرتلر ينك اوامر وفرمان همايونلرينه
امثال وانقياد ايدوب، سمعا وطاعة قبول ايدوب، ونواهيلىرندن احتراز
واجتناب اوزره اولوب، عهد ويمنيلىركز موجبچه بلار ياء مطيع ومنقاد اولوب،
كندى تركلككزنى آياماي خهمنده جان و تن ايله دائم اولمق كركدر.
سز عزتلو آخوندلره واماملره بيورله در دوخاونوى صوبرانيه دن
اوكلز ايله: سزلر هر دائم كندى محله لركزده اولان مؤمن ومسلمانلره اوشبو
وعظ ونصيحت نامه نى اوقوب، آگلته سزلر هر قايلورى كندى اوزلر نى
شاهانالى حكم وقانونلره مخالف اولان منهى وممنوع اشلردن غايت احتراز
واجتناب اوزره اوله لر. الله تعالىنك قضاسينه وحكمينه راضى اولوب، صبر
وانقياد هم تحمل ايدوب، عند الله مثاب ومأجور اوله لر. عسكر يه خدمتندن
فورقوب كندى اعضالرنى مجروح ومعيوب ايدوب، الله تعالىنك عذابنه
مستحق اولم يهلر. زيرا كه كشى كندى اعضاسنى بوزمق وكيسمك، الوغ
گناهلر جمله سنندر. نيته كيم خادمي كتابينك آلمشنيچى نوعسنده مذكوردر،
گناه كبيره لرنى تفصيلا بيان قيلغان اورننده (وقتل نفسه واتلاف عضو من
اعضائه وهوا عظم وزرا من قتل غيره) ديه، يعنى الوغ گناهلر جمله سنندر
اوز اوزنى اوترومك، هم اوز اعضالرنى بر اعضاسنى تلف ايتمك، كيسمك

ویا که بوزمق ایله . ودخی الله تعالانک قضا سینه رضا اولمیان ، ویرگان
 نعمت لرینه شکرانه قیلیمیان ، بلا سینه صبر و تحمل ایتمیان کیمسه لر حقنک غایت
 بیوک تأکید و تخویف ایله حدیث قدسی وارد اولمشدر . نیته کیم خادمی
 اوطوز طقوزنجی نوعک مذکوردر : (قال فی شرح العوارف اول ما کتب الله
 فی اللوح المحفوظ انی انا الله لا اله الا انا من لم یرض بقضائی ولم یشکر
 بنعمائی ولم یصبر علی بلائی فلیطلب ربا سوائی) دیه ، یعنی شرح عوارف
 ایتدی لوح المحفوظده الله تعالی نك یازمش تقدیرینک اولی بودر :
 « حقیقت بن اللهم ، بندن غیری اله یوقدر . اگر بر کیمسه بنم قضا
 راضی اولمازسه ، ویرمش نعمت لرمه شکرانه قیلمازسه ، بنم بلا و قضا لرمه صبر
 و تحمل ایتمازسه بس ایسته سن اول کیمسه بندن غیری تربیه قیلوچنی ! .
 ایمدی آندای نفس الامری راست اعتقادده اولانلره زیاده احتراز
 واجتناب لازمدر پادشاهلر ، امرأ وحا کملرک امر لرینه انقیاد و امتثال . موجبنجه
 شوندا ای عامه لرکه مصلحت اولان نظاملره و پادشاه ایه پراطور اعظم حضرتلرینک
 فرمان همایونلرینه مخالف اشلردن صاقلانسه لر کرکدر . نیته کیم قرآن ایچنک
 بیوردی : (یا ایها الذین امنوا اطیعوا الله واطیعوا الرسول واولی الامر منکم)
 یعنی ای آنلر که ایمان کتوردیلر الله تعالا گه ، اطاعت قیلوکز الله ،
 ورسولینه یعنی پیغمبرینه اطاعت قیلوکزلر ، ودخی اولو الامرلره اطاعت
 قیلوکزلردیه . وهم پیغمبر من محمد المصطفی صلی الله علیه وسلم ایتدی :
 (علی المرء المسلم السمع والطاعة لاولی الامر فیما احب اوکره) یعنی مسلمان
 ایرک ذمه سینه لازم وواجبدر اولی الامرلرکه اطاعت و انقیاد قیلوب امرلرنی
 وسوزلرنی دگلامق هر بر امورده ، کرک مشقتلرده و کرک شادقلرده ؛ کرک
 سوسن ، کرک سوماسن ، دیه بیور ویدر . (عینی برله مقابلهده تحقیق راستدر ،
 زاسید اتیل عبدالنصیر ملا محمد اوغلی) .

آلتنجی مکتوب : ۱) تیمنا بنکره الاعلی . ما قول ائمة الاسلام رحمهم
 الله تعالی ، اوشبو مسئله ده که پادشاه عالمپناه باعث امن وامان عالمیان
 و موجب اطمینان قلوب آدمیان اولان شاهنشاه زمان ایه پراطور اعظم حضرتلری ،
 مرحمت شاهانه و شفقت خسروانه لرندن اراده قیلوبدر که اهل اسلام جماعتلری
 آره سنده طبیبچیلق ایدوب یورر ایچون کندی اولادلرنی اختیارا ویا که

مسلمان جماعتلری اوز آره لرندن صایلاب طب علمنی اوقوب، اوگرنوب
ایچون قزان شهرندگی اونبورسیتیت نام الوغ شاهانه مدرسه سینه
بارسه لر تاکه اولادلری طبابت علمنی اوگرنوب بیلک لکرندن صوک مسلمان
جماعتلری آره سنده طبییحیلیق قیلوب یورسه لر، اول جماعتک دائما صحت
عافیتلک اوزرنده بولمقلرینه سبب اولور ایدی، دیه. اول فی الجملة
مرمئلو پادشاه ایهمپراطور اعظم حضرتلرینک بوندای مرمئلو ایزگی اراده لرینه
بناء اورنبورغ باش حاکمی عسکریه غوبرناتوری سیاتلنوی غراف صوختیلین
وزمش (۱۸۳۱) ییل عالی جاهلو سعادتلو مفتی جنابلرینه یازوبدر :
پادشاه ایهمپراطور اعظم حضرتلرینک بویله اراده عخیرییه لر نی هموما مسلمانلره
اعلام و اظهار ایدوب، کندی اوزگزک محمدی دینه موافق فتوائی شرعی
ویروب، امرکزی یورتسه کز ایدی» دیه. شوکا بناء اول سعادتلو مفتی
فتوائی شرعی ویروب اورنبورغ غوبرناسنده اولان بارچه عالملرگه وعام
فلائقلرغه عزتلو آخوندلر آرقلی اعلام و اظهار ایدلدکنده بعض ناحیهلر
(اویازد) ده اولان مسلمان جماعتلرینک اولادلری اوزلری و آتالرینک
افتیبار ایتملکری ایله جان و دلسن قبول ایدوب، مذکور الوغ شاهانه
مدرسه سینه واروب، اوقومقچی اولمشلر. ولکن ویرخورال، طرویسکی،
چیلابی، ناحیه سنده اولان عالملر وعام خلقلر، بونی قبول ایتمای،
بوندای مستحب علملگی اوگرنر ایچون کوچلنماسهک ایدی» دیه اتفاق
ایدوب، هر قایوسی راپورتلر ایله کندی ناحیهلرنده اولان آخوندلره اعلام
ایدوب، واول آخوندلر دوخاونوی صوبرانییه غه اوز راپورتلری ایله
فوشوب یبارمشلر. خصوصا چیلابی ناحیه سنده اولان عالملر، اوزلرینک
عناد و سرکشلکری سببندن اتفاق ایدرک حتی پادشاه اعظم ایهمپراطور حضرتلرینه
عرضه یباروب بی حضور قیلومشلر. اوشبو عالملرک بو کبی سرکشلکر
ایدوب، شاهانه اراده لرینه وباش حاکملرینک امرلرینه وهم مفتی الشرع
والاسلام فتوی وامرینه اطاعت قیلمای عنادا ابا وانکار قیلدقلری ایچون
شرع شریفی حکمنچه اول عالملرک بعضیلرینه عتاب و شلته ایلب وبو اشکه
باشلاب اغوا و مصاحت ویروچیلرینک بعضیلرینه تعزیر و بعضیلر نی لوازم لرندن
عزل ایدلمکه مستحق اولورلرمی یا یوقمی؟ حالبوکه بو طب علمی

زیاده شریف و مشروع علم سکندر، او گرنوب بیلنمه سنی بعض کتابلرده مستحبر و بعضیلرنده واجب و بعضیلرنده فرض کفایه دینلمشدر. و دخی اولو الامر اطاعت و امتثال واجبدر، ما دام که معصیت اشته بیورمایه. بو طوغرود جواب: بو عالملرک بعضیلری قاتیغ شلته و عتابلره و بعض اغوا ویر و چیلری تعزیرکه و بعضیلری عزل ایدلامیه مستحق اولورلر و الله اعلم. اوشبو خصوصاً نیچه حدیث شریفی وروایتلر اوشبو صحیفه گه یازلنور، تا که انکاره طریق مجاللری اولماسون،

(۱) عن ابن عمر رضي الله تعالى عنهما ان رسول الله صلى الله عليه وسلم قال على المرء المسلم السمع والطاعة لاولى الامر فيما احب او كره الا ان يؤمر بمعصية. (خادمی).

(۲) وقرروى عبد الله عن عمر عن النبی صلى الله عليه وسلم انه قال السمع والطاعة على المرء المسلم فيما احب وكره ما لم يؤمر بمعصية. (تفسیر منیر وكذا فى مشكاة المصابيح).

(۳) ان كل مباح امر به الامام اى السلطان لمصلحة داعية فيجب على الرعية اتيانه. (خادمی).

(۴) الثالث والخمسون ردالتابع كلام متبوعه ومقابلته ومخالفته وعدم قبول قوله واطاعته فى امر مشروع عتوا وعنادا كالرعية للامير قال رسول الله صلى الله عليه وسلم اسمعوا كلام من تجب طاعته من ولاة اموركم واطيعوا امرهم وجوبا فيما لا معصية فيه. (خادمی).

(۵) وهذا اى الرد وعدم قبوله وعدم طاعته قبيح جدا قطعاً لما عرفت من الوجوه يستحق به التعزير. (خادمی).

(۶) كتاب الطب والرقى. الفصل الاول عن ابي هريرة قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم ما انزل الله داء الا انزل له شفاء رواه البخارى وعن جابر قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم لكل داء دواء فاذا اصاب دواء الداء برء باذن الله تعالى رواه مسلم. (مشكاة المصابيح).

(۷) الفصل الثانى عن اسامة بن شريك قال قالوا يا رسول الله افتداوى [۱] قال نعم يا عباد الله تداووا فان الله تعالى لم يضع داء الا وضع

[۱] حدیث شریف عبارتست (افتداوى) صورتندهدر. اصله مراجعت اولنه. ج (۲) ص (۲۰۰).

شفاء غير داء واحد الهرم رواه احمد والترمذي وابو داود. (مشكاة المصابيح).

(٨) الفصل الثالث عن ابي هريرة قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم المعدة حوض البدن والعروق اليها واردة فاذا صحت المعدة صدرت العروق بالصحة واذا فسدت المعدة صارت العروق بالسقم. (مشكاة المصابيح).

(٩) اما بعد فلما كان احتياج عموم الناس الى الاحكام الطبية والقواعد العلاجية بين الوضوح لا يكاد يحتبى (?) وافتقارهم اليها ظاهر السطوع ولا يختفى وهو في نفسه علم شريف شرعى امر الله تعالى به انبيائه نودى موسى على نبينا وعليه السلام حيث كان يتناول الدواء [١] ف قيل اتريد ان تبطل حكمى بنوكك على من اودع المنافع في هذه العقاقير فبعزتى وجلالى لا اشفيك متى تستعمل ما عينوه فاستعمل فبرء [٢]. وقال النبى صلى الله عليه وسلم ان لكل داء دواء فاذا اصاب داء الدواء [٣] برء باذن الله تعالى غير داء واحد وهو الهرم. وعن ابي هريرة رضى الله تعالى عنه قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم المعدة حوض الجسم والعروق انهارها واردة اليها فاذا صحت المعدة صدرت العروق بالصحة واذا سقمت صدرت العروق بالسقم صدق رسول الله ونحن من المصدقين. قال ايضا عليه السلام لام سلامة حين دخل عليها وهى تريد شرب الشبرم انه حار حاد وامرها بالسنة المكى. واشتغل العقلاء لبيان هذه الصناعة ببيانات وهى ان العلوم انما يفضل بعضها عن بعض اما لكون موضوعه اشرف كما يقال العلم الالهى اشرف العلوم لان المبحوث عنه فيه هو ذات الله تعالى وصفاته وبعده علم الطب اشرف لان موضوعه بدن الانسان الذى هو اشرف مواليد الاركان واما لكونه اشد حاجة اليها ومعلوم ان مساس الحاجة اليه اشد منه الى غيره لان استكمال النفس الناطقة التى هى الترقى من العقل الهولانى الى العقل المستفاد وبالمملكة والذى بالفعل لا يمكن الذى هو الصحة اذ المبتلى بالالام والالسقام فلما يتيسر له استقامة الافكار والافهام والاهام الى اخره. (مغنى شرح موجز).

[١] درست عبارت (لا يتناول) اولسه كرك.

[٢] بوروايتك اصلى وارمى؟ ونره ده؟!...

[٣] درست عبارت (اصاب دواء الدواء) اولسه كرك.

(۱۰) بومحله مناسب حبیب اکرم صلی الله علیه وسلم حدیث شریف لرنک
 بیورر لرنکه: العلم علماں الاول علم الابدان والثانی علم الادیان، یعنی
 علم ایکی توری اولور، بری بدن علمی وبری دین علمیدر. اول بدن علمنی
 یاد ایلدی، آنکچون که برکشی خسته اولسه عقلی بسته وکوکلی شکسته اولوب،
 بدنی ضعیفی وسست اولور ایسه دین علمنی تحصیل ایتمک ممکن اولماز،
 اویله ایسه اول بدن علمنی اوکرنوب بیلیمک لازمدر [۱] بس ایمدی
 ای عزیز بیلکل که بو علم، طب غایت عزیز وشرینی علمدر. زیرا
 فخر عالم ورسول اکرم صلی الله علیه وسلم بیورمشد: (بلک لا فیها
 طبیب مساکنتها حرام، لا یصح دینه حتی لا یصح بدنه) یعنی بر ولایتده
 طبیب حاذق اولماز ایسه اول ولایتده ساکن اولمق حرامدر، زیرا دین
 صحیح اولماز بدن صحیح اولماز ایسه. اما بو واردر که قال علیه السلام
 (وان لکل داء دواء فاذا اصاب دواء الداء برء باذن الله تعالی) الله تعالی نیک
 اذنی اولمازسه یوز بیک لقمان دارو خزینه سندن شفا شربتنی ایچارسه
 درمان اولمیه (لا مانع لعطائه ولاراد لقضائه) چونکه درد الله تعالی نیکدر،
 درمان دخی آنکدر، ولکن عالمار دخی مابیده سببدر، سببسنر هیچ نرسه
 یوقدر. بومحله آیت کریمه دلیلدر که قوله تعالی (ولقد آتینا لقمان الحکمة)
 یعنی بز لقمانه علم حکمت ویردک، قانچغزلرمزک دردلرینه دوا وعطا
 ایلدک، دیمکدر. روایت اولنور که حضرت موسی علیه السلام صداع
 حاصل وعارض اولدی، بنو اسرائیلدن بر جماعت کلوب، خاطرنی
 صورت آیتدیلر که فلان دوانی استعمال ایرک شفا بولورسن، دیب. حضرت
 موسی علیه السلام آیتدی که دوا ایتمازم، بلکه حق تعالی حضرتینه توکل
 ایدرم، دیب. اولدم خطاب عز وجل گلدی: (اترید ان تبطل حکمتی
 بتوکلک یا موسی) عاقبت اول دوانی ایتماینچه شفا اولمادی.

ایمدی ای عزیز! حق تعالی لزومسنر هیچ نرسه خلق ایتماشدنر، جمله
 اشیا حکمت اوزرینه یارادلمشدنر وهرشیده نه خاصیت قویمشدنر وطبیعتلری
 نه یوزدندنر، نه ایچون ظهوره کلمشدنر، حق تعالی بونک اسرارنی حکمایه
 بیلدرمشدر. بس حکما دخی حق تعالی نیک خزینه دارلریدر، وبونلر خیر

[۱] بزم ظنمزه کوره بدن علمی، صناعت، خیاطت زراعت، تجارت، الحاصل دین علمندن باشقه، نه
 کبی علم اولسه ده اولسون جمله سنی شامل اولوب، بونی ایسه طب علمنه تخصیص ایلیمک وجهسزدر.

بناشد، زیرا بودلیل روشن بیلدر که قوله تعالی (تؤتی الحکمه من تشاء، من یؤت الحکمة فقد اوتی خیرا کثیرا وما یتذکر الا اولو الالباب)، بودلیل ایله ارباب اطبا پادشاهلرک ووزیرلر، هم اکابر و اغنیانک واجب الرعایه لری کورکلوریدر. زیرا شاید روزکاردن بدن ملکته امراض مختلفه غلبه ایلسه حکما، معالجه ایله باذن الله تعالی آنی منع ایدرلر. نیته که وزیرلر، ملکک اوزرینه خروج ایدن عدو لشکرنی، تدبیرلری ایله دفع ایدرلر. بس ایمدی بنم عزیزم! هر ولایتده برطیب حاذق لازمدر. زیرا شرعة الاسلامده یازار: (لاتدخل بلدة لیس فیها سلطان ولا سائس ای اصحاب السیاسة من الولاة وقیل ولاطیب حاذق) دیو. اما زمانمزده طیب حاذق آرزقالمشدر، اولانلری دخی پادشاهه منسوب اولوب، استانه سعادتدن بر آن یراق اولمازار وکنار یرلرده طیبیه محتاجلرک نهایتی یوقدر. ولایت واردر که طیب بولنمادیغندن غیر، طیبیه متعلق بر رساله بولنماز. وکتاب طب بولنورسه کیمی عربی وکیمی فارسی در. خلق ایسه استخراجندن عاجزلردر. اول سببدن صاف ترکیده بو مختصری قلمه کتوروب اسمنی (منافع الناس) دیه تسمیه ایلدم، امیدم بودر که بونسخه لطیفم باذن الله اسمیله مسمی اولوب، حقیقتا منافع الناس اوله ده بوفقیری دعاء خیرله یاد ایده لر. (منافع الناس).

(۱۱) مقدمه علم طبک موضوعی وتعریفی بیاننده در. وبو علم طبک موضوعی شریفی اولوب ومحتاج الیه اولدیغنی بیلدر. اما بو علم طبک موضوعی بدن انساندر، صحیح ومرض اولدیغنی جهندن بحث اولنور. زیرا انسانک صحیح ومرض اولمه سی بو علم ایله معلوم اولنور. اما بو علمک شریف اولدیغنی عقل وهم نقل ایله ثابتدر، اما عقلک وجهی بودر که هر علمک شریفی اولمه سی موضوعینک شریفی اولمه سی ایله در. بو علم طبک موضوعی اشرف محاورات اولان انسانک بدن اولمغله اشرف علومین اولدیغنی ظاهردر. وبروجهی، صحیح المزاج اولانلر صحتلرندن حفظ ایتمه ده، ومرض اولانلر، مرضلرنی ازاله ایتمه ده اشد احتیاجله محتاجلردر. اما شرافتی نقل ایله ثابت اولدیغنی اخبارده وارد اولمشدر که (العلم علم الابدان و علم

(الادیان) علم ابدانی [۱] علم ادیان اوزره تقدیم ایلدی، زیرا بدن انسان صحتده اولمادقچه درست عبادت و طاعت اولماز. ایمدی بو علمک شریف اولدیغی متعین اولدی. و بر دخی پیغمبر علیه الصلاة والسلام میوردی: (العلم علما علم الدین و علم الدنیا) مراد علم فقه ایلله علم طبدر [۲] زیرا انسانک عبادت ایتمه سی دفع مرض و حفظ صحتیله اولور، بو علمله در. بس هر کیمسه یه واجبدر که حفظ صحت و ازالهء مرض ایلدی و بو اسباب سنت ضروریه فی تعدیل ایلله اولور. یعنی انسانک تندرست و خسته اولمه سینک سببی آلتیدر الی اخره. (غایة البیان).

(۱۲) ومنها ای من هذا النوع اعنى المندوب الطب، قال فی بستان العارفين يستحب للرجل ان يعرف من علم الطب وهو علم يعرف به احوال بدن الانسان من صحة ومرض ومزاج واخلط مقدار ما يمنع عما يضر ببدنه من الماء كل والمشرّب والمسكن والملبس انتهى. قال فی المواهب اللدنیة علم الطب اکثر العلوم احتیاجا الی التفصیل (الی اخره) قال المصنف رحمه الله ولا يجب الطب اقول فی التتارخانیة ان علم الطب فرض کفایة اذ اقام بذلك واحد فی المدينة سقط عن الكل واما تعمقه فلیس بواجب وان كان فيه قوة علی قدر الکفایة انتهى ومثله نقل عن الغزالی. (خادمی).

(۱۳) وقال الغزالی فی الاحیاء اتقانه ای الطب فرض کفایة لعل هذا اشارة الی فائدة لفظ - عندنا - آنفا لكن سمعت سابقا كونه كذلك عندنا ای الحنفیة كما نقل عن التتارخانیة. (خادمی).

مفتی الاورنبورغی ملا عبد السلام ملا عبد الرحیم اوغلی.

یدنچی مکتوب: هر قایو آخوندلره اعلام و اظهار ایدوب، بیورله در: بو خصوصده یعنی ارنبورغک غراژ دانسکی غوبرناتوری غصپادین ژوکافسکوی اوزمش ییل ۳۰ نجی آپریل ۱۶۹۶ نجی نومیر اوزرنده بگا یازوب، اعلام قیلله در بویله یعنی: «بندن بیورلش ایدی، اوشبو غوبرناده غصپادین زیه مسکی ایسپراونیکلر هر قایو سینک تصرفنده اولان عام خلقلرنی

[۱] بر سوزی، اون حاشیه دن درس ویرمکده اولان مدرسلر قبیلندن مفتی حضرت هم بر سوزی تکرار ایلش و متعدد اثرلردن نقل ایلش، حتی کتاب دیباجه لرینه قدر قالدیرامش.

[۲] یوقاریده هم دیدک، بویله ایکی تورلی علمه تخصیص ایلک مناسب دکلر. بلکه بوکا جمله فن و علم داخلدر.

رارغه هم آگاهلندررکه، کون بورن صاقلانمق ایچون اوزلرینک
 قیرچیلک گه توشمکرنندن خوف ایبدوپ، یرکه ساچار ایچون هر تورلی
 رلقلر حاضرلب ساچسونلر، هم عوام خلقی هیچ بر انکار ایتماسونلر
 قت هم اوزدرماسونلر، اوزلرینه تیوشلی قراشلرنی یعنی وقتنک ایگنارن
 اچمکدن وغیر کسب وحرکتلردن، دیو. حالا غصپادین بلبایسکی
 بیپراونیک بکا اعلام قیله در: بیورغان امرلرکزی یرینه کتورمک ایچون
 عام خلقلرغه آگاهلندردکمزده، بعض آولده دین محمدیده اولان جماعتلر،
 انکار ایله جواب قایتارالر ایکان اوزلرینک ایچلرنده اولان سرلرنی یعنی
 یرکه ملالر آیتلر: بو کونلک آشارغه نفقه کز اولسه تاگداغی ایچون
 قایغورمه کز، دیو، شول سبیلی آنلر ینکل که صایوب، وقتلرنده ایکنلرنی
 ساچماینچه کوبرک کونلرنی بوش اوزدرلر ایش، یالقاوولق ایله. اوشبو
 یالقاوولقلری سببندن اوزلرینه کوب آورلقلر یولقه ایش، فقیرلک گه
 نشوب هر طوغروده، اطرافلرنده ترکک ایدوچی چواش وموقشی
 وهرمشلرکه قاراغانده، دیو. قایوملارک تیوشسز سوزلری، بنی بالضرور
 کوچلایدر، سز بیوک درجه لو افندی بی مزه قیلوب اوتنورکه. سز
 اوزکزدن نصیحت ایبدوپ، بیورسه کز ایدی، اول ملالرغه، اش اشله مک
 رسوده ایتمک، الله تعالی که خلافلق ایدو اولمای، بلکه اشسز طورمق،
 الله تعالی نک امرینه خلافلق قیلودر، اول ملالرغه تیوشلیدر عام خلقلرنی
 قیرلکدن قزغانوب، اش اشلرکه وکسب ایدرکه بیوررغه. بوندای
 نامعقول فکرلرنی کوکلرینه اورناشدرمازغه، بو کونلک آشارگزه اولسه،
 ناکداغی کون ایچون قایغورمه کز دیکان سوزلری ایله. بو طوغریده نه
 روشلی امرلرکز اولور، اول امرکزدن کوپیه یباروب، بنی خبردار
 فیلسه کز ایدی « دیو.
 اول بیوک منصبلو غصپادین غراژدانسکی غوبرناطورنک التماسینه بناء
 کندیمه واجب کوروب، بیورامن هر آخوند، محتسب واماملره، یوقاریده
 مذکور نامعقول سوزلر ایله عام خلقلری اواره قیلمایه سز، بلکه موافق شرع
 شریف هر دائم ایزگو عمللره بیوروب، کسب وحرکت ایتمکه رغبتلندره سز،
 الله تعالی حضرتینه عبادت یعنی بیش وقت نماز لکزی وقتنک اداء قیلغاندن

صوك، اوزكزه موافق اولان كسب وحركتلر ايديه سز، ديور. زيرا اوزينك
تركلكينه سبب وقوت اولور مقدار، نفقه وكسوه هم سكنى ايچون كسب
وحركت ايتمك فرضدر. نينه كيم خلاصة الفتاوى ده: (قال الكسب على
مراتب فمقدار ما لابد لكل واحد منهم ما يقيم به صلبه يفترض على كل احد
اكتسابه وكذا لوكان له عيال من زوجته واولاده فانه يفترض عليه الكسب
بقدر كفايتهم وكذا ان كان له ابوان معسران يفترض عليه الكسب بقدر
كفايتهما فما زاد على قدر كفايته وكفاية عياله مباح اذالم يرد الفخر والرياء)
الى اخره. (واختلف المشايخ في ان الزراعة افضل ام التجارة قال بعضهم [۱]
التجارة افضل واكثر مشائخنا على ان الزراعة افضل).

ودخى شرعة الاسلام ده (فصل في طلب الحلال وطلب الكفاف من
الحلال الطيب تعففا لا تكثرا فرض بعد الفرائض وطلب ذلك بالكسب
المشروع سنة الانبياء عليهم السلام والسلف الصالحين). ودخى كلام شريفك
(فاذا قضيت الصلاة فانتشروا في الارض وابتغوا من فضل الله) ديه بيوردي،
يعنى قچان نماز دن فارغ اولسه كز، چقوب يريوزنك تارالوب، الله تعالانك
فضلنى طلب ايله كز، يعنى تجارت وزراعت وكسب هم حركت ايله كز،
ديدر. وينه ايكنچى بر آيتده (فابتغوا عند الله الرزق) ديه بيوردي [۲].
يعنى رزق طلب ايدكز الله تعالى حضرتندن، حقيقتده اول الله تعالى
رزق ويرگوچيدر. اما رزق طلب ايتمك، سبيلرينه يابششق ايله اولور.
بس سبيلرينه يابشوب كسب قيلمق مشر وعدر، بلكه فرضدر. (وفي حديث
ابن مسعود رضى الله تعالى عنه طلب الكسب فريضة على كل مسلم كما
ان طلب العلم فريضة، حاصله هو فرض على قدر مايقوم صاب نفسه وعياله
واما صاحب العيال فله ادخار قوة سنة وقد ادخر النبي صلى الله عليه وسلم
لعياله قوة سنة ليبين ذلك لضعفاء امته) بو سوزلر خادمى ده مذكوردر.
(وايضا في الكسب فوائد كثيرة منها زيادة رأس المال ان عمل للتجارة
والزراعة وغرس الاشجار وفيها صدقة للمأكلة الطيور وغيرها ومنها اشتغال

[۱] اوشبونك كبرى امت فكرنى تضيق ايدركه سبب اولان سوزلر اثرى اولسه كرك، طريق كسب نهايه سز
اولديغى حالده يالكز تجارت ايله زراعت، كسبندن خلقمن حقه دارلردن. صناعت، طبابت، وكالت
مهندسلك كبرى. اك فائده لى هنرلى، باشقه لره ترك ايدله شدر.

بالمكسب بالكسب عن البطالة واللغو ومنها كسر النفس وصيرورتها قليلة
 الطغيان ومنها ان الكسب واسطة الامان من الفقر الذي هو سواد الوجه
 في الدارين وينوي بالكسب التعفف عن السؤال والاستغناء عن الخلق
 قال النبي عليه السلام من طلب الدنيا تعففا عن المسئلة وسعيا على عياله
 وتعطفا على جاره لقي الله تعالى ووجهه كالقمر ليلة البدر وقال لقمان الحكيم
 لابنه يا بني استغن بالكسب الحلال عن الفقر فانه ما افتقر احد قط الا
 اصابه ثلث خصال رقة في دينه وضعف في عقله وذهاب مروته واعظم من
 هذه الثلث استخفاف الناس به وقال عمر رضي الله عنه لا يقرب احدكم
 عن طلب الرزق يقول اللهم ارزقني فقد علمتم ان السماء لا تمطر ذهبا
 ولا فضة ويكون اي الرجل صحيح التوكل على ربه تعالى فيما يرزق الله
 تعالى من غرس يده او حرثه واذا سلم من الشرك الخفى وصح توكله كان
 اي الحرث من افضل المكاسب لانه اي الزرع معاش بني آدم ويقول عند
 لقاء البذر على الارض اي يستحب ان يصلي ركعتين ثم يقول الهى عبدك
 ضعيف اليك سلمت هذا فبارك لي فيه ثم يصلي على النبي صلى الله عليه
 وسلم فانه تعالى يحفظ هذا الزرع عن آفات ذكره الامام الزاهدي وينوي
 بالغرس اي بغرس الاشجار والحرث في الحبوب منفعة العامة من الناس والطيور
 والابواب (كذا في مفاتيح الجنان شرح شريعة الاسلام).

بسن ايمدى هر بر علم اغه تيوشلير هر دائم كندى محله سنك اولان عام
 خلق رغه تنبيه ايدوب نصيحت ايدر كه عمر لر كزنى بوش اوز در مغايسز ،
 عبادت خمسة كز بعدنك كسب وحر كترلده مشغول اولوب ، وقتلرنك ايگنلر كزنى
 ساچوب ، وقتلرنك اولوب وجيوب ، ياوز حر كترلدن ، فسق وفساد قيلمقدن
 دائما توبه استغفار ايدوب ، بوكون فرض اولان عملر كز و هم كسبلر كزنى
 وقتنده قبلوب ، تاكده قيلور مزديه كيچك رمية سز لر . (هلك المسوفون)
 يعنى هلاكت و حسرتده اولدى كيچك روچي كيمسه لر .
 (جوق معطل يور و بن صوكره پشيمانلار ييه * آه ند امت اوتدى عمر م نيلالين ديه ديه) .
 منتى الاور نبور غنى ملا عبد الرحيم اوغلى ، شهر اوفاده ۱۸۳۳ سنه
 ماى نك نجى كوندده .
 سكرنجى مكتوب : باسمه تعالى : عامه ناسه اعلام و اظهار ايد من ، اي
 بزم عزيز دين قارند اشلامز ، بارچه اخوند و اماملر ، و بارچه مسلمانلر

بیلگنلر وفهم ایدنگلر اول الله عظیم الشان حق سبحانه وتعالی حضرتی نظام
عالم واصلاح بنی آدم ایچون بمقتضای مشیت الهی متضمنه فوائد نامتناهی
اولمغیله زمیننده تعیین ملوک و سلاطین وامراء و خواقین وقضات وحکام
لازم قیلمشدر. (حکمت محضه ست که لطفی جهان آفرین خاص کند بنده
مصاحت عامرا) و آنلرک یدمؤیدلری وارکان دولت وسلطنتلری واجراء احکام
شرعیهلری ایلله اقطار اراضی حراست و اهل بغی وعدوانه سیاست ایتمهکن
وسبله^۱ انتظام امور انام قیلمشدر. وعطیه^۲ دولت وسلطنت بموجب آیه کریمه
توتی المملک من تشاء ما صدقه سی اوزره اراده علیه^۳ ازلیه ومشیت الهیه^۴
لم یزلیه سیننه دلا دکنه ویرمشدر [۱]. ایددی اول الله تبارک
وتعالانک عون وعنایتله اول جملیه مرحمتلو، عنایتلو، سوکلو عالمیان [۲]
موجب الطمنان قلوب آدمیان اولان شاهنشاه زمان پادشاه ایمپراطور اعظم
نیکولای بن پاول حضرتی کندی اوزینک حسن اراده خیریه لریله سیر مملکت
ودیار سلطنت ایدوب، خصوصا اوسط ممالک پادشاه عالیشان شهر (قزان)
زیاده معمور و آباداندر، اوشبو ۱۸۳۶ سنه آوغوست ۲۰ نجی کوننده
مذکور شهره داخل اولوب، مبارک قدوملری و آفتاب روشن کبی جمال
ودیدار شریفلری ایلله مشرف اولوب، مرحمت و شفقت نظرلری ایلله خاص
وعام خلقلرک کوکلمرینه زیاده سرور ونور حصول اولوب، تمام شهره زیب
وزینت، ضیاور و شعلقلر حاصل اولدی، حتی بو دیارک بارجه الوغ حاکم
وامیری، صغیر و کبیری، غنی و فقیری، شادلقدن اورا! ! ! اورا! !
مرحبا! ! ! مرحبا! ! ! یا شاه جهان دیوچاغر شوب، آوازلری آسمانه چقدی.
بعد بو کمینه دعاچی مخلص بنده لرنی، اوزی خاص خلوت سراینه
دعوت ایدوب، ملاقات اولدیغمزده مبارک المرنی اوبوب، یوز و کوزمزی
سوروب، دعا قیلدیغمز صوکنک، مرحمت شاهانه و شفقت خسروانه لری ایلله
سویلب و بزم هر وقتده قیله کلکان اخلاصی خدمتلمز ایچون بلغاداریت
ایدوب. کوب مهر بانچیلق قیلوب، زیاده شفقت و مرحمت کوستروب نصیحت
ایتدی. بوندن صوکنک ایکنچی کون التفات شاهانه و مرحمت خسروانه لرندن

[۱] بمقدمه، بریا که برقچ ترک کتابلرندن آلمشدر.

[۲] لذتسر ترکیب ایدکی معلوم اولسه کورک.

خالص و مخلص دعاچی بنده لرینه زیاده قیمتی بریلیانت ایله مرصع
زین کندی اوزینک اسمی یازلمش یوزک عطاء و بخشش ایدوب، بز
ماچی بنده لرنی خاص و عامه مشهور و معروف ایدوب، غیرلردن ممتاز
سرافراز ایلدی. التفات شاهانه لری ایچون صبح و شام، بلکه علی الدوام
علاء خیر و اداء خدمت لری لازمدیر.

اول جمله یه مرحمتلو و عنایتلو پادشاه ایمپراطور اعظم حضرتلرینک
رحمت و شفقت لری عامهء خلایق اوزره شایع و منتشر اولوب، خصوصاً امت
محمد صلی الله علیه و سلم سایهء دولت و سلطنت لرنک آسوده حال و فارغ البال
همیشه عباد الله امن و استراحتک عبادت ایدوب، دعاده اولمغله اول ایمپراطور
اعظم حضرتلرینک دولت و سلطنت لری متمادی و تأیید حق سبحانه و تعالی ایله
وئید و مظفر اولوب، سریر سلطنت لرنده صحت و عافیتک اوزره علی الدوام
قرار ایدوب، اسباب ظفر و نصرت لری، دولت و اقبال لری کونبکون
ازدیاد اوزره دائم و افزون، شوکت لری الی انقراض الزمان قائم و ثابت
اولوب، بقاع و بلاد سلطنت لری و درون مملکت لری معمور و آبادان و ضمیر
منبرلرنده جلوه گراولان مقاصد لری تعلق توفیق ربانی ایله آسان اولوب،
همیشه وجود شریف لری عون و عنایت رحمانی، حمایت سبحانی ایله آسیب
دردن و قضای آسمانیدن محفوظ و مصون، و گلبستان کبی هر آن و هر حالده
نکفته و خندان اولوب، بارچه محبتلو عزیزه و عزیز اهل اولاد لری و حقیقی
وارث و انساب عالی لری، وزراء و امرالری، ضابطان سرحد سردار لری،
ساکر ظفرانجام لری و جمله رعیه لری ایله دائم الاوقات طنج و استراحتک
اوزرنده عمر و یرووب، دولت و سلطنت عظمی ایله شادان و خندان،
سیران دوران ایله مسرور و مهنون اولوب، روزگار کچرگایلر ایدی، دیه
بدرگاه قاضی الحاجات و کافی المهمات عالم السر و الخفیات حق سبحانه
و تعالانک حناب کبریالرینه دستلرمزی داراز و کشاده ایدوب، همیشه دعاده
اولایق. آمین یارب العالمین و یا مجیب الداعین برحمتک یا ارحم
الراحمین [۱]. همیشه صدقیله اول ایمپراطور اعظم حضرتلرینه چا کروخدام

[۱] بویوده عربی عبارت ظنیه اون سطر مقدارنده دخی بر دعاء یازلمش ایسهده طوع و رسی نه عربی
ونه ترکی دگلدنر. شوکچون انقل ایدلمادی. (شاه خالص و مخلص دعاچی بنده لرینه زیاده قیمتی بریلیانت ایله مرصع زین کندی اوزینک اسمی یازلمش یوزک عطاء و بخشش ایدوب، بز ماچی بنده لرنی خاص و عامه مشهور و معروف ایدوب، غیرلردن ممتاز سرافراز ایلدی. التفات شاهانه لری ایچون صبح و شام، بلکه علی الدوام علاء خیر و اداء خدمت لری لازمدیر. اول جمله یه مرحمتلو و عنایتلو پادشاه ایمپراطور اعظم حضرتلرینک رحمت و شفقت لری عامهء خلایق اوزره شایع و منتشر اولوب، خصوصاً امت محمد صلی الله علیه و سلم سایهء دولت و سلطنت لرنک آسوده حال و فارغ البال همیشه عباد الله امن و استراحتک عبادت ایدوب، دعاده اولمغله اول ایمپراطور اعظم حضرتلرینک دولت و سلطنت لری متمادی و تأیید حق سبحانه و تعالی ایله وئید و مظفر اولوب، سریر سلطنت لرنده صحت و عافیتک اوزره علی الدوام قرار ایدوب، اسباب ظفر و نصرت لری، دولت و اقبال لری کونبکون ازدیاد اوزره دائم و افزون، شوکت لری الی انقراض الزمان قائم و ثابت اولوب، بقاع و بلاد سلطنت لری و درون مملکت لری معمور و آبادان و ضمیر منبرلرنده جلوه گراولان مقاصد لری تعلق توفیق ربانی ایله آسان اولوب، همیشه وجود شریف لری عون و عنایت رحمانی، حمایت سبحانی ایله آسیب دردن و قضای آسمانیدن محفوظ و مصون، و گلبستان کبی هر آن و هر حالده نکفته و خندان اولوب، بارچه محبتلو عزیزه و عزیز اهل اولاد لری و حقیقی وارث و انساب عالی لری، وزراء و امرالری، ضابطان سرحد سردار لری، ساکر ظفرانجام لری و جمله رعیه لری ایله دائم الاوقات طنج و استراحتک اوزرنده عمر و یرووب، دولت و سلطنت عظمی ایله شادان و خندان، سیران دوران ایله مسرور و مهنون اولوب، روزگار کچرگایلر ایدی، دیه بدرگاه قاضی الحاجات و کافی المهمات عالم السر و الخفیات حق سبحانه و تعالانک حناب کبریالرینه دستلرمزی داراز و کشاده ایدوب، همیشه دعاده اولایق. آمین یارب العالمین و یا مجیب الداعین برحمتک یا ارحم الراحمین [۱]. همیشه صدقیله اول ایمپراطور اعظم حضرتلرینه چا کروخدام)

استقامت جوانی مقامنده دائم ومستديم، الداعي في الصبح والشام [۱]
 مفتي اهل الاسلام عبد السلام ابن ملا عبد الرحيم بالخير والسلام . ۱۸۳۶ هـ
 سنه آوگوست ۲۱ نده شهر (قزان) ده .

طاقوزنجی مکتوب : باشقردلر کانتونی یصاول بیکماتوفی سؤالینه بویلا
 جواب یازلنور : کرچه نکاحلنورگه اراده قیلوچی کیمسه گه : پیغمبرمز زمانند
 مخطوبه خاتونی کورر که جائز اولسه ده ، بو زمانه خلقینک کوبسی فسق
 وفساد مجلسلری توزوب ، مسکر اشربه لر ایچر کلری سبیلی کوب نامشروع
 اشلر وفتنه لر قوپمه سندن خوف ایدلنوب ، بالکل منعلندر مک تیوشلیدر .
 حالبوکه حضرت رسول صلی الله علیه وسلم زمانند خاتون طائفه لرینه جماعت
 نماز لرینه حاضر اولمغه ومسجدلره یورمیه رخصت ایدی ، صوکره حضرت
 عمر رضی الله عنه منع ایدی ، بوایسه متداول کتابلرده مذکوردر .
 (۱) وعن عمر رضي الله عنه انه نهى النساء عن الخروج الى المساجد
 فشكون عائشة رضي الله عنها فقالت عائشة لو علم النبي صلى الله عليه
 وسلم ما علم عمر ما اذن لكم في الخروج . ثم تكلموا ان في زماننا هل
 يرخص لهن في الخروج ام لا اما النسوان فلا يرخص لهن في الخروج في شيء
 من الصلاة عندنا . محبط برهانی . (۲) واما في زماننا فيمنعن عن حضور
 الجماعات وعليه الفتوى . مجمع الأنهر شرح ملتقى الأبحر . (۳) المختار
 انهن لا يخرجن في زماننا . مضمرات . (۴) والحكم يخلف باختلاف
 الزمان كذا في الكرمانی . جامع الرموز وخادمی . (۵) من لم يعرف
 عرف زمانه فهو جاهل فان الاحكام قد تتغير بتغير الزمان والاشخاص
 خادمی . (۶) ونظير القاعدة الرابعة قاعدة خامسة وهي رد المفسد
 اولى من جلب المصالح فاذا تعارض مفسدة ومصلحة قدم المفسدة غالباً لان
 اعتناء الشرع بالمنهيات اشد من اعتناؤه بالمأمورات . الأشباه والنظائر .
 (۷) النهی عن المنکر واجب كله . خادمی . [۲] .

[۱] في الصبح والشام ديمك ، في اليوم والفتون ، ديمك قبيلندن طادسز بر عبارتدر . تركي اولان تون
 كلمه سينه الف لام قوشمق كبی فارسی اولان شام كلمه سينه هم الف لام قوشمق عیددر .

[۲] بومکتوبك هر نه قدر تاریخی معلوم دگل ایسه ده ، كله چكده یازلنه چق کانتون بیکماتوفنک (۱۸۳۷) نچی
 ییل ۲۱ نچی دیکابر تاریخی یازوینه جواب اوله رق یازلدیغی معلومدر . (۶۰ نچی کیساک اش) .

اونونچى مکتوب . اورنبورغ غوبرناسنده هر بر اويازدنى قلعه لرده
اولان حبسخانه ده محبوس مسلمان جماعتلرينه اوگوت ونصیحت ایتمک ایچون
وشبو ملالار تعیین ایدلنورلر :

(۱) اورنبورغ شهرنده شاهانه مسجدنده امام واسطرشی محتسب هم
مدرس ملا عبدالرؤف عبدالسلام مفتی اوغلی .

(۲) اوفاشهرینه ، اورازباقتی اولنده آخوند عبدالعلام یوسفی اوغلی .

(۳) بلبای شهرینه ، طوقای اولنده امام ومدرس عبدالحالق کتاب اوغلی .

(۴) بوکلمه شهرینه ، عبدالرحمن اولنده امام ومحتسب عبدالرقيب

عبدالوہمن اوغلی .

(۵) بوغروصلان شهرینه ، علی اولنده امام قطلی احمد مراد اوغلی .

(۶) بوزولوق شهرینه ، جایی اولنده امام ایمانقل خدای ویردی اوغلی .

(۷) مینزله شهرینه ، بویچ اولنده آخوند محمد لطیف بهوده اوغلی .

(۸) بیرسکی شهرینه ، اجاک اولنده آخوند احمد شاه آطینار اوغلی .

(۹) چیلای شهرینه ، اورکای اولنده آخوند محمد ولی یار محمد اوغلی .

(۱۰) طرویسکی شهرینه ، امام ومحتسب محمد ظریفی عبد الجمیل اوغلی .

(۱۱) ویرخورال شهرینه ، قوزغون احمد اولنده امام عبد الغفار

سید قل اوغلی .

(۱۲) استرلیتامق شهرینه ، آخوند شرف الدین زین الدین اوغلی .

(۱۳) اورالسکی شهرینه ، آخوند پاموشنیکی عبد الحالق خلیل اوغلی .

اونونچى مکتوب : ۱۸۲۵ نجی تاریخده ، میزان . ۳ نجی کون

ایه پراطور حضرتلرینک فرمانلری موجبچه مفتیلک منصبینه تعیین ایدلدم ،

۱۸۲۶ نجی سنه ۱۲ نجی فورالده یمین ایتدکم بعدنده محمدی شریعتنه

مخصوص مجمع العلماء قضاخانه سیننه صدر نشین اولدم .

(ایکنجی قسم)

عبدالسلام مفتینک خصوصی اولان مکتوبلارندن گذری قلمیله قزان

شهرنده ، مشهور ابراهیم افندی ابن خوجاش اوغلی نور محمد محتسب گه

یازمش یوز قرق آلتی عدد مکتوبی، حاضرند کوز او کمزده در. یونلری کوپیه روشنده نقل ایتمک، فائده سزیره کتاب اوز ایتمه سبب اوله چغندن، و بوندن باشقه، مذکور مکتوبلرده اولان مستدرک عبارتله و مترادف کلمه لر، قزان بایلرینه اولان سلاملر، بوزمانده تلغرام ویا که غزیته بندی روشنده مکتوب یاز شمیة عادت ایدن خلقلارک طبیعتلرینه خوش کورنمیة چکندن، دید کمزچه کوپیه روشنده نقل ایتمکدن صرف نظر ایدلدی. بلکه هر مکتوبده اولان فائده سی ماحوظ عبارتله ری، تاخیص ایدرک اصل مکتوبک تاریخی، هر مکتوب آخرنده، نقل ایدلدی.

(۱) جنابکزدن کوندلرلن مکتوبکز یواقدی. سلامت قایتوب، اوز طوغروکزده اولان اشکزک منشورنی بر ایکی کونده قولمزه آلسهق کرک، دیه یازدیغکزدن زیاده مسرور اولدق. ۱۸۲۶ نجی ییل ۱۵ نجی آپریل. (۲) عالی منصبلو ارنبورغ عسکریه غوبرناتوری، دوخاونی مینسترکه عرض ایتمه سی سببندن و مینستردن الوغ ایمپراطور حضرتلرینه عرض ایدوب، بزلره پورت آلمق حقده دورتبیک صوم ویرر که امر هما یونلری صادر اولمشدر. مینسترفینانسوف طرفندن، بوندک اولان کازیننوی پالات اوزره امر کلای. دوخاونی مینستر طرفندن وایاننوی غوبرناتوره. و آندن دخی کازیننوی پالات و غوبرنسکی پراؤلینیه که هم بزلره اعلان اولندی. ۲۲ نجی آپریل ده یازمش مکتوبکزده، اوزکزه اوکاز ویرلدکنی و مناسب اورنلره و عالمله اعلام ایدلدکنی یازمش ایدکز، زیاده شاد اولدق. هم غوبرنسکی پراؤلینیه طرفندن صوبرانیه غده اعلام ایدلدی. ۱۸۲۶ نجی ییل ۲۹ نجی آپریل.

(۳) اوزمش پوخته ده، عالی منصبلو دوخاونی مینستر غصپادین شیشکوف حضرتلرندن بشارتلی مکتوبنی یواقدی. یازده در: «ایمپراطور اعظم حضرتلرینه دعاء قیلماق حقنده تحریر ایتمش نامه کزی، بنم دا کلاذ ایتمه گمه کوره، پادشاه اعظم ایمپراطور حضرتلری غایتده خوش اولدی، و خسروانه مرحمتلرندن سزله کش طون بخشش ایلدی، مذکور طون، بوندن ارنبورغ وایاننوی غوبرناتورینه یبارلدی، سزله تسلیم ایدر ایچون». خیرلی ساعتلرده یولقوب، شادلق اوزرنده کیوب، عزیز عمرلرمزی،

دولت واقبالمزی، عزت و آبرویمزی بر فزون ایلسه ایدی، ۱۸۲۷ نجی ییل ۱۴ نجی آپریل.

(۴) ژایاننی غوبرناطورک دعوتیننه بناء ارنبورغه کلوب، شاهانه مرحمتلرندن بزلره عطاء ایدلن خلعت کرانمایه لرنی یولاقوب چوق شکرانه لر فیلق. حق تعالی اول و آخرنی خیرلی ایدوب، شادلف و سلامتلاکده کیوب، عزیز عمرمزی اوزون، دولت واقبالمزی بر فزون، دنیا و آخرت عزتنی نصیب ایتسه ایدی. اورکنجدن اوچیوز دوه مقداری کروان کلوب ۱۳ نجی ایون میناونا یغه کردی، یوکلرنی کروان سرا یغه صالد یلر. فزاق هم بخش کره باشلادی. بخاراغه یبارلمش چابارلر هم قایتوب کلدی. بخارده کروان حاضرلنوب چقمقده ایلمش. بخاراده امیر حیدرخان وفات اولدیغنده امیر حسین اسملی اوغلی خان اولوب، سگسان کون مقداری طوروب وفات اولمش. آندن صوک امیر عمر اسملی برادری خان اولوب، برنجه کون طوردیغنده بهادرخان اسمند، او من برادری باشقه شهردن عسکرچیوب کلوب، سمرقند و غیرقلعه لری آلمش و بخارایه کلوب، ایللی کون مقداری محاصره ایدوب طریش، شول وقت عمرخان بخارانی تاشلاب قاچوب، چقوب کتمشدر. ۲۷ نجی رمضان لیلة القدرده تاگدن مقدم بهادرخان [۱] شهره کرووب خان اولمش و عمرخان سرکرده لرنی قتل ایدرک، باشقه علما و فضلا یه مرحمتلر کوسترمشدر. ۱۸۲۷ نجی ییل ۱۵ نجی ایون (اورنبورغ).

(۵) عبدالستار اخوند هم سزگه صوبرانییه دن اوکازایله مهرلی دفترلر یبارلادی. (اوقا) شهرندک تاش و کیرپچدن جامع بناء ایدلنور ایچون، اغنیاء و اسخیاء، همتلری قدر، شول دفترلره یازسه لرایدی. بوخصوصه همتکزی بیلوکزه باغلاب، ما امکن سعی ایده سز. ابتداء اوزگدن بیک صوم یا که بیشیوز صوم اولور، خالصا لله ویردککن یازارسن. آنی کوروب غیری کیمسه لرده رغبت ایدرلر. بعد مسجود تمام اولدیمی؟ نه روشلی آچلنوب عبادت قیلندی، و پادشاه اعظم ایمپراطور حضرتلرینه نه روشده دعاءلر

[۱] مجارلی موسیو و امبرینک (سفیه نصرالله) دیه تعریف ایتدکی بخاراخانی اوشبو بهادرخان اولوب، (فیللرک ما حیسی و قأره لرك حامیسی) دیه وصف ایتدکی ده بونک اوغلی مظفر خاندنر. سیاحت نامه سینیه مراجعت اولنه. ص ۱۲۳.

قیلندی؟ بونی یازکز! . . . اورالسکی دن وارمش مختسب الاسلام سیفی الدین
مؤذنی کوروب، بزدن دعاء آیتوگکز. ۱۸۲۷ نجی ییل ۴ نجی آوغوست.

(۶) مسجید حقنک هیچ نرسه حاصل اولمادیغندن زیاده شکسته دل اولدق
عجب شول قدر مجمع ناسده سعی ایتمه دکز! : اقل مرتبه کشی باشینه اون
صوم، بیش صوم، برصوم، اولسه ده کوب جیولورایدی، (کوب توکورسه
کول ایدر) دیمشله. مکاریه که دفتر یبار دکمز بونده اکابرله معلوم ایدی.
آنلر صور دقلرنده حجالتیه قالدق. لکن قزانه قایتدیغکز صوک قوال یوسفک
بشارتلی سوزنی یازوب ایدکز، هم عبید الله بای قایتدیغنده مصلحت
ایدشوب سعی ایدر که سوز ویرمش ایدکز. مکاریه ده عبید الله بای ایله
احمد زمانوفنی کوردیم، یخشی وعده ویردیله دیه، اوزمکز حاجی کیاومزده
یازمشیدی. شول سببلی هنوز امید اوزرنده طوره مز. انشا الله همت
ایتسه لر کرک، الله تعالی کورکله رینه صالحه بر کشی قیله طورغان اش.
نصیحت یازوی دفتر که یازلسه ده، یازمازسه ده، باری بر. اگرده دفترده
بولوی لازم کورلسه، دفتره کوچر کزده (اصلندن کوچرلادی) دیه آخوند
عبد الستار ایله ایکیکز امضاء ایدکز. عبد الجبار قاضی فی داری زاوودینه
تعیین ایندک. ۱۸۲۷ نجی ییل ۶ نجی اوکتابر.

(۷) غه اوچیوز صوم وظیفه تعیین ایدلکنی
یازمشسن. خیرلی اولسون والله تعالی اوزینه هم توفیق ویرسون. بوندن
کئدکی وقت (همه فامشروع اشلردن توبه ایتدم، بوندن صوک ایسر تکچ
ایچدکمی ایشتمازسن) دیمشیدی. شونی خاطرندک طوتوب، بواورنغه تعیین
ایدلکنی و بوقدر وظیفه آلا یغنی بیلوب یخشی اسمنی آرتدر رغه اجتهاد
ایتسون. خاتونینه اختیار قویماسون، آتی بیک طیوب طوتسون، والا بر
گون خوارلغه قالور. عید شریفی چهارشنبه کون او قودق. ۱۸۲۸ نجی ییل
۵ نجی آپریل.

(۸) سعادتلو مؤمن بای (اؤفا) که مسجید سالورغه وعده ویردی.
حاجطرخان آخوند عید محمد ایشمحمم اوغلی (آخوند جان ظالم ۲۳ نجی
نویابرده وفات ایتدی) دیه یازهدر. ۱۸۲۸ نجی ییل ۲۰ نجی دقایر.

(۹) مؤمن بایدن کامل وعده لر ایله ایکی بیک صوم آقچه یولاندی،

حاجت نرسەلەرنى قىش اوستونىدىن حاضەرلارايچون . قزانىڭ قداسى احمد زمانوف
مسجدىنىڭ پىلاننى مرغوب كورۇپ ، شورسەچە بىنا ئايدىرگە قوشەدەر . آنىڭ
نسخەسىنى بونىڭ زالىخە بىكەدە كورۇپ ياراتەشىدۇم . ۱۸۲۹ نچى يىل ۲۴ نچى
ينوار .

(۱۰) حاضەر كىرپىچ آلۇب طورەمز ، قوم كتوررگە سازنى دورت صوم
كاغاب ايله سويلەشك . اوتەش جايىك اوزمزاچون سكر صوم كاغەدە كتورتەش
ايدىك ، مكرەدە قىش كونى ارزن ايمەش . غىصپادىن پوشكىم (پيتر بورغىن
قايتىدىغىم صوك اوغلىكزە روسچە اوقودرم ، زيادە اخلاص ايله خدمت قىلورم)
دە يازمىدى . قايتىدىغىنى بگا خەبر ايدەسز ، بن آڭا خشنودلق مکتوبى
بازارم . ۱۸۲۹ نچى يىل ۳۱ نچى ينوار .

(۱۱) ۋاياننوى غوبرناطوردىن رخصت يازوى آلدۇم . سلامت اولسەم
ايلى اوچ كوندن چقمق اولەم . خېرلى سفر اولوب ، آبروى ايله قايتسەم
ايدى . مؤمن باي مرادىچە اوزمزمزم زمانوف مسجدى پىلاننى موافق كورەمز .
ۋيس غوبرناطور هم شوڭا قول قويدى ، ۋاياننوى غوبرناطور دە شايد معقول
كورر [۱] . شول پلان ايله كىرپىچ وتاش اشنى اشلب اوكتابر باشىنە بتوررگە ، دىيە
ايلى بىك ايكىوز ايللى صوم ايله كىلىشك . ۱۸۲۹ نچى يىل ۱۶ نچى ماى .
(۱۲) اوزمزم ۲۴ نچى ماى جەمە كون چقوب ، يولەدە نېچە يىرلەردە
وقارغالى دە مەمان اولەرق ۲۸ نچى كون نماز شامدىن صوك ارنبورغە داخل
اولدق . بخاراليلر ، خىوۋەليلر ، تاشكندليلر ، وارنبورغە اقامت ايدىن
مسلمانلر استقبالمزە چقوب ، عزت ايله آلدلير . بوندە اولان فرزند ،
خىش واقربالرمز ، دوست و آشنالرمزى كورۇپ ، شاد اولدق . عالى
منصبلو پشت پناهمز ۋاياننى غوبرناطورنى بارۇپ كورشورگە ارادە ايدوب
طورەم . الله تعالى شفقلى نظرلارنى نصيب ايدوب ، مرام ومقصودلرمزى
ميسر ايدە . ۱۸۲۹ نچى يىل ۲۹ نچى ماى .

(۱۳) عبيد الله باينىڭ صور اوينە كورە محله لرنىڭ اولان مؤذن ثابت
خالد اوغلنى مكارىيە مسجدىنە مؤذنلىك ايچون ، وكوب كشىلرلىك اوتنوب

[۱] قانغى پلان ايله اوقا مسجدنى بىنا ايتەك موافق دىيە ، مفتى حضرت اوفادىن ارنبورغە ۋاياننوى
غوبرناطورغە مصلحتكە وارهەر .

يازولارينه كوره عبد الستار اخوند ايله « اوري » نك حبيب الله ايشان
 اوغلى محمد عليم نى اماملىق ايچون تعيين ايتدك . اوزكك مكاريه ده اولان
 محتسبك لوازى ادا^۱ ايلمككز حقندە نيز غورود غوبرناطورينە يازلنور
 مسجدك آست قانى ترزه اوسنلارينه چقدى . ۱۸۲۹ نچى يىل ۱۸ نچى ايون .
 (۱۴) ۵ نچى اوغوست حق تعالى بر اوغلى روزى قىلدى ، اسمنى
 مير عطاء الله قويدى . غصپادين پوشكين بزم اوفاكه كلوب كتدى .
 (اوغلكزى روسچە اوقودر اولسه كز كوب بخشى اولور ايدى) ديه
 تكرار آيتدى . بن (اكرده اوزدرسلارينه كمچيلك كلمانلك اولسه
 رخصت ايدرمن) ديدم . بخشى خوش آمدلى آچيق كشى ايمش . قايتد يغندن
 صوك واروب ، بزدن كوب پاكلون آينورسز ، هم سزدن بيك خوش اولوب
 قالمش ، دييورسز . ۱۸۲۹ نچى يىل ۲۹ نچى اوغوست .

(۱۵) زليخه بيك كشميسى ايله بوكلمه دن يبارمش دوگيگز ، عزتمو
 قاين آتامزه تابشرلمش ، اول ايسه بزلره تسليم ايتدى . مسجد مزك
 تاش اشلرى كوبدن تمام اولدى . حاضر توبه يابوينه آغاچ اشلرنى اشلدىلر
 ومناره آغاچلرنى اوطورتدىلر . على منصبلو و اياننوى غوبرناطور هم كلوب
 كتدى [۱] . ۱۸۲۹ نچى يىل ۳ نچى اوكتابر .

(۱۶) محكمه لره صايلانه چق كيمسه لر اونونچى ينواردە صايلانه چقلر ايمش .
 بونك كله چك كيمسه لر هم شول وقت صايلانسه لر كرك . شول چاغندە سرك
 حقكزده هم يازارمز . فرزند ارجمند احمدى جان نمودج [۲] كتابى
 صورمشدر . آندە تابلور ايسه صاتوب آلورسز ، ياكه حضرت مرحومدن
 قالمش برر نسخه يوقمى ؟ اكرده قاراب ويرر اولسه ك بخشى اولور ايدى .
 اوزمزه افتتاح كتابى وار ، حاجت اولسه يباررمز . شرح ملاغه وقت يتد كندە
 يازار سز ، شرح ملا ، عصام ، عبد الغفور ، ابو البقاء ، وار . شرح ملا

[۱] اوشبو مكتوب هم ۹ نچى مكتوبده مذکور اولان (زليخه بيكه) عجب اكيم اوله چقدر؟ سليم كرى مفتيك
 آناسى وشاهين كرى ميرزانك خاتونى هم زليخه اسمندە ايمش .

[۲] مفتى حضرتلرى كنديسى «نمودج» ديه يازديغى حالده بزلر بونك رسمنى اوزگرتوب يازميه جسارت
 ايتدك ، عفو بيدورله .

عبد الغفور بخشى توزلگان ، افندى حضرتلارنىڭ طورديغىم وقت توزمشىدىم [۱].

۱۸۲۹ نجى يىل ۲۸ نجى ئويابىر . . .

(۱۷) ۸ نجى چىسلە دە بولتير وفقە بولوب ، (بختيار) اولينك فخرالدين اسمەك عالم ودياننىلى آدم صايلانوى ايچون خوش اولدى ، لىكن قالانلارى بىرى ثابت وبرى (شالى) اولينك سىداش ، دىمشىسىز . (الوغ يولغە) اولى ايچون مؤذن مرتبە سىنە بىر سىداش امتحان ايدىلنوب ايدى . اگرددە شول سىداش اولسە ، بوندای قاضىلىق منصبىنە آنى نىچوك صايلادىكز ؟ . . . يوقسە (شالى) اولندە بوندىن باشقە ايكنچى بىر سىداش وارمى ؟ . . . شونى بىز لىرە تفصىلا يازىكز . . . ۱۸۳۰ نجى يىل ۱۶ نجى يىنوار . . .

(۱۸) اوفادىن ۲۷ نجى فورالده چاقوب ، شنبە كون ارنىبورغە كىردى . فرزند ، قارىنداش وقبىلەلر مەز ايله كورشىدى . لىكن ھاجى محمد نظر باى شاھ اعظم ايمپىراتور حضرتلارنىڭ فرمان ھاميونلارنىنە بىنا پىتربورغە سفر ايلەش ، سەببى ھېچ مەلوم دىكل ، آخرى خىرلى اولوب ، آبروى ايله قايتىسە ايدى . بوندە ايسە ھالى منصىلو پىشت پىناھەمىز ۋايلاننوى غوبىرناطور ايله كورشوب قالور ايچون كىرم . كىل كەمەز شاد اولدىلر ، پىنجشنبە يا كە شنبە كون ، بوندىن چاقوب كىسە كىرك . آنى اوزادوب بىز ھەم قارغالى قونارغە چىقارمىز . سىداشنى قالدروب ، آنىك اورنىنە باشقەسى صايلانسە ايدى ، دىھ غوبىرناطورغە يازمشىدىم ، نە كىبى امر قىلەشىدىر ، خىبرنى يازارسىز . اكر دە آنىك اورنىنە بىنە دن صايلارغە بىورسە ، بخشى ھەم قارتراق ، تقوى عالم صايلادىكز ! . . . ۱۸۳۰ نجى يىل ۵ نجى مارت (ارنىبورغ) دن .

(۱۹) اوشبو چىسلە نىك ايكنچى كوندە ثابت قاضى ، امىن يىرىنە اوطوردى ، اللە تعالى انصاف وىرسون . . . كىبى نا انصاف اولماسون . نە قدر مەرحەمەتلىرىلىق ، آڭا قىناعت ايتماي پورخاواي زاوود امامىتنى صوراب بى مزە ايدە در . اول ايسە آندە اولان جماعتە اوشاماز ، بىش وقت نمازە ھاضر اولە آلمان ، اولدىغىندە ھەم جماعت جىولدىغىنى كوتوب طورە آلمان ، آنىك اوقوبىنە كىشى اولگورلىك دىكل . شغورتاغان يالنىراوقلى ايتوكلارنى صالىق قىيىن بولور ، بىلكە كىوب وقتدە ايتوكلارنى صالىماي

[۱] بو عبارتندىن ابراھىم افندى مدرسە سىندە ھەم طورديغى آڭلاشلنور .

(۲۲) عزتلو قارنداشمن فخرالدین ك وفاتنی آگلاب مغموم اولدق [۱].
 عزتلو فرزندم احمدی جاننی عبد الشکور قاضی ایله چبسطایغه داملا اسحاق
 مدرسه سینیه یباردم . بزلره اوج آت ییکوب یوررلك دروشقه آلوب
 یبارسه کن بخش اولور ایدی . بوکلمه یارمیکه سینیه کلن ککرده بونده هم
 کلورسن آقچه سنی شول وقت دیررم ، یا که پوچته ایله یباررم . فتح الله
 آخوند اوزنی رنجو کرسنگان بولوب ، نازلانوب ، بزلری مشقته صالدی .
 ۸۳۱ نجی ییل ۶ نجی آوغوست .

(۲۳) خالیر وقتنده ، طبیبلرک دوالرنی ایتدرمک ، وباش ضابطلره
 اطاعت ایلمک حقیقه اوز دیند شلرمه قیلغان نصیحتلرمی ، وهر وقت
 شاهانه فائده لری ایچون اولان اجنه دلمی ، ارینبورغک عسکریه غوبرناطوری ،
 سیاتلنوی غراف صوحتیلن حضرتلری ، مینسترلك لوازمی اداء ایدوچی
 غصپادین بلودوف حضرتلرینه عرض ایلمش ، وآنک دکلا دی بوینچه اول
 جمله یه مرحمتلوا ، عیایتا و ، پادشاه ای پراطور اعظم حضرتلرینک شاهانه
 وخسروانه مرحمتلرندن بزلره برلیانت ایله مرصع آلتون میدال اندریوفسکی
 غولوبوی لینت ایله بخشش ایدلمش . بونی ایسه غراف و غصپادین بلودوف
 حضرتلری مکتوبلری ایله بیان ایتیلر . بو کبی الوغ انعام واحسانلرندن
 بارچه اهل بیتمز ودوست ، آشدلرمن ایله چوق شاد و مسرور اولدق و چوق
 شکرانه ، حمد و ثنالر ایتدک . الحمد لله الحمد لله الحمد لله . اول حق سبحانه
 وتعالی حضرتی عزیز و رمزی اوزون ، دولت و اقبال مزی ، عزت و آبرویمزی
 بر فزون ایلیه . عزتلو احمد بای زمانوف ، عبید الله بای یونوسف ، یوسف
 بای ، قربانعلی بایغه میدال و برلرکنی ایشتم کمرده بزلر شادلانمش ایدک ، انشأ
 الله آنلر هم بزرکه کل کینه شادلانسه لر کرک . ۸۳۱ نجی ییل ۸ نجی اوکتابر .

(۲۴) پادشاه ایمپراطور اعظم حضرتلرندن برلیانت ایله مرصع آلتون
 میدال تابشیرلر یغی صوکنده بیلک بلغاداریت ایدوب ، غصپادین بلودوف
 حضرتلرینه یازمشیم ، هم « ایمپراطور اعظم حضرتلرینه وقتی ایله عرض
 ایتسه گز ایدی ، درگاه عالیله لرینه واروب ، دیزن چوگوب ، بویله الوغ

[۱] فخرالدین بن مرتضی اوله دو . اصلی بوکلمه مضافاتی (قراطای) اولندن اولدیغی جهته مفتی به قرابتی
 اولسه کرک . (۱۵۹۱ نجی مائه یه مراجعت اولته) .

انعاملارینه شکرانه و اخلاص ایله دعا لرمز ایله بلغا داریت ایدر ایدم،
 دیمشیدم . بوکا جواب اوله رق غصپادین منصبلو و مرحمتلو بلودوف حضرتلری
 یازه در: « سزك خیر اراده کزی پادشاه ایمپراطور اعظم حضرتلرینه عرض
 ایتدم، پادشاه ایمپراطور اعظم حضرتلری، قبول ایدوب جمله شاهانه
 مرحمتلر نین سزگه (غاصودار ایمپراطور اودوستویوف سی ژیواژینیه ۋاشی
 ۋیرنو پوددا ننیچسکوی پریزناتلنستی ۋسی میلستۋیشتاغو افنیمانیه
 ۋیسوچایششی ۋیلایت مینه سوایز ۋلیل اوپیا ۋیت ۋام اوسیم کاک ای اوتوم
 اچتو ۋی بودیتی ۋیز ۋان اۋسانکت پیتر بورغ پری پیر ۋای اودوب نوم اسلوچایی)
 دیه اعلام ایدر که بیوردی » دیب . بونک ایچون زیاده مسرور اولدق .
 اول حق سبحانه و تعالی ایمپراطور اعظم حضرتلرینک یاقتی و روشن، مبارک
 جماللرینه ملاقات، و شاهانه مرحمتلو نظرلرینه دوچار اولوب، عزت
 و ابروی ایله یوروب قایتورغه، جمله آشنا لرمزی شاد لاند ررغه نصیب
 ایتسه ایدی . الحمد لله الله تبارک و تعالی فضلی ایله هر اشمن رواجده،
 عزت و آبرویمز آرتوب طوره در . بز که اوچ آت بیگوب یورر لک چانه
 هم اوچ آتلف از بروی حاجت اوله در ایدی، حقلرنی بیلشوب یازار ایسه کز
 یخش اولور ایدی . ثابت قاضی، طرویسکی و چیلابی اویازنده اولان
 اخوند و ملالرنی قارارعه کتمش ایدی، بونک اولان آخوند و ملالر،
 اوزلرینک خدمتلرندده مقید دکلر ایمش، دیه بر مرتبه خط یازدی،
 شونین باشقه خطی یوق . سلامت یوروب، قایتسه ایدی . ۱۸۳۱ نچی
 ییل ۲۴ نچی دکا برده .

(۲۵) شاهانه خدمتلر کوبلکی سببنین ارنبورغ شهرینه طویغه واره
 آلاماق، خصوصاً روزه ده یاقین قالدی، بارساق تیز یبارمازلر، دیه فکر
 ایتدک . بو پوچته ده داملا اسحاق ایله فرزندمزدن خط آلدق، فرزندمزد ۶ نچی
 و داملا ۷ نچی چسله ده چیسطایدن چقالر ایمش . ۱۸۳۲ نچی ییل ۱۴ نچی
 یینوار .

(۲۶) ارنبورغدن خط آلدق، یاڭا کیاومز محمد رحیم جان بیگ رنجو
 دیب یازمشلر، زیاده محزون اولدق . عزیزه و عقیفه، نور دیک و سرور سینه،
 بغرمز پاره سی بی سروجهان طوتاشنی غصپادین محمد رحیم سلطانوفی اوغلی

شیخ الاسلامه بیک صوم مهر معجل ایله نکاح ایلمکچی اولوب، وعده ایتدک.
مارت باشنده نکاح مجلسی اولنور، دیدک. چچک طوغروسند اولان، قزان
غوبرنسکی کامیتت ناصتاو لینیه سنی. ۳۰ نچی ییلک تتارچه غه ترجمه ایتدروب
آلمشیدم، شونی سزله یبارهم، روسچه سی آنک کامیتتک اولور. ۱۸۳۲ نچی
ییل ۲۸ نچی یینوار.

(۲۷) سزدن اوتنه مز، اوشبور فرسهلر نی آلوب بزلره یباره سز: بر
بخشی اوقالی بور کانچک، بر آل یاولق باخرامه سی ایله، اوقا ایله قایولمش
فز سختیان بر کیوم چیتوک، یفاک ایله قایولمش ایکی کیوم زنکار چیتوک،
ایکی کیوم یخشی اوقالی باشماقی تابانی بیش ویرشوک اولسون، یفاک ایله
قایولمش بر کیوم زنکار چیتوک تابانی بیش ویرشوک تماغی اوچ ویرشوک
اوقالی باشماقی ایله، کامزول ایچون بیش آرشین آل اوقالی اشطوف
تیکره سینیه ایکی رت یخشی پرزومینت، بر یاولقلق باخرامه، بر آرشین
نیهچسکی یاشل ختفه، ایکی بورکک کامچات ایگلری دوردرویرشوک، ایکی
یفاک قالپاق ایکیمشار رت طوتارلق باخرامه سی هم موافق چوقلری ایله،
بر زورراق چوق، بورک ایچون، ایکیموز کاغذ آقچه یبارهم، اکرده
بنشماز ایسه دخی یباررم، فرصتکز اولسه مهنلو فرزندمز، ایله طویغه
مهمان اولوب کله سز، مارت باشنده نکاح اولهچق، فرصتی اولسه مؤمن بای
اهلی ایله طویغه کله ایدی، اوزینه هم خط یازارم. ارنبورغدن هم کلورلر.
۱۸۳۲ نچی ییل ۳۰ نچی فورال.

(۲۸) عزتلو کانتون قدامز: «مارت اونبشینیه قدر طویرن قایتسه ق
ایدی، آنک ایچون بر پولک عسکر حاضرلرگه بیورلوق، اونبشین کوننیه
پریوم اولنه چق» دیه یازه در. شوگا کوره نکاح مجلسنی کله چک جمعه کون
دیه تعیمین ایدوب، یازدق. بو خطنی آلدیغکز صوک سز هم هیچ کچکمای
چقاسز. ۱۸۳۲ نچی ییل ۳۰ نچی مارت.

(۲۹) ملا احمدی جان سبقنی بیک اوقوسن، بیلورکه طرشسون. میر
عنایت الله بیک اوقیدر، حتی اخشام صوکنده یستو نمازینه تیکرو، کچ
اونبرنجی ساعت قور اوقیدر. «یا حسرتا علی العباد» آیتنی اوقوب
بنوردی. ایدی سزدن هفتیک صورایدر، یخشی کاغذ که آچیق باصلغان
هفتیک اولسه آلوب یباره سز. ۱۸۳۲ نچی ییل ۵ نچی مای.

شرحها وشقه لوده اولان حاشيه لرك ياكلكشارى اولسه توزاترسن ، بيلوب
 اوقورغه وضوردقلىرى وقت جواب ويرر كه طرشقاي سن ، غيرى برتوزوك
 شرح ملا ياكه عصام الدين اولسه اوز مزده يوق شرحلرنى يازغاي سن .
 اوشبو وقت هر نه ديبور ايسه ك مهناج اوله چق دكلسن . بزلر يتشور يتشماز
 بوردك . الحمد لله الله تعالى بوم نصب ودولتلىرى روزى ايتدى . ۱۸۳۲ نجى
 يىل ۲ نجى ايون .
 (۳۳) يبارمش اولديغكز طب كتابى تابشردى ، لكن بوندن اول
 دى ايكى جزئى اولسه كرك ، آنك ايچون « فهرست الكتاب الثالث فى
 الامراض الجزئية الواقعة باعضاء الانسان من الرأس الى القدم » ديه يازمش .
 اولكى جزئى تابلسه آلور ايدك . فرزند عزيزم شرح ملا كتابينه
 شروع ايتمش ايمش ، الله تعالى علم نافع ميسر ايليه . قريم مفتيسنك
 اوبازدنى قاضيلره يازمش امر نامه سندن كوپيه كوچروب يباردك ، مسجد اهلينه
 اوقوب ، هم اوياز ملالرينه نسخه يازوب ويژه سز . (مهرل) قريه سينك
 محمد شريف شفى مرحوم اوغلى ، بزم ايله عبد الرحمن حضرت مدرس سنده
 طور مشيدى . فرزندم احمدى جاننى قوناقغه آلوب واررغه ، بزدن رخصت
 صوراب يازمش . استاذى اذن ويرسه برلكك وارسه كز بخشى اولور ايدى .
 ۱۸۳۲ نجى يىل ۲۳ نجى ايون .
 (۳۴) طب كتابينك اولكى برنجى وايكنجى جزئى اولده برگه
 جلدلنمش اولسه كرك . چونكه بزدده اولان جزءنك اولكى بيتى اوستونده
 اولان عدد (۲۷۸) در ، هم شونده « هذا آخر الكلام من ذكر الفنون
 والمقالات من الكتاب الثانى » ديه يازلمش . اكرده تابلسه ، بخشى اولور
 ايدى . بيسته ده بر طب بيلق ايدوچى وار ، شوندى صورارم ديه ملا يوسفى
 ايتمشيدى . مكاريه امامتى ايچون چيستايلى ملا عبد الغفور ايله بيسته نك
 محمد وفا محمدومه اوكان يبارلور ، اوز خصوصكزده هم يازارمز . بر وقتده
 باصلمش برتوارىخ كتابمز وار ، ديه سويلمش ايدكن . شونى قاراب طورر
 ايچون بزلره يبارسه كز بخشى اولور ايدى . سياتلنوى غراف بزلره برتركى
 توارىخ كتابى يبارمش . قزانده باصلمش اولسه كرك . « شجرة ترك ،
 ابو الغازى محمد بهادر خان بن عرب محمد خان ، انشاء و تصنيفه » ديه
 يازلمش ۱۸۳۲ نجى يىل ۴ نجى ايول .

(۳۵) عزیز القدر حاجی محمد نظیر بای کیا ولرمز اوزمیش کون قایتوب کیتدیله. مکاریه دن داملا عبد الغفور دن ۱۵ نچی اوغوست یازمیش مکتوبنی آلدق، اوزی سلامت، لکن اییدشی محمد وفا رنجورک اییش. هنوز مؤذن کلرکی یوق دیشدر. عجب نه سبب اولدی، واروب یتماید (بومؤذن اوفادن یبارلمش مفتینک اوز مؤذنی عبد الناصر عبد الجلیل اوغلی نام کیسه در). عزتلو محمد رحیم جان کیا ومزه آیتوکز بزم آرقلی قایتسون. ۱۸۳۲ نچی ییل ۲۵ نچی اوغوست.

(۳۶) حاجطرخان الله ویردینک اش یولسز اولسه ده، سزک التماسکره بناء اشنی یوله صالوب یباردک. امتحانک صابورنی امام، مدرس، واسطرش محتسب، قیلدق. محله اهلی، بز آنی تلامایمز، دیه پرکور ورغه عرضه ویرمشلر اییش. محله نك کوبرا کی ومسجر بانیشی تلار اولسه، اوکاز ویررکه قیوش، دیه غوبرنسکی پراؤلیمیه که یازدق. قزانک بر کیسه ده «منافع الناس» اسملی طب کتابی وار اییدی، شونی صوراب نور محمد محمدومه ویررم، دیه کتدی. کورشور ایسه صورارسز. ۱۸۳۲ نچی ییل ۸ نچی سنتبر.

(۳۷) محبتلو فرزند مزه دائم اوکوت ونصیحت ایدوکنی اوتنه مز. سزک رخصتکزدن باشقه مرسه دن چقوب یورماسون، چاقرقلری ییرلره سزدن باشقه وارماسون، هر نه کتاب ککک اولسه محتاج اوله چق دگل، او قورغه اجتهاد ایتکای، مرحوم مفتی اوغلی کبی آدم مسخره سی اولوب نادان قالماسه اییدی. بز سزارگه تابشروب اعتماد ایدوب طوره مز. ۱۸۳۲ نچی ییل ۶ نچی اوکتابر.

(۳۸) احمدی جان، ایساغوجی ایله نعمان، هم مختصر صورمیش. ایساغوجی، نعمان، عبد الحکیم، اوزمزده وار، یوروچی ایله یباررمز. یخشی توزوک مختصر صوراشوب قارارمز، لکن آنک صاتوچی اولمازمی؟ بخارادن قایتمش ملالر آره سنک، مرحوم ابوبکرک او قوردای اوغللری اولمازسه صاتمازلمی؟ کشی آرقلی صوراتوب قارارسز. جای فصلک، (تایصوغان) اولینک داملا عبد الجبار افندی [۱] بزلره مهمان اولوب کلمشلر اییدی. احمدی جان نه نصیحت ایدوب بر مکتوب یازولرنی آنلردن

[۱] بو کیسه عبد الرحمن حضرت اوغلی و خاتونی مرفوعه نك طوغمه سی اوله در.

اوتنم شیدم . یازدیمی و تائبش لیدی ؟ بزاری خبردار اید سز . اگرده
بولقغان اولسه ، او غلوم احمدی جان ، شونی فکرکزی جمع ایدوب او قویه سن ،
کتوبنی کتابکز گه برکتوب صاقلایه سن . (۹)

(۳۹) اوشبو گون دوخاونی مینستر غصپادین باودودن آلدیغمز
کاغده کوره بزم پرستاؤیت ایرومزه بناء اول الوغ ایمپراطور حضرتلری
شاهانه مرحمتلرندن اوشبو کیمسه لره میدالار عطاء و بخشش ایلمش :

(۱) قزانده اسطرشی محتسب نور محمد ابراهیم اوغلی خوجاشوف .
(زاپولیزنوی) نادپیس ایله آلتون میدال . (۲) آخوندلر عبدالغنی
امیرخانوف ایله ایشم محمد زائدوف هر ایکیسینه (زا اوسیردی) نادپیس
ایله کموش میدالار . اوشبو میدالار ، اورنبورغ ژایاننوی غوبرناتوری
ایله قزانده ژایاننوی غوبرناتوره یبارلمش . بونک ایچون اوزمه
کدکندن آرتق شادلاندیم . آنک ایچون بو گونکه قدر بزم اورنمزه
اولان کشیدن هیچ بوندی اش اولدیغی یوق ، الحمد لله بزم پرستاؤیت
ایرومزی عالی منصبلو مینسترمز هم پادشاه اعظم ایمپراطور حضرتلری
قدر و عزت ایتمشلر . الله تعالی بارچه اشلمزه رواج و آبروی ویرسه
ایدی . ایمدی سزله شاهانه مرحمتلری قوتلوغ و مبارک و خیرلی
اولسون . بو قدر الوغ شاهانه مرحمتلرینک شکرانه سی ایچون ، خدمتلری
لوغروسنده آرتق سعی و اجتهاد قیلوکز . بواش سزله که وبزلر که بیک
زور آبرویلقدر . الحمد لله الحمد لله . بعد قاضیلر صایلانیدی ، دیب
بازمشسز . عبدالناصر قاضینک هم اوزندن خط یولقدق . بز آنک بواشینه
تعجب ایتدک . شوندای ژالونیله اورننی تاشلاب ، بونک کلور که قص
ایدوینه . آز زمانده طرخان اولدی ، شوکا شکر ایدوب ، شول اورننک
بخشی خدمت ایدر که کرک ایدی . فرزند مز احمدی جان حقنده نه قیلورغده
بلمایمز ، یوقسه (مچکاره) ده داملا عبد الله مدرسه سینه یبارمک موافق
اولورمی ؟ . داملا عبد الله بونده کلوب امتحان ایدلنوب کندی . جان
وتن ایله خدمت ایدرمز ، او قودرغه اجتهاد ایلرمز . بزده یورر اورن
اولماز ، دیدی . بو طوغریک اول اوزکز فکر ایدوب ، اگرده معقول

كورر اولسه ك استاذى رنجمازداى اولسه، چكاره كه يبارر ايدك، بر
جواب يازارسن . ۱۸۳۳ نچى ييل ۱۹ نچى ينوار .
(۴۰) اوزكز كلوركه نيتكن وار ايمش . زياده بخشى اولور، (مفتى
حضرتينك مرحومه قارشو، عزتنى بجاي كتورر ايچون بالقص واروب
كورشدى) ديه هر كيم آفرين دييور. سعادتلو سياتلنوى غراف، بوند
اولان آخوندلار ميداللى رنى بزگه يباروب، تابش ررغه بيوردى . شونكچون
آنلرك اوزلارنى چاقردى، عيد شريفى صوكنده كلسه لر كرك، سرك
كلهكلز هم مصلحتدر. ۱۸۳۳ نچى ييل ۹ نچى فورال .

(۴۱) ۶۰ صوم بهايه ويرر كه رضا اولان وانقولى تمام اولسه، زياده
حاجت، آلكر. اوزمзде بر وانقولى وار، لكن عاريت، ايكي جلدى
بركه . اول جلدى (۶۶۶) بيت، واينچى جلدى (۷۰۶) بيت، (۱۱۴۱)
تار يخنده رجبده باصلمشدر. تمامى اولور ايسه نه بها اولسه ده اولسون،
آلكر، بهاسندك طورمه كز. يات توار يخ كتابى، تفسير كبير، تفسير ابى الليث،
قاموس، صحاح، صاتوچى اولمازمى؟ صوراشوب يازارسن. ژازوك،
دييورلرمى، پيالا ايشكلى ريسورنوى، قش كوفى ييگوب يوريلر، نه بهايه
بولور؟ دورت كشي قاره قارشى اوطوررداى، گاها ايكي وكاها دورت آت
ييكوب يوررلك اولسه ايدى. اوچيوز صوم تيكره سنده اولسه، آلوب
كلسه كز بخشى اولور ايدى. يخشيراقي واسپايراقى اولسون. بو زمانده
بونده الوغلر، بايارلر آره سنده خاتون طائفه لرى هر قانغيسى شونك ايله
يورمك لرى. ياكتا آخوند اولان چاللى نك خالك ملا، صالح حضرتدن قالمش
ولايتى فناوى هنديه كتابى تمامى وار، اپيكون قولنده، ديه سويلمشيدى.
انابت ايدوب ويرسه لر شونى آلوب كلسه كز هم بخشى اولور ايدى. بو
طرفده يازاردى كشيملر وار. ۱۸۳۳ نچى ييل ۲۳ نچى فورال .

(۴۲) بلكه ايشتمشدرسن، سياتلنوى غراف صوختيلين ۲۱ نچى مارت
كيچه سى وفات اولمشدر. ۲۰ نچى كون هر بر اشلره كندى اوزى قول
قويمش، حتى توشدن طوك ۹ نچى ساعتلرده گاميندات اوغوردنيچه لر،
كونده گى نظام اوزره اراپورته وارمشار و آنلرى پرنيمائيت ايدوب،
سويلشمش، آنلر كذب كلرى صوك كوب طورماى وفات اولويور. دنيا نك

حالی شویله در. شفقتلی حاکم ایدی عمری قسقه ایرهش. حاجی محمد نظر بای
 بیامر سلامت قایتوب یتمشدر. عبیدالله بای ایله میر یعقوب بای و غیر
 بایلر غه خوش خلق کوسترسون ایدی، دیه سزگه یازار غه قوشمشدر،
 زدن بر آز شکایت ایلمش اولسه لر کرک. عبدالناصر قاضی کله چکمی
 بوقمی؟ اول گلماز ایسه، بر یخشی و تقوی عالم کیمشه یبارر که اجتهاد
 ایده سز. بونده کلنلرک حاللری اوزکزه معلومدر. محبتلو فرزندمه اولان
 اولان مکتوبی (مچکاره) که یباره سز. ۱۸۳۳ نجی ییل. ۳۰ نجی مارت.
 (۴۳) فرزند دلبند ز احمدی جانندن خط آلق. درس که شروع
 ایتمش ایش. داملانک اجتهادنی و شاگردلرک مناظرلارنی مدح ایدوب،
 یازغان. ۱۸۳۳ نجی ییل ۳۱ نجی آپریل. کله کلام یازغان [۴۴]
 (۴۴) شفی ایله جلال الدین، بزاره شارکوب ایدی، بزار اسطرشی
 اولسه ق ایدی، دید پرکورور غه پروشینیه ویرمشلر ایش. پرکورور
 ایسه، بونلرک قایولرینه شارکوب اولای، دیه قزانندن صوراب یازمش.
 غوبرنسکی پراؤلینیه بونده یازمش اوکازنده اول عبدالناصرنی، صوکره
 جلال الدین ایله شفی نی یازشیی، بزهم شویله اوطورتمشیک. پرکورور
 هم غوبرنسکی پراؤلینیه نلک اوکازنی قاراب، یوقاریک عبدالناصر، اسطرشی
 دیب قول قویسون دیمشیدی. حتی بونلک اوزرینه ژورنال یصالوب،
 جمله مز قول قویلق، صوکره پرکورورده پوداپیمسات ایتدی، شویله اوله
 طوروب عرضه ویرمشلر ایسه بیک نا انصافلر ایش. خصوصاً شفی نلک نیچه
 تورلی بچراق اشی وار، آنلر ایله کوب یازشفق کرکماز. ۱۸۳۳ نجی
 ییل ۲۹ نجی ایون نمونیه، بالیدیه، بالیشآن کام، دنمورج، یلقماله ب، نسجه
 (۴۵) ملا الیاس خبرنی ایشوب، شاد اولدق. مرحوم بیگباو حاجی
 خلفین دن قالمش اعیاء قبیمی تبرک حتی چیتند، صوفی الله یار قلمی ایله
 یازمشلر حاشیهلری وار دیه ایشتمش ایدم. شونی صاتمازلرمی؟ بهاسنی
 بیلوب بزاره یازکز. یخشی تبرک کلام شرینی و تفسیرهم یات کنابلر
 اولمازمی؟ اوزمزه یوق کنابلر اولسه آلور ایرک. ۱۸۳۳ نجی ییل
 ۹ نجی نویابرده.

(۴۶) یوز یا که یوز یکرمی صوم حقلره یخشیسی تابلنور ایسه قلعده ایچنده اوج آت بیگوب یوزرلک بیمالی کویمه آلوب، اوفایار مینکه سینده کلوچیلار ایله یبار وگزی اوتنه مز. بعد تفلیس که معلوم ایکی ملانک قانغیسنی تعیین ایدرلر، بو پوچته ده مینسترکه یبارلدی. هر ایکیسنی مدح ایتدک. بری اوزمش تریته صوبرانیه ده اوج ییل زاسیداتیل اولوب، طور دی حاضرند قزانک پورخاواي زاوودند؛ اما ایکنچیس داغستان طرفنده اوقوب قایتوب، صوبرانیه ده امتحان قیلنوب اوکاز آلدی، دینلدی [۱]. حاجیلار قایتوندن، وپیتر بورغده ایلاچیلار طوغروسندن خبر اولسه یازار سز. ۱۸۳۴ نجی ییل ۴ نجی ینوار.

(۴۷) ملا نعمان ایله یبارمش مکتوبگز تسلیم اولندی. داملا عابد حاجی [۲] افندی ایله ملا محمد جان وفات ایتدکلرنی آکلاب محزون اولدق. طرویسکی شهرینه تاش مسجد بناء ایدر که میرزا مؤمن بای طاهر اوغلینه بیورلوب، مینستر بزلره هم خبر ایتدی. ۱۸۳۴ نجی ییل ۷ نجی فورالدا.

(۴۸) قاضی طوغروسنده ایکنچی کره یازلمشیدی، صوراشورسز. بونلر کبی کشیلرنی (قاضی ایدوب) صایلاب یبار وچیلره لغنت اولسون! ۱۸۳۴ نجی ییل ۲۲ نجی فورال.

(۴۹) قضالی اولمقکزا یچون قزغاندق، لکن خیرلی اولسون، صبر ایدر که کراک. اوز کزه نصیب اولوب، تابلسه ایدی. زکاتکرنی ویره طورغاندرسز، زکاتلی مالنی اوغری آلمان، صوغه غرق اولماز. تفلیس که ملا تاج الدین نی تعیین ایتدشلر، خیرلی اولسون. یخشی خدمت ایتسه لر چوق آبروی تابارلر، بز هم اوز طرفمزدن مرحمت ایدر مز. سزک عذرار کوستروب قالمقکزی بوند اولان آشنالر، میرزالر وهر برمز معقول کورمادک. باروب بر ایکی ییل خدمت کوسترسه کوب عزت و آبروی تابار، هم شاهانه خدمتلرندن قالدربول، طرخان بولور ایدی، دیدیلر. اوزکرنی رنجو کوستروب بهانه قیلر سز، صوکره اویازر چقوب یوزر ایچون الاو ویرلک.

[۱] بو کیمسه عجبا کیم اوله چقدر؟ . . .

[۲] عابد بن عبدالعزیز الکناری اولسه کراک.

ایچون اوتنوب یازە سز. صرخواو کشی اویازکە نیچوک چقوب یورمک کرک. اویازملالاری، ناحق رنجته در، دیه سزدن شکایت ایدە لر. بایلار هم کچن ییلده سزدن شکایت ایدوب، اول قدر اختیار ویررکە کرک دکل، دیدیلر. اول سوزلر بزکە قایتەدر، یاتی هم بزکە کلەدر. صاقلانمقی کرک. ۱۸۳۴ نچی ییل ۱۷ نچی مای.

(۵۰) مرحمتلو عنایتلو پادشاه ایمپراطور اعظم حضرتلارینک قزان شەرینە کلەسی محقق اولمش ایمش. واروب دیدار شریفلرنی کوررکە زیاده وزیاده مشتاق اولوب، ارزوایتسەکنە، اوکغایی کلەدکندن حیران اولوب طورەمز. آنک ایچون ارنبورغ ۋایاننوی غوبرناطوری ایله مصاحت ایدە آلمادق. اولا اوزی اودە بولمادی، صوکرە اوفاکە کلەک خبری اولدی، شول وقت سویلشورمز دیمشیدک. حالبوکە اوفاکە کلەمای ۸ نچی سەنتەبردە قزانە چقوب کتەش ایمش. ایمدی. پادشاه ایمپراطور اعظم کلەکدن صوگ، بئە کون جمعه نمازی صوکنە مبارک بادلق ایله دعاء قیلورغە سزکە وەر مسجدا اماملرینە بیورامن. اوشبو بوندن یبارلمش کاغدن کوپیە یازدروب، اماملرە ویرە سن، دعاء ایتدکن صوگ، ارنبورغسکی ویصوکی استیپانستوا مفتینک امری بوینچە اوشبوروشە دعاء ایتدک، دیه کندی راپورتک ایله آنە اولان ۋایاننوی غوبرناطوره اعلام ایدرسن. بن هم اوز طرفەدن قزانە اولان جەلە مسجدا لردە دعاء ایدر ایچون، قزانە اسطرشی محتسب نور محمد خوجاشوف واسطە سیلە بیوردم، دیه ۋایاننوی غوبرناطورمز غصپادین کیرال لیتینانت پیروفسکیگە یازدم. اکرده وقتنی تابار ایسەک آڭ هم کروب، مفتی امری بوینچە دعاء قیلدی، دیبورسن. ۱۸۳۴ نچی ییل ۱۳ نچی سەنتەبر.

(۵۱) پادشاه ایمپراطور اعظم حضرتلاری، قزانە کلەمای کیر و پیتر بورغە نایتمش ایمش، بارە آلمای قالدیغمزە اوکچەک ایرک. الله تعالی دولتمزی وآبرویمزی کون بکون برفزون ایدوب، پادشاه ایمپراطور اعظم حضرتلارینە ملاقاتمزی نصیب ایلیم. عزتلو وسعادتلو غلاوا ملا حسن بای غصپادین آبانایوف، ک مبارک مکتوبلاری ایله ۋایاننوی غوبرناطورنک دوخاونی مینسترکە رفع ایتمش کوپیەلرنی یولقوب، زیاده شاد اولدی. الحمد لله

بزم آبرویمز، یوقاری یه یازومز بوش کتمگان ایمش. تتوش اویازند
وفات اولان آخوند خالده، بیک یخشی (بزازیه) کتابم وار، دیه سویلمش
ایدی، تقسیم ترکه وقتند قانغیشلی حصه سینه توشار ایسه ده، قویلمش
بهاسی ایله بزلره آلوب یبارسه کز یخشی اولور ایدی. ۱۸۳۴ نجی ییل
۱۱ نجی اوکتابر.

(۵۲) عبیدالله بایک احیاء کتابنی ایکیوز صوم عقی ایله، بزم ایچون
آلووندن شاد اولدق. مذکور کتابه اوز قولی ایله: «خالصا لله تعالی
دینمک الوغ مفتی اهل الاسلام عبد السلام ملا عبد الرحیم اوغلی حضرتلرینه
هبه ایتیم» دیه یازسه یخشی اولور ایدی. پادشاه ایمپراطور اعظم حضرتلرندن
بالقصد یبارلمش ادیوتانت، او یله نمازی وقتند مسجد کروب، نماز
او قوغانمزی قاراب طوردی، دیمشسز، شول وقتک پادشاه اعظم حضرتلرینه
دعاء ایتمک کرک ایدی. هم دعانک پیراواتنی ویرمک کرک ایدی. شاهمز
کلکنده، بویله روشه مبارک بادلق ایروب دعاء قیلورغه دینمک الوغی،
مفتی حضرتلری بزلره بیوردی، دییور که تیوشلی ایدی. ملا کمال الدین
یازه در: صحیح البخاری کتابی قزانده بابامز قولنک ایدی، آنک طوغروسنک
قزانده یازدق، قبول ایدر اولسه کز آقچه سی کرکمار، دیه، ۱۸۳۴ نجی ییل
۲۵ نجی اوکتابر.

(۵۳) اوزم بو یاقین وقتده محیط برهانی نک ابشنجی دفترنی یازارغه
کرشدم، فرصت وقتلرده آنک ایله وقت اوزدرهم. سلامتک ایله یازوب
تمام ایاسهم، اوزمه اولاده هم الله تعالی فائده سنی نصیب ایتسه، ایدی.
یخشی استاد کشی تاباسه آلتنجی جزعی یازدرسا کز یخشی اولور ایدی، دیه
احمد شاه بایغه هم اوتنوب یازدم. قزانده کلکنده صورارسز، مکتوبمی
آلمشمیدر؟ . . . اوزم یازه طورغان قولده اولسون ایدی، برکه طشلاتر
ایدم. شونک ایچون آکا ویرر که دیب اوشبو خط ایله مسطر باصوب
یباردم. الوغ قولده غالانسکی کاغده یازاسه ایدی. بو طرفده الحمد لله طنج
وفر وانچیلق، بوییل ایدل بیک تاشودی، بز (اوفای) که کلکمز دنبرو بویله
تاشودیغی یوق ایدی. ثابت مؤذنی مکاریه که یبارر که اوتنوب میر یعقوب
بای یازمشیدی، آنک خاطری بولسون ایچون یباررمز. ۱۸۳۵ نجی ییل
۸ نجی مای.

- (۵۵) پادشاه ایمپراطور اعظم حضرتلارینک شاهانه مرحمتلری بوینچه
 خانلق یولقد یغکزنی آکلاب زیاده شاد اولدی. ۱۸۳۵ نجی ییل ۱۲ نجی
 (۵۶) طرخانلق کاغد کزدن کوپیه یاز دروب، یبارر ایسه کز، او قودوب
 کوروب بزلر هم شادلانور ایدک. مکاریه که اماملق ایچون بوییل، اگر جی
 اولینک امام جامع محتسب ملا عبد العلام ایله بیسته نیک شمس الدین حافظنی
 تعیین ایتدک. (چکاره) داملا عبد الله، بزم ایچون آلتنجی جزء محیط
 برهانی یاز دروغه (صبا) قریه سنده بر امامغه ویرگان دیه ایشتنک. کتاب
 تمام اولدیغنده حقنی یبارر مز. ۱۸۳۵ نجی ییل ۳ نجی ایول.
 (۵۷) برقارت ملا، ابراهیم افندی، داغستان قلمی ایله یازلامش
 (تتارخانیه) کتابی وار ایدی، جامع الرموز قدر بر یاروم بلمکه آرتق
 اولور، دیه سویلندی. شول کتاب، اوز کزده اولسه ده، چیت کشیده
 اولسه ده آلوب، بزلره یبارسه کز یخش اولور ایدی. کوررگه بیك
 مشتاق ایدک، کتابلرده: «کذا فی التتارخانیه» دیه کورله در، اگرده
 یخش کاتب تابوب بولسه، یاز دروب هم آلور ایدک. (ایساک) اولنده
 اسطرشی محتسب و مدرس داملا یوسف افندی [۱]، ایکی جلد مکتوبات
 امام ربانی وار، قرق صوم ویرمشلر ایدی، اکرده کزک اولسه سزه
 یبارر مز، هم تفسیر کشافک اوّل جلدی و تفسیر مدارکک آخر جلدی وار،
 دیه یاقین آره ده خط یازمشیدی. اوشبو کتابلری سویلشوب آلوب، آقچه سنی
 هم ویروب، انابتلی یوروچی ایله یبار وگزن اوتنه مز. محبتلو فرزند
 دلیند مز احمدی جان آخوندغه، عزتلو آخوند داملا شرف الدین ایشان
 قزنی وعده لشک. بر جمعده دن وارسه ق کزک. هر ایکی جانبه خیرلی اولوب،
 محبتلی و طالع لی عمر کچرسه لر ایدی. ۱۸۳۵ نجی ییل ۱۰ نجی ایول.
 (۵۸) تفسیر قاضی بیضاوی باغشلامقکز ایچون چوق خیر دعاء ایتدک.
 استاذ عزیزمزدن تبرک بر یادکار اولور، باشندن سوره نحل گه یتوب
 توقتامش ایمش، نصفی یوق. ۱۸۳۵ نجی ییل ۱۴ نجی آؤغوست.
 (۵۹) شمس الدین حافظ، مکتوبات آقچه سنی اوزم ویردم، بزدن

[۱] توبانده بر مکتوبی وار.

بر تذکیره اولسون، دیمش. الله راضی اولسون، اول کشیدن هیچ نرسه طمعز یوق ایدی. پورخادای امامی شمس الدین، پادشاه ایمپراطور اعظم فرمان همایونی وشاهانه مرحمتی بوینچه، شاهانه بیرولردن خلاص اولمش ایمش. زاوود مسجیدی قاشندن دائم قالمه سی حقنده، نچالنیگری صوبرانیه غه یازدی. ملا احمدی جان ایله عزیزه کیلون بیکه فی مهمان ایدوب آلدرمش ایدک، اوچ هفته گه قریب طوره لر. یاگا قاضیلر صایلامق طوغروسند، غوبرنسکی پراؤلینییه گه یازمشیرک. خبردار اولمشدرسن. انصافلی، دیانتلی عالملر اولسه ایدی. عزتلو عبیدالله بای، سعادتلو غلاوا حسن بای، قوال یوسف بای، لر قاضیلغه یخشی، انصافلی آدملر صایلادرغه سعی ایتسه لر ایدی. ۱۸۳۵ نچی ییل ۹ نچی اوکتابر.

(۶۰) مرحوم بشیر بای اوغلی عبد الولی بای قولنده اولان فتاوی هندیه فی صاتوب آلورغه اجتهاد ایدرکه اوتنوب یازمش مکتوبمه همیشه جواب اولمادی، یوقسه مکتوبلرمز یوغالدیمی؟. بونده کارته گه ملا جلال الدین ایلتوب صالمشیدی، آندن از لته گز. عید شریفنی تا گده پنجشنبه کون اوقورغه طوره مز. میر عنایت الله قرأتنی یخشی اوقوب طوره در. تروایح تسبیحلر فی هر کیچه استاذینه قوشلوب، بیک یخشی ایندی. الله تعالی توفیقلی، طالع لی، ایدوب، کندی منصبیزی نصیب ایلسه ایدی. ۱۸۳۶ نچی ییل ۸ نچی ینوار.

(۶۱) ساری کوکشای اویازدنده (اورازلی) اولینک ملا فتح الله صفر اوغلی، ساری کوکشای اویازدی ایله قزان اویازدنده اولان ملارک پریگاوارلر فی آلوب آخوند اولورغه پروشینییه ایله امتحان ایدلیدی. اما تتوش اویازدنده اولان اماملر، پریگاوار یصاب بیمارمشلر بتون قزان غوبرناسینه اسطرشی آخوند اولسه ایدی، دیب. لکن بز قزان اویازدینه اویازدنی آخوند اولوب (اورازلی) اولنده طورسون، دیه ژورفال یصادق. اوزی بو کون کیمته من دیه کورشیدی، لکن اوزینک مرادی کامل اولمادیغندن خفالیراق اولوب کتدی. قزان بایلرندن خط اولمادیغی ایچون شهرکه تعیین ایتما دک. ۱۸۳۶ نچی ییل ۲۲ نچی ینوار.

(۶۲) داملا اسحاق افندی نیک رحلت ایتدکنی ایشدوب مغموم اولدق.

دفعی حاج الحرمین حافظ کلام ربانی خسته دیب یازمشسز، اگرده وفات ایتماکان
اولسه بزدن دعا لرمزی ایرشدره سز، کل نفس ذائقة الموت بارمزغه ده
کله چک.

«جهان جام فلک ساقی اجل می * خلائق باده نوش مجلس وی
خلاصی نیست ممکن هیچ کسی را * ازین جام ازین ساقی ازین می.»
غزیتته ده کورلد کینه بناء قریم، هم بزم دواونی صوبرانیه لری ایچون
یاکثا اشتات توزوله در ایمش. مفتیلرکه اولکی وظیفه اولوب، بونزه
اولان قاضیلرغه هر برینه یی ییوز ایللی صوم؛ سیکریتار، بیر ییوودچیک
وباشقه پریکانزیلرکه هر برینه کوب آرتاچق ایمش. ۱۸۳۶ نجی ییل
۱۸۳۶ نجی مارت.

(۶۳) وایاننوی غوبرناطور خد متنی ایدوچی ویس غوبرناطور، دورت
کشینی چاقروب سویلمش ایمش. ویرکان جوابلرکزهم آکلاشادی. آنده
اولان عالم وبایلر نه کبی مصاحت ایتدکلر نی یازار سز. بزلره ایسه هیچ
اورندن اول طوغروده سورلدیغی یوق. بزم فکر مزه کوره اولکلر نی
اوزینک قریبلری اوز یانلارنده (یورتارنده) صاقلاد مصاحت اولور، کبی
کورله در. قبرستان یاننده او صالوب، آنده صاقلامق ایسه زیاده مشقتلی
اولسه کرك. اوج کون ایچنده نیچه میت اولور، دولت وعزت ایالری
نفرت ایدرلر، بر یرده صاقلارغه. آنده ایسه یخشی بایلرک و عالبلرک
کوب یرلریدر، نه کبی مصاحت ایدرلر. یوسفی بایلرک التماسینه کوره
وآنلرک خاطرلری ایچون، دفترلر نی اماملری عبدالناصر رحمانقل اوغلینه
تابشیرغه یازادی. یوسفی بای، بزدن احياء کتابنی قزغانوب سویلشه
ایمش. آندی تیوشسز سوزلردن طیولسون. الحمد لله بزده اولان کتابلر نی
توزان باصریغی یوق. کوبسی زور اشکافلرده صاقلانده در، طشده اولان
کتابلرهم کون بکون قارالوب، توزانلر نی سبروب، کلن عالمره کوستروب،
طوره مز. میریعقوب بایک خطبی کیم یازه در، یازوی بیک خوش، فرصتی
اولسه کتاب یازدرر اینم، صوراشوب یازه سز. ۱۸۳۶ نجی ییل ۱۸۳۶
آپریل.

(۶۴) حاج الحرمین مصطفی هافظک عزیزه استاذبیکه سینک مکتوبی ایله

سوال کیسی تابش رانی . الله تعالى صبر جهیل و مصیبتلارینه ده اجر جزیل نصیب
ایتسون . پادشاه ایمپراطور اعظم کلمکی طوغروسند بر خبر یازار سن دی
کوتمش ایدم ، خبر کز اولمادی . فتح الله آخوند حسین اوغلی ، ژالیننوی
غوبرناتور ایله کورشیکلر نی هم پادشاه ایمپراطور اعظم حضرتلارینک آوغوسند
کله چک ایمش خبر نی ده یازه در . بیکیباو حاجیدن قالان مکتوبات ، علی
القاری ، اوقیانوس ، کتابلر نی صوراشوب ، بهالر نی بیلوب ، یازه سزار
۱۸۳۶ نجی ییل ۱۰ نجی ایون .

(۶۵) طرفمزدن درستلکی ایله فتوا ویرلش هم مهرمن باصلمش هبه
نامه نی حاجی مصطفی حافظ اهلی بی بی سعید استاذبیکه حاجی ملا عبیدش قزینه
تابش رگز . حسین واعظی ایله منتهی الانهر شرح ملتقی الایجر ، کتابلری
اوزمزدده یوق ایدی ، اوزگز موافق کوردککز حق ایله صاتوب آلوب
یباررسز . پادشاه ایمپراطور اعظم حضرتلری قایسی وقت کاور نی بیلور
ایسه گز ، یازار سن . ۱۸۳۶ نجی ییل ۱۰ نجی ایول .

(۶۶) پادشاه ایمپراطور اعظم حضرتلارینک کلمه سی معین اولمش ایمش .
کور شور ایچون (قزان) غه واررغه نیت ایتدم ، خیرلی ساعتده کورشمک
وشفقنلی نظرلارینه یولقمق میسر اولسه ایدی مسجدی ایچون
امام تعیین ایدلکی وارمی ؟ . حاجطرخان شهرنک غلاونی مدرس واسطرش
محتسب ملا عبیدالله سبقل اوغلی اسمنک اولان کیمسه ، بزم کوکلرزه توشوب
طوره در . عالمکی کامل ، خلقی گوزل ، صورت و سیرتی یخشی ، خوش خط ،
هر فنی کورمش ، بخاراده نیچه ییللر اوقوب اسنادندن ، درس آیتور که
ماء ذون اولمش . حاجطرخان نوغایلری اوزلرینک نادانقلاری ، خصوصاً
نوغای قاضی ظالم عبیدالله نی رعایه ایدلاری سببندن ، بونک قدرنی بیلمای
مکروه کورلر ایمش . « قش فصلنده ، مجرد محتسب و مدرسلک منصبی ایله
قالمق ممکن اولورنی ؟ امامتک منصبم آلتوب ، بونادان نوغای خلقی ایله
محل مؤنتندن خلاص اولمقنی آرتق کورم » دیه ، بکا مصاحت ایدوب ،
یازمش ایدی . بن ایسه آکا همیشه جواب یازه آلامدم . اگر قزان بایلری
مصاحت کورر اولسه لر ، اول کیمسه اوزی هم مصاحت کورر ایدی ، دیه
فکر ایدم . یوقسه اختیار اوزلرینک در . ملا عبیداللهنک اوز خطنی اوشبو
مکتوب ایله یباردم . ۱۸۳۶ نجی ییل ۱۰ نجی ایول .

(۳۷) اسمارنی یازیش کتابلری آلوب یباررسز، دیه هیش، کوتوب
 طوره من . عزتلو فرزند من اسطرشی اخون ملا احمدی جان ایله داملا نعمت الله
 ایشان اوغلی، اوزمش کون مهان اولوب، کلریلر، سزدن دعاء او تنه لر.
 ۱۸۳۶ نجی ییل ۸ نجی ایول .
 (۳۸) عبید الله بای خاطری ایچون، ثابت مؤذننی مکاریه مسجینه
 مؤذن مرتبه سین، وحسن بای خاطری ایچون، شمس الدین حافظنی خفیه
 نماز لرده اماملی مرتبه سین تعیین ایتدک . هر ایکسینک اوکارلرنی سزک
 اسمکزه پوچته غه ویرلری . پادشاه ایمپراطور اعظم حضرتلرینک کلمه سندن
 بیل سکولی خبر وارمی ؟ یازه سز . حاجطرخانلی غلاؤنی مدارس و اسطرشی
 محتسب ملا عبید الله سبقل اوغلی طوغروسنده بایلره آیتوب قاره دگز می ؟
 قبول ایدر لر می ونه جواب آیتدی لر ؟ . بونی هم یاز کز . ۱۸۳۶ نجی ییل
 ۲۲ نجی ایول .
 (۳۹) کوب وقت مهمانکز اولوب، عزت و حرمتلرکزی کوردک عقیقه
 استاد بیکیه کز ایله هر ایکیکزدن الله تعالی رضا اولسون . اوز من سلامتک
 ۱۶ نجی چیسله چهارشنبه کون ایرته نمازندن مقدم، کندی وطنه زه قایتوب
 کردک و محبتلواهل واولادم ایله کور شوب، مسرور اولدق . مکتوبکزی آلوب،
 حاجی محمد نظر بای گیامزک مسقوایه سفر ایتدکنی آکلادی، مبارک
 اولوب، آبروی ایله قایتسون . پادشاه ایمپراطور اعظم حضرتلری، قزان
 شهرینه کلرکی مناسبت ایله مبارک باد ایدرک قیلنمش دعاءنی باصبرر غه
 ویردکزی ؟ . . اعلام ایدر سز . ۱۸۳۶ نجی ییل ۲۳ نجی سنتبر .
 (۷۰) باصبرر غه دیه ویروب قالدرمش یازومز، اگرده باصلنوب
 بتمکان اولسه بر ایکی سوزنی قروب توزه در ایسه کز یخشی اولور ایدی .
 برنجیسی « بنین هیچ وقت جبر و نقصان اولماز » عباره سی اورنینه : « بنین
 هیچ وقت جبر و اکراه اولماز » دییور که وایکنچیسی : « همیشه اوزلرینک
 دینلرنک طاعت و عبادتده اولوب » عباره سی اورنینه : « همیشه اوزلرینک
 دینلرنده طنج و استراحت ایله طاعت و عبادتده اولوب » دییور که تیوشلی .
 شویله اولسه یخشی واسپایراق اولور ایدی . میکلوبای اسلمی بای، بزم
 عبد الرحمن بابامز اولینه مسج صالدرر ایچون بر آز آقچه ویرمش

ایهش . هیچ اولمادیغند بر بیک صوم ویرسه ایدی ، بو زمانه — معلومکر
 پلان ایله سالورغه بیورلغان ، کورکام اولسه ایدی ، اوشبونی اوزینه
 آیتورسن . ۱۸۳۶ نجی ییل ۱۴ نجی اوکتابر .
 (۷۱) اوشبو پوچنه ده دورتبیک عدد پیچاتنی کاغذ کزی راپورتکر
 ایله برلاکده یولقوب آلدق . آفرین همتکزه ، بونک ایچون صوبرانیه
 اسندن بلغاداریت ایدوب ، کله سی پوچنه ده یباررمز . قزان اویازینه
 تاراتلور ایچون اوزکره یبارلور . هم یمین ایتدرمک ایچون سزنی تعیمین
 ایدر که صوبرانیه غه بیوردم . ۱۸۳۶ نجی ییل ۱۴ نجی اوکتابر .

(۷۲) ۲۳ نجی نویابر عالی منصبلو دوخاؤنی هم اؤنوطرنی مینستر و وزیر
 اعظم غصپادین بلودوف حضرتلردن بشارتلی و مبارک بادلق ایلمش مکتوبلری
 تابشرلدی . یازه در : « مرحمتلو پادشاه ایمپراطور اعظم حضرتلری مرحمت
 شاهانه و شفقت خسروانه لردن سز لرگه اولسکی ژا اؤنیه گزه بیک صوم کاغذ
 اوستالاؤی و آنک اوستوندن معیشتکزه یاردم ایچون ایکیبیک بیشوز صوم کاغذ
 آقچه آرتدردی » دیه . بو قدر الوغ شاهانه مرحمت و شفقتلره یولقوب ، حق
 سبحانه و تعالی حضرتنه چوق شکرانه لار ایتدک . پادشاه ایمپراطور اعظم
 حضرتلرینه و هم وزیر اعظم حضرتلرینه و بارچه محبتلو اهل اولادلرینه چوق
 چوق خیر دعاء قیلدق . بارچه لرینک عزیز عمری لری اوزون اولسون ،
 اوزمک هم محبتلو اهل اولادمز ایله عزیز عمرلرمز اوزون اولوب ،
 شادلق و سلامتک نصیب اولسه ایدی . اوشبو خط ایله کوییه سنی هم یباردم ،
 بارچه دوست و آشنالر ایله اوقوب ، خیر دعاء قیلورسن . عزتلو عبیدالله
 بای ، یوسف بای ، قربانعلی بای ، مرتضی بای ، حسن بای ، عزتلو غلاوا
 اسحاق بای ، عزتلو شاه میرزا ، آرسلان علی میرزا ، داملا سعید افندی ،
 ملا شاه افندی ، ملا احمد افندی ، محمد وفا محمدوم ، وجهله اماملر مسجدرده
 جمعه نمازی صوگندک پادشاه اعظم ایمپراطور حضرتلری ایله بزم عزیز عمرلرمک
 ازدیادی ایچون دعاده اولسونلر . ۱۸۳۶ نجی ییل ۲۵ نجی نویابر .

(۷۳) اوزمش پوچنه ده آنده اولان اکروژنی کنیرالدن کاغذ آلدق :
 (زاکون و شریعتنه موافق روشده تفتیش ایتما دککر حالده فتح الله ابودر
 اوغلینک اوکازنی آلورغه حکم ایلمشسن) دیه یازه در . من کور ابودر اوغلی

وفات اولان پراپر شیک عثمان بوکسای اوغلنی دفن ایدر که بکا کانتور
 زاویدینه دن امر اولدی. من کور عثمان طقوزنجی چیسله ده وفات اولمشیدی،
 کانتورک ۸۱۱ نجی نومبرده اولان کاغذینه کوره بن اوچونجی کونده
 دفن ایتدم. دیه پروشینیه ویرمش. هم کانتورک معلوم کاغذنی برگه قوشوب،
 تابشرمش. حالبوکه شاه اعظم ایه پراطور کلماکنی کوتوب موسی بای پالاتند
 طور دیغمز وقتده، فتح الله آخوند و غیرلر حضورده، غصپادین آرسلان علی
 میرزا مراطوف، اوشبو اوزغان کیچ عثمان آفیتسر وفات اولدی. دیه
 سویلدی. جمعه کون، جمعه وقتنده جنازه او قور ایچون مسجد که آلوب
 کل کلرند، جنازه او قور غه سزگه رخصت ایتما دم. امین قاضی هم، سزگه
 باقین کشی، شویله اولسه ده جنازه او قور غه چقما یمن، دیدی. حتی سز
 مرحومک خاتونینه، نیچون آشغوب دفن ایتدگز، دید ککز وقت، فتح الله
 ملا اختیار مزه قویمادی، آشقردی، دیمش. ابوذر ملا اوزی طغزلغه
 نوش کندن کاغذنی توزاتدروب آلمادی، دیه شبهه طوتامن. ایملی سن،
 مرحومک خاتونین، ایرگز قای وقتنده وقانغی چیسله ده وفات اولدی، دیه
 آهسته آهسته اسپایلق ایله صورا، هم قزانسکی اوپشیشتیوننی پریکا زدن
 موراب آل، من کور پراپر شیک قانغی چیسله ده وفات اولمش، وژالونیه سی
 نه کوندن اعتبارا توقنالمشدر. بوخ متنی ممکن قدر تیزلک اوزرنده اداء
 قیله سن. ۱۸۳۶ نجی ییل ۱۱ نجی دکابر.

(۷۴) مکتوبکنز ایله مرسول اولان حکم نامه نك تحریرینه کوب ییللر
 اوتمش. ومن کور آخوند کندیسی هم وفات ده اولمشدر. من کوره اسمندن
 پادشاه ایه پراطور اعظم حضرتلرینه موافق قانون عرضه ایدلماکان حالده،
 نفتیشسن، من کور حکمنی تنفیذ و امضاء ایتما اولماز. اولطرفده فتح الله
 آخوند بوکبی اشلرک عهده سندن چقادر، ایدی. کندی اسمندن عرضه لر
 آلوب، تفتیش بعد نه تفریق ایله حکم ایدر که غیرتلی آدم. انشاء الله
 وقتی ایله آخوند حمزه یازمش حکم نامه نی قایتاروب، یبار رمن. (روضه الصفا)
 کتابنی، نسخه یازدروب آلور ایچون عیب الله بای ویرماید. دیه
 یازمشسن. اگرده اول ویرماز ایسه اونو ویرستیت حضورنده آشنامز اسکندر
 میرزانک تحریر ایلماش (التحفۃ الحقیرة فی علم الادب عند اهل العرب) اسملو

رساله سنده، روضه الصفا کتابندن برنجی، ایکنچی، اوچونچی، آلتینچی، جلد لری وارلغی فہم لنہ در. یازدروب آلور ایچون ایکنچی و آلتینچی جلدنی انشاء اللہ اول کیمسہ ویرر. اگرده آنلره دورتنچی جلد حاجت اولسه یازدروب نسخہ ایدوب آلف ایچون بز ہم یبارر مز. بومکتوبی آلدیغکر صوک، برخبر یازوکر فی اوتنه مز. حاجطرخان شہرندہ اولان غلاونی مدرس واسطرش محتسب ملاعبید اللہ افندی نی چاقروب یازمشیدم، ینوار آخرلرنلہ انشاء اللہ کلسہ کرک. کوروب تجربہ ایدوب قارارسز، بو کونلرده بلسکہ قزانده اولور. ۸۳۸۰ نچی بیبل ۱۷ نچی فورال. (۷۵) روضه الصفا کتابی یازدرلورغہ ویرلر کئی آکلاب مسرور اولدق، تیزرک تمام ایدلسہ ہم بخش ایدوب طشلاتوب یبارسہ کز ایدی، بونی ایسہ یعقوب بای محمد اوغلینہ آیتورسز. سیکریتارنی چقاردق، اورون صور اوچی کوب. سزک شہرکزدن عزتلو ابراهیم میرزا غصیپادین احمدیروف ہم اوغلی حقندہ اوتنوب یازمشیدی. (ارنبورغ) نک وایاننوی غوبرناتورینہ یازمشیدم اوز حضور کزده اوزکز کہ اوشاغان اینزگی خلقلی و بیلاکلی کشی اولمازمی؟ دیه. آنلرک مصاحتلرندن ہم بوندہ اولان غراز دانسکی غوبرناتور مصاحتندن باشقہ، سیکریتار تعین ایدونی موافق کورمایمز، آنلر کیمنی مصاحت کوررلر. یوسفی بای وفاتندن صوک، عزتلو وقدیملی آشنامز قربانعلی بایغہ اوچ خط یازدق، ہمیشہ جواب کلکی یوق، بزم مکتوبلریا کہ آنلرک مکتوبلری یتشمای یوللہ قالہ درمی؟ یوقسہ بز ہمیشہ قدیمی اخلاصمز ایله دائم دعاده مز. ملا عبد القاهر مخدوم بریرده (حیات الحيوان) کتابی وار، دیه سویلمشیدی، شونی صوراشوب قارا کز، یوقسہ خاطرندن چقدیمی؟ ۸۳۸۰۰۰ نچی بیبل ۱۶ نچی مارت. (۷۶) محبتلو فرزندمز ملا احمدی جان آخوندن بخاراغہ یتدکی صوک یازمش خطنی آلدق. مدرسه کوکلتاشده بر فرجه آلوب اورناشمش ایہش. مدرسه محمد شریفی کہ واروب، قاضی کلانندن درس اوقیمز، وایکنچی بر استاذمز، نعمت اللہ ایشان ایله شرف الدین ایشانلرک استادی، دیہش. الحمد للہ زیاده مسرور اولدق. پورخاوا ی زاوود کنبرالنی کوروب سویلاشوکز و بزم پا کلونمزنی آیتوکرذن خوش اولدق. آنلہ اوزمزک یاقین قارنداشمزنی

ببین ایتملکچی اولوب، صوبارافیه غه بیور مشیدم. مذکور زاوودده اولان
 بیور فنی کلمه، شمس الدین بشیر اوغلی اورنینه آنک اوغلی سعد الدین نی
 قق کوروب، کنیرالغه عرض ایتد کلمه حقنه او شویو چته ده کاغذ آلدق.
 مل بزم بیلومز که کوره سعد الدین یاش کشی، خلق و فعلی معلوم دگل،
 باهانه خط متلر نی اداء اقیلمقنه انلابت ایدامای، آتاسی قارت کشی اوله
 کوروب، زنا کونغه خلاف اشلر اشلایه، بویله یاش کشی اول اورنغه
 البته موافق اولماز لایق وقت ایله کنیرالنی کوروب، بزدن پاکلون آیتو کز،
 مفتی حضرت، شمس الدین بشیر اوغلی اورنینه اوزینک یاقین قارت اشنی
 بیین ایدار که بیور مش، قیلو زمانده پور خاوا یغه کلوب بیتسه کرک، دیه
 بویله کز! ۱۸۳۸ نجی ییل ۱۲ نجی ایون. مال با شلن یلک خه ولسم بیلک طلا
 (۷۷) محبتلو فرزند مز ملا احمدای جانندن سلامتک خطی کلمی.
 عزیز القدر کیاومزک بر طوغه انوسی ایله اوغلی، اورن بورغه کلوب کر مشلر
 بیش. بیک زور کروان هم بیک هیتت فیل ایله ایچی کله در، دیه آنار
 بویله کانلر. فیالک اوستینه یابقان کاؤیر سکسان طلاغه آلنمش ایمش. اوستینه
 عت یصالنوب هر تورلی فیروزه، لعل و یاقوت هم زمره و عقیق تاشلری،
 النون ایله مزین ایدلمش ایمش [۱]. خیوه دن هم ایچی کله در، دیه
 از مشلر. هر یورت سلامت وطنچ اولسه ایدی. بایمیراد ملا، سزدن شکایت
 بدوب، یازه در، یخشی کشیلر حضورنده بتی حقارت ایتدی، دیه در.
 عالمز بربری ایله قاتو طور مقلری یخشی ایدی. ۱۸۳۸ نجی ییل ۱۵ نجی ایون.
 (۷۸) برادر مز عبد الرقیب حقنده هر وقت شفقت و نصیحت اوزرنده
 وله سز. مؤذن طوغر و سنک اورن بورغ کامسلیه محکمه سیننه ایکنجی مرتبه یازدق،
 آنن یولقسه ق انشاء الله تیز یبار رمز. ۱۸۳۸ نجی ییل ۱۵ نجی سنتبر.

مفتی حضرتلارینه یازلان مکتوبلر:

برنجی مکتوب. تیمنا بن کره الاعلی. منظر اهل الاسلام شریعت
 نبویه حکم خانه سنده صدر نشین عبدالنلو عزیز مز افندی الزمان حضرتلارینه.

[۱] فیل زینت ایتدکجه، بر نظامی مکتب آچوب فنون جدیده ارقوتمش اوله لر ایدی گوزل ایتمش
 اولور لر ایدی.

عیانلار کز اولنه در، مرحوم مفتی حضرتاری استرخان طرفینه سیاحتلارنده،
 بزم قوزنیمتسکی اویازندن اوز دقلرند (قنای) ایلینک مرحوم عبد الرشید
 بایغه مهمان اولدقلرند آنک صوره سینه کوره اماملرک تلاولارندن باشقه اول
 باینک کیاوی (زورطرویر باشی) ایلینک ضال، مصل مبتدع اوغلین
 آخوندلق لوازمنی تابشردی، اما علمی، علمی، تقوالغی یوقلغندن آخوندلق
 فتوالری ویررلسکی یوق. نچه ونچه جمعه لرده عوام خلقینه حقلغی عین الیقین
 شریعت امرلرند ایلنک گی و غیر ایللرده گی اماملرایله جنک واجدال قیلوب،
 اوزینک نادانلغینه واروب، باطل وفاسد اوزره فتوی ویره در. ایلنک بیکفل
 اسملو کیمسه اونده میت دفینه جیولامش کوب جماعت آلدنک رسول اکرم صلی
 الله علیه وسلم حضرتلرینک ابراهیم اسملو اوغلنی پیغمبر دیه فتوی ویردی.
 مجلسه حاضر اولان ملالار، رسول الله خاتم النبیین ایدکی حقنده اولان
 آیتی اوقوسه لرده قبول وتوبه ایتمادی. اوشنداق اوز ایلنک ایوب اسطرشینه
 اوزره، خمر حلال دیه عوام خلقینه فتوی ویردی. ملالار، بو کبی سوزی
 سویلمه، دیدکلرند آنلری خصوصاً (زور چرکلی) ایلینک انصاف صامبی
 اولان ملا ابوطالبی یمان سوزلر ایله حقارت ایتدی. حالبوکه اوزینک
 بر فتوی کتابی ده یوق، هم کتاب قاراب فهم ایدرلسکی ده یوق. الحاصل
 جهل کلنک قسم اول فردندندر. اطرافمزدن وارن کیمسه لردن صور رایسه کز
 خبردار اولورسن. نکاحلی خاتونلری ایرلرندن آیرووب، عدتسنز، غیرلره
 نکاحل ویره در. بو کبی اشلری بی حسابدر. اگرده حضرتلر کز تفتیش
 ایتدرر ایسه بارنی اظهار ایدرمز، انشاء الله. کچن ۱۸۱۵ نچی سنه ده
 مرحوم مفتی حضرتلرینه بونک یمان اشلری حقنده یازوب ایدک، امانه
 ایچوندن هنوز خبردار اولمادق. خصوصاً سن افندمزک دفترلارنده کورلو
 سبیلی بو ۱۸۲۶ نچی سنه (پلندگی) ایلنده اولان اشلرنی تفویض ایدوب
 ایدک، شونک سبیلی شجاعتنی دخی زیاده ایلب ملالره اصلا صان ویرمایدن.
 لکن بوندن حضرتلر کزه وارمش اشلر هیچ بری اوزاشی دگل، اول یازوده
 اولان سوزلری بو آخوند حتی اوقورغه ده بیلمایدن. ایهمدی عزیزم حضرتکزدن
 سوألن بودر: بو عرضه مزه ملافتکزده، اوزینه و غیراره اولان جفا سندن
 خلاص قیلیمکز ایچون، تحقیقنی اوزمک زیمسکی صود رئیس اولان

ایسپراونیک ایله آشاغی محکمه ده دین قارنداشمن فضیلتلر و تیتولر نی ساوه تنیک
دورانسکی زاسید اتیل لوازمنی اداء ایدوچی عبدالسلام میرزا ینکبیغی آرقلی
مسلمان ایللر ندره اولان اماملردن استفسار ایتدروکزی اوتنه مز.

(۱) زور طر و یوده امام ملا شفی عید اوغلی .

(۲) کچکنه طر و یوده امام ملا صالح عباس اوغلی .

(۳) زورچرکی ایلندک امام و مدرس ابوطالب عبد الرشید اوغلی .

(۴) کچکنه طر و یوده مؤذن ثابت قلیشریف اوغلی .

۱۸۲۷ نجی ییل نجی آپریل .

ایکنچی مکتوب . جناب شریعت پناه حضرت ایشان مفتی سلمه الله
تعالی . عرضه داشت کمینه قللری و کمترین دعایلری جناب والا صفات
متعالی الدرجات اعلم العلماء وافقه الفقهاء حامی دین نبوی بانی شریعت
مصطفوی محب الفقراء مشفق الغرباء عجز و توبانچیاک ایله عرضمردر : تقدیر
و خواست واجب تعالی برله ثبته خاتون بی بی صالحه بخارالی دولنبای مسقوفسکی
بوددنی قزنی ، کندی رضا و رغبتی ایله موافق شرع شریف و طریقت
سنت مصطفی ایله جمع مسلمین حضورنده اوز اوند ره رمضان شریف آینک
۲۸ نجی کچه سی عقد ایدوب آلم . عقدنی سیادت پناه فقاہت دستگاہ
ملا میر غلام نقشبند ایتدیلمر . بونک سببی ایسه اول عقد کچه سی زوجه مز
بی بی صالحه گه اوگی اوغلی عبد الواحد ایله ایتوب یباردم ، عقد ایتمک ایچون
تتارسکی دن داملا امامنی کتورک ، زوجه مز اوگی اوغلینه ایتوبدر :
تتارسکی دن بر کیمسه گه ایتکانم یوق ، اوغلوم رنجور کوب اش ایتکانم یوق ،
داملا غه ایتوب ، باشقه کشیلر نی چاقرمغاچ اویات اولور ، داملا میر غلام
نقشبند تبرک کشی ، نکاح ایتسون ، نکاح ایچون امامغه ویررلر . اوزندن
بوجواب کلکاج داملا میر غلام نقشبند واروب نکاح ایتدیلمر . شاهدلر بخارالی
الله نظر بای ، و رحیم بای کروان باشی ، حاجی عطیة الله کابلی ، حکیم بای ،
حاجطرخانلی پرم علی و اوگی اوغلی عبد الواحد ، وانیسی ترسون بای ،
اوینک ایچنده آناسی و ابیسی وایکی سگلو سی نکاحه مطلع اولدیلمر . نکاح
صوکنده تتارسکی دن امام چاقروب ، نکاح واقعہ سنی ایتدک و نکاح ایچون
یکرم صوم ویردم . نکاح تار یخندن پیش آی اوتدکنده خاتونم « سکا محبتم

یوق جوابمی ویر؛ «دیه طور دی. بن رضا اولمادم. بنی ملا امام نکاح
ایتمکان. دیه جنجال ایدوب یوروب تورمنی سوزدم (۲). جناب مفتی
حضرتلری حاکم شرع شریفدر، جنابلرینه عرضمزی ایرشدردم، اگر موافق
شرع شریفی بزم نکاح توزوک اولماز ایسه، جنابلری شریعت بوینچه حکم
یبارسه لر شریعت بنده سیمز، شریعت پناه بیچاره دادیغه یتوب عرضم
ایشدوب، مهربانلق قیلوب، مسقواغه اوکارا یبارسه کن ایدی، خاتونم
انقیاد ایدوب نافرمانلق ایتمازسه ایدی. جنابکزه ثواب عظیم حاصل اولور
ایدی. بخارالی [۱] ملا نیاز عوض محمد اوغلی.

۱۸۳۴ نجی ییل ۲۰ نجی ایون (مسقوا).

اوچونچی مکتوب: قدوة العارفین ومقتداه موحدين اخلاق حميده ايله
معروف، فضائل جزيله ايله موصوف مفتی الانام المسمى بعين السلام دام
الله تعالى عزكم وسلطنتكم الى انقراض الايام برحمته العزيز العلام آمين
بحرمة كاف لولاك صل الله عليه وآله اجمعين. بعد بو طرفی خاطر عاظرلری
تموجه کلوب استفسار الحال اولنورسه مستوجب الحمد اولوا آخرا بکرة واصيلا،
سلطانم عزتلموم معلومک اوله در ۱۸۳۴ نجی ییل مارت ۲۱ نده منی الله اعلم
تتوش قلعه سنده پوجتی کچی جمعه کون، شول پوجتیده بلند محضر کزه
انکسارلق ايله حاله زدن گیر بوی کاغذله صوبرانیه اسمینه پر و سبه صالوب
ایدرک بر فاسق ماجندن شکایت ایدوب، اسلیم ستوا قیلونسه ایدی، دیه،
حضرتلر کزدن ۱۸۳۳ نجی ییل محرم الحرامنک ۱۰ نجی کون یبارلمش وعظ
نصیحت خصوصنده، امر شریفکزه انکار واستنکاف ایتدی کی سببنندن، وحديث
شریفلری استخفافی ایدوب، جماعت وجمعه ایچون مسجده حاضر اولمای،
نماز وقتلارنده چواش آوللرینه کیدوب ایچوب یوردکنندن. حاضرده یعنی
ایون ۲۲ نجی کونلارنده مجلس معظم کزدن متروک وهر دود شقی قاضی بو طرفه
قایتوب، کوب دغل غه لر ولقلقه اوزوب، اوزی کبی سکرانلر ما بیننده
فخرلنوب، ملا یوسفی کاغذنی یوقلاتدی، دیه یورمش ۱۰ حتی آندای نچه
ونچه کاغذلر باشینه یتدرک جلال الدین ايله، دیه سویلمش. سلطانم معلومکن

[۱] مکتوبک دیاجه سه هم صاحبک (بخارالی) ایدکنی بیلدرمکنده در. زیرا حضرت عمر ابن الخطاب لائق
اولان کلمات تعظیمیه لری عادی مفیلره، بخارالیدن باشقه کیسه لر یازمازلر.

بر محکمه داده بودند ای قاریند اشتر طور وی جائز دگل دیلر [۱] شقی
ایله جلال الدین نیک آثارلی بر طوغمه قارند اشتر در. زنهار و هزار شول
کاغذ مز قایده اید کنی، و اول پوچتین من کور پر و سبه نی کیم آلد بیغنی و نه
محکمه یه قویلد بیغنی امر شریفلری کرم بیور سه لر عجب شفقت و مرحمت
اینگانلردن اولور لر ایدی. ملتمس و متعذر دعا گوی و خیر کثیر جوی امام
و محتسب هم مدرس ملا محمد یوسف بن احمد مرحوم ایسا کی (تتوش
اویاز دنک اورتا بالتاج ژولانده) ۱۸۳۴ نچی ییل ۲۸ نچی ایول.
دور تیچی مکتوب: (رو سچه دن ترجمه و تالخیص ایدل مشدر). پیرمی
غوبرناسی شادرین اویازدی (قورمانوف) اولنک کانتون یصاول بیکماتوف دن،
مفتی عبد السلام عبد الرحیم اوغلیننه ۱۸۳۷ نچی ییل ۳۱ نچی دکا بر
۲۸۱۵ نچی نومبر. اهل اسلام، عقد نکاح ایتد کلری وقت بر برنی کورمای
عقد ایتد رملک عادت اولمشدر. بوشی ایسه آنلرک آلد انولرینه و ترک کلری
بوزلوینه سبب اوله در [۲]. بنم قول آستومه اولان آخوند پادوشنیکی
شاه بالتاغولوف، بنم قوشومه کوره هر تورلی شریعت کتابلرندن
انتخاب ایدوب، اون ایکی ماده یازدی [۳] شونلره قاراغانک بزم مسلمانلرک
من کور عادتلری مبارک رسول اللهک سنتنه خلاف ایمش. من کور بالتاغولوف
امضاسیله یازلان عبارتلری ترکیچه و روسچه ترجمه سیله برابر اوشبو کاغذ
ایله حضرتکز قارامقیننه یبارلیدی. سزاردن رجا ایدمه مز: تیوشلی محکمه لر
آرقلی اهل اسلامه بیور سه گز ایدی، اوشبو ضررلی عادتلرنی تاشلاب،
بوندن صوک آنلر سنت اوزره یعنی بر برنی کور و نکاح اید شسونلر
ایدی. کانتون بیکماتوف.
عبارتلر: ۱) واذا اراد الرجل ان یتزوج فله ان ینظر الی وجهها
فان کان بحال یشتهی اذا نظر الی وجهها او کان اکبر رأیه انه یشتهی فلا
یأس ان ینظر الی وجهها مکشوفاً. قاضیخان فی باب الکراهة. ۲) ومن
یرید نکاح امرأة حیث جازان ینظر الیهما وان خاف لماروی انه علیه السلام

[۱] جائز دگل ایسه قزان ولایتنده اولان بیوک عالم و مستثنی فاضلر نیچون انتخاب ایتمشدر.

بر برینه چیت و یا خود صالح کیمسه لر تا بلعادی می ایمش!

[۲] صوک زمانلرده بو مسئله حقنده عرب محررلری و اسلام عالماری هم بر چوق شیار یازدیلر.

[۳] اصل نسخه سنده یالکز ۱۰ ماده گنه در.

قال للمغيرة اذا اردت ان تنزوج امرأة ابصرها فانه احرى ان يؤدم بينكما
 درر الحكم في الكراهة. (٣) وارادة النكاح فح لا بأس بالنظر اليها
 ولو عن شهوة عملا بالسنة كما في المصنوعات. جامع الرموز في الكراهة،
 وارادة النكاح فانه اذا اراد ان يتزوج امرأة فلا بأس بان ينظر اليها وان
 علم انها يشتهي لا لقضاء الشهوة. بر جندی في الكراهة. (٥) ويجل
 النظر للقاضي عند الحكم والشاهد عند الاداء والمخاطب مع خوف الشهوة،
 لضرورة الحاجة الى احياء حقوق الناس في القاضي والشاهد ولقوله عليه
 السلام للمخاطب ابصرها فانها احرى ان يؤدم بينكما الى الموافقة كذا في
 الهداية. صعلوك شرح تحفة الملوک. (٦) والغرور يقع في الجمال والخلق
 جميعا فيستحب ازالة الغرور في الجمال بالنظر وفي الخلق بالوصف والاستيصال
 وينبغي ان يقدم ذلك على النكاح. احياء العلوم. (٧) ويقال ان الحسن
 بن علي رضي الله عنه كان مناكحا حتى نكح زيادة من ثأني امرأة وكان ربما
 عقد على اربع في عقد واحد وربما طلق اربعا في وقت واحد ويستبدل بهن
 وقد قال النبي صلى الله عليه واله لا احسن اشبهت خلقي وخلقى وقال حسن منى
 وحسين من علي. فقل ان كثرة نكاحه احد ما اشبه به خلق رسول الله
 وتزوج المغيرة بن شعبه ثمانين امرأة وكان في الصحابة من له الثالث والرابع
 ومن كان له اثنتان لا يحصى. احياء. (٨) ومن السنة ان ينظر الى
 مخطوبته قبل النكاح فانه داعية للالفة وامر النبي صلى الله عليه واله وسلم ام سلمة
 حين خطب امرأة ان تشم عوارضها وينظر الى عقيبها. شرعة الاسلام
 باب النكاح. (٩) الفصل الاول عن ابي هريره قال جاء رجل الى النبي
 صلى الله عليه واله وسلم فقال اني تزوجت امرأة من الانصار قال فانظر اليها فان
 في عين الانصار شيئا رواه مسلم. مشكات المصابيح باب النظر الى المخطوبة.
 (١٠) وعن المغيرة بن شعبه قال خطبت امرأة فقال لي رسول الله صلى
 الله عليه وسلم هل نظرت اليها قلت لا قال فانظر اليها فانها احرى ان
 يؤدم بينكما. رواه احمد والترمذي والنسائي وابن ماجه والدارمي. مشكات
 المصابيح.

اوشبو روايتلرني دين محمد يمزده [١] معتبر اولان فقه كتابلرندن هم

[١] اهل اسلام، اسلامي وشرعي كبي لفظلر ايله تعبيلر ايدرلر. محمدى ديمك چيت خلقلر عادتيدر.

پیغمبرمزدن روایت ایدان حدیث کتابلرندن نقل ایدوب، لئو کی لغتینه ترجمه قیلیم معین آخوند دلا محمد شاه باید اغولوف . . .

کتبخانه سی : عبدالسلام مفتی، کتاب جمع ایدرگه هوسلی اولدیغی مروی ایسه ده، جمعیت شرعیه ده جمله سی اون عدد مقدارنده کتابی وقف اولنهرق همیشه حفظ ایدلمکده در، بونلر ایسه اوشبونلردر:

(۱) تفسیر بیضاوی . (۱۱۷۵) تاریخنده سعید قصبه سند ه محمود بن مقصود نام کیمسه قلمیله یازلمشدر. یازوی گوزل دکل، عموما رسم خطی بوزوق، یا گلش حتی برچوق فاحش خطالری وار. (۳۸۸) کاغذ اوزرنده برجلده توپلانمش، فتح سوره سی تمام اولمازدن مقدم، بتمای قالمشدر. بونی ایسه مفتی (۱۲۵۱) هجریه وقتی ایتملکه کندی ایله یازمش ومهرنی باصه مشدر.

(۲) تفسیر . اوشبو اثریس سوره سندن باشلانوب، صافات، دن اوندورت سطر یازلدیغی صوک فتح سوره سینده کرلمش و آخره قدر وارمشدر. اسمی ومؤلفی معلوم دکل ایسه ده شیعه عالملرندن برینک اثری ایدکی معلومدر. تفسیرنی هر نه قدر آیوتوالکی حکایه لری بوزوق جغرافیه وخیالی علم حیوانات ایله طولدرمامش ایسه ده مذهب تعصبی طرغرو سنده بر قدر اوزوب کتمکده در. الله تعالی مسامحه ایتسون. اهل کلام، بتون سیاسی اشلری پولیتیکه لری جمله سنی جمع ایدوب دینه یابشدروب کتدیلر و بونک سببندن ده اهل اسلام ده شذر مندر اولوب بتدیلر. انا لله وانا الیه راجعون. مذکور نسخه نك یازوی بوزوق و غایت یا گلشدر. مفتی طرفندن (۱۲۵۴) ده وقف ایدلمش.

(۳) شرح المنظومه للزوزنی . چیت مملکندن گلش ایسکی یازو اولوب کوزل بر اثر در. یازوی عادتی فقط درستدر.

(۴) مختصر کرموری بوزوق یازولی اهمیتسن بر کتاب . (۱۱۳۱) تاریخنده یازلمش ومفتی طرفندن ده (۱۲۵۴) ده وقف ایدلمش. بونسخه نك بر طرفندن: « قن مالکت انا عبد الجلیل بن ایشم محمد هذا الكتاب المسمی بالکرموری لابنی هبت الله بعد زواجه وامرت بالکتابه الختني عباس بن رحیمقلی فی تاریخ (۱۷۸۹) فی حال صحتی وعقلی » مضموننک بر یازو وار.

- (۵) قوستانی شرح المختصر (۱۸۳۸) میلادی تاریخچه وقف
ایدالمشدر. یازو رسمی یاراسی هم درست.
- (۶) تبیین الحقائق للامام الزیلعی رحمه الله. نور محمد محتسب بن ابراهیم
افندی القزانی طرفندن مفتی یه ویرامش و مفتی طرفندن (۱۲۵۳) ده وقف
ایدالمش. ایک جلد اوزرند یازلنوب هر ایکسی خضر بن عبدالله السعطی
المالکی قلمیله تمام اولمشدر. برنجی جلدی (۹۶۸) ده وایکنچی جلدی ده
(۹۶۹) ده تمامدر. یازوی درست ایسه ده مغربی رسم ایله یازلد یغندن
الفت ایتمازدن مقدم او قولمهس بر قدر آوردر. مذکور کتاب ابراهیم
افندی قولند هم طور مشدر (۲۳۱) نچی صفحه ده هم مذکور اولمشیدی.
- (۷) توضیح و تنقیح. یازوی گوزل هم درست. پاشل کاغذ یازلمشدر.
یازوچینک اسمی و تاریخ کنابتی مذکور دکل. عبدالرحمن بن محمد شریفی
الکرمانی حضورند سعید قصبه سنده یازلد یغنی ظن ایدرم.
- (۸) الانوار. فقه شافعی اولان بو اثر (۳۷۹) کاغذ اوزرنده سلمان
بن قاسم نام کیمسه طرفندن یازلنوب (۹۸۷) تاریخچه تمام اولمشدر.
یازوی گوزل هم درست. بو کتابی ایسه مفتی کیمدندر (۱۲۵۴) ده صاتوب
آلمش، صوکره اوغلی احمدی (۱۸۴۱) میلادیره مفتی عبد الواحد بن
سلیمان اوزرینه (۲۰) صوم حق برابرینه صاتوب ویرمیش، آندن صوک
مفتینک اوغلی آخوند شرف الدین بن عبد الواحد بن سلیمان طرفندن
صوبرانیه محکمه سینه وقفی ایدلمشدر.
- اوشبو کتابلرک هر برند مفتی حضرتلارینک یازوی اولسه ده، صاتوب آلدیغی
یا که وقفی ایتدکی خصوصارینه دائردر. یوقسه کتابک ایچنده جاشیه لرنده
هیچ بر یازوی کورلمادی، بعض بر سهو کلمه اری تصحیح ایتدکی هم بیلنمادی.
«یوقسه کتاب جمع ایدرگه حریص اولوب مطالعه سیند، اول درجه ده حریص
اولمادیمی؟» دیه بر شی خاطر مه کلور. ایسکی مدرس لر عادتی اوزره
بعض بر اوزرلرینه مطلب و مهم کبی اشارت لر قویلمورغه تیوشلی ایدی.
- مفتی حضرتینک قلمی مرغوب رسم خطلری درست فقط عربی عبارتله
یازدقلری یمان صورتک یا گلشدر. بیلک کمز قدر مفتی حضرتلارینک ترجمه
حالنی یازدق، معلوماتمز ایسه اوشبو قدردر. (یونچی جزء تمام اولدی) (۲۸)

آش

1.7-

سکون نیچی جز

صاحبی

رضاء الدين بن فخر الدين

ملا متیا رلقہ ملیت لبہ ر ملنے " (وفا)

والناس لا تبقى سوى * آثارهم والعين تفقد
إوما سمعت بمن مضى * هذا يذم وذاك يحمد

Дозволено цензурою С.-Петербургъ, 11 Октября 1904 г.

Типографія М.-Ф. Г. К А Р И М О В А, Оренбургъ.

﴿ سکز نچی جز ابتداسی ﴾

۲۰۱ - فیض الله بن عثمان . بزم بلغار ولایتندن اولدیغی حالده داغستان ولایتنه سفر ایتمش واوراده چچن وداغستان خلقلرینه امیر صفتنده اولان شیخ منصور افندی یه ملازمت ایلمش و بعض واقعهلرنده هم برلکده اولنمشدر . شیخ منصورک اسیر اولندیغی [۱] صوکنده می یا که مقدم زمانده می استانبوله یوللاندی و آندن ده مصر القاهره یه سفر ایلدی . مصرده اولندیغی مدت فضلاسندن استفاده ایلمش وخصوصا علامه سید محمد بن محمد بن محمد ابو الفیض مرتضی الحسینی الزبیدی الحنفی رحمه الله تعالی حضرتلرندن تحصیل ایتمشیدی . فقط بو مملکته قایتمادیغی ظن ایدلنور . اگرده قایتوب سید حضرتلری کبی حقیقی برعالم نادر دن [۲] استفاده ایدن ذاتن تحصیل ایلمک میسر اوله ایدی ، خلقمز و ملت مزده نه کبی بختیار اولمش اولوردی . (۲۰۲) ایکیوز ایکی تاریخی ابتداسنک مصر دن مفارقت ایلمشدر . شیخ محمد مراد المکی الالمتی حضرتلرینک سید مرتضی حضرتلرینک معجم مشایخنده یازمش اولان بر جمله لرندن کندی عبارتیه نقل ایتمکله

[۱] امام منصور و منصور غازی دیه شهرت اولنان ذات بودر . (آناه) شهرنده عیاربه ایتدکی وقت روسیه عسکری طرفندن اسیر آلنه رق (بیترسبورغ) شهرینه یبارلدی واورادن (مولوفسکی) نام مناسترده حبس اولندی . ذکر ایدلن مناسترده وفات اولمشدر . (۱۱۹۹) تاریخنده ترکیا دولتی طرفندن داغستان وچچن خلقلرینه یبارلمشیدی . وفات سنه سی شمدی بزه معلوم اولمادی . تفصیل احوالی روس تاریخلرنده اولنور .

[۲] مشار الیه حضرتلری (۱۱۳۵) تاریخنده هندستانده دنیایه کلمشیدی . تحصیل علم یولنده کوب ولایتله سفر ایتدی و بر قاج مرتبه لر حج بیت الله ایله مشرف اولدی . (۱۰۶۷) تاریخنده صفر آینده مصر القاهره یه کلدی واوراده مسکن اتخاذا ایتمکله نشر علمله مشغول اولدی . استاذلری حساب خار جنده اولدیغی کبی شاگردلرینک مقدارنی آنهق جناب الله بیلور . عصرینک اک مستشاه عالملری کنایسندن اجازت آلمقی بیوک شرف عد ایدر لر ایلمش . قلموس اوزرینه اولان (تاج العروس) نام شرحی مصر القاهره ده اون جلد اوزرنده طبع اولندی . الحق گوزل بر ائردر . ابو حنیفه رضی الله تعالی مسندی حنننده (الجواهر المنیفة فی ادلة ابی حنیفه) اثری هم مطبوعدر . کندی عصرلرنده محقق ابن الهمام وفخرالدین الزیلعی وغیر بوکبی ذاتلر ، حنفیه مذهبنده اولانلر ایچون بیوک برفخرا ولدقلری کبی مشار الیه حضرتلری هم کندی عصرندن اعتبارا بو کونه قدر حنفیه لر ایچون عدیلسر برفخر اوله بیلور . (۱۲۰۵) تاریخنده شعبان آینده یکشنبه کون وفات ایتدی ، بالاسی یوق ایدی . یالکز برخاتونی قالوب ، قیمتی کتابلری وغیر اشیاسی تلف اولمشدر .

مکہ مکرمہ دن ارسال بیوردقلى سطرارى لاجل التبرک بويره ثبت ایتمک مناسب کورلدى . ايشنه عبارتلى بودر: « فیض الله بن عثمان البلغارى الحنفى ، شاب صالح اکمل فنون المعقولات ببلاده على مشائخ بلده وصاحب الشيخ الداغستانی منصور احمد الدعاة مدة وورث الى مدينة ملك الروم ثم منها الى مصر حاجا فاجتمع به فى شعبان ۱۲۰۱ سنة فسمع منى الاولیة وشيئا من الصحيح وتلقى عن بعض الاسانید وحكى لى عن بلاده وعن صاحبه المذكور غرائب مما يذاکر بها فى التاريخ وتأخر عن سفره مع الרכب المصرى ولازمى فى اثناء ذلك فى بعض بقراء على ثم توجه فى شهر محرم مفتتح ۱۲۰۲ سنة من طريق البحر وقطن جدة ودرس للاتراك فى بعض مساجدها وكتب الى منها كتابا وقد كتبت له اجازة حافلة بآرك الله فيه . » مراد افندى حضرتلى بويله نقل ایدوب تمام ایتدکلى صوک : « بيلميورم صوکره حالى نيچه اولارى ؟ شهاب الدين حضرتلى مزبورى برر اورنك ذکر ایتما دیلرمى ؟ » دیمور . بوكیمسه فاضل مرجانى به معلوم اولمش ايسه مستفاد الاخبارك ایتکچی جلدنك لا اقل استطراد يوللو ذکر ایدل نور ظنيله مذکور اثرى تفتيش ایتدم . خاتونلر هم حسابہ داخل اولدیغى حاله ، دیدکمز کتابك تقریبا (۱۲۰۰) کیمسه نك اسمى وار ایش . بونلر آره سنده « فیض » کلمه سی جزء اولنانلرى يالکز طقوز عدد اولوب صاحب ترجمه ، بونلر آره سنك يوقدر . اوشنداق وفیه الاسلاف ده سید مرتضى ترجمه سنده هم بويله بر اسم ذکر ایدلما مشدر . عجائب الآثار فى التراجم والاخبار نام کتابنده عبد الرحمن الجبرتى [۱] وغير المزمده اولان بر چوق ذاتلر ، مشار اليه ابو الفيض زبیدی ترجمه سنى سويلدکلى اورنلرده مترجم له يه دائر برشى يازما مشلر . بناء عليه بو ذاتك ملاکتمزك قانغى ناهيه سينه منسوب ، قوم وقبيله سی نه يرده وکیملر ایدكى ، تاريخ ولادت ووفاتى بزلره قارانغو اوله رق قالدى . کاشكى سید حضرتلى بونك بلده سينك اسمنى وفن تاريخده مذاکره ایدلیمه لائق اولان ایشندکلى سوزلرنى ، اسناد وهشايتلرينك نه کبى ذاتلر ایدکنى يازمش اوله ایدى ، بزه کوره احباء شرحندن قيمتلى بریادکارى

[۱] شيخ عبدالرحمن الجبرقى سيد مرتضى حضرتلرينك شاگردى اولديغى جهته ترجمه سنى غايته مفصل صورتده يازما مشدر ، اورايه مراجعت اولنه . ج ۲ ص ۱۹۶ — ۲۱۰

آغاسی نعمت الله بن محمد شریف کیکوف حضرتلرینه ، اولادلرینه دعوان
صافیاتلرمزنی ارسال ایلدک . رافع الدرجات عندنده قبولیتنی مأمولدر . اما
بعد حضرتلرکزه اعلام الحال طریق ایله یازمه ، بزلره دوخاونوی صوبرانیه
طرفندن اولکان ویرلدی حضرتلرکز تصرفنده اولان بلند رتبه لو دولتیبای بن
یوسف آغانک زوج مکرمه سی فرح سرور بنت اردشیر آغا ایله مابینلرنده
اولان شقاقلری حقنده اصلاح ایدرگه یا که حکم ایلرگه بیوروب . لکن
هذکور کیمسه بزم دعوتمه کوره کلوب جواب ویرمه سی بزم عندمزه شبهه لی
کورله . بو وقتده خلق ، کیمده حیلله کوب ، کیمده یالان سوز کوب ، شول
ذاتی صاحب عقل و اهل فراست دیه گمان ایده لر . شول جهتدن حضرتلر
یازامز ، اول کیمسه قریبکزا اولدیغندن چاره سنی کوروب بزلره یولقد رسه کز
ایدی . نفس اغراسی و شیطان اغراسی ایله یکتلک کوسترم ، دیه مشقت
یصارغه و مزه لر کیدر شوب آبروی توگر که کر کمازدر . حکیملر : « اگر آب
حیوان بابروی فروشنه دانا نخرد » دیمشله . یعنی منگولک صونی یوز صوینه
صاتار اولسه لر ، بیلکاو کیمسه یوز صونی ویروب منگولک صونی آلماز ،
دیمکدر . آبروی نه ایدکنی بیلمیان ذاتلر ، اک توبان درجه ده قالان عوام
خلقیدر . بازارلره یورتلش صاتلق آتلر قبیلندن خاتونلرنی ها کملر حضورلرینه
یورته لر و محکمه لره حاللرنی فاش ایدلر . اول مسکینلر بویله اشلرگه نادانلق ،
یارلیلق سببندن مبتلا اوله لر . نادانلق شول درجه ده در که خلعدن باشقه
فرقت وار ایدکنی بیلمایلر و آنکده خلاف سنت ایدکندن غافلله ، حتی که
منهی اولان اذا زیادت ایماننی موجب دیه بیلمکد لردر . (فاذا بلغن اجلهن
فامسکوهن بمعروف او فارقوهن بمعروف) آیه کریمه سندن بالکل جاهلله لردر .
ودخی اوشبو حدیث شریفدن یورطمزده ، حتی سید بطال کانتون کیاودن
باشقه اولان آغالرده غافلله لردر : (استوصوا بالنساء خیرا فان المرأة خلقت
من ضلع وانه اعوج شیء فی الضلع فان شرعت تقیمه کسرته ولو ترکته لم
یزل اعوج رواه ابو هریره) ومعنی الاستیصا قبول الوصیه فکانه علیه
السلام قال اوصیکم بالنساء خیرا فاقبلوا وصیتنی واقبلوا بهن خیرا ولا تضیقوا
عليهن اذا فعلن غیر مرضی عندکم ما لم یکن فیہ اثم فانهن خلقن من شیء
اعوج وهو الضلع لما ثبت فی الاخبار ان اول النساء وهی حواء خلقت من

ضلع آدم علیه السلام [۱] کہا قال الله تعالى خلقتكم من نفس واحدة وخلق
منها زوجها [۲] فيكون في هذا الحديث اشارة الى ان المرأة خلقت خلقا
اعوجاجا لا يستطيع احد ان يقيمها او يغير عما خلقت عليه فلا ينكر اعوجاجها
لانها من ابتداء خلقها واصل فطرتها ركب فيها الاعوجاج فلا يمكن الانتفاع
بها الا بممارتها والصبر على اعوجاجها اذ لو شرعت ان تقيمها وتجعلها
مستقيمة في افعالها واقوالها لا يمكنك الانتفاع بها بل تؤدي الى كسرهما وهو
طلاقها فلما علم من الحديث حال النساء في ابتداء خلقتهن لزم للرجل حسن
المعاملة معهن رعاية لحقوقهن والانفاق عليهن بالمعروف . مجالس الأبرار .
كيلشه كيلشمازسه سويلندي ، قبول ايدلسه فيها ، ايدلماز ايسه ايركنلك
هر كيمك دورت طرفي قبله قانغيسنه يونالسه ده كيرو دوندرگان يوق .
حضرتلر كز دن التماسدركه باشقه لغتلىر قاتشدروب يازلد يغندن بي پروا
التفاتسن قالدرمايه سز ، بلكه قريبلر كز ده اولان بر معتبر عالمدين تفصيلا
تقرير ايتدروب ، فهم ايلد ككز بعدنك ، اول كيمسه نك اوزينه آكلادوب ،
صوكره حالنى بزلره يازاسز . بزلرايسه صوبرانيه غه يازارغه مأمورمز . بلباي
اويازدنده (چقماغوش) اولنده آخوند حبيب الله بن عبد الوهاب طرفندن
وكالة ، كندى طرفمدن اصالة يازدم (كوكقويان) اولندك مسجد جامع حضورندك
منشورلى نعمت الله بن مقصود . (۱۷) نچى ينوار (۱۸۳۰) نچى بيل .

ملاحظه : بومكتوبده مذكور اولان كيكوف نام كيمسه بورى مضافاتنده
(ايسكى چقر) قريه سنده كانتون خد متنده اولمشدر . دولتبای ده آنك اعوان
وانصارندن بريسى اولمالى . كانتونلر ، دولت نظرند ده اولان مرتبه لارى ، اك
توبان درجه اولان (۱۴) نچى كلاس مرتبه سنده اولد قلىرى حالده ، غافل
ويواش خلق اولان اسلاملىرى سهم قضا مرتبه سنده تتر دوب طور دقلرندن ،
حتى اوكان ايله مأمور اولد قلىرى حالده صاحب ترجمه نعمت الله ايله حبيب الله
آخوند ، كانتون اطرافنده يوره كده اولان برينك اشنى تفتيش ايدركه
طوغريدن طوغرى يه جسارت ايلماي ، مكتوب ايله ملايمت كوسترركه

[۱] بو طوغروده «مشهور خاتونلر» كتابنده برآز سوزلر وار ۱۵۰-۱۵۱ نچى بيتلرينه مراجعت اولنه .

واعثتک از مرتبه ستمه بر نصیحت یازمیه مجبور اولوالمشکر در. [مکتوبک اصل نسخه ستمه
 اولان کلمات تعظیمیه الی. السج و الفاظ متوالیه لزمکلا خرق اید اندی له شوکا کوره
 یارطیس من کوبراگی اقاله من اولسه بکرك. اومیق ن ایدما هیلتسیکا له لجه
 ایکنچی مکتوبی: دوخا ونوی صوبرافیه نیک او شوی ییل (عم) یخی آوغو لشد
 یازمش فرماتینه کوره بوری اویاز دیک (یانطور) قریه ستمه تلیستر تلمرکای
 بیکنم اوغلی ایله خاتونی ایلی بد ر عبد الجلیل قرلی آره ستمه اولان دعوا لرنی
 تفتیش ایدر که بلردم: تلمرکای اوغلی اوز طرفندن (یانطور) له آولطده
 آستنا ونوی امام حمید فیض الله اوغلی ایله (راکنای) آولطده آستنا ونوی
 امام عبید الله بولاک اوغلی مدیاتر ایدوب قویندی. خاتون اوز طرفندن
 (اچبوله) ده اوکارلی امام حبیب الله اردوان اوغلی مدیاتر ایدوب دعوی
 وجواب لرنی آلوب یازدق کاغده کور رشت. تلمرکای بیکنم اوغلی، خاتون
 کوسترش دعوا ره متکر اولدی. کواهلر صورتی، لکن خاتون کوستره آلامدی،
 هم «آول کورشیار که آنک بنی جفا قیلوی معلوم اولسه ده، جمله سی تبراروغ
 اولدیغندن حقنی ایتما یلر» دینه در. اقصر الکلام، و طوغر و ده بین عمل قیله
 آلامدم. ایرینک جفا لری سببلی، خاتون اوزینک فرقت اولدیغنی ظن ایدوب
 طور دیغنی معلوم اولدی. فقط بونی اثبات ایدره آلامادی. اثبات اولدیغنی
 تقدیر ده فرقت ایله حکم ایدر که بنم علم یتما یلر. طلمات رسول الله
 برپا اولسون دیه اوگوت ایدوب اصلاح ایدر که جهد ایلرک، لکن اصلاحه
 کلور که خاتون کونما یلر «اوله هیچ گناهم یوق ایکن بنی هر وقت قینادی
 حتی اولم مدینه ابرشدره در ایدی، ایه دی آره مزده بو قدر حادثه کچدی،
 بناء علیه آنک بنی او تروی محقق، بلکه قورقومدن اوز اوزمی او ترم»
 دیه سیم کوستره در. شونک ایچون زوج فراشینه تابشدر غه جسارت ایتما دم.
 خلع ایدشکر دیه دلالت ایدوب قارادق، بوکا خاتون رضا اوله، لکن
 ایر کونما یلر. صوکره ایرده کوندی لکن بدل خلع ایچون اوزی ویرمش
 مالندن کوب آرتق صور ایدر. خاتون اوزی ویرمش قرق صوم مهرنی
 قایتارر غه رضا بوله، لکن ایر یوز ایلی صوم بدل شرط ایتده در. مهرن
 زیاده سنی آلف مکر وه دیه ایر که آیتوب ایدم، لکن مذکور ملالر آنک
 طرفینه قوت ویره لر، نه قدر آله ده درست دیه لر. اما بنم فکر مه کوره

ارتقنی آلمق مکر وهلق ایله جوازی اولسه ده، بو کبی مرافعه وقتلرنده
 کملر زیاده سنی منع اینسه لر کړک. اخذ ایتانی زوجان اختیارینه قویمای
 لکه ها کملر امرنده اولورغه تیوشلی [۱]. مولانا بیضاوی (ولا یحمل لکم
 ن تأخذوا مما آتیتموهن شیئا) آیتنده (والخطاب مع الحکم واستناد الاخذ
 الایتناء الیهم لانهم الامرون بهما عند الترافع) دیدر. ودخی زوج اوزی
 ویردکینک جمعنی آلمق درست دگل کبی اوشبو آیت تفسیرند کوسنره در:
 (ان خفتم) ایها الحکم (الایقیما حد ودالله فلا جناح علیهما فیما افتدت به
 نك حد ودالله فلا تعندوها ومن يتعد حد ودالله فاولئك هم الظالمون) واعلم
 ان ظاهر الآية يدل على ان الخلع لا يجوز من غیر کراهة وشقاق وبجمیع
 مساق الزوج الیهما فضلا عن الزائد. وماروی انه علیه السلام قال
 لمیلة اتردین حدیقتہ فقالت اردھا وازید علیھا فقال علیه السلام اما الزائد
 فلا. والجمهور استکروهه ولا ینک نفذوه [۲]. ظننه کوره بعض نادان
 ملار (نفذوه) نک اورقنی فهم ایده آلمای عواملری آزدره لر. تنفیذ
 یسه شول وقتده اولسه کړک، ها کملر حضورینه مرافعه ایتما کسر زوجان
 وز آره لرند خلع قیلشوب ده زیاده سنی خصوصنک ها کملره ترافع ایدشسه لر.
 بو صورتده البته قاضی، دیانتنی قارامای جوازی ایله تنفیذ ایدر. یوقسه
 حضورنده اولان صورتک، قاضی زیاده سنی آلورغه امر ایدر، دیه بیلیمورم.
 هر نه قدر بیضاوی شافعی مذهبنی بیان ایدر ایسه ده، بن بونک خلافتی
 منفی کتابلرنده ده کورمادم. کورن کیمسه بیان ایدر. شول سببلی
 آلمده اولان خلعلرده، دکلاسه لر زیاده سنی ویردرمایم، دکلاشمای قالانار
 اوکمایلر، بلکه برظالم بای یا که کانتونلره ایلتبوب اوزی ویرکان مقدارندن ده
 محروم قالالر. ذمه لرینه اوچیوز صوم دین لازم ایدوب قالدقلری سببلی
 بنون عمرلرنی کنیزاک منزلنده اوتکارمکده اولان ضعیفه لر کوب مشاهده
 اولنمشدر اوشبومذکورات سببلی بن فقیر صوبرانیه دن استفتا ایده م: بزم
 فانغیمزک عملی صواب وقانغیمزک خطاء اولور؟ بینوا توجروا. دخی بو

[۱] وهذا رأى جدید حری بالاعتبار ویلزم مراجعة کتب الحدیث وتفیش فتاویہ صلی الله علیه وسلم.

[۲] بو مسئله نک تحقیقنی بیلیمک ایچون نیل الاوطاره مراجعت اولته. ج ۶ بیت ۱۷۲-۱۷۸.

خاتونك اصل وطنى مذکور (یانطوز) اولینہ بر چاقروم مسافہ (یایلاو) قریہ سند در بر طوغہ آغاسی وضعیفہ آناسی قورتقہ ایوندہ قالب در و کلامش . مذکور آنستاونوی ملالار ، ایسپراونیک آرقلی قزاق ایله طوتدروپ ایرینہ تاپشرتورمز دیہلر ، ایمش . نعمت اللہ بن مقصود . (۲۰) نچی نویابر (۱۸۳۲) نچی ییل (کوکقویان) قریہ سندہ .

اوچونچی مکتوبی : اورنبورخ دوخاونوی صوبرانیہ محکمہ سینہ یزم بوری اویازدندہ (تااپازی) نام قریہدہ میسچارلردن اسطرشینہلق لوزامندہ اولان اردشیر بشیر اوغلی کماندہ سندہ هیت اللہ بن بولک اسمندہ ملا ، یکشنبہ کون کیچندہ صاف وصو کبی آیازھوادہ ، یتہش سکسان اولی قریہدہ بیش کیمسہنک آی کوروب شہادت ویرولرنی سبب کوستروپ عید اووقودی . بونلردن خبر آلوب بعض بر ایکنچی قریہلردہدہ اووقودیملر ایرتہسی دوشنبہ کیچی دخی کامل آیاز اولوب بتون قریہ اہلی ایله آینی قاراب کورہ آلمادق . اوشنداق لا یخص قریہلردہ ہم کورہ آلمامشملر (یانطوز) اولندہ امام حمید فیض اللہ اوغلی ، اولمزده بر اودہ خاتون قزلر کورمشملر دیہ اطرافہ خبرلر کوندروپ ، دوشنبہ کون عید فطر اووقودیملر . حالبوکہ (یانطوز) اولندہ بر یوزہ قریب او حسابی وار . حالبوکہ یکشنبہ کیچندہ کوردک دییانلری دوشنبہ کیچی ، دوشنبہ کیچ کوردک دییانلری سہشنبہ کیچہسی تکذیب ایتدی . چونکہ سہشنبہ کیچہ سندہ کورلن آی ایکنچی کچہلک اولمق احتمالی یوق ایدی ، بو ایسہ حتی صوبرانیہنک اوزینہدہ معلوم اولسہ کرک . بناء علیہ صوبرانیہ محکمہسی مذکور اماملرہ برر تورلی زجر و سیاست کوسترہ آلامزی یوقسہ بویله عمل ہرییلدہ اولوب کلہ در . آیارک اوّل و آخرلار نہ کوپ و قتلر غیم اولدیغی سببلی آی حالی کوپ کیمسہلرہ معلوم اولمیور ایدی . اوشبو جہندن ہم بو کبی عمللرہ قارشو سکوت ایدلندہ در ایدی . اما بو سنہ ، گناہ شوملقلرند نہمیدر نہ دندہر ، آینک اوّلندہ و آخرندہ هوا صاف اولدیغی سببلی حامللری بر اویازہ دگل بتون غوبرنایہ فاش اولوب ہیچ بر حجتلری قالمادی . دیارمز ہر نہ قدر نادان اولسہدہ ، کتابلر تفتیش ایدن و احکام شرعی رعایہ ایدن ذاتلردن محروم دگل ، لکن اسملری مذکور اولان جاہللرک اصلا التفاتاری یوق . آنلر اوزلرینہ ملا اسمی ویرلمکله کنز یلارنی

متبع ظن ایدہ لر. بو اشلر عالی رأی صاحب لری نظر نك نیچر ك ر، اماره
 كوره هیچ مناسب شی دگلر. زیرا بویله عملر از جهندن، چیت دین
 اهللری قاشنده اسلام دینینك رونقی یوغالادر. چونكه آنلر اهلہ حالی
 بیلمایلر، مضبوط اولان اهل حساب سوزیله عمل ایدوب فخرلنلر! (اویله
 ایسه بو طوغرود، هبت الله ملا ایله حمید ملانی عیبلو کوسترمکده نه معنا
 وار؟ دیمك که بونلر عیبلو دگل بلکه بوندہ اصل عیب اهلہ حالی مشوش
 اولمہ سی ایش! . البته بزم آره مزده انصاف اولسہ ایدی، بومقدار اختلاف
 اولماز ایدی. غیم و بلا غیم بیننده اصلا فرق یوق، عدالت و فسق آره سینہ
 اعتبار یوق، حتی بر مجوسی خبر ویرسده قبول ایدہ لر. سلفی صالحلر
 (قانعیلری، کیملر!) عدالتی اعتبار ایتہ شلر و بیك آز نرسہ لر ایله ده
 عدالتی اسقاط ایلہ شلر. حتی عدل کیمسہ لر، امام اعظم حضرتلری کبیلردن ده
 اویالمغانلر. نیتہ کیم اشباہدہ فن سابعده ابن ابی لیلی حکایہ سی ایله روضہ
 العلماء ده رجل معدل ایله شداد الخاکم الباغی حکایہ سی. بزم بو دیار مزده
 شہادتہ یارارلق کیمسہ اهل قریہ دن عشری ده اولماز! . احقر العباد
 نعمت الله بن. مقصود. (۱۶) نجی قورال (۱۸۳۴) نجی ییل.
 ملاحظہ: اعتقادات و عملیات حقندہ اختلاف، تاسلفی عصر ند نبرو
 وار ایدکی انکار اولنماز. اصحاب کرام، اوشنداق معروف تابعونلر ك
 اکثرینك کندیلرینہ مخصوص برر مسلک لری و تقرد ایدن مذہبلری اولنور
 ایدی. فقط آنلر بویله اختلاف لری جامعہ اسلامیہ گہ ضرر کتوره چك صورتده
 اسنعمال ایتہ مالر، و بر برنی تخطئه ایلمازلر ایدی. اختلاف، اگرده بویله
 اولور ایسه کوب ضرر اولماز، حتی که انسانلر آره سندہ اختلاف طبیعت
 و بناء علیہ اختلاف افکار اولمہ سی طبیعیہ لر. اصل ضرر لی شی ایسه اختلاف لره زیاده
 اهمیت ویز مکه بر برینہ خصومت کوزی ایله باقمہ سندہ در. قرآن شریفك
 اقتراقدن منع ایتمہ سی، اختلافك اوشبوز مرتبه سندہ اولانی ظن ایدلنور.
 هبت الله ملا، شاهد لرك شہادتہ کوره عیب فطر او قومش ایسه، بوندہ اولان
 عیبی نه در؟ تا که اوستونندن شکایت اید لمیہ مستحق کورلش! دوشنبہ
 کیچند، آی کورامای قالمہ سینك برنك ایچون ضرری اولمازسه كرك. آیار
 کونلرده جمع عظیم شرط اولمہ سی، امت اسلامیہ نك اتفاق ایدن بر سوزی

اوله چغنى قبول ايدىلدىكى تقدیرده ده، اجمع عظیم، معلوم المقدار بر عدد ايله مبین دکلر. احتمال که بعض زمانده و بعض مکانده اوج بیش عدد جمع عظیم اوله بیلور. احتمال که بو مسئله محله ده امام اولانلارک رأیلرینه تفویض ایدلمش اولور. مضبوط اولان حساب ايله عمل ایتمک جائز اولمازسه، قریه اهللارینک یوزده طقسائی مقبول الشهاده کورلمازسه، عجبانه ايله عمل ایدلته بیلور؟ کلام کتابلریله مشغول اولانلارمز، اوزلری کبی سویلامیان ذاتلری حاشالله (زندیق) دیه تعبیر ایلسهلر، فقه کتابلارینه نظر ایدنلرمز یوزدن طقسانمیزی کشیلکدن چقاروب بر طرفه تاشلاسهلر، بزم حالمز نیچه اولور؟! جناب الله تعالی لطف و مرحمتندن محروم ایتماسون! . و ابو القاسم ابن عبد الله مذهبی و آنک محبتی اوزره عمرارمزه خاتمه ویروب، شول حالده حشر نصیب ایلسون! بزاره ایسه بو قدر کافیرر، باشقه سی کرکماز!

۲۰۵ — نعمت الله بن حبیب الله بن عبد المن بن آق خواجه. اصللری تاویاق میرزا لرندن ایدکی مرویدر. صاحب ترجمه، چبسطای مضافاتی (قربیکولی) قریه سنده امام اولوب، یتیمش یدی یاشنده اوله رق ایک یوز ایللی آلتیچی (۱۲۵۶) ییل شهر رمضان مآشندره وفات اولدی، خانونی و اتقه توابعند مالمز مضافاتی (الیاس) قریه سیمک بشیر قزی شمس جهان ایدی.

بالالری: مسعود، مراد الله، شاه مراد، علیمه، جلال الدین و غیرلر. اون سکز یاشلارینه ایرشد گنده باشلاب او قورغه نیت ایلیمش و بو نیتنی یرینه کنورمک ایچون اصل وطنندن بیاولب چقوب کتمش و قزان طرفینه سفر ایلیمش. (مچکره، سردی، ممسه) قریه لرندره اون سکز ییل طو تاشدن تحصیل ایدوب، شول عصره کوره کمالت کسب ایتیمش و اصل قریه سینه قایتوب کلمشدر. مدرسه ده وقتنده غایت فقیر اولوب، کیشته لرده قالان ا کیمک کیسا کلرانی تابوب آلوب یومشادوب و قزانلرده قالان قاسماقلرنی قروب آلوب آشار و شونکله کون کچرر اولمشدر. (قربیکولی) قریه سنده کوبمن

آزمین طور دیغی صوڭ (۱۸۰۴) ده (۶) نچی ایول (۹۳۹۱) نومبر اوزرندن
منشور اولمشور. من کور. مشور. ایسه قزان شهرند. ولایت محکمه سنبلین
ویرلنوب مضمونی بویله در: «قزان غوبرنسکی پراؤلینیه سنبلین جیستاپول
اویازلی تنار نعمت الله حبیب الله اوغلینه ویرلیدی. من کور کیده سه حقنده
اورنوبور غسکی محمد انسکی زنا کور صوبرانجه سنبلین اعلام این کیینه کوره،
امام، مدرس هم محتسب الوازمه لائق ایمش. بناء علیه (عبد الرحمن)
آولی (استیپنوی بیللی اوزر) اوزرینه من کور منصب اوزره تعیین
ایدلنه در.»

یازوی درست و گوزل هم ده معاصرلری طرفندن علم و فضای ثمالین نورسه ده،
تعلیم ایله اشتغال ایلمامش مدرسه طور تمامشور. ساده و تکلفسز بر کس
اولدیغی کبی، زور بدنلی و خارق العاده قوتلی هم غیرتلی اولدیغی
مرویدر. قریه سینیه قایتوب ترکک ایده باشلادیغنه دورت بودلی قاپچقلار
ایله اورلقلری قرلره کوتاروب واروب ساچوب قایتور ایمش. مدرسه ده
فقیر اولدیغنه مقابل، دنیاغه چب یقمده بختی یار اولوب بیوک ثروتلره
نائل اولمشور (غالب عاده کوره مدرسه ده فقیرلک ایله اوقویان اجتهادلی
شاگردلار دنیایه چقد قلمرنده بختلی، بای و مسعود اولمقده لردر). اوتوز
قرق باش آتی، یدی سکزیوز قدر صارق حیوانی اولور، آشلقی هم دورت
بیشیوز آر بادن آز اولماز ایدی، دبیرلر.

بالالرنی دین بیلور قدر تحصیل ایتدرمش حتی عبد الرحیم بن عثمان
التیماشی شاگردی اولان اوغلی جلال الدین، علماء زمره سینیه داخل اولمش
ایسه ده محله امامی اولمغه رضائی کوستر مامشور. بو خصوصده: «بن، کما
هو حقه شریعتی عالم اولدیغم و بایلغم ده کامل اولدیغی حالده، خلقدن طمع
ایتمکدیم، آنلردن آلاسم کله در، ویررلر ایسه راحتلنوب آلمقده ایم، ایمدی
بنم بالالرم اگرده امام اولورلر ایسه، حتی صوروب آلمیه قدر جشارت
ایدرلر، احتمال واجب دکل صدقه لری واجب کوستر مکن قورقمازلر، کیم
بیلور بلکه (صدقه لری بیز اماملردن باشقه یه ویرمه کز، زیرا آنلر محله
اماملرینک حقیدر) دیه شریعت مطهره یه افتراء ایتمکن ده کیر و طورمازلر؛
بونارک بویله بوزوق عمللرینه سبب اولمقندن قورقارم، ایمدی آنلره علم

او گرتدردم، علملری ایله عمل ایتسونلار، آدملره طمع ایدوب طورمای کندی
 کسبلری و قول کوچلری ایله رزقلا نسونلار؛ کشیلردن آلمق ضعیفی و ناتوانلار
 ایچون عیب دگل ایسه ده اعضاسی سلامت بر مسلمان ایچون بیوک عیبدر؛
 دیه اعتدال ایلمش ایمش. لکن نه سببه مینیدر قزلرنی محله اماملرینه
 ویرمیشدر. «بو مملکت یرلری عشری دگل، فطره صدقه سی فقیرلر دمه سینه
 لازم دگل، بایلغی اولان اماملرک واجب صدقه آلمقلری درست دگل» کبی
 سوزلری شائع اولدیغنده اطرافنده اولان اماملره منفور اولمش و بوسبیدن
 آنلر ایله الفت ایده آلمامشدر

بر وقت باشنده قولاقچن، آباغنده اویوق ایله چاباتا، اوستوننده
 آق طولا چیکمن اولدیغی هلد، قزانده مشهور و بیوک اسلام مدرسه لرینک
 برینک جماعت سکی سینه کروب اوطورمش ایمش. شاگردلر ایسه بونی
 بر عامی ظن ایدوب، یاننده تورلی تورلی سوزلر سویلرلر و مسخره ایدوب
 کولرلر ایمش. مرقوم ده آره ده بر اعتبارلیرلی ظن ایدلن خلفه یه خطابا:
 «درسک نیندای کنایده؟! . . .» دیه صور دیغند، خلفه ده کوکرکنی کیروب،
 بورتنی بر آزیوقاری کوتاروب: «حکمت! . . .» دیمش. بوده آگا قارشو:
 «او قوماز ایسنک حکمت تابلمازمی ظن ایندک اکمک! . . .» دیمش و بونک
 فائده سی و غایه سی نه شیرین عبارت اولنه چغنی استفسارده بولنمش. سوز
 سوزی تارتوب، مدرسه نک اک مناظرلرنی یعنی اک قاتی قچقروچیلرنی
 الزام ایدمش، وشول حالک بزم مو شتم بابای مدرسه دن چقوب کتمش ایمش.

۲۰۶ — تاج الدین بن عبد الرشید بن مرتضی
 الایشتراکی. مالک توابعند (صائنا) قریه سند امام و مدرس اوله رق،
 یتیمش درت یاشنه ایرشوب ایکیموز ایلملی آلتچی (۱۲۵۶) ییلده شهر
 رمضان (۸) نجی دوشنبه کون (۱۸۴۱ میلادی ۱۲ نجی آپریل) کیچمه سنده
 وفات اولدی. قبری (صائنا) ده معروفلر. ولادت (۱۱۸۱-۱۷۹۸) ده
 (۲۶) شعبان (۵) نجی ینوار دوشنبه کون سحر وقتده ایدی.

ابتداء كندينك وطن اصليسى اولان بوگلمه مضافاتنده (ياڭا ايشتراك)
 قريه سنده امام اولوب، آناسى عبد الرشيد حضرت سلامت ايكن (صا صا)
 اولينه هجرت ايتى. صفر بن اسماعيل التالقش، كندى قريه سى اولان
 (تالقش) ه قايىتوب كندى صوك (صا صا) بايلارن موى بن يعقوب و غيرلر
 اجتهادى سايله سنده صفر حضرت اور نينه كمشدر. صا صا غه ابتداء كلوب
 معيشت ايدى باشلامه سى (۱۲۰۹-۱۷۹۴) تاريخندى (۱۰) نچى شهر ربيع الاول
 (۳۰) نچى سئمبر يكشنبه كون اولمشدر.
 تاج الدين حضرت (صا صا) ده يكر مى طقوز بيل طورديغى صوك (ياڭا
 ايشتراك) خلقلارى بونك يرينه امام اوله رف بر طوغمه قز قارنداشى اولان
 حفظه بنت عبد الرشيد قزى بدرالجمال زوجى اولان محمد كريم بن محمد امين
 البيركوى نام كيمسنى امام انتخاب ايلمىلر. انتخاب كاغلارينك اصل
 نسخه سى بويله در: «۱۸۲۳ نچى ييل ۱۳ نچى آوغوست اورنبورغ غوبرنئاسى
 بوگلمه اوبازى يا كا ايشتراك اولينك اول جماعتلارى يد نچى ريؤيزيه ده
 يازلمش يصافلى و تپترلر جمله سى (۱۹۸) جان اولوب، بارمز بر اتفاق
 ايله اوشبو اداؤرينيه نى ويردك، الگارى بزم اولمزه او كازلى ملاتاج الدين
 ملا عبد الرشيد اوغلى وار ايدى، لىكن مذكور كيمسه كوب ييلد نبر و
 اور ژوم (مالمز دگلمى؟) يا كه اولوقت بو يرلر او ژوم مضافاتى عبد ايدلنور
 ايدى مى؟) صا صا اولنده جماعتى ايله يورت ايدوب طوره در. بزلر
 نېچه بيل اولدى شول ملانى كوتدك، لىكن هميشه قايىتقانى يوق. شونك
 ايچون حاضرند بزلر، اوز اولمزه طور وچى تورگاواى تئار محمد كريم محمد امين
 اوغلى اوزمك مسجد مزده اماملى هم مدرس و محتسبك ايچون صايلادق.
 بو يرده قرق بر كشى طمغه صالمش و اوچ كيمسه قول قويه شارد، بونارك
 اسملارى ايسه كوچرلما دى) يوقار وده يازلان قارتلر وؤيبرئيك اوتنوى
 بويىچه بو كلمه اويازدند (ايشتراك بكر) اولند او كازلى امام زين العابدين
 ملا ابوبكر اوغلى يازدم.»
 استظراد: (يا كا ايشتراك) قريه سى بوگلمه مضافاتنده مشهور (شوشه)
 بلغه سينك اوك طرفنده بو كونده خيلى زور بر قريه در. اون چاقرم مسافه
 مذكور بلغه نك توباننده اولان (ايسكى ايشتراك) قريه سندن كوچوب

او طور دقلری روایت ایدلنور. (ایسکی ایشتراک) ایسه قزان شهری روسیه
 طرفندن ضبط ایدان کونده، قزان طرفندن کوچوب و قاچوب کلن تیپترار
 طرفندن تاسیس ایدان قریه لار جمله سندن ایهش.
 (ایشتراک بکر) قریه سی ایسه، (ایسکی ایشتراک) قارشو سنک، شوشه
 بلغه سینک اوک طرفنک اوچونچی بر قریه در. مشهور پوغاچوف اسملو صاحب
 خروچک بر فرقه عسکری بو قریه لره اوغرا دیغی و بیوک توارینک اوستونک
 چادرلرنی قوروب یاتدقلری، بزم صبی ایکن و قتمزده قارتلر و قارتچقلر
 طرفندن سویلنور و بزلرده کوکدن کلن و هی دگلار مرتبه سنده بر لذت
 و اعتبار ایله دگلار ایدک. صوکرانی زمانلر، بو اوچ قریه یاقیننده اولان
 بر چیشمه یاندره حضرت علی کرم الله وجهه افند مرک قبرلری وار ایهش،
 دیه بر سوز ظاهر اولدی و خیل شهرت تابدی ایسه ده، الله تعالانک
 مرحمتی سایه سنده آن زمان ایچنده اونودلدی و اهل اسلام ده بیوک بر
 فتنه دن خلاص اولدی. استطراد بو یرده بتدی.
 روایتلره کوره کندیسی (صناصنا) دن قایتیمیه نظام جهتنجه مجبور
 اولماسون ایچون مذکور محمد امین اوغلنی تاج الرین حضرت، قریه اهلندن
 رجا ایدرک انتخاب ایتدرمش ایهش. (صناصنا) ده گوزل اروشه ادرسلر
 اولدیغندن و شهرتلی بایارک رجا سینته کوره کلک کندن، اوشنداق قزان
 شهرینه وقاین آتاسی هم استنادی اولان ابراهیم افندی یه یاقین مسافه ده
 اولدیغندن کندی معیشتی ایچون هر جهتن مصاحت کورلمشدر.
 یر صو و جمله مشقتلری (ایشتراک) قریه سندر اولدیغندن هر سنه ده
 لا اقل بر مرتبه (صناصنا) قریه سندن قایتوب کلورگه مجبور اولور، حتی
 بعض وقتلر قش کونلری، صالقون بورانلرده هم سفر ایلر ایهش. یولی
 بزم (کچوچات) قریه سی اولدیغندن هم ده شا کردی اولاق مناسبتیه بابامز
 سیف الدین بن سبحانقل خانه سیننه نزول ایدر اولمشدر.
 استاذلری: قزان ولایتندره (چاللی باشی) قریه سنده عبد المجید بن
 ابی بکر، عبد الخالق بن اعظم التنکی، ابراهیم افندی ابن خوجاش القزانی،
 ایشه محمد بن زاهر الکویاکی الأوقاوی و غیرلر.
 شا کردلری: علی بن سیف الله التونناری، اوزینک اوغلی ضیاء الدین،

عبد الدین بن سبحانقل الکیچوچاتی، عیسی بن عبد المجید القاموی، یعقوب بن عبد الرفیع المرائی، محمد شریف بن مصطفی القابلی، ابراهیم بن محمد البرسوانی، فضل الله بن محمد امین البرسوانی، عبد الحکیم بن عبد الکریم البطراقسی، محمد ذاکر بن عبد الوهاب الصاصناوی و غیره.

خاتونی: قزان شهرنده ابراهیم افندی قزی مودوده اولوب، یتیمش اچ یاشند شهر ربیع الاول اوچونچی شنبه کون زوجیه برییلک وفات اولدی. قیزی ایسه زوجی یاننده در. باشقه خاتونی اولماشدر.

بالاری: مفتوحه، موصوفه، دلشاد، موهوبه، ضیاء الدین، در. تاج الدین حضرت، بومملکت عالماری آره سند ک مشهور لرندن و انسای ده غایت منتشر و کوب اولدیغندن بونلر حقنره بر قدر تفصیل اوزره یازمق مناسب کورلدی.

تاج الدین حضرتک برنجی بالاسی اولان مفتوحه (۱۲۱۵-۱۸۰۰) ده (۱۴) نچی شعبان شنبه کیچه سند دنیایه کلوب (۱۲۶۴-۱۸۴۹) ده (۱۵) نچی شهر رمضان یکشنبه کون وفات اولدی. زوجی ایسه آتاسینک شاگرد لرندن (اؤفا) باقیمنده (برسوان) قریه سندن ابراهیم بن محمد البرسوانی ایدی. قزاندن (۱۳۵) چاقرم شمالده (نونناگر) قریه سند امام اوله رق وفات ایتدی.

بونلرک بالاری: زکیه، صابره، عریفه، ضیائییه، اسعد الدین، فاطمه، در. زکیه، قزاندن (۱۰۰) چاقروم مسافه ده (آرباش) اولنک امام هبت الله نکاحنده ایدی. مذکور امام ایسه (۱۳۱۳-۱۸۹۶) ده وفات اولدی. صابره، قزاندن یتیمش چاقروم مسافه ده اولان (کولتاس) قریه سند نور محمد اسملو بر امام نکاحنده ایدی. مذکور نور محمد تقریباً (۱۳۰۵) سنه لرده وفاتدر. عریفه، قزاندن (۱۰۰) چاقروم مسافه ده اولان (کنه) قریه سی امامی شرف الدین نکاحنده اولدیغی حالده، یکریمی بیش یاشنده ایکن وقتنک (۲۷۶) تار یخنک ذوالقعدده وفات اولمشدر. ضیائییه، (کشکات باش) امامی عبد الستار نکاحنده ایدی. اسعد الدین، عبد الستار وفات اولدیغنده (کشکات باش) قریه سینده امام اولدی. تونتارده مشهور شیخ محمد علی بن سیف الله شاگردلری جمله سندن ایدی. بخارا شهرنده سیاحت

ایدوب گل کنده (اتل) اوستونک پارا خودده، ظنمه کوره (۱۳۱۸) تاریخچه وفات اولوب، قزان مقبره سنده مدفون اولمشدر. فاطمه، قزان توابعنده (نص) اولنده عبدالله بن مظفر الاوتاری اسمنده بر امام نکاحنه ایدی. تاج الدین حضرتک ایکنجی بالاسی اولان موصوفه، (۱۲۱۶-۱۸۰۱) ده (۱۵) نچی شهر رمضانک دنیایه کلوب، (۱۲۸۰-۱۸۶۳) تاریخچه حیدرک، (ای) بوینده (قابل) اولنده ایکنجی زوجی اولان محمد شریف بن مصطفی نکاحنه وفات اولدی. الک وقتنده، قزان (۱۰۰) چاقروم مسافه ده (حسن شیخ) امامی عبدالنصیر بن عبدالرحیم بن مسلم بن محمد الشنگاری به نکاحنه شیدی. بو اولسکی زوجندن اولان بالالری: محمد شا کر، محمد فاتح، فرید، در. محمد شا کر، قاپال طرفنده قزاق آره سنده یوردکنک (۱۲۷۷-۱۸۶۰) تاریخچه وفات اولمشدر. اولاد وانسابی اوراده قالمشدر. محمد فاتح، (ترجمه سی ذکر ایدلنور).

فریده، آناسیله برابر آناسینک ایکنجی زوجی اولان محمد شریف بن مصطفی خانه سنک تربیه لندی و بلاغته ایرشدکنک شول طرفک (قیغی) قریه سنک امام احمد شاه بن عبدالغفور بن جعفر اوزرینه نکاحلندی. تاج الدین حضرتک اوچونچی بالاسی دلشاد، (۱۲۲۱-۱۸۰۶) ده شهر ربیع الاولک دنیایه کلوب، (۱۳۰۸-۱۸۹۱) ده ذوالحجه ده طرویسکی شهرک وفات اولدی. قزان (۸۰) چاقروم مسافه ده اولان (صاب باش) قریه سی امامی مصطفی بن عبدالکریم اوزره تزویج ایدلمشیدی. زوجی وفات اولدیغی صوکنده اولادی ایله طرویسکی شهرینه هجرت ایتدی.

تاج الدین حضرتک دورتنچی بالاسی موهوبه، (۱۲۲۳-۱۸۰۸) ده شهر ربیع الاولک دنیایه کلوب، (۱۳۰۶-۱۸۸۹) تاریخچه جمادی الاولی ده وفات اولدی. زوجی فضل الله بن محمد امین البرسوانی ایدی. مزبور ایسه تاج الدین حضرتک شاگردلرندن اوله رق عربستانده سیاحت ایلش و حج ایله مشرف اولمشیدی. ابتداء، مؤمن بای اجتهادی ایله (اوری) قریه سنده فتح الله آخوند بن الحسین یانینه ایبدش امام اولمشیدی، صوکره ابن عمی اولان ابراهیم بن محمد البرسوانی وفات اولدیغنده و اتقه ولایتک مالک [۱] مضافتک

(۱) مستفاد الاخبارده یا گلش اوله رق معادش مضافاتی و (مکر) قریه سی دینه یازلمشدر. (قسم ۲ بیت ۱۹۴-۱۹۵).

- و مال من دن اون چاقروم مسافه ده اولان (نونناگر) قريه سى امامتنه كوچدى .
 داوشى گوزل قرأتى مرغوب اولوب ، روزه اولمق و افطار اينمكه حساب
 ايله عمل ايدرايدى ، ديبورار (۱۲۸۴-۱۸۹۷) ده (۱۱) نچى ذوالحجه ده
 وفات اولمشدر .
 تاج الدين حضرتك بشنچى بالاسى ضياء الدين مكله چكه كنرينك
 مناسب اولان بيرنده يازلنور .
 تاج الدين حضرتك وقت تحصيلده يازمش اولان كتابلارينك اسملري
 وتار يخلري : (۱) صرف بيان و شرح عبد الله . (۱۱۹۵-۱۷۸۰) ده
 (۱۷) نچى ذوالقعدة ده . بلغار ولايتى (قارچه يلغه) قريه سنك ملا مختار بن محمد شريف
 مدرسه سنك . (۲) شرح نموذج . (۱۱۹۹) ده (۸) نچى شعبانك . (۳) شرح
 شرح الايساغوجى نعمان . (۱۷۸۴-۱۱۹۹) ده (۲) نچى ذوالحجه ده . (اوتار)
 قريه سنك ابراهيم افندى بن خوجاش الشرامه وى مدرسه سنك . (۴) مشكات
 الانوار . (۱۲۰۰-۱۷۸۵) ده (۸) نچى محرم . (چاللى باش) قريه سنك عبد المجيد
 بن ابى بكر مدرسه سنك . (۵) شرح الايساغوجى . (۱۲۰۲-۱۷۸۷) ده
 (۱۸) نچى شوالده ، قزان ولايتى (تنكى) قريه سنك عبد الخالق بن اعظم
 مدرسه سنك . (۶) شرح الشمسيه . (۱۲۰۳-۱۷۸۸) ده (تنكى) قريه سنك
 عبد الخالق بن اعظم مدرسه سنك . (۷) رمضان شرح شرح العقائد النسفيه .
 (اوتار) قريه سنك ابراهيم افندى ابن خوجاش الشرامه وى مدرسه سنك .
 (۸) شرح حكمة الهداية . (اوتار) ده ابراهيم افندى الشرامه وى
 مدرسه سنك . (۹) شرح العقائد العضديه لملا جلال . (۱۲۰۳) ده (۴) نچى
 محرم . (اوتار) قريه سنك ابراهيم افندى مدرسه سنك . (۱۰) مطول
 (۱۲۰۴) ده . (۱۱) مبرز المعانى شرح الشاطبى . (۱۲۰۷) ده (۸) نچى
 شعبانده الحاج المقرئ ايشه محمد بن زاهد مدرسه سنك . (۱۲) شمسيه
 حاشيه سى عصام الدين . (۱۳) ميرسيد . (۱۲۱۳-۱۷۹۸) ده . (۱۴) عقائد
 نسفيه حاشيه سى خيالى . (۱۵) خيالى شرحى ملا قسم . (۱۶) جلال
 حاشيه سى مولانا شريف . (۱۷) ملا جلال حاشيه سى . (۱۸) شرح
 رساله اثبات الواجب . (۱۹) بونك حاشيه سى ملا عنفى . (۲۰) حاشيه
 مطول . (۲۱) شرح ملا جامى على الكافية . (۲۲) حاشيه عصام على الجامى .

- (۲۳) عصمت الله . (۲۴) توضیح . (۲۵) تلویح علی التوضیح .
 (۲۶) شمس الدین القهستانی علی الفقه السکینی . (۲۷) الحصن
 الحصین . (۲۸) شرح الرسالة فی الادب لا حمد المشتهر بطاش کپری
 زاده . (۱۲۱۳) ده . (۲۹) بونک حاشیه سی لموسی بن احمد البرکاتی .
 (۳۰) رسالة عضیفة فی الادب . (۳۱) بونک حاشیه سی لمیرابی
 الفتح . (۳۲) میرزا زاهد علی شرح المواقف . (۳۳) شرح قدیم
 علی التجرید للمحقق الطوسی . (۳۴) هدایه . (۳۵) خطب الاربعین .
 (۳۶) قصیده برده . (۳۷) شجرة النبی محمد صلی الله علیه وسلم .
 (۳۸) عین العلم . (۱۸۳۰) ده . (۳۹) شواکل الخور شرح هیاکل
 النور . (۱۸۳۵) ده . (۴۰) فتوحات الشام لابی عبد الله محمد بن عمر
 الواقدی . (۱۸۴۰) ده . میزان برجندہ کنایسی (۷۲) یاشنده ایکن وقتندہ
 یازدیغی آخرندہ بیان ایدلمشدر . بونکن صوک کتاب یازمادیغی مرویدر .
 هدایه نسخه سینک اول طرفینه بویله یازمشدر : «بو هدایه کتابی بن فقیر
 تاج الدین یازوب ، ثلثانی کفایه ایله توزمک بعدندہ ملاضیاء الدین که
 تملیک ایتدم (۱۸۳۳) نجی بیل (۲۰) نجی ایولنده . تذکیرہ ایچون فقیر
 تاج الدین ملا عبد الرشید اوغلی . (۱۸۳۹) نجی بیل (۱۰) نجی سنشبرده
 توزمکنی تمام ایتدم ، فقیر تاج الدین . بو کتابلر بریره جمع اولند یغند
 بیوک بر بچان کیبانی مقدارندہ اولنه چغی شبهه سزدر . بو کونده بونلری
 یازمق دگل اسملرنی او قومیه ده یالقاولق ایتمیان آز اولور . (۸)
 «ایسکی مجنونلردهگی غیرت حمیت قالمامش (۹)
 (۱۰) شمدی هرکس عاقل اولمشلر او جنت قالمامش .
 بیتلری (۱۱) او قولنسه سزادر . (۱۲) شمس العمان . (۱۳) ده . (۱۴) ده .
 تاج الدین ۷ حضر تک مکتوبلری . (برنجی مکتوبی) (۱۵) ده . (۱۶) ده .
 دعاالنک صفاسی بوالحسن که . (۱۷) ده . (۱۸) ده .
 کلیم الله سنی ذوالکرم که . (۱۹) ده . (۲۰) ده .
 ایدلری انجافی اول باصفاغه . (۲۱) ده . (۲۲) ده .
 شمول اوزره توابع . (۲۳) ده . (۲۴) ده .
 (۲۵) ده . (۲۶) ده . (۲۷) ده . (۲۸) ده . (۲۹) ده . (۳۰) ده .
 (۳۱) ده . (۳۲) ده . (۳۳) ده . (۳۴) ده . (۳۵) ده . (۳۶) ده .
 (۳۷) ده . (۳۸) ده . (۳۹) ده . (۴۰) ده .

سعادت انوری آنک چهره سنده
 مهابت شعله سی وار جبهه سنده
 کمالت ایله مشهور ایل ایچنده
 شہامت ایله معروف خلق ایچنده
 خدایم قیلہ آنی شہادا چندان
 عدو حساسلارنی زار و گریان
 تأسفدن قیلہ حق آنی محروس
 بن اندیشلارنی لب ایدہ مایوس
 بلیات و فتنلن ایدہ محفوظ
 نعمتندہ نعمدن ایدہ محفوظ
 ایدہ توفیق، هدایت آثا یولداش
 مراماتن کنارفده ایدوب فاش
 قیلہ رونق آنک کسب، کارنده
 همیشه دولت اوزره روزکارنده
 بقا و عمرنی یارب مزید ایت
 سمانک آفاتندن ایلہ تبعید
 بودر افکنده دن دعوات مردم
 زیاده ویره عزت رب ارحم
 سؤاله بحر کرمک ایاسه جوش
 بحمدالله جمیع احوالمر خوش
 سلامت، صحت اوزره کم طور ویمز
 هوا، هوس ایلہ عمر اوزدرویمز
 مبارک خطلرکز طوبی [۱] ایلان
 سلامک او قودیلر جان و دلدن
 قیلورلر عرض اخلاص خواجه سندن
 سلامت، صحت اوزره طور دیغندن

[۱] طوبی بورك معروفدر. (ایلان) متروك الاستعمال بر رسم اولوب، بو کونده (ایله) صورتند.
 یازلمقدادر. بو منظوم مکتوب، موسی بای بن یعقوب بن اسماعیل الصاصلوی یه یازلمقدادر.

دیه شلر خط ایرار نصی الملاقات
 کوکلار شاد اولور بولسه ملاقات
 مچر بدر خلیه ملک خوب القاسی
 علیلک کوکلینه اولور شفاسی
 میسر بولغانی بو کونده بزگه
 قلم طوتمق دعاء یازمغی سرگه
 قبول قیلمای خدایم بو دعائی
 عفو قیلمغای یازانی او قویانی
 دعا گوینک ایرار ملا تاج الدین
 آسان ایدیه حسابن حق یوم الدین
 یازلدی فی ثور الک اولدره
 بکر می ایکی سکر یوز بیک ایچنده

ایکینچی مکتوبی: باسمه الاعلی و بذكره الاولى جان مودت پدر ضعیف
 وگان محبت مادر نحیف فرزند عزیز ملا ضیاء الدین نام در دائرهٔ صحت
 و سلامت باطاعت عام و اتقیاد تام بخدا ای بی همتا در همه اوقات مشغول باشم و در
 درست کردن حروف بر عایه مخارج آنها و اداء صفات آنها بروفق تجوید
 حاجی الحرمین بغدادی نیک بکوشند و دوست داشتن راحت تن بخواب و خوراک
 از خود دور دارند چه حب راحت منشأ حرمان نفس است از هر کمال مطلوب
 و کم شمردن چیزی که حاصل در نفس خود شده است و خریص شدن در تحصیل
 کمالی که مشاهده شده است در همکنان کار مردانست، و بزرگ داشتن هنرهای
 خود و تقاعد کردن در تحصیل کمال ندیمان کار جاهلانست و در همه کارهای
 خود از تغافل و تساهل و تکاسل احتراز بلیغ کردن باید چه بی حزمی در کارها
 سبب پشیمانی است و کاغدی که ابجناپ شما فرستادیم بعد از یاد داشتن
 گفتنیهایش را و بعد از فهم کردن معنایش را حلقه گوش کردن باید تا در میان
 حریفان خود سبب افتخارتو باشد و السلام علی من اتبع الهدی. حاجی
 حضرتلرینه دعاء لر دیه سز. دعا گوی کیمینه تاج الدین ولد ملا عبد الرشید
 (۱۸۲۵) سنه (۱۸) نچی آوغوست. (اوشبو مکتوب، حاجی بغدادی حضورند
 قرآن مشق ایتمکده اولان اوغلی ضیاء الدین اوزرینه بیمارلش اوله در).

او چونچی مکتوبی : باسمه الا علی وبنکره الاولى عزیز مکرم ملا
 سینی الله عالی حضرتلارینه تحیات بلاغایه و تسامیات بلانهایه اتحاف ایداری ،
 مولی مائولدر . اول واجب الوجود آنلری دنیا و آخرت کامکار ایدوب
 یقارری ایله جمیع یارویولداشلرنی متمتع ایلیه . فقیرلار بحمد الله تعالی اهل
 واولاد صاغ و سالمدر . یبارمش مالله بامه کز ، دستار کز و هم کله پوشکن کونبکون
 تذکره اولوب ، غایبان، دعاالر او قولنور ، خصوصاً خدمتلرنده ایرته و کچه
 برکروب یورامش والد کز ایله والده کزه استغفارلر قیلنور . الله تعالی مستجاب
 اید . چونکه فقیرلرک معامله و مکالمه خصوصتک پیشوای معتمد آنلر اولدیلر ،
 رحمهم الله تعالی رحمة واسعة والسلام . دعا کوی کمینه تاج الدین ولد ملا
 عبدالرشید الاشتراکی . (۱۸۲۸) ده (۱۶) نچی سنتبرده . بومکتوب (صاصنا) دن
 بخارایه کنمش اولان سینی الله بن یوسفی نام کیمسه یه بخارایه یبارامشدر . بونک
 آتاسی یوسفی ملا ، منشور سز ملا اسمنده اوله رق نفوذلی بر ذات اولامش ،
 تاج الدین الاشتراکی (صاصنا) یه کلدکنک آنک اعوانندن اولوب ، خدمتلرنی
 بدر ایمش . (صاصنا) نک مشهور آدملرندن اولان موسی بای بن یعقوب
 بن اسماعیلک جدی اولان اسماعیل یوسفی ملا ایله بر طوغمه در . بونلرک
 نبیله لری (قاراجیون) دیه شهرت بولامشدر . سینی الله ایسه ، چیستایده مدرس
 و شیخ محمد ذا کر حضرتک آتاسی اولان عبدالوهاب بن عبدالکریمک خالی
 ایدی .
 دورتنچی مکتوبی : (کندی قلمندن) باسمه الا علی وبنکره الاولى
 عزیز مکرم ملا نور محمد نک عالی حضرتلارینه کوب دعاالر توابعلرنی شمول
 ایله الله تعالی عون و عنایتی ایله دنیا و آخرت کامکار ایدوب ، عزیز عمرنی
 دولت فراوان ایچره مضاعفی ایدوب ، ملاقتلری میسر ایلیه . و بعد فقیرلر
 اهل واولاد صحت و سلامت اوزره بحمد الله تعالی . رمضان شریفک اونیشنچی
 کوننک و اتقه قلعه سینیه چغوب ، و اتقه که باروب عید دن برکون مقیم قایتیق .
 دوخاونوی صوبرانیه دن بزک ایکی آول یعنی (صاصنا) دن آلغان پر یگاوارنی
 وهم (ایشتراک) دن آلغان کاغذنی صور اغانلر ایکن ، آند قالدش ایدی .
 شونی یبارمکانلر ، آندن باشقه منشور و یرمایلر ایکن . یبارکانلرنی صوراسه کز ،
 بیلور اید کز . یعنی بوندن صوک اوزغان کونلرده یازغان وقتیه کوب کوب

خفا للقلوب فی قیلوب، پراکنده سوزلری یازغاندر. پریشان الخاطر اولمیه سز
اوز گوده مزی کوترر که درمان اولدیغنده کشی اوستنه آصله ساق ایدی.
الله تعالی هر قایومزك مؤنتنی اوزینه صالسه ایدی. همیشه دعا کویکزه کمینه
تاج الدین ولد ملا عبد الرشید الاشرافی. (۱۸۲۹) ده (۲۲) نچی آپریلده.
بشنچی مکتوبی: (کندی قلمندن) باسمه الاعلی و بذكره الاولی. عزیز
مکرم ملا نور محمدنک عالی حضرتلرینه دعالر توابعلر فی شمول ایلله الله تعالی
فضل و کرمی ایلله مقاصد دینییه و مرامات دنیوییه لری حاصل ایدوب، توفیق
و هدایتی بولداش قیلوب، عزیز عمر فی مضاعفی ایللیه. فقیرلر خیر دعا لکرده
صاغ و سالملر، بحمد الله تعالی. مفتی حضرتلرینه و هم شکور قاضی ایلله
امین قاضی به خط یازدم، سز که بیک مشقت بولماز سه پوچته ایلله یبار سه کز
ایدی، بو سوزی یازدم ملا ضیاء الدین ایمانه سی قای یرده تولانر دیب.
بز که منشور ویرمک، سزك جوابکزه موقوف ایدمش دیلر. شرع شریفی
هم قانونی بحمد الله همه دن آرتق بیلله سز، فقیرلره اعانت قصدی ایلله
جواب کافی ویرلور می؟ یا که فقیرلره خد متکزه واررغه اشاره قیلور
سز می؟ زیمسکی کشیسنه بر تنکه ویردش ایدک؛ دخی بر کروانکه جای
ویردک، ملا بولمه، دیب پادپیسکه آلوب کندی، خاطرلر مزجروح اولری.
دورتیوز صوم آقچه بتوروب، هنوز اشک رونقی. یوق قش بار دیغمنده
ملانور محمد که سرمی سویلب قاریم، دیه باردیم، لکن هیچ برسوز آیتور که
قیالمادم. اوزمز باریق دیسهک قدرت یوق، بارچه اشمز یولده یاتوب
قالدی. مهربانلق کلارب، ملا ضیاء الدین فی قارداش بلکه اوغل کوروب،
یاردم ایتماز ایسه کز احتیاج عرض ایدوب، منفعت امید ایدر جای قالما دی.
بعض کشیلر آیتهلر: ملا اوز غوبرنا کشیسی اولسون، دیه فرمان وار ایدمش،
دیب. بو تقدیرده ایمانه مزی کوچرر ایچون یورمک لازم اوله در. هر نچوک
اولسه ده، سزدن باشقه کیمه آغلامق ممکن! بات کشیلرک هر قایوسینه
اسپای معامله لازم، آول خلقینک اعتبارلری یوقدر. حاضر رمضان شریفی
وقت، رمضان بقدرکنده ثلله یول بتار می؟ قار کیتوب قارا یار بولغاچ
هر قایه وارلسه ممکن بولور کبی. ملا نور محمد قارداشلق ایدوب
ملا ضیاء الدین فی یوز صوم آقچه یه قرضدار ایدوب، اعانت ایتکایسن.

الله تعالى هم ویرسه البته تولار لر، سهل کوروب یازمایه ز، یوز تین
 مورار کشیمز یوقلغندن کل احتیاجمزی سز که عرض ایتدک، وهم عیب
 نیلما یه سز، غریق اولان هر جایه تعلقلنور. بحمد الله، سز که آلا حق وار
 کشی کبی احتیاجمزی عرض ایدم ز، والسلام (۱۸۲۹) ده (۴) نچی مارت
 آلتنچی مکتوبی: باسم من لا یجری فی ملک الا ما یشاء عزیز مکرم
 فرزندمز ملا ضیاء الدین که دعائر بعدنده اوله در که ملا عبد الرحیم
 حضرت ایله صحت و سلامت ملاقات بعدنده اول بنالرنی یتیملر که مسامحه
 نیکل قلرند. ملا حکیم ایله مکالمه قیلوردای خط وکالت یازوب ویرسونلر،
 کند یلرینک مبارک اللری ایله، خطلری اولمادیغنده زمانه فرزندلری
 وجه بی وجهلرنی کوب اوقورلر قزانغه واررده آینده ورونک بیک صوراش،
 قایتقاند. هم یولد اش صوراشوب یورگل یولنی هم هر وقت بیک بیک
 موراشوب یورگل والسلام. عبد الوهاب آغای چای قوشقان ایکن تذکره
 اوزره بوله سز. دعا کوی کمینه تاج الدین الاشتراکی (۱۸۳۱) ده (۶) نچی
 مارت. بو خطده اولان عبد الرحیم حضرتدن مرادی مفتوحه نام قزینک ایری
 عبد النصیرنک آتاسی، حکیم ملا، عبد النصیر بن عبد الرحیم وفاتی صوکنک
 (حسن شیخ) امامی اولان عبد الحکیم، عبد الوهاب آغایدن ده، چایستایلی
 امام و مدرس محمد ذاکر حضرتک آتاسی اولنه چغی مظنوندر.
 یدنچی مکتوبی: باسمه وبعونه سعادتلو فرزندلرمز ملا ضیاء الدین ایله
 ملا عبید الله غه کوب سلاملر بعدنک معلوم اوله در که بز فقیر (اوتار) غه ملا
 ظفر غه واروب آنلردن صوراشوب، هر قاید. اولسه ده طلب قیدنده مز
 هر نچوک اولسه ده شول سیکره تار که آیتوب مرادلر حصولنک اجتهاد قیلوکنز.
 اوکازلرکز قولکنزه توشسه سیمون ایوانیچ غه ویروب پروشینیه یازار غه التماس
 ایدم سز. ملا موسی بیک یخشی وعده لر ویروب، قالدی. اول طرفدن
 قایتقاج سزک جانبکزر که واررمز. نیکو خواهکنز کمینه ایشترکی.
 سکز نچی مکتوبی: (کندی قلمندن) باسمه الاعلی وبنکره الاولى.
 عزیز مکرم ملا نور محمدنک عالی حضرتلرینه دعائر توابع کراملرنی شمول
 ایله الله تعالى فضل وکرم ایله مرادات دنیویه لرنی میسر ایدوب، مقاصد

اخرويه لرنی حاصل قیلوب، کسب و کارینه کونبکون زیاده رونق ویروب،
توفیق و هدایتی یار ویولد اش ایدوب، دولت فروان ایچره اوزون عمر
ایله مشرف ایلیه ایدی. یامعین! فقیرلر بحمد الله تعالی صاغ و سالملر،
هممه آبصطایینک اوج کتابینک بدلی صور اغان یوز صوم آقچه سنی ملا موسی
ایله یباردم کچکمک سببندن معاف دوتسونلرله والسلام. آقچه سی آلتون
بولدی، سز که بیک جفا اولمازسه آق صوم قیلوب ویرسه کن قدیمده گی
شفقتلر کزدن اولور ایدی. هوا خوش بولغاچ یر یوزی جیچک ایله طولغاچ
اشغال و مشقتلر صولغاچ کیلون بیکه ایله دفع ملال ایچون بعض امرلرنی بهانه
قیلوب مهمان اوله سز. همه وقتلر کزده بیل باغلاب اینناک بیک سز غانوب
اشارتلر کزه منتظرلر مز و السلام. دعاگوی کمینه تاج الدین ولد ملا عبد الرشید.
(۱۸۳۲) ده (۹) نچی مای.

طقوز نچی مکتوبی: (کتبی قلمندن) باسمه العظیم و منه العظیم عزیز
مکرم مخدوم ملا نور محمد نک عالی حضرتلرینه دعائر توابع کراملرنی شمول
ایله اول واجب الوجود عون و عنایتی ایله دنیا و آخرت کامکار ایدوب،
مکروهات دینییه دن و مهر و بات دنیوییه دن مصون و محفوظ دوتوب، مرامات
اخرویه لرنی و مقاصد دنیوییه لرنی کنارلرینه صالوب، کسب و کارینه کونبکون
زیاده رونق ویروب، توفیق و هدایتی یار ویولد اش قیلوب، عزیز
عمرلرنی دولت فروان ایچره مضاعف ایلیه ایدی. فقیرلر بحمد الله صاغ
و سالملر، آنحضرت صلی الله علیه و سلم دنیادن کوچمک بعدنده حضرت حضر
علیه السلام، تعزیه سنده آیتوبدر: «وانما توفون اجورکم يوم القيمة»
پیغمبر صلی الله علیه و سلمک اولمکی سببلی کلمش قایغولر کزک ثوابلرنی
قیامت کوننک آلورسز. «ان فی الله تعالی غزی» شک و شبهه سز (شبهه سز اولسه کزک)
الله تعالی قاشنده وعده قیلنمش کوب کوب ثوابلر اولور صبر قیلنمش
سببلی. «من کل مصیبه» هر بر خلاف مراد اولان حادثه لرنی سببلی، کزک اول
حادثه لرنی بدنه عارض اولسون، کزک ماله واقع اولسون. «و خلفا من کل
هالك» و دخی الله تعالی قاشنده وعده ایدلمش ایزگو بدللر و قائم مقاملر
اولور، هر بر هلاک اولان شیلر ایچون. «ودرکا من کل فائت» و دخی الله
تعالی قاشنده اولور، صاحبی رضا اولور مقدار نچه ضمانلر هر بر فوت اولان

ایچون . « فبالله فثقوا » بس الله تعالى نك وعده سینه اعتقاد ایله
 عنما اید کز . « وایاه فارجوا » اولده انعام واحسان اید وچی الله تعالى دن
 فجاج الیه اولان نرسه لری امید اید کز . یعنی توبانچیلک ایله صور کز . ایددی
 الله تعالى اوزینک حکمت بالغه سیله و سلطان قاهره سی ایله بنده لرنی گاه
 باد ، گاه حزین ؛ و گاه صحیح ، گاه اسقیم ، تربیه ایدر اهل سموات قتنده
 بخشی صابر و شاکر اولان کیمسه لر ، غیرلردن ممتاز اولسون ایچون . بس
 بنده چیلک شرطی ، اول الله تعالانک حکمیننه راضی اولوب ، کوکلارنی
 فروش دوتوب . حالنی و هیئتنی اوز کرتما اینچه همیشه طاعت و عبادتنه یوز
 نویوب ، فوت اولان اشیالرك اجرینه کوز دوتوب ، حلم صفتی ایله همیشه
 منصفی اولمقدرد . سزار بونی بیلماز لر ایددی بیلسونلر ، دیه یاز دیغمز یوق .
 ولکن حق سوز لر ، هر قایومزه نصب العین اولسون ایدی دیه یازدق .
 فرصتکز اولدیغنده حالکزی بیان ایدن خط کز اولسه ، وجود کزدن نشان ،
 بلکه کوکلار کزک خوشلغندن عیان اولوب ، مسرور اولمقنی طالب ، کمینه
 تاج الدین ولد ملا عبد الرشید الا یشتراکی . (۱۸۳۳) ده (۲۵) آوغوست .
اونونچی مکتوبی : (کندی قلمندن) باسمه الاعلی و بذكره الاولى ،
 عزیز مکرم ملا نور محمد نك عالی حضرتلرینه دعایر توابع کراملرنی عمومما
 عقیقه و کریمه کیلون بیکه گه خصوصا الله تعالى فضل و کرمی ایله مرامات
 دنیویه لرنی میسر ایدوب ، مقاصد اخرویه لرنی حاصل قیلوب ، توفیق
 و هدایتلرنی زیاده و اوزن عمرله مشرف ایلیمه . فقیرلر بحمد الله تعالى صاغ
 و سالملر ، بزم جانمزی مبارک قدمکز ایله مشرف قیلد قکرده ملاقات مقدر
 اولمایوبدر ، من بعد میسر ایلیمه . والسلام . دعا گوی کمینه تاج الدین ولد
 ملا عبد الرشید . (۱۸۳۴) ده (۱۴) نجی سن تبرده .
اون برنجی مکتوبی : (کندی قلمندن) باسمه الاعلی و بذكره الاولى .
 عزیز مکرم ملا نور محمد نك عالی حضرتلرینه توابعلرنی عمومما ، عزیزه ،
 عقیقه ، کیلون بیکه نی خصوصا اول واجب الوجود فضل و کرمی ایله اول
 ذات شریفلری مکر و هات دینییه و دنیویه دن مصون و محفوظ ، ایدوب ، مرامات
 الدارین نی کنارلرینه صالوب ، رتبه فائقه لرنی کونگون زیاده قیلوب ،

کسب و کارینه بلا جد و تعب رونق حسنة و یروقب، توفیق و هدایت یار و یولداش ایدوب، دولت فردان ایچره شاد و خندان ایدوب، طول بقا ایله مشرف ایلیمه. فقیرلر اهل و عیال بحمد الله تعالی صاغ و سالملر اشیا مرکزى بتمامه یباردک، حامل الورق اسکندر نام کور شیمنز ایله. پنجشنب کون رمضان اولمقی ایله خبرلر اولسه اعلام ایدوب. وهم اوزکزک دنی و آخرت حیثیتینچه احوال کزه خبردار ایلسه کز شادقلر و خفاچیلقلر مشترک اولوب، شادلقی کوب بولوب، خفاچیلغی سهل اولور ایدی.

ملا ضیاء الدین بحمد الله تعالی سلامتلنوب بعض اعانتلر کزه مکافات ایچون خمتلر کزه بیل باغلاب، عید فطر بعدنده حق جل و علا همه مزی صحت و سلامتیجیلک ایله ممتون قیلد قدہ دعوتلری مقبول اولوب، ملاقات میسر قیلنوب، قرب ابدانک آشناچیلقی تازار مقنده تاءثیر بلیغ معقول و مقرر در. والسلام. دعا کوی کمینه تاج لدین ولد ملا عبد الرشید. (۱۸۳۴) ده (۲۶) نچی دکابر.

اون ایکنچی مکتوبی: (کندی قلمندن) باسمه الاعلی و بذکره الاولی. عزیز مکرم محمدوم الکل ملا نور محمد طرخان حضرتلرینک عالی جنابلرینه ثوابعلرنی شمولاً، عفیغه و عزیزه کیلون بیکه فی خصوصاً الله تعالی فضل و کرمی ایله دنیا و آخرت مرادلر کزی حاصل ایدوب، رتبه فائقه لری کزی کونبکون زیاده قیلوب، شادلق ایله ملاقاتکزی میسر ایلیمه. فقیرلر بحمد الله تعالی صاغ و سالملر. ملا ضیاء الدین اهلنی ادگه آلوب، سزنی دعوت قیلوب، فرح بر فرح اولسون، دیه قصد قیلغان ایرک، علیم ملا طلسمنی بوزوب، آلورغه یبارکان آت آربالرنی بوش قایتاردی. ظاهر الحال اصلاً و یرماز قصی ایله. ایمدی کیلون بیکه ایله برابر کلوب، مهمان اولدیغ کزده کیفیه الحال بیان قیلنوز. وعده لی کون تعیین ایدلماز ایسه ده، همیشه کلمه کزی منتظرمن. والسلام. دعا کوی کمینه تاج الدین الایشترکی. (۱۸۳۶) ده (۲۸) نچی ایون.

اون اوچونچی مکتوبی: (کندی قلمندن) باسمه الاعلی و بذکره الاولی. عزیز مکرم ملا نور محمد طرخان عالی حضرتلرینه دعایر، ثواب کراملرنی

عموما، عفیقه و کریمه، مشفقہ کیلون بیکہ فی خصوصاً اللہ تعالیٰ فضل و کرمی
ایله دنیا و آخرت مقصودلارنی ویروب، مکروہات دنیویہ و آخر و بیہ دن مصون
و محفوظ دوتوب، عزیز عمرلارنی مضاعف ایلیہ. فقیرلار بحمدا اللہ تعالیٰ صاغ
وسالمر. (نورما) ذک عابد آغایینک قرنی ملا ضیاء الدین کہ عقد ایدوب،
ملا ضیاء الدین باروب، کیلوب، یوریدر. (نورما) دن ایکی خاتون کلوب
کونن گنه چکچک آشاب کیندیلر. اوایلہ اولسه ده سز یوقلقدن راست طوی
اولغانی یوق. چکچک گه اوزمز قول صوز غانمز یوق. اللہ تعالیٰ نصیب
قیلوب، چانا یولی توش کندن سزنی کتوروب، کیلون بیکہ فی اوگه آلور
ایچون طوی ایدر کہ طورہمز. دعا کوی فقیر تاج الدین ولد ملا عبد الرشید
الایشترکی. (۱۸۳۶) ده (۲۹) نچی او کتابر.

اون دور تنچی مکتوبی: (کندی قلمندن) باسمه العظیم ومنه العمیم.
عطوفتلو عزیز محاسب الاسلام طرخان حضرتلرینه دعالمز توابع کراملارنی
عموما عفیقه، عزیزه، کیلون بیکہ فی خصوصاً اللہ تعالیٰ بو ذات شریفلری
مکروہات دینیہ و دنیویہ دن محروس دوتوب، دنیا و آخرت کامکار ایدوب،
طول بقا ایله مشرف ایلیہ. وبعد فقیرلار بحمدا اللہ تعالیٰ صاغ وسالمر.
سزلارک خط منیفکڑ کلوب سرور ویروب بالکلیہ مهجور و متروک دکل
اید کمزی آکلاب قروغ سلامنی صله صانوب، وجود مزدن نشان و صحتہ مزدن
بیان ایچون تصدیق ایدلیدی. دعا کوی کمینہ تاج الدین ولد ملا عبد الرشید.
(۱۸۳۷) ده (۲۲) نچی دکابر.

اونبشنچی مکتوبی: (کندی قلمندن) باسمه الا علی وبنکره الاولى.
عزیز مکرم ملا نور محمدنک عالی حضرتلرینه دعالمز توابع کراملارنی عموما،
عفیقه و مشفقہ کیلون بیکہ فی خصوصاً اللہ تعالیٰ عون و عنایتی ایله دنیا و آخرت
مقصودلارنی ویروب، اوزون عمر ایله مکرم و مشرف ایلیہ. فقیرلار بحمدا
اللہ تعالیٰ صاغ وسالمر. یول خطمزی آلوب (المت ملا) اولنک حبیب الرحمن
ملاغه تابشر رمزدیکانلرایدی. اول ملاغه بیک عذر ایدوب «سزه کتورسه لر
ملا نور محمدنک که تابشره سز» دیمشینم. آنلر «بیسته نک میگللی بای اسملی
کشینک اوغلی بزم اولمزده یاتادر، آنک ایله اولسه ده یا که غیری کیمسه

ایله اولسه ده ملا نور محمد حضرت که تابش رازمه دیه آیت مشیر ایدی. ایلمدی
 نیچوک اولدیغنی بیلمایمیز. اکرده سزه کلکان اولسه بو واروچی ابراهیم
 محمد الرحیم اوغلی ایله یباره سز. مودوده، خطنی او قوغاچ اوزلرنی
 چاقرمغانسز، دیب بیک او فکه لب یازاردی: ملا محمد دوم طرخان حضرت
 دولت مز بیک فروان، اون کون کیلون بیکه ایله برابر کلوب یاتاسز، شهر
 کثافتلرندن صاف اولمق ایچون. خط باشینه یازلنه حق گیلر [۱] اوز آلدینه
 یازلدی، معذور طوته لر. دعاگوی کهیمه تاج الدین اول ملا عبد الرشید
 الیشتر اکی. (۱۸۳۸) ده (۲۰) نچی آپریل. خط باشینه یازلنه بیکه
 بو مکتوبده مذکور اولان حبیب الرحمن ملا، بوگلمه مضافاتنه (زی)
 بلغه سنک و بیوک یول اوستنک پوچته و تلغرافی منزلی اولان (المت) قریه سینک
 امامی ایدی [۲] ۱۰ میکی بای ترجمه سی، استفاد الاخبارده مذکور در
 (قسم ۲ بیت ۱۴۴)،

اون آلتچی مکتوبی: (تاریخی مذکور دکل منظوم بر مکتوب)
 معرر ملا عباس غه دعا لر
 او قولدی هم اثنالار کوب سلاملر
 توابع کراملرن شمول
 سرور سینک اولادن خصوصاً
 خدایم قیلله آنلری همیشه
 هدایت توفیق اوزره یخشی عیشه
 مقاصد لونی هب قیلله حاصل
 مطالبارینه هم ایده و اصل
 زیاده قیلله حق عملرنی
 میسر ایده هم مقصودلرنی
 تتابع نعمدن قیلله محفوظ
 بلیات وفتندن ایده محفوظ

[۱] گب. ترکی سوز زمی؟ یوقسه فارسی اولان (گفتگو) دن آلمشی؟ ادیبلر مز تفتیش بیور سونار.

[۲] خاتونی صدیقه نامنده ایدی. ترجمه سی (مشهور خاتونلر) ده مذکور در.

در حق منشاغ و شایمان فکر آید فی قیلہ مایوس رخ و اما لی ن منغینام
 بیدار و ایستاده شیطین مکردن هم ایدہ محروس و غمناک و مایوس و مفیده
 منعم و معزز ایدہ ن بارن و چار و شارب و علی و متب
 مبارک قیلہ حق جملہ کسب کارن و غمناک و شارب و علی و متب
 همیشه صالہ اقبال آسایه سنی و غمناک و شارب و علی و متب
 کمال رفعت ایدوب حق پایه سنی و غمناک و شارب و علی و متب
 قیلہ آشنا لرنی شاد و خند ان
 عدو حاسد لرنی زار و گریان
 فقیر لر اهل اولاد صاغ، سلامت
 دعا گو یلک وجودینه علامت
 یبار و بسز بزه کوب پیش کشلر
 یولقمقلہ سوندی کاسه دشلر
 زیاده ایلیم حق بختک زنی
 کچره دولت ایلہ وقتک زنی
 مکافات مال ایلہ قوتمز یوق
 سزه لائق کلوردی تحفه مز یوق
 دعاء قیلیم سزه همه سوزمی
 قیامتده آغار تسون حق یوزگی
 فقیر لر هدیه سی ایزگو دعا در
 قبول ایتسه آنی حق بی بهادر
 قبول اولمش عبادت عالم ایچره
 دعا سیدر غائبک غائب اوزره
 دعا گو یلک ایرر اسمی تاج الدین
 عفو ایدہ کناهن ناصر الدین
 اوشبو مکتوبده مذکور اولان عباس اسملو کیمسه نک نه کبی ذات
 ایدکی بیلنمادی . بونلردن باشقه کندی شاگردلرندن اولان بر امامه ، فاطمه
 نامنده اولان خاتوننی جبر و جفا ایتدکی ایچون زیاده تقریر ایدرک یازمش
 اولان بر مکتوبی منظورمز اولدی ایسه ده ، آچو وقتنده یازلدیغی بر اثر

اولد يغندن ياز لمادى . بو خط ايچنك : « آخوند آبرينك فرشته كى قزى ،
عفيفه و جميله فاطمه نى قينى قينى اعضالرنى واتوب واوزنى مينگراو ايدوب
بتوردك ، بونك ايچون اون بيلد نبرو يوره گم ياندى » مضموننده سوزلرى
واردر . مشار اليه حضرتلرى كندى عمرنده برگنه كون اوله رق صوبرانيده
اولان خاتون دعوالرنى كورسه و آنلرك چيكن كلرى ظلملرى بيلسه ايدى
يوركلرى نه حاله كلور ايدى عجباً ! . . .

تاج الدين حضرتك بعض تحريرلرى :

(١) بسم الله الرحمن الرحيم اما بعد الحمد لواجب الوجود والصلاة على
نبيه المصطفى وعلى اله المجتبى . فيقول العبد الفقير الايشترى كى ان
استعمال الذهب والفضة بمعنى طاب العمل المطلوب شرعا او عرفا بجعلها
وسيلة في الوصول الى ذلك العمل كاستعمال الاواني المتخذة منهما في الاكل
والشرب والادهان والنوضى والاككنحال ولا يحل الاستعمال بها للرجال
والنساء في هذه الافعال بل يحرم لا التملك والانتفاع بسائر الوجوه والاخذ
باليد كما في الدراهم والدنانير والمسمار والاواني المتخذة منها لمجرد التجميل
لا للاستعمال كما صرح به صاحب جامع الرموز حيث قال (وفي الاستعمال
اشعار بانه لا بأس باتخاذ الاواني منهما للتجميل) ومن جعل اسطوانة باب
داره من فضة او ذهب او مصراع باب بيته من احدهما او اعتاد في دفع
ملال الخاطر وجلب النشاط بتحريك الطست الذهب او الفضة المملو بالجواهر
واليواقيت الغالية في القيمة والمعجبة في اللون والصوت لا بأس فيه ايضا
اذ التملك بهما والاخذ باليد والحفظ في البيت غير ممنوع في الشرع . وما
شاع فيما بين الناس من استعجاب الساعات المتخذة من الذهب والفضة
بانفسهم والنظر عليه بعد اخذها بايديهم لفائدة ما محققة كانت او موهومة
اولاظهار الثروة والدولة على اقرانهم من هذا القبيل [١] يعنى يظن
بالظن الغالب انه لا بأس فيه ايضا لعدم الاستعمال وطلب الوصول بها
الى عمل مطلوب شرعا او عرفا سوى دفع الملل وجلب النشاط وهما من
الاسباب الداعية الحسنة الى الطاعات والعبادات .

[١] ولعل الحق في المسئلة هو ما ذكره شارح (الدرر البهية) فراجع ص ٣١٨ .

(٢) بسم التكام طرفندن بابام ينگلدى آبنز آنك اوغلى جن يكت آبر،
 نبر اورقنى رواسغه قلعه قور رغه ويرمش، اوزينك آغاچ يري ايكن.
 نك ايچون پادشاه اعظم حضرتلرى كوب روس كرستيان ويرگان جن يكت
 اوغلى سوكه، سوكه اوغلى متري، متري اوغلى شفى، شفى اوغلى
 (٣) ١٢٩٤ هـ ١٢٩٥ هـ (٢٠) نچى ذوالحجه جمعه كون داملا عبد الرحمن
 حضرت مدرسه سندن چقوب كندم. اولما ن اوله من اهل البيت
 (٤) بسم الله الرحمن الرحيم. انه من الفقير المدعو بتاج الدين ولد
 ملا عبد الرشيد الايشقراكى الى المولى عبد الكريم افندى سلمه الله تعالى
 فى الدارين مع توابعه الكرام. اما بعد فقل اختلف علماء السنة والجماعة
 فى كون الفعل حسنا وقبيحا بمعنى استحقاق مدحه تعالى وثوابه ومقابلتهما
 عند الاشاعة قاطبة شرعى اى يجعل الشارع فقط فمما امر به فهو حسن وما نهى
 عنه فهو قبيح ولو انعكس الأمر انعكس الأمر وروى جمهور الاشاعة فى كونهما
 شرعيين وثبوت المعذرة بلا بلوغ الدعوة طائفة كثيرة من العلماء الماتريديين
 منهم شمس الأئمة السراجى وفخر الدين قاضى خان البخاريان واختاره ابن
 الهمام رحمه الله تعالى وقالوا لا حكم قبل البعثة وبلوغ الدعوة فلا يحرم كفر
 ولا يجب ايمان قبلها فيعذر الناشئ فى شاطئ الجبل وكذا من مات فى زمان
 الفترة الذى لم تبلغه الدعوة. وقال اكثر العلماء الماتريديين ان الحسن
 والقبح وان كان عقليين بمعنى ان العقل لا يتوقف فى ادراكهما على الشرع
 لكنه لا يحكم بكون الفعل حسنا او قبيحا اذ الحاكم بهما هو الله تعالى ولذا
 شرط فى حرمة الكفر ووجوب الايمان بلوغ الدعوة فيعذر البالغ فى شاطئ
 الجبل الذى لم تبلغه الدعوة على هذا المذهب ايضا. وقال بعض العلماء
 الماتريديين ان العقل قد يستقل فى ادراك بعض احكامه تعالى فوجب الايمان
 وحرم الكفر وكل ما لا يليق بحضرة تعالى حتى على الصبي العاقل. وروى عن
 ابى حنيفة رحمه الله تعالى لا عذر لاحد فى الجهل بخالقه لما يرى من الدلائل
 وقال ذلك البعض ولو لم يبعث الله تعالى رسولا مبيناهم ما يجب لوجب
 بايجاب الله تعالى عليهم معرفة وجوده ووحدته واتصافه بما يليق من العلم
 والقدرة والارادة وكونه محدث العالم بعقولهم التى يدور عليها التكليف
 بالاسند لال وانظر فالبالغ فى شاطئ الجبل مكفى بتلك المعرفة وان لم تبلغه

الدعوة على هذا المنعبد . وإطلاق اسم الإيمان على تلك المعرفة وإن كان حقيقة قاصرة لكن ما وضع هوله شرعا هو الإقرار باللسان والتصديق بالقلب بما علم محمداً النبي صلى الله عليه وسلم به من عند الله تعالى .

وما وجد في بعض نسخ الفقه الأكبر المنسوب إلى الإمام الأعظم من قوله (ووالد رسول الله صلى الله عليه وسلم ماتا على الكفر) فمما استبعدوه بل استحالوا كونه صادرا عن الإمام ومنعوا كون ذلك الكتاب كتاب الإمام ولو سلم أنه مما صنعه الإمام فيجوز كونه سهواً وقع من قلم الناسخ ولو سلم أنه ليس سهواً فالظاهر أن الإمام أراد بالكفر عدم الإيمان بالمعنى الذي عرفه به نفسه وهو الإقرار باللسان والتصديق بالجنان بأن الله تعالى واحد لا شريك له وبأن محمداً رسوله الذي بعثه بالكتاب والشرعة ولا شك أن الإيمان بهذا المعنى لا يمكن قبل البعثة . ومن زعم بأنهما ماتا على الإيمان أراد بذلك معرفتهما وجود الله تعالى ووحدته وما يليق به تعالى من الصفات السكمانية فالنزاع بين الشافعي رحمه الله القائل بموتهما مؤمنين وبعض الحنفية القائل بموتتهما كافرين لفظي فإن الشافعي أراد بالإيمان معرفة وجود الباري تعالى بصفاته والبعض المذكور أراد بالكفر عدم الإيمان بمعنى الإقرار باللسان والتصديق بالقلب بأن الله تعالى واحد لا شريك له وبأن محمداً رسول الله بعثه بالكتاب والشرعة . وبارجاع نزاع الفريقين إلى نزاع لفظي يتم الحسن الظن بهما فلا حاجة إلى إنكار ما نسب إلى الإمام الأعظم . ووالد رسول الله صلى الله عليه وسلم فأجيبان في الآخرة بمعرفة ذات واجب الوجود بما يليق له تعالى عند الكل . ومديث الأحياء يحمل على ازدياد الدرامة عليهما قال الحافظ ابن حجر في بعض كتبه والظن بالله صلى الله عليه وسلم يعني الذين ماتوا قبل البعثة أفهم مطيعون عند الامتحان إكراماً له صلى الله عليه وسلم . وقال في الأحكام ونحن نرجو أن يدخل عند المطلب الجنة في جملة من يدخلها طائعا وفي المواهب اللدنية حضر أبو بكر ورؤساء مضر فخطب أبو طالب فقال : (الحمد لله الذي جعلنا من ذرية إبراهيم وزرع اسماعيل وضئضئ أمم وعنصر مضر وجعلنا حضنة بيته وسواس حرمه وجعلنا [١] بيتنا محجوجا وحرمنا آمينا وجعلنا الأحكام على الناس كإثم ابن علقمة

[١] والمسحة الصبيحة (وجعل لنا) كما في الأنوار المحمدية المطبوعة في (بيروت) سنة ١٣١٥ ص ٣٨

في محمد بن عبد الله لا يوزن برجل الا رجع به وان كان في المال اقل
 فان المال ظل زائل وامر حائل ومحمد من عرفتم قرابته وقد خطب خديجة
 بنت خويلد وبذل من الصداق ما آجله وعاجله من مالي كذا وهو والله بعد
 هذا له نبأ عظيم وخطر جليل فزوجها ابوها خويلد . وفيه ايضا وحكى عن
 هشام ابن السائب الكلبى انه قال لما حضر ابا طالب الوفاة جمع اليه وجوه
 قريش فاوصاهم فقال يا معشر قريش انتم صفوة الله من خلق الله واني
 اوصيكم بمحمد خيرا فانه الامين في قريش والصديق في العرب وهو
 الجامع ما اوصيكم به وقد جاء بامر قبله الجنان وانكره اللسان مخافة السنان
 وايم الله كافي انظر الى صعاليك العرب واهل الاطراف والمستضعفين من
 الناس قد اصابوا دعوته وصدقوا كلمته وعظموا امره فخاض بهم غمرات الموت
 فصارت رؤساء قريش وصناديدها اذنابا ودورها خرابا وضعفاؤها اربابا
 واذا اعظمهم عليه احوجهم اليه وابعدهم منه اخطاءهم عنده قد محضته
 العرب ودادها وصغت له فؤادها واعطته قيادها يامعشر قريش كونوا له ولاية
 والحرب حماة والله لا يسلك احد سبيله الارشد ولا يأخذ احد يهديه الاسعد
 ولو كان لنفسى مدة ولا جلى تأخير لكففت عنه المزاهى ولدفعت عنه
 الرواهى ثم مات بعد ذلك بثلاثة ايام . وقد قال اخوه العباس رضى الله عنه
 سمعت تكلمه كلمة الشهادة عند موته . فليتكلم في آله صلى الله عليه وسلم
 فتكلم على نفسه . فقير الايشتراكى .
 اوشبو مكتوبه اسمى من كور اولان عبد الكريم افندى نك نه يرك
 وكيم ايدكى بزه معلوم اولمادى . كندينك هم صاحب ترجمه اوزرينه
 يازلان بر ايكى عدد اوزون مكتوبلرندن نسخهلر منظور من اولدى . برينك
 آخرنك : « بينوا لنا جوابكم ثم ارسلوه الى قرية (منزال) مكتوبا على ظهر
 كاغد جوابكم اسم عباس ملا » ديه يازمشدر . برر سبب ايله اسمنى ياشروب
 يوردكى ده كوكله كلور . مكتوبلرى عربچه درست وگوزل يازلمش اولديغندن
 فضل صاحبى بر كس اولنه چغى ايله حكم ايدلنور . بر مكتوبنره (سيمير يا)
 ماسكتندن يازديغى بيان ايدامشدر . اوشبو مناسبت ايله (تومن) توابعنك
 اولان (مانچل) ياخود (مالچن) قريه سى (مانزل) ديه تعبیر ايدلمش
 اولماسون ديه بر قدر تفنيش ايلمش ايسه كده اولطرفده بونك حقيقتنى

میدانه چقار رلق کیمسه بیوتی ایمش . نعمت الله حاجی ابن قارامشاق وفات
اولماسیله برابر تو من طرفنده حیات ملیه هم وفات اولمش ایمش .

ملاحظه : مملکت مزده مشهور اولان و دیباجه سی ده : « اصل التوحید
وما یصح الاعتقاد علیه . . . » دیه ابتداء ایدلن رساله نك اسمی (الفقه
الاکبر) اولمه سی و صاحبی ده حضرت ابو حنیفه نعمان بن ثابت الکوفی
البغدادی ایدکی حقنده ، بو گونه قدر ، شایان اعتبار اولان بر دلیل بزره
ظاهر اولمامشدر . مذکور رساله نك ابو حنیفه اثری اوله رق بزم آره مزده
اولان شهرتی بر اصل ویا تحقیقه مبنی اولمای یالکز بیش آلتی عدد
کیمسه دن عبارت اولان شرح یازو چیلرک ظنلریدر . حالبوکه بو کتابه شرح
یازان ذاتلر اونونچی قرن هجری ایرلرندن اولوب ، ابو حنیفه ایله آنلر
آره سنده سکزیوزییل مقدارنده وقتلر کچمش اولور . اش بویله اولدیغنده
مشار الیه حضرتلری تألیفی ایدکی حقنده اعتماد صالح اوله چق دلیل ولا اقل
اهل تصوف اسنادی قبیلندن بر سند متصل کو سترلمه سی اقتضا ایدر . هر نه
قدر ابو حنیفه حضرتلرندن الحکم بن عبد الله بن مسلمة القاضی ابو مطیع
البلیخی [۱] نام بر شاگردی املا طریقچه « الفقه الاکبر » نامنده بر کتاب
روایت ایتمش ایسه ده ، قلمه آلتدیغی اوشنداق نسخه ایدلنکی صوک نه
یرده قالدیغی یاخود کیملرک سماع ایلر کلری معلوم اولمای ، یالکز بر خبر
واحد صورتنده اوله رق قالمشدر . ذاتا ابو حنیفه حضرتلرینک باشقه
کتابلری ده اوشبو طریق اوزرنده روایت ایدلنلرک خبر مرتبه لرینک انابتلی
اولان مرتبه سینده ایرشمامشدر . هر نه قدر بعض بر بیوک ذاتلر (الفقه الاکبر)
دن سوزلر نقل ایتمشلر ایسه ده ، نقل ایرن سوزلرینک بر مقدار ی اوشبو
بو گونه متداول اولان رساله ده اولنمادیغندن [۲] بو کتابک ابو حنیفه دن
مروی اولان اثرک عینی دکل ایرکی میدانه چقار . انصافی ایله بر فکر

[۱] بو ذات بلخ شهرنده قاضی ایکن (۱۷۷) ده یاخود (۱۹۹) ده وفات اولمشدر . وفاتده یاشی
(۸۴) ده ایدی . هر نه قدر بیوک بر عالم ایسه ده روایتی پک ده اشانچلی دکل ایدی ، دیدانلر وار .
حتی احمد ابن حنبل حضرتلری « ابو مطیع البلیخی دن سوز کوچرکه یاراماز » دییور ایمش .

[۲] قال الامام ابو حنیفه فی الفقه الاکبر من قال لا اعرف ربی فی السماء ام فی الارض کفر . شرح الاعتقاد
الصحیح ص ۱۸۳ .

این لسون! ابوحنیفه کبی عقل، علم، ورع [۱] کبی اوج الوغ خصلتی جامع
اولان ذات، کنایه نه دنیاوی و نه اخلاسی ایچون ضرورتی اولمیان،
جناب رسالتیناه افند من فخر الانبیاء حضرتلرینک آتا و آنا سینک ایمانسن
اولمقلری حقنه - حاشا لله - هیچ سوز سویامه سی احتمالی اولورمی؟
بونی ایسه هر کس کنیسنده بر مرتبه فرض ایوب بالقسون! ایلمی
عقیده کتابنده بویله سویلمک نه برده قالدی؟
بر کتابک اصلنی اعتراف ایلدکی صوک آره دن بعض جمله لرینک
م سوس اولندیغنی، مادام که قوتلی بر دلیل قائم اولماز، بلکه مجرد بر
حسن ظن اوزره دعوا ایلمک، فنا بر یول ایلدکی شبهه سزد. زیرا بویله
اولیغندره هر کیم کنی حسن ظنی سوقیله بعض کتابلرک بعض بر عبارتلرنی
م سوس دیه دعوا ایده بیلور. بوا یسه آثار اسلامیه دن کلیا امان کوترلمه سنی
لازم ایچک برشیدر. ومع ذلك بزار، بومسئله نی دعوا صفتیله دگل بلکه
عرض شبهه قبیلندن آزره مناسبنی رعایه ایدرک بویرده یازدق. اگرده
حقیقت احواله مطلع اولان وار ایسه عام یابنده بر خدمت کوسترمک نیثیله،
علم دکلرندن بر قطره قدر اولسون بزاره احسان بیوررلر. طوغری سوز
بتون دنیا من فدا اولسون!
هندستانده (لکناو) شهرنده (۱۲۶۰) تاریخنده بر الفقه الاکبر نام
ابوحنیفه منسوب اثر طبع اولندیغنی روایت ایملنور. بوا یسه بزده متن اول
اولان کتابک کنیسمی یا خود باشقه سیمی؟ بزده معلوم اولمادی. زیرا
بعض سیاحلردن ایشتنده کوره هندستان کتبخانه لرنده ابوحنیفه اثری اولمق
اوزره اوج عدد اثر اولنوب، بونلر الفقه الاکبر، الفقه الاصغر، الفقه
الاوسط، ناملرنک ایمشیلر. بوکا کوره «الاکبر» فقه صفتی اولمای، باشقه لرندن
تفریق ایچون کتاب صفتی اولور. فقط بوخبری تأیید ایچک شیلر، اوقومق
اولدیغمز دینی و علمی هم فلسفی محله لرده کوزمه کورلمادی. بناء علیه
قصیق و تکلیبنده عجله ایتمامک لازم کلور [۲]. ملاحظه من بویرده تمامر.

[۱] کتاب تذکره الحفاظ للشافع الامام شمس الدین الذهبی رحمه الله. ج ۱ ص ۱۵۱-۱۵۲.

[۲] بو صوک زمانده مصرده (۴۰) بیت اوزرنده (الفقه الاکبر) اصمنده بوزساله امام شافعی حضرتلرینه
منسوب اولمق طبع اولندی ایسه ده، انا بت ایلمک زیاده کوچدر. زیرا هر بعضی بلکه هر اسطری، مؤلفی
امام شافعی دگل بلکه اک صوک بر ذات هم ده صرف برمقلد ایلدکنی بیلدرمکده در. الله اعلم به.

(۵) قوله لا ثباته اعجاز قرآن . وفيه ان ما اثبت باعجاز القرآن كونه كلام الله تعالى لا من كلام المخلوق ، والتصديق بان القرآن كلام الله تعالى ينوقف على معرفة الله تعالى بانه واجب الوجود وله حیات وعلم وقدره و ارادة وكلام وتلك المعرفة لا تحصل ولا تتم الا بعلم الكلام . نعم لو اريد بالشرع مجرد الاحكام العملية لكان له وجه حسن .

بو سوزی ترکیبا علما سندن مولوی حضرت بیک ابن جلال الدین (۸۶۳ هـ وفات) ک :

الشرع ليس بفرع للكلام لما يكفى لا ثباته اعجاز قرآن
دیدگی بیٹی اوزرہ یاز مشدر . مذکور بیت ایسه حضر بیک عقیده خصوصتده اولان « قصیده نونیه » نام اثرندہ در .
بو یرده درج ایدلن مکتوبلرندن باشقه ، او قوامه لری معروف اولان درس کتابلری ، شرح وحاشیه لر هامشلرندہ بر چوق تحریر لرینه تصادف ایدلنور . هر نه قدر بخارایه واروب عنوان تاشوب کلامش ایسه ده ، معاصری اولان فتح الله آخوند ابن الحسین کبی مشاهیردن توبان درجه ده دگل ایدکی ظن اولنور . کند یسنه بخارادن سیفی الله بن یوسف الصاصناوی طرفندن یازلان مکتوبلردن نسخه لر کورلدی ایسه ده موسیو وامبری سوزینه موافق مذکور مکتوبلریا لکز مداهنه وتصنعلردن عبارت اولدیغندن نقلی مناسب کورامادی .

۲۰۷ — ایشمحمدمحمد بن زاهد بن بیکمحمد بن المحمد بن الوش بن قولش بن تلاش بن قزلبای بن اورمانچی بن چترمان بن ایاز بن بیمشمت . بلبای مضافتندہ (کوباک) اولنده امام ومدرس اولدیغی حالده یوز یاشینه ایرشوب ، اکیوز ایملی آلتنجی (۱۲۵۶) بیل ذوالحجه ده وفات اولدی . بو شجره انساب واحفادی اللرنده اولان متعدد نسخه لردن نقل ایدلنه رک بو یرده یازلدی . قبری

اوستوفده اولان ايسه تاش ويران اولديغنده بااڭلادن ايكنچي تاش
قويلنوب بويله يازلمشدر: « حاجي الحرمين آخوند ايشمحم زاييدوف وفات
اولدي ۹۵ ياشنده [۱] برنجي فورال (۱۸۴۱) ييلنده، يازدم بن عبد اللطيف
ايشمحم اوغلي (۱۸۷۰) نچي ييل (۳) نچي سنتبرده » (كوباك) آولي بلبايدن
(۸۰) واوفادن (۱۱۰) چاقروم مسافه ده در.

بوعصرده وبوطرفده مشهور عالملردن اولان اميرخان آخوند ابن آبراي
نام كيمسه نك قبرى هم ايشمحم حاجي قبرى ايله كورشيدر. مذكور اميرخان
آخوند ايسه (۱۲۲۷) ده (۷۳) ياشنده وفات اولمشيدى. (كوباك)
قريه سندن كوچوب (تاوار) آوانك طوردي وضوكره كيرو (كوباك) قايتدى.
بونك ايسه عبد الرفيغ اسمنده اولان اوغلي، باشقردلر كافتونى اوله رق
(۴۳) ياشنده ايكن وقتنده آتاسيله بر ييلده وفات ايتدى. يازويه ماهر
اولان عبد الغنى اسمنده اولان ايكنچي اوغلي (تاوار) اولنده آخوند ايدى.
بوتلرك انسابلرى بوكونده « اميرخانوف » ديه شهرتلى اولوب دوورن صنفنه
داخل اولمشلردر. اميرخان آخوند ترجمه سى بويىرده استطراد يوللويانلدى.
ايشمحم حاجينك خاتونى فاطمه بنت عمر ايدى. (۷۳ نچي بيت گه مراجعت
اولنده).

بالا لرى: محمد لطيف، عبد اللطيف، عبد الجبار، عبد الجميل، ماهتاب
وغيرلر. بر قزى اميرخان آخوند اوغلي عبد الغنى آخوند نكاحنده،
وايكنچي قزى ماهتاب شاه قل (شاقول) فانييله سندن بر ذاته نكاحلنوب،
مليكه نام قزنى دنيايه كتوردى. مليكه ايسه كناز سليم كرى المقصودى يه تزويج
ايدلمشدر. محمد لطيف اسمنده اوغلي (كوباك) اولنده امام و آخوند اوله رق
وفات اولدى.

شاگردلرى: طاهر بن سبحان آلا دايى، عبد اللطيف بن سبحان القرچى،
حبيب الله بن عبد الوهاب الجقماعشى، تاج الدين بن عبد الرشيد الاپشتراكى،
طوا بيل بن صباق اليوگامشى، نور محمد بن ابراهيم القزاني وغيرلر.
ايشمحم حاضر تلىرى، ياش وقتنده او قور يازار بيلنلردن اولماي،

[۱] بو ايسه شمسيه ييل حسابه ده در. بوقسه قريه ايله يوز ياشى حدودنده اولور.

قریه لرده اولان عوام بالالری ایله برلکده وقتندە اش اشلب، ووقتندە راحت چیکوب کون اوزدر اولمش. برلرغه اولان ماهرلکی سنبندن هر تورلی مجلسله دعوت ایدلور، وانواع خلقلرک کیفلرنی کتور رایمش، آرزمانده اسکر بیکه اوینارغه اوکرنوب، برلامق ایله اوینامق کبی، امثالی آره سندە غبطه ایدلمکده اولان بو ایکی کمالتی جامع اولمش. کون تون اوین کولکوه، اسراف وسفاهت عالمیرنده یورمکده اولان بویکتک، کلهچک بر کونده شهرتلی بر عالم ووقارلی بر استاذ اولنه چغی خاطرلره کلاماش اولسه کرک. اوشبو حالنده دوام ایتدکی حالده تأهل ایلمش، ویکرمی ایکی یاشنده ایکن کونلرک برنده قریه دن غائب اولمش. بیاولب یوروب، اوشبو چقوب کتوندن حجازه واروب، حج ایلمش، سکر سنه سی قاهرده اولدیغی حالده آندن قالانلرنی سفردە وغیر شهرلرده کچرمکله، بیکرمی بیش سنه عمرنی اوزدروب (کوباک) قریه سینده قایتوب گلش. بو وقتندە یاشلری ده قرق یی حدودنک اولمش ایمش. فقط بودفعه سنک اسکر بیکه چی ایشمحمم دکل، بلکه عالم وفاضل اولان ایشمحمم حضرت اوله رق میدانە چقمشدر. قایتدیغندن صوک، ذکر ایتدکمز فاطمه نسام خاتوننی آلمغله تا آخر عمرینه قدر شونکله برابر عمر سورمشدر. بونک یاش وقتندە اولان حاللرنی ونه کبی فکرلرده اولندیغنی، خاتوننی وجهله اقرباسنی تاشلاب کیدوینه اصل باعث نه شی، اولدیغنی آکلامق، بیوک بر عبرت و علم تربیه قاعده لرینه کورم بیلنمه سی لازم بر درس ایسه ده نه چاره که بونلری بیلن کیمسه یه ملاقات نصیب اولنمادی. ذاتا بو کبی شیلره و علم روح مبحثلرینه اعتبار ایدن وکوکل ویرن بزلرده یوق عکمنده در. بیوک ذاتلرک کون کچرمه لرنی بیلیمک، وآنلرک عادت وطبیعتلرنی آکلامق، بالا وشا کردلری تربیه ایتیمک طوغروسنک برنجی ایشک ایسه ده، بزم خلقمز نظرندە اهمیتسز بر شیدر. ایشمحمم حضرتک بر سیاحت نامه سی اولدیغی روایت ایدلنسه ده، بو کونده جهان یوزنده اوانه چغی شبهه لیدر.

اورنبورغ ولایتندە اولان «آثار قدیمه جمعیتی» تارخیچنک (۱۹۰۲)نجی میلادیدە طبع اولنمش کتابندە مذکور اولدیغینه کوره ایمپراطوریتسه بکاترینه

يكنچى ، اوفام سنبىر ولايتلىرىنى اداره ايتەككە اولان كنيرال پاروتچىك
 بۇان ۋارفولومېچ يقوبى اوزرىنە (۱۷۸۲) دە اوكانىازوب ، اوفام ، تابول ،
 لايتلرنىڭ اولان سرحىلرە جامع شريفلىرى بىنا ئايدىركە بىيورمشىدى . اوشبو
 مەمۇرىيە اولان اوكانىاز ، (۱۷۸۳) دە (۲) نچى مايدە ، مەككە و لايتلرنى
 دارە ايدىن كنيرال پاروتچىك اكىم ايۋانىچ آپوختىن اوزرىنە تەكرار
 ايدىلدى . بىنا ئايدىر پاول ، طرۇيسكى ، وىرخورال ، ھم اورنبورغ ،
 شەرلەندە دورت عدد مسجىد بىنا ئايدىلدى . اورنبورغدە ، ميناۋنى دە اولان
 مسجىد بىنا ئايدىلدى . كچكەنە اوردانىڭ نورعلى خان كەمكى ياقىن
 اولدىغى ايچون ايدى . اوشبو مسجىد امامىنە يىلغە يوز ايللى صوم ،
 ايكنى مؤذن اولتوب ھەر بىرىنە يىلغە يكرمى صوم ، ايكنى بيش و قىلى اماملىك
 ھەر بىرىنە يىلغە آلتەش صوم ، مەرسىنە يىلغە آلتەش صوم ، وظيفە تەيىن
 ايدىلدى . اك الك مرتبە اولەرق ، كنيرال غوبىرناطور (۱۷۸۹) نچى
 بىل (۱۷) نچى سەنتەردە ، مەككە مسجىد مەمۇرىيە مەرسى اولماق اوزرە بىلماي
 اوياننىڭ (كوباك) اولنىڭ تەپتىر [۱] طائىفە سىدىن حاجى محمد زاھى اوغلى ؛
 امامت ايچون (دوماي) قريە سىنىڭ ابو يىزىد اوزارمان اوغلى ؛ مؤذنلىك
 ايچون سەيىد بىستە سىنىڭ عبد الرحمن عبد العزيز اوغلى ، تەيىن ايتىدى .
 اوشنىڭ واقى خەمەتلىرى ايچون كرك اولنەچق آدمەلرنى تەيىن ايتەك وظيفە سىنى
 حاجى محمد زاھى اوغلى تەبشردى . بوندىن صوك (۱۷۹۰) نچى تارىخدە
 مەككە جامع مەمۇرىيە مەرسىلىك ايچون بولكەمە اوياننىڭ (بىاولى) قريە سىنىڭ
 مەشھار طائىفە سىدىن مسلم مەمۇرىيە اوغلى تەيىن ايتىدى .
 بوندىن آڭلاشلىق يىغىنە كورە ، اورنبورغ شەرىئە اولان مەمۇرىيە بازارى
 مسجىد يىنە تەيىن اولنەمەسى (۱۲۰۳-۱۲۰۴) دە ، اوفام شەرىئە جەمىيەت
 شەرىئە آچىلماسىدىن بىر ايكنى آي مەمۇرىيە اولوب ، بىر سەنەدىن زىيادە خەمەت
 ايلەمەش اولسە كرك . روايتلەرە كورە بوندى تەيىن ايدىلەمەسى كەندىنىڭ
 رەجاسىنە بىنا دكل بىلكە جەبرىيە سورتىدە اولەمەش .
 اورنبورغ وقزان شەرلەندە ، بونلەرە تابع اولان مەمۇرىيە قريەلەردە علم

[۱] قزان شەرىيە روسىيە دولتە تابع اولدىغىدە ، (تەپتىر) دىيە مەشھور اولان خەلقلىرى . بونلەر بولكەمە
 سامار ، اورنبورغ ، اوفام ، ولايتلەردە ايكنى مىليوندىن زىيادە حساب ايدىلنور .

قرأت او قوت یغندن، حضورنده کوپ کیمسه لر تعلیم آلمشادر در. تجوید علمینه استاذ اولدیغی کبی داوشی فوق الحد گوزل، اداسی درست، یازوی نظیر سز بخش اولدیغندن بو مملکت اکابر ی حضورنده مرتبه سی بلندی اولمش. بوسایه ده کندینه هم دنیا مسخر اولدی، دییورلر، ثروتی بیوک اولدیغنده دنیا بایلغندن استفاده ایلمک ایچون کندی قریه سینه قایتوب قرار ایلمش، تکرمان و کارخانه لر تأسیس ایدرک، کوپ اورمان ویراری مالک اولمشدر. فقط ازول عمره ایرشدکنده، اشلر یولانچه کتمادکنن بر واورمانلری چیتاره کوچمش و ثروتی ده بتوب حالی تنزل ایلمشدر. حجازده بعض شیخلره انابت کتوروب تصوفده مأذون اولدی ایسه ده، مرید تربیه سیله اشتغال ایدرگه وقتی یتشمامش و یا که آکا رغبتی اولماشدر. روایتلره نظرا بو مملکنه اک الک کرش اولان «المرفقات شرح المشکات» نسخه سی بونک حجازدن کتورمش اولان نسخه سی ایلمش. آلتی جلد اوزره گوزل قلم ایله یازلان مزبور اثر، مفتی سلیم گری بن شاهین گری توکل طرفندن صاتون آلمغله (کیلم) اولند اولان اسلام مدرسه سی شاگردلری فائده آلور ایچون وقف ایدلمشدر. لکن (۱۳۱۴) ده (۲۲) ذوالحجه دوشنبه کون اولان یانغینده، یانوب تلف اولدیغی مرویدر. کنن یسنک استعمال ایلمش اولان فتاوی هدیه سی بو کونده اوفا شهرنده جمعیت شرعیه اشکافنده محفوظدر. مزبور کتابک آخرنده: «قد وقع الفراغ علی ید حبیب الله بن عبد الوهاب فی ولایة اوفا فی قریة (کوباک) فی مدرسة مولانا الحاج محمد مجاور الحرمین کتب لاجل هذا المولی حسنة لله وادام عزه وشرفه بالبر والتقوی فی شعبان ۱۰۲۵ سنة» دیه یازلمشدر. و بر جلدینک طرفنده ده کندی قلمیله: «۱۸۲۳ نجی ییل ۶ نجی ینوارده قضایه قالان نمازلرمی ینه دن قضا قیلورغه باشلادم بن فقیر الحاج محمد، گرچه مسفر یوردکمه قضا قیلمش ایسه ده» دیه یازلمشدر. اصل اسمی ایشهمحمد اولدیغی حالده، اکثر یازونده یالکنز محمد دیه یازلمش کورلری، بلکه بونک برر سببی ده واردر.

بجای طرفینه کندی و ایکچوز ایللی آلتچی (۱۲۵۶) بیل سوکنده مدینه
 نورده ارتحال ایتدی. بو کیمسه یی ثناء ایتدکنی شیخ زین الله الخالی
 علیه الله تعالی حضرتلرندن تکرار ایشتم. *ما انا و ما اهلنا و ما کلامنا و ما رفقنا و ما خلدنا*
۲۰۹ — دولت باقی بن علی الاصغر: سیبریانک معروف
 مالمرندن اولوب، بخارا شهرندن (تارا) بلده سینده قایتوب گلرکی وقت
 قار او تگال دن چقوب، سکر یاخود اون چاقروم گلرکنده وفات ایتمکله،
 بر صو قربنده دفن اولنمش و قبری معلوم ایمش. بو ایسه ایکچوز ایللی آلتی
 (۱۲۵۶) تار یغندن صوک ایدی، دیپورلر. اصلی اورنبورغ توابعنده
 ایمانقل آولندن اولوب، آنلی عسکر اوله رق خدمت ایتدکنده، بر
 سبب ایله بخارایه یوللانمش، واوراده کمال اجتهاد علم کسب ایدرک کلوب
 (تارا) قصبه سنده امام و مدرس اولمشدر. کوبی آزمی شو شهرده تعلیم
 ایله مشغول اولد یغند شهر رمضان روزه سی حقند و عمو مالایارک غره
 و محافلری حقند اولان شبهه لرنی آچه آلامادیغندن، تکرار بالقصد علم
 نجوم اوقور ایچون بخارایه یوللانمش. بو وقتده اورننده کنینک برادری
 نبض الله بن علی اصغر (تارا) ده قالمشدر. علوم عقلیه و نقلیه ده مهارت
 کسب ایتدکنی صوک تاشکن طریقی ایله قایتوب گلرکنده، یوقاریده
 دید کمز اورنده اجل موعودی ایرشمشدر. کتابلری و علم هیئته حاجتلی
 اسبابلری وار ثلرینه تسلیم اولنمشدر. «وسع کرسیه السموات
 والارض» دیه یازلمش توکرک بریز قورالی تارانک مشهور بایلرندن
 حاجی نصر الدین بن نیاز طرفندن صاتون آلنه رق (تابول) شهرنده
 اولان موزه خانه یه هدیه ایدلمشدر. بو کوند، موزه خانه ده کامل تربیه اوزرنده
 حفظ ایدلمکده و «بنی زیارت ایده چک بر مسلمان دنیایه هنوز کلمادیم؟»
 دیه سویلب طور مقده، دیپورلر. (تاشکن) ده اولان حیدر التاروی اوزرینه
 یازمش اولان بر مکنوبی اوشبورد: «حجسته صفات متعالی درجات والامقامی
 شفقت پناهی مرحمت دستگاهی برادر کرامی داملا حیدر دوست بجان پیوند مزه
 جواهر ادعیه لک اعلا سنی و یواقیت اثنیه لک اجلا سنی ارسال و اهدی

ایلد کمز بعد نده مسافر دعا کویلدن استفساره مائل اوله قالسه لر الحمد لله
والمنة بارچه یار ویولداش لر مز ایله صحت وعافیت مز، بعد الیوم الامر لله در
حضرت حق جل جلاله وعم نواله سرلری و بزلری حفظ حمایتنده جمیع آفاق
دنیویه و اخرویه دن عافیت ایلب خوش خرم ملک ایله دیرار میسر ایلیمه آمین!
بحرمة سید المرسلین. اما بعد از دعاء وسلام ضمیر منیر لرینه محفی اولمایه
اولکن اسد الله آغالربله یازمش خطم زده بو قشنی بوند اوتکاروب،
کله چک مکاریه چیلر ایله برابر الله تعالی بیورسه قایتورمز، دیه یازوب،
ایدک، ایمدی الله بیورسه تیزرک قایتورغه او یلانوب، مصلحت ایوب،
طوره مز، نصیب بولسه بوندن حجره مزی صاتوب، تاشکنده وارسه تی کرک،
شایت بو کر واندن قالوب، اوزمک آغا وانیلردن ایرته رک چقا طور غافلرکز
اولسه خوب بولور ایدی، بهر صورت بوندن تاشکنده واروب، طور سهق
ایدی، اکر سزله یتشه آلسهق سزله ایله قایتورغه اولور ایدی، یتشه
آلماز ایسه کینه موزدینه قاراب طور رمز، بخارانک هواسی کاشمادکنن نم
نه دنر، کل کمز دنبرلی طبیعت مز آغر اولوب، سعی تمام قیله آلامیمز،
اوزمز دیکانک ملا زین البشر دن صوک بر آزیوتال بولوبراق یوروبمز،
صوق اوتدی بولغای، حجره مزه خریدار لر وار اکر حاضر صاتار اولسهق،
یکرمی سکز هم آغان ای توقفسز چونکه مدرسه خوب یخشی، طالبی کوب،
حاضر بزدن اوزگه شول مدرسه ده حجره صاتلا طور غان کشی یوق، نجه خریدار
ایشوب، کلوب، کیتله لر آلامز، دیب، اما اوزمز زین البشر که صاقلاب،
طوروبمز، اوز کشیمزه بولسون، دیب، انشأ الله ملا زین البشر آلسه
ارزن قیمتی منظور ایماز، هر نه یه آلسه ویر رمز، اوزمک آغانمز اوزینه
معلوم، بزفکیدن اوزکه قولای حجره یوق، ملا علی دیکن کیمسه اوطوز
یاروم طلاغه حجره سنی صاتوب، ینه دن قایتوب آادی، صوک اوتوز ایکی
طلا ویردیلمز، اما ینه ویرمادی، وبلز جناب مرحمتکزه محفی اولمایه داملا
ابراهیم دن بش طلا زورلاب آلوب قالدم، اوزکره کتاب آلورغه نفحات،
کاشن توحید، رشحات، تذکیره، آلورغه اوزکن آیتوب ایگانسر، بر یخشی
معتبر تذکیره بار، جامع رموزدن بلاکه یازوی کوب اولسه کرک، اگرده بازارده
تابولسه خوب اولور ایدی، آغانغه کوره کتابک یخشیشی راست و خوش

خطاك اولسه ایدی، والابیكار. بزدك آدمار اوزمزه آلسهق، هر نچوك
اولسه ده اوله در، دیمز آلاي اولسه ده حاضر بر آزده اولسه آلمان کتابلرمز
بخشی غنه. كوب بخشی کتابلر وار قانی پول؟ . احیاء العلوم ك مطولنی
اوج طلاغه ویره لر. اكر قولای اوچراسه ایکی جامع قدر اولور. مستعمل،
اوقولنه طورغان کتابلر بر آز کوتارنکی. مکتوباتك کلیاتی بیک كرك
ایدی، حضرت امام ربانی نك. وینه صلوات مسعودی هم خوب کتاب هم
فقه هم تصوف ایکیمسنی شامل، قولای اوچراسه ایکی یاروم طلالرغه ویرسه لر
كرك. مکتوب سهل قیمتراك، اوج طلالرغه تابولسه، خواه اوزمزه آلورمز
ان شاء الله تعالی. وینه فقهك بخشی معتبر فتوی کتابلرندن آلونسه ایدی،
بونده مفتی استاذلرمزغه کوستروب، بهاسنی بیلوب.

بایلرمز ایشانغه مرید اولارقلری آکلانه در. الله تعالی توفیق ویرسون!
خدا گویلك گه کرشکانلری بیک بخشی اش. اما بو زمانده پیر مکمل بولوب،
نفس مدعاسندن بالکلیه کچوب فانی اولاننی تابمق تیزلکده آسان ایرماز.
ناقص اولسه اش خراب! . . . دست ناقص دست شیطان دینلمشدر.
عزیزلر حاضر بوند اغیلری هم معلوم آدملر. آدمی حرکات سکنا تنندن
آکلارغه ممکن. بوند اغیلری هم آوزلرنی آچوب بیک منتظر و مشتاق
اولوب طورلر بزلره کوب نذر و نیاز آلوب کلوبدر، ذیب.

اوزمزه مفتی اوغلی حجره سنده برکته خلیفه سنی کوردیم، نذر، نیاز
و شهرت طالبلری ایدکی ظاهر هویدا، باطنلرنی الله اعلم بالصواب.
آره لرند نه واقع اولاننی اوزلری بیلورلر آخر، آخر زمان، اول اوزمزدن
فتور کتکان بر موافق آدم یوق، براو براوگه مخالفی. اول اوزم نفس
بلا سیننه گرفتار، اوزکز عالم و داناسز عیبه بیورمیه سز کوب سوز اولدی.
الله تعالی فضل و کرمی ایله خالص و مخلص ایدوب نفس زندانندن نجات
ویرگای. اوزکزگه یاقین کوروب شوچه سویله دك، حاجیلرگه بزدن نقل
ایتماسه کز ایدی، اوزلری بیلسونلر، بزلری عیب قیلورلر. الداعی فقیر
حقیر دولتباقی بن اصغر المرهوم (۱۲۵۵) سنه (۲۸) نچی جمادی الاخری.

۲۱۰ — عبد النصیر بن ثابت بن صفر علی الاچکنی الالمنی

اصلی شادرین مضافاتند (تروسوک) اولدن ایدی. بو ذات کندیسی
چیلای مضافاتند (المن) قریه سنده دنیایه کلوب، طقسان بیش یاشلرینه
یتد کندی اکیوز ایلمی یدچی (۱۲۵۷) پیله صفر آینده ارتحال ایتدی.
استادی بوری مضافاتند (یاوگیلدی) قریه سنده عبد النصیر اسمند بر
ذات ایدی.

شاکردری: محمد ظریف بن عبد الجمیل و غیرار.

بالاری: عبد الکریم، نصر الدین، عبد الاحد، حسام الدین، در.

یازمش نسخه لری کوب اولوب، تمام مرتبه دستلنگان، حاجت یرلرینه
حاشیه لری یازلان ایکی جلد عنایه سی ایله ایکی جلد تفسیر قاضی بیضاوی
نسخه لری اوشبو کونده سلامت دیورلر. من کور عنایه نسخه سینک بر طرفینه
کندی قلمیله: «بونکله جمله یازمش کتابم اکیوز یکر می اوج جلد اولدی؛
یکرمی یاشمدن کتاب یازمیه باشلاشیم؛ حالا طقسان بیش یاشمه ایرشدم،
همیشه کوزلک قویمادم، چراغ یاندر وب یازدم حاضرند گرچه (شم) دیه
بر فرسه دنیایه چقدی ایسه ده، بر رکیچ یاندر راق شم آلمیسه ده آقچم یوق؛
ایمدی قارتایدم بلکه بوندن صوک یازمیه قوتم ده یتشمنار! . . .» دیه
یازدیغی مرویدر.

ملاحظه: چراغ یاندر وب اکیوز جلد کتاب یازان اجتهادلی بابالارک

بالاری اوشبو مدنیت عصرند، سبیریا یولنی صالوچی مهندس لر، بتون
دنیایی کتاب و علم ایله طولدران استاذلر اولمیه سی لازم کلور ایکن، نه
چاره آدم قیافتند وحشی حیوانلر اولدیلر قالدیلر. ایمدی بزارده همت
سوندی، اجتهادک اسمی اولسون قالمادی، عمرلر بر باد اولدی. بو
سوزم کندی قوم و قبیله م داخل اولان اورال اسلاملرینه عائددر. شونکچون
اوشبو سطرلر می او قودقلرند قزان توابعلرند و قزان شهرند اولان اسلاملر رنجید
خاطر اولماسونلر! . زیرا آنلر زمانه یه موافق ترقی ایتد کلرند بونده

داخل دگلار لر! آنلرده اولان آلتون کوزلکار، اینجو قالپاقلر، ککری زایاقلر، بهالی ساعتلر، ولوسپید هم داچهلر، حتی فرانسزلردن فرق اییلنه چک دگل دیورلر. بعض بر یاش بایلر و مودنی سقال صاحبلری حتی قافی شانتانلرده اولان حور عینلر طرفندن: «شول درجه ده مکمل آبرازاونی در که تئار اولور غه قرغانچ!»، مضموننده ثناء قیمت جهانہ مظهر اولورلر ایتمیش! . ایشته ترقی بویله اولور! . . . روسیه امتعه سنی ترکستانه، بخار و تاشکند ماللرانی روسیه یه کچروب قزل قوم صحرا سندن کروان یورتمیش آق بورکلی تیران کیسه لی قارت بابا لارک بالالاری بویله سرعت عجیبه ایله مد نیت کسب ایتد کیری البته شایان حیرت اولسه کرک! . . .

۲۱۱ — عبد الجلیل بن مکای بن قاپقون بن چاپقون .

اورنبورغ توابعنده (رادود) قریه سنده امام و اخوند اولوب یوز اون یاشنده ایکیوز ایملی یدنجی (۱۲۵۷) ییل شهر ربیع الاول (۹) نده (۱۸۴۱ نچی سنه ۲۰ نچی مای) شنبه کون وفات اولمشدر. اصلی سنبر ولایتند (یانف ویشچه) نام قریه دن ایری . نعمت شاه، عظیم شاه، اسمند اوغللری اولوب، بو کونده وفاتلدر. اصل اسمی عبدالکریم اولدیغی حالده (رادود) گلر کی صوکنده عبد الجلیل دیمکله تسمیه ایلدلمشدر. (مادی) . . .

۲۱۲ — حسن الدین بن بشیر التونتاری . اصل اسمی

آرسلان اولدیغی حالده حسن الدین دیمکله مشهور اولمشدر. بخارلارلن قایتدیغنده (یلانقلی) تمام اورنده ایکیوز ایملی یدی (۱۲۵۷) سنه ده وفات اولدی . دملکت مزده عقللو کیمسه ارمزک دیلارنده اولنان: «ارپی نقطه احمق میروذ» مقالی اک الک بو ذاترن صادر اولدیغی مرویدر . (مادی) . . . صالح بن نادر محمد الحنجندی، محسن بن بیکقل الشاشی، در . . . شا کردلری: فوارس بن عبد الجلیل التمرجانی، شاه احمد القاریلی

و غیر لر . بو کیمسه حقنده فاضل مرجانی : « دیندار ، صالح ، عالم ، یار و به
 ماهر ایدی ؛ لکن سینکل عقلی اوز اوزینی مدح ایدوچی و اوزینه حسن
 ظنلی ، ایبد شلر فی کیمستوچی ، یمان سوزلی ، بوزوق تقریرلی ، مناسبی
 اولسه اولماز سه ده درس وقتنده هر بیلک کنی سویله وچی و شوکا دخی غیبتلر
 قاتناشدر وچی ایدی ، خاتون آلمادی ، کنیزك طومادی ؛ آز اویقولا وچی
 کوب آغلا وچی ، سخی بر ذات ایدی ؛ بخارایه واران قزانلیلردن آنچق
 ابوالنصر عبد النصیر القورصاوی ، محسن بن بیکقل الشاشی ، عبد الله بن
 یحیی الجرطوشی ، بهاء الدین بن سبحان المرعانی ، عامر بن نصیب صاحبی اولوب
 آنلردن باشقه لری حاصلکن قایتیلر - دیبور ایدی « ایدمشدر بخارادن
 علی بن سین الله التونتاری یه یازمش اوزون بر مکتوبی منظورمز اولدی .

۲۱۳ — محمد شریف بن ابراهیم البیرکوی . اورکانج
 مملکتنده ویاکنا اورگنج شهرینه دورت چاقروم مسافه ده اولان (چکه) آدلو
 اورنده ایشانلق ایدوب ، اکیوز ایلی ییچی (۱۲۵۷) بیلکده وفات
 اولدی . (بعض بر کیمسه لر روایتنه کوره ۱۲۵۸ ده وفاتدر) . اصلی
 تیمتر طائفه سندن اولوب ، نه وقتنده در ، بخارایه سفر ایتدی . خلیفه
 نیاز قلی الترکمانی یه ملازمت ایلدی . بو مملکته قایتیغنده ، بوکلمه
 مضافاتنده (بیرکه) قریه سنده امام و مدرس اوله رق شاگردلر اوقوتدی
 و یاران تربیه ایلدی . شول عصرده (بیرکه) نک مشهور بایلرندن اولان
 اسحاق بن علی بن آبط (عید) بن حسین بن حسن بن طویگیلدی بن ایلتمر
 بن بیکنمر بن آق سید بن ایمین بن بای توکل بن الدرغش بن الکشی بی ،
 نام کیمسه نک شمس قمر نام قزنی نکاحلندی . نیچه مدتلر در طور دیغی صوک
 کندی اراده سینه مجبورامی ، ویا که شیخینک اشاره سینه کوره می ، بالالرنی
 (بیرکه) ده قالدروب (۱۸۱۵ - ۱۲۳۰) تاریخنده بخارایه شیخ ترکمانی
 حضورینه کندی و آندن ده یوقاریده مذکور اولان اورکانج ده (چکه) نام
 موضعه واروب مقام طوتدی . بونده قالان بالالری : ابونعیم ، تاج النساء ،
 مریم ، در .

ابو نعیم، فقر و مسکنت اوزره (بیرکه) ده ترکک ایدوب (۶۰) یاشنده
 (۱۲۹۸) ده جمادی الاولی آخرتک (۱۸۸۱) نچی بیل ۱۷ نچی آپریل) وفات
 اولدی. محمد علیم، محمد شریف، بی بی عزیزه، فاطمه، اسمنده بالالری
 فالدی. بوکونده محمد علیم وفات اولوب عقبی قالماشدر. محمد شریف
 هم وفات اولوب، عریفه نامنده یالکیز بر قزی فالدی. عزیزه (کرکشلی)
 قریه اسنده احمد نام کیسه و فاطمه ده (بیرکه) ده عبد العلی نام کیسه نکاحند
 ایدی. بونلر جمله سی عوام طائفه سینده منسوبلارد. ابونعیم اوزره هم عالم
 اولان آتاسندن علم بابنده قالان میراث، ابو هاشمندن اوزینک اوغلی
 ابو علی یه قالمش میراث مقدارنده ایدی. شویله ایسه ده کوکلی صاف
 بر ذات ایدی، دییورلر. آتاسی حرمتنده هر کیم قاشمش، اعتباری اولنور
 ونه ییره وارسه ده ایشکر آچیق طورر ایدی. والد محترم خانده سنده
 یاش ایکن وقتده تکرار کوردم فقط ایشتمکم سوزلر خاطرده یوقدر،
 فوق العاده اوزون بویلی، زور گوده لی اولوب، نه قدر بوگلوب
 اوطورسه ده مجلسده اولان اک زور آدملردن چیرک آرشین مقدارند آرتوب
 طورر ایدی. افراط مرتبه کچکنه آتی اولوب و بوکا مناسب هم کچکنه آربه سنی
 بیکوب یورر، آربه سینده اوطوردیغنده بتون آرباسنی اشغال ایدوب هیچ
 بر فضله اورون قالماز ایدی. باشنده طوی بورك اوستونده ساری طولادن
 چیکمان آیاغنده ده چیتک ایله چاباتا اولنور ایدی.
 تاج النساء (بیرکه) اماملرندن حاجی حضرت دیمکله معروف اولان محمد
 بن مولکای اوزره نکاح ایدلمشیدی. (۱۸۳۴) میلادیده (۲۹) دکا برده
 وفات اولدی. مذکور امام ایسه تقریبا طقسان بیش یاشلرند (۱۳۰۰)
 مدودنده (۱۸۸۳ میلادیده) وفات اولدی. قوه علمیه سی آرزو علمه محبتی ده
 ناقص اولدیغندن محمد شریف حضرتدن قالان عزیز کتابلری صاتوب
 برا کنده ایدوب بتوردی، دییورلر. بر (الحرز الثمین شرح الحصن الحصین)
 طرفینه بویله یازمشدر: «بیرکه اولنده اولگی مسجد جامع حضورنده امام
 ملا محمد مولکای اوغلی اوشبو کتابنی خاتونم بی بی مریم ایشان داملا
 محمد شریفی قزینک حضورنده و آنک رضالغی و وکالتی ایله اوج تنکه حق ایله
 ۳ نچی محله ده امام و ایشان داملا عبد العلی مخدوم ابن عبید الله حضرتلرینه

صلتكم وحقمى تمام آلام. ۱۷۸۴ نجى بيل ۱۹ نجى ماى. مسعود افندى،
بو كتابى محمد شريف حضرتك كندى قلميله يازلد يغبني ظن ايدى در.
تاج النساء دن محمد حافظ، محمد لطيف، ماهتاب، اسمند بالالارى اولوب، بو
كونده جمله سى وفاتلار هم عقبلرى واردر.

بي بي مريم، تاج النساء وفات اولديغى صوك (۱۲۵۰-۱۸۳۵) ده
يزنه سى امام محمد بن مولكاي اوزره نكاح ايدلى، محمد صادق، محمد ذاكر،
بي بي سیده، نامنده قزلارى قالمشور. محمد صادق ايله محمد ذاكر كنديلرى
سلامت واولادلىرى ده كوب، ديمورلر. محمد شريف حضرتك (بیركه) ده اولان
خلفلىرى اوشبو ايكنى كيمسه وآنلرك بالالارندن عبارت اينمش.
اوركانجه وارد يغبندى محمد شريف حضرت تاهل ايدوب، بالالارى اولديغى
مرويدر. هجرت ايتد كنده اورنینه كندى اصحابندن عبید الله بن ابراهيم نام
ذات قائم اولدى.

شاگردلىرى: عبد الجليل بن اوتاقل الاوتاگى، اسلامقل بن فولاد
السيراني، محمد وفا بن عبید البيگاشى، حسن بن زبير السكىلى، علاج الدين
التوكاينى، محمد كريم بن محمد امين البيركوى الايشتراكى، عبید الله بن
ابراهيم البيركوى، وغيرلر.

مکتوبلىرى: (۱) بسم الله الرحمن الرحيم من محمد شريف بن ابراهيم الى
باجا آخوند عبد السلام سلام عليكم اما بعد فقد وصل الى كتابك فرقع منى
موقع النصيحة فى الشفقة والادب متعك الله بالتقوى وجزاك بالنصيحة خيرا
واسئل الله تعالى التوفيق ولا حول ولا قوة الا بالله. فاما ما ذكرت لى
انك ثويت بين اظهر العجماء فاستغفر الله لما فرطنا ولكنا غير موطن النفوس
بل الامر انا طاعنون عن قريب انشأ الله تعالى وما ذكرت الاياب الينا ففى
الخبر المسند ان قلوب العباد بين اصبعين من اصابع الرحمن يقلب كينى
يشاء كرىش فى فلاة يقلبه الريح. وفى الاثر عرفت الله بنقض العزائم وفسخ
الهمم. وفى الحديث القس عدى تريد واريد ولا يكون الا ما اريد.
وقد رأيت فى المسانيد انه قال صلى الله عليه وسلم انا برىء من مسلم
مقيم بين ظهراى المشركين يتراأى ناراهما والله اعلم بصحته. فان لم يصح

والا فما ذاك باهون من الالقامة بين الفجرة والفسقة من اهل القبلة هذا .
 ربنا ارنا الحق حقا وارزقنا اتباعه وارنا الباطل باطلا وارزقنا اجتنابه سبحان ربك
 رب العزة عما يصفون وسلام على المرسلين والحمد لله رب العالمين .
 مسعود افندی خبرینه کوره اوشبو مکتوب محمد شریفی حضرت طرفندین
 (بیرکه) ده وقتنده ، اورنبورغ شهرنده امام واخوند اولان عبد السلام بن
 عبد الرحیم (عبد السلام مفتی) اوزرینه یازلمشدر . باجا دیه تعبیر ایتمه سی
 نه جهتنددر . غالباً تاریمو غانای عبد الرحمن بن طویم محمد کندیسی یا خود
 خاتونی ایله اسحاق بای آره سنده بررتوری قرابت نسبییه اولمالی .
 (۲) بسم الله الرحمن الرحيم . من محمد شریفی الی اخی وندی می وحبیبی
 داملا نعمت الله جزاکم الله واحسن عاقبتنا ووفقنا فیما ارتضا بلطفه ورحمته
 امین والسلام علیکم ورحمة الله وبرکاته . فقیر الحمد لله بو زمانه چه صحت
 یارمز دعاء خیرکزده یاز قیلله سز . ملا عبد الباقی حضرت هم سلامتدر .
 اوزمزک قریبمزده (ایق) صوی بوینده (یاپروق) دیککان آواغه
 امام اولدیلمر . حضرتکزی کوب صاغندق . داملا شرف الدین گه هم زیارت
 اقتضامز کوب ، الله تعالی اوزی میسر ایلسون . داملا شرف الدین گه کوب
 دعاء وسلامر می تذکیره ایلسه لرایدی . داملا دولتشاه کلوب کندیلر
 وسلامکزی هم سلامتککزی بیلوب خوشوقت اولدق . اوزمز اولگی کبی
 ملالر اوقودوب اوقات کچره مز ، بونک هم صفاسی آرز قالوبدر . اش
 یوقدن اش دیکان کبی . الله تعالی هر قایومزه ما هو الاصحاح فی الدنیا
 والدین فی نصیب ایلسه ایدی . زمانه نک آخری دیه کل عام ترذلون
 معلومکزددر . ثم السلام علیکم وعلى من لیدیکم من المعارف والاحباء .
 حضرت ایشان : — داملا شرف الدین همت ایتکندای ، همت ایروب
 یاران کلسه لر بولور ایدی بز اکنون قاری اولدق چقا آلامیز — دیه
 بیوررلر ایمش . شول کلمه شریفه لر فی عبد الباقی حضرتدن ایشدوب
 کوب منفعل وهتأثر اولوب طوره مز . الله تعالی مبارک خدمتلمر فی خیر ایله
 میسر ایلسه ایدی ، دعاده اوله سز . ملا بیکنمز آغاغه هم کوب دعاهمزددر .
 والسلام . یبارلیدی (۱۳) نچی شوال پنجشنبه کون (بیرکه) دن . استرلیباش
 شیخ حارث بن نعمت الله اولادی حضورنده اولان اصل نسخه سندن نقل

ابن لدی . مکتوب ایسه شیخ نعمت الله بن بیکنهمر الاسترلی یه یازلمشدر .
 غالباً بو مکتوب (۱۲۲۶-۱۸۱۱) ده یازلمش اولسه کرک . زیرا تقویملر
 بیانیته کوره بوسنه شوال باشی جمعه کوندر (ریاض المختار ۸ ص ۳-۹ ص ۳
 بیت ، التوفیقات الالهامیه ۵۱۵ بیت) عادی حسابلر ، هر وقت حساب
 علماسی تعیین ایدن کوندن بر کون صوک اولمه سی طبیعی اولدیغندن
 پنجشنبه کون ۱۳ نچی کون اولمه سی لازم کلور .
محمد شریف حضرت بالالرینک مکتوبلری : (۱) « محمد نامعود
 و درود نامعود اداسندن کین عبد الله نبی الله اوغلینه غیر فاتحه مز بعدند
 بزه گلن مکتوب بویچه اوزمز بیلن قدر تفصیلاً اعلام ایدرز . معلوم اوله که
 آتامز علیه الرحمة (بیرکه) اولنده اسحاق بای دیکن کیمسه نک قزنی
 آلوب برنجه وقت مذکور بای مدرسه سنده مدرسلک ایدوب یوردکنده
 اهللری دنیا دن اوتمش . مذکور اسحاق بای ایسه ایکنچن قزنی ویرمک
 اولدیغنده آتامز علیه الرحمة قبول ایتمای همه کتاب ، مال و اشیا لری بر
 اوغل و قزینه تاشلاب تنها اوزلری بخارای شریفه کلمشدر . برنجه بیلملر
 تحصیل علم و ختم سلوک ایتدکندن صوک شهر خوارزمه کلوب اورکنج توابعند
 بر مسجد امام اولمش و شول محله دن تاهل ایلامش . مذکور جایده اوطوز
 سنه دن گوبرک مدت تعلیم علوم دینییه ایدوب الله قلی خان زماننده یا ایتها
 النفس المطمئنة ارجعی خطاب مستطابی ایله جوارحقه واصل اولمش . وقت
 وفاتنده اوچ اوغل و بر قز ، اهلیه لری ایله بعض حاجت اصلیه اولان ماللری
 قالمش . آتامز جنت مکانک محتضر حالده بعض خلیفه لری - نوغای
 یورتنده قالان اوغل و قزلر کزه ترکه دن فرسه یبارلورمی ؟ - دید کلرند
 - یو یرده اولان فرسه دن ایکی حصه زیاده مال و اشیا آئنده اولان اوغل
 و قزلر مه قاراب قالدی - دیه جواب ویرمش . لیکن شویله اولسه ده آتامز
 علیه الرحمة اورنلرنده بلش اولوب قالان خلیفه لری تقسیم شرکه ایدوب ،
 نوغای یورتنده قالان بر اوغل و بر قز حصه سی یتمش بیشن طلاق آیروب
 سوداگرلر ایله یباروب ، آئنده قالان اشیا لردن سزک حصه کزی آلاروب
 ویریم ، ادیب هم شویله ایلمشدر . اول حینیه بیز فقیر هم صغیر حکمنده
 اولمش ایمش . آتامز جنت مکان اوتدکندن (۵۶) سنه اولدی . مذکور

اوغل وقزدن قالانی الآن بنفقیر طور رمن. برنچه وقت تقبیر الهی ایلله غربتلك
كوروب الحمد لله والمنة آتامز علیه الرحمة دعا لری برکاتند، جوار لر نده
خشنودلق ایلله اهل اسلام مقنده دعاء خیر ده طور رمن، محفی اولمیه بو خط
یتدکنده اوزكك کم ایدککزی هم بوسوزلری کمن ایشتن ککزی مکتوب
ایلله بیلدر مککزی رجا ایدمز .

بو مکتوبی اصل نسخه سندن مسعود افندی نقل ایدوب یبارمشیدی .
ذیلنده « بو مکتوبده نه کاتب اسمی ونه تاریخ معلوم دگل، فقط قلمی بخششی
درسم خطی ده درست » دیمشدر. ظن عاجزانهمزه کوره، مکتوب محمد شریفک
کندی اوغلی اولان محمد ذاکر افندی طرفندن یازلمشدر. والله اعلم.

(۲) « بسم الرحمن الرحيم . الحمد لله الصمد القدير والصلاة والسلام
على رسوله البشير النذير وعلى آله واصحابه . بعد فضائله اب کمالات
اکتساب اولان محمد صادق برادر مزه دعاء بلا نهاییه لر مزن کین معلوم قیلهمز
آتامز جنت مکاندن اوچ اوغل و بر قز قالدی . اوغللارک اسملری :
محمد باقر و بن محمد ذاکر، دولت جان، قز قارنداشمز بی بی زینب، در .
آغامز محمد باقر حضرت جنت مکاندن نفیسه، پادشاه، اسمنده ایکی قز
قالدی . نفیسه دن بر اوغل و بر قز وار حیاتده لر . بی بی زینب دن الله یار،
حسن، سید خان، اسمنده اوغللار، بی بی زرنب، بی بی مریم، اسمنده قزلر
وار . الله یاردن باشقه لری حیاتده لر . الله یاردن هم اوچ اوغل قالدی .
و بن محمد ذاکر دن محمد سعید، محمد صالح، محمد عزیز، اسمنده
اوغللرمز و ایکی قزمز وار . اوغللرمز محمد سعید دن عبد الرحمن، عید محمد، ابراهیم
اسمندا اوچ اوغل آقتوقلرمز (?) و ایکی قز آقتوقلرمز وار . محمد صالح اوغللرمز دن
محمد رحیم، عبد الرحیم اسمنده آقتوقلرمز وار . محمد عزیز اوغللرمزک ایکی
اوغلی وار ایدی الله تعالی رحمتنه واصل اولدی لر، عوضنی الله ویرسه ایدی .
انیمز دولت جان اون ییدی یاشنده دنیا دن سفر قیلدی . آندن بر
حمل قالوب آی کون تمام اولدیغنده بر اوغل وجوده کلدی . سو نمزمز دن
آدن آتامز آدی اولان محمد شریف قوبدیق . مذکور محمد شریف بخاراغه
یبارک انمز بعدنده علم قالنی تمام ایدوب خدمتلمزمده اولور ایدی، او طوز
اوچ یاشندک وقتندک دنیا دن کندی و او یلاه ! . مذکور محمد شریف دن محمد امین،

حبیب اللہ، اسمندہ ایکی اوغل قالدی. محمد امین آتاسی روشندہ تحصیل
 قیلوب یورر ایدی، رضانہ ایکی کون قالدیغندہ یکر می اوچ یاشندہ
 آتاسینہ قاوشدی. آنلر حقندہ فلک کج اولدی. بیت:
 بی وفالقی ای فلک ماهیت اولمشدر سکا * سیرتی نامهربانی صنعت اوامشدر سکا
 و بزار برنجه مدتار فقیر لکرمز ایلہ و بو کون قار یلقلمز ایلہ بوقار ایرنی...
 یوررمز الہی تعالیٰ آخرارمزی خیرلی قیلسون. ایمان ایلہ سلامت دنیا دن
 وارغای ایدی دیہ دعا ایرہ کورک! الہی جمیع مؤمن قللارک ایمانلرنی
 ہمراہ قیل! آمین بحرمۃ النبی و آلہ اجمعین. راقم هذا المکتوب محمد عزیز
 بن محمد ذا کر الاورگانجی کنبہ من قم ابی امتثالاً للامر فی شهر رمضان
 المبارک ۱۳۱۷ سنہ من ہجرة النبی و آلہ وسلم. بعد وصول المکتوب
 ادعولنا ان يعطى الله لی ولدا ذکرا صالحا.

بو کیمسہ حقندہ بزہ مخصوص اولان مکتوبلر: (۱) « محمد شریف
 حضرتک ابراہیم بن یوقاری بابا لرینک اسملری پورادہ معلوم دکل. قوم
 قبیلہ سی نہ یردن ایدکی ہم بیلنمادی. محمد بن مولکای دن - ابراہیمک
 آتاسی نہ اسملی؟ - دیہ صور و چیلرہ - آنک آتاسی سزہ کرک دگل صورمہ کز! -
 دیہ جواب و یردکندن استدلال ایدرک، یوقسہ اهل اسلام دن دکل می ایمش
 دیہ وہم ایدن ذاتلر وار. کند یسی یازمش نسخہلر جملہ سندن بر ثبات -
 العاجزین کتابی بو کوندہ ہم (کوکر چن) قریہ سندہ میرزا زاهد بن محمد لطیف
 بن محمد بن مولکای قولندہ سلامت ایمش. کور میہ سعی ایندم ایسہ دہ عبث
 اولدی. زیرا میرزا زاهد بزم بویلہ تفتیشلرمزک نیچون ایدکنی کما هو
 حقہ بیلہ ایمش! بناء علیہ ابدًا کوسترچک دکل ایمش!... مسعود بن
 عبد العلّی بن عبید اللہ البیرکوی عنچی ینوار ۱۹۰۴ عنچی ییل.»

(۲) محب عزیزم! بو سنہ دہ لغرض ما اورگنج و بخارا طرفلرندن
 طولاشوب کلدیم. رمیہ من غیر رام مضبوطیچہ قوناق اوم مهمان خانہم اورگنجہ
 مشہور ذا کر ایشان خانقاہی اولدی. اورادہ مذکور ذا کر ایشان و آنک
 والدی محمد شریف ایشان مرحوملرہ دائر بر آوچ معلومات اخذ ایلدم.
 مذکور معلوماتی سزارہ اتحاف ایتہ کلہ آثار - کزدہ بر زاویہ سنی اشغال
 ایندرمک مرا ممد. شاید برقاج کیمسہ مستفید اولہ لڑ. احتمال کہ بوکا دائر

دہا واسع معلومات وارد، لیکن اوراسی بڑہ معلوم دگل، بویله خصوصہ
 ہر کسک دعاوننہ حاجت مس ایتمک عادت مستمرہ اولہ کلک کنن فقیر ہم
 طرف نقیضنی ملاحظہ ایدوب تحریرہ جسارت ایلدک »
 « محمد شریفی ایشان ابن ابراهیم البیکچوری البیرکوی الاورگنجی
 تولدی ایق بویندک مشہور (بیرک) قریہ سندہ اولمشدر، آتا طرفندن مشہور
 بیکچوراخانہ منسوب ایمش، اور نبورغلی میر صالح بیکچورین ہم بیرکہ دن
 اولوب اول دخی مذکور بیکچوراخانہ منسوب، پنم ہم بابالرم بیکچوراخان
 اولادندن ایدنی بیلک کلرندہ ہم نسب ایمشز دیہ غایت ممنون اولمشدر
 ایدی »
 « محمد شریفی ایشانک تحصیل نہ یردہ اولدیغی معلوم دکل، صوکوہ
 بخاریہ عزیمت ایدوب ترکمانی خلیفہ نیاز قلی علیہ الرحمۃ صحبتندہ
 تحصیل کمال باطنیہ ایتمشدر، علم ظاہرہ اولان استاذلری بخارادہ کیملر
 ایدکی بیلنمادی، ترکمانی ایشاندن مجاز اولدیغندہ ایشانک اشارہ سیلہ می
 یاخواد کندی رأییلہ می اورگنج طرفینہ واردش واورکنجک غربندہ بش آلتی
 چاقروم مسافہ دہ (شکہ) نام محلہ برکچک مسجدہ امام اولمشدر، نچہ مدت
 حالنی ستر ایدرسہ دہ (ہیہات تکتم المشاعل فی الظلام) مضموننچہ بالآخری
 حالی معلوم اولمش ونچہ ذاتلر، حضورندہ انابت ایتمک، مشرف اولمشدر
 شہرتی دہ منتشر اولمشدر، بر قاج مدت صوکوہ سندہ مسجد مذکورک بر مقدار
 دہا غربندہ (خان کولی) دیمکک شہرت شعار حسین برکول یاقہ سندہ بش طناب
 (بہرطنابی یارم دیستندہ دن زیادہ در) یرصاتون آلوب شمدیکی خانقاہ یونی
 تأسیس ایلمش، حضورندہ چوق ذاتلر مستفیذ اولمشدر، (۱۲۵۸) تار یخندہ
 وفات اولوب، تأسیس ایتدکی خانقاہک شمالندہ مدفون اولمشدر، کندیس
 بزم نسبمن بیکچوراخانہ منتهی اولور، بیکچوراخان ایسہ صالحلردن بر ذات
 اولمش، دیہ سویلر ایمش، فقط حقیقلری ابراهیمدن یوقاروسنی بیلیمپورلر،
 زیرا آنالری، ایشان وفاتندہ یاشلر ایمش »
 « محمد شریفی ایشان وفاتندہ اوغلی محمد ذاکر اونبر یاشندہ قالمش
 والدہ سی اورگنجیہ در، بلاغتہ ایرشوب تحصیل عالم ظاہر ایتدکنن صوک
 والرینک بیوک خلیفہ سی بحیرہ اورالہ (آرال) قریب سیر ایلہ آمو دریا

بیننده قراقوم دینلن برده قاره قالپاق قبيله ستن قطلوغ خواجه ايشانلن
اخذ طریقت ایدوب مجاز اولمش ووالدندن دهات زیاده مشهور اولمش
شیخی قطلوغ خواجه ايشانك دورت عدد اولادی کینه بو محمد ذاکر ايشانلن
مرخص اولمشلر. «بیا ایشان چلبا ایشان با ایشان شریف ایشان»

«محمد شریف ایشان ایلله استرلیباش شیخ نعمت الله معاصر و حین تحصیل
شریک اولار قلرندن آره لرند کوب مکتبه و مخابره لر اولمشلر. بو مناسبتله
مبئی استرلیباش حبیب الله، عبد المجید محمد و ملر و عبد الرحیم افندی و سائر
پك چوق افاضل محمد ذاکر ايشانلن اخذ طریقت ایتمه شلردر.»

«محمد ذاکر ایشان دخی بر چوق بر صاتون آلوب ایسکی برلرینه
ضم ایتمه کله توسیع ادلاک و تکثیر مد ار تعیش ایتدکی کبی مسجدنی کیر پچن
بناء ایلمش و اوتوز مد ار حجره فی مشتمل مدرسه و مهمان خانه و جوده کتور مشدر.
مدرسه و طلبه لرك، مهمان هم درویشلرك مزار فلری ایشان طرفندن
ویرلمکده در.»

«کندیسی خان و سائر مأمورلردن هیچ بر شی قبول ایتمه مشدر. ظاهرا
قبول ایدلر اولور ایسه ده فقیر و شاگردلره تقسیم ایدر اولمشلر. ایشنه
بوموال اوزره عمر کچردکندن صوکره ایتمش اوچ یاشنده (۱۳۲۰) تاریخ
جمادی الاولی (۱۰) نچی چهارشنبه کون ار جعی امرینه اجابت ایدوب،
ایکنچی پنجشنبه کون بعد الظهر جمعیت عظیمه ایلله جنازه سی اداء ایدلمش
ووالدینك آرقه طرفینه دفن اولمشلر. خان و کافه امراء و علماء جنازه
و دفننه حاضر اولمشلر. مولی غریقی بحر رحمت ایلسون! اوچ اوغلی
وایکی قزی قالمشلر.»

«بیوک محمد و می داملا سعید جان، نسبت علمیه سی غالب اولوب طریقتله
اشتغالی آزد. ایکنچی محمد و می صالح جان ایشان قرقدن متجاوزدر. حلیه
علم و اخلاق حمیده ایلله متصنی اولدیغی کبی طریقتده هم سعی بلیغ ایتمه کله
کمالاته واصل اولمش، ایشان ایسه کندی حیاتنده اجازت ویرمه کله
مریدلر فی مرقومه تفویض ایلمشلر. حالا جانشینی و دائره مذکورہ نك
مدیریدر. خوش آواز و عامه نك مبتلی اولدیغی درج عالمتنده حذف حرکات
وتاء تانیث استثناء طوتلدیغی حالدده گوزل قرأتی وارد. امامتی کندیسی

اداء ايد ييور. اوچونچى مخدومى عزيزجان افندى غايت ذكى قابليتلى بىر
 داند ر. تحصيل علم ظاهر ايتمش تدريسله هم اشتغال ايد ييور. بوكونده
 اوطوز بىر ياشنده در. قزلرينك بىرى اورگنچده بىرينه ويرلەش وديكرى
 دها ويرلەمشدر. بونلرك كافه سينك والده لرى نوغاي قزيدر، اسمى
 فاطمەدن چقىدى .

« محمد شريفى ايشانك مانغيت قلعه سينه قريپ (باصو) نام محله توطن
 ايدىن دخى بىر ولدان اسمندە خليفه سى اولمش ايمش . اصل وطنى ظنمه
 كوره استرلى طرفندن اولمەلى . كنديسى بو يردە قرار ايدر كه نيت ايتدىكى
 صوك زوجيله اون آلتى ياشنده اولان احمد نام اوغلنى كندى حضورينه
 جلب ايلمشدر . منكور احمد ايسه كندى وفاتى صوكندە شېخلك ايدوب
 خيلى مشهور اوله رق بوندىن ايكي سنه مقدم وفات ايتمشدر . محمد صادق
 اسمندە براوغللى واردر، كوردى ايشانلغى يوق اما علمى ضررسز . صالح جان
 مخدوم ايله عزيزجان مخدوم منكور احمد ايشان كريمه لريد . محمد مراد المكى
 (۱۳۲۱ - ۱۹۰۳) فى ۲ شهر رمضان و ۹ نويابر (حاجطرخان) شهرندن . »

محمد شريف حضرتك آثاري : (۱) يستونمازى حقندە . ديباجه سى
 بويله در: « سنج فى الفكر الفاتر بعون الله الفاطر فى اختيار الفتوى على
 وجوب العشاء فى البلاد التى لا يتحقق فيها السبب الجعلى بان لا يطالع فيها
 الفجر قبل غيوبة الشفق »

(۲) دخى يستو حقندە . ديباجه سى : « باسمائى العلمى والصلاة على محمد
 وآله كما يلىق ويجرى اما بعد فهذه مجموعة لتحقيق ما اشتهر خلافه من الاقتصار
 على بعض الفرائض الخمس فى اقصر الليالى فعرفان الحق بالاسناد لال من
 حضال الركبان واهل الاتقان واما التقليد لما شاع فى البلدان »
 بورساله نك براورنده : « وبالجملة ان العمل بالنصوص واجب والاتباع بها
 لازم وان صدر الفتوى على خلافه ويحسن الظن فى حقه بانه لم يبلغه ولو بلغه
 اما افنى فكيف اذا لم يصدر وام يعلم . ولا ينبغي ان يتجزء على الفتوى بظاهر
 قولهم فان امامنا قال لا يحل لا حر ان يفتى بقولنا ما لم يعلم من اين قلنا . . . »
 ديمشدر .

(۳) چالمة قويىرغى حقنك . ديباجه سى : « بسم الله الرحمن الرحيم والصلاة

على محمد الرؤف الرحيم وعلى آله واصحابه الداعين الى الصراط المستقيم
والسنة القويم . اما بعد فهذه محررة لتحقيق ما شاع بين العوام والخواص في
البلاد البلغارية والبخارية والحوارزمية والتركستانية والهندية والفقهاء
والصوفية « . بو رساله سنى چالما قويرغنى هر وقت آصلندروب
يورركه تيوش دييانلره قارشو يازه در [۱] .

(۴) خاتونلارك طويلره ، ضيافتلره يورمكلرى درست اولوب اولماديغي
حقنده . ديباجه سى : « ولا حول ولا قوة الا بالله العلى العظيم وعن تميم
الدارى ان النبى صلى الله عليه وسلم قال الدين النصيحة ثلثا قلنا لمن قال
لله وليكتابه ولسوله ولائمة المسلمين وعامتهم رواه مسلم فنقول
بو رساله هر نه قدر كتبخانه مده وار ايسه ده بوكونه قدر مطالعه ايده آلامدم .
نه ايسه (تحرير المرأة) (المرأة الجديدة) كتابلرى مضموننده يازلاماديغي
معلومدر .

محمد شريف حضرتلارنى عالم ، فاضل ، تقوى ، عقللى ، علوم عربيه سى
ضررسز ، تقريرى آچيق ، كتاب وسنت علملرندن خبردار ، ابو النصر مشربند
برذات ايدى ، فقط تقوالغى غلبه ايتد كندن خلقدن عزلت اختيار ايتدى ،
بايلرك سفاقت وعالم قيافتنده اولان ذاتلرك جزا فلرينه رضا اولمادى وشول
سببدن ترك ديار ايلدى ، يوقسه اگرده وطننده طوروب نشر علم ايتمش
اوله ايدى ، كندى ملتى ايچون ورسول اكرم طريقى ايچون دها زياده
دها فائده لى خدمت ايلمش اولوردى ، ديمورلر .

بخارادن تحصيل ايدوب كلمش كيه سه لارى كورد كيله عبث قايتدمشسز ،
ديمور ايمش . هر نه ايسه بو مملكتنده اولان اسلاملردن نفرت ايتدى
اشكارادر . بونك ايسه بلكه بزه معلوم دكل سببلرى ده اوله بيلور .
حبيب الله بن شيخ حارث الاسترلى كندينك شيخندن نقل ايله محمد شريف
حضرتلرينك : « هر نه قدر شيخلر من عمل ايتماديلر ايسه ده تشهد وقتنده
اشارت ايلمك سنت ايد كنده شبهه مز يوق ، بونى انكار ايلمك ايسه بيوك
جر جزاف وبونجه آثار شريفلره التفاتسزلف اولور » ديه سويلادكنى تكرار

[۱] قال النووى يجوز لبس العمامة بارسال طرفها وبغير ارساله ولا كراهة فى واحد منهما ولم يصح فى
النهى عن ترك ارساله شىء . نيل الاوطار . ج ۱ ص ۴۰۵ .

یشتدم . فقط بونکله عمل اینتمک کند یسنه میسر اولدی می یوقمی ؟ معلوماتمز
ولمادی . شاید عمل ایلمش اولور . زیرا سنت ایدکنی اعتقاد ایدن بر
مسه ضعیفی بهانه لر ایله قصدا ترک ایتماز .

۲۱۴ — عبدالحلیم بن زین العابدین . (۱۲۳۱) نجی

منه حدودنده (شاگلچی) ده و آندن صوک (مورطش باش) اولنده امام
اولوب ، ایکیوز ایلملی سکننجی (۱۲۵۸) ییل رجبنده وفات اولدی . عقبی
منقرضدر . مینزله مضافاتنده اولان مدرسلرک مشهورلرندن ایدی .

استاذلری : عبد السلام بن حسن القاریلی ، عبد الرحمن بن محمد شریف
الکرمانی ، محمد رحیم بن یوسف آلاشطی ، ابو النصر عبد النصیر بن
براهیم القورصاوی ، در .

شاگردلری : محمد کریم بن اسحاق المحتایی ، عبد الرحیم بن صالح
القارانی ، عبد الرقیب بن اسماعیل القداشی و باشقه لر . کوبرک درسی
لاجامی ایله تلخیص کتابلارندن اولدیغی مرویدر . شاگردلری آراسنده عالم
اعتبارلی ذاتلر ظهور ایتدکندن درسی ده فائده لی اولدیغی آکلاشلنور .
سلطانیک آخوند ابن صاغندق خبرینه کوره ، آناسینک آتاسی اولان محمد رحیم
بن یوسف آلاشطی مدرسه سنک اوقوب طوردیغی وقتنک ابو النصر القورصاوینی
کوروب ، علم و فضلنه واقف اولدیغی ایله هیچ بر اذن آلمای و صورمای
ابو النصر حضورینه کتمشدر . روایتلره کوره مکتبده اولان شاگردلری
آره سنده آنلرک برشی مثالنده یورر و هیچ تکلی فلانی اولماز ایمش . حتی
ویقوسی کلکی وقتلرنده بعضیلرینک یانلرینه واروب : « ایبدش ! اورنگا
باطوب طوریمچی ! » دییور ایمش . اوستونده آق طولا چیکمان ، باشنک
عادت کییوردن چالمه اولوب ، کورشی اوللره کوب وقتده چاباتا کیوب
بیوا یورر ایمش . حالبوکه شاگردلری بوندن استفاده ایلمش علملری
سایه سنده بخش آتلر و بخش آربه لرده یوررلر ، کوزل یورتلرده طوررلر ،
و تکلفلی کیوملر کیارلر ایدی ، دییورلر : مدرسه سنده وفات اولان

بر شاگردینك آتاسی (مورطش باش) آولندن اوتوب باردیغند قبرلگینه
 كروب قرآن شریف اوقوب كتمش بونی ایشندکنده: «اوغلینه اولندن
 اوقوسه ده وارر ایدی، بو قریه كه كلدی صوك بنم ایله كور شر كه كرك
 ایدی» دیمشدر. درس ویروب اوطوردیغی بر وقت، بر مسافر كروب
 كورشوب، یكرمی تین صدقه ویروب چقوب كندکنده، آقچه نی قولینه
 طوتوب، شاگردلره كوستررك: «شوشی نرسه ده بنم هیچ محبتم یوق،
 توپراق ایله ايكیسی برابر!» دیدکینه قارشو بر شاگردی: «او ایله ایسه
 حضرت آنی بزلره ویر!..» دیه مقابله ایتدکنده: «اوزمه كرك، آندن
 باشقه جای ویرمایلر!..» دیمش. یغموره بیک محتاج بر وقتده یاقین
 قریه (قارامالی) اولینه ییاولب وارمش، واروب كركی ایله ییلی و ملایم
 یغمور یاووب، بتون دنیای یاشاردوب، ایگنلره جان كركزوب كتمش.
 هر كیم الله تعالی حضرتینه شكرلر آیتوب سونمشلر. محله نك امامی اولان
 اشرف بن سیفی الدین (بنم عم اوله در) بونك كرمش خانه سیننه واروب
 كورشمش و: «مبارك كلدكز حضرت! الله تعالی بزلره یغمور ویردی،
 بلكه سزك بركاتكزده در، دیه شادلنه مز!..» دیمش. بوكا قارشو:
 «سز او ایله می ظن ایده سز!.. بزم (مورطشلیلر) ایسه، الله تعالی بزلره
 حلیم قارت شوملغندن یغموری منع ایدوب طورمش ایمش، ظن ایدرلر
 دیه كوكلمه كلكمده در!..» دیمشدر. بوسوزی كوكلینك صاف والله
 تعالی دن حیا ایدوچی بر كیمسه اولدیغینه دلیل اولور. «سزك فاتحه كزده
 بویله اولدی، وسز دعا ایدرسه كز شویله اولور!..» دیه اوزلكرندن
 سویلب حكم ایدنلره قارشو، ییلمایوب كولوب، و غایت کیفی كلوب
 راحتلوب اوطور وچیلر ایله دنیا طولمشد. اللهم احفظنا. آتاسی
 زین العابدین هم مشهور عالمردن اولدیغی حالده توز و دگوت سوداسی
 ایله بازارلرده یورر اولمشد. (۱۲۲۵) تاریخنده وفات اولدیغی مرویدر.

۲۱۵ — امین بن دمین بن محمد قل بن بیمت بن اجی
 او یاغنده (طنای) اولنده امام اولوب، اکیوز ایملی سکزنجی (۱۲۵۸)

پیلده وفات اولدی . اوغللری : محمد شاه ، مصطفی ، حیدر ، در . جمعیت شرعیه ده اعضاء اولوب طورمشیدی . (۱۸۲۶) نچی سنه میلادیه یصالمش فورمولونده ، یاشی (۴۴) ده یازلمشدر . محمدجان مفتی وفات اولدیغنده ، مفتی منصبی شغللندر وب طورمشیدی . عبد السلام مفتی کلککنده ، آنک صور اوینه کوره ، صایلا و قرعه دن باشقه دخی اورننک قالمشدر . خدمت مدتی تمام اولدیغنده ، قزان شهرنده بار و دیه محله سی ، اماملق ایچون انتخاب ایتمشلر ایسه ده ، مفتی عبد السلام بن عبد الرحیم ک مانع اولمه سی سببندن ، بونیتی ناتمام قالمشدر . (ایساک) قریه سنده احمد بن بختیار نام امامک حسنی نام قزنی نکاح ایدوب ، حبیب الله بن رحمانقل و عبد الجبار قاضی ابن مستقیم ایله باجا ایدی . ظریف ، زکی ، روسچہ و روسیه نظاملرنی بیلمکده امثالندن اوستون اولدیغی مرویدر .

۲۱۶ — هبت الله بن دین محمد بن بیک محمد . مالار

مضافاتنده (صلاوچ) قریه سنده امام و مدرس اولوب ، یتیمش اوچ یاشنده ، ایکینوز ایملی سکرنچی (۱۲۵۸) پیلده وفات اولدی . اصلی بوکلمه مضافاتند (دینس) قریه سنندر . بخارایه واروب تحصیل ایلمش ، وکابل شهرینه واروب ، شیخ فیضخان بن خضرخانندن تصوف آلوب ، بو دیاره کلککنده تصوف ایله هم اشتغال ایلمشیدی . استاذلری : محمد رحیم بن یوسف الاشطی ، عبد الخالق بن اعظم التنکی ، وغیرلر . شاگردلری : نعمان القرغانی ، احمد بن نعمت الله التاوزاری ، وغیرلر . بالالری : عبید الله ، مفتاح الدین ، منهاج الدین ، صاحب جمال ، فاطمه ، خریجه ، ساره ، در . عبید الله ، آتاسی حضورنده تحصیل ایدوب ، (صاصنه) قریه سینده امام اوله رق بر مقدار طوروب وفات اولدی . عالم و تقوی بر ذات ایدی ، فقط عمری قسقه اولدی ، دیه تأسفی ایده لر . مفتاح الدین ، آتاسی وفاتنده آنک اورنینه امام اولمش ایسه ده ، آلتی ییل طور دیغنده وفات اولدی . صاحب جمال ، تاوزار امامی نعمت الله نکاحند ؛ و ساره ده بلبای مضافاتنده (قرغان) قریه سینک نعمان اسملو امام نکاحنده وفات اولمشلردر [۱] .

[۱] اوشبو ترجمه ، سلیمان افندی الصاصنه وی و عبدالحق افندی الصاصنه وی مکتوبلرندن استخراج ایدلدی .

بر مکتوبی اوشبودر: «بسم الله الرحمن الرحيم نحمده ونتوكل عليه ونصلي على نبيه وعلى آله وصحبه. سعادت آثار وشریعت شعار ملا احمد باي لازال بالفضل والسعادة مع الاهل والاولاد. بعد بیسته عاماسی آره سنده اولان مناظرده کتب معتبره دن استفاده ایدوب بعض عبارات مستفاده نك اوزنی وبعض مستفادنی یازدق فهم ایلب واجب تعالی وتقدس عمل بموجب شرع نصیب ایتسون بارمزه. والشرع احق بالاتباع. بزم بو یورتمزده تجار آره سنده بو اثمان معهوده ده کساد طاری اولمازدن مقدم معامله لرده صوم لفظی ایله یوز صومه صاتم یا بلند یا پست دیه بو معامله مذکوره ده مراد صوم لفظی مطلق ثمن معنا سنده مستعملدر. یوز، بیک لفظلری وبوندن ماعداسی مذکور مطلق ثمنك مقداری وعددی اولوب واقعدر. وبو مطلق ثمنده یورتمده تعامل الناس اولان اثمانه قایتارودن چاره یوق، بوکا روایت: (واذا بیعت الدار بعشرين مثلا تقع على الدينار و الدراهم و الفلوس) جامع وکذا فی البزازیه. (نوع فی الکساد والرواج. اشتری بدرهم نقد البلد ولم ینقد عتی کسدت الثمن ان کانت لا یروج فی السوق فس البیع وان کان یروج واننقص لیس للبائع الا ذلك وفي التجريد اذا کسدت ثمن المشتري بطل البیع عند الامام وعند الثاني قيمتها يوم العقد وعند محمد قيمتها آخر ما یتعامل الناس ثم عندهما الکساد فی بلدة كاف للفساد فی تلك البلدة وقيل بالکساد فی جميع البلدان) بزازیه. ینه معلوم اولنده در صوم لفظینك مدلول ومعناسی مطلق ثمن دیه تحریر ایدلدی، یعنی ماهیت ثمن غیر مبیندر بکونها من الدنانیر و الدراهم و الفلوس بل بقدرها فقط من الالفاظ المستعملة للعدد والمقار فلا بد من الارجاع الى المقيدات لان المطلق لا یوجد الا فی ضمن المقید فکساد الطاری للمقيدات کساد فی المطلق لا محالة. مخفی اولمیه صوم لفظی ایله تعامل واقع اولدیغنده مطلق لفظی ماهیته قید اوله در ماهیتك ما صد قلرینه قید اولما ییچه نیته کیم مختصر عبارتند (والثمن المطلق یحمل علی الاروج) عبارتند قید اطلاق ماهیته قید اولمادی، بلکه ماهیتك ما صد قلری اولان دراهم و دنانیرك وصفینه قید اولدی کما بیننه الشارح المحقق المختصر (علی المختصر) هذا ما وجدناه فی هذا المقام وان وجدتم

غیره فبینوه رحمکم الله . هبت الله بن دین محمد الصلاوچی . ایسکی اثر اولدیغی جهتلہ یازادی ، یوقسه بو کبی بختلارک اهیمنی یوقدر .

۲۱۷ - محمد بن قاسم بن دیوان الشروانی . اکیوز

ایللی سکرنچی (۱۲۵۸) تار یخنده بخاراده وفات اولدی . اصلی شروان شهرندن اولدیغی حالده بروقت قزان شهرنده قرأت مشق ایتدردی . فاضل ، قرأتی خوش بر ذات ایدی دیورلر .

۲۱۸ - عبد الله بن عبد الغفور . استرخان شهرنده امام

واسطرش قاضی عنوانده اولوب ، اکیوز ایللی سکرنچی (۱۲۵۸) ییل صوکنده وفات اولدی .

۲۱۹ - عبد النصیر بن عید بن رحمانقلی بن ایصای

بن بیته بن بیورغان . اسپاس مضافاتنده (باللی کول) قریه سنده امام اولوب اکیوز ایللی طقوزنچی (۱۲۵۹) ییلده وفات اولدی . استاذی اوریده حبیب الله ایشان بن الحسین ، در . اوفاده جمعیت شرعیه محکمه سینه اعضا اوله رق انتخاب اید لنوب نیچه نوبتدر اوراده اولندی . (۱۲۳۹) تار یخنده اوفاشهرند وجوده کلن اوغلنی قاضی زاده دیه تسمیه ایتمکله - تعبیر عفو بیورلسون - هم لذتسز هم معناسز عملنی میداننه کوسترمشدر . جمعیت شرعیه کاغدلری آره سنده (۱۸۱۵-۱۸۱۷-۱۸۲۱-۱۸۲۲-۱۸۲۴) ییللر ایله امضالری کورلدی .

بر حکم نامه سی کندی قلمندن اوله رق بویره نقل ایدلنده در : « ده ترکلک ایدوچی خاتون بن فاطمه یحی قزی داعومه کوستره م : طوغمه قزم زبیده علی اکبر قزنی ده احمد حسین اوغلینه اوچیوز

صوم مهر برابرینه نکاحلندرمشیدم . برنچه معیشت ایتدکاری صوکنده مذکور
 حسین اوغلی قزم زبیده گه مهرنی ویرمای ، نفقه وکسوه هم سکنی وونتلرنی
 قویمای بلکه طلاق اختیارنی ویروب استرخان طرفینه چقوب کندی . حسین
 اوغلینک انکاسی حسیبه ، قزم زبیده نی نفقه لندررکه ، کسوی و سکنی ویررگه
 حالی یوقلغندن (اوغلم احمد ایکی گواه حضورنده بٹا وکالت ویرمه سینه کوره
 زبیده سن تلاسک قاید کیت ! سنی تربیه ایدرگه حالم یوق !) دیه هیچ
 بر جهاز واسباسنی ویرمای قزم زبیده نی قوالاب چقاردی . قزم زبیده ایسه
 اوز اوزنی بر بائن طلاق ایله اوزنی حرام ایتدی . بو حالمزنی اسطرشی آخوند
 ابراهیم افندی خو جاش اوغلینه غرض ایتد کمزده ، مذکور آخوند چاستنی
 صوتنیک بیکباو محمد اوغلی آرقلی مذکور حسیبه حسین قزنی اوز حضورینه
 آلدروب موافق شرع تیکشروب ، حسیبه نک کواهلری حضورنده اوز اقراری
 بوینچه قزم زبیده نی کل اسباب و جهاز یله اوزمه تابشرمشیدی ، نفقه و تربیه سنی
 احمد اوستینه لازم ایدوب . هم زبیده احمد حسین اوغلینک نکاحلندن چقدی
 دیه ، عدت ایله هم بیوردی ، شاهدلر حضورنده . ایمی اوشبو ۱۸۲۰ نجی
 ییل ۱۹ نجی سنتبرده احمد نک آناسی حسیبه بو اشاره التفات ایتمای اصلا ویسنی
 توره همید الله آرقلی طغزلای باشلادی . شول سببلی بن فاطمه اسطرشی
 آخوند عبدالستار سعید اوغلینه عرض ایتدم . مذکور آخوند ایسه (ابراهیم
 افندی حکمینه کوره زبیده علی اکبر قزینه سز دخل ایتمه کز ! اگرده سوزمه
 التفات ایتماز ایسه ک غصپادین غوبرناطورغه راپورت ایدرم) دیه یازوب
 همید الله توره نی منع ایتدی . بو کون بن فاطمه یحی قزی ، مذکور قزم
 طرفندن وکالة اوتنهم : سز شریعتیه مخصوص صوبرانییه ده قاضی یعنی زاسید اتیل
 ملا عبدالنصیر عید اوغلندن (اگرده مذکور احمد خاتونی زبیده نی بلانفقه
 قویوب اختیار طلاق بائن ایله اجازت ، شرع شریفمزه خلاف اولمازسه
 بنم قزم زبیده که نفقه سز عاجزه مخیره اولوب قیلدقی طلاقنی کواهلندروب
 خط تفریق ویره سز) .

اوشبو دعوا حقنده زبید طرفندن اولان شاهد لر مرتضی سعید اوغلی
 احمد عبدالکریم اوغلندن شهادت آلدی . آنلر ایسه مدعیه علی اکبر
 قزینک دعواسنی درستلب قوللرنی قویدیلر . بو ایکی کواهنک شهادتلرینه

اعتماد اید لنوب ، مذکوره زبیده گه خط تفریق ویرلدی ، عدم الانفاق سببلی
 امام اعظمك اظهر واشهر روایتنه بناء . بور وایتلر توبانده مذکور اولور .
 مع ذلك احمد حسين اوغلی . مذکوره زبیده نی طلاق بائن ایله اجازتی
 سببلی زبیده علی اکبر قزینه شرع شریف مقتضاسنچه بر طلاق بائن تیوشلی
 اوله در ، هیچ بر قاضینک قضاسینه محتاج دکل ، توبانده مسطور روایتلر
 موجبنه . قاضی امام و مدرس ملا عبد النصیر عبد اوغلی .
 مذکور احمد حسین اوغلینک طلاق امری ایله انکاسنی توکیل قیلوب ،
 مذکوره حسیبه وکالة زبیده نی طلاق ایامه سی ثابت اولدیغی تقدیرده
 مذکوره زبیده انقضاء عدت صوکنده ایستدکی ایرگه وارمه سی جائزدر .
 قاضی ملا عبد الجبار مستقیم اوغلی ، قاضی حسن عبد الرشید اوغلی .
 روایتلر : (۱) ولو ذهب الرجل عن بيتها من غير عذر الشرعي
 (كذا) في البلدة او القرية باختياره بدون الضرورة لا يمر اصلا الى بيتها
 (كذا) بعد ثبوت الشهادة الشاهدين (كذا) عند عدم النفقة يصير الامر
 بيد الزوجة . قاضیخان . (۲) كل فرقة تحتاج الى القضاء والى ان
 المخيرة لا تحتاج اليه فانها طلاق كما في العمادی . جامع الرموز .
 (۳) لكن في النتنى لوقضى قاض على قول من اقاويل العلماء لكان صحيحا
 ليس لاحد من القضاة نقضه الى يوم القيامة . جامع الرموز . (۴) القضاء
 بعد صدوره صحيحا لا يبطل بابطال احد . اشباه . (۵) (۶) القضاء
 (على وفاقه) اى وفاق مذهبه (يجعل المختلف فيه مجمعا عليه) جامع الرموز .
 (۷) القضاء محمول على الصحة ولا ينقض بالشك . اشباه
 ۱۲۱ نجی آغوست هم ۱۳۱۳ نجی دکابر (۱۸۲۱) نجی ییل .

۲۲۰ - سعدی بن مقصود بن آل محمد بن اسماعیل .
 زولتناوست مضافاتنده (طویمی) قریه سنده امام و مدرس اوله رف ، ایکیوز
 ایللی طقوزنجی (۱۲۵۹) ییلده سکسان دورت یاشنک ایکن ، وفات اولدی .
 استاذلری : سیف الملوك بن مرتضی بن سلیم ، عبد الناصر بن طومتای
 الارسای ، عبد الرحمن بن محمد شریف الکرمانی ، اولوب شیخلری ده

دفن اولندی . عزیزه اسمو قزی حسن بن حمید القورصاوی نکاحته
 ایدی . شیخی ابو صالح نیاز قلی بن شاه نیاز الترکمانی ، در .
 شاگردلری : حسن بن حمید القورصاوی ، حسن بن سلیم الالدزمشی .
 و غیرار . بومملکت عالمی نندن بر قدر اوقود یغی صوکنده بخارایه واروب ،
 شیخ ترکمانی صحبتینه ملازمت ایتدی ، وطریقته مأذون اولدی صوکره
 ابو النصر عبدالنصیر و عبدالکریم اسمنده برادرلری ایله حج سفرینه کتدی .
 بر مقار قاهره ده قالوب ، علماسندن عام قرأت و تجوید تحصیل ایلدی . بو
 دیاره کلدکنه (قورصا) مسجدینه امام ، و ابو النصر مدرسه لرینه مدرس اولدی .
 قرأت علمنده اولان استادی ، دیار بکر مفتیسی ابو السعود افندی اولوب ،
 باشقه فنلرده اولان استادی ده برادرلری ابو النصر در . آثارندن بر حدیث
 کتابی ، قزان شهرنده طبع اولمشیدی . قرآن و حدیث علملری ایله اشتغالی
 کامل اولوب ، حتی قرآن شریفی درس صدرتنده شاگردلرینه اوقودر ، و هر
 بر آیه شریفه نك احکامنی تفصیل اوزرنده اوکورد اولمشدر . علم حدیثده
 کوب شیخلردن اجازتی و ارایدی . دیورلر . بو کیمسه حقنده فاضل مرجانی :
 « صالح ، متورع ، دیندار ، استقامت شرع و ارشاد ایله مزین الاشتهار ایدی ،
 برادرلری ابو النصر اسکدارده ، عبدالکریم قاهره ده ، عبد الرشید بخاراده ،
 و اوزی (قورصا) ده مدفون اولوب ، بودورت قبرلرک بر برینه یراققلرلری ،
 عباس ابن عبدالمطلب خاتونی اولان ام الفضل [۱] اوغللرینک قبرلرینک
 بر برینه اولان یراققلرینه اوشادی « دیمشدر . وفاتی صوکنده شاگردی
 و کیاوی حسن بن حمید ، اورننده امام ، وطریقته خلیفه سی اولدی .
 عبدالحالق حضرت یارانلرندن برینک یازمش اولان تک کیره سی (عینا) بو
 یرده نقل اولنده در : « مرهوم افند مز حضرتلری ، عنقوان شبا بتنه ارباب
 تجاردن اولوب ، خراسان و ماوراء النهر و لایتلرندن شام و عراقه مرارا سیاحت
 ایتدی ، ونجه مرتبه زیارة الحرمین ایله مشرف اولدی . و هر سفرلرنده اماکن
 فاضله لره و مزارات صالحین اوزره زیارت و کسب تقرب ایدوب ، مشایخ کرامه
 مصاحبه و استفادعه علوم شرعیه ده کمال اجتهاد اوزره اولمشلردر . و اکثر
 استفاده لری علامه الزمان و منبع العلم والعرفان ، محمد المائة الثالث عشر ،

برادرى ابوالنصر عبدالنصير بن ابراهيم القورصاوى حضرتلرندن اولوب،
 علم طريقته بلده^۱ فاخره ده شيخ احمد وقطب اهل الطريقة حضرت نياز قلى
 ضياءالدين الخايجلى رحمه الله نك صحبتلرنده ملازمت ايدوب، خواص اهل
 معرفت زمرة سينه واصل وارشاد اهل سلوك مجاز اولمشلردر. آخر عمرلرند
 وطن اصليلرى قريه^۲ (قورصا) ده تعليم وتبريس، وارشاد اهل اسلام ايله
 مشغول اولمشلردر. ولايتمزي نور هدايت ايله پرنور ايدوب، علوم
 فاضله لرندن عوام وخواص بهرمند اولمشلردر. خصوصاً اهم العلوم واشرف
 الاعمال، علم قرأتى صغار وكبارة تعليم ايلمكنه بىل وسع ايدوب، مصحفى
 شريفه نظرا من اوله الى آخره حضورنده قواعد شريفه سنى رعايت ايله
 تلاوت ايتدرمك بعنده، تعليمه اجازت ويروب، بهريوم برجز^۳ تلاوت
 ايلمكنى ورد ايلمكن ايله طريق هدايته ارشاد ايلمشلردر. علم حديثه نچه
 ونچه مشائخ كرامدن اجازت آلوب، مسجى شريفلرند مابين العشائين معتبر
 تفسير وحديث هم اخلاق كتابلرندن تعليم ايلمهيى اهتمام وملازمت ايلمشلردر.
 اولاد مؤمنين آره سنده متداول حديث كتابلرندن معتبر نسخه لر كورلماكدن،
 كتب احاديثك معتبرلرندن اوشبومجموعه ده اولان احاديث شريفه لرى انتخاب
 ايدوب، ترتيب محرر اوزره، اعدادنى رقم هندى ايله جمع ايدرك صباحا
 ومساء^۴ عامه^۵ مسلمين اوزرينده تعليم ايتمه يى رسم ايدنمشدر. بناء عليه ائمة
 محدثون رسمنچه هر حديثى شيخ واحد دن قرأت ايدوب وشيخنه اسناد ايلمكنه
 عادت شريفه لرى هر حديث ابتدا سنك (وبه قال) لفظى ايله ابتداء^۶ ايدوب،
 معنای لطيفلرني تقريرده ضمير مجرورى ايله بو حديثك صحيح وراويلرى ثقات
 اولمه سينه اشارت ايليه رك تقرير ايدرلر ايدى. سن محدودلرى يتمش
 اوچه بالغ اولديغنى تاريخ هجرية نك بيك ايكيموز ايللى طقوزنجى ۱۲۵۹ سنه ده
 سرطان بشنچى كوننده رحلت ايلمشلردر. انا لله وانا اليه راجعون، مزار
 شريفلىرى (قورصا) قريه سنده پدربزرگوارلرى جنبنده زيارتگاه عوام
 وخواص اولوب، اخلاص ايله زائرلر بهرمند ومحموظ اولمقلرى ظاهر وباهر در.

۲۲۲ — نصر الدین بن زینش القالمقی . بوری مضافاتند

(قالمق) قریه سنده شیخلك ایدوب ، ایکیوز ایللی طقوزنجی (۱۲۵۹) ییل شهر رمضان اونونجی کوننده ارتحال ایتدی . (۱۲۰۶) تاریخنده دنیایه کلمشیدی . (ایسکی تازلار) قریه سنده فخرالدین بن مدرسه سنده تحصیل ایتدی صوك ، جعفر ایشان بن عبدی تربیه سنده اولنهرق طریقندن اجازت آلدی . خلیفه لری : فخرالدین بن مصطفی الا کرجوی ، عبد الغفور الناجاری ، ارمنشاه بن احمدی بن عبدالرشید السلطانایی وغیرلر . خاتونلری : کل جمال بنت عبد الرحیم ، کل جهان بنت بیکنمر ، زینب بنت عبد الجبار المقصودی ، ایدی . بالاسی اولماش وعقبی ده منقرضدر . شیخی جعفر ایشان حقنده خلق ایکی فرقه اولمغله بری ذم وایکنچیسسی مدح ایتدی کی ، بونک حقنده هم ایکی تورلی ظنده اولمشلردر . حتی بر آراق ، بوری مضافاتنده اولان عالملر ، اؤفا شهرنده جمعیت شرعیه رئیس اولان مفتی عبد الواحد بن سلیمان اوزرینه شکایت ایلمشلردر . قبر تاشنده : « هو الحی الذی لا یموت . تاریخ ۱۲۵۹ ده رمضان المبارک ۱۰ نجی کوننده ، الشیخ مولانا نصرالدین ملا زینش اوغلی ۵۳ یاشنده رحلت ایتدی » مضموننده تاریخ یازلدیغی مرویدر .

(سکزنجی جزء تمام اولدی)

برنجی جلدك خاتمه سی

اوشبو سکنجی جزءده «آثار» ك برنجی جلدی تمام اولدی . طقوزنجی جزء ایلله ایکنجی جلد باشلانور . بزم مملکتیز وخصوصاً بزم آره مزده تاریخ و تراجم کتابلرنی یازمق مشکل ایدکنی و بونك ده بر قدر سببلرنی «آثار» ك مقیمه سی منزلنده اولان برنجی جزءده سویلمشیدك ، شیهدی ایسه بونلری بو یرده تکرار ایتیمیه حاجت یوقدر .

قصدرلق ایلله یازمقده اولدیغمز بو اثره قوشمق ایچون بر چوق معلومات یازوب کوندرن هم ده یازدقلر می امیدزدن اوستون روشك اوقویان غیرتلو برادرلره جان و کوکلین تشکر ایلیمك لذتلی بر وظیفه مزدر . فقط یازلان شیلردن بتون خلقك رضا اولمه سی ممکن اشلردن دگلدر . دنیانك اك داهی مؤلفلری ، یازدقلری شیلری ایلله هر نه قدر بر فرقه خاقلری رضا ایده بیلورلر ایسه ده ، جهوری رضا ایده آلاماقده ایدکلری معلومدر . حال بویله اولدیغنده بزم کبی ضعیف قلم طوتوچیلر ، یازدقلری شیلری ایلله خلقی رضا ایتیمك فکرندره اولورلر ایسه صرف بر بوش خیال ایلله آلداندش اولورلر .

ذاتابزلر معاصرلره اوقوتدره چق شیلر یازمق قصیدله دگل بلکه یوز و بیک بلکه میلیون ییللر صوکنده کله چك خلفره یادکار قالدرمق قصیدله بو کتابی ترتیب ایلیمکده ایرك . بو مراد ایچنره اولان لذتلری ، کندیلری تجربه ایتیمیان ذاتلر احتمال که لازم درجه ده بیلمازلر ، اما بن کنیم بونی ایسه بتون دنیایه صاحب اولمغه فرا ایلیمم .

أَعْلَلُ النَّفْسَ بِالْأَمَالِ أَرْقُبُهَا

مَا أَضِيقُ الْعَيْشُ لَوْلَا فَسْحَةُ الْأَمَلِ

عمومی بر جواب:

«آثار» جزئی از انی الوقوچیلر طرفندن بزاره بر چوق مکتوبلر یازلنوب، بعض ملاحظه لرمن انتقاد ایدلنور. و بعض بر شیلر طوغر و سنه تفصیل اوزره خصوصی جوابلر یازلمه سی رجا اولنور. اگرده حال مساعده ایده ایدی مذکور کیمسه لارک خدمتیلر فی جانمه منت عب ایدرک مکتوبلرینه آیرم آیرم تشکرنامه لر، الممن کل کی قدر آچیق و اوزون جوابلر کوندیرر ایدم. فقط: ما کل ما یتمنی المرء یدرکه * تجری الریاح بمالاتشتنه السفن مصداقچه بویله ایتیمیه بو کونه قرر موفق اوله بیلمادم، بناء علیه بو دفعه ده اوشبو عمومی بر جوابله اکتفاء ایتیمیه مجبور اولندیم. لکن ان کلاما بر کتاب یاخو رساله نلک معتبر اولمه سینیه، ادب و فضل اهلی طرفندن انتقاد ایدللمه سی قرر درست دلیل اوله ماز. زیرا انتقاد ایتیمک ایچون، انتقاد ایدلنجه چک اثری دقتله اوقومفی، محررک مسلمان کی ایلله بحق آشنا اولمق و گیزلی اولان مقصدلرینک ده لا اقل بر قسمینه کسب وقوف ایلیمک؛ بونکله برابر، یازلنجه چق شیلرینک طوغری اولمه سیچون بر چوق اثرلره مراجعت ایتیمک اقتضا ایلر. اهمیتی اولمیان اثرلر حقنده بویله مشقتلره عادت اارتکاب ایدلماز. مطبوع شیلری سطحی صورتک مدح و یا که ذم ایلیمک ینکل اولریغی حالده، شرطلرنی رعایت ایدرک انتقاد ایلیمک آغر بر شیء ایدکی اربابینه معلومدر. اوشبو سببلرکه قلم خد متیلله مشغول اولانلر ایچون، یازدقلری شیلرینک - اصول و قاعده سی اوزره - انتقاد ایدلکنکی کورمک قدر لیتلی بر شیء تصور اولنماز. طبع و تشنیعلر، آدم اوغللرینک قانلرنی، اخلاقلرنی بوزمیه کوچلی بر سبب اولدیغی حالده، ادب دائره سنه اولان انتقادده قلبلره راحتلیک کتورر، علم و معرفته سوق ایدر، چوق مجهول شیلرک حقیقتلری ظاهر اولمه سینیه باعث اولور. خلاصه: قلم صاحبی اولان کس، کنی اشنه نه قدر اقتدارلی اولسه ده اولسون، حقانی انتقاد قارشو سنه تسلیم اولور طورر. لکن شایسته علملر و ادب نیتلی آتقیقم نیتلر اوله

ایستد کله ی طرفه ، قلملری ایله بیگلر ایله ذاتلری سوق ایده بیلمک کمالته نائل اولان بر چوق ذاتلرک اثرلرنی اوقومیه موفق اولدق . تک بر قوش قنادندن عبارت اولان قورالمری ایله بتون جهانیه مقابله ایدن بو هرمتلو آدملرک ، اصولیه کندیلرینه قارشو ایراد ایدلن انتقادلره هر کیمدن آتق حق ویروب آچیق یوزلر وراحتلی کوکلر ایله طوردقلرنی کوردک . بویله عالی مقاملرده اولان عالی طبیعتلره اک توبان واک یراق اولان بر اورندن سیرچی اوله رق تحسین وغبطه ایتدکمز حالده حیران اوله رق طوردق . مطبوعات دنیا سنده ، ادیبلر عالمنده ، طوغری سوزه حق ویرمک ، مقس بر وظیفه در .

ایمدی دنیانک بویله اقتدارلی ذاتلری ، کندی نفسلرینک ضررلرینه اولان انتقادلره قارشو بویله اظهار خشنودی ایدرلر ایشه ، بزم کبی عاجز یازوچیلرک وظیفه سی نه دن عبارت اولنه چغی کندی کندینه معلوم اولور . بناء علیه بو یولده بزه یازان ذاتلره جان وکوکلن تشکر ایتمکده یز و بونکله برابر ، عرض ایدن شبهه لری حقنده ، فرصت اولدیغی وقتله ، عریض وعمیق تفتیشلر ایده چکمز ده وعده ایدرز .

انتقاد قاعده سی یازمق ، بر « آداب مناظره » رساله سی ترتیب ایلمک اوله چغندن بو یرده آندن بحث آچمیه لزوم یوقدر ، فقط بعض بر سببلر ، اوشبو جمله یی ، جملهء معترضه قبیلندن بویرده یازمیه بزی مجبور ایدییور : « - ثبوت هم دلالت جهتنجه قطعی اولمیان بر دلیل ایله فرض اعتقادلر ثابت اولماز - دعواسنده اولان بر کیمسه نک سوزی ، کرک غزالی و ابن رشد مرتبه سنده معتبرده اولسونلر ، آمادامت سوزلری ایله انتقاد ایدلماز . ایمدی قزان اطرافنده اولان شهرتلی مدرسلرک سکوت ایتدکلری ایله انتقاد ایدلک نه یرده قالدی ؟ ! . . . دین بابنده سکوتک دلیل اولمه سی یالکمز صاحب شریعتیه مخصوصدر ! . . . »

انتقاد ایدنلر ایله جواب ایستیانلردن ماعدا ، طعن و تشنیعلردن عبارت اولان بر مقدار مکتوبلر ، حتی که بعض ملاحظه لرمز حقنده مقامات عالییه یه رفع ایدلن شکایت نامه لر کورلدی . علم لذتنی بیلن و حقیقت آردندن سعی ایلمک مسلکنده اولان کیمسه

ایچون طعن وسعایت قپولارنی آچمیه ذره قدر اولسون لزوم یوقدر. زیرا
انصافی دائره سی شو قدر واسعدرکه، بونک اوزرنده طورلیدیغی حالده هر
برفکری آکلاتمق ونه کبی اولسه ده اولسون مقصدلری بولمق مشکل اولماز.
بر دقت ایدلسون! جناب الله کننک عزیز بنده لرنی الک متکبر
وانصافسز بر دشمنینه ایلچی ایدرک کوندرکنده: « وارگن! هم ده یومشق
وگوزل سویله کز، شاید انصافه کلور. عبرت آلور، دیه تعلیم ونصیحت ویرمشر.
سب وشکایت نامه لر، هر نه قدر برطاقم سفیهلرک بر ساعتک صفالرینه
یاردم ویرر ایسه ده، عقل اهللارنی هیچ بر خشنود ایلماز. اوشبو حکمت
ایچوندرکه بصیرتلی ذاتلر هر بیلرکلرنی یازمازلر وهر کولکلرینه کلن
شیلری ده میدان چقارمازلر. یوقسه شخصیاته تعرض اینمیه، هجو و مسخره
ایدرک یازمیه کیمک النین کماز؟

یافمش باغرلرینک حرارتنی سوندرمک وهیله یاخود اظهار فضل
قصیله حبه لری قبه ایدرک تشنیع وسعایت یولینه سلوک ایدنلرک بر
چوغیسی، راغب پاشانک:

« شجاعت اظهار ایدرکن مرد قبطی سرقتن سویلر »

دیدکینه موافق، کندی ماهیتلرنی عالمه کوسترلر وکندی اقتدارلرینک ده
نه دن عبارت ایدکنی بتون بتونه اعلان ایلرلر.
تقبیح و ترذیل مسلگنده دوام ایدنلره قارشو، حسن خلق وانسانلغک،
اوشنداق ادب و تربیه اهللاری آردنن کیتمه نک روشنی کوستره بیلور ایسه م
کندیمی بختیار عد ایدرم. فضول ایله غالب اولمق ایستیانلره، ادب ایله
غالب اولمق الک سودکم بر مقصد در.

رضاء الدین بن فخر الدین

« اوفای »

۲۰ شهر ربیع الاخیر ۱۳۲۲ سنه

